

Kálmán Kata: Bartók

„Olyan vékony, mint a halszálka
Olyan fehér, mint egy liliom
De ha leül a zongorához,
Sárkánnyá változik át"

Kassák Lajos: Bartók

Derkovits Gyula: Orgonista

Berény Róbert: Stravinsky

Vörös Béla: Trió

HOME GALÉRIA
Bp., II. Csévi út 7. Tel.: 200-4306

XVIII. sz. olasz mester: Csontzene

„Ha megkérdeznék mit akar a művészetem, akkor két óriás nevével kell válaszolnom: Bartók és Picasso"

Korniss Dezső (1947)

Gross B. Jolán: Orchestra

Scheiber Hugó: Quintett

Kaján: Picasso

Kaján: Liszt

meghívó

home galéria

CZIGÁNY DEZSŐ

Schönberger Armand: Zenélők

www.homegaleria.hu

Márffy Ödön: Tango Engisto

Egy hang – egy szín,
két hang már egy akkord,
vagyis maga az élet

Henri Matisse

Czigány Dezső: Pablo Casals

Czigány Dezső: Gitáros önarckép

E-mail:
home.galeria@mail.datanet.hu

Szeretettel meghívjuk

HOME GALÈRIA

ZENE SZEMEIMNEK

c. kiállításunkra

Kádár Béla: Gitározó nő

Megtekinthető: 2002 szeptember 3. – szeptember 28.-ig

Csernus Tibor: Hangszerkészítők

„Ugyanazt akarjuk amit Bartók és Kodály a zenében már megcsináltak"

Vajda Lajos (1936)

Kádár Béla: Fúvósok

Scheiber Hugó: Szaxofonos

„Az élet ritmus, ezt igyekszem kifejezni színben, vonalban, formában"

Scheiber Hugó

A kiállításon több mint hatvan műalkotás látható

Czigány Dezső
1021

BODRI FERENC

CZIGÁNY DEZSŐ

„... E héten minden délután ültem Czigány Dezsőnek. Készen van két nagyszerű dolog: egy szétportrait és egy barna olajportrait... Most kezd festeni színes olajba. Ha maga reflektál rá, itt Budapesten meglátja majd mind a hármat s amelyiket választja, az a magáé. Egyet Kabos vesz meg, egyet Czigány akar magának megtartani." „... Mától kezdve naponként, talán egy hétig ülök Czigánynak. Csinált ma egy pompás képet, de ő nem volt vele megelégedve s összemázolta." – Amikor 1907 őszén Ady Endre Lédához írt leveleiben ezeket a mondatokat írja, – úgy véljük – nemcsak egy szabványos „festő-modell viszonyról" számol be, nem is a még Párizsban szerzett piktorbarát gesztusáról, hanem két azonos szemléletű férfi mindennapos alkotó együttlétéről. Ennek a szemléleti közösségnek eredményei az említett képek, az 1907 karácsonyára megjelent Vér és Arany Ady-portréja. A sikeres költőt festhette volna más is, mégis Rippl-Rónai, Czigány és Pór művei készültek el, Czigány kezétől Horváth Béla műtörténész számadása szerint hat olajportré és egy szénrajz. Ez a remek képeket, lelkes dedikációkat (Czigányban a Margita élni akar piktorának egyik modelljét) gyümölcsöző kapcsolat szilárd alapokon állott: az „új vizeken járó hajósok" világnézeti és ars poetikai szövetsége a századelő embermutató-emberváltó mozgalmaiban.

A Vér és Arany Ady második jelentős könyve, mögötte már az Új Versek, mögötte Párizs és Léda költőt teremtő első nagy kalandja. A portrékban már az eredményt, a győzelmet váró poéta konok lelkesedése gyűrűzik, ugyanígy fekete keserűség is honi és személyes bajok miatt, izzó és olthatatlan társadalmi-politikai szenvedély – olyik képen még mámor is. Czigány vállalkozása mindenképpen az igazi Adyt idéző tett, egy forradalmas társadalmi és művészeti magatartás vállalása. Szembefordulás tehát nemcsak a „téli Magyarországgal, a dacos Hunniával", de a korszak hivatalos és átlagos igényeit szolgáló „sár-faló, lápgázló, zsombék-lakású, nagyétű, sánta és vén gémeivel" is, a milléniumi mámor történelmi és kispolgári idilljét, a prémes nemesség ezeréves álmait elevenítő műcsarnoki festészettel. És talán többet akarás már Nagybánya tanításainál is: egy társadalmi plain air igénye, a művészetében is független és demokratikus, „szabadító s szabad" országé.

Nemcsak kettejük vágya ez: előttük és velük a kor munkásságának és polgárainak, művészeinek jobbik fele. Hitvallásaik alapja a századforduló éveiben alakult polgári

radikális és szociáldemokrata mozgalom, Jászi Oszkár, Szabó Ervin, Pikler Gyula, Szende Pál, Somló Bódog, Kunfi Zsigmond szenvedélyes társadalmi, politikai és publicisztikai felvilágosító tevékenysége, az ellenzéki pártok, a Huszadik Század, a Társadalomtudományi Társaság, majd a Galilei Kör alapvető emberi és társadalmi jogokért harcoló „második reformnemzedéke". Ezeknek az éveknek a megmozdulásai és történelmi folyamata éppen korunkban érik emlékiratokból történelemmé, viták tüzeiben és szorgalmas kutatások új adatainak világánál. Horváth Zoltán nagy felbuzdulást kavart könyve (Magyar századforduló – Bp. 1961.) sok oldalról, az akkori problémák gyökerét elemezve és alakulását követve idézi az 1905/14. közötti történelmi korszakot, melyben egy második reformkort lát, ellenzéki hőseiben nagy társadalmi átalakulásokat igénylő és készítő nemzedéket. Igaz, a közvetlen eredmény egy hamvába fúlt forradalom, mégis úgy véljük, hogy 1918/19 eseményeiben és eredményeiben a háborús elkeseredés mögött ott izzik a háború előtti évek nemes indulata és tiszta felvilágosultsága, vagy intellektuális lelkesedése is. A forradalmak vezetőinek szinte egésze az említett szervezetekben és mozgalmakban nevelődött, nemesebbjei éppen erről az alapról indulva értik meg és vállalják a szocializmus eszméit és feladatait.

Hasonló lelkesedés avatta Czigány Dezsőt társadalmilag is érett festővé a Nyolcak idején, a háború és a forradalmak esztendeiben, majd a társak és lehetőségek híján támadt légszomj hozza művészi és emberi katasztrófáját: középszerbe süllyedését és tragikus öngyilkosságát. Művészetének bővebb elemzésére a kortárs Bölöni után csak Passuth Krisztina vállalkozott, a Nyolcakról szóló összefoglaló könyvében a csoporttal közös útján vizsgálta és értékelte.

Czigány életének háború utáni szakasza még fehéren jelzett a század térképén, a kutatókat szinte visszarettentette a húszas-harmincas évek átlagosnak tartott termése, az 1944-es retrospektív kiállítás (Alkotás Művészház) remeket és középszerűt egyazon lelkesedéssel, megdöbbenten és elfogultan, lelkifurdalással válogatott anyaga. Pogány Ö. Gábor Czigány nevét már meg sem említi A magyar művészet forradalmárai között. Még a festő megfejthetetlen katasztrófája is csak hírlapi megemlékezések, görcsös nekrológok sorát hozta, pályájának valóságos értékein való elemzése és felmérése akkor és azóta elmaradt. Így életének második, halványabb feléről keveset tudunk, nemcsak a művek tűntek el ismeretlen falakon, de „írásos emlékek híján" az életút pontos adatai is. Mégis: „helye ott van a legjobbak közt, és semmiképpen sem a feledésnek abban a homályában, ahol most pihen" (Passuth Krisztina) – valljuk mi is. Ezt a feltáró folyamatot sürgetnők, mást nem is tekinthetünk pályaképrajzunk feladatául.

*

1883. június 1-én született Budapesten, szegény bádogos mester fiaként, eredeti neve Wimmer Dezső. A korszellemben „alacsonynak" tartott „származása", melyet maga is ilyennek vélt, majd nehéz anyagi helyzete egész életében nyomasztotta, egyúttal érlelte szociális szándékait és indulatát. Nehezen élt, olykor csak barátai és szerettei áldozatából juthatott elfogadható alkotó körülmények közé. „Kicsapott kisdiák bolyongásai után az apja bádogosműhelyében bátorítgatta az édesanyja, míg bekerült az iparművészeti, aztán a mintarajziskolába, ahol hamar útilapút kötött talpára egyik tanára, mondván, hogy nincs tehetsége" (Bölöni). Münchenben másként ítélnek: itt a görög Nikolaos Gysis professzornál sajátította el a festészet mesterségét. Esztétikai alapelemeit, a művészet értelmének szeretetét Hollósy Simon szintúgy müncheni iskolájában. Magyar mesterét igen kedvelte, tőle tanulta a csellójátékot is. Autodidakta volt ebben, kottát

sem ismerve szívesen muzsikált, andalítja és szórakoztatja barátait, népdaljátékával Adyt is. Képeinek tematikájában (ugyanígy a szintén csellózó Berénynél) sok nyomát érezzük a zenének: történést nem nyújtó csendéleteinek motivációiban és színkontrasztjaiban, arcképeinek a képmélység síkjait összefűző ellenpontozásában. Ez a két műfaj alkotásainak zömét jelenti.

Hollósy nem anekdotikus tematikájával és zsánerképeivel, inkább megnyerő emberi és festői tulajdonságaival hat rá, „jó mellette élni és dolgozni, vibrálóan napsugaras körötte a levegő". Mesterét elkíséri Nagybányára is. Előbb tanítványként (1901), később a szabadiskolában (1903), majd iskolán kívül (1906) tölt itt pár nyári hetet. Nagybányához hűséges, részt vesz az iskola egykori és későbbi kiállításain. Talán nem is annyira a hely natúrás szelleme áll hozzá közel, inkább művészi miliője, a társaság hangulata. Az alkotásaiban kezdetben kétségtelenül meglevő Ferenczy Károly-hatás mellett szembetűnően Rippl-Rónai „franciás" iránya sarkallja, tehát egy Nagybányát már meghaladó művészi igény és stílusforma. Természetszerűleg kerül Párizsba, itt él 1904–6 között, ki is állít (Önarckép) az Indépendant Szalonban (1906), Czóbellel és több magyar mesterrel együtt. „Nagybánya, München, Róma, Párizs, ez az útvonal segíti, vagy nyomja el egyéniségének fejlődését" – írja róla Kassák 1947-ben. Czigány első itáliai tartózkodása is a háború előtti évekre esik. Itthon először a Nemzeti Szalon 1902-es tavaszi kiállításán van képe (Tanulmányfeje), majd itt szerepel a következő év őszi tárlatán is. Ez utóbbin két fiatal kerül az érdeklődés jóindulatú kereszttüzébe: Czigány Dezső és Gulácsy Lajos. Barátságuk itt alakul.

Párizsban Jean Paul Laurens szolíd műhelyében tanul, a Julien Akadémián. A historizáló mester iskolája mellett hat a város művészeti pezsgése, bár az impresszionizmus utáni nemzedék győzelme még nem érett be egészen, ugyanígy a Vadak mozgalma sem. Czigány bizonyosan látta az 1904-es Őszi Szalon Cézanne-termét, de – saját vallomása szerint – a Louvre képei is (elsősorban a velencei és németalföldi, meg a spanyol barokk mesterek) merészséget sugalltak, korszerű mondandót és szükségszerű stílusváltást. Veronese és Tintoretto, Rembrandt vagy Velasquez tehát bátorságot, Cézanne új szemet ad, az itt megismert Ady új szellemet. Bölöni remek párizsi együttlétekről és alakuló barátságról számol be, amely majd itthon érik portrévá, és már nem pusztán „honfitársi, bortársi kapcsolat", hanem szellemi egyetértés. 1905-ben itt él Kernstok Károly, Berény Róbert, Czóbel Béla, Márffy Ödön, Pór Bertalan, később Orbán Dezső és még később Tihanyi Lajos érkezik – mindannyian közös élmények és istenek ihletettjei. 1906 elején az érzékeny és esetlen barát: Gulácsy lép a Gare de l'Est peronjára, és a harsogó kedvű Czigánynál száll meg. Közös kalandjaikról, lakásukról Lehel Ferenc ír, kedves és ellenőrizhetetlen emlékeket idéző könyvében (Gulácsy Lajos a dekadens festő – Bp. 1922.)

Czóbel 1906-os nyári nagybányai tárlata, mely a legújabb párizsi eredményeket, elsősorban a Vadak stílusát közvetíti, Czigányra is nagy hatással lehet, nem kevésbé a Nemzeti Szalon 1907-es Gauguin-kiállítása, majd a francia impresszionisták bemutatója az év őszén, ugyanitt. Most és itt más erővel hatnak a bizonyára már ismert képek, inkább mutatják Párizs és Hunnia távolságát.

A korszak levegője olyan, hogy nehéz közvetlen és egyedi hatásokat kimutatni. Az a művészeti újatakarás, amelynek közismerten kiemelkedő példája Adyé, Bartóké vagy Kodályé, a festészetben még több névhez köthető. Csontváry, Rippl-Rónai, Vaszary vagy Nagy-Balogh mellett szinte zászlóaljnyi fiatal festő neve sorolható; a zászlón Adyé, a szervezkedő Holnapé, a szakmából kiváltképp franciák. Van kiért lelkesedni: Cézanne, Gauguin, van Gogh, a Nabis, a Fauves csoportja, olykor már Matisse, Picasso, Derain, Braque neve hangzik a műtermekben és a kávéházi asztaloknál.

A Vaszary János buzgalmából, Szinnyei Merse Pál elnökletével alakuló MIÉNK (1908) – tagjai jórészt idősebb „neósok" – rövid idő alatt szűknek bizonyul a fiatalok számára. Fülep Lajos így elemzi az átalakulás hadmozdulatait, csak hatványokban kifejezhető sebességét (1908): „A modern piktúra föladta a lokális színt, föladta a lokális színnel megoldott formát, és ennek megfelelően a lineáris perspektívát. Föladta mindazokat a tényezőket, melyek a régi piktúra stíluselemei voltak. Föl mindazt, ami állandó, ami mozdulatlan, abszolút... A szín fölszabadulása és individualizálódása nagyobb változásokat idézett elő évtizedek alatt, mint amilyenekre évszázadok óta volt eset... Az impresszionizmus ezen az úton levonta a lehető legvégső konzekvenciákat, továbbmenni itt már – egyelőre – nem lehet." A szigorú mondatokban vészjelek zúgnak, de a Párizsból Nagybányára visszatért „neós" fiatalok számára a lehetőség húsvéti harangszó. Sokak szemében már születése pillanatában avitt a „Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre", melynek kiállításán Czigány az első évben csak vendég (1908 – Munkás c. képével), később lesz meghívott tagja az egyesületnek.

Az 1907–8-ban Adyról készített szénrajz és négy olajkép még nem is annyira a megtalált festőút eredményeit határozza meg, inkább hősünk szándékait. Ady mellett vágyik kitörni a megszokottból, a szürkülő Nagybányából. Az Adyval töltött estékről Hatvany Lajos számol be – aki a szénrajzot „misztikus és dilettáns portrénak" tartja, melyet „ki nem állhat" (igaz, kezdetben Adyt sem!): „Voltak esték Kaboséknál, Czigány Dezső volt ott, a piktor, meg aztán Reinitz, aki Ady újabb és újabb megzenésített dalait mutatta be nekünk... egymás után olvastuk föl Az ős Kajánt. Aztán Ady kikapta kezünkből a könyvet, és ő olvasta föl... szinte együtt tiszteltük... az örök mámoros, de örök józan poézist, aki köztünk volt, aki benne volt abban a mindig kissé becsípett, beteg és ideges, gonosz, jó, egyetlen fiúban" (Ady a kortársak között). Czigány az említett Kabos Edénél, a Pesti Napló szerkesztőjénél lakik, ő menti ki a pincelakásból, otthont és ellátást, az alkotás nyugodt lehetőségét biztosítja a festőnek. De nemcsak neki: ebben az időben Ady is rendes és rendszeres étkezővendég Kaboséknál. Így a festő és a költő találkozásai szinte intézményesen biztosítottak. De keresik maguk is az együttlét lehetőségeit, az új művészet és világszemlélet fiatalságának közkedvelt kiképző és vívóterein: a kávéházakban (elsősorban a Három Hollóban vagy a Palermóban), a Társadalomtudományi Társaságban, majd a Galilei Kör felolvasó estjein. Az asztaloknál rendszeres beszélgető partnereik Vészi József, Kernstok Károly, Bíró Lajos, Kosztolányi Dezső, Szép Ernő, Reinitz Béla, Jászi Oszkár és mások, általuk a korszak haladó társadalomtudománya, publicisztikája és művészete.

A MIÉNK kereteiből kitörő – és a Nemzeti Szalonnal pereskedő – ifjúság 1909 nyarán Bölöni György vezérletével vidéki kiállító körútra indul. A Holnap győztes városát, Váradot, majd Aradot, korábban Kolozsvárt keresik fel képeikkel és személyesen is. Különösen a nagyváradi szereplés hoz sikert, a Fekete Sasban tartott két Holnap-matiné (1909. jún. 13., ill. 20.), felolvasó asztalánál Adyval, Juhász Gyulával és Gulácsyval. A tárlat elsősorban neki és Czigánynak hoz némi erkölcsi és anyagi kárpótlást a pesti és párizsi nélkülözésért. A helyi lapvélemények szélsőségesen megoszlanak, mégis publicitást jelentenek a már nemzedékké verbuválódó társaságnak. A kiállítók jórésze Párizsból ismeri egymást és Nagybányáról, azonos élmények és szándékok hitvallói, bár stílusuk sokban különbözik. Ez a turné az első közös bemutatkozásuk, az 1909 decemberében Budapesten megnyitott Új képek kiállítás már a Nyolcaké. A csoport hivatalos megalakulása csak 1911. április 11-én történt Orbán Dezső pesti műtermében, Berény javaslatára és névötletére. Bölöni György ugyan már az 1909. végi kiállításról is „Nyolc festő – Kernstok és társai" címmel ír az akkori Magyar Nemzetben. A furcsa név fejezetet nyit a magyar művészet történetében: a fauvizmus és a kubizmus, a fiatal expresszio-

nizmus dunatáji változatát munkáló, a fáradt impresszionizmussal és a hazug naturalizmussal perelő, sőt, a hazai konstruktivizmust is előkészítő mozgalom – Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos közössége, kik „erős kompozíciós hajlamaik révén kerültek az új festészet fejlődésének előretörő vonalába (Hevesi Iván)".

Az Új képek kiállítás harminckét képe közül hét Czigányé: Festőnő, Önarckép, Interieur, Csendélet, Kettős női portré – édesanyja és felesége stb. A tárlatot Molnár Viktor államtitkár nyitja meg a Könyves Kálmán Kiállító helyiségében, december 30-án. A látogatókat Czigány, „a nyolc új festő kedvenc embere" (Bölöni) kalauzolja a képek között. Érdekes és inkább végleteiben mutatkozó egyénisége ezúttal kiegyensúlyozott és megnyerő oldalaival kelt szimpátiát. „Emberileg és barátilag valami sajátos keveréke volt a vidám és jókedvű, a pajtáskodó, társaságot szerető, a magányban elmélyedő, az elzárkózó, a szkeptikus, a tömeget nem kedvelő embernek. Órákon át tudott hallgatni, egy helyen ülni szótlanul, egy pontra bámulni, de ott, ahol jól érezte magát, órákig ő tréfálta meg az egész társaságot" – írja róla Halász Ernő – 1938-ban. A kiállításon Czigány alkotó ereje teljében, kedve csúcsain, hozzá hasonló társak és barátok között tündököl. Úgy érzi, győzött és győztes az a festőcsoport, amely dédelgetve szereti, képeit rábízza: mutassa be ő a közönségnek.

Az idézett jellemzésből nemcsak emberi lénye, de festői érdeklődése és tematikája is kibontható. Elsősorban a csendélet műfaja áll közel hozzá, mert teljes elmélyedésre nyújt lehetőséget, modelljei a végletekig türelmesek. Csendéletein „Cézanne művészetének teljes megértését" látják a kor kritikusai, mi nemcsak festői attitűdöt, hanem alapvető intellektuális élményanyagot is. Nemcsak a „felfokozott plaszticitású tárgyak érces keménységét", hanem a teljes elmélyedésre való hajlam megnyilvánulását, az „ész hatalmának bizonyítását a tárgyak felett". A természet józan szemléletét, a mindent a maga valóságában vizsgáló felvilágosult szellem győzelmét a misztikum nélküli tudatban. Főműveinek így a csendéletek tűnnek, a tárgyak jelbeszéde: bennük a festő erős kompozíciós igényének elsődleges bizonyítéka. A nyugodtan és plasztikusan súlyos felületeknek, egy-egy uralkodó képmező alakzatainak vagy összetett színvilágának a tárgyánál többet mondó, összpontosító hatása van. A „halott természet" a háború előtti korszak legtöbbet megfestett témája, értékei a későbbi években is változatlanok, a mondottak a csendéletek egészére állnak.

Hasonló szemlélet és rang mutatkozik az első korszak portréin is, bár ezekben inkább kötődik Nagybányához, elsősorban a Ferenczytől tanultakhoz. Az arcot is „szoborszerű keménység jellemzi", a semleges tónusú háttérből plasztikusan kiemelkedő fej tömbjét méginkább hangsúlyozzák árnyékhatásai. Pedig a művészi szándék más, mintha almát festene vagy asztali tárgyakat: célja a szubjektum tanulmányozása és festői ábrázolása, a külső formai jegyek csak lehetőséget adnak a modell belső világának megközelítéséhez. Portréi a jellem, az egyéniség, a formák és a kompozíció puritán összegzései. Ehhez a módszerhez is a tárggyal töltött hosszú együttlét szükséges, a modell belső lényegének feltárása alapos és huzamos tanulmányozást igényel. Talán ezért: különösen remeknek csak az önmagáról, életének és hangulatainak változatairól és változásairól festett portrék mondhatók, vagy az Adyról készült 1908-as arckép – ebben a két esetben mutatja a leginkább azt a lényegi megértést, melyet igényei megkövetelnek. 1910-ben készült szép portréja Pablo Casalsról, a mester budapesti hangversenye alkalmából. A Casals-portréról Horváth Béla írt szép elemzést a Művészet 1963-as évfolyamában. Berényt idézte, aki szerint három művészeti ág ötvöződött Czigány érdeklődésében: „Három szentség volt Czigány életében:... Cézanne, Ady és Casals". Az utóbbit Popper Dávid gordonkaművész mutatta be a festőnek.

Czigány egy 1910 táján készült önarcképén magát egy tájképének végtelenbe vesző mezei útja előtt ábrázolja. Ady Endre barátjának képén szimbólumokat keresünk önkéntelenül, a megértett költő, a „festészeti adyzmus" jelentkezését. A táj előtt fekete ünneplőben, nyakkendő nélküli fehér ingben a festő áll: barázdált komor arca szenvedésekről és szenvedélyről árulkodik. Az oldalról jövő fény az arc bal felét majdhogy teljes árnyékba vonja, a másik félen pedig erősen kiemeli a barázdák súlyos vonulatait. A faragott arcélek nehéz múltról és szigorúan vállalt jövőről vallannak, emberről, akinek „az Élet s a magyar élet több a poézisnél". Nem járhatunk messze az igazságtól, ha Czigányban látjuk a Nyolcak leginkább és legtovább következetes, kemény és elszánt típusát. Műve program, egy-egy újabb alkotás ennek az útnak állomása. Lénye mint Adyé: vonzó és taszító, konok és változó; művészi emelkedése csak az őt megértő és ösztönző társak gyűrűjében, cenzurátlan szociális mondandók alkotásra ihlető tüzeiben biztosított. Hanyatlása, majd bukása ezek híjával szinte törvényszerűen következik.

Művészete „kérlelhetetlen visszaadása minden színrezdülésnek" (Lengyel Géza) tájképein is. A Téli táj című művén a formák szigorúan válnak el egymástól, a kompozíció vonalváza szinte egy mérnöki rajz pontosságát idézi. Színeiben a fehér és a fehérre vetett más színek elhalványuló lénye uralkodik, ugyanakkor a korábban már érintett szigorúság és magányérzet a természet téli kopárságában és embernélküliségében jelentkezik. Személytelenre vetkőztetett pesti udvarrészlet ez, falak zárják az emeleti ablakból ostromolt horizontot. Az elzárt távlat helyett mélység: formák és színfoltok játéka az eredmény, melyet a domináns fehérre vetett sfumatós színárnyak kötnek harmonikus egésszé.

Természeti tájainak jellegzetes motívumai az erős rövidülésben festett dűlőutak és mezősávok, ezek is a festő konstruktív-perspektivikus lényegére engednek következtetni, ugyanígy a „hengerszerű törzsű fák" is, a geometrikus teret idéző tetők, házak, árnyékok.

A korszak sűrített eszmei és művészi mondandója egyik főművén, a Gyermektemetés című képen a legtisztább. Színegyüttesében a Bretagne-i tájakat festő Gauguin-ra utal, hangulatában Ady jelentkezik. A kép jobb oldalán a kerettel párhuzamosan egy mezei feszület, a világos színűre festett korpusz keresztje idézi és zárja a tragédiát, melyet a földúton nehezen lépő emberpár hordoz a férfi karjában tartott gyermekkoporsóval. Az öreg Kunné és sok más említhető Ady-vers, századok tehetetlen paraszti és nemzeti fájdalma, minden keserűsége és dühe ott nehezedik – cseppben a tenger – a gyermekét temető falusi pár lépteiben. Kevés hasonló nagyszerű kép született a korban, haladó művészeti és társadalmi eszmék együttesét aligha találhatnánk ilyen egyértelműen a korszak egy festői alkotásában. Az élmény tüze magas hevületű, benne ég a századelő és a múlt „minden magyar fájdalma" sűrítetten és szimbólummá emelten. Az expresszív erejű műnek helye Mednyánszky és Derkovits között van a magyar művészet pantheonjában, reprezentálja a mozgalmat, amely az 1912-ben elsikkadt és majd 1918/19-ben megvalósuló forradalmat készíti elő. Ugyanakkor már nem a Munkácsytól örökölt nagyrealizmus alföldi formáiban (Tornyai János, Koszta József, Nagy István), hanem ezeknél korszerűbb festői stílusban és eszközökkel.

„... piktúrájában (Czigány) még közel áll a közös kiindulóponthoz, a nyers és át nem transzponált természethez, a dolgok megjelenő anyagiasságához. Száraz lenne, könyörtelen, naturalista, ha nem gyönyörködtetnék lobogó színek, melyek zuhatagban esnek tárgyaira, és lobbantanak érzékies forróságot". Bölöni ír így 1910-ben, ugyanő az első Czigányról szóló összefoglaló tanulmány szerzője is.

A Nyolcak utolsó együttes kiállításán (1912 – ősz) Czigány (és mások) „másnemű művészi elfoglaltságuk miatt nem vehettek részt" – írja a katalógus. De sikert arat a

Művészház 1913-as nemzetközi posztimpresszionista bemutatóján, ugyanígy „murális hatású nagy aktjával" az 1914-es tárlaton. Közben sokszor jár képe külföldön is (Berlin, 1910; Bécs, 1914; Belgrád, 1918 stb.).

Míg az 1908–14 közt festett képek egésze jelentős művészt reprezentál, addig ezután inkább nagyszerű felvillanások, remek egyedi darabok vannak, és nem teljességében kiemelkedő színvonalú oeuvre. Ennek okát talán – egyéni bajai mellett – az elsikkadt átalakulásban, a széthulló radikális reformnemzedék belső egyenetlenségeiben, másrészt a megerősödő hivatalos reakció ismételt támadásaiban, májusi véres bemutatkozásában (1912), kivívott háborújában sejtjük. Emlékezetes és ismert Tisza István ügye a Majálissal, a modern festészettel. A Bölöni által irányított ellentámadásban (1911) a modern művészet még egységes és harcrakész. Czigány a legkeményebb: „Nem tudom: tudatlanabb-e, mint amilyen rosszhiszemű ebben a szerepében gróf Tisza István." – kezdi nyilatkozatát. De a későbbi események már megbontják ezt az egységet, felbomlik – inkább újra nem szervezhető – a Nyolcak is. Ahogy Ady köteteinek súlyos folyamata megszakadt a Ki látott engem? megjelenése után (nem rajta múlott), úgy kényszeríti a közeles és létrejött háború Czigányt is bizonyos tematikai monotóniába és újabb önarcképekbe zárkózás felé: a szociális lényeget aligha lehet kimondani, a kevésbé lényegest remekké emelni kedve és erői nem elegendőek.

A háború idejében készült képein az „ember az embertelenségben" hangulata érezhető, elsősorban egy újabb befeléfordulás és magány: ismét az önarcképek lépnek előtérbe. A korábbi szoborszerűséget kissé oldottabban fogalmazza meg. A velencei második nemzedék (Tintoretto, Veronese) teátrális gazdagságát, Velasquez mély tónusú bíborait, és Rembrandt önarckép-sorozatát reveláló tendenciák és motívumok jelentkeznek a Bíboros képén (1916) ugyanúgy, mint az Éneklő baráton (1918), a Zenélő szerzetesen. Mindhárom önarckép: meglepő jelmezben, zenélve és énekelve. „Főpapi öltözékkel díszített önportréi komoly, sőt tragikusan komor vallomások gyötrődések közt élő belső világáról" – írja Kassák. És valóban, A bíbornokról egy igen megtöretett és gyanakvó arc tekint ránk, idősebb is a festő koránál. Szinte kolostori elzárkózást mutatnak a képek (Mag hó alatt?), az arcok mindazt a szenvedélyt és szenvedést, amely a festő sajátja. Egy a vérengző világ felett álló emberi magatartást sejtünk az így jelentkező festői megfogalmazásokban, egy korábbi hitét vesztett ember kísérleteit toronybazárt és bénult önmaga bemutatására. A háború szenvedései gyújtotta kereszténvi humánumot, egy kissé a „szeretném, ha szeretnének" lírai alapállását. Sajátos hatása van portréin a már barokkba hajló utóreneszánsz nehéz arannyal és bíborral átszőtt festészetének. Ez érvényesül az esztergomi Balassi Bálint Múzeum tulajdonában levő vörös drapériás önarcképén, melynek külön érdekessége, hogy a mester önmagát ezegyszer nevető arccal ábrázolja.

Magányából nehéz volt kitörnie még a forradalmak idején is. A Nyolcak szerepét folytató, eszméit korszerűsítő mozgalom, A TETTé és a maistáké közelálló barátot lát Czigányban, pionírt később Kállai Ernő is. Uitz Béla A TETT 1915-ös évfolyamában jól látja a festő magányát, ingadozását: „nem tud választani a klasszikusok és modernek között. Czigánytól harciasabb képeket vártam, ha a mostani nyugodt értékeit fel tudja a küzdelemre lendíteni, értékes emberünk lesz" (a Nemzeti Szalon kiállításáról). A Műcsarnok 1916-os tárlatáról szólva (szintúgy A TETT-ben) Uitz minden idősebb festőt elmarasztal, Perlrott Csaba Vilmost s Czigányt kivéve. Mind az idézett mondatokban, mind pedig az említett kritikában Czigány előtt lehetőség nyílott a csatlakozásra, de ő nem él ezzel, az egy kissé liberálisabb Műcsarnok felé orientálódik.

1919-ben a balatonfüredi nyári művésztelep egyik vezetője (Márffy, Pór, Orbán, Tihanyi, Ferenczi Béni társaságában) és a rajztanárképző tanfolyam tanára heti hat órával. Kezétől a forradalmak idején nem született reprezentatív alkotás (mint Berénytől,

Pórtól stb.), a belső és személyes problémáival küszködő festőnek csak átlagosra sikerült művei készülnek a Százados úti műtermében. Az itteni művésztelepnek egyik alapító tagja.

1922–27 között Franciaországban, Párizsban és a déli tengerpartokon tartózkodik. Mindkét esztendő egy-egy hazai kiállításának éve egyben. A kritika hallgat róla, a Magyar Művészet évfolyamai is. Elsősorban tájképeket, „franciás életképeket és polgárportrékat" fest és állít ki, melyeknek vissza-visszatérő, sablonossá váló megoldásai méltán kapnak elmarasztalást az 1944-es hagyatéki kiállításon.

A korszak legjobb darabjai – örök téma – a meg-megismétlődő önportrék. Már a munkás festő mutatkozik, így a Kassák könyvében (Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig) reprodukált mellényes, feltűrt és nyitott ingű, micisapkás, palettás önarckép. A festő – két kezében szerszámaival – önvizsgálatot tart: összehúzott, keserű tekintetében egy megváltozott és robotos életmód űzöttsége tükröződik, a mindújra ostromolt kvalitás elszánt követelése.

A KÚT tagja és kiállítója; egykori társai az ismét átalakult művészet sodrában és csúcsain, ő a régi normák és mondandók életre-halálra vállalt ismétlésének lankáin – ez a gyötrelem készíti meghasonlását művészetével, végül az élettel is. Kernstok egy interjúban így nyilatkozik róla: „Dezső egy kicsit különös természetű volt mindig. Sok minden baj volt az életében. Nagy tehetség volt, éppen ezért vettem rossznéven tőle, hogy az utóbbi időben művészi teljesítményei nem voltak kielégítőek... Ezt egyébként ő maga is érezte. Nagyon jól tudta, hogy az utóbbi időben nem alkotott olyan kiemelkedőt, mint régebben. Ez azonban természetes volt. Bármilyen tehetséges is valaki, a nyomor és a rengeteg nélkülözés tönkreteszi a művészetét. Dezső rettenetes anyagi helyzetben volt, valósággal nyomorgott." Genthon István Az új magyar festőművészet története című művében (Bp. 1935.) csak pár sorban szól Czigányról: „Magyarországon Cézanne elveinek legtisztább képviselője. Arcképei, aktjai és csendéletei a tér viszonylatainak gondos mérlegelésével készülnek. Képzelete nem nagy, ihlete fogyatékos, de értelmesen és világosan fogja meg problémáit. 1902 óta szerepel kiállításokon, működésének java még a háború előttre esik, józan és hűvös stílusa idők folyamán nem sokat változott."

Ha – érzéseink szerint – a Kernstok pongyola mondataiban festett nyomor aligha olyan nagyméretű (hiszen harmadik felesége is – aki szintúgy festő, Kernstok-tanítvány – módos családból való, gazdag rokonai támogatták), de a másoktól függő állapot bizonyosan további meghasonlottság szülője. Az anyagi és művészi bizonytalanság mindinkább állandósuló érzése pedig nem jó talaja az alkotásnak. Czigány képei a harmincas években nyilván ebből az indítékból is keresettek és önmagukat ismétlőek. „Egyre inkább kivonult a környező világ zajából és mozgásából, úgy élt a pesti bérház falai közt, akárha egy lakatlan szigetre vetődött volna. Periodikusan dolgozott, hol jóformán semmit, hol meg túlontúl sokat, ilyenkor önmaga túlhajszolásában mintha elvesztette volna biztos támpontjait, vegyes értéket termelt... Esztétikájában túltengett a spekulatív elem, ez merevítette meg ecsetvonásait, vagy kényszerítette túl a szükségszerűség határain" (Kassák). A róla írt nekrológok utolsóként két mű folyamatáról számolnak be, ismét egy önarcképről (talán a hagyatéki kiállítás katalógusában reprodukált összetört arcú, réveteg portré?), melyben nehéz életének foglalatát látják. És egy gazdag francia hölgy portréjáról, ebbe sokszor belekezdett, de elégedetlensége miatt mindannyiszor abbahagyta és megsemmisítette. Már Ady is emlegette a remekre készülő szangvinikus festő hasonló kitöréseit.

Úgy érezhette: elszállt felette az idő. Az egykori barátok is felrótták élete második felének sikertelenségeit. Egy-egy új csalódás (első felesége öngyilkos lett, a második el-

vált) fájdalma nem hoz kilábolást, felette valóban „összecsaptak a hullámok". Genthon sommás és igaztalan ítéletét olvashatta, egyébként szinte üvegharang alatt élt, akkora volt körötte a csend. Elkeseredett kísérletei számolnak be vívódásáról, maga is látta hanyatlását. Borzalmasan nagyszerű tettre készül, perben az egész világgal: családja és önmaga elpusztításával mond ítéletet koráról. Az emberi és művészi létét, és akkor már érezhetően az egész művészetét veszélyeztető kardcsörtetésről. Feltehetően nemcsak a távoli háború zaja zúghatott a fülében, de az „entartete Kunst" recsegése is. 1937. december 31-én délben agyonlőtte feleségét, lányát és unokáját, majd önmagát is.

A borzalmas esemény felrázta a korszak közvéleményét, a lapok tele lelkifurdalásos – és egymásnak sokban ellentmondó – nekrológokkal: „Sok sebet kapott, lelkében régen érett ez a végső leszámolás az élettel. A legutolsó napokban tudatosan készült valamire. Nyomorgott, rokonok tartották, segítették ... nem ment sehogy a munka, a beteg idegek nem nyugodtak" – írja Az Est nekrológja. A 8 Órai Újságé: „Valami szörnyű dolog történt itt. Czigány Dezső idegrendszere úgy látszik teljesen felbomlott. Külsőleg nyugodt volt és fegyelmezett, de ennek a különös művésznek a lelke nem volt egészséges. Sok csapás érte, nehéz viszonyok között küzdötte végig életét".

*

Életének utolsó éveiben a nagyközönségnek ritkán engedett bepillantást művészetébe, képei csak a KÚT kiállításain szerepeltek. Végrendeletében hagyatékának elpusztítását követeli (csak az önarcképeknek kér kegyelmet): „Semmi kiállítást vagy egyéb nyilvános marhaságot! Minden ilyesmit a legszigorúbban megtiltok!" A művek rostálását Berényre bízza, aki természetesen nem vállalkozik a pusztító munkára. A kiválasztott anyagot a család egyetlen életben maradt tagjára, a fiára hagyja. A végrendelet kegyetlen kikötéseinek majd a háború tesz eleget, Budapest ostroma idején sok Czigány-kép pusztult el különböző lakások falain.

Temetése (és a családé) tanácstalan részvét demonstrációja, a KÚT nevében Márffy búcsúztatja. A gyászszertartást Haller Gábor református lelkész végezte, ő adott hangot a megdöbbenésnek: „... torony volt, leomlott, és maga alá temette, akiket oly nagyon szeretett ... Földi értelemben nem tudjuk megmagyarázni, hogy miért".

Tette indítékainak feltárásához életének és vívódásainak belső ismerete és pszichológiai megközelítése szükséges, a korszaké, amelyben élni kényszerült. Nem egyetlen, aki ilyen állapotban és így vált meg az élettől.

Mi fiával értünk egyet, aki az 1944-es hagyatéki kiállítás katalógusában (Alkotás Művészház – 1944. jan.–febr.) így ír: „A világnak feldúltságában úgy érzem, hogy ... nem ok nélkül omlott össze túlérzékeny művészlelke; nem volt bátorsága átélni az elkövetkezendő szörnyű idő teljességét, amit előre megérzett és amitől rettegett."

A kiállítás négy termében bemutatott nyolcvanhat kép az egész életművet volt hivatott reprezentálni, többségében mégis az utolsó évek terméséből való. Ez a rosszul értelmezett teljesség vegyes érzelmeket vált ki a kor kritikájában. Mindenekelőtt az elismerését, hiszen nagyszerű művek is láthatók itt (sok önarckép, a Bíbornok, az Éneklő barát, a Szerzetesfej, a Zenélő barát, Ady-képek, a Révész Béla portré, csendéletek, aktok stb.). Az 1920 utáni hazai és francia tájképek (témájuk Csopak vagy Zebegény, Provance, Bretagne vagy a Riviéra tájai) és portrék monotóniája, szokványos képbeállításai megosztották a bírálók véleményét. A kiállításnak volt egy alig rejtett üzleti jellege is. A szalonokba és ebédlőkbe való „nagyképek" tengeres-mezős-dombos-levegős, jól ren-

Önarckép (1911)

Czigány Dezső rajza

dezett tájai és hangulatai az uralkodó közízlést szolgálták. Ezekből valóban kár volt sokat bemutatni, a remekek mellett a köznapok szerényebb anyagát.

Oltványi Imre a Magyar Nemzetben a kiállítókat figyelmezteti: „nem jó szolgálatot tettek Czigány Dezső emlékének, mert azzal, hogy utótermésének érdektelen tömegével akasztották tele a falakat, meghamisították a művész képét s elkendőzték zordonan démonikus egyéniségét... Ha emlékünkbe idézzük Czigány Dezsőnek azokat, az e kiállításról, hiányzó arcképeit, aktjait, csendéleteit és tájképeit, amelyeken valóban Cézanneból, Braque-ból, Derainból merített tanulságokon keresztül tágította a maga nagybányai alapú művészetét, s amelyeken őszinte élmény és csupa izgalom szervezkedik sokszor kifogástalan művészi renddé, akkor mégjobban elszomorodunk s ezt a... hebehurgyán összehordott kiállítást Czigány Dezső emlékéhez méltatlannak érezzük." Ez a tárlat sivárrá és igaztalanná tette Czigány művészetének utóéletét is. „Elkendőzött" eredeti értékeinek feltárása és bemutatása jelentős élményekkel gazdagítaná érdeklődésünket, eddig csak sejtett távlatokat nyújthatna tegnapi és mai művészetünk fejlődésrajzához.

Mübirálat helyett politikai gyülölködés

Az ellennyilas lapban *Kampis János Czigány Dezső hagyatéka* címen ugy tesz, mintha mübirálatot gyakorolna a tragikus véget ért kiváló festőművész, *Czigány* Dezső hagyatéki kiállitása felett. Ehelyett a tisztes feladat helyett azonban politikai gyülölködésének egész tárházával nekiront egy halott művésznek és a politikai szélsőjobboldali mozgalmakból jól ismert frázisokkal meg akarja tépni *Czigány* Dezső emberi és művészi emlékét. Aki ismerte *Czigány* Dezső puritán, szinte aszkétaszerü életét, a művészetbe vetett fanatikus hitét és szerelmét és aki ismeri alkotásait, vagy most megnézi ezt a hagyatéki kiállitást, az jól tudja, hogy a szélsőjobboldali rágalmakból egyetlen szó sem igaz és izléses ember csak keserüséggel nézheti, hová fajul el a mükritikának nevezett politikai gyülölködés. Mit mondjunk ennek az urnak arra a kijelentésére, hogy Czigány Dezső „egyike azoknak, kik segitették elseperni a magyar képzőművészet magas ideáljait", mit mondjunk arra a vádra, hogy ez a nagy művész „idegen felületességeket, technikai különcködéseket és tudatlanságot" segitett ideplántálni. Semmit sem mondunk erre, mert akinek a toll a kezében csak arra jó, hogy ilyeneket irjon le, azzal vitázni nem lehet, de jóizlésü embernek nem is szabad.

(H. E.)

Agyvérzésre hajlamos idősebb embereknek, akinél igen fontos, hogy erőlködés nélkül mindennap könnyü bélürülésük legyen, a tisztán természetes „Ferenc József" keserüvíz — reggel éhgyomorra egy kis pohárral bevéve — gyakran a lehető legjobb szolgálatot teszi. Kérdezze meg orvosát!

— **Elfogott szélhámosnő.** Az utóbbi hetekben több feljelentés érkezett egy elegánsan öltözött fiatal nő ellen, aki főleg vidéki fakereskedőket kárositott meg azzal a trükkel, hogy épületfaanyagot tud szállitani nekik, amelyre azután nagyobb előlegeket vett fel. Miután a pénzt felvette, többé nem jelentkezett. Legutóbb Balázs László budapesti fakereskedő adott 8000 pengőt a szélhámosnőnek, aki a pénz átvétele után nyomtalanul eltünt. A főkapitányság rádiókörözést adott ki a fiatal szélhámosnő ellen, ennek alapján Kiskunhalason az egyik csendőr felismerte a fakereskedők megkárositóját, Tóth Mária harminchároméves magántisztviselőnőt. Beismerő vallomása után letartóztatták.

— **Tüzek.** A Teréz-körut 35. számu ház egyik másodikemeleti lakásában szerdán délután tüz támadt. A lakásban Kaszás György dr. ügyvéd felesége lakik testvérével, az urisasszony az egyik szobát kiadta albérletbe egy vegyi termékekkel foglalkozó cégnek, amely filmhulladékokat tartott a helyiségben. A filmhulladékok eddig ismeretlen okból meggyulladtak, a tüz továterjedt és a lángok a szobá berendezését elpusztitották. — Csütörtökön hajnalban a Kazinczy-utca 9. számu házban levő cipő kft. cipőtermelő üzem helyiségében tüz támadt, amelyet a tüzoltók félórai munkával fojtottak el. Nagymennyiségü bőranyag a tüz martaléka lett.

— **Közlekedési balesetek.** Varsányi Irén tizennégyéves kereskedőtanulólányt a Horthy Miklós-uton elütötte egy kéktaxi. A fiatal lányt zuzott sebekkel vitték a Rókus-kórházba. — A cinkotai HÉV egyik kocsijára a sashalmi állomáson felugrott Frankó Mihály tizennyolcéves tanonc. Megcsuszott és a kerekek alá esett, amelyek jobb lábát levágták. A gázolás áldozatát haldokolva vitték a Magdolna-kórházba. — Pesterzsébeten ugyancsak HÉV-kocsira akart felugrani Balogh Zsigmond huszonnyolcéves munkás, a kerekek alá került amelyek halálra gázolták.

Inámi Bérgazdaság Rt. felszámolás alatt. Budapest, V., Vécsey-utca 5. Vagyonkimutatás 1943 október 31-én Vagyon: Adósok 614.274.76 P; Veszteség 2106.02 P; Összesen 616.382.78 P. Teher: Részvénytőke 223.200 P; Hitelezők 393.182.78 P; Összesen 616.382.78 P. Budapest, [illegible] 31. Inámi Bérgazdaság Rt. f. a. Dr. Kanitz Emil felszámoló. Megvizsgáltuk és helyesnek találtuk. Budapest, 1943 december 12. Az Inámi Bérgazdaság Rt. f. a. felügyelőbizottsága.

Korszerü konyha

A JÓ GAZDASSZONYNAK

tudnia kell, hogy a csütörtöki piacon az élelmiszerárak lényegesen nem változtak.

SZOMBAT

Ebéd: Póréleves, borsópüré, husospuffancs.

Vacsora: Vegetáriánus rizotto, sült tök.

PÓRÉLEVES

A megtisztitott póréhagymát karikára vágva, 3 szem felszeletelt nyersburgonyával egy kanál olvasztott margarinban vagy zsiradékban megfuttatunk, vagdalt zellerzöldjével és liszttel meghintjük, vizzel felöntjük, só, borspótlóval füszerezve, puhára főzzük. Tejfeire tálalva, piritott kenyérkockával adjuk fel. Jó, ha a forró levesben egy-két husleveskockát olvasztunk fel.

HUSOS BURGONYAPUFFANCS

Darált husmaradékot vagy szafaládét 1—2 tojással és 1 kanál liszttel jól elkeverünk, aztán hozzáreszelünk 6—8 hámozott nyersburgonyát és fél fej reszelt hagymát, sót és borspótló füszert. Ha összekevertük, a tükörtojássütőben kevés forró zsiradékban apró fánkokat sütünk belőle, melyeket a borsópüréhez adunk feltétnek.

VEGETÁRIÁNUS RIZOTTO

Gombát és minél többféle zöldséget (sárgarépa, gyökér, zeller, fehérrépa, kalarábé) kockára vágva, puhára főzünk. Rizst párolunk, mint köretnek szoktuk, a rizst a megfőtt zöldség vizével eresszük fel és főzzük puhára. A leszürt vegyeszöldséget olvasztott margarinban megforgatjuk és óvatosan összevegyitjük a rizzsel, reszelt sajttal behintjük. Ha nincs rizs, tarhonyával készitjük.

Ez a siker!

(Ezt irta az Ujság)

BOLDOG IDŐK

A két legvonzóbb sztár, Karády és Ajtay játssza a romantikusan emberi történet főszerepét.

5—6. premierhét: Scala, Kaszinó

MAKACS KATA

... egyike a legmulatságosabb vigjáték koknak és nagy érdeme, hogy végre uj és igazán tehetséges sztárt mutat be. Butykay Emmit (Hajmássy, Mihályi).

7—8. premierhét: Omnia, Átrium

AGRÓLSZAKADT ÚRILÁNY

Tolnay Klári, a Ráthonyi-filmek sztárja bűbájos egyéniségén kivül szivből jövő humorát is a nézőnek ajándékozza.

5. hét: Deák.

Ezt nézzük meg!

— **Halálozás.** *Doromby* Gyuláné született *Fischer* Erzsébet Budapesten meghalt. Temetése csütörtökön volt Kákoscsabán, a családi sirboltba.

A belügyminisztérium rendőri osztályán szolgálatot teljesitett Borosjenői *Roncsik* Tibor rendőrtanácsost nagy részvét mellett, rendőri gyászpompával temették el a farkasréti temetőben. A temetésen a belügyminiszter képviseletében megjelent *Tomcsányi* Kálmán dr. titkos tanácsos, *Kádár* Levente dr. államtitkár, *Elidssy* Sándor dr. a m. kir. rendőrség budapesti főkapitánya, a belügyminisztérium rendőri és csendőri osztályának küldöttsége, a budapesti és vidéki főkapitányság tiszti küldöttsége és sokan mások. A diszkiséretet az utolsó tiszteletadást egy rendőrzászlóalj adta a rendőrzenekarral.

Szebellédy László gyógyszerészdoktor, a szervetlen és analitikai kémia ny. r. tanára, a szervetlen és analitikai kémiai intézet igazgatója, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Collegium Hungaricum Szövetség elnöke január 23-án, életének 43. évében elhunyt. Január 26-án, szerdán délután temették.

Özv. Faludi Jakabné életének 82-ik évében Szolnokon csendesen elhunyt.

SZINHÁZ

Százhat esztendős öregasszonyt játszik Gobbi Hilda uj szerepében

A Nemzeti Szinházban most kezdték meg Jean *Sarment Mamouret* cimü szinmüvének próbáit, melynek magyar cime *A százhatodik születésnap* lesz. Maga a darab egy százhatesztendős vénasszony kalandos történetét viszi a nézők elé. A Nemzeti Szinház érdekes szereposztásban hozza szinre a darabot, mégpedig *Gobbi* Hilda, *Szörényi* Éva, *Olthy* Magda, *Bornemissza* Éva, *Szabó* Margit, *Berky* Lili, *Bakó* Márta, *Pethes* Sándor, *Ungváry* László, *Rajczy* Lajos, *Makláry* Zoltán, *Major* Tamás, *Naszódy* Sándor, *Bodnár* Jenő, *Baksa Soós* László, *Forgács* Antal, *Dévényi* Gyuri és mások közremüködésével.

A százhatesztendős vénasszony szerepében *Gobbi* Hilda lép fel, aki már a multban is legnagyobb sikereit éppen vénasszony-alakitásaival aratta. A müvésznő most egészen rendkivüli feladathoz jutott Maouret szerepében, akit százhatodik születésnapján olyan váratlan esemény bolygat fel közönyéből, hogy visszatér érdeklődése és teljes öntudata az élet iránt. Maga a darab — mulatságos, könnyed, franciás szellemessége mellett — komoly problémákat is boncol: a nézők előtt felvonul a francia kisváros keresztmetszete. A család — mert hiszen a százhatesztendős vénasszonynak kiterjedt rokonsága van — természetesen millió intrika közepette éli életét. Különösen *Ungváry* László — aki egy állatszelidítőt játszik a darabban — és *Szörényi* Éva házassága elé gördítenek nagy akadályokat. A vénasszony azonban ösztönös ravaszságával a fiatalok pártjára szegődik, leszereli a családot és összeadja a szerelmeseket.

Gobbi Hilda egyébként február 4-én a *Magyar Müvelődés Házában* Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* cimü darabjának főszerepében *Nyilas Misi* alakjában lép a közönség elé. Érdekes szinészi bravur lesz tehát a február 19-i bemutató, amikor a Nyilas Misi kamaszszerepe után mumiává asszott öregasszonyt játszik el a Nemzeti Szinházban.

A *Mamouret* cimü Sarment-darab forditását *Hankiss* Szilárdné, a Nemzeti Szinház kitünő dramaturg-lektora végezte, a rendezés munkájával a szinház *Major* Tamást bizta meg.

Liszt Ferenc hangversenyei Budapesten

Sebestyén Ede a magyar zenetörténet emlékeinek fáradhatatlan, lelkes kutatója és irója *„Liszt Ferenc hangversenyei Budapesten"* cimmel könyvbe foglalja a nagy magyar muzsikus itthon töltött életének minden mozzanatát. Hat évtized Lisztre vonatkozó budapesti krónikája a vaskos kötet, amely nemcsak a hangversenyek ismertetése, hanem több mint fél évszázadot felölelő darab kulturhistóriája is a magyar müvelődés fejlődési korszakának.

Liszt koncertjeinek bőséges adatai között *Sebestyén* Ede bepillantást nyujt akkori zenei életünk egész strukturájába. Liszt Ferenc egyéniségének nem egy vonása határozottabban rajzolódik a tények, a dokumentumok egyszerü közlésében, mint a világhirü müvész számtalan eddig megjelent irányzatos életleirásában. És mellette a XIX. század politikai, társadalmi, zenei viszonyai, szereplői is éles megvilágitásba helyeződnek.

Liszt páratlan sikerü ragyogó pályájának csak egy töredéke folyt le hazájában, de nekünk ez a legjelentősebb. És Sebestyén Ede nagyon hasznos, értékes szolgálatot tett, amikor pontosan összegyüjtötte és igen érdekesen, vonzóan összefoglalta a zongora legnagyobb mesterének, a zeneirodalom egyik utörő hősének, a fővárosi zenéclet igazi megteremtőjének értékes budapesti adatlárát.

Az *Országos Liszt Ferenc Társaság* legfontosabb célkitüzésének tett eleget, amikor Sebestyén munkájának kiadását lehetővé tette, a közönség pedig nem csupán tanulsággal, de egy szórakoztató regény érdekességével is olvashatja az izléses formában most megjelent könyvet.

(p. l.)

* **Operaház.** *Carmen* szerdai előadásában először énekelte Micaela szerepét *Farkas Ilonka*. A fiatal müvésznőnek tisztán csengő, kellemes szoprán hangja, muzikalitása a hallgatóság általános tetszésével találkozott. *Failoni* Sergio kitünő diri gálásával a többi főszerepben *Németh* Anna, *Laczó* István és *Jámbor* László ismert alakitásait tapsolta a közönség.

SZINHAZAK MUSORA

OPERA: Romeó és Julia, Bajazzók (6).
NEMZETI SZINHÁZ: A kaméliás hölgy (6).
NEMZETI KAMARASZINHÁZ: Fatornyok (½7).
MÜVELŐDÉS HÁZA: Légy jó mindhalálig (fél 8); Müvészest (6).
MADÁCH SZINHÁZ: Első Anna és Harmadik Károly (½7).
VIGSZINHÁZ: A mi kis városunk (fél 7).
PESTI SZINHÁZ: Fecske és denevér (½7).
ANDRÁSSY SZINHÁZ: Kabaré (½7).
OMIKE: Nincs előadás.
UJ MAGYAR SZINHÁZ: Az első (fél 7).
FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ: A királynő csókja (6).
VIDÁM SZINHÁZ: Ballépés jobbra (½7).
REVÜPALOTA: Ötelsége a pénz (½7).
KOMÉDIA ORFEUM: Tilos a lógás (½7).

Csak röviden...

Péntek este játsszák ötvenedszer a Fővárosi Operettszinházban *„A királynő csókja"* cimü látványos nagyoperettet *Karády* Katalinnal, *Csikós* Rózsival, *Hajmássy* Miklóssal, *Latabár* Kálmánnal, *Somogyi* Nusival, *Kertész* Dezsővel és vitéz *Gozmány* Györggyel a főszerepekben.

*

Jövő héten, február elején mutatja be a Komédia Orfeum uj müsorát „Hetye-petye" cimmel. Az uj bohózatrevü középpontjában mulatságos egyfelvonásos áll, mely a jógázás körül bonyolódik. Ugyancsak érdekes müsorszám lesz a „Perczel Mór-utcai Warrenné" esetét kigunyoló revükép is. Türk Berta és Fekete Pál szintén uj müsorszámokkal szerepel a „Hetye-petyé"-ben.

*

Az óbudai *Kisfaludy Szinház* nagy fába vágta fejszéjét: péntek este kerül bemutatásra az *„Egy boldog pesti nyár"* cimü látványos revüoperett. Ugyancsak érdekes müsort hoz az *Erzsébetvárosi Szinház is*, itt *„Az utolsó Verebély lány"* szerepel a müsoron.

*

Poldini Ede, a Svájcban élő, kitünő magyar operaszerző, uj dalmüvön dolgozik. A *„Farsangi lakodalom"* szerzője, *Herczeg* Ferenc *„Balatoni rege"* cimü szinjátékának változatát készíti.

*

Izléses, uj nótáskönyv jelent meg a kótapiacon: Dévény Jenő, az ismert, fiatal zeneszerző tizenhat hallgatója és csárdása, zongora- és harmonikaletétben, gyors és nagy népszerüségre számithat. Dévény Jenő képzett muzsikus, több szerzeményét ismerik a hangversenytátogatók és rádióhallgatók. Uj nótáin is érzik, hogy komoly tanulmányokon nevelődött és kulturált zeneszerző tolláből valók.

* **Az OMIKE Müvészakció müsora.** Szombaton, 29-én *Pap* Károly szinmüve, *Mózes* (fél 7). Vasárnap, 30-án délután *Anyaszív* (fél 3); aznap este először *Téli kabaré* (fél 7), az esti előadásra minden hely foglalt. Hétfőn, 31-én (O/2) *Faust* (*Róna* Vera, *Sik* Olga, *Dános* Lili, *Lendvay* Andor, *Farkas* Sándor, *Leitner* György, *Galsay* Ervin) (3/46), minden hely foglalt. Kedden, 1-én *Békebeli béke* (fél 7). Szerdán, 2-án délután *Don Pasquale* (*Darvas* Ibolya, *Kálmán* Oszkár, *Lendvay* Andor, *Fehér* Pál, *Ney* Dávid). Vezényel *Fraknói* Károly, rendező *Bálint* Lajos (fél 3); aznap este *Téli kabaré* (fél 7). Csütörtökön, 3-án 29-edszer *Takáts Alice* (fél 7), minden hely foglalt. Szombaton, 5-én *Mózes* (fél 7).

Ma Francia est

vez.: **Failoni**, közr.: **Halper Leppée, Szlőv. Zenekar. V. ¾7.** (Harmónia.)

SPORT

Az Ökölvivó Szövetség legerélyesebben megakadályozza a további botrányokat

Melyik csapat lesz hát a bajnok?

A Magyar Ökölvivó Szövetség szerdai esti tanácsülésén sokáig foglalkoztak a hétfő esti botrányos jelenetekkel és arra az elhatározásra jutottak, hogy *a jövőben a legerélyesebb eszközökkel gátolják meg az ehhez hasonló jelenetek megismétlődését.* Elhatározták, hogy az első sportszerütlen bekiabálásnál, vagy egyéb, a bajnokság reális lefolyását akadályozó cselekménynél *a rendzavarót azonnal kiemeltetik a közönség soraiból és a legerélyesebb eljárást indítják ellene.* Igy tehát a csapatbajnokság vasárnapi és hétfői befejező fordulóin felkészülhet a közönség arra, hogy *minden rendbontót, legyen az bárki, kivezetnek a teremből.*

Sokat vitatkoztak arról is, *ki is lesz hát az idei bajnok?* A vélemények igen megoszlottak, *a nagy többség ugy vélte, hogy a WMTK nyerheti meg a büszke bajnoki cimet,* de sokan kardoskodtak amellett, hogy *nem reménytelen a BTK és az FTC helyzete sem.* Az egész ügyben az az érdekes, hogy a szóbanforgó egyesületek intézői a legerélyesebben tiltakoztak az ellen, hogy őket favoritnak kiáltsák ki. Lássuk csak, mit is mondanak a csapatok vezetői?

Mészáros Béla a *WMTK* egyik vezetője: — Nem mondom, örülnék neki, ha végre Csepelre vándorolna a bajnoki cim, de ugy vélem, hogy *a B. Vasutas olyan erős ellenfél, amely ellen a kisarányu győzelem, vagy a döntetlen is szép eredmény. Már pedig a mi bajnokságunkhoz egy kiadós győzelem kellene.*

Sulkó Béla, a *B. Vasutas* vezetője igy véli: — A fiuk oly hősiesen küzdöttek a BTK ellen, hogy ez már egymagában véve is a legnagyobb dicséretet érdemli meg. *Ha most sikerülne a WMTK ellen győzni, nem is bánnám, ha a bajnokság nem kerülne hozzánk, mert hiszen ez a két győzelem felér egy bajnoksággal.*

Czvetkó Pál, a *BTK* ügyvezető elnöke: — Bizony mi „eltoltuk" a bajnokságot. Sérülések és egyéb gáló körülmények miatt a csapat nem adhatta ki magából azt, ami benne van. *Most az FTC ellen igyekszünk javitani és remélem, ha a bajnokságot nem is nyerjük meg, de régi ellenfelünk ellen sikerül győzelmet aratni.*

Weidemann Károly, az *FTC* intézője: — Bizom fiaimban. Remélem, hogy a BTK ellen bizonyitják be: *a WMTK-tól elszenvedett vereségünk nem volt reális.* Az sem lenne nagy szerencsétlenség, ha kikapnánk, mert *fiataljaink csak jövőre érnek meg teljesen a csapatbajnokság izző légkörére.*

Sütő, Zörgő és Magvassy leigazolta a Vasas

Hirt adtunk róla, hogy a Vasas a tavaszi idényre erősiteni kiván, ezt azonban csak az MLSz elnöksége engedheti meg. *Az elnökség csütörtök este ülést tartott, melyen ugy határoztak, hogy három játékos igazolását engedik meg a Vasasnak.* Ez a három játékos névszerint: *Sütő, Zörgő* és egy igen fiatal tehetséges jobbszélső, *Magvassy.* A Vasas ezzel a három játékossal valóban igen nagy erősitést végzett. *Gallovich* Tibor trener a következőket mondotta:

— *Sütő és Zörgő játszani fog az első csapatban, Magvassy azonban egyelőre az utánpótlási csapat tagja lesz. Tavaszi elképzelésem szerint a csatársor igy áll majd fel: Németh, Tóth II., Sütő, Zörgő, Kiszely.* A szezonra különben erősen készülünk, hogy a DIMÁVAG elleni győzelemmel kezdhessük a tavaszi idényt.

Magyar győzelmek a pozsonyi nemzetközi asztalitenisz mérkőzéseken

Kedden este nyitották meg ünnepélyes külsőségek között Pozsonyban a nemzetközi asztali teniszküzdelmeket.

A megnyitó napján az egyes mérkőzések során már a magyar versenyzők is szerepeltek.

Az egyes mérkőzések eredményei: *Kolozsvári* Sári — *Teixova* 3:0. *Koncz—Undreikovics* 3:0. *Harangozó II.* — *Furtig* 3:0. *Farkas* — *Meskó* 3:0. *Rózsa* — *Kormut* 3:0. *Csajkovszky* — *Farkas* 3:0. *Till* — *Skarda* 3:1. *Sidó* — *Milde* 3:0.

KÖZGAZDASÁGI UJSÁG

A Nemzeti Bank főtanács-ülése

A Magyar Nemzeti Bank főtanácsa január 26-án ülést tartott, amelyen az üzletvitelről szóló jelentés meghallgatása után folyó és adminisztrativ ügyekkel foglalkozott.

Csiki Ferenc dr. visszatért Ankarába

Csiki Ferenc dr., Magyarország ankarai követségének kereskedelmi attaséja néhány napig Budapesten tartózkodott és a gazdasági tárcák képviselőivel folytatott gazdaságpolitikai jellegü megbeszéléseket. A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége Csiki dr.-t tájékoztató előadás megtartására kérte fel, amit ankarai kereskedelmi attasénk el is vállalt, utóbb azonban le kellett mondania, mert munkája visszaszólította állomáshelyére. Csiki Ferenc dr. már elutazott Ankarába.

A körzeti mezőgazdasági hitelszövetkezetek jubileuma

A magyar hitelszövetkezeti mozgalom különleges szervei, a körzeti mezőgazdasági hitelszövetkezetek ebben az esztendőben érkeztek el fennállásuk hüszéves fordulójához. A trianoni országcsonkitás után ujjáépülő Magyarországon szüksége merült fel annak, hogy a közép- és a nagybirtokosok és a birtok-kategóriák bérlői számára különleges hitelszerv létesüljön. Ezért a törvényhozás az Országos Központi Hitelszövetkezet irányitása mellett megalakitotta a körzeti mezőgazdasági hitelszövetkezeteket, amelyeknek működése az 1924. év elején indult meg. Hat ilyen különleges körzeti hitelszövetkezet létesült, az egyes mezőgazdasági kamarák székhelyén: Kaposvárott, Kecskeméten, Győrött, Miskolcon, Debrecenben és Balassagyarmaton. Minthogy ez az utóbbi szövetkezet beolvadt a Tisza-jobbparti körzeti mezőgazdasági hitelszövetkezetbe, most csupán öt ilyen szövetkezet működik az OKH kötelékében. A szövetkezetek tagjainak száma 5525, saját tőkéi 2,643.000 pengő, betétállományuk pedig meghaladja a négymilliót. Az 1943. év végén a körzeti hitelszövetkezetek kölcsönállománya mintegy 40 millió pengőre rugott.

Az exportőrök figyelmébe

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara *nyomatékosan* felhivja az exportőrök figyelmét arra, hogy külföldről beérkezett és a kamara által a sajtóban közzétett árukeresletre saját hatáskörben válaszolni, illetőleg árut külföldre kiajánlani *szigoruan tilos*. Bárminemü kapcsolat felvétele előtt az exportőrök a 7680/1942 december 29. értelmében kötelesek a m. kir. Külkereskedelmi Hivatal, bizonyos esetekben az illetékes szakminiszter előzetes engedélyét megszerezni. Enélkül semilyen módon áruk exportlehetőségeit a külföldi érdeklődőknek kilátásba helyezni nem szabad.

Egyharmadával csökkent a kiadott uj iparjogositványok száma

A főváros statisztikai hivatala most megjelent kimutatásából kiderült, hogy tavaly *egyharmaddal csökkent* az uj iparjogositványok kiadása. De nemcsak a kiadott, tehát már engedélyezett iparjogositványoknál mutatkozik számszerinti csökkenés, hanem az uj iparjogositványok *igénylésénél* is. Az elmult év első nyolc hónapjában 7819 uj iparigazolványért és 1094 uj iparengedélyért folyamodtak. Ez 2347 kérelemmel kevesebb, mint az előző évben benyujtott hasonló igénylések száma. Ugyanekkor a kerületi elöljáróságok, mint elsőfoku iparhatóságok, 6063 uj iparjogositványt adtak ki, 2463-al kevesebbet, mint az előző év hasonló időszakában. Szaporodtak ellenben az *iparjogositványvisszaadások*, ami szintén a konjunktura megszünésének a jele. 3517 iparjogositványt szolgáltattak vissza ez idő alatt, mintegy 300-al többet, mint a megelőző évben.

Malomiparl problémák

A közellátás biztositása érdekében a fontosabb malmokat kijelölték kereskedelmi őrlésre. A kijelölt malmok részére az 1943/44. évre tavaly összel állapitották meg az őrlési kereteket. Már akkor jelezték, hogy e kontingensek nem tekinthetők véglegesnek: emelhetők és csökkenthetők aszerint, hogy a közellátási viszonyok és a terméseredmények milyen ütemet parancsolnak. Befolyással van a kontingensmegállapitásokra az a törekvés is, amely a mai energiaviszonyok közt minél gazdaságosabb üzemanyagfelhasználást és ennek folytán a kapacitások minél észszerübb kihasználását kivánja.

Ennek az elvnek megfelelően folyik a kontingensek kiegészitése s ezzel kapcsolatban, ugy tudjuk, sor kerül néhány olyan malom bekapcsolására is, amelyek eddig nem foglalkoztak kereskedelmi őrléssel.

A buzakötvény jegyzésének utolsó hete

A buzakötvények jegyzése, mint ismeretes, *január 31-én, hétfőn* lezárul. Az utolsó héten kivétel nélkül az ország minden részéből az érdeklődés nagyarányu fokozódását és megélénkülését jelentik. A legtöbb budapesti nagybanknál és vidéki pénzintézetnél is az volt a helyzet az elmult héten, hogy egyetlen héten legalább ugyanannyit vagy még több buzakötvényt jegyeztek, mint az egész megelőző időszakban.

A jegyzések nagyarányu megélénkülésében kétségtelenül jelentős szerepe volt az iparvállalatoknak és a nagyobb gazdáknak. A vidéki eredmények ezidőszerint még nem tekinthetők át, aminek oka az, hogy nemcsak a bankoknál és takarékpénztáraknál, hanem a szövetkezeteknél, az összes postahivatalokban és a községi jegyzőknél is lehet buzakötvényt jegyezni.

Az eddigi részleteredmények még nem adnak tehát teljes képet a buzakötvény *nagy sikeréről*, de minden részletjelentés erről tanuskodik. Igen érdekes ebből a nézőpontból az egyik budapesti nagybank jelentése, ahol eddig többszázezer métermázsa buzáról szóló kötvényt jegyeztek le. Az adatok szerint az uj kötvénytulajdonosok 60 százaléka *értelmiségi* foglalkozásu, 23 százaléka *gazda*, a többi pedig *iparos, kereskedő* és egyéb foglalkozásu. Ez a százalékos megoszlás természetesen nem az országos átlagot mutatja, hiszen vidéken a gazdajegyzések sokkal nagyobb százalékra rugnak. Nagy általánosságban 30—45 százalék között mozog a gazda kötvényt jegyzők aránya, de van olyan hely is, ahol ez eléri az 50 százalékot.

Olasz viszonylatban mérsékelték a szállitmányok hadikockázati biztositási díját

A Háborus Kockázati Biztositási Iroda hadikockázati szállitmánybiztositási tarifáját pénzügyminiszteri rendelet szabályozza. Olasz relációban ezt a díjat az érdekeltségek tulmagasnak találták és lépéseket tettek csökkentésére. Értesülésünk szerint a pénzügyminisztérium, illetőleg a Háborus Kockázati Iroda értesitette a gyáriparosok szövetségét, hogy olasz viszonylatban a szállitmányok hadikockázati biztositási díját mérsékelték. Az intézkedés az érdekeltek körében megelégedést keltett.

A MAGYAR NEMZETI BANK heti kimutatása. A bankjegyforgalom a Magyar Nemzeti Bank január 23-i kimutatása szerint a január 15-i forgalommal szemben 62.4 millió pengővel csökkent. A visszaváltott értékek összege a leszámitolt értékek összegét 40.1 millió pengővel haladta meg. Az állami giroszámlákon a kifizetések 24.6 milliló pengővel multák felül a befizetéseket, mig az egyéb számlákon a befizetések összege volt 7.5 millió pengővel nagyobb a kifizetések összegénél, ugyhogy végeredményben a girokövetelések állománya 17.1 millió pengővel csökkent. Az érckészlet 0.5 millió pengővel apadt. A váltópénzkészlet 2 millió pengővel gyarapodott. A külfölddel való fizetési forgalom céljára az alapszabályok 57. cikkének g) pontja alapján nyujtott hitelek 35.7 milliló pengővel csökkentek. Az államadósság törlesztésére 4.7 millió pengő folyt be. Az „1931-ben felvett, konszolidált külföldi hitelek" összege a megállapodásszerü törlesztés következtében 2.4 millió pengővel apadt. Az „Egyéb követelések" 9.9 millió pengővel, az „Egyéb tartozások" 12.7 millió pengővel növekedtek.

SVÉDORSZÁG ÖNELLÁTÁSA LEN- ÉS KENDERÁRUBAN. Stockholmból jelentik: Az előző évi jó terméseredmények után a svéd önellátás lenben és kenderben egyre növekszik. 1944-ben 4000 hektárt akarnak bevetni. Ez a mennyiség körülbelül felerészben fedezi Svédország szükségletét. A nagyobb len- és kendertermelésnek megfelelően uj feldolgozó ipari üzemeket is létesitettek.

KEVÉS A FÉRŐHELY A BUDAPESTI KÖZSÉGI TANONCOTTHONOKBAN. A Budapesti Drogisták Ipartestülete azzal a kéréssel fordult a polgármesterhez, engedje meg, hogy a vidékről drogistatanulóknak jelentkezőket a székesfővárosi tanoncotthonokban helyezhessék el. A polgármester értesitette az ipartestületet, hogy a főváros soha nem zárkózott el az elől, hogy a községi tanoncotthonokba kereskedőtanoncokat is felvegyenek, azonban a tanoncotthonok nem rendelkeznek annyi férőhellyel, hogy nagyobbszámu, vidékről felhozandó ifjut elhelyezhetnének.

Megjött a mák, bőven van füszer-paprika

Karácsonyra, mint ismeretes, a főváros közellátási vezetőinek intézkedésére az élelmiszerkereskedők az előre bevont jegyszelvényekre 10 dkg mákot voltak kötelesek kiadni a fogyasztóknak. Sok kereskedő azonban nem kapta meg a mákot, mert szállitási akadályok miatt nem érkezett meg az egész felirányitott mennyiség, s emiatt a fogyasztók egy része is kimaradt az ellátásából. Értesülésünk szerint a mákszállitmányok megérkeztek, a kereskedők megkapták az őket megillető mennyiséget ugy, hogy *a közönség, ha megkésve is, de megkaphatja a mákadagját.*

A füszerpaprika-helyzet a hetekig tartott hiány után örvendetesen javult. Januárra már 2 dkg-os fejadagot kaptak a fogyasztók. A készletek olyan tekintélyesek, hogy, értesülésünk szerint, minden igényt kielégitenek. Az a kereskedő, akinek ellátmánya kevés, most jelentkezhet és azonnal beváltható paprikautalványt kap az Élelmiszerjegyközpont illetékes osztályától.

ÖTVENKETTEN KAPTAK PAPRIKATERMELÉSI JUTALMAT. Érsekujváron a Füszerpaprikatermelők Szövetsége kiosztotta az 1943. évi füszerpaprikatermelési verseny dijnyertes gazdáinak a Paprikaközpont által felajánlott értékes dijakat és diszokleveleket. Kilenc főmolnár, munkavezető és molnársegéd jutalomtárgyat és elismerő oklevelet, tizennyolc malmi- és szárítómunkás oklevelet, mig huszonöt paprikakészitő pénzjutalmat kapott.

A MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETÉNEK KITÜNTETETT ALKALMAZOTTAI. A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete szép házi ünnepséget rendezett abból az alkalomból, hogy legkiválóbb alkalmazottai és munkásai közül a Kormányzó Ur ő főméltósága Varga János irattárosnak és Gröszer Lőrinc pincemesternek a Magyar Ezüst Érdemkeresztet, Székely József, Szolcsánszky Boldizsár és Benedeczky József havidijas raktári munkásoknak, valamint Predmeczky András és Seemann József pincemunkásoknak, továbbá Nével Károly szerelőnek a Magyar Bronz Érdemérmet adományozta. A kitüntetetteknek gróf Somssich Gyula dr., alelnök-vezérigazgató munkahelyükön, kartársaik jelenlétében, lelkes szavak kiséretében nyujtotta át a kitüntetéseket.

A KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI TUDÓSITÓ uj számában vitéz Guothfalvy Zoltán miniszteri tanácsos Kossuth Lajos ipari termelő munkásságáról, Rosta János dr. közélelmezési tanácsnok Budapest aktuális ellátási problémáiról nyilatkozik. Közli a lap Kund Ede müegyetemi tanár megállapitásait a „tökéletes" automobilról. Fővárosi, pénzügyi, közlekedési információk egészitik ki a terjedelmes számot.

Borotvaszappanhabból — ujra szappan

A háborus anyagbeszerzési nehézségek fokozott találékonyságra serkentik a feltalálókat. A közellátási minisztérium ipari osztálya a minisztérium egyik invenciózus tisztviselőjétől érdekes javaslatot kapott: A minisztériumi tisztviselő bejelentette, hogy hosszu kisérletezés után olyan eljárást dolgozott ki, amely lehetővé teszi, hogy az igen nagy zsirsavtartalmu borotvaszappan habját, amelyet a borbélyok kiöntenek, regenerálni lehessen. Eljárása szerint a dus beretvaszappanhabból kitünő minőségü mosószappant, esetleg ujra beretvaszappant lehet előállitani. Budapesten 10.000 borbély részére utal ki a közellátási hivatal beretvaszappant és ez olyan tekintélyes mennyiség, hogy érdemes lenne — a feltaláló szerint — a szappanhabgyüjtést megszervezni. Szakkörökben érdeklődéssel várják, hogy mi lesz a találmány sorsa? Nem szappanbuborék-e az egész?

VÁLLALATI HIR. A Magyar Tudósitó jelenti: A Kaufmann Jakab Rt. tavaly december 4-én rendkivüli közgyülést tartott, amelyen ugy határozott, hogy a cég szövegét „Polgári Rum- és Likőrgyár Rt."-ra változtatja. Az errevonatkozó közgyülési jegyzőkönyvet jóváhagyás végett felterjesztették a cégbirósághoz. Mátéffy József dr. törvényszéki biró azonban végzésében a cégszöveg változtatására vonatkozó közgyülési határozatot hivatalból megsemmisitette. A feltünést keltő végzés indokolásában a cégbiróság kifejtette, hogy a cégszövegben szereplő „polgári" vezérszó a kereskedelmi törvény 11. §-ában foglalt cégvalódiság elvébe ütközik, mert nem alkalmas az üzlet közelebbi megjelölésére.

ELLENŐRZIK A VASGYÁRAK ÁRUELOSZTÁSÁT. A kereskedelmi miniszter megállapitása szerint a vaskereskedők áruellátásával kapcsolatos rendelkezések megszegése során többször előfordult, hogy a vas- és fémáruval kiszolgálható kereskedők névjegyzékébe fel nem vett cégeket is elláttak a gyárak áruval. A minisztérium most felhivta az érdekelt gyárak figyelmét arra, hogy ilyen esetben a gyár, illetve előállitó üzem a kihágás jogkövetkezményei alól nem mentesül, mert a jelenlegi kötött áruellátási rendszer mellett a gyárak akkor is kötelesek vizsgálni, hogy árujukat melyik cégnek adják el, ha az eladás ügynök utján történik. (Magy. Tud.)

MÉHÉSZETI TANFOLYAM BUDAPESTEN. Február 3—23-ig méhészeti tanfolyamot rendeznek Budapesten a tudományegyetem állattani intézetében. Előadó: Ignácz Sándor ny. méhészeti felügyelő. A tanfolyamra az Országos Magyar Méhészeti Egyesületben vagy Muzeum-körut 4 alatt február 3-ig lehet jelentkezni.

PÉNZ ÉS TŐKE

Külföldi tőzsdék

LONDON. (Szerdai zárlat.) Brit. Consols 79.375, Convers. Loan 104$^{15}/_{16}$, Brit. War. Loan 103$^{1}/_{2}$ Brit. Funding Loan 113$^{1}/_{2}$, Brit. Victory Loan 112, Rio Tinto 17$^{1}/_{4}$, De Beers Def. 17$^{1}/_{2}$, Rand Mines 150, Anglo Iranian 111$^{1}/_{2}$, Burmah Oil 79$^{3}/_{4}$, Mexican Eagle 10$^{3}/_{4}$, Shell Transp. 3$^{27}/_{32}$, Brit. Alu. minium 48, Brit. Amer. Tobacco 5$^{15}/_{32}$, Electr. Musical 27.625, Imper. Chemical 38$^{1}/_{4}$, Imper. Tobacco 7$^{29}/_{32}$, Lever Brothers 1$^{27}/_{32}$, Vickers 17$^{1}/_{2}$, Woolworth 57$^{3}/_{4}$.

NEWYORK. (Szerdai zárlat.) Baltimore 6.625, Newyork Central 16.625, Pennsylv. Railroad 27$^{1}/_{2}$, Allied Chemical 142$^{3}/_{4}$, Amer. Smelt. 36.875, Am. Telephone 156$^{3}/_{4}$, Amer. Tobacco 62, Anaconda Copper 24.625, Bethlehem Steel 57$^{1}/_{2}$, Chrysler Corp. 78.375, General Electric 36.375, Gen. Motors 52$^{1}/_{2}$, Intern. Teleph. 12.625, Radio C. 9$^{1}/_{2}$, Shell Union 25$^{1}/_{2}$, Standard Oil 54$^{1}/_{4}$, U. S. Rubber 41, U. S. Steel 52, Westinghouse El. 94$^{1}/_{2}$, Woolworth Comp. 39.

Valuták és devizák

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS ÁRFOLYAMAI

VALUTÁK: Szlovák korona (csak 20 koronás és annál kisebb cimlet) 11.45—11.75, svájci frank 79.60—80.60 svéd korona (csak 50 koronás és annál kisebb cimlet) 81.70—82.70.

DEVIZÁK: Amsterdam 180.07$^{1}/_{2}$—181.40, Belgrád 6.78$^{1}/_{2}$—6.83$^{1}/_{2}$, Berlin 135.70—136.70, Pozsony 11.64—11.78. Brüsszel 54.28—54.68, Bukarest 2.75—2.82, Istanbul 268.68$^{1}/_{2}$—270.66$^{1}/_{2}$, Kopenhága 70.84—71.36, Madrid 32.00—32.24, Oslo 77.10—77.67, Páris (Vichy) 6.78$^{1}/_{2}$—6.83$^{1}/_{2}$, Prága 13.57—13.67, Szófia 4.14—4.17, Stockholm 82.00—82.80, Zürich 79.80—80.60, Helsinki 6.87—6.93, Zágráb 6.79—6.83.

Külföldi zárlatok

ZÜRICH. Páris 6.25, London 17.83, Newyork 430.—, Brüsszel 69.25, Madrid 39.75, Amsterdam 229.37$^{1}/_{2}$, Berlin 172.55, Lisszabon 17.68$^{3}/_{4}$, Stockholm 102.66$^{1}/_{4}$, Oslo 98.62$^{1}/_{2}$, Kopenhága 90.37$^{1}/_{2}$, Szófia 5.37$^{1}/_{2}$, Prága 17.25, Zágráb 8.75, Istanbul 3.50, Bukarest 2.37$^{1}/_{2}$, Helsinki 8.75, Buenos Aires 96.—, Pozsony 15.—.

ÉRTÉKPIAC

A csütörtöki értéktőzsdén a következő árfolyamokat jegyezték:

	Előző zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Hazai Bank	—	70.25	70.25
Hitelbank	136.5	136.5	136.5
Magy. Bank	96.5	—	96.5
Leszámitoló	98.—	—	98.—
Nemzeti B.	432.—	432	432.—
Keresk. B.	239.5	—	239.5
MOKTÁR	75.75	75.75	75.75
Első M. B.	1966.—	—	1966.—
Első Bp. gm.	55.—	—	55.—
Hungária	108.—	—	108.—
Bauxit	772.5	—	772.5
Beocsini	55.—	—	55.—
Borsodi szén	44.—	—	44.—
Cementia	303.—	—	303.—
Drasche	71.—	—	71.—
Magnezit	934.—	—	934.—
Aszfalt	19.—	—	19.—
Kőszén	1626.—	—	1626.—
Nagybátonyi	85.—	—	85.—
Salgó	129.—	—	129.—
Urikányi	65.4	—	65.4
Fővárosi	14.8	—	14.8
Pallas	10.6	—	10.6
Fegyver	165.—	165	165.—
Rima	347.3	—	347.3
Sopr. vas.	67.5	—	67.5
Hofherr	46.5	46.5	46.5
Ausztria	89.—	—	89.—
Duna-Száva	12.5	—	12.5
Délcukor	232.—	—	232.—
Gyapjumosó	33.8	—	34.2
Goldberger	159.—	—	159.—
Magy. kend.	74.1	—	74.1
Pamutipar	126.25	—	126.25
Szeg. kend.	311.75	—	311.75
Keleti-Murányi	—	—	141.5
Gumi	—	—	130.25
Pálfalvi	50.5	—	50.5

Államadóssági kötvények, záloglevelek: Népszövetségi font 147.5 147.5. Kényszerkölcsön (88.—) 88.75—89.5 89.—. 1941. évi nyereménykölcsön (96.—) 96.— 96.—. 1942. évi 3%-os törlesztéses kötvény (52.5) 52.— 52.—. 1914. évi főv. (607.5) 607.5 607.5. 1927. évi főv. (170.—) 170.— 170.—. Belv. Tkp. 7½%-os font zl. 199.54 199.54. Belv. Tkp. 7%-os doll. zl. 165.43 165.43. Ált. Tkp. B. dollár zl. (164.93) 164.93. Földhitelintézet A. font zl. (199.35) 199.35 199.35. Leszámitoló F. doll. zl. (170.—) 170.—. Olaszbank A. és B. doll. zl. 164.93 164.93. MOKTÁR B. doll. ar. zl. 164.93. MOKTÁR A. font ar. zl. 199.35. Pesti Hazai 7½%-os doll. zl. (173.5) 173.5 173.5. Keresk. Bank doll. zl. (179.5) 179.5 179.5.

ÁRUPIAC

Gabonatőzsde

A csütörtöki gabonatőzsdén a magpiac forgalma rendkivül csekély volt és csupán kisebb tételek cseréltek gazdát.

TÉNYLEGES KÖTÉSEK. Expressz-borsó: 80 qq 60 pengő, dunántuli. — Vadgesztenye: 80 q 27 pengő dtuli.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Kiváncsi. Vagy uj keresztény alkalmazottat kell felvennie, vagy a zsidó alkalmazottnak felmondania. Ha a fiut értelmiségi munkakörben foglalkoztatja, be kell őt jelentenie. Jelentse be, hogy keresztény alkalmazottja bevonult, a zsidónak pedig felmondott.

S. B. Kérvényt kell benyujtani a belügyminiszterhez, bizonyitva az eredeti jegyzést és a tulajdonos rászorultságát.

Sz. M. V. Forduljon a Pesti Izraelita Nőegylethez (Budapest, Dessewffy-u. 41.). Ott kaphat olyan almanachot, amilyenre szüksége van.

941—944. A létfenntartási index 1941 januárban 118.9 volt, 1943 decemberben pedig 200.5. Azóta ujabb indexszám még nem jelent meg.

Hevesmegyei előfizető. A bejelentéséről a 380.000/1941. B. M. sz. rendelet és a 380.101/1941. B. M. sz. rendelet intézkedik. A rendeleteknek be nem tartása kihágás. Büntetése 15 nap, illetve 200 pengő.

Egy előfizető leánya. Csak szakorvos segithet

S. A. Teljesen félreértette az „Egyetemi levelek" cikkirójának szándékát. Nem azt akarja cikkeivel elérni, amit ön akar imputálni neki, hanem a mostani egyetemi életet akarja szinesen megirni minden „világnézettől" mentesen.

Sch. Á-né. A feleségnek 25 pengő, más hozzátartozónak 12 pengő jár. Segélyt visszamenőleg nem fizetnek ki.

St. Éva. Kötetben még nem jelent meg. Lappéldányok már nincsenek mind raktáron.

Róbert György. Az intézet szülésznőt ad, vagy idegen szülésznő igénybevétele esetén bizonyos összeget megtérit. Jár még terhességi, gyermekágyi és szoptatási segély is. Ezeknek mértéke a férj napibérosztályától függ.

M. K. Olyan helységben, amelyben a lakosság száma 12.000-nél kevesebb, a feleségnek 20 pengő, a többi hozzátartozónak 10 pengő jár. Ennél nagyobb lélekszámu helyen a feleségnek 25 pengő, más hozzátartozónak 12 pengő jár.

Thália. Kérdésének megválaszolására nem vállalkozhatunk.

A Kormányzó Ur a Mária Terézia Rend lovagjává avatta vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagyot

Ősi szertartás a budai várpalotában

Történelmi szépségü ünnepség szinhelye volt hétfőn a budai királyi várpalota Habsburg-terme. Magyarország főméltóságu kormányzója, a kormányelnök, az országgyülés két házának elnöke, a Szent Korona őrei s a legmagasabb katonai méltóságok, egyházi és közéleti előkelőségek jelenlétében a katonai Mária Terézia Rend lovagjává avatta vitéz *Oszlányi Kornél* vezérőrnagyot, a tavalyi téli csata egyik legkiválóbb hősét.

Vitéz Oszlányi Kornél a 9-es könnyü hadosztály élén vitéz példaadásával és merész vezetői rátermettségével tiz napon át tartó ütközetsorozatban a legnehezebb körülmények között többszörös túlerővel szemben hősi ellenállást szervezett meg s a magyar fegyvernek megszerezte azt a dicsőséget, hogy magyar seregtest, *az ő hadosztálya volt az a csapat, amely utolsónak hagyta el a Don-vonalat.* Oszlányi hadosztályának ellenállása tette egyben lehetővé a voronyezsi hidfő tetemes német erőinek rendezett elvonulását. *Oszlányi vezérőrnagy az első magyar tiszt, akit a Kormányzó Ur a Mária Terézia Renddel kitüntetett.*

A Mária Terézia Rend

A Mária Terézia Rend a legmagasabb tiszti kitüntetés s az a tiszt nyerheti el, aki öntevékeny kezdeményezéséből, személyes bátorsággal olyan nagy horderejü fegyverténytet hajt végre, amire nem volt parancsa, illetve amit, ha elmulasztott volna, azért szemrehányás nem érhetné. Magasabb parancsnokok nagy vállalkozások, vagy hadjáratok sikeres vezetéséért kapják.

A Rend tagjai a multban az alapitó rendelet szerint a felavatással egyben a nemességet is elnyerték s a báróságot kérelmezhették. Főrangu családjaink között több van, amelynek őse a Mária Terézia Rend lovagjaként szerezte meg a báróságot.

A „huszáros", hősi teljesitményeket jutalmazó Rendet Mária Terézia alapitotta 1758-ban. A Rend három első nagykeresztjét a kolini csata három győztese: *Lotharingiai Károly* herceg, *Daun* tábornagy, hadseregparancsnok, s a magyar *Nádasdy Ferenc* lovassági tábornok kapta. Nádasdy akkor Daun visszavonulási parancsa ellenére megrohamozta Nagy Frigyes porosz király hadseregének jobbszárnyát s hetedik rohamával győzelemre vitte a vesztésre álló csatát. A következő nagykeresztet gróf *Hadik András* lovassági altábornagy villámgyors berlini portyázóhadjáratáért nyerte. Báró *Simonyi József*, a napoleoni idők legendás Simonyi óbestere, hadnagykorában szerezte meg a lovagi keresztet. Báró Simonyi után *Frigyes* királyi herceg, tábornagy, a világháboru hadvezére kapta a nagykeresztet. A világháboru alatt 35 magyar honosságu tiszt jutott a Mária Terézia Rendbe, köztük vitéz nagybányai *Horthy Miklós*, *József* királyi herceg, *Szurmay Sándor*, *Jánky Kocsárd*, *Lukachich Géza*, *Wulf Olaf*.

A Rend fennállása óta az első világháboru végéig 1069 tiszt — köztük 296 magyar — vivta ki magának ezt a kitüntetést.

Mivel a közös hadsereg tisztjei között, kivált a régi időkben, nagyon kevés volt a magyar, ez a szám igen hizelgő a magyar vitézségre.

A Mária Terézia Rendbe való felvételt független és befolyásolhatatlan gyülekezet véleményezi: a Rend káptalanja birálja el a kérelmező vitézi tetteit, javaslata alapján a Rend nagymestere, a király dönt. A Rend alapszabályainak 1938-ban kiadott pótléka szerint „mindaddig, amig Magyarországon a királyi hatalomba foglalt jogokat a fennálló törvények értelmében a Kormányzó gyakorolja, a Rend nagymesterének teendőit Magyarországon az *ország Kormányzója* látja el".

A kettős monarchia összeomlása után Ausztria és az utódállamok eltörölték az összes rendeket, igy a Mária Terézia Rend egyedül Magyarországon maradt meg. Ez annál inkább természetes is volt, mert a Rend megalapitása, története és hagyománya a két évszázad alatt a legszorosabb kapcsolatban volt a magyar vitézség történetével. Csak az ősi magyar vitézi hagyományok továbbápolását szolgálta 1931-ben *Magyarország Kormányzójának az az elhatározása, hogy a Mária Terézia Rendet magyar rendként fenntartja.*

Az előkelőségek a kétszáz éves szertartáson

Közel 200 esztendős szertartás, az első avatás rendje elevenedett meg a mai avatóünnepség lefolyásában és külsőségeiben.

A hatalmas termet a csillárok félezernél több villanyégője pazar fénnyel világitotta be. A Kormányzó Ur Ő Főméltósága és kisérete számára a terem Duna felőli oldalán tartották fenn a diszhelyet, a terem másik három oldalán a koronaőrök, a lovastestőrök és a testőrség tagjai állottak diszőrséget festői egyenruhában. A csillárok fénye visszatükröződött az alabárdokon és pompásan érvényre juttatta a piros-fehér-zöld alapszinü egyenruhák, köpenyek és sárga csizmák magyaros szinfoltjait.

11 óra előtt néhány perccel érkeztek meg az ünnepségen résztvevő előkelőségek. Először a különféle fegyvernemek tiszti küldöttsége, majd magasrangu katonatisztek csoportjai léptek a terembe. Az érkezők a terem két oldalán a diszhelytől jobbra és balra sorakoztak fel. A Mária Terézia Rend tiz jelenlévő magyarországi tagja a diszhellyel szemben állott fel, jobbszárnyukon vitéz *József* királyi herceg, tábornaggyal.

Közvetlenül utánuk lépett be a terembe *Kállay Miklós* miniszterelnök, majd báró *Radvánszky Albert* koronaőr, csatai *Csatay Lajos* vezérezredes, honvédelmi miniszter, bárczházi *Bárczy István* államtitkár és vitéz *Jány Gusztáv* ny. vezérezredes, a 2. hadsereg volt parancsnoka s a baloldalon felsorakozott magasrangu tisztek előtt állottak fel.

Pontosan 11 órakor kitárult a terem jobboldali ajtaja és *belépett vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország Kormányzója.* A Főméltóságu Ur tengernagyi díszegyenruhájában friss, ruganyos lépésekkel haladt át a termen és megállt a jelenlévőkkel szemben. Mögötte álltak fel a kormányzói kabinetiroda és a katonai iroda főnöke, a szárnysegédek és a testőrség parancsnokai.

József királyi herceg üdvözli a Kormányzó Urat

Megkezdődött az avatási szertartás. József királyi herceg a Mária Terézia Rend tagjainak sora elé lépett s rövid üdvözlő beszédben köszöntötte a Kormányzó Urat, a Mária Terézia Rend nagymesterét.

A magam és a katonai Mária Terézia Rend nevében köszönöm Főméltóságodnak — mondotta —, hogy bölcs intézkedésével megmentette a Rendet az elmulástól. A mai nap örömnap számunkra, mert ékes bizonysága annak, hogy a nagymultu rend nagyszerü jövőnek és további fejlődésnek néz elébe. A katonai Mária Terézia Rendet a legkiválóbb katonai erények jutalmazására alapitották és ma igaz örömmel látom, hogy vitéz Oszlányi Kornél személyében vitéz bajtárssal gyarapodik rendünk.

Az üdvözlő beszéd után József királyi herceg, mint a Rend kancellárja, a Kormányzó Ur mellé lépett és a jelenlevők felé fordult. Ugyanekkor a Mária Terézia Rend tagjai sorának balszárnyán álló vitéz Oszlányi Kornél, a Rend legfiatalabb, felavatandó tagja lépett József királyi herceg helyére.

A Kormányzó Ur avató beszéde

Ezután a Főméltóságu Ur a következő szavakkal avatta fel a Rend uj tagját:

Köszönöm királyi Fenséged szives üdvözlő szavait. Egyben örömmel köszöntöm az ősi hagyomány mai ünnepén mindazokat, akik itt megjelentek.

Amidőn két és fél évtizeddel ezelőtt az osztrák-magyar monarchia politikai alakulata felbomlott, megszünt a dicső haditettekben oly gazdag hadserege és haditengerészete is.

A Bécsben annakidején utolsó gyanánt összehivott rendkáptalan kijelentette, hogy működését örökre befejezte. Minthogy azonban a Mária Terézia Rend fenkölt életrehivója a Rendet, mint Magyarország szuverén apostoli királya alapitotta, kötelességemnek tartottam annak további fennmaradását a magyar honvédség számára biztositani.

Ez az első eset, hogy a katonai erények elismerésének e legmagasabb rendü jelvényét alkalmam van adományozni, amidőn azt az első magyar káptalan egyhangu véleménye alapján Oszlányi Kornél vezérőrnagynak átnyujtom.

Ezt a magas kitüntetést valóban csak az nyerheti el, aki arra csakugyan rászolgált. A káptalan sulyos felelősségének tudatában minden egyes esetben a legtüzetesebb kivizsgálás és a leggondosabb mérlegelés alapján alkotja meg véleményét az érdemesség felől.

Oszlányi vezérőrnagy mint a magyar királyi 9. honvéd könnyü hadosztály parancsnoka az 1943. év január havában a Don menti téli harcokban odaadó férfias küzdelemben a legnehezebb viszonyok között a hősi helytállásnak, a vitézségnek, a bölcs megfontoltságnak és a vezetésre rátermettségnek ragyogó példáját adta. Ezért őt, mint Magyarországnak a katonai Mária Terézia Rend nagymesteri teendőit is ellátó Kormányzója ezennel a Rend lovagjává avatom és annak jelvényével a hagyományos előirt szavakkal feldiszitem:

Az én kezemből veszi a Mária Terézia Rend jelvényét. Bizonyságául szolgál ez tetteinek és felvételének ebbe a Rendbe, amely egyedül a vitézségnek és bölcs megfontoltságnak van szentelve. Viselje Isten dicsőségére és serkentse a Haza védelmére.

A beszéd elhangzása után vitéz Oszlányi Kornél a Kormányzó Ur elé lépett, a Főméltóságu Ur pedig sajátkezüleg diszitette fel a Rend lovagi keresztjével az uj tagot, majd kezet nyujtott vitéz Oszlányinak. A Mária Terézia Rend uj lovagja ezután József királyi herceg elé lépett, aki szintén kezet szoritott vele, majd katonásan megfordult, a Mária Terézia Rend tagjainak sora elé lépett s ezek valamennyien kézfogással üdvözölték uj rendtársukat. Végül vitéz Oszlányi Kornél ismét elfoglalta eredeti helyét a Rend tagjainak balszárnyán.

A rövid szertartás befejezése után a Kormányzó Ur kiséretével együtt elhagyta a termet. A megjelent előkelőségek kézszoritásukkal fejezték ki szerencsekivánataikat a kitüntetettnek. Az első gratulálók között volt Kállay Miklós miniszterelnök.

Az avató-ünnepségen megjelentek soraiban rendkivül mély hatást keltett a kétszázéves ősi formák között végbement katonás egyszerüségü és éppen ezért méltóságteljesen komoly szertartás.

Mágikus szépitőszerek

A szépség minden korban legforróbb vágya volt azoknak, akiket a természet nem a legelőnyösebb külsővel ruházott fel, a szépeknek pedig ez volt a legféltettebb kincsük, aminek megtartásáért semmitől sem riadtak vissza. A középkor babonáktól terhes világa egyre-másra gyártotta a „biztosabbnál-biztosabb" kozmetikai recepteket, amelyeket a modern ember csak csöndes szánakozással vagy enyhe borzadással hall, de amelyek a maguk idejében drága pénzen árult titkok voltak.

Ilyen szépészeti recipe volt *Arnoldus Villovannus* életbalzsama, amely emellett még fiatalodást is igért: „Végy keleti sáfrányt, piros rózsalevelet, szantálfát, áloé-gyökeret és ámbrát. Ezek elporlasztandók, viasszal és rózsaolajjal keverendők. Az igy készült kenőccsel tapaszt kell csinálni és a sziv fölé ragasztani."

Nem kevéssé hatásos lehet az a szőrtelenitő recept, amely erre a célra koponyában száritott földet ajánlott, azzal a megjegyzéssel, hogy a földben növő gaz igen erős méreg, amit ha megrágunk (?) fogaink kihullnak, viszont genyes daganataink nem terjednek tovább.

A szemölcs eltüntetésének biztos módszere viszont az volt, hogy holdtölte után a huszadik napon menjünk ki valamelyik erdei tisztásra, feküdjünk hátunkra, arcunkkal a hold felé fordulva és kezünket felnyujtva, azzal a növénnyel, ami épp a kezünkbe akad, dörzsöljük meg a szemölcseinket. (Ha az illető épp csalánt talált, az kimondott pech lehetett.)

Ezek csak nevetséges dolgok, de az a recept, amely a szép bőr megszerzése érdekében a fiatal lányok vérében való fürdést ajánlotta, határozottan ártalmasabb volt. A csejthei várban lejátszódott tragédia legalább is ezt bizonyitja.

A XX. század kozmetikus orvosa már nem igér örökifjuságot, viszont a szemölcsöket elektromos késsel operálja le, a szépséget és a fiatalos külsőt pedig sporttal és okszerü, modern, az egész testre kiterjedő bőrápolással tartja meg, ami a koponyában száritott földdel szemben mégis csak haladás.

Pille

Irta gróf Keglevich István

A homerosi hitrege mondavilágának egy korunkba is illő allegorikus kis meséje jut eszembe. Történt ugyanis, hogy Zeus, az istenek királya összejövetelre hivta meg az Olimpusra az összes égi és földi isteneket és istennőket, igy többek között a különböző erények megszemélyesitőit, a munka, szorgalom, bátorság, állhatatosság, az igazságosság és a sok között a jótékonyság és hála istenasszonyait.

A magas személyiségek fesztelen társalgásba elegyedtek és sorra üdvözölték egymást mint régi ismerősök — csak két istenség nem beszélt egymással, sőt ugy látszott, kerülik egymást, annyira, hogy Zeusnak is feltünt és magához hivatta őket.

— Hogyan — kérdé —, hogy ti nem ismeritek egymást, holott karöltve kellene járnotok a földön?

Mikor ezután is csak idegenül néztek egymásra, bemutatta őket egymásnak. Az egyik a „Jótékonyság", a másik a „Hála" volt.

Mivel az ember ritka erényéről — a háláról manapság is nehéz igaz történetet irni, ezuttal csupán egy vadászvizsla megható hálájáról emlékezem meg. Más szóval a kutyahűségről.

Történt pedig a most már „kis világháboru"-nak nevezett első világháboru idején a román betöréskor 1916-ban, hogy egy hosszu katonavonattal egy századnyi huszár és lószállitmány érkezett hosszu harcok után K. alföldi kisvárosba a huszárlaktanyába, az ottani hadialakulathoz, amelynek parancsnoka akkor K. népfelkelő huszárfőhadnagy volt.

A szállitmány Dorna Vatrából indult utnak és szánalmas állapotban érkezett meg. A huszárokon — akiknek nagyobb része már idősebb emberekből került ki — meglátszottak ugyan a kemény harcok és sok nélkülözés nyomai, de a magyar alföld acélos levegője, amelyben születtek, és a szittya vér, a mely a honszeretet lángjától forrott bennük, hamarosan ujra harcrakészekké tette a pusztabeli hős öreg fiukat.

Az istenadta lovak azonban borzalmas állapotban érkeztek. Egy részük már útközben kiszenvedett, többet pedig, miután az állatorvosok reménytelennek látták gyógyitásukat, agyon kellett lövetni.

Nagyobb részüket azonban mégis, hónapokig tartó gondos ápolás után rendelkezésére lehetett bocsátani a hadrakelt seregnek.

Ezzel a pihenőre tért szállitmánnyal, hogy, hogy nem, egy nagyon lesoványodott, szomoru vadászvizsla is érkezett, amely hűségesen bandukolt a katonák és lovaik mellett a kaszárnyába. Amint a huszárok beszélték, valahol a harctéren az erdélyi havasok között egy éjjeli támadás után szegődött hozzájuk a kutya és többé a harcok közepette sem hagyta el a különitményt.

Rövidszőrü német vadászvizsla volt, fehér szőrén barna foltok és pettyek, s ezért a huszárok elkeresztelték a névtelent „Pillének".

A főhadnagy megsajnálta az okostekintetü szegény párát, amely nyilván szintén sok nehéz napot élt át és gondozásába vette.

Szófogadó jámbor állat volt, s ugy látszott, vadászatra volt idomitva, az eldobott tárgyat kötelességszerüen elhozta, hivásra, füttyszóra lábhoz jött.

A csontig lesoványodott ismeretlen jövevény hamarosan megerősödött. Mikor uj gazdája rövid szabadságra hazautazott, magával vitte, s kiváncsi volt, hogyan fog viselkedni vadászat közben, mert augusztus lévén, a foglyászati idényben erre jó alkalom nyilott.

„Pille" alapjában igen higgadt természetü jámbor állat volt és volt valami bánatos a tekintetében — mintha nem tudná felejteni az elveszett otthonát, az átélt borzalmakat, és ismeretlen régi gazdáját, akivel ki tudja mi történt?

Hálás ragaszkodással viseltetett uj gazdája iránt. Amikor ez először akasztotta vadászfegyverét a vállára — a kutya csodálatosképpen nem örült ennek — csak hosszas nógatásra követte gazdáját, szokatlan viselkedés egy vadászkutyánál.

Mikor aztán az első csapat fogoly nagy robajjal felrepült a buja lóherés tarlón és a duplázott lövésre szépen leesett a két megcélzott fogoly — gazdája meglepetten látta, hogy Pille ahelyett, hogy a foglyokért ment volna — vad futással menekül és vágtat ahogy csak tud toronyiránt hazafelé — a kastélyhoz.

Vissza kellett érte mennie, de alig találta meg, ugy elbujt. Hosszas keresés után talált rá a fáskamrában, s mikor őt ott meglátta, a kutya szükölve és vinnyogva szökdécselt rája örömében.

Ebből a viselkedéséből arra lehetett következtetni, hogy bizonyára emlékében voltak még a duló harcok, amelyekben emberek vadásztak egymásra. Körülötte is robbanhatott a gyilkos gránát, amikor volt gazdájával tűzbe került, igy maradt aztán árván, egyedül. Azért örült most a lövések dördülése után, hogy uj gazdáját mégis viszontláthatta.

Az okos kutyával meg lehetett értetni, hogy már nem kell többé félnie. Gazdája pórázán azon a helyen, ahol megszökött, folytatta a vadászatot, s mikor ujra felrepült egy csapat fogoly és a lövésekre látta a leesett foglyokat, már nem gondolt a menekülésre, hanem nagy kedvvel hozta a szájában előbb az egyik, majd a másik foglyot. Ettől kezdve megint jó vadászkutya lett belőle.

Eltelt félesztendő, mikor ujra rövid szabadságra érkezet Pille gazdája, de akkor a zord zuzmarás februári időben a ragadozókon kivül csak vadkacsára lehetett vadászni az Ipoly folyón. A jégkéreg helyenkint felengedett és szépen szinezett tőkés vadkacsák lubickoltak rajta. A közeli erdős domboldalról meg lehetett állapitani, melyik kanyarban láthatók, s aztán óvatosan becserkészve, a mély mederben takarásban levő, majd felrepülő csapatból többet lelőhettünk. Ezeket aztán Pille szorgalmasan cipelte gazdájához.

De az egyik vadkacsa messzebb, s még hozzá a tulsó parton esett le, Pille a folyó jegén átcsúszkálva érte ment és hozta már azt is a szájában. A folyó közepére érve egyszerre beszakadt alatta a jég és a szerencsétlen elmerült a vizben.

Gazdája rémülten látta a partról élet-halálküzdelmét, amint a sebes folyó a jég alá sodorja! De nem tudott rajta segiteni — a jég nem birt meg egy embert.

Más segitség hiján csak aggódva biztatta, hogy kapaszkodjon a jég és a lék szélébe.

Szegény Pille már-már teljesen elmerült, de ügyes életösztönével a fejét nekiszegte a jégpáncélnak, hogy alá ne sodorja a viz. Kinos percek küzdelme után sikerült neki éles körmeivel kikapaszkodnia a jeges vizből. Későbbi érdekes magatartása bizonyitja, hogy tudatában volt a halálos veszedelemnek.

Szerencsésen végződött kockázatos vállalkozása után okos óvatosságból nem ment — még nyáron sem — a folyó közelébe, hanem leült a parttól mintegy száz lépésnyire és hiába hivta a gazdája, nem ment vele a világért sem a folyó mellé ez az egyébként mindig engedelmes vizsla, amely mint az árnyék követte különben gazdáját.

Csak egyszer tett kivételt — és küzdötte le félelmét, s ez az eset megkapó bizonyitéka hálájának uj gazdája iránt, aki jó sorhoz juttatta. Hónapok mulva egy forró nyári napon gazdája családostul elment fürödni a folyó langyos hullámaiba.

Pille, mint rendesen, elkisérte egy darabig, majd szokása szerint a folyótól jókora távolságra leült a domboldalon és figyelte, mi történik a vizben. Gazdája uszkálás után hanyatt vetve magát, mozdulatlanul hagyta, hogy a viz sodorja magával, vigye lefelé.

Carmen Sylva, a költő királyné

Erzsébet román királyné írói álneve Carmen Sylva volt. Születésének századik évfordulóján nemzete nagy tisztelettel emlékezik meg a királynéról, aki oly sokat tett második hazájáért és a román nemzetért.

Születésére nézve német hercegnő volt. A Rajna melléről, Wied hercegségből származott el Romániába. Édesapja herceg Wied *Hermann* volt. Bár szülőhazájához a legnagyobb szeretettel ragaszkodott és német mivoltát mindig büszkén hangoztatta, mint a románok királynéja egész életét a román nemzet jólétének emelésére, művelődésének előmozdítására fordította. A szegények megsegítését, a betegek ápolását, a sebesült katonák ellátását épp oly kötelességének ismerte, mint azt, hogy az ottani társadalmat és a népet a műveltség magasabb szinvonalára emelje.

Feladata nem volt könnyű. Amikor a bojárokat rá akarta venni, hogy a közüggyel emberségesen bánjanak, foglalkozzanak vele több megértéssel, ne zsarolják, ne használják ki, ne nézzék le annyira és ne költsék el pénzüket a külföldön, ezek szinte sajnálkozva mosolyogtak a királyné felfogásán. De a királyné nem veszítette el kedvét és tekintélyével mégis sok mindent elért. Lassanként rábirta az előkelő nőket arra is, hogy a román nemzeti viselethez térjenek vissza, ne utánozzák mindenben a párisi divatot, hanem karolják fel a népművészetet. Ő maga lehetőleg minden alkalommal nemzeti viseletben jelent meg. Igy elérte azt is, hogy a szegényebb román osztály jelentékeny keresethez jutott, mert az előkelőségek nemzeti ruháihoz szükséges anyagot, csipkéket, himzéseket ezek szőtték. A román népművészetet ezzel megmentette az elkallódástól. Minthogy pedig lassankénti az uri osztály is kénytelen-kelletlen visszatért a nemzeti viselethez, erre büszke lett az egyszerű osztály, a falusi lakosság is és most már ez is állandóan ezt hordotta.

A királyné nagyon sokat tett a román irodalom és művészet fellendítésére. Figyelemmel kisérte, felkutatta a tehetségeket, segitette, támogatta őket és nem egy iró, szobrász, festő, akire ma Románia büszke, az ő pártfogásának köszönhette érvényesülését, boldogulását. Maga a királyné is sokat dolgozott irodalmi téren. Már kora gyermekségében megpróbálkozott a verseléssel. Költői hajlama és nem közönséges tehetsége ezután kibontakozott és nemcsak értékes verseket, hanem regényeket és színdarabokat is irt. Összegyüjtötte a népi költészet kincseit, dalait, népmeséit felkutatta. Ezeket könyvalakban kiadta és az egész országban elterjesztette. Állandó levelezésben állott *Pierre Loti* francia iróval, továbbá *Maeterlinck*-kel és korának több külföldi jeles irójával, költőjével, ezeknek műveiből sokat leforditott román nyelvre, viszont a román népköltészet több remekét átültette franciára és igy biztositotta ezeknek elterjedését.

A politika nem érdekelte és abba nem is avatkozott bele. Mikor a világháboruban Románia a központi hatalmak ellen lépett fel, a királyné visszavonult Argesbe és csak hűséges titkára útján értesült arról, hogy a bojárok és a román nemesek milyen nagy francia barátságot üznek.

Hogy a románok mennyire becsülik Carmen Sylvának kiváló érdemeit, mutatja az, hogy a közelmultban felolvasást tartottak a királynéról és ezt kénytelenek voltak háromszor megismételni, annyian tódultak az előadásra. Rengetegen voltak azonban, akik nem jutottak jegyhez és ezek most egy negyedik felolvasást követelnek. Carmen Sylvát működése elismeréséül a budapesti tudományegyetem is doktori oklevéllel tüntette ki.

A román nép emlékében tovább él nemcsak mint nagy királyné, mint kiváló költő, hanem mint nemesszivü, jó asszony.

Egyszerre a part szélén megjelent a Pille, farkát maga alá huzva, aggodalmában halk nyöszörgéssel óvatosan leereszkedett a vizhez és nagy elhatározással beuszott elmerülni látszó mozdulatlan gazdájához.

Tátogó szájjal fogdosta annak mezitelen testét, kiméletesen, nehogy fogával megsértse, majd uszónadrágját erősen megfogva, igyekezett őt uszva partra vonszolni.

Gazdája ugy tett, mint nem tudna magán segiteni, hogy lássa, hű kutyája hogyan birkózik a nehéz feladattal, hogy kimentse őt a folyó sodrából, amelynek nagy veszélyét Pille egyszer már a maga bőrén tapasztalta.

Az eset után pedig Pille továbbra is következetes maradt, megint nem közeledett többé a világért sem az álnok folyóhoz, amely őt, majd gazdáját majdnem elnyelte.

És ennek a példátlanul hálás és hűséges — mondhatjuk nemesen gondolkozó — vizslának szomoru sorsot juttatott a végzet.

Soha nem bántott senkit sem, még az idegent sem ugatta meg. Alapjában békés természete okos mérséklettel itélte meg a mindenkori helyzetet.

Történt azonban a váratlan nagy nemzeti katasztrófa — 1916-ban — és mikor az első idegen katonai járőr megjelent a kastély udvarán Pille, — aki akkor már csak egyedül őrizte a házat — oroszlánként támadt az ismeretlen katonákra. Egy ellenséges golyó szivén találta a tragikusan hősi véget ért hűséges vadászkutyát.

Szállithatók

kb. 6-7 hónapon belül

1. **3 kompresszor nélküli hathengeres MAN Dieselmotor**

négyütemű kivitelben, teljesítmény 200 LE 1000 fordulatnál, összes tartozékokkal, (járómű-motorok); ehhez

2. **3 Siemens főgenerátor segédgenerátorokkal.**

Teljesítmény 125 kW; 5 üzemi fordulatszámmal, gerjesztőellenállásokkal, 100 Volt állandó feszültségre szabályozva;

3. **2 MAN-Dieselmotor mint fent,**

azonban teljesítmény 360 LE 850 fordulatnál, ehhez 2 SSW-generátor, segédgenerátorokkal, teljesítmény 230 kW 850 fordulatnál, különben mint a 2. pont alatti generátorok.

SUPPAN-KOLLERICH és TÁRSA

BUDAPEST,
IV., Ferenc József-rakpart 31. sz.
Telefon 138—646.

Egy óra a multban

Látogatás a soproni vármegyei levéltárban

„Csak a múlt tiszteletén épülhet fel a reményteljes jövő."

A régibetűs, nagy felirat a soproni levéltár falát diszíti. Rá lehetne irni a városra is, aminek egész valója, egész hangulatossága a mába átnyúló régmult ápolásából nő ki, de mégis itt hangzik legigazabban, ezekben a szobákban, ahol külön világot talál a látogató még ma is. Sümeghy Dezső, vármegyei főlevéltáros mondta beszélgetésünk közben, hogy az igazi levéltári munka olyan, mint a kódexmásoló középkori szerzetesek aprólékos, szeretettel végzett művészkedése és ez a klastromi hangulat mindenre rányomja bélyegét. A külsőségekre is.

Színes üvegmozaikokon szürődik be a napfény: az ablakok olyanok, mint a régi lovagtermekben Százszinü üvegfestés mutatja rajtuk a jelentős vármegyei nemes családok címereit. A villanyvilágitás régies hólyaglámpa-félébe rejtőzködött, az egyszinű falakon vadregényes kastélyok, várromok ágaskodnak és a mennyezetről lenéz ránk a vármegyei címer páncélos lovagja. A m[illegible]okmányai sárga tölgyfaszekrényekben szunnyadnak, csak a legérdekesebbek vannak középen közszemlére téve az üveges tárlókban.

A soproni levéltár gazdag anyaga csak hosszas bolyongás után kapta meg ezt a hozzá méltó helyet. Eleinte nem is volt vármegyeháza és rögtönzött helyiségekben tartották, aztán 1832-től 1920-ig az „új vármegyeháza" levéltárnak szánt helyiségeiben leledzett, de mikor a háború utáni zavarokban Sopron sorsa kétséges lett, az egész anyagot átszállitották Eszterházára. A szakértelemnélküli, nyitott vaggonokban való szállitás nagyon ártott az anyagnak; mint kiderült, vasvillával és lapáttal hányták kocsikba a nagy sietség miatt, elvesztek a kötegeket összefogó hevederek és zsinegek, úgyhogy mikor a helyzet megszilárdultával visszakerült minden Sopronba, a 8 vaggonnyi anyagból két és fél vaggon iromány levelekre hullott széjjel...

A főlevéltáros azonban húsz évi munkája árán érte azt, hogy a soproni levéltár külső-belső berendezése egyaránt mintaszerű legyen.

Elhárítja magától az érdemeket és elmondja, hogy a vármegye anyagilag és erkölcsileg egyaránt támogatta. Állandóan gyarapítják az anyagot is, az otthon, ládák fenekén, padláson talált régi iratokat már nem semmisítik meg, hanem behozzák ide és sokszor értékes darabokkal szaporítják a gyüjteményt.

Rózsa Sándor nyomában

Az üveges tárlókban meghatottan látjuk a régi Magyarország emlékeit. Milyen szivdobogtatók a szabadságharc emlékei...

Négy-öt falragasz idézi fehér-fekete színtelenséggel a nagy eseményeket, amiket ez a vármegye csak bizonyos távolságból élhetett át, hiszen az osztrák katonaság rögtön bevonult ide és a parancsnokok ilyen kurta és kemény rendeletekkel igyekeztek távoltartani a lakosságot a „zavargások"-tól. Itt van az akkori statárium kihirdetése, különös figyelmeztetéssel azok felé, akik fegyvert rejtegetnek, vagy bármi módon segitik a szabadságmozgalom harcosait, hiszen, mint azt Windischgrätz herceg kijelenti: „A' pártütők nyiltan a' föl forgatás és communizmus bajnokai. S ezért olly emberek harcolnak, kik Európának minden országából számüzettek." Freiherr von Haynau pedig hasonló hangnemben inti meg a bősárkányiakat, akik a benyomuló idegen katonaságot bizony kevés vendégszeretettel, de annál hevesebben fogadták.

Aztán itt van Rózsa Sándor nyilt elfogatóparancsa, mely vérdijat tűz ki fejére. „Mintegy 40—42 éves, közép, inkább kistermetű, erős és zömök, sötét hajú és komor tekintetű. Bajuszt és barkót visel" — olvassuk a híres szegénylegény személyleirását.

Széchenyi, Felsőbüki Nagy Pál, Kossuth

A „legnagyobb magyar" gyöngybetüs levélben mond köszönetet a megyei Karoknak és Rendeknek, akik az Akadémia alapitásakor üdvözölték és sokatmondóan igy fejezi be levelét: „Nincs oly hosszu éjjel, hogy utoljára meg ne virradna."

Felsőbüki Nagy Pálról, akit Széchenyi mesterének vallott, elsőnek a soproni gimnázium réginyomású értesitői vallanak: Paulus Nagy de Felső Bük mindig az Eminentes között szerepel. A szomszédos papir már élete másik végéről ad hirt. Kossuth Lajos irja ezt a levelet Torinóból, mert tisztázni kívánja Nagy Pál szerepét a szabadságharcban. Milyen viharos események lehettek akkoriban azok, amiknek megcsendesedett bizonyitékai itt pihennek az üveglapok alatt. Kossuth levele mellett fekszik egy nagy barna boriték: „Mein Testament" — irta rá Széchenyi sok évvel halála előtt.

Inasmorál

A messzi multba menve egyre ódonabb irásokat találunk. Régi céhlevelek, céhkönyvek, tanoncszolgálati bizonyitvány gyönyörü kézirajzokkal és zöld selyemszalaggal diszitve. A kapuvári szűcsök könyvében pedig igen érdekes dolgokat találunk az inasok kötelességeiről. Először felsorolja a verébfejű betük irója, hogy milyen tiszteletadással tartozik az ifjabb az öregebbnek, közli, hogy a kéz nem zsebkendő, megtiltja az iparos özvegynek, hogy a segédekkel gyengédebben foglalkozzék, különben elveszti iparengedélyét, majd elmondja, hogy: „Minden Inasnak tiszti az légyen, mikor az eö Ura valahun kin iszik, meghkeresse s mind addigh ot várja, mighlen a lakást el nem hadja az eö mestere, haza kesérje, esésteül eörizze, óthon pedigh levetkesztesse és lefektesse menél jobb módgyával tudgya."

Ha az inas megszegte valamelyiket a sok szabály közül, megbűnhödött: egy polcon itt áll még az egyik szabócéh nagy agyagkorsója. A renitens gyereknek tele kellett töltenie borral, amit aztán a céh tagjai vígan megittak egymás közt, ő meg csak nézhette.

Nem is lehet felsorolni az összes kincseket, amik mind réges régi, művészetben és szépérzékben gazdagabb korról beszélnek. Mátyás király adománylevelétől színpompás, miniatürfestészettel diszitett nemesi kutyabőrökig sokminden mesél itt azoknak, akik szeretettel hallgatják a daliás idők emlékeit.

Titkos lakatok, furfangos zárak

Az ablakmélyedésekben álló hatalmas vasládákat titkos lakatok, furfangos zárak csukják el. Részben céhládák, részben családi levelesdobozok, de mindegyiket boszorkányos csukószerkezet zárja el. Az egyiket annakidején a francia megszálló csapatok rekvirálták el irataik számára, mikor visszaadták, becsukódott a zár és nem volt lakatos, aki ki tudta volna nyitni. Olyan fortélyos ugyanis, hogy még azt se láthatni rajta, voltaképpen hol kell kezdeni a nyitást. Egy másik, hasonló zár szétszedése után egyik soproni lakatos jött rá a nyitjára és ekkor kiderült, hogy ugyanaz a kulcs egyszerre tizenkét helyen reteszeli el a ládát. Igy persze nem csoda...

Székely Beáta.

Czigány Dezső hagyatéki kiállitása

Hat éve mult *Cigány Dezső* tragikus halálának és művészi hagyatéka most kerül először a nyilvánosság elé, azon a nagyszabásu kiállitáson, amely az *Alkotás Művészházban* nyilt meg. A századforduló éveibe esik Czigány Dezső festőpályájának kezdete, azokba az évekbe, amelyek az egész magyar szellemi életet a megujulás friss, tavaszi fuvallataival járták át. Ezekben az esztendőkben indulnak el Nagyváradról a „Holnaposok", élükön Ady Endrével és velük majdnem egyidőben a „Nyolcak" forradalmi vihara veri fel festőművészetünk avatag nyugalmu berkeit. A „Nyolcak" egyik legerősebb tehetségü tagja volt Czigány Dezső, aki abban különbözött az annakidején annyit támadott művészcsoport legtöbb tagjától, hogy forradalmiságában is nyiltan hitet mert tenni azok mellett a nagy hagyományok mellett, amelyekre művészetében támaszkodott. Mint Gulácsyt, őt is az olasz renaissance lelke szállta meg, első nagyobb alkotásainak mély barna tónusában és mondanivalóiban lehetetlen fel nem ismernünk az áhitatos hódolatot a velencei mesterek emléke előtt. Ebből a korszakából való a Biboros, a Zenélő barát és az Éneklő szerzetes cimü képei, de idetartozik két hires és hitelességben egészen egyedülálló Ady-arcképe is. Ez a kiállitás érdekesen szemlélteti, hogyan távolodik el a művész, lassan, fokozatosan ettől a „renaissance-világtól", amely azonban nemcsak hagyománykultuszát, hanem mély peszszimizmusát is tükrözi. Képeit egyre erősebben járja át a szin, a fény önmagáért való öröme, habár legszinesebb, legvilágosabb képein is átüt a természet szemléletének valami megnevezhetetlen szomorusága és magányossága. Nemcsak eszközeiben, mondanivalóiban — csendéletek, délfrancia tájak, Ady Endre harmadik arcképe és egy-egy karakterfej — emlékeztet Cézanne-ra, akit ekkor eszményképének vall, hanem festőiségének legmélyebb, legbelsőbb rezdüléseiben is ezzel a halhatatlan francia mesterrel rokon, aki a szinek pompáját, a fények sugaras játékát annyira egyesiteni tudta a természet és az ember dolgainak mélyén élő tragikummal. Mai festészetünk fejlődéstörténetének egyik legérdekesebb fejezetét zárja magába ez a kiállitás, amely — ha nem is mutatja meg teljességében Czigány Dezső életművét — mindenesetre hasznosan és szükségesen eleveniti fel egy korán elköltözött nagy magyar művész emlékét.

(f. j.)

---

ifj. Komáromi Körmendy Gyula

45 éves korában Budapesten elhunyt. Temetése **kedden, január 25-én** d. u. 3 órakor lesz a rákoskereszturi temető halottasházából.

Krokodil a fürdőkádban

A krokodil Budán lakik, egyik németvölgyi-uti bérpalota második emeletének kétszoba-hallos összkomfortos lakásában . . . fürdőkádban. Tulajdonosa fiatal házas, egyik előkelő állami pénzintézet magasrangú tisztviselője és történelmi nevet visel. Ősei hires lovasok voltak, de ma lovat tartani egy budai bérpalotában kissé körülményes. A kutyával, macskával, papagállyal, kanárival gond van, mig a krokodilust három-négy hétre is magára hagyhatják a bezárt lakásban, nem mozdul a fürdőkádból. Minden harmadik héten megeszik két pengő ára halat, egyéb kiadás miatta nincsen. Ha vendég érkezik a házhoz, ismerős vagy látogató, az exotikus állatot kiemelik a kádból, szárazra törölgetik és behozzák a szalónba. A krokodil nem tud semmit, viszont nem is ellenkezik. Enged magával bármit tenni. Persze, csak a gazdájának, mert, ha idegen közelit hozzá, nagyokat fúj feléje, mint egy sárkány. Ha fölültetik fotőjbe, maga alá húzza farkát és ül, mint bridgeben a negyedik. Négy kis pracliját hanyag eleganciával lelógatja, fehér melle világit, mint a plasztron. Igy fotőjben határozottan szalónképes. Szinte csak a szivar hiányzik az állkapcsából, hogy tökéletes urnak lássék. Foga van vagy száz darab, mindmegannyi hegyesre köszörült hófehér ékkő.

A krokodilus most hat éves. Ezelőtt két esztendővel boldogult emlékü Harsányi Zsolt a Pesti Hirlapban irt már róla. Akkor még csak négy éves volt. Azóta, — két év alatt — fél évet öregedett. A krokodilnál ugyanis az életkort másképpen kell számitani. Egy kutya életkora átlag húsz év. A kutya tehát egy év alatt öt esztendővel idősebb. A krokodil — az ő eseménynélküli nirvána életével — eléldegél kétszáz évig. Igy hát két év alatt alig félévet öregszik. Ebben a tekintetben hasonlit a hölgyekhez, máskülönben mindenben különbözik. Szórakozási igénye nulla. Mozdulatlanul hever a fürdőkád fenekén, csupán a fejét támasztja fel a kád peremére és néhaněha egyet pislog. Minden harmadik héten megeszik négy halat és ebből áll az élete.

Hát élet ez?

Tér- és időérzéke nincsen. Ha feltesznek a pamlagra, addig mászik, mig leesik. Képtelen megjegyezni azt a fizikai törvényt, hogy a támasztékát elvesztett test alázuhan. Az asztalról is lezuhanna, de oda nem teszik, mert összetörné magát és a gazdája ezt nagyon bánná. A ház urnője nem annyira, mert amikor a krokodilt a házba hozták, első rátekintésre megállapitotta, hogy a bőréből kikerülne két kézitáska és négy pár cipő. Kezdetben meleg pillantásokkal simogatta a nagy gyikot, de amióta meghallotta, hogy a krokodil kétszáz évig eléldegél, az ügy többé nem érdekli. Inkább amiatt panaszkodik, hogy százötven-kétszáz év mulva az állat tizenöt-husz méter hosszúra megnövekszik . . . és akkor hova fogják majd tenni?

A nyáron egyszer autóval kivitték a lágymányosi Duna-ágba. Ötven méter hosszú pórázra fogva beengedték a vízbe. Bizonyára a Gangeszben képzelhette magát, mert négyen alig birták visszatartani, hogy el ne usszon. Ez volt a nyaralása.

Hát nyaralás ez?

Természetesen ő sincs mindig ilyen nyugodt hangulatban, neki is megvannak azok a bizonyos szeszélyes kedélyelváltozásai, akárcsak az embereknek. Ilyenkor látszólag minden különösebb ok nélkül ingerült. Szemének másképen keskeny pupillája széles feketére tágul és még gazdáját sem engedi közelébe. Farkának egyetlen ütésével a kádat is megrepeszti.

A tél beálltával már a harmadik hónapja, hogy nem akar semmit enni. A ház urnőjében ujra felcsillant a reménysugár, hogy a négy pár cipőből és a két kézitáskából talán mégis lesz valami. Bevitték az állatkertbe, hogy ott müljék ki és bőrét kikészitsék. Az állatkert krokodilszakértője azonban felvilágositotta őket, hogy a krokodil télen egy bizonyos téli álomban szunnyad és félévig is elél eleség nélkül. Azóta ujra a fürdőkád fenekén hever és néha-néha egyet pislant. Komolyan és megfontoltan. Ezt fogja tenni majd kétszáz évig. Akkor már mégiscsak jobb embernek lenni, ha nem is élünk kétszáz évig, de amig élünk, mozgunk és egy szebb jövőben reménykedünk.

Dr. Margitay Lőránt.

Salzmann és Társa R. T. igazgatósága, tisztviselői és munkásai őszinte fájdalommal jelentik, hogy a vállalat mérnöke

Antal Oszkár

okl. gépészmérnök ur

f. hó 22-én elhunyt.

A megboldogultban kiváló munkatársat és megértő kollégát vesztettünk el és emlékét kegyelettel őrizzük meg.

Budapest—Vác, 1944 január 24.

CZIGÁNY DEZSŐ: CSENDÉLET. Olajfestmény
Budapest székesfőváros tulajdona

MAGYAR MŰVÉSZET

szabadon bontakozhatott ki az emberi alak a márvány-tömbből a valóság-szemlélet ellenőrzése alatt. Ezért olyan egyöntetű az archaikus plasztika együttese és viszont ezért olyan változatos még a szűkebb értelemben vett firenzei quattrocento szobrászat képe is. Ahogyan az egyes mesterek a gotikával leszámolni akartak, ahogyan a természettel és az antik művészettel szembenállottak, úgy különbözik egymástól művészetük egyéni jellege is.

Domborműveiben és álló alakjaiban Ghiberti egyaránt Andrea Pisano stílusából és a későbbi firenzei gotikából indul ki. Művészete szinte észrevétlenül veszi fel az antik elemeket és az életből vett, de mindig melodikus vonalszépséggel áthangolt motívumokat. Ő őrizte meg reliefjeiben leginkább a trecento hagyományait. Sorozatos elbeszélő reliefjei a középkor epikáját idézik fel Donatello egy-egy jelenetet önállóan fölfogó drámaiságával szemben. Nem igyekszik a természetet behatóan és a maga egyedi különbözőségeiben megismerni, lemásolni, csak felszínesen oldja meg az új stílusból adódó plasztikai problémákat.

Luca della Robbia áll legközelebb az antik művészethez. Nem az egykori motívumok, típusok átvétele, hanem veleszületett klasszikus hajlandósága folytán. Oly tisztán, egyszerűen, nagyvonalúan, a mellékesek elhagyásával formál, komponál mindent, hogy alkotásai klasszi- úgy Ghiberti, mint Luca és Quercia alkotásai nélkül üresebb, színtelenebb lenne a XV. század elejének olasz szobrászata, azonban a további fejlődés szempontjából együttvéve sem olyan fontosak, mint Donatello működése. A szépség kultuszát hangsúlyozzák Donatellóval szemben, aki az igazra, a kifejezőre való törekvésében sokszor elvetette magától a bájt, a formák tetszetősségét.

*

A quattrocento első felében úgy a szobrászatban, mint a festészetben a nagyvonalúság uralkodott. Az új szellem szakítani akart a kései gotika aprólékosságával, részletekből való összerakottságával és kezdetben a fokozatosan kialakuló főszempontokat akarta érvényesíteni. A dekoratív részletezés később fejlődik ki, midőn a mesterek már világosan érzik és ismerik az alapfogalmakat, midőn már játszani lehet az új tőkével. Azonban ez sem általános szabály, mert Ghiberti éppen a gotika dekoratív, harmonikus vonalvezetését igyekszik a quattrocentóba átmenteni. Midőn az emberi test organikus fölépítésének, az öltözék anyagszerű alakításának kérdése volt a legfontosabb, akkor másodrendű problémává süllyedt a ruhalepleknek lágyan omló, szemnek tetsző redőzete, melynek Ghiberti kissé feláldozta az előbbit.

Az emberi test mintázása a quattrocentóban eleinte sommás, az idomok nincsenek teljes

Kiság, 1938 I. 4

Czigány Dezső

KEDD, 1938 JANUÁR 4 Kiság

HÁROM GENERÁCIÓ

Egy női tanulmányfej függött a szobám falán. Czigány Dezső rajzolta. Tegnap levettem a szegről a rajzot, darabokra téptem és a tüzbe dobtam. A lángok lobogása közben Savonarola máglyáira kellett gondolnom, amelyeket négy évszázaddal ezelőtt a renaissance mestereinek kartonjaiból és vásznaiból rakatott Firenze utcáin és terein. És gondolnom kellett a legjobb német irók müveiből összehordott máglyákra is. Visszaemlékeztem a nagy felháborodásra, amely minden idegszálamat megremegtette, amikor először olvastam a firenzei gyermekterroristák barbárságáról és a német szellem alkotásainak tüzhaláláról. De most, a tüzbedobott karton utolsót lobbanó lángjának láttára jóleső érzés árad szét bennem. A szivem, a lelkem és az eszem azt mondják, hogy jót cselekedtem. És ezt mondja a beállott megnyugvás és az elnémult felháborodás. Felszabadultnak érzem magam egy kegyetlenül fojtogató nyomás alól, szabadon lélegzem, mert legjobb lekiismeretem szerint igazságot szolgáltattam: megsemmisitettem valakinek a müvét és a müben magát az alkotót is. Lelkiismeretem nem hallat tiltakozó hangot, tehát bizonyos, hogy az itélet igazságos azzal szemben, aki harmadiziglen irtotta ki a hozzátartozókat. Meg kellett őt semmisitenem, a halálos itéletet végre kellett rajta hajtanom, mert csak igy tudtam helyreállitani magamban az egész társadalom megbillent erkölcsi rendjének egyensulyát. Egy nagytehetségü müvész agyonlövi alvó feleségét, leányát és kétéves unokáját. És ennek az embernek a kezevonása a szobám falán függ és ha nem tépem le onnan, a gyilkos hivalkodva mondja majd, valahányszor ráesik a rajzra a pillantásom: Három embert öltem meg és én mégis élek és tuléllek téged is, sőt mindannyiatokat. Mert én halhatatlan vagyok... Már hallottam is a szavát, hangját. Mindjárt a gyilkosság után a rajzra néztem s noha tudtam, hogy fizikailag már halott, a lelkét, szellemét a szobámban éreztem: beszéltek hozzám. Ez nem hallucináció. A gyilkosság előtt is megelevenedett egész lénye a rajzban. Mert a müvész minden vonásban magát adja és még az utolsó lényegtelennek látszó pontocska is életének legélőbb részét teszi. Ha a rajzára esett tekintetem, magam előtt láttam őt testben és lélekben. Láttam tömzsi alakját és lomha járását, alacsony, lombrozói homlokát, amelyen két féldió nagyságu dudorodás volt. Láttam durva kezeit, dobverőszerüen gömbalakban végződő ujjait. Alakja, koponyája mindig a százezer éves neandervölgyi emberre emlékeztetett s éppen ezért, baráti kapcsolataink ellenére is mindig kitértem ott az utjából, ahol a találkozás még elkerülhető volt. Az ősember nyers szagát éreztem, ha vele voltam. Ezzel az elriasztó külsővel ellentétben állott édeskés beszéde, prédikátori hangja. Tulságosan édes és meleg volt, semhogy az édessége és melegsége őszinte lehetett volna. Mindezt ujra láttam a családirtás után is. Élt, érzékelhetően élt az én számomra ebben a rajzban és én emberi kötelességemnek éreztem, hogy igy bánjak el vele Hogy komoly és kiváló müvész volt? Láttam a rajzát, de most már azt sem tudom elhinni, hogy igazi müvész volt. Tartozom a müvészetnek azzal, hogy ne ismerjem el ennek az embernek a müvészettel való rokonságát. Nem lehet müvészlélek, aki három generációnak egy-egy hajtását vadállatok. vagy neandervölgyi emberek módjára kiirtja. S ha ő maga követelte utolsó levelében, hogy égessék el minden munkáját, ebben a követelésében törvényt ült maga felett és szellemének halálos itéletét mondotta ki: meg kell semmisitenetek azt, ami megölt testem halála után szellememből megmaradt. Meg kell semmisitenetek, mert méltatlan lettem arra, hogy szellemem müveimben fenmaradjon. Aki ennyire tudatában volt annak, hogy mit cselekszik, amikor leszármazottjait megöli, ezzel szemben nincs helye részvétnek s a könnyek, amelyeket a szentimentalizmus hullatna sirjára, elértéktelenitenének minden olyan könnyet, amelyet részvétünkre méltó halottak hantjára ejtenénk. Feleség, leány és unoka egymás mellett pihennek Mit adjunk nekik, ha megkönnyezzük azt is, aki vérüket orozva kiontotta.

Wallesz Jenő

minisztert titkárnak a minisztert osztálytanácsosi címet és jelleget, tovabbá nagyszámú *Hoffmann* Sándor dr. és vitéz *Rényi* Viktor dr. II. osztályu követségi tanácsosi címmel felruházott I. osztályu követségi titkárokat a II. osztályu követségi tanácsosi jelleget, végül *Winter* Károly dr. I. osztályu főkonzulnak a rendkivüli követi és meghatalmazott miniszteri címet és *Ullein-Reviczky* Antal dr. II. osztályu konzulnak az I. osztályu konzuli címet adományozta.

Kitüntetések a gyapjutolgalom szabályozását a textilmüiparban is

1938-ban ötödik esztendejébe lép a gyapjuforgalom szabályozásának az a rendszere, amely a hazai gyapjufeldolgozó ipart a magyar gyapjutermésnek hivatalosan megállapitott árakon való átvételire kötelezte. Ez a rendszer rendkivüli nagy terhekel rótt a magyar iparra és bár következményeképpen a gyapjutermés évről-évre emelkedik, mindinkább számolni kell azzal, hogy az orszagban fel nem használható gyapjufeleslegeknek megfelelő áron való kivitele [illegible] fogyasztóra. Ahelyett azonban, hogy a gyapjuforgalom szabályozásának olyan módosításával foglalkoznának, amely enyhitené a megkötöttségeket, értesülésünk szerint az uj évben a gyapjurendszert ki akarják terjeszteni a gyapjufeldolgozó ipar egyéb nyersanyagára, igy elsősorban a textilmüiparra is és meg akarják szüntetni az ipari feldolgozás szempontjából nélkülözhetetlen textilmüadékok behozatalát is azzal a céllal, hogy az ipart még több hazai gyapju átvételére kötelezhessék. A földmivelésügyi minisztérium már beterjesztette, hogy a gyapjuforgalomnak az 1938. évre érvényes szabályozását tartalmazó rendeletében, amelynek a hazai gyapjutermelés érdekében a textilmüiparban kézikönyvelt a legkézelebbi helyeken kezdik meg, tárgyalását a legközelebbi helyeken kezdik meg, dékoknak a gyapjuforgalom rendszerébe való illesztését fogja követelni.

Nagyobb értékü házeladások a fővárosban

Az elmult héten a Következő nagyobb értékü ingatlanok cserélték gazdát a fővárosban: özvegy dr. Sváby Lajosné Ráday-utca 31. számu házát eladta 900.000 pengőért az Oppidum Beringallan Rt.-nek, Munk Mór Váci-ut 66. számu házát 325.000 pengőért az Angol-Magyar Bank vásárolta meg. Budapest székesfővárosi közönsége a Honvéd-utca 24.904 hrsz. ingatlant 120.000 pengőért a Postamesterek és Postahivatali Alkalmazottak Nyugdijegyesületének adta el. Ungváry Endre a Lujza-utca 26 számu házát 92.176 pengőért özvegy dr. Bódy Tivadarné vásárolta meg. Gaedicke Bank Rt. Nagy Lajos király-ut 26. számu házát 43.000 pengőért Rausch Mihály dr. vásárolta meg.

---

mélyzetének létszámában Gallus Viktor postatakarékpénztári irodafőnöri címmel felruházott posttakarékpénztári irodaellenőrnek a postatakarékpénztári irodafőellenőri jelleget és *Várnai* Nándor postatakarékpénztári irodaellenőri címmel felruházott postatakarékpénztári irodafőnöknek a textilmüiparban is az ipari feldolgozás szempontjából nélkülözhetetlen textilmüadékok behozatalát is azzal a céllal, hogy az ipart még több hazai gyapju átvételére kötelezhessék. A földmivelésügyi minisztérium már beterjesztette, hogy a gyapjuforgalomnak az 1938. évre érvényes szabályozását tartalmazó rendeletében, amelynek a legfőbb állami számvevőszéki ügykörének a legfőbb állami szám[illegible]

A *legfőbb állami számvevőszék elnökének* a miniszterelnök által előterjesztett javaslatára *Zenovicz* Zénó dr. legfőbb állami számvevőszéki titkárnak a legfőbb állami számvevőszéki ügyviteli és jellegét adományozta.

A *Külügyminiszter* előterjesztésére *Csurgay* Tibor dr. miniszteri tanácsosnak a rendkivüli követi és meghatalmazott miniszteri címet, *Serbestyén* Pál dr. miniszteri osztálytanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet, *Vágó* Kálmán dr. minisztert titkárnak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget adományozta.

---

szám..... Pénztári szám.....

talvány.

.....nak, címe:.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

általal .....

.....ért

.....fizetendő.

.....bélyeg .....nyugta .....bevonandó.

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

Kiadás

1935.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP
1981 OKT 28

1021
CZIGÁNY DEZSŐ

Czigány Dezső Velencében

A magyar kultúra követei

A Somogyi Képtár gyűjteménye ritkán látható a megyei bemutatókon, értékes festészeti anyaga azonban gyakran szerepel különféle kiállításokon. Sokszor képzőművészeti albumokban is fölfedezhetjük a Kaposváron őrzött művek reprodukcióit.

A lagunák városában, Velencében nemrég nyílt magyar képzőművészeti kiállításon a századforduló hangulatát árasztva képzőművészetünk új áramlatairól ad képet az a tárlat, melyet többek között a Somogyi Képtár anyagának fölhasználásával állítottak össze.

Ady barátjának, *Czigány Dezsőnek* az Önarckép című műve is látható — többek között — ezekben a napokban Velencében. A *Nyolcak* és az aktivisták műveiből számos értékes alkotás található a kaposvári gyűjteményben. Velencében Czigány Dezső alkotásán kívül *Márffy Ödön* több festménye, *Kalimberti Sándor, Czóbel Béla* és *Ferenczy Béni* korai rajzai láthatók az olaszországi bemutatón.

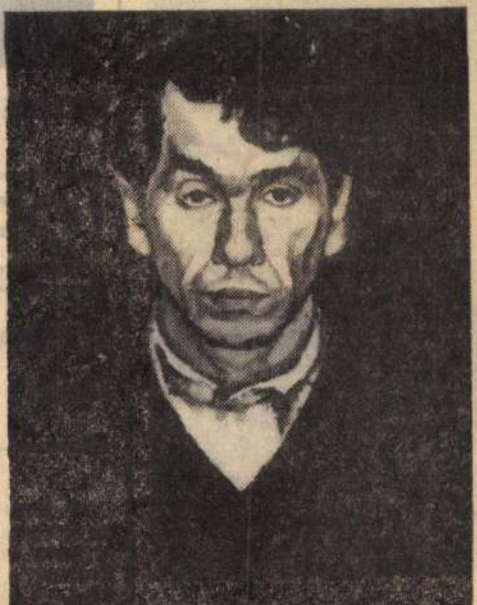

Czigány Dezső „Önarckép" című festménye

HÍREK

OKTÓBER

28

SZERDA

Simon

A nap 6.22 órakor kél, s 16.34 órakor nyugszik; a hold 6.35 órakor kél, s 17.19 órakor nyugszik.

A várható időjárás:

Eleinte túlnyomóan borult lesz az idő — esővel, záporral, zivatarral. Később már csökken a felhőzet és egyre kevesebb helyen számíthatunk csapadékra.

Déli, délkeleti, majd északnyugatira forduló, erős — helyenként viharos — szél.

A legmagasabb nappali hőmérséklet ma, szerdán általában 9 és 14 fok között alakul.

— **Domborművet készített** az ópusztaszeri történeti emlékpark díszkapujához Tóth Valéria szegedi szobrászművész. A 28 méter hosszú, 2,3 méter magas alkotás jelenetsorai — az aratás, illetve az

515 évvel ezelőtt,

1466. október 28-án született, és 70 éves korában

Képszabadság

KI VOLT CZIGÁNY DEZSŐ?

festő

Emléksorok születésének századik évfordulóján

„A kármit dolgozik, akármi kerül ki a kezei közül, nincs dolga, mely nem érdekes, és amelyen ne egy gazdag festő talentuma jelenne meg." Alighanem ez a Bölöni György fogalmazta mondat az egyetlen olyan megállapítás, amelyet a *Czigány*-szakirodalom fenntartások nélkül elfogadhat. Jelképnek is beillik, hogy az egyik tanulmány 1908-ban készült Ady-portréját a Petőfi Irodalmi Múzeumnak ajándékozza, a másik úgy tudja, a kép magántulajdonban van; hogy az egyik írás legközelibb barátját, Kabos Edét a liberális Pesti Napló munkatársának hiszi, a másik a Tiszával egyetértő, konzervatív Budapesti Napló stábjába sorolja; hogy az egyik életrajz részletesen kiemeli a Tanácsköztársaság alatt végzett oktatói munkáját, a másik erről egy szót sem szól, hanem az első világháború után azonnal elküldi a festőt egy évtizedes párizsi emigrációba, amelyről viszont a többi feldolgozás felejt el megemlékezni.

Persze ne gondolja az olvasó, hogy e tekintélyes mennyiségű, de sebtében elősorolt adat egymással feleselő monográfiák és alaposságban egymásra tromfoló életmű-kiállítások apparátusában lelhető föl. Azt a művészt, akinek műve a *Nyolcak festészetét* feldolgozó kiváló korszak-monográfia címlapján szerepel *(Passuth Krisztina)*, egyetlen önálló kiadvány viseli címében *(Horváth Béla: Czigány Dezső Ady-képei)*, és csak egyet-

Önarckép 1910 után.

len hagyatéki tárlat reprezentált (1944). Mivel előbbi vállalkozást az ikonográfiai témaszűkítés, utóbbit a vészterhes történelmi pillanat akadályozott a tények legyezőszerű szétterítésében, ez ideig két fix pontunk van Czigánnyal kapcsolatban. Néhány jól sommázó mondat a Magyar Művészet századfordulót felölelő kézikönyvében anno 1981, és az említett Bölöni-cikk nem kevésbé jól sommázó pár mondattal, anno 1911.

E sanyarú tudománytörténeti sorsot, igaz, faktumok véletlenszerű és szükségszerű szálaiból vegyesen gombolyították a művészettörténet párkái. Ki tudja, ha a bádogos nagy tehetséggel megáldott fia életének ötvennegyedik évében nem vet véget önmaga és családja életének, a döbbenet okozta némaság tán nem födi el emlékét. Vagy ha a két világháború közötti Ady-kutatók méltányolják legalább a költőről készült kivételes mélységű portréciklusát, a Vér és Arany címlapjául készült maszkfejtől a bús-beteg látomáson át, a könyves-forradalmas arcképig, a képességeket fojtó közközöny se tette volna olyan reménytelenné életének utolsó éveit. De Czigány tragédiával terhes életének legigazibb tragédiáját mégsem magánélete-magánérvényesülése hordozta. Tragédiája egy későn jött és korán távozott képzőművészeti nemzedéké.

Azok közé tartozott, akik alighogy megtanulták a leghaladóbb festészeti nyelvet a Hollósyktól és Ferenczy Károlyoktól, alighogy kitágult horizontjuk előbb München, majd Párizs jóvoltából, alighogy megtették csodával határos, nagy szellemi útjukat a proletárélettől a radikális értelmiségi tudatig, már rohantak is tovább. Van egy önarcképe 1910 utánról. A hátteret majd teljes terjedelmében elfoglalja egy „kép a képben", egy festett festmény, egy nagybányai táj, Czigányra jellemző harsogó zöldekből, humuszszagú barnákból, örömből fakadt, napégette sárgákból kikeverve. Ragyogó magyar impresszionizmus ez, a látvány fölötti nemes csodálat szülte, meg az a szinte vallásos áhítat, amely feltétel nélkül fogadta a szem tiszta élményét, az ész kontrolljára nem támaszkodó érzéki benyomásokat. Mintha itt búcsúzna a festő a szétfoszló édentől, mert a háttér itt már valóban hátrahagyott múlt. A sötét ruhába öltözött, aggodalmas arcú fiatalember már új világ szülötte, ő már evett a tudás fájáról, és a paradicsomból való kiűzetését a képkeret legalább oly kérlelhetetlenül véglegesítette, mint egy lángpallosú angyal. A táj anyagtalan boldog látomásával szemben ezért a figura formáit már a geometria szigorú istene igazgatja. Bár a szikár kúpokat és a mezítelen hasábokat egyelőre még húsburok lágyítja, a vonások már értelemszerűen engedik sejtetni a legegyszerűbb alakzatok későbbi győzelmét.

Az utak elváltak — mondhatta volna a híres, és szintén 1910-ben született Lukács György-cikkel együtt a kép hőse. Az a kettős ösvény ugyanis, amely a háttértájkép mezejét osztja, immár végérvényesen szétfutni látszik. Az egyik, a szenzuális ábrázolás nyomvonala, itt nem talál folytatásra. A másik úgy tart az önarckép alakja felé, mintha a festő azon érkezett volna a „törvény, a tiszta beszéd" birodalmába.

Ebben a birodalomban nincsenek véletlenek és nincsenek tünemények. A Nyolcak csoportjában Czigány sajátította el a legfeltűnőbben azt a cézanne-i szerkesztésmódot, amelyben a tálalón felejtett almák kozmikus súllyal préselődhetnek a festett térbe, elfoglalt helyük pedig a csillagképek végérvényes szigorát utánozza. Az egyszerű edények és gömbölyű gyümölcsök annak a lényeglátó képességnek köszönhetik pőrére hámozott alakjukat, amely pontosan tudja a felszín érzéki és mulandó, a felszín alatti állandó és lényeges voltát.

Czigánynak mégis óriási küzdelmet kellett folytatnia képzőművészeti világnézete kidolgozásáért. *Eredendő festői képességei* a buja tüzű színek, a választékos harmóniákban összecsengő árnyalatok felé vonzották. Kolorizmusa olykor elemi erővel tört magának utat, és ellényegtelenítette a heroikus küzdelmek árán elsajátított képi rendet. *Ugyanakkor eredendő lelki temperamentuma* a titokzatos mélységeket sejtető, monokrómiába hajló, színt elnyelő barnákat kedveltette vele. Sötét világa olykor fenyegető árnyba burkolta megörökítésre kiszemelt áldozatait. De mintha a szín se ott fakadt volna föl, ahol azt a konvenció megszokta, és a barna árny se ott terjedt, ahol a közönség azt elvárta. Így esett, hogy a *Gyermektemetés* című képén — ellentétben a megpendített témával — viháncoló sárgák, tobzódó zöldek, harsogó kékek hivatottak a szívet összeszorítani, és arra az Adyra, aki ezer színnel gazdagította a magyar kultúrát, fényt, tüzet hozott barátságával Czigány számára is, arra csak feketék, barnák, szürkék jutottak. Képeinek hangulati anyaga éppúgy pattanásig feszült tehát, mint érzékeny idegrendszere, egy ponton túl művészete éppúgy szétpattant, mint élete.

Nagyon kevés képét ismerjük, nagyon kevéssé áll előttünk problematikus egyénisége, egy azonban biztos. Ő sem kerülhette el a Kernstok-nemzedék végzetét. Képzőművészeti radikalizmusát, friss-nyugatos ízlését, posztimpresszionista iskolázottságát úgy söpörte el, licitálta túl, tette feleslegessé a magyar modernizmus újabb hulláma, az avantgarde törekvéseket újraegyesítő aktivizmus, hogy ez a piktúra soha többet nem tért magához. Sem a tízes évek baloldali fogantatású és konzervativizmust gyanító, sem a húszas évek jobboldali és rebelliót emlegető vádjait nem tudta többé kiheverni. A tudás fájáról szakított mély tüzű gyümölcsei tanúsítják csak: volt egyszer egy magyar festészet, amelyben még a második vonal is ért annyit kvalitásban, mint némely festőfejedelem műve más korszakokból.

P. Szűcs Julianna

Aki dudát akar venni...

Kirakatnézőben a hangszerpiacon

Aki dudát, oboát, szaxofont vagy hegedű-fixhangolót, netán 12 húros gitárra való húrkészletet akar vásárolni a Triálnál, annak meglehetősen türelmesnek kell lennie. Ezek a hangszerek, illetve tartozékok ugyanis ritkán fordulnak elő hangszerboltjainkban, s ha valaki mégis hozzájuk akar jutni, az a legbiztosabb, ha előjegyezteti őket. Oboára még így is négy évet várhat, már olyan hosszú a sor. Egyszerűbb — vagy inkább népszerűbb — hangszerek persze vannak szép számmal; citera és gitár például egész évben kapható. Utóbbiból a választék is meglehetősen nagy. Az olcsó gyakorlógitártól a művészgitárig, a néhány száz forintostól a sok ezer forintos elektromos hangszerig választhat magának a vásárló.

Tizenöt éve sztár: a gitár

El is fogy belőle évente tízezer, immár 15 éve egyfolytában. Az új hangszerek eladásával foglalkozó Triál évente 260 millió forintot forgalmaz, s 3500-féle hangszert, illetve hangszertartozékot kínál vásárlóinak. Hogy elég széles-e ez a skála?

A kérdésre nem könnyű válaszolni. Vannak természetesen hangszerek, amelyek mindig kaphatók — másokhoz pedig csak nagy ritkán vagy egyáltalán nem lehet hozzájutni. Az akadozó kínálat — mely a zenészek oldaláról nézve persze akadozó ellátást jelent — elsősorban annak tudható be, hogy a magyar piacon forgalomba kerülő zeneszerszámok 94 százaléka import. A beszerzésre fordítható összeg véges, s a világpiaci kínálat se tökéletes. Az igények pedig mind nőnek, amit talán jól mutat az is, hogy 15 évvel ezelőtt az említett forgalom még csak 40—60 millió forint volt, s a növekedés főképpen nem a hangszerárak változásával van összefüggésben. A megnövekedett érdeklődést mutatja az is, hogy meglehetősen nagy pénzek forognak a használt hangszerek piacán is.

Ezt az egyébként örvendetes növekedést nehéz a behozatalból fedezni. A kereskedelem pártolná a hazai gyártást, ám igyekezete nem túl sikeres. A hazai gyártók külföldre adják termékeik jó részét, újonnan pedig sehol sem szívesen vágnak bele a hangszerkészítésbe. Hiányzik a szakértelem, a gyártás importanyagigényes. Az olcsó és jó minőségű hangszereket készítő csehszlovák és NDK-beli ipar ugyan képes lenne hangszerigényeinket kielégíteni, ám termékeikre nemcsak mi vagyunk vevők. A dollárelszámolású beszerzés korlátozott voltát pedig felesleges hangsúlyozni.

Gondot okoz az is, hogy a hazai — elsősorban az oktatási — szokások sajátos követelményeket is támasztanak. Oboából például csak automatikus oktávváltóval készítettet, fuvolából csak az „E" mechanikás, sima szájrésszel gyártottat fogadják el. A beszerzési gondok közé sorolható, hogy a meglevő hangszerállományhoz szükséges alkatrészek és tartozékok jó részét szintén a külpiacon kell megvásárolni, s ez a teljes beszerzés harmadát is kiteszi. Ilyen körülmények között pedig talán érthető, hogy a Triál elsősorban arra törekszik, hogy minden hangszer kapható legyen — s csak másodlagos szempont, hogy ugyanabból több márka közül is választhasson a vásárló. Ezenkívül elsőrendű szempont, hogy az oktatás, az iskolák hozzájuthassanak mindenhez, amire szükségük van, hisz egy-egy iskolai zeneszerszám 10—50 diák számára is lehetővé teszi a hanszer megismerését. (A művészek nagy értékű — néhány százezer vagy akár több millió forintot érő — zongoráinak, hegedűinek a beszerzése más csatornákon folyik, a Triál elsősorban a lakossági kereslet kielégítésére hivatott.) Évente például 2000 pianínó, 400 klarinét, 600 fuvola, 3000 hegedű talál gazdára — s a vásárlók 15 százaléka közület.

Hangszerszámtan

Néhány szót kell szólnunk a hangszerek árairól is. Nemegyszer olvashatjuk, hogy a hangszer luxuscikk és drága. Ha abból indulunk ki, hogy

Gitárvásárlás a Rákóczi úti hangszer üzletben. BOROS JENŐ FELVÉTELEI

mellé mindinkább odakívánkozik az olyanféle aktív tevékenység, mint amilyen például a házi muzsikálás is. Amihez viszont legalábbis egy xilofon vagy furulya szükségeltetik, de egy pianínó vagy hegedű sem jön rosszul. Vannak persze olcsóbb, mindenki számára elérhető árú hangszerek. Gitárból ajándékképpen hármat is megvásárolnak egyszerre.

A Triál illetékesei szerint a hangszerek árai a keresletnek megfelelő, kalkulált árak, nem növeli őket luxusadó. Azért a termék árát úgy állapítják meg, hogy az üzlet nyereséges legyen a számukra. A helyzetet bonyolítja, hogy ez a vállalat sportszerek, játékok, gyermekkocsik eladása mellett foglalkozik a hangszerekkel, s az egyik árucikken befolyt nyereséget alkalmanként felhasználja a másik áru eladásakor. Tavaly például a hangszereken befolyt nyereség is hozzájárult ahhoz, hogy olcsóbban tudták adni a gyerekkocsikat, míg az idén a többi áru nyeresége teszi lehetővé a szovjet pianínók jelenleg is folyó árengedményes eladását, vagy a leértékelt iskolahangszerek kiárusítását.

Az árakról szólva tudnunk kell azt is, hogy az állami zeneoktatásban részt vevők bérelhetnek hangszereket, pianínót pedig bárki bérelhet. A hivatásos zenészeknek többnyire az intézményeik biztosítják a megfelelő hangszert. (Ami nem vonatkozik a szórakoztatóiparban zenélőkre.) Ám a zeneszerszámokat el is kell adni, s az árusítás feltételei is hagynak kívánnivalót maguk után.

Inkább mesélnek róla

Az árut központi raktárból szállítják a vállalat három budapesti szakboltjába, illetve szerte az országba. Sok helyen áruházakban, sport-játék boltokban árulják ezeket az eszközöket is — kifejezett hangszerbolt kevés van. Ennek ellenére törekszenek arra, hogy a vásárlónak ne kelljen sokat utaznia, ha vásárolni akar, így nem egy helyen az áfész vegyesboltjában kapható furulya, sőt alkalomadtán pianínó vagy elektromos orgona is. A készletgazdálkodás és a szűkös hely miatt a teljes választék bemutatására sehol sincs lehetőség, s arra is csak elvileg, hogy az érdeklődő megimerkedjen a hangszerrel, kipróbálhassa. Inkább mesélnek róla, mint bemutatják. A boltok abban érdekeltek, hogy minél hamarabb elfogyjon a kitett áru, s miután szinte mindent megvesznek, új vásárlók szerzésére se lehetőségük, se szükségük.

A vállalat igyekszik bemutatni időnként a választékát — kiállításokkal egybekötött vásárokat szerveznek, illetve levélben értesítik a vásárlókat beszerzéseikről. A nagykereskedelem és a boltok évente egyszer — június 30-án, a készletek felmérésekor — meglehetősen ellenérdekeltek. Ilyenkor, ha nem is vérre, de prémiumra-pénzre megy, hogy ha valamelyikük is túllépi az előírt készletmennyiséget. Előfordul, hogy a boltoknak például ilyenkor nem kell a sokat kért hiánycikk sem. Mindemellett a nagy- és kiskereskedelmi vállalatok igyekeznek egymás és a vásárlók segítségére lenni. Hogy a vevő az akadozó szállítások közepette is viszonylag biztosan hozzá-

Czigány Dezső Magyar Hírlap 2001. IV. 14.

ahogy tetszik

A Magyar Hírlap kulturális magazinja • Szerkeszti: Gréczy Zsolt • 2001. április 14., szombat

• Malek Andrea az eltűnés és a visszatérés gyötrelmeiről 14. oldal

• Norman Lebrecht könyvet írt a karmesterekről – exkluzív részlet 16. oldal

A Nyolcak

Czigány Dezső: Csendélet

„Új művésztársulat. A Kernstok Károly vezetésével a múlt évben együtt szerepelt művésztársaság csütörtökön tartott ülésén megalakult, s mivel a társulás idejében nyolcan voltak, a Nyolcak nevet vette fel. A legifjabb művészcsoport első bemutatkozása a Nemzeti Szalonban lesz két hét múlva." (Pesti Napló, 1911. április 16.)

Forradalmat ennél szenvtelenebbül nem jelentett be még újság. Pedig ők nyolcan: Berény Róbert, Czóbel Béla, Czigány Dezső, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos azért társultak, hogy eltöröljék a XIX. század akadémizmusát, és helyette valami gyökeresen újat hozzanak. Már a hírben szereplő, józan számok is csalókák, mert valójában sosem annyiak, mint amennyinek mutatják magukat. Hiszen a társaság két évvel korábban alakult, igaz, akkor még Keresők néven: az itt beharangozott „első" kiállítást a művészettörténet imígyen a „másodikként" tartja majd nyilván, de ezen már csak heten állítanak ki a nyolcból. Vagyis inkább tízen, merthogy három vendég viszont helyet kap. Ej, micsoda zűrzavar, az ember egészen beleszédül… na és a kiállított képek! A botrány akkora volt, hogy hírére csak úgy tódult a nép a Nemzeti Szalonba. „Aki az ultramodern festészet legújabb rémséges alkotásaiban gyönyörködni kíván, az siessen a »Nyolcak« kiállításába, ahol olyan dolgokat szemlélhet, amilyeneket még a legsúlyosabb lázbeteg se lát kóros álmában" – invitált a Budapesti Napló. „Perverz művészeti kiállítás a Nemzeti Szalonban" – harsogta a cím a Pesti Hírlapban. „Feltűnési viszketegségből eredő szenzációhajhászás" – összegzett az Ország-Világ. Volt persze más vélemény is. Bölöni Györgyé például, aki így tudósított a Világban: „…a Nyolcak törekvése oly becses, komoly célokért induló, olyan felbecsülhetetlen jelenség a magyar kultúrában, (…) hogy minden figyelmet megérdemel. (…) Nem is nyolcan vannak, a hátuk mögött egy új generáció áll, szövetség nélküli társaik, akik éppen úgy tudják, mint ők és mint mi, hogy a magyar festőkultúra ügye vajúdik ezen a kiállításon."

Bölöni évek óta bábáskodott már a magyar művészeti élet megújulásánál. Csak úgy ontotta a lelkes kritikákat a fiatal magyar piktorokról, s ő volt az, aki Párizsban felhívta Ady figyelmét az ott tanoncoskodó ifjakra. Ő beszélte rá a költőt, hogy vásároljon Czóbeltől, és később az sem szegte kedvét, hogy a róla készült Tihanyi-portré még legjobb barátainál is kétes dicséretben részesült: „Mondd, ki ez a Cézár? – kérdezte Jászi Oszkár, mikor a kiállításon kalauzoltam – emlékszik vissza Bölöni a saját képmásának fogadtatására. – Mondd, ki ez a puffadt fegyenc? – kérdezte Barta Lajosné, amikor a kép előtt elhaladtunk." Mondja, ki ez a portré? – kérdezte Tihanyitól Ady, amint a kép előtt megállottunk – Ismerősnek tűnik nekem! – Meghiszem! – mondta Tihanyi – Hisz nap nap után együtt ül vele. De úgy látom, maga úgy van a képekkel, mint az olvasók a verseivel.

Ady ugyan nem nagyon értett a társművészetekhez, de az újító szellemű festőkkel szívélyes kapcsolatot ápolt, s e barátságoknak jó néhány mélyen átélt Ady-portrét köszönhetünk. A költő és a Nyolcak kapcsolata azonban több volt, mint bohém párizsi cimborálás. A ténylegesen első, 1909-es Keresők-kiállítás a tömör Új képek címet viselte, amely egyértelmű utalás volt Ady három évvel korábbi korszakalkotó kötetére, az Új versekre. A korabeli kritika rosszindulatúan bár, de találóan nevezte az új képeket „festészeti adyzmusnak". Márffy Ödön közel fél évszázad távlatából még szélesebbre húzza a horizontot: „Aligha véletlen játéka, hogy egy időben robbant be Ady új idők új dalaival, csendültek fel Bartók akkordjai, tömörült a haladó szellemű magyarság a Nyugat és a XX. század körül, jelentkezett az új utat kereső Nyolcak művészcsoportja, s munkálták a szociális megújhodás talaját Szabó Ervin tanításai." Egyébként Márffy volt az, aki a Nyolcak harmadik kiállításán Bartókot és Adyt összeismertette egymással. A zene kitüntetett szerepet játszott e festők életében. Bartók muzsikája különösen Berény Róbertre volt nagy hatással. Berény legizgalmasabb portréit éppen Bartókról és Weiner Leóról festette, sőt – más zenei tárgyú írások mellett – értő cikkeket is írt róluk a Nyugatba. A festő ekkoriban maga is komponált (zenével való kapcsolata a későbbiekben sem szakadt meg, gondoljunk csak híres képére, a Csellózó nőre), szívesen és átéléssel játszott különféle hangszereken, akárcsak Czigány Dezső, aki több portrét festett rajongva tisztelt muzsikus példaképéről, az 1910-ben Magyarországon koncertező Pablo Casalsról. Czigány maga is jól gordonkázott: Ady, aki utált modellt ülni, mindig kikövetelte, hogy játsszon neki.

Igaza van Márffynak, mindez együtt aligha véletlen: ez a sajátos, magas hőfokú művészi pezsgés egyvalamiből fakadhat csak: a korszellem és a szárba szökkenni kész, friss tehetség találkozásából. Magyarországon ez a szerencsés pillanat a zene, a képzőművészet, a költészet világszínvonalú megújulását eredményezte. A páratlan kivirágzás viszonylag rövid ideig tartott és, sajnos, nem hozhatott olyan bő termést, mint boldogabb helyeken. Az első világégés, a véres forradalmak, Trianon sokkja feldúlta a magyar művészvilágot. Az igazsághoz tartozik, hogy a Nyolcak mint csoport már az első világháború előestéjén megszűnt létezni. A harmadik tárlaton, 1912-ben csak a társaság fele vett részt, 1913-ban a Művészház két nagyszabású seregszemléjén a Nyolcak tagjai – Pór Bertalan nélkül – heten voltak jelen műveikkel, ám önálló fellépésük már nem volt több. Ha csoportként nem is, egyénenként még hosszú időn át meghatározói a magyar művészi életnek, vásznaik pedig éppenséggel reneszánszukat élik az ezredfordulós aukciókon. A legradikálisabb utat a siket Tihanyi Lajos járta: Kassák köréhez, az aktivistákhoz csatlakozott, '18-ban a Ma folyóiratnál rendezte első önálló kiállítását. Bécsben, Berlinben és végül Párizsban dolgozott, főként kubista és nonfiguratív képeket alkotott 53 évesen bekövetkezett haláláig. Ma kisebb rajzai is kincset érnek. Czigány, Orbán és Berény – akik Cézanne nyomán óvatosan kubizáló asztali csendéleteket és matisse-os aktokat festettek a Nyolcak idején – művészi útjai hamar szétváltak. Orbán Dezső, akinek műtermében a csoport megalakult, mindinkább a táj- és városképek felé fordult: burjánzó domboldalakban, ódon, mohos házfalakban, nyirkos, szűk utcákban lelte örömét. Német- és hollandföldön vándorolt, s persze Párizsba, mígnem '39-ben végleg elhagyta Európát. 103 éves korában halt meg, választott hazája, Ausztrália elismert és ünnepelt művészprofesszoraként. Az érzékeny, tépelődő Czigány Dezsőre keservesebb sors méretett. S bár Dél-Franciaországban festett tájképeinek csodálatos, tiszta színei harmóniáról tanúskodnak, elméje fokozatosan elborult, és 1937-ben végzett családjával, majd saját magával. Nagyszerű életműve szétszóródott, mind a mai napig nem készült róla még kismonográfia sem. Berény, a csoport névadója a legtalálékonyabb kísérletező volt valamennyiük közt. Sokféle stílust kipróbált: az expresszionista, fauve és kubisztikus képektől kezdve a forradalmi plakátokon át a modern reklámgrafikáig. A harmincas években a Gresham kör tagjaként e korábban vibráló festő falusi idillt, illetve polgári hangulatot árasztó, visszafogott tónusú képeket alkotott. Kernstok Károlyt mindig is a nagy, epikus jelenetek vonzották, a táj, a meztelen emberi test és a lovak mozgásának egymásba olvadó harmóniája. Epikus hajlama megmaradt, élete vége felé festett klasszicizáló vásznai azonban nem bírták már felidézni a Nyolcak vezérének jelentőségét. Pór Bertalan ugyancsak a monumentális, sokalakos kompozíciók mestereként keltett figyelmet, a Tanácsköztársaság idején forradalmi plakátokat készített, a szlovákiai, majd a párizsi emigráció éveiben főként expresszív tájképeket és szuggesztíven deformált portrékat festett. És bikát. Bikát, amelyet egyaránt alkalmasnak talált arra, hogy erőt, lendületet, küzdést szemléltessen, vagy ellenkezőleg, fenséges, rendíthetetlen nyugalmat jelenítsen meg általa. A második világháború után hazatért Magyarországra, és kommunista hitének, valamint a monumentalitás iránti igényének megfelelően festőbrigádja élén sematikus Sztálin-, Rákosi-portrékat és szocialista realista zsánerképeket gyártott, miközben élete végéig folytatta a serdülőkorban elkezdett s mindvégig nyers rátartiságot tükröző, lenyűgöző erejű önarcképsorozatát. A két „franciás" festő, Márffy és Czóbel fejlődése, témaválasztása – bár külön utakon – mégis párhuzamosan haladt. Czóbel, aki Nagybányán merész újítóként lépett fel 1906-ban Párizsból hozott fauve-os képeivel (olyannyira, hogy neki köszönhetjük a neós mozgalom elindulását), a későbbiekben csak névleg vett részt a Nyolcak csoportjában. Ő volt az, akinek csak a neve szerepelt a híres Nyolcak-tárlaton, műve nem. Sokáig kizárólag külföldön festett, Párizsban, Bergenben és Berlinben. A harmincas évek második felében Szentendrére költözött, és ettől kezdve kétlaki életet élt: télen a Szajna, tavasztól őszig a Duna partján. Az első világháborút követően már csak tájképet, csendéletet, enteriőrt, aktot és portrékat festett, kialakult és megszilárdult egyéni, senki mással össze nem téveszthető stílusa, amin már nem sokat változtatott 1976-ban bekövetkezett haláláig. A kör egykori tagjai közül a legegységesebb életművet hozta létre, s ő az egyetlen, akinek alkotásai önálló múzeumban láthatók. Márffy Ödön kezdetben szintén a nagyméretű fauve-os aktkompozíciók mestere volt, majd egy ideig a széttördelt felületű, szigorú, konstruktív képeiben a szerkezet problémáit kutatta. Eltérően Czóbeltől ő hazai földön bontakoztatta ki egyéniségét. Feleségül vette Csinszkát, Ady özvegyét, s az ő révén aktívan bekapcsolódott Budapest újraéledő polgári művészvilágába. Vezető szerepet vállalt a Kút létrehozásában, a második világháborút követően ott volt az Európai Iskola alapítói közt. Az idők folyamán ugyanúgy leszűkítette témáit, mint Czóbel: színes, lazúros, légies képei elegánciáról és életszeretetről, olykor csipetnyi spleenről tanúskodnak. Ám önarcképei keserű, az elveszett boldogság után sóvárgó embernek mutatják.

„Elszakadtak a régi kötelékek, elakadt a hagyományok hajdan nyugalmas árja…" – szól a Nyolcak kiállítás-katalógusának indító mondata. Ám kilencven év távlatából a Nyolcak története maga is hagyomány. Az örökké megújulni képes magyar művészet legjobb hagyománya.

ROCKENBAUER ZOLTÁN

A szerző
a nemzeti kulturális örökség minisztere

XXI. SZÁZAD

Mi lesz Svejkkel?

Vajon mi lesz Svejkkel, ha feloszlik a hadsereg?
Nincs tiszt, nincs tisztiszolga. Svejk nyugdíjba megy. Kibérel egy szoba-konyhát. Afféle volt házmesterlakást. Kicsit dohszaga van, de azért maradt valami bensőségessége. Annyi, amennyi. Svejk délelőttönként a sezlonon heverészik. Kolbászvéget majszolgat. Ebéd után meglátogatja egy másik Svejk. Leülnek a konyhában. Tereferélnek. Szürcsölik a malátabambit, csapkodják a térdük jókedvükben. Felidézik a megnyugtatóan időtlen és idióta oberlajtnant figuráját. Üvölt és kedélyes. Mint egy túlhangosított bécsi keringő. Az akkori ordítások és viccek mögött még ott volt az – ember.

Most valahogy minden modellszerű. Svejket ez idegesíti. Nem árulja el, hogy nem érti a kombinációkat. Svejket, az emberarcú játékost kizárja a személytelen Játék. Már a viccek sem a régiek. Olyanok a viccek, mint egy maszkot viselő zenszerzetes. Az a vicc, hogy megszűnnek naprendszerek, aztán újak jönnek, megszűnnek. Kérdezzük, miért, a válasz: li-la. Haha. Svejk ezen nem tud röhögni egy jóízűt. Ennek a humornak nincs is íze. Minden egyneműen villog, mint a tévéképernyő. Ott nincs se benn, se kinn. A bensőségesség univerzuma beszorult a szuterénbe.

Svejk még ma is él. Rosszabbul van, mint azelőtt, mikor még volt honnan dezertálnia, volt mit szabotálnia. Azért végképp ramatyul most sem érzi magát most, az új évezredben. Sörözik, eszeget, tereferél. A szuterénben. Valószínűleg hipertónia vagy valami hasonló viszi el. Ott fekszik majd a sezlonján. Nem fog sokat szenvedni, de azért fog. Viszont lesz, ez lesz az ő saját halála. Neki – lesz.

PAYER IMRE

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

Utáltam, hogy énekes színésznőnek könyveltek el – mondja Malek Andrea, aki a Chicago című musical főszerepével tér vissza a hazai színpadra. A vele készült interjúban a művésznő feltárja szakmai és magánéleti vívódásait.

Bóta Gábor

Fotó: Czagány Balázs

Közelebb került az élethez

– Néhány évvel ezelőtt azt mondta, nagyon becsüli azokat, akik kritikusan tudják nézni, képesek végiggondolni a pályájukat. Ezt nyilván ön is megtette…

– Hogyne. Az ember végül is állandóan megkérdezi magától, vagyok-e valaki vagy sem. Hogy ennyi ideig távol voltam a színpadtól, az sok mindenre kiterjesztette a látásomat.

– Nálunk inkább olyan személyiségekre épül a musical, akiknek nem feltétlenül jó a technikájuk, nem biztos, hogy tudnak táncolni, énekelni, míg kint tökéletes a technika, de nem biztos, hogy különösebben fajsúlyosak az egyéniségek.

– Kint is vannak személyiségek, de mindenki egy gépezet része. Praktikus okai vannak, hogy nem viheti el egy személyiség az előadást. Ha egy „adott" színésznőnek kitörik a lába, jön a másik „adott" színésznő, és ugyanazt, ugyanúgy megcsinálja. Nem kell miatta összpróbázni, gond nélkül beáll a produkcióba. Tudja, hogy az elődje melyik jelenetben fogta meg az orrát vagy igazította meg a szemüvegét. Ahol lehet, a színház vezetősége spórol az energiával, és ezt okos dolognak tartom.

– Ez praktikus, de mivel művészetről van szó, elég rémisztő.

– Inkább azt mondanám, kemény meló, nagy biznisz, de sok benne az élvezet. Biztonságot ad, ha az ember mindennap meg tudja ugrani ugyanazt a magasságot, tisztában van vele, hogy ezért mennyi pénzt kap, és utána hazamegy aludni, vagy elmegy berúgni.

– Úgy nyilatkozott a musicalról, hogy elég kötött, szirupos műfaj, pontosan úgy kell énekelni, ahogy a közönség elvárja. Ezért az ön számára a sanzon és a dzsessz sokkal érdekesebb.

– Valóban érdekesebb, de a musical jóval több embert képes „megmozgatni". A sanzon esetében van idő arra, hogy az legyek, aki én vagyok. De a Chicago című musical nem szirupos, ezért rajongok érte. Ebben a musicalben a zene és a tánc összetartozik.

– Ennyi kihagyás után simán vissza lehet menni a színpadra, vagy azért ez hasonló, mint a zongorázás vagy a balett, tehát ha nem gyakorol valaki, azt hamar megérzi?

– Nyolc évig nem játszottam színdarabban. Azt nem lehet tudni, hogy ennyi idő után az ember hogy fog szuperálni. Viszont rengeteg mást csináltam, gondolkodtam, javítgattam, „csiszolgattam" magam. Miután a második gyerekem megszületett, lefogytam a több mint 25 kiló súlyfölöslegemet, aztán elkezdtem vadul táncolni. Visszanyertem a kondíciómat és az önbizalmam nagy hányadát.

– Hívták Roxy Hart szerepére, netán volt próbaéneklés is?

– Kerényi Imre és Szirtes Tamás sokszor hívtak már, először a Kabaré főszerepére, amikor végeztem a főiskolán. De akkor úgy gondoltam, ezt még nem tudom megcsinálni, és ilyen nagy szerepben nem bukhatok meg. Nem lehetek kicsit jó, elég jó, ebben nagyon jónak kell lenni. Én pedig nem lettem volna az. Aztán még kétszer hívtak, de most magamtól jöttem.

– Telefonált Kerényi Imre igazgatónak és jelentkezett?

– Felhívtam, mert van egy önálló estem, aminek helyet keresek. Bementem, azt mondták, nem csinálhatom meg náluk, de ráérek-e februárban próbát énekelni, meghallgatnak, hol tartok.

– Tehát versenyhelyzet volt?

– Igen, de szerintem ez jó. Az ember ne otthon zsörtölődjön, hogy más kapja a szerepet, olyan, akinek görbe a lába, nagy a feneke és semmi haja nincs. Az ember elmegy a próbaéneklésre, és ez neki is mérce. Megtudhatja, hogy valami neki nem megy, van ami nem neki való. Vagy azt is megtudhatja, hogy ez az ő szerepe, de ehhez még nincs elég neve. Ki kell várni az alkalmat, be kell kerülni a gépezetbe és akkor meg lehet kapaszkodni.

– Miért hagyta ott hosszú időre a szakmát? Akkoriban azt mondta, sok mindenből elege lett, nem tud megújulni. Mondta ezt akkor, amikor szerződtették a Művész Színházba, egy prózai színházba, amivel kapcsolatban nagy volt a várakozás és elvileg lehetőséget adhatott volna a megújulásra.

– Nem véletlenül éreztem, hogy nem tudok prózát játszani. Ez borzasztóan visszavetette az önbizalmamat. Ugyanakkor utáltam, hogy énekes színésznőnek könyveltek el. Azt gondolták, másra nem vagyok alkalmas. Büszke voltam, hogy hívtak a Művész Színházba, főleg amikor szakmai szempontból bajban voltam.

– Mitől volt bajban?

– Úgy éreztem, hogy elakadtam. Az éneklésért sokat nem tettem. A hangomat nem én csináltam, azt képezni kellett. De hát ez nem egy nagy „cucc". Aki ezt állítja, az hazudik. A gátlásokat legyőzni: az a gond. Az már szerencse kérdése is, hogy megtalál-e engem az az ember, aki szeret, érti a szakmáját és jó pedagógus. Ilyen volt Taub János, Szikora János, Ács János a pályámon. „Leszedtek rólam" rossz szokásokat.

– Például miket?

– Az ember, ha bizonytalan, állati hisztis. Én nem az a hisztis vagyok, aki a cipőmet dobálom, inkább sírok, meg begörcsölök. Aztán most már néha előfordul, hogy dobálom a cipőmet is, de kevésbé vagyok ideges. Sokan vittek előre a pályámon, de amikor Vámos László megrendezte velem A muzsika hangját az Operettszínházban, annak ellenére hiányérzetem volt, hogy sikeres lett az előadás. De valahogy úgy éreztem, hogy nem tudok továbbjutni, nem ezt szeretném csinálni. Valami meglepőbbet, őszintébbet szeretnék.

– Merthogy A muzsika hangja olyan szirupos darab?

– Egyértelműen. De most már tudom, hogy a „szirupot" sem szabad lebecsülni. Annak eljátszásához is kell életbölcsesség.

– Azt érezte, hogy elkönyvelték szirupos színésznőnek?

– Ez mindig is így volt. Mindig is az anyukám hosszú hajú, barna kislánya voltam és így is éreztem magam. Ez nem anyukám, Toldi Mária miatt volt, hanem miattam, velem nem történtek olyan dolgok, hogy közelebb kerültem volna az élethez. Most közelebb kerültem.

– Azt érezte, hogy szíve szerint Dosztojevszkijt meg Shakespeare-t játszana?

– Igen, ha mernék és tudnék. Éreztem, hogy gáz van, hogy nem okoz túl nagy örömöt, amit csinálok. Jó, hogy ennyien eljönnek a színházba, örülök, hogy tapsolnak, de én még sem ezt szeretném csinálni. Szomorú vagyok, egyedül vagyok és a kutya sem érti, mi bajom van. Ekkor Princz Gábor jól hátba vágott és elmondott néhány dolgot az életről, ez sokat használt.

– Miket mondott?

– Ő más világból jött. Azt gondolta, azok az igazán okos, ügyes emberek, akik a pénzt tudják ide-oda rakosgatni.

– Szóval hogy a művészet nem olyan nagy dolog?

– A művészet szép dolog, de amellett élni is kell. Tudni kell, hogy a mindennapi életben mi folyik, nem lehet belesüppedni a művészi attitűdbe. Attól, hogy a Magyar Hírlapba készít velem interjút, ugyanúgy rohanok a gyerekeimért, én is küszködöm mindennap.

– De a művészethez mégis csak hozzátartozik, hogy valaki képes legyen „elszállni".

– Embertípustól függ. De az igaz, hogy a musicalhoz kellenek az egyéniségek.

– Pedig azt mondják, az operetthez még kellettek, de a musicalhoz inkább szakemberekre van szükség.

– Akik Nyugaton űzik a műfajt, azok is alázatosak, és azokat a lépéseket is tudják, amelyekre a tánckarnak van szüksége. Az alázatról beszélt nekem Gábor és teljesen igaza volt. Nem tekinthetem magam nagy színésznőnek, aki az apró-cseprő dolgokkal nem foglalkozik, mert azok úgyis szembe jönnek velem. Ezt sokan úgy látták, hogy én vagyok Princz Gábor egykori bankigazgató felesége, akinek mindent a lába alá tesznek, hiszen egy pénzember áll mögöttem, aki komoly szponzor volt a kulturális életben.

– Többen gondolták, önnek Princz miatt fut a szekere.

– Princz Gáborral már nem sokkal azelőtt találkoztam, hogy abbahagytam a pályát. A nevemet jóval azelőtt szereztem, hogy megismertem őt. Hogy volt bátorságom otthagyni a hivatásomat és hozzámentem feleségül, más kérdés. Nagy szerelem volt.

– De azért Princz Gábor nyilván beleszólt a pályájába. Azt is lehetett hallani, hogy A muzsika hangjai előadásainál ott állt a színfalak mögött és nem engedte, hogy csókolózzon a színpadon, ami szerepe szerint elengedhetetlen volt.

– Ez így van. Nem nagyon csípte, hogy csókolózom Farkas Bálinttal. Ha ön lett volna a férjem, ön sem csípte volna.

– De egy színésznőnek vannak ilyen szerepei.

– Hát azért csókolóztam a színpadon, csak nem olyan nagy kedvvel. Végül is azt gondoltam, szeretem Gábort és annyi szál fűz mindenhová, hogy jobb, ha az összeset elvágom és kiszabadulok innen. Azt éreztem, hogy futnom kell. Színésznők férjének nagyon nehéz lenni. Nehéz elfogadniuk, hogy látják, valaki, mondjuk a feleségük mellére teszi a kezét a színpadon, és el kell hinniük, hogy az közben semmit nem érez. Szerettem volna Gábor tisztességes, rendes felesége lenni, és ez így is volt. Sokat szenvedtünk, sokat örültünk, most ennek vége van.

– Ön azzal ment el, hogy ideiglenesen hagyja ott a pályát, vagy hogy vissza se tér?

– Azzal, hogy ideiglenesen. Amíg úgy nem érzem, hogy tudok már valamit, amivel előjöhetek.

– És ezt a tudást háziasszonykodás közben meg lehet szerezni?

– Hogyne. Csak azzal lehet tanulni, ha az ember normálisan él, és nem a mama hozza be reggel a tejeskávét, hanem ő viszi be másnak. A szüleim megtanítottak szeretni, és én ezt most vissza tudom adni azoknak, akik körülöttem vannak. De amíg a mama kislányaként csak énekelnem kellett, s nem volt más gondom, erre nem voltam képes.

– Erre bárki mondhatja, hogy nyilván egy halom pénz állt a rendelkezésére, lehetett akár huszonöt szolgálója. Így könnyű beszélni.

– Mindenki azt gondol, amit akar. Egyébként nem könnyű a szakácsot irányítani. Ahhoz tudni kell, hogyan kell főzni, meg kell mondani, mit csináljon, mert különben kiröhögi az embert. Ha azt hiszik, hogy volt huszonöt szakácsom, akkor büszke vagyok, mert akkor azt hiszik, hogy vagyok valaki. Én nem adnám oda másért a pályától távol töltött időszakot. Az pedig, hogy gyerekeink lettek, alapvetően megváltoztatott mindent.

– Most vissza szeretne állni a régi kerékvágásba?

– Már visszaálltam. Már négy évvel ezelőtt tervezgettem, mit szeretnék csinálni. Mielőtt elhagytam a pályát, a Theater an der Wien igazgatója hívott az Elisabeth című musical címszerepébe egy fél évre. Ha ma kapnék egy ilyen ajánlatot, a fenekemet a földhöz verném örömömben. De akkor ezt a lehetőséget sem fogadtam el. Pesten akartam maradni. Aztán úgy alakult, hogy amikor a második gyerekkel terhes voltam, kimentünk Bécsbe. Először azt hittem, két hétig maradunk. Miután szültem, miután már jártam táncórákra, elkezdtem Bécsben meghallgatásokra járni. Jó érzés volt, amikor viszonylagos német tudással el tudtam énekelni egy sanzont.

– Musicalszerepet nem kapott Bécsben?

– Három különböző esten már föllléptem. Most is voltam egy olyan meghallgatáson, amin eljutottam az utolsó stációig, ott ültem a sztárok között, de aztán be kellett látnom, ez nem az én szerepem. Futottam néhány kört, de tovább küzdök, nem adom fel. Már az jó, hogy hívnak a meghallgatásokra. Már „szöszölnek" velem. De éppen az az érdekes, hogy Magyarországon már vagyok valaki, Bécsben pedig ezért meg kell küzdenem. Szeretnék itthon és kint is jelen lenni.

Színrebontás

Ki mire süket, ki mit hall

Nyerges András

A Nemzetőr 1944. augusztus 4-én interjút közölt Erdélyi Józseffel, akinek ép ez idő tájt jelent meg új, Riadó című verseskönyve (és benne a Szálasi Ferencnek ajánlott opusa). Ebben a terjedelmes nyilatkozatban, melyről a szakirodalomnak nem akaródzik tudomást vennie, van egy rész, amely egyebek közt amiatt is érdeklődésünkre tarthat számot, mert még a Németh Lászlót antiszemita nézetek hangoztatásával vádolók megrögzöttségébe is – ha mást nem – legalább a viszonylagosság gondolatát becsempészheti. Az írót érintő passzus így fest: „Üzenem Németh Lászlónak és társainak, most szólaljanak meg, az utolsó pillanatban, különben cinkosság vádjával illetjük őket! Ha Moszkva és magyarországi ügynökei szerint halál vár mindazokra, akik ma magyarul írnak, vajon mi milyen halállal fenyegessük azokat a magyar írókat, akik cinkosul hallgatnak? De ha Németh László süket, és nem hallja meg a magyarság hívó szavát, akkor is kötelessége volna kiállni azok mellett a zsidók mellett, akiket valamikor óriásoknak tartott. De hallgat, mint a csuka. Még ennyi bátorsága sincs?" Erdélyi József eszerint pont az kevesli, amit mások, mint túl sokat hánynak Németh László szemére. Három hét híján éppen egy éve tart ekkor az író „süketsége", illetve hallgatása. 1943. augusztus 25-én, a „félig-meddig már az uralmát érző szellemi csőcselék vésztörvényszéke" (vagyis a második szárszói konferencia) előtt már mindazt elmondta, amit el akart mondani. (Félreértés ne essék, a tanácskozást maga Németh László minősítette így 1943. augusztus huszadika körül, Illés Endrének írt levelében). Erről a szárszói beszédről még évtizedek múlva is, a Homályból homályba lapjain, mintha Erdélyinek a bátorságát firtató szavaira felelne, élete „legnagyobb hőstette"-ként emlékezik meg. Mellesleg némely korabeli újságcikk ugyanezt a kifejezést használta rá…

Ebben a beszédben hangzott el, 1934 óta immár harmadszor, ezúttal azonban a leginkább kikristályosodott formában, a híres Shylock-metafora. Ennek ürügyén egyebek közt azzal is megvádolták, hogy a Shakespeare-figurát, mint a bosszúszomjas zsidóságnak a magyar viszonyokra vonatkoztatott jelképét, ő dobta be a köztudatba. Erről azonban szó sincs: a Shylock-hasonlat egyik leggyakrabban felbukkanó motívuma volt az 1919 utáni fajvédő sajtónak, amíg csak volt ilyen. A tetszés szerint szaporítható példákból kettő: 1925. május 21-én. A Nép Meszlényi Antal cikkét közli „a jólét Shylockjairól", akik „hivalkodnak a bőséggel, melyet magyar vérből és zsírból piócáztak maguknak". 1936. május 14-én az új Magyarországban gróf Károlyi Viktor hadakozik „a magyarság Shylock-lelkű vámszedői" ellen. És így tovább. Ennek a zsurnalisztikai „shylockozásnak" az igencsak vitatható színvonalát aztán Németh László alaposan megemelte, amikor mélyebb és tágasabb politikai perspektívát adott neki. „A magyarországi zsidók… vérmérsékletük szerint bosszúra vagy elégtételre vártak" – fejtegette 1939-ben, a Kisebbségben oldalain, és egyúttal azt is hozzátette, hogy „a baloldal a zsidóságnak volt óvatos, de szívós érdekképviselete". Így lett súlya annak, hogy Szárszón ezzel a gondolattal indított „Faji nyomás nehezedvén ránk, fokozni kellett a bennszülött öntudatot". A faji nyomás pedig 1943-ban csakis egyvalamit jelenthetett – s nem a németek nyomását. Akinek még kétségei voltak, hogy akkor még mit, hamar megtudhatta: „…Épp nekem jogom van a zsidókérdésről néhány szót ejtenem, mert négy éven át csaknem teljesen hallgattam róla". Csaknem – ez itt a kulcsszó, hiszen a hallgatás négy évét megtörte például a Magyar radikalizmus című írás, melyben már a szárszói beszéd érveit keresi, próbálgatja. „A zsidóság a zsidótörvényben…" – álljunk meg itt, mert nyilvánvaló tollhibáról van szó, zsidótörvényből ugyanis 1940-re már kettő is volt. „…akarata ellenére is pompás eszközt kapott, hogy mindazt, ami a nemzetben hozzáhúz, de talán nem is hozzá, csak az érdekét, a félelmét vagy ellenszenvét osztja, megszervezze…" Ugyanez így fest Szárszón: „Ha a helyzet az marad, ami 1937-ben volt, Magyarországon ma nincs zsidókérdés, a zsidóság elillan fölfelé, a gyermektelen jómód retortáin. Azóta minden őket reaktiválta. Elsősorban a zsidótörvények…" Afelől menni kétség, hogy a „retortán fölfelé elillanó" zsidóság képe más, mint költői hasonlat, aminek döbbenetes realitásáról kiötlője aligha tudhatott. Talán más a helyzet azzal a képpel, mellyel Németh László (előre támadva az ország majdani urait) a nevükben kezdi találgatni, hogyan küszöbölhetik ki a régi értelmiséget. „Miféle eljárással?" – kérdi – „Gázosítással?" Ám ennek a hasonlatnak is van mentsége. Veres Péternek 1945 decemberében írt levelében olvasható: „…A gázkamra, melyet az inflációval készítettek, elsősorban a velünk érző magyar értelmiséget sújtja". 1945 végén értelmetlen lett volna az utalás, ha tényleg KZ-lágerekre vonatkozik – kézenfekvőbb magyarázat, hogy a „gázkamra, gázosítás" kifejezések csak mint az író szókincsének véletlenül nyelvére tolult darabjai szerepeltek itt is, ott is. Ilyen előkészítése után következik beszédében az a passzus, mely a Shylock-metaforába torkollik. Előbb azonban még ott áll valami, amit éppen Erdélyi József vádaskodása miatt kell szemügyre vennünk. „A zsidókérdésben én sosem általánosítottam, kritikáim és írásaim ezt bizonyítják" – mondja Németh László. De hiszen Erdélyi is bizonyítja annak fölemlegetésével, hogy voltak zsidók, „akiket óriásoknak tartott". Másfelől tény, hogy Németh László nem volt sem szűkkeblű, sem kirekesztő Erdélyivel, noha a költő már 1937 óta köztudomásúlag a nyilasokhoz csatlakozott. Mégis ott szerepel a dicsőséges felsorolásban: „Tamási, Erdélyi, Illyés, Szabó Lőrinc, Kodolányi, Matolcsy, Kerék, Cs. Szabó, Féja, Gulyás Veres: egészségben lehettünk sokak vagy kevesek, de hogy a lényeget mi mondtuk ki, senki el nem mesterkedheti…" – áll a Kisebbségben – még az 1942-es kiadásában is. Ezek után képes Erdélyi ilyen kérdést feltenni: „Milyen halállal fenyegessük azokat a magyar írókat, akik cinkosul hallgatnak?" Irigység érződik ebből a kérdésből, amiért lám, Németh Lászlónak 1944-ben nem kell megismételnie azt, amit Szárszón már elmondott, az ő szavaira lehet emlékezni egy év múltán is: „Egészen természetes, hogy az önkritikátlan, bosszúszomjas zsidóságnak a szemérmes kultúratisztelővel szemben EBBEN A NÉGY-ÖT ÉVBEN rendkívül meg kellett erősödnie…" Nem kétséges: az 1938-as és 1943-as évek négy zsidótörvényt, munkaszolgálatot, Kamenyec-Podolszkijba való kizsuppolást és hasonlókat hoztak, mi más származhatna ebből, mint „megerősödés"? Erdélyi Józsefnek arra a rosszindulatú feltevésére is, hogy „Németh László süket, és nem hallja a magyarság hívó szavát", ott a cáfolat a szárszói beszédben; igenis éppen ő az, aki a fontos dolgokat időben meghallja: „Nagyon rossz füle van annak a késköszörülésre, aki nem hallja, ahogy Shylocknak éppen a szív kell…" Erdélyi olyan elvakult, hogy az Egyedül Vagyunk 1944. január 28-án megjelent, a szárszói tanácskozásra vonatkozó cikkéből se képes kihallani Németh László dicséretét, pedig ott áll feketén-fehéren: „Valóságos hőstettnek látszik Németh László remek irodalmi formába öntött fejtegetése", azon belül is külön elismerés jár a Shylock-képnek. Legalább azt Németh javára írhatta volna Erdélyi József, hogy az ifjabb nemzedékhez tartozó Gombos Gyula nyilvánvalóan az ő hatására fogalmazott így Szárszóról szóló, a Magyar Út 1944. február 17-ei számában közölt cikkében: „…Egy szocialista, baloldali kibontakozás a zsidóság VAD REVANSÁN KÍVÜL ígér-e egyéb konkrétumot?" Németh László két malomkő közti őrlődését szemléltetheti ez az eset: egyfelől (Erdélyi személyében) a kimondott szó súlyát semmibe vevő, méltányosságot nem ismerő szélsőjobboldal, másfelől azok, akik képesek a származásuk miatt diszkriminációt elszenvedők iránti érzéketlenséggel vádolni őt. Utóbbiakat az késztetheti megértésre, hogy az író is nagy változásokon ment át, ehhez azonban idő kellett. Mindenesetre 1948. október 29-én, Illyés Gyulának írt levelében már ezt olvashatjuk: „Elértem a szenvedésnek azt a fokát, hogy sokszor már a másokéra is gondolok".

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

Czigány Dezső emlékkiállítása

Czigány Dezső, a tragikus módon elhunyt festőművész képeinek kiállítását látjuk az Alkotás-művészház egyre növekvő terjedelmű helyiségeiben. Czigány Dezső minden képén bátor, széles ecsetkezeléssel fest akár korabbi müncheni-nagybányai tónusos olajfestményeit nézzük, akár a későbbieket, ahol tudatosan újító vággyal Cezanne elveit akarja a magyar földre átültetni. Festőmodora, a részletformákat elhanyagoló ecsetvonásai az eddigitől eltérő új színben állították a magyar közönség elé a portrét és a tájat. Jellegzetes Ady-portréi egyszerű, nyugodt Öregasszonya, Nagymamája biztos, fölényes festői látásra vallanak. Kitünő Műterem-sarka levegős, bensőséges és teljes kiérlelt alkotás, ahol élnek a tárgyak és hangulatot árasztanak. Tájképei frissek, levegősek, de sokszor túlzott egyszerűsítésük miatt a kemény csíkok darabosan, nyersen hatnak, ámbár valószínű, hogy a művész szándékolta ezt a hatást. Czigány Dezső bátor újító szellem, energikus tehetség volt, akinek tragikus lelki összeomlására őszinte emberi részvéttel kell gondolni.

246. Szakolcai kehely, 1480 körül

Ujság, 1938 I/4

Négy uj fejfa egymás mellett...

Három sirba került a Lendvay-utcai dráma négy halottja: Czigány Dezső és családja

Hétfőn délben temették a farkasréti református temetőben *Czigány* Dezső festőművészt, aki elmezavarában — mint arról az *Ujság* részletesen beszámolt —, Lendvay-utca 3. számu házban lévő lakásán, december 31-én kiirtotta családját, feleségét, leányát és unokáját.

Közel ötvenen jelentek meg. rokonok, ismerősök, tisztelők, hogy megadják a végtisztességet, a szerencsétlen sorsu családnak. A hóval boritott temető bejáratánál autótábor. A halottasház előtt, négy kocsi, a koporsókkal.

Az egyesszámu halottaskamrában egymás mellett elhelyezett ravatalon feküdt Czigány Dezsőné és Czigány Dezső első házasságából származó asszonylánya, *Ingusz* Istvánné. Előttük kis fehér koporsóban, az unoka, a kétesztendős Ingusz Panni. A három koporsó előtt a zokogó Ingusz István, aki most érkezett Párisból. A fiatal férfi tántorogva botorkál szeretteinek koporsói között; hol a feleségére, hol a kislányára réved a pillantása. A ravatalok előtt koszoruk tömege. A rokonokon kivül a Párisban élő magyar kolónia is részvétét nyilvánitotta.

Ezalatt a hármasszámu ravatalteremben feküdt, a borzalmas családi dráma előidézője. Czigány Dezső. Néhány barát és hozzátartozó hallgatta a fasori református lelkész, *Haller Gábor* gróf bucsuztatóját.

— *Ennek a családnak a titka* — mondotta a pap — *örök rejtély marad. Élt itt egy festő, férfi, akinek Isten megadta a hatalmat, hogy amit látott, vászonra vesse. S egyszer, amikor a földi próbáltatások ránehezedtek, nem életerősitő erővé acélosodott meg, hanem életdöntő erővé. Oszlop lett, amely megingott, megbomlott, ledőlt és egész családját, feleségét, lányát és unokáját maga alá temette. Miért? Titok!*

A lelkész beszéde alatt öregasszony igyekezett a terembe. Zokogva tört magának utat.

— Engedjenek, a nagynénje vagyok...

A KUT nevében Márffy Ödön parentálta el Czigányt.

Majd átvonult a lelkész a másik terembe, ahol a zokogó hozzátartozók előtt a családi dráma áldozatait bucsuztatta:

— *Ennél a három koporsónál önkéntelenül az a gondolat ötlik fel bennünk, hogy kötött az emberi élet. Jön a pillanat, egy megriadt szív, avagy egy revolvergolyó — és elmegyunk...*

Előálltak a halottaskocsik és egymásután emelték be a koporsókat és megindult a szomoru menet a sir felé. A hetes parcellában álltak meg a kocsik. *Czigány* Dezsőt temették el először, Lukács evangéliumának néhány sorát mondta el fölötte a lelkész. Majd a család többi tagjaira került a sor. Czigány Dezsőnét, leányát és unokáját egy sirba helyezték. A pap Pál apostol Korinthusiakhoz irt leveléből mondott el néhány sort — és leeresztették a sirgödörbe a koporsókat.

Ingusz István, aki egy napon vesztette el feleségét és lányát, némán nézett a sir felé, amely szeretetteinek földi maradványait őrzi. Hullott a rög az uj sirokra, amelyek fölé négy uj fejfa került: *Czigány Dezső élt 54 évet, Czigány Dezsőné élt 42 évet, Ingusz Istvánné élt 27 évet és Ingusz Anna élt 2 évet. Mindegyiken ez a felirás: Meghalt 1937 december 31-én...*

A négy uj fejfára bőven hullt a hó és lassan beboritotta az uj sirhalmokat is, amelyek *Czigány* Dezső tragikus tettének titkát is magukba zárták...

Ujság 1938

Ujság 938 I/4

Harmath Jenő dr. székelyudvarhelyi
széki birót a fogarasi bírósághoz hel
A Király Szinházban Straus Oszkár
keringő című operettjét játszották.
Petrass Sári volt, Niki pedig Ráthon
A Magyar Szinház műsorán Suderm
rágos csónak-ja szerepelt. Thea:
Giza, Fred: Csortos. Kisebb szerepli
kai, Forrai Rózsi, Törzs és Z. Mol
Ujság gyermekrovatának vezetőj
apó körkérdéssel fordult olvasóihoz.
kérdés arra volt kiváncsi, hogy a kis
mik akarnak lenni. Kontra Kálmán
igy válaszolt: „Katona akarok lenn
ez a pája tecik én hacsak lehetség
vagy hős akarok lenni. Az is szép
szat a puska a vad. Nemtudom mejji
az egrecélozás vagy a vadászat. De
minda kettő nem lehetek szebb
mint a jágar.“

mvizsgálói cime tés jelle
iparügyi miniszter előter
dr. miniszteri tanácso
yfőnöki cimet és jelle
evőségi II. osztályu főt
ri számvevőségi I. osz
és jelleget, *Wéber* Má
ztályu főtanácsosi cim
evőségi tanácsosnak a
égi II. osztályu főtanács
irodafőtisztnek a segé
és jelleget, a *posta f*
ai Antal (Szombathely),
1), *Mátéffy* Árpád (Buda
apest és *Majoros* József
előknek a postafőfelügye
furay Antal dr. (Budapes
apest), *Simon* Ernő (Bu
(Budapest), *Beipert* Vi
yi János (Budapest),
apest), *Berend* Szilárd
Kálmán (Szerencs), *Kős*
s Ödön (Szombathely),
(Budapest) és *Élthes* Já
főtiszteknek a postafelüg
üzemi férfitisztviselők s
ic (Budapest), *Maróti* Ott
Lajos (Szombathely), *Nemes*
Gönczöl Gyula (Magyaróvár),
hács), *Tilkovszky* Ervin (B
Géza (Budapest), *Molnár*
Lorányi Vencel (Budapest), *B*
dapest) és *Pamlényi* Pál (Bu
öröknek a postafőellenőri ci
Wirth Mihály (Szeged). *Sebő*
pest), *Buruckai* Márton (Buda
(Budapest), *Diószeghy* Elemér
páth András (Budapest), *Rap*
ged), *Szabó* Béla (Budapest),
(Sopron), *Gálos* István (Ba
(Budapest), *Riegler* Kálmán

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-

Utalványszám ...../Bi..... **ügyosztály.**

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

TÁRSADALMI SZEMLE

1969 FEB

Cigány Dezső 1021

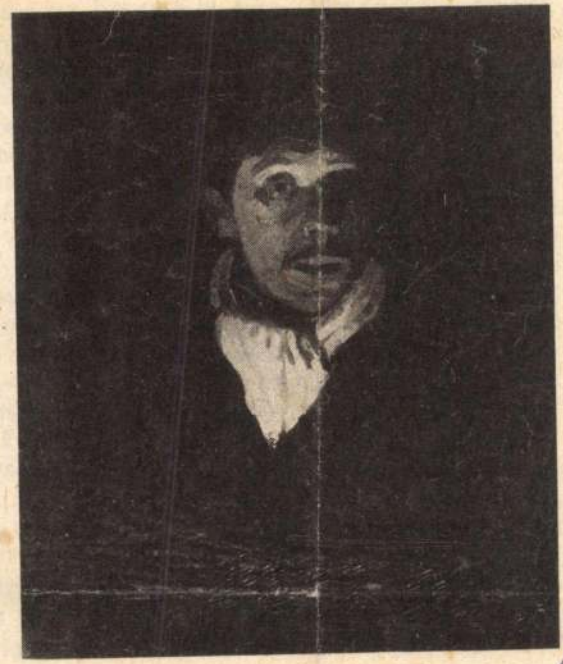

Cigány Dezső: Önarckép

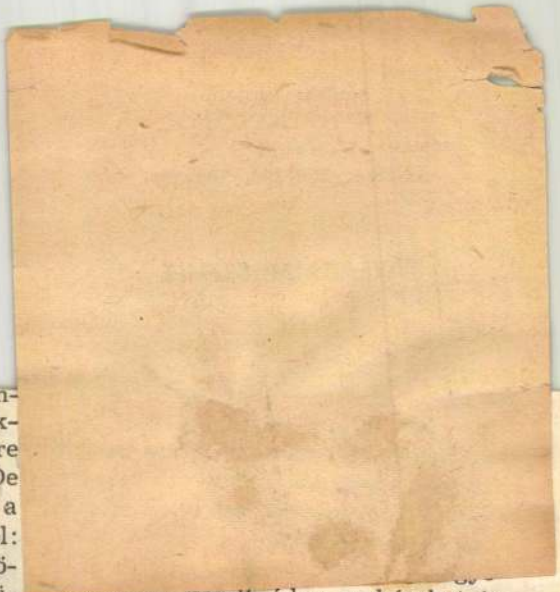

...realistának gondoljuk magunkat: a mai élet az egzakt ismereteknek, a tények mérlegelésének, az erre épülő tervezgetésnek kedvez. De azért jócskán maradt még bennünk a középkori alkimisták csodavárásából: mi is melengetünk gondolataink között misztikus „csodaszereket" — különösen akkor, ha makacs, nehezen megoldható problémákba ütközünk. Ilyen csodaszer a folyóirat-indítás is. Ha társadalmi életünk valamelyik zónájában valami nehezen megy, ha tanácskozásra hívják össze az illetékeseket — előre fogadást lehet kötni arra, hogy az előterjesztett javaslatokból nem fog hiányozni egy ilyen és ilyen folyóirat „megindításának halaszthatatlan szükségessége". De valóban *ez lesz-e majd a megoldás?*

Ilyen ünneprontó, hátul motoszkáló gondolatokkal vettem kezembe a *Színház* című új folyóirat első számát. Azóta már harmadszor is megjelent, s írásaival eloszlatta aggályaimat. Ez esetben nem egyszerűen a „plusz egyről" van szó. Már az igény is többet sejtetett. Színházművészemanyként kezelt ódon szokásokat is. S ami a legfontosabb: *témákkal és témáktól függetlenül is van mondanivalója színházművészetünknek a ma embere számára.* Szándékosan ragadtam ki egyoldalúan a nagy egész néhány vonását. De ha a disszonanciákról, a bántóan érdes felületekről, a melléfogásokról is beszélnék, következtetésemben akkor is ugyanoda jutnék el. Arra, hogy művészeti életünknek ez a színes, életerős, mozgalmas tartománya (amelyből — mellékesen szólva — nem is csak „oldalágon" táplálkozik az elismert filmművészet, a nagy hatalmú tv és rádió, a népművelés nem egy szektora stb.), már régen kiérdemelte ezt a folyóiratot. De ha érdemeivel nem szolgálta volna meg, akkor hibái is kiáltottak volna egy olyan szakmai fórumért, ahol el-

1983 MÁJ 2 8

CZIGÁNY Dezső
1021

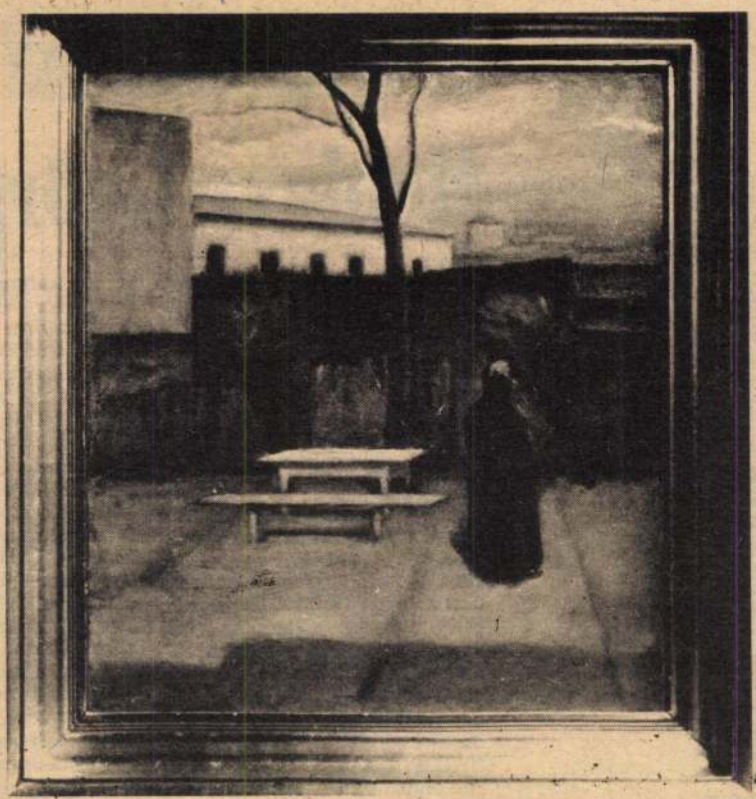

Magány

Fehér csendélet (MTI Fotó — KS)

Emlékezés Czigány Dezsőre

1883. június elsején született Czigány Dezső, a Nyolcak egyik tagja, Ady Endre szövetségese, egyik portréjának alkotója. Hollósy Simon tanítványa volt, de igazi indíttatásait nem Nagybánya, hanem Cézanne és Gauguin művészete jelentette számára.

Bádogosmester fia volt, s ahogy feljegyzik róla, tudott órákig hallgatni társaságban, de kedvező pillanatban képes volt derűjével, vidámságával magával ragadni társait. Rendkívüli összpontosító érzékkel rendelkezett, s ezt a képességét gyakorolta is. Helyes irányt választott sokrétű tájékozódása után. Münchenben is tanult, tisztelte Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József törekvéseit, de igazi műhelye, iránytűje Párizs lett. Vonzódott a zenéhez is, kitűnően csellózott, akár Berény Róbert.

Sokat nélkülözött, tehetsége, kiváló művei ellenére sem lett osztályrésze a siker és az anyagi elismerés. Kabos Ede karolta fel. Szoros szálak fűzték nemcsak Adyhoz, hanem a polgári radikálisok köréhez, Vészi Józsefhez, Jászi Oszkárhoz; a költők közül Kosztolányi Dezsőhöz.

Igazi társasága azonban a Nyolcak köre, Kernstok Károly, Tihanyi Lajos, Berény Róbert, Pór Bertalan, Orbán Dezső, Czóbel Béla, Márffy Ödön. Több közös kiállításon szerepeltek együtt Budapesten, Nagyváradon, Aradon és másutt az 1910-es években. A kritika akkor kiemelte Czigány Dezső csendéleteit, a „paraszti-indigó kékes terítőket, vakító fehér bögréket". A csendélet Cézanne művészetében nyerte el igazi rangját, s az ő almáit folytatta méltó ízléssel, erővel Czigány Dezső, s ez a cézanne-i, Czigány Dezső-i alma még átgurult Kosztolányi Dezső Virág Benedeket köszöntő versébe is.

A Nyugat kritikusai — Bálint Aladár, Lengyel Géza — úgy vélik, Czigány Dezső képei finoman erőteljesek, sok meglepetést tartalmaznak a jövőre vonatkozóan, Bölöni György pedig a színek szuverén használatát emeli ki.

Rendkívül tudatos festő, aki pontos mérlegelés alapján építi fel képeit a színek és formák egyedi elosztásával, így minden motívuma sűrített. Minden a helyén van eredeti rangjának megfelelően; a tárgy így válik a festészet közreműködésével jelenséggé. Színek, formák egyensúlya biztosítja a kép szerkezeti és esztétikai rendjét, harmóniáját.

Egyik főműve az 1910 körül festett Gyermektemetés, mely vakítóan kék egével, zöld mezőtömbjeinek, sárga búzaasztagainak nyugtató ellenpontjaival békélteti meg az emberi drámát. Lárma és csönd vibrál a színekben, a porig sújtott asszony és a kis koporsót födetlen fővel cipelő apa alakjában, s ez nemcsak e tragikus, gyermek nélkül maradt családra, hanem a világháborúba süllyedő világra is jellemző. Ady-portréiban az anatómiai hasonlóság érvényre juttatása mellett a költő méltósága és nagysága is érvényesül, akár tájképpel motivált Önarcképén is. Nagy korszaka az 1910-es évekre esik, ekkor született Fikuszos csendélete, Téli tája, Bíboros önarcképe és Magányos fa című festménye, mely akaratlanul is Csontváry cédrusainak méltó és közeli utórezgése.

Komponálókészségére és fegyelmére különösen jellemző a Csendélet almákkal, edénnyel című képe, ahol az edények és gyümölcsök a szerkesztés révén hiánytalanul rendezettek, s nem tűnik zsúfoltnak a megrakott felület, csak teljesnek.

Száz éve született Czigány Dezső, s életművét bármenynyire is kultúránk számottevő értékeként tartjuk számon, van teendőnk vele kapcsolatban. Több műve joggal található a Magyar Nemzeti Galériában, munkásságának monografikus feldolgozása azonban máig nem készült el.

Losonczi Miklós

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

MSZMP SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kié a Hortobágy?

A környezetvédelem szempontjai

Több mint egy évtizede, hogy az ország első nemzeti parkját Hortobágyon létrehozták. Őszintén büszkék lehetünk arra, hogy olyan természeti kincsekkel és hagyományokkal rendelkezünk, amelyre felfigyelt az ország és egész Európa. Igaz, a puszta látható legfőbb jellegzetességei megmaradtak, de nem a régi, a délibábos Hortobágyot találta már a rangot adó kinevezés.

Vitákban az elengedett kedélyek, indulatok, esetenként reális vagy éppen szélsőséges megnyilvánulások változatossá teszik a jövő elképzeléseit. Az aggodalmasan figyelő és hozzáértő szakemberekben felvetődik, mi a rendeltetése a Hortobágyi Nemzeti Parknak? És mit csináljunk a Hortobággyal?

Érdekek és feladatok

Rendeltetése, hogy védje és fejlessze a puszta jellegzetes természeti értékeit, megőrizze a Hortobágy sajátos pusztai tájképét, növény- és állatvilágát, biztosítsa a Hortobágy különleges madárvilágának háborítatlan fészkelését és vonulását, természetes körülmények között, hiteles formában őrizze meg és mutassa be a hagyományos pusztai életformát, a kiveszőfélben levő ősi magyar állatfajtákat és a Hortobágy jellegzetes kulturális értékeit, történelmi emlékeit. Kérdés, mindez hogyan, milyen formában történjen, hogy az a gazdasági érdekekkel is összeegyeztethető legyen.

A természetvédelem, a környezetvédelem szoros összefüggésben van a gazdasági termeléssel. Itt kettős társadalmi érdekről van szó. Az egyik a termelés fokozása érdekében minél fejlettebb technika-technológia alkalmazása, ipari anyagok nagyobb mérvű felhasználása, amelyek magukban rejtik a szennyezés fokozottabb veszélyét is. Ezért ezeknek felhasználását szakszerű és gondos cselekedet kell hogy ellemezze, ugyanakkor a környezetvédelemnek sem lehet puszták szélsőséges viszonyaihoz alkalmazkodó őshonos állatok megmaradjanak, sőt a beltenyésztés elkerülése miatt ajánlatos ezek létszámát növelni. Az sem tudható, hogy a termelés maximális emelésére irányuló tenyésztő munka nem okoz-e valamikor az állatok értékmérő tulajdonságaiban olyan leromlást, hogy ezekhez az ősi, életerős típusokhoz kell majd visszanyúlni. Az idegenforgalom és az ismeretterjesztés számára is nélkülözhetetlen a természetvédelem, mert eredeti környezetükben tudjuk bemutatni azokat az állatokat, amilyenek a világon másutt legfeljebb csak állatkertben láthatók.

Sokan vitatkoznak a Hortobágy állattartó képességének kihasználatlanságáról. Tény, hogy évtizedekkel vagy évszázadokkal korábban több állat téli takarmányát biztosította. Ha ez igaz, akkor távolabbi területekről is hozunk állatokat legeltetni, a téli takarmány biztosításához pedig a fejlett technológiába is be lehet illeszteni a fűtermés takarmányozását. Tehát ennek felhasználása is megoldható, ezért az érdekeltség megtalálása a feladat. A növénytermelést a természeti adottságokhoz jól alkalmazkodó növényekkel kell gazdaságossá tenni.

Meggyőződésem, hogy a népgazdasági igények nem tudják nélkülözni a Hortobágy élelmiszertermelését a Nemzeti Parkon belül és kívül sem. A világ más tájain, ahol eddig termeléssel a nemzeti parkok nem foglalkoztak, egyre inkább felvetődik ennek szükségessége az élelmezés miatt.

Bioszféra-rezervátum

Irán Ramsán városában kötött nemzetközi egyezmény alapján a Hortobágy területéből 15 ezer hektár a „nemzetközi vadvizek" jegyzékében szerepel, továbbá az UNESCO MAB-

kell fenntartani, nem szabad gazdaságilag hasznosítani és kizárólag kutatási célokat szolgálhatnak, tehát fokozott védettséget igényelnek.

Ezeknek szigorú megvédéséhez védőzónák kialakítása szükséges, amelyeken a gazdálkodás, vadászat stb. szabályozott módon folytatható. Már a jelenben, de a jövőben is ezeken a területeken a szigorú előírásokat meg kell tartani. A magterületnek kijelölt területek földmegváltásáról az OKTH gondoskodik és a Hortobágyi Nemzeti Park végzi a természetvédelmi kutatásokat. A Hortobágyi Nemzeti Park más területein pedig a táj megőrzése, a múlt élő emlékeinek védelme érdekében a jelenlegitől szigorúbb feltételeket kell megkövetelni. Követeljük meg gazdálkodásunkban is a környezet- és természetvédelem szabályait, de tegyük rugalmasabbá követelményrendszerünket attól függően, hogy mely területeken, milyen értékeket kell védeni. Arra törekedjünk, hogy a hagyományok megőrzése mellett a tájon a gazdálkodás ésszerű módszereit végezzük. Az élet lüktető fejlődéséből ne zárjuk ki, de a múlt népviseletét, szokásait, hagyományos gazdálkodási eszközeit mutassuk be az utókor számára.

A tudományos-technikai forradalom káprázatos eredményeivel — úgy tűnt — kiszabadította az embert a környezeti rendszer, az ökoszisztéma fogsága alól. Kiterebélyesedett tudása birtokában az ember az ökológiai egyensúlyt a maga javára megbontotta, hiszen a termeléssel, a fejlesztéssel kapcsolatos döntések kizárólag olyan műszaki és közgazdasági összefüggésekre alapozottan születtek meg, amelyekben az ökológiai kifejezésmód és a szemlélet teljesen háttérbe szorult.

A természetvédelem közös ügy, amely nemcsak jogszabályokon, anyagiakon, hanem az egész társadalom egészséges szemléletén, környezetkímélő életmódján, környezetfejlesztő cselekede-

Moldova Györg

Moldova a meglepetések írója. Az utóbbi években jószerivel nem múlhatott el könyvünnep anélkül, hogy valamiképpen ne lepte volna meg az olvasóközönséget. Vagy vállalkozásának merészségével, vagy műfaji vargabetűivel, vagy mondandójának szokatlan szenvedélyével. Hol a debreceni zálogház becsüseit faggatja (ezt az elfelejtett irodalmi riportját Rongy és arany című kötete őrzi), hol Komló bányászait, hol az őrségi öregeket, hol vasutasokat, hol repülőket. A szociografikus riport azonban csak egyik — még ha a legismertebb is — vonulata a munkásságának. A másik szatirikus írásokat sorjáztatott Az elátkozott hivataltól a Magyar atomig, a harmadik pedig a regényeké, amelyek között a közelmúlt társadalmával foglalkozó mű éppúgy akad, mint kifejezetten történelmi vagy önéletrajzi vonatkozású munka.

Ez a sokoldalúság, persze, óhatatlanul magában rejt egy veszélyt. Jelesen a felhígulását. Az olvasó legalábbis, aki egyszerű matematikai művelettel keres összefüggést az írói pálya éveinek és műveinek száma, illetve fajsúlya, színvonala között, ezt gondolhatja. Csakhogy az olvasó nem tudhat mindent. Ha kezében lenne Moldova *Naplója*, másként szemlélné az írói műhelyről szóló vallomást. Az immáron Kossuth-díjas szerző könyvheti könyve is napló, de a címbeli határozott névelő sejteti, nem az, amire a kuliszszatitkok után áhítozó, az írói legendák és pletykák éhese vágyik. *A napló* tárgyát sejteti, továbbá a Magvető Kiadó 191 ezer (rekord!) példányban kiadott könyvheti újdonságának címlapja is. Szakállas, cs fiatal arcú emb az olvasóra. A venes években dázat, zászló volt ez az arc „Che". Kollégi fiatalok albér be plakáton, vényen Che legendás életű forradalmárnal 1967-ben bekö tírhalála után életrajzot írt r lassan mintha rült volna a t dalmár mintak

És most itt ben naplója, utolsó egy évé Che Guevara zést 1966. ok utolsó sorokat 7-én, két nap vetette papírr füzetecske hatszáz oldal. bővítette tová beleérzéssel, lással, a nevel gött külsőket, konfliktusoka kat keresve. T val, megtanu nyolul, elut megszerezve könyveit, ta Bolívia katon eredetileg sz ból ily módor egy nem mi élete, sajátos dolkodásmódj tükörben föls arca is: hogy gondolkodik ségről és telje radalomról é márról. *A n* hogy élvezetes gadó olvasmá tehát. Arról, nálunk, csak érdemes vég

Szép versek, 19

A sok könyv között kezébe veheti az olvasó az ünnepi reprezentatív szánt válogat

Csillagösvények

„Tanuló regényírók" díjazása

A tanuló vezető mintájára „tanuló regényírót" emlegetni eléggé kockázatos vállalkozás. De a gyermeknap környékén – idén – talán sokan érteni fogják a játékos körülírást... A „tanuló regényíró" csupán annyit jelent, hogy tanulók (általános iskolások!) számára hirdetett verseny résztvevőinek feladata Gárdonyi Géza Egri csillagok című regényének a „továbbírása" volt. Közel félezer pályamunka érkezett az Új Magyarország, a Pannon Könyvkiadó, az Atlantic Sajtószolgálat és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium közös pályázatára.

Sáfár Tibor felvétele

Félezer „tanuló regényíró" gondolta, mesélte tovább az ismert történetet. Ezek közül néhányat már közöltünk lapunk (minden kedden jelentkező) Bóbita oldalán – és mindig hangsúlyoztuk, hogy a részvétel szellemi kalandja önmagában is felér egy díjjal.

A közel félezer Új Egri csillagok szerzői közül néhányat díjazásra kiválasztani, bizony nehéz feladat elé állította a héttagú zsűrit (tagjai: *Bánffy György*, színművész, országgyűlési képviselő, *Benkes Zsuzsa*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium főtanácsosa, *Bokor Pál*, az Atlantic Sajtószolgálat főszerkesztője, Forgách Anna, a Fővárosi Pedagógiai Intézet munkatársa, *Fábián László*, az Új Magyarország főszerkesztője, *Kerényi Imre*, a Madách Színház igazgatója és *P. Kovács Imre*, a Köznevelés főszerkesztő-helyettese). A díjazott tanulók tanárai is „érdekeltek" voltak, hiszen az első helyre zsűrizett diák a tanárával együtt utazhat egy hétre Törökországba. A díjkiosztó ünnepséget május 28-án tartották a budapesti Fazekas Gimnázium dísztermében. Az első díjat a lónyai Sztancsik Richárd kapta. Második helyezett a szolnoki Kovács Katalin lett, a harmadik helyre az orosházi Czvitkó Ibolya került. Két különdíjra érdemesült pályamunkát is talált a zsűri. A szarvasi Szenes Iványt Kerényi Imre, a Madách Színház igazgatója, az ajkai Oszlánszky Györgyöt pedig Bánffy György, a zsűri elnöke részesítette külön jutalomban. Szenes Iván a regény befejezésére több változatot is kitalált, Oszlánszky György pedig az öreg Sárközi utóéletét mesélte el rendkívül szellemesen. (Dolgozata a a múlt heti Bóbita oldalon olvasható.)

Az Egri csillagok, ez a minden magyar gyerek által ismert regény most már afféle csillagködként él többezer pályázó tudatában. Sziporkázó „csillagszóródást" idézett elő a regényíró verseny a gyerekek képzeletében... És aki elindult egy saját maga vágta csillagösvényen, az a díjazástól függetlenül érkezett meg a maradandó élmények csodálatos világába. **(i)**

Gyermeknapi majális Óbudán

Tudják-e, mi a mocsárjárás? Vagy pedig azt, hogy miként ugrik a nyúl karikából karikába? És hogyan lehet szójalisztből szójatejet, abból pedig körözöttet készíteni?

Nos, ezekre a kérdésekre is választ kaphattuk vasárnap az óbudai (Hajógyári) szigeten azon a gyermeknapi majálison, amelyet szerkesztőségünk rendezett. A napsütéses időben több ezer gyerek és felnőtt sétált ki a szigetre, hogy kikapcsolódjon, pihenjen.

Kiadónk és a Menekültügyi Hivatal jelentős összeget adott a majális megrendezésére. Kisebb-nagyobb anyagi támogatással és ajándékokkal járult a gyermeknaphoz a Hemingway, a Skála, a Terimark, és a Queen. A III. kerületi önkormányzat pedig nem kért bérleti díjat a területért.

Délelőtt tíz órakor már jócskán benépesült a sziget. A színpadon éppen bohócok mulattatták a közönséget, különösen a gyerekek élvezték a produkciót. A műsor pergő és változatos volt: a bohócok után jöttek az énekesek, zenészek, bűvészek, bábosok, színészek. A gyerekek az énekesekkel együtt daloltak, a bűvészekkel közösen bűvészkedtek.

– No lám, Kati milyen ügyes, eltüntette a labdát – dicsért a bűvész egy tízéves forma, szőszi kislányt, aki csak ámult, mert igazából maga sem értette a dolgot. Mindenesetre tetszett neki a mutatvány, s elégedetten, mosolyogva tekintett le a színpadról.

Sugár Berci, Viki, Dévényi Tibor, Zoltán Erika és *Kiki* nagy sikert aratott. A produkciók után rohantak a gyerekek autogramért: kinek papírra, kinek a tenyerére írták le a nevüket a művészek.

– Fiam, most megtanulunk mocsáron járni – szólt egy apa gyerekének, s elballagtak egy körülkerített, füves részhez. Ez volna a mocsár. Képzeljük el az ingoványos, vizes talajt, a szörnyű veszélyt, hogy hátha elsüllyedünk itten. Ki tudja, talán szükség lesz még az életben mocsárjárásra.

Három talpfán, araszolva kellett megtenni a néhány méteres utat: óvatosan, átgondoltan kellett lépni, mert ha lecsúszott a láb, máris ellepett a mocsár. Hopp! Egy kisfiú megcsúszott, arcán rémület, de valahogy mégis kiegyensúlyozta magát. Bravó! Igazi mocsárjáró! Egy aláírás igazolta, hogy megfelelt a mocsárjárás alapvető követelményeinek.

Erre az aláírásra szükség volt. Ha ugyanis többet összegyűjtött, a végén sorsoláson vehetett részt. Nyertek kazettákat, pólókat, játékokat. De előtte különféle nehéz próbákon kellett keresztülmenniük. Például fel kellett fújni egy lufit. Aztán nyuszi módra kellett ugrálni karikából karikába. Természetesen az egész családnak így volt az igazi. A gyerekek ügyesebbek voltak. A szülők bizony néha elmerültek a mocsárban, vagy nem nyusziként szökdeltek, s az érvénytelen volt.

Dél felé járhatott, amikor a Magyar Vöröskereszt hatvan ajándékcsomaggal lepte meg a boszniai menekült gyerekeket. A csomagokban szörp, rágógumi, édesség, mesekönyv. *Hadzsimuratovics Nermi* tizenöt éves bosnyák fiú: szüleivel Zvornikban élt, de a háború miatt menekülni kellett. Fél éve laknak már a nagyatádi menekülttáborban.

– Csak annyit hallottam otthonról, hogy még mindig lőnek, s házunkba szerbek költöztek – mondta a rövid hajú, kerek szemű kamaszfiú. – Szívemben félig otthon vagyok, félig itt. Szívesen hazamennék, de egyelőre nem lehet.

– Mit csináltok a táborban?

– Járunk iskolába, hittanra, lehet sportolni. Én asztaliteniszezem. A tanárok horvát nyelven tanítanak. Ha lehet, Magyarországon végezném el majd a középiskolát.

P. J. 52 éves magyar férfi, feleségével és húszéves fiával januárban menekült el Vukovárról.

– Azokban a napokban egyre gyakrabban támadták, bombázták a várost. A szomszédok mesélték, hogy a házamat is találat érte. Szép családi házunk volt, magunk építettük, s ez lett belőle... Sok magyar és horvát ember menekült el a városból. Előbb Szlovéniába mentünk, utána Magyarországra. Csak a ruhákat hoztuk magunkkal.

– Hogyan élnek most?

– A család Nagyatádon van: a feleségem tanít, én tolmácskodom. Nem tudom, mi lesz. Jó lenne hazamenni, de félünk. Talán útra kelünk, ha majd vége lesz a háborúnak...

A boszniai gyerekeket most semmi nem különböztette meg a magyaroktól: ha csak egy napra is, de felszabadultak és vidámak voltak. Talán csak késő délután tűntek szomorúbbaknak: készülődtek hazafelé, a nagyatádi táborba.

„Reformkonyha" – hirdette egy sátornál a felirat, s valóban különleges ételeket kínáltak. Szójalisztből készített körözöttet, lucernacsírát, búzacsírát kóstolhattak az érdeklődők. A jövő élelmiszerei, amikben nincs állati fehérje, vegyszermentesek és koleszterinszegények. Szintén a természetes életmódot hirdette *Bánszky Judit* természetgyógyász, aki reflexológiával, talpmasszázzsal foglalkozik. Mivel az ember a természet része, természetes gyógymódokat érdemes használni. A nagy érdeklődés jelezte, hogy sokan követendőnek tartják az állítást.

Csarnai Attila

Nagy Béla felvétele

MOL 2000

JELEN A JÖVŐ

Ahogy egy szülő nézi gyermekét, elképzeli és építi jövőjét, úgy alakítjuk mi is a jövőt az Ön érdekében. Hisszük, hogy aki ma nem tudja megmutatni az utat a jövő évezred felé, hogy aki ezt az utat nem dinamikusan, gyorsan és kiegyensúlyozottan építi, az nem lehet részese a folytonosságnak. Azért dolgozunk, hogy ebben a folyamatban ma Ön, a holnapban viszont már gyermeke is minket válasszon! A MOL 2000 töltőállomás-fejlesztési programmal szeretnénk bebizonyítani az Önök és talán a magunk számára is, hogy hazai szakemberekkel, hazai technológiával és szolgáltatási színvonallal már ma megmutatható a jövő!

A semmiből építkező irodalom

Sajátos történelmi helyzetünkből adódóan szinte alig ismerjük a határainkon túl élő magyarság irodalmát. Ahhoz viszont, hogy megőrizzük nemzeti hovatartozásunkat elengedhetetlenül fontos lenne, ennek mind teljesebb feltérképezése. Fónod Zoltán, aki évekig a Madách Könyvkiadó vezetője volt, jelenleg pedig a pozsonyi Komenszky Egyetem bölcsészettudományi karának a docense, nem kisebb feladatra vállalkozott az Akadémiai Kiadónál most megjelent Üzenet című művében, mint a csehszlovákiai magyar irodalom 1918–1945 közötti időszakának a számbavételére.

A szerzővel a Kossuth Klubban nemrégiben megrendezett Határokon túli irodalmárok találkozóján beszélgettünk kötetéről és a mai szlovákiai magyar irodalom helyzetéről.

– Könyvem megírásakor elsősorban a műközpontúságra és az esztétikai értékrend alkalmazására törekedtem. Így vettem sorra az alkotócsoportokat, irányzatokat és az egyes alkotókat. Egyaránt figyeltem az irodalom önismereti funkciójára és az egyetemes magyar és világirodalom értékrendjére, fejlődési folyamataira. Következtetéseimben a forrásművek, résztanulmányok és kritikák megállapításaira támaszkodtam, s ezekkel szembesülve fejtettem ki álláspontomat. A kötet megírásánál azzal is szembe kellett néznem, hogy a két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalomról nagyon sok mítosz, legenda kelt életre. Ami hátrányos volt a munkámnál, – bár több korabeli kritika és tanulmány jelent meg – hogy monografikus feldolgozás Kemény G. Gábor: Így tűnt el egy gondolat című művén kívül nem készült.

Ebben a témában úttörő jelentőségűnek számít *Turczel Lajos* 1967-ben megjelent Két kor mezsgyéjén című kötete, amely a korszak szellemiségének hátterét, közegét vizsgálta. Ezen kívül *Csanda Sándor* – 1968-ban napvilágot látott – Első nemzedék című művét említeném, amely igaz nem korszakol, de lényeges adatokat tartalmaz.

– A köztudat a csehszlovákiai magyar irodalmat mindig is másodvonalbeliként kezelte. Változtathat-e valamit ezen a megítélésen a pontos feltérképezés?

– Már a kortárs kritika is másodkéz irodalomnak minősítette, ami annyit jelentett, hogy eredeti arcokból meglehetősen kevés volt. Mindig különböző – elsősorban magyar irodalmi – hatások érződtek az egyes műveken. A mi irodalmuknak, ellentétben a többi kisebbségi irodalommal, nem volt irodalmi előzménye, irodalmi élménye. Elég csupán az erdélyit alapul venni, amely történelmi fejlődése, különállása miatt mindig is önállóan tudott fejlődni. Mi a semmiből teremtődtünk, vagyis korábban nem volt egyetlen irodalmárunk sem, akinek jelentős szerepe lett volna. Gyakorlatilag 1920 után mindenki írt aki az abc-t ismerte, éppen ezért született annyi rossz mű. Az, hogy ma mégis oda kell figyelnünk ennek a korszaknak az irodalmára is, annak köszönhető, hogy 1960 után jelentkezett egy olyan generáció, mely művekkel tudta bizonyítani küldetését.

– Ön évekig a Madách Könyvkiadó vezetője volt. Hogyan ítéli meg a mai szlovákiai könyvkiadást?

– Rendkívül örvendetes a kiadók számának gyarapodása, az viszont már elszomorít, hogy legtöbbjük csupán kereskedelmi érdekeket érvényesít. Az új kiadók nagy része nem vállalja sem a világ-, sem pedig a hazai értékes irodalmi művek megjelentetését. Ennek ellenére tapasztalhatók előre mutató jelek is, mint például a Kalligram Kiadó kezdeményezése, amely tematikájában már most konkurenciát jelent a nagy múltú Madách Kiadónak.

– Ha jól értelmezem akkor az elmúlt évekhez képest egyre inkább élénkül a szlovákiai magyar irodalmi élet...

– Főként a fiatalabb korosztály jelentkezik jelentős művekkel. Ha egészében nézzük, akkor viszont sokkal inkább visszaesésről beszélhetünk. Ennek egyik oka, hogy íróink egy része a politikai életben – ami a kisebbségi helyzetben ugyanolyan fontos, mint az irodalom – vállal szerepet. Remélem, hogy a politikusként eltöltött évek elsősorban a valóság megismerésének élményét nyújtják és ez előbb-utóbb az újabb művekben is gyümölcsözni fog.

– Csehszlovákia kettéválása, milyen hatással lehet a magyarság kulturális életére?

– A csehszlovákiai magyarság nagy része az egységes köztársaság híve volt, mert abban látta a kisebbségi jogok garanciáját. Meglátásom szerint az új Szlovák Köztársaság meglehetősen türelmetlen és mostoha a magyar kisebbséggel szemben. Nemcsak az alkotmány a fájó, amely másodrendű állampolgárként kezeli a kisebbséget, hanem a nyelvtörvény is – a többségi nyelv törvénybe iktatása –, amely gyakorlatilag konyhanyelvvé tette nyelvünket. Arra még a pártállam éveiben sem volt példa – az 1968-ban elfogadott nemzetiségi alkotmánytörvény például kötelezővé tette a kétnyelvűséget –, hogy eltűntek volna a kétnyelvű feliratok, s ezzel együtt a kétnyelvűség is. Az utóbbi hónapokban azonban változás tapasztalható, mivel Szlovákia is várja, hogy felvegyék az Európa Tanácsba. Éppen ezért Szlovákiára egyre kényszerítőbben hat, hogy a kisebbségekre vonatkozó nemzetközi jogszabályokat elismerje, ha kell akkor alkotmányát is eszerint módosítsa. A közeljövőben a kisebbségi kérdés a demokrácia próbakövét jelentheti, ezért reménykedem, hogy nem csak nyilatkozatokban, hanem tényleges megoldásokban is mielőbb érzékelhetők lesznek változások.

– Ön jelenleg mint a pozsonyi egyetem docense, milyen lehetőséget lát az önálló magyar főiskola illetve egyetem megvalósulására?

– Az elmúlt hónapokban a magyarságon belül is ellentétek ütköztek össze az önálló komáromi Jókai Egyetem és a nyitrai nemzeti kisebbségek kara létrehozása körül. A véleménykülönbségek ellenére remélem mielőbb megoldódik ez a kérdés. Annál is inkább, mivel égető szükségünk lenne tanár-, népművelő- és papképzésre.

Ez azonban képviselőink kitartásán és a szlovák fél tárgyilagos, jóindulatú megítélésén múlik.

Parcsami Gábor

Czigány Dezső és a „nyolcak"

Czigány Dezső: Önarckép

Száztíz éve, 1883. június 1-jén született Budapesten modern festészetünk egyik jelentékeny egyénisége, *Czigány Dezső* (eredetileg Wimmer). Stúdiumokat Budapesten, Münchenben, Nagybányán *Hollósy Simon*nál, és Párizsban *J. P. Jaurens*nél folytatott. Már ekkor rendszeresen szerepelt a párizsi Salon des Indépendents kiállításain. Hazatérése után csatlakozott a *Nyolcak* néven 1909-ben alakult új szellemű festészeti társuláshoz. S itt már is rákérdezhetünk: kik voltak és mit akartak megvalósítani a századelőn e lelkes fiatalok? *Czigány* mellett az alábbiak képezték a névsort: *Berény Róbert, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan, Tihanyi Lajos.*

A Nyolcak közös jellemzője, hogy szembehelyezkedtek a naturalizmus és az impresszionizmus megmerevedettnek tartott stílusával, miközben a korszak valamely avantgárd irányzatát szándékozták átplántálni honi képzőművészetünkbe. Egyéni érdeklődésünk szerint próbálták járni az expresszionizmus, a kubizmus vagy a Fauves (Vadak) útját, de azok magyar változatát. S ha nem is törekedtek a nagybányai iskolát jellemző egyöntetűségre, azért a látványtól sem akartak elszakadni. A Könyves Kálmán Szalonban rendezett első kiállításukon – 1909-ben – mottóként fogalmazták meg törekvésük lényegét a katalógus előszavában: *„A természet hívői vagyunk. Nem az iskolák látásával másoljuk. Értelemmel merítünk belőle."* Különben vezéregyéniségük, Kernstok Károly fogalmazta meg művészi elveiket, amely – sommás összegzéssel – a *nagyvonalú monumentalitást és a drámai hangsúlyt* helyezte a központba. Számos terv és kivitelezett mű hitelesíti a megcélzott út követését, amely a polgári radikalizmus eszmekörében való közeledéssel egészült ki. Tevékenységük olyan szellemi nagyságok elismerését váltotta ki, mint – többek közt – *Ady Endre, Bartók Béla, Fülep Lajos.* A Nyolcak fellépése és szerepvállalása az volt a képzőművészetben, mint a *Nyugat* folyóiratban publikáló íróké, költőké. És az sem hagyható figyelmen kívül, hogy ők készítették elő a magyar aktivizmus létrejöttét festészetünkben. Második és harmadik kiállításukat 1911-ben és 1912-ben rendezték a Nemzeti Szalonban. A harmadik után – amelyen Czigány már nem vett részt – szerveződésük megszűnt. Eztán már ki-ki a maga egyéni útját járta itthon és külföldön.

Czigány Dezső nagy egészében *Cézanne* klasszikus kubizmusát követte, de néhány korai képén *Gauguin* egyértelmű hatása is kimutatható. Ez utóbbi képeinek színfoltjai derűsebbek ugyan, s ezzel együtt drámai töltésűek is. Általában mégis a mélyhangolású színek és a szerkezeti fegyelem jellemzi kedvelt témáit: portrékat, aktokat s kiváltképp a csendéleteket. Különleges csoportot képeznek oeuvre-jében azok az *önarcképek*, amelyeken szerzetesi, bíborosi, munkásöltözetben ábrázolta magát. Több *Ady Endre arckép* is bizonyítja a költőfejedelemhez fűződő barátságát. Az első világháború után ismét éveket töltött Franciaországban. 1927-ben tért haza, mely után gyűjteményes tárlaton mutatta be legfrissebb műveit. Elhatalmasodó depressziós hajlama következtében öngyilkos lett 1937 Szilveszter napján. 1944-ben hagyatéki kiállítást rendeztek műveiből. Ma a Magyar Nemzeti Galériában és a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban található műveinek nagy hányada, de jeles műgyűjteményekben is rejlenek képei.

Ecsery Elemér

Mozart egyházi zenéje

Nagyszerű feladatra vállalkozott a Capella Savaria régizenei együttese, amikor csokorba gyűjtötte a Harmonia Mundi kompakt lemezén azokat az egyházi Mozart-műveket, amelyeknek időtartama nem hosszú, nagyjából egyazon korszakban keletkeztek, és ismertségüket, népszerűségüket tekintve méltatlanul szorultak a Mozart-életmű perifériájára. A lemezen megörökített hat kompozíció közül ismertnek jóformán csak az *Exsultate, jubilate* motetta mondható. E viszonylagos népszerűségét a négytételes kompozíció elsősorban a záró *Allelujá*nak köszönheti, ám ritkán akad igazán rátermett szoprán, aki megszólaltatására vállalkozik. Ezúttal eszményi előadóra leltünk *Zádori Mária* személyében, aki végtelenül kellemes, éteri magasságokba könnyedén szárnyaló hanggal, mintaszerű énektechnikával és illúziót keltő Mozart-stílussal rendelkezvén, nem csupán ennek az egy kompozíciónak, de a lemezen megörökített darabok többségének is parádés főszereplőjévé válik.

A lemez valamennyi műsorszáma mintaszerű előadásban hangzik fel, egyetlen kifogásom akadt csupán: a latin szöveg olaszos kiejtése, ami lehet, hogy manapság – elsősorban olasz nyelvterületen – elterjedt szokás, nálunk azonban, ahol a latin szövegkiejtésnek nyelvünkkel harmonizáló hagyományai vannak, indokolatlan.

Pándi Marianne

Könyvről könyvre

Carl Michael Bellman: Fredman episztolái és dalai – Két évszázad késéssel végre a magyar bor skandináviai dicsérete is eljut hozzánk; mivel a svéd irodalom Strindberg mellett legnagyobb világirodalmi hatású alakjának a mi Csokonaink lírájával rokonítható költészetét eddig nemigen ismerhettük. Pedig a Fredmandalok a bordalköltészet igazi remekei *(Századvég)*.

Jékely Zoltán: Két kard, keresztben – Nagy verseinek igézete és bősége okán kevesen s talán csak felületesen ismerik Jékelyt, a magyar novella klasszikusát. A születésének 80. évfordulójára megjelent kötet anyagát Győri János válogatta *(Szépirodalmi)*.

Király Béla: Deák Ferenc – A szerző könyvében végigkíséri „a haza bölcse" négy évtizedes (1833–1873) politikai pályáját, s felvázolja a szabadelvű reformer politikai fejlődésének minden fontosabb állomását is. A mű egyébként angolul jelent meg először, még 1975-ben *(Akadémia)*.

Petz György: Te is Az vagy – Érzelem- és gondolatgazdag kis kötetet vehet kezébe a versbarát; darabjai úgy modernek, hogy végiggondolhatók, érthetők is *(Kassák Kiadó)*.

Teller Ede–Wendy Teller–Wilson Talley: A fizika nagyszerű, mert egyszerű – A nemzetközi hírű fizikus (társai közreműködésével) a fizikával való foglalkozásból fakadó örömét szeretné megosztani az olvasóval. Elbűvölő stílusával, közbevetett epizódjaival valóban képes felkelteni a laikus olvasó érdeklődését is a fizika rejtelmei iránt *(Akadémiai)*.

Vekerdy Tamás: Álmok és lidércek – Iskolaalapítás Magyarországon – A lassan negyedszázados évfordulójához (és félszázadik kötetéhez) közeledő *Magyarország felfedezése* című rangos sorozatban látott napvilágot a könyv. Hogyan nyílhatott meg 6 éve Solymáron az első hazai Waldorf-iskolai osztály, majd 1989 januárjában az első ilyen óvoda? Mi előzte meg, hogyan zajlott le mindez, s hol tart e folyamat napjainkban? Rendkívül érdekes olvasmány *(T–Twins)*.

Etnikumok Enciklopédiája – Valóban egyedülálló, ebben a témában szinte nélkülözhetetlen kézikönyv, amely teljességre törekedve foglalja össze mindazt, amit a világon ma „kisebbségként" számon tartott csoportokról tudni lehet. A londoni székhelyű nemzetközi humanitárius szervezet, a Minority Rights Group munkatársainak könyve több mint 150 ilyen csoportról, mai helyzetéről és múltjáról ad megbízható információt *(Kossuth Könyvkiadó)*.

Tolnai Világtörténelme – Legújabb kor I. – A nagyszabású reprintvállalkozás immár hetedik kötete (a kétkötetes Legújabb kor első része) a francia forradalom és Napóleon korszakát tárgyalja, (s ennek hatását a modern nemzetállamok kialakulására), továbbá a magyar történelmet II. Józseftől a reformkor időszakáig *(Kassák Kiadó)*.

(új)

Feszültség és harmónia

A művész mindig saját vérmérséklete alapján ítéli meg környezetét és adja vissza annak a kornak miliőjét, amelyben él. *Drozsnyik István* miskolci alkotó, aki az 1991-es Ernst Múzeum-beli nagy, reprezentatív kiállítása, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumban, illetve a nyíregyházi Városi Galériában rendezett egyéni tárlata után, most a győri Vár Galériában mutatkozott be alkotásaival, ahhoz a középnemzedékhez tartozik, amely a XX. század végének nyomasztó ellentmondásait szorongással telve éli meg és ülteti át képzőművészeti formanyelvre. Az állandó belső feszültségben gyökerező nyughatatlan keresés Drozsnyik esetében nem a külvilágot sokkolni akaró attitűd, hanem az egész alkotói folyamatot meghatározó motivációs létszükséglet.

Drozsnyik István művei minden esetben konkrét megélt helyzetből, állapotból, gondolatból építkeznek, és legtöbbször egy lényegbevágó etikai kérdésre próbálnak valamiféle választ adni. Drozsnyik válaszai sokféle anyagban és formában jelennek meg, a hagyományos értelemben vett grafikáktól kezdve a festményeken keresztül az objektekig és akciókig. Alkotásai művészettechnikai szempontból kiegyensúlyozottaknak mondhatók, de e látszatharmónia mögül óhatatlanul előtüremkedik, kisugárzik a művész egyéniségét is jellemző hallatlan energia, emanációs erő.

A. T.

Az Albion Kft. tavaszi ajánlata:
keleti
perzsaszőnyegek
Kézi csomózású szőnyegek,
a legjelentősebb szőnyegkészítő területekről,
eredeti, tradicionális szövésű,
nomád törzsi szőnyegek.
Nagy választék,
kedvezményes ár!
Cím: Budapest VI., Paulay Ede u. 19.
Telefon: 121-4076
Nyitva tartás:
hétfőn 10-től 16 óráig,
keddtől péntekig 10-től 17.30-ig,
szombaton 10-től 14 óráig.

Czigány Dezső

Czigány Dezső festőművész tragédiája

Agyonlőtte leányát és unokáját, feleségét sulyosan megsebezte s azután öngyilkos lett

Lendvay-utca 3. Mi történt ebben az előkelően csendes utcában? Kiváncsiak kis csoportja ácsorog az elegáns villa előtt. Rendőr áll a kapunál, morgue-autó mellett egykedvüen cigarettázik a sofőr. A villa harmadik emeletén a müteremlakás ajtaja tárva nyitva, rendőrtisztek és detektivek járnak ki-be. Az ajtón névjegy: „Czigány Dezső". A névjegyre ceruzával sietve irt valaki egy telefonszámot. A gázórát burkoló kis faládára hajolva irja jelentését az „intézkedő" rendőr:

„Czigány Dezső 54 éves festőművész agyonlőtte feleségét, született Szilassy Borbálát, leányát, Czigány Jutkát, unokáját, Ingusz Pannit, majd agyonlőtte önmagát is. Czigány Dezső, Czigány Jutka és Ingusz Panni azonnal meghalt, Czigány Dezsőnét a mentők válságos állapotban vitték a Park-szanatóriumba."

A müteremlakásban néhány barát, ismerős is van, riadtan faggatják egymást,, miért történt ez a szörnyü katasztrófa? A kérdésre senki sem tud válaszolni.

A festőművész pályafutása

Mélyen a békében tünt fel egy furcsa külsejü uj müvész: Czigány Dezső. Haját ugy viselte, mint a kisfiuk, előresimitva és körbevágva. Ezért barátai tréfálkozva szerzetesnek is nevezték a fiatal festőművészt. Különösen önarcképeivel és expresszionizmus felé hajló csendéleteivel tünt fel. Belső barátja lett Kernstok Károlynak és Ady Endrének. Ady portréi közül talán a legsikerültebb Czigány Dezsőé. Amikor megalakult a Nyolcak müvészi társasága, Kernstok Károly vezetése alatt, Czigány is tagja lett ennek az uj utakon járó képzőművész-társaságnak Márffy Ödönnel, Czobel Bélával, Pór Bertalannal és másokkal együtt. Czigány magánéletéről keveset tudtak barátai. Hallgatag, zárkózott, befelé élő ember volt a fiatal festő, annyit tudtak csak róla, hogy a pikturán kivül van még egy nagy szenvedélye: a muzsika. Nagyon szépen csellózott.

Háromszor nősült. Első feleségével — külső jelek szerint — boldogan élt. Kislányuk született, Jutka, és egy fia: Laci. Örök titok maradt, hogy Czigány Dezső első felesége miért lett öngyilkossá néhány évi házasélet után. Az asszony nem irt bucsulevelet öngyilkossága előtt, nem is beszélt senkivel arról, mi kergeti a halálba. Egy éjszaka mérget ivott, reggel holtan találták az ágyában. Akkoriban sokat pletykáztak és suttogtak, felelőtlen hiresztelések keltek szárnyra. Czigány Dezsőt valósággal a kétségbeesésbe sodorta feleségének tragikus halála. Külföldre utazott, főleg a Rivierán bolyongott és egy időben Párisban élt. Kevéset festett, képein látszott, hogy szinte meghasonlott önmagával.

A harmadik feleség

Azoknak a tanácsára, akik közel álltak hozzá, megnősült ujra. A második házassága azonban nem tette boldoggá, el is váltak egymástól. Megnősült harmadszor is. Kernstok Károlyéknál megismerkedett Szilassy egyetemi tanár leányával, Szilassy Borival, aki Kernstok Károlynak volt a festőnövendéke. Czigány barátai örömmel látták, hogy a harmadik házassága végre zavartalan, harmonikus és boldog. Czigány Dezső első házasságából származó fia Párisban lakott, leánya is Párisban ment férjhez Ingusz István technikushoz. A festő és felesége Budapesten telepedett le. Mütermes lakást béreltek a Lendvay-utca 3-ban.

Megszületik az unoka

Kernstok Károly mondta el pénteken délután nekünk, hogy milyen érdekes gáz-

nyörü unokája van.

Inguszné nemrégiben Párisból Budapestre érkezett, magával hozta kislányát is. Czigány Dezsőéknél szálltak meg. A Lendvay-utcai müteremlakásban az előszobától jobbra nyilik egy kis szoba, ott rendezték be Inguszné és a nagyszemü, pufókarcu kis Ingusz Panni lakását. Valószinüleg azt tervezték, hogy Czigánynak első házasságából származó fiatalasszony lánya kisgyermekével együtt hosszabb időn át Budapesten marad. De — ez csak következtetés! — Czigányné és mostohalánya nem férték meg jól egymással.

A karácsonyi ünnepek alatt

Czigány Dezső egy hónappal ezelőtt részt vett egy képzőművészeti társaság közgyülésén, ahol több régi barátjával találkozott. Igy Márffy Ödönnel, Rózsa Miklós dr.-ral is. Ahogy Márffy és Rózsa dr. mondotta nekünk, ekkor látszott Czigány Dezsőn, hogy valami nyugtalanitja, bántja. A kérdésekre szórakozottan felelt, tekintete is réveteg volt. Hivták társaságba, ő a meghivásokat elhárította. Azt mondta, nem járnak sehová, csakugyan ritkán hagyta el Czigány Dezső a müteremlakást, családjának tagjai is ritkán jártak el hazulról.

A szentestén a karácsonyfa kis lángjai világitottak a müteremben. Czigány Dezső ajándékot adott feleségének, leányának. Mindnyájan nyugodtabbnak látszottak a kétnapos ünnep alatt. A Lendvay-utca 3 házfelügyelőnője csütörtök este látta Czigányékat. Barátságosan beszéltek vele, mosolyogva kivántak boldog ujévet a házfelügyelőnének, azt mondva, hogy „talán már nem látjuk egymást ujév előtt". A müteremlakás ajtaja bezárult Czigányék mögött.

Nem szól a telefon a müteremben

Pénteken délelőtt tizenegy óra után néhány perccel a Lendvay-utca 3. másodikemeleti lakója, Manowill Alfréd bankár, leküldte a szobalányát Bariánnéhoz, a házfelügyelőnéhez. A szobalány elmondta a házfelügyelőnének, hogy valaki telefonált nekik, hogy már tizszer is felhivta Czigányék lakását telefonon, azonban nem veszik fel a kagylót. Kérte a telefonáló, hogy Manowillék szóljanak a házfelügyelőnek, zörögjön a müteremlakás ajtaján. Bariánné hiába zörgetett, az ajtót sem nyitották ki, mire lakatos segitségével, rendőr jelenlétében felnyitották az előszoba ajtaját. Az előszobán át keresztülmentek a mütermen, beléptek a müteremből balra nyiló kis hálószobába. *Pamlag van a hálószobában a fal mellett, a pamlagon feküdt élettelenül Czigány Dezső. Balhalántékán kis seb, keskeny vércsik. A halott festő mellett feküdt a felesége. Az asszony halántékán is seb volt, feje mellett a párnán kis vértócsa. Amikor főléje hajoltak, látták, hogy lélekzik még. A rendőr átrohant a müteremből, onnan telefonált a mentőkért.*

Aztán benyitottak az előszobából jobbra nyiló kis szobába, itt találták meg ágyában fekve Ingusz Istvánnét, neki is balhalántékán hatolt be a gyilkos golyó. Az asszony ágya előtt álló kis ágyban feküdt holtan a kétesztendős Ingusz Panni, feje, arca csupa vér, tagjai mozdulatlanok.

Bucsulevelek

Néhány perc mulva mentőautó állt meg a Lendvay-utca 3. előtt. A mentőorvos csak gyors kötéssel látta el Cigányné sulyos sérülését, majd hordágyra tették az eszméletlen asszonyt és roboglak vele a Park-szanatóriumba. A müteremlakásban pedig rendőrtisztek és detektivek jelentek meg.

Juhász József dr. rendőrfogalmazó, a rendőri bizottság vezetője, amikor belépett a müterembe, egy kis asztalon levelet talált. A levél Mr. L. Czigány-nak van cimezve Párisba, a 11. Rue Daguellé-be. Czigány Dezső nyugtalan, ideges, szálkás betüivel iródott a levél.

„Lacikám, a mi időnk lejárt, de az igénytelenség és az élet puszta szeretete elhalasztotta mostanáig. Jutkám, Pannim jelenléte tette időszerüvé... Jutka itt akarta hagyni a gyereket, hogy egyedül térjen vissza, hát élet lett volna a részére? Beleőrült volna ebbe a sorsba! Pista iránt részvéttel vagyok, de birhatták-e ők az életet? Drága kicsi fiam. Apu."

Egy másik papirlapon ezt irta a festő:

„(Széll Kálmán-tér 17.) Amig Kalmár Hugó hazajön, pecsételjék le a lakást. Rámák Berényé. Ő válasszon ki képeket, ami a fiamé legyen. A többit mind elégetni. Semmi kiállitást, vagy egyéb nyilvános marhaságot. Minden ilyesmit a legszigorubban letiltok. Czigány Dezső."

A levelek mellett ki volt készitve az asztalra 13 pengő: „Ujévre Bariánénak". Egy másik papirlapon három pengő feküdt: „A vicéknek".

A tragédia

A rendőrtisztek rekonstruálni próbálták a szörnyü dráma előzményeit és lefolyását. Nyilván az történt, hogy csütörtökön este, amikor a müteremlakás ajtaja bezárult Czigányék mögött, ujra vitatkozni kezdtek a családtagok egymással azon, utazzon-e vissza Párisban élő férjéhez Inguszné, vigye-e magával kétéves kislányát? Annak, aki Czigány Dezsőék családi viszonyait nem ismeri, megfejthetetlen rejtély, hogy miért ingerlődött fel a festőművész annyira, hogy meggyilkolta családtagjait. Az bizonyos, hogy hallgatagságával, zárkózottságával szangvinikus természetet takart Czigány Dezső. Fiatal korában szóváltás után lelőtt valakit. Jogos önvédelem cimén mentette fel annakidején a biróság. És azt a titkot, hogy első felesége miért ölte meg magát, távoli kapcsolatba hozták az ő szangvinizmusával.

Vitatkozhattak, veszekedhettek. Aztán elbucsuztak egymástól, Inguszné és a kislánya lefeküdt a kis szobában, Czigányék pedig a müterem melletti hálószobában feküdtek le. Czigány lefekvés után még olvasott, a széles pamlag melletti kis asztalon ott fekszik egy nyitott francianyelvü Anatole France-regény. A kilencvenötödik oldalon hagyta abba az olvasást a festő...

A rendőrtisztek feltevése szerint Czigány éjszaka felkelt, előkereste revolverét, előbb valószinüleg a feleségét lőtte le. Azt hitte, meghalt az asszonyt, akkor átment a mütermen keresztül a kis szobába, végzett leányával és unokájával. Az őrjöngő ember még rendelkezett annyi önuralommal a családirtás után, hogy intézkedjen a házfelügyelőné és vicéné ujévi ajándékáról, sőt gondolt arra, hogy mi lesz mindnyájuk halála után a lakásban levő holmikkal. Az egyik könyvespolcon áll Wells háromkötetes müve: Az élet csodái. Két kötet közé egy papirlapot illesztett Czigány Dezső: *„Ez a három könyv Berény tulajdona."* Aztán visszament a hálószobába, lefeküdt halottnak hitt felesége mellé és végzett sajátmagával is.

ujévet kivánunk
TÁRSA VII., RÁKÓCZI-UT 12. SZ. GUTMANN SAROK
aruha, uridivat, sport és méteráru osztályai

A villában lakók közül senki sem hallott revolverlövést, nem tudják, hogy a megrenditő tragédia-sorozat mikor történt. A rendőrorvos megállapitása szerint a felfedezés előtt hat-nyolc órával.

A müterem

Aki belép Czigány Dezső elárvult mütermébe, nyomát sem látja annak, hogy az éjszaka mi történt ott. A müterem közepén festőállvány. Az állványon fára feszitett üres vászon, ugy látszik, most akart egy uj képbe kezdeni a művész. Sarokban áll tokba téve Czigány Dezső csellója. Másik sarokban még egy cselló. A festőállvány mellett kottatartó. Utoljára egy Bach-szonátát játszott Czigány Dezső. Azt mondja valaki, hogy nagy szilveszteri mulatságra készültek Czigányék, feleségének rokonaival akartak együtt lenni. Czigány magával vitte volna csellóját. Pénteken délelőtt is azért kereste telefonon a sógora, hogy megbeszéljék, hány órakor találkoznak Szilveszter estéjén.

A müterem fala csupa kép, persze a legtöbb Czigány-festmény. Csendéletek, expresszionista stilusban festett tájak és önportrék. Itt függ Czigány Dezsőnek az az önarcképe, amely szerzetesi ruhában ábrázolja. Itt van a „Biboros" portré is. Czigány egyszer biborosi ornátusban festette le önmagát. Ez a képe hiressé vált. A müterem parkettjén talicska, ásó, kapa, hintaló. Amikor a művész festett, Panninak, az angyalarcu kis unokának, engedte csak meg, hogy mellette legyen. Játszogatott. Olyan hanyagul van ledobva az ásó, kapa, mintha most szaladt volna ki a müteremből Pannika.

Egy kis asztalon hevernek Czigány Dezső intim tárgyai. Zsebkése, órája, pénztárcája. Egy rendőr most szórta ki a pénztárca tartalmát. Jegyzőkönyvbe került, hogy 38 pengő 33 fillér volt az erszényben.

Talán anyagi gondok is közrejátszottak abban, hogy a tragédia megtörtént? Azok, akik közelebbről ismerték Czigányék életét, azt mondják, hogy anyagi okok nem szerepelhettek. Czigányék ugyan nem éltek könnyen, a festőművész nem szerepelt a divatos müvészek között, de igényeik sem voltak nagyok. Mindnyájan valami keserü humorral tultették magukat a gondokon.

Czigány ur nincs itthon! ...

Már délutánba hajlik az idő, a rendőri bizottság vezetője utasitást ad, hogy tegyék koporsóba a holttesteket. Először Czigány holttestét viszik le a morgue-autóhoz. Aztán belépnek a szolgák a kis szobába, ahol Inguszné és Ingusz Panni fekszik holtan. A boldogtalan anya kis lányával együtt nem szenvedett halála pillanatában, mind a kettőjüket álmában ölte meg a revolvergolyó. Panni ugy feküdt kis ágyában, mintha aludna, Inguszné kezei a levegőben merevedtek meg. Ez reflexmozdulat lehetett, a felrianás legelső pillanatában, mikor két kezét védőleg maga elé akarta tartani. Fél uton meghalt a mozdulata.

Csütörtökön még müteremlakás volt, egy érdekes, furcsa, uj utakon járó müvész otthona. Pénteken „helyszin" lett. Annak, aki a lakásban járt, az az érzése, hogy a tárgyak is meghaltak. Az egyetlen élő valami a müteremben lévő telefon, amely félhárom táj-

ban éles berregéssel meg is szólalt. Egy d tektiv vette fel a kagylót.

— Hallól... Itt Szász detektiv.. Igen, kérem, Czigány-lakás.. Nem kérem, Czigány ur nincs itthon — mondta és letette a kagylót.

Igaz. Czigány Dezsőt a bádoggal bélelt rendőri koporsóban akkor már levitték a fekete autóba. Amikor Ingusznénak és leányának hoittestét vitték le a kanyargós lépcsőkön, jelentkezett egy detektiv a rendőri bizottság vezetőjénél. Jelentette, hogy Czigány Dezsőné, a Park-szanatóriumban — anélkül, hogy eszméletét egyetlen pillanatra is visszanyerte volna — félnégy tájban meghalt.

A szörnyü rejtély rejtély marad. Sohasem fog kiderülni, hogy mi volt a közvetlen ok, ami miatt éjszaka, mint egy hálóinges kisértet, kezében revolverrel elindult Czigány Dezső és sorra gyilkolta azokat, akiket legjobban szeretett a világon.

L. L.

Mély fájdalommal jelentem, hogy szeretett édesanyám,

özv. Schwarcz Lajosné

szül. Baumann Paula

életének 79-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt.

Özv. **Reinitz Miksáné** született **Schwarcz Rózsa** leánya.

Gyászolják még **Reinitz Walter, Reinitz Aimée, Szász Elli és Szász Éva** unokái és özv. **Szász Ödönné** szül. Haraszti Magda menye.

Drága halottunkat e hó 2-án, vasárnap déli fél 1 órakor a rákoskereszturi izr. temető halottasházából fogjuk ugyanezen temetőben levő családi sirboltban örök nyugalomra helyezni.

A **Schwarcz Lajos kft.** cég összes alkalmazottai őszinte fájdalomtól mélyen megrendülve jelentik, hogy a cég megalapitójának özvegye,

Schwarcz Lajosné

szül. Baumann Paula

rövid szenvedés után f. hó 30-án délután csendesen elhunyt.

A megboldogult néhai férje mellett végtelen szorgalommal dolgozott és a nagyszámu alkalmazottainak jólétét előmozditandó, mindig erejét tulmenően fáradozott.

Hálával őrizzük emlékét!

Megtört szívvel tudatjuk szeretett jó anyónk,

özv. Tränka Béláné

től, mert összeköti Franc val, Calaist Doverrel, az kilométer hosszu alagut. az egész, nagyságban me az alagutat, mely a regé összeköti Európát Ameril késéssel huszonnégy óra perc alatt röpiti át az u járó gyorsvonaton az óce a másikra. A La Manche az ujabb és kisebb ala unalmasan hosszu az uta alig fél óra alatt lehet n angol parttól a franciáig

A százhuszéves

A gondolat, hogy a tenger alatt megfurják az alagutat a két ország közt s ezzel kiszakitsák Angliát elkülönültségéből, a *splendid isolation*-ból, nem éppen uj, mert száz évesnél is jóval öregebb, *Basdevant* mérnök, ki a párisi világkiállitáson bemutatta most a Csatorna alatt vezető alagut épitésének tervét, mely — ha hinni lehet — meg is valósul, az alagutépitő mérnökök hosszu sorára tekinthet vissza elődeiként. Mióta *Nagy Napoleon* Amiensban felajánlotta az angoloknak, hogy épitsék meg közösen az alagutat, a csábító lehetőség egy csillagkép szabályszerüségével tünik elő ujra meg ujra és gyujtja fel a világ érdeklődését. De felujult ugyanannyiszor az angoloknak *az ellenséges inváziótól való félelme* s a terv mindanyiszor dugábadőlt: hogy csak a háboru utáni időkről szóljunk, először 1924-ben, mikor Macdonald, a birodalmi védelmi bizottság véleménye alapján megtagadta a tervhez való hozzájárulását. De ez sem akadályozta meg semmiképpen, hogy öt évvel utóbb, 1929-ben az alagutépités érdekében innen és tul megindított propaganda ne döntse ismét izgalomba az angolokat.

Vasut vagy autóut az alagutban

Az emberek akkor még „vasutban" és nem „autóban" gondolkoztak. Egyik részük azt mondotta, hogy az alagut célja: *pótolni a london—párisi nagy vasutvonal hiányzó szakaszát* s 5% órára csökkenteni a london—párisi utazás hétórás menetidejét. A

Ungár Aladár szomoruan tudatja, hogy drága felesége, Ilája,

Ungár Aladárné

szül. **Kohn Ilonka**

hosszu szenvedés után elhunyt.

Temetése vasárnap ½11 órakor a rákoskereszturi izr. temetőben.

Külön értesités helyett.

Balázs Jenőné szül. **Weisz Eleonora** és gyermekei **László, György, Endre** és **Klára** szomoruságtól megtört szivvel jelentik, hogy imádott férje és hőn szeretett apjuk

Balázs Jenő

a Stühmer Frigyes r. t. képviselője

jóságos életének 61-ik évében, 30 évi boldog házasság után f. hó 29-én visszaadta nemes lelkét a Teremtőnek.

Utolsó utjára január 2-án d. e. ½12-kor kisérjük a rákoskereszturi izr. temetőben.

Gyászolják testvérei **Balázs Sándor, Madaras Károlyné, Kovács Ármin, Bernát Albertné, Balázs Ákos**, sógorai, sógornői és nagyszámu rokonsága.

Áldott emléke örökké élni fog lelkünkben.

minden alagutépitő tervet, hogy *Anglia ezzel önként lemond oly védelemről, mellyel a „Channel" a La Manche-csatorna képében a természet ajándékozta meg.* Ha az ellenség, minden formaságot félretéve, hadüzenet és előzetes figyelmeztetés nélkül támadná meg Angolországot, egycsapásra hatalmába ejthetné az angol alagut torkolatát. Igy itélte meg a dolgot már előbb *Wolseley* lord és tudta mindenki *Haig* lordról, a világháboru angol hadvezéréről is, hogy a legteljesebb mértékben elitéli és ellenzi az alagut tervét. A repülőszakértők is óva intettek. Azt mondották, hogy az alagut veszedelmes voltát még nagyobbá tenné Angliára nézve az a lehetőség, hogy az ellenség elzárhatná bombavetéssel az alagut erődítvényét. A terv *politikai* ellenzőinek is volt egy sulyos érvük. Ezek számára Anglia már akkor is tulzottan „európai" volt. Ha pedig megépitik az alagutat, igy szóltak, Anglia kénytelen volna jóban-rosszban Franciaország szövetségese lenni. Mert másképp mire volna való az alagutnak az a propagandája, melyet Franciaország már akkor is száz esztendőnél hosszabb ideje erőltetett?

Miért vetette el az angol alsóház 1929-ben az alagut tervét?

Az érdekek ily felsorakoztatása után került a La Manche-alagut megépitéséről szóló. javaslat 1930 junius 30-án az angol alsóház elé. *Thurtle* szocialista képviselő terjesztette be a javaslatot és *Macdonald* miniszterelnök, beismerve, hogy kezdetben ő is az alagut hive volt, most, a kormány döntése alapján, a javaslat ellen foglalt állást.

— Az angol szigeteknek a francia partokkal való összekötése — igy szólt — *kiszámithatatlan politikai, gazdasági és katonai változásokkal járna.* Az ügy diplomáciai s politikai következményeit is alaposan megfontolva, az ország külpolitikájának vezetői kijelentették, hogy *az alagut megépitése egyáltalában nem könnyitené meg a diplomáciai ügyek vezetését.* A *katonai körök* nézete szerint *az alagut létezése ujabb háboruban nem volna előnyös, még ha a legközelebbi szomszéd állam Anglia szövetségese volna is.*

Az alsóház, Macdonald beszéde után a La Manche csatorna alagutjának megépitését pártoló javaslatot *elutasitotta.* A javaslat sorsa mindenesetre csak *hét szavazat különbségén* dőlt el. 179-en szavaztak a megépités ellen és 172-en az épités mellett. A konzervativok egy része, mint Austen *Chamberlain* az alsóházban nyiltan kijelentette, szintén az alagut megépitése ellen foglalt állást és helyeselte a kormány döntését. *Lloyd-George* is a javaslat ellenzői közt volt.

Basdevant mérnök uj terve

Ily előzmények után lepi meg a világot az alagutépités uj terve, mely megint *Franciaországból* indult ki. Akik a nyáron a párisi

aország részéről hónapok óta foglal- már hivatalos személyek az alagut l s állitólag már *át is hidalták a leg- b nehézségeket.* A hiradásnak ezt a — a kérdés multját ismerve — min- tre csak fenntartással szabad tudomá- nni. Mert az aggályok, melyeket kilenc ezelőtt Macdonald s Haig lord hangoz- végképpen megszüntek-e már s az karás a két ország közt örök? S az admiralitás aggályai is megszüntek

ıdják, Basdevant mérnök tervét, a ten- lti kettős autóutat *nyolcszázmillió ból* lehetne megvalósitani Calais és közt. Az alagut száz méter mélyen hu- k az angol és francia partok közt a viz e alatt. A tenger fenekét ott *szürke* alkotja meglehetősen egységes rétegben *keresztül kell megépiteni az alagutat.* réteget nem töri át szikla s eltolódás benne. De minderről csak akkor lehetne bizonyosságot szerezni, *ha egy furás végigment volna a krétarétegen.* Szakek véleménye szerint minden más csak és, mert a tengerfenék alatt levő réteget nem lehetett minden ponján megvizs- Amig pedig ez meg nem történik, *adem lehet hozzájogni a nagy vállalathoz.* alagutat mindenekfölött vizmenteseu tartani, vagyis gondoskodni kell róla, *viz ne szivároghasson be az alagutba.* bizonyosság mindenesetre van: Angn a bányászok igen messzire behatoltak gerfenék alá, anélkül, hogy viz bejutásaellett volna tartaniok. Whitehavenben a k egyenes irányban a parttól *öt* kilonyire is benyultak, a kereszttárnák pe- 70—220 méter szélességben nyitották utat, anélkül, hogy a bányában akármikor észrevették volna a tengerviz beszivárgását. De ki tudná most még megmondani, hogy a csatorna közepetáján is épp ily kedvező viszonyok vannak-e a krétarétegben?

A „lappangó felsziget"

Reclus Elisée, a nagy francia geográfus, *lappangó félszigetnek* mondotta Angliát. Igen szemléletesen, mert Angliát az európai száraz földtől a sekélyvizü Északi-tenger és a keskeny La Manche-csatorna választja el. Az Északi-tenger seholsem éri el az ötven méternél nagyobb mélységet, sőt a Dogger Banks — magyarul Dogger-hátság — fölött a tenger vize mindössze tizenhárom méter mélységü. A harmadkor végén a Szajna még a csatorna helyén nyugatnak folyt és a Rajna a Dogger-hátság szélességében ömlött a tengerbe. *Anglia ekkor még szélesen összefüggött az európai szárazfölddel.* A mai állapot a *jégkorszak* folyamán alakult ki, de valószinü, hogy *az ember még szárazföldön tudott átmenni a Doveri-szoroson,* annyira fiatal ez a La Manche-nak vagy *Pas de Calais*-nak is nevezett tengeri csatorna. Ha tehát valami hatalmas erő felemelné ott ötven méterrel a tenger talaját, akkor az angol szigetek ismét az európai szárazföld törzséhez csatlakoznának *és Angliának szigeti természete megszünnék.*

Autón Fokvárosból Londonba

Ilyen képzeletek ejtik hatalmába a szakembert, mikor a La Manche-csatorna alagutjának megépitése napirendre kerül. Megépitik-e? Megalkotásával mindenesetre igen nagy lehetőségek nyilnának meg. A Gibraltári-szoros alagutján át, melynek megépitését jó idővel ezelőtt szintén tervbe vették, autó röpithetné az utast Észak-Afrikából, vagy akár Fokvárosból is Londonig.

BALLA MIHÁLY

Megkerült az anyóka bundája

Két nap előtt megirtuk, hogy egy hetvenhat éves anyóka, Pesten élő francia nyelvtanárnő, levélben kérte a főkapitány segitségét, hogy megkerüljön elkallódott bundája.

Éliássy Sándor főkapitányt nagyon meghatották az öreg nénike siránkozó sorai és félretéve minden adminisztrációt, sürgősen nyomozást inditlatott — a bunda után.

Kiderült — két órán belül —, hogy a bundát egy szücssegéd vette át javitásra és ez a segéd vidékre utazott. Három óra elteltével rádiogrammot kapott a vidéki város rendőrsége. Négy óra után itt volt a válasz: a szücssegéd bevallotta, hogy a bundát zálogba tette. Csütörtökön este jelentették a sikert a főkapitánynak.

Éliássy Sándor azonban nem a sikerre volt

Uj Magyarság, 938 I/1.

Kiirtotta családját és agyonlőtte magát Czigány Dezső festőművész

Pénteken délben a városligeti villanegyedben, a Lendvay-utca 3-as számú ház előtt két mentőautó állott meg. A kocsiról leszálló orvosok mögött hordágyas ápolók siettek be a villa rácsos kapuján, amely előtt ekkorra már a kíváncsiak tömege ácsorgott.

— *Szörnyű tragédia történt,* — mondták az emberek, — *Czigány Dezső festőművész kiirtotta a családját . . .*

Valóban borzalmas családi drámát fedeztek fel a csendes villában pénteken délelőtt tizenegy óra tájban. Lakásában holtan találták *Czigány* Dezső festőművészt, leányát, unokáját, feleségét pedig eszméletlenül, haldokolva lelték halott férje mellett.

A mentőorvosokat szörnyű látvány fogadta. A tágas műtermen túl lévő hálószobában az ágyon feküdt Czigány Dezső és felesége. A festőművész arcát elborította a vér, halott volt már, s az asszony körül is minden tele volt alvadt vérrel, halántékán hatalmas seb tátongott, amelyből még lassan szivárgott a vér. Élt, mikor a mentők a hordágyra fektették, s az autó nyomban a közeli Park-szanatóriumba robogott vele.

A másik szobában, amelynek ablakai a villa kertjére nyílnak, bukkantak rá Czigány Dezső leányára, *Imgusz* Istvánnéra, aki a szezlonon hevert féloldalra fordulva, halántékán lőtt sebbel. *A rendőrorvos megállapította, hogy már órák óta halott.* A fal mellett lévő kis fehér gyermekágyon, arccal a párnákra borulva Czigány Dezső kis leányunokája feküdt, körülötte véres volt a fal, a párna és a paplan. *Ugylátszik, a szerencsétlen gyermek aludt, mikor nagyapja halálos golyója fején találta.*

A Czigány-család tragédiáját a festőművész sógornője fedezte fel, aki tizenegy óra tájban telefonon akart rokonaival beszélni. Mivel a lakás nem felelt, a Czigányék fölött lakó *Manovill* Alfréd bankárék lakását hívta fel.

— Ne haragudjanak, hogy önöket zavarom, — mondotta, — de rossz sejtelmeim vannak. Sógoromék, Czigány Dezsőék telefonja, többszöri hívásomra sem válaszolt. Nagyon kérem, figyelmeztessék a házmestert.

Manovillék készségesen szóltak a házmesternénak, Borián Józsefnénak, aki azonnal *felsietett Czigányék lakásához és csengetni kezdett az ajtón.* Senki sem válaszolt. Boriánné ekkor lesietett az utcára, rendőrt hívott, jelenlétében felfeszítette az előszoba ajtót, hogy bejuthassanak a lakásba.

Az előszobából nyíló hatalmas műteremben senki sem volt. *A műterem mellett lévő kis szobában azonban a rendőr megdöbbenve fedezte fel a Czigány-házaspár véres testét.* Az ötvennégyéves festőművész és felesége hatalmas vértócsában feküdt a megvetett ágyon. A rendőrőrmestert is elrémítette a borzalmas látvány s anélkül, hogy tovább ment volna, *visszalépett, behúzta maga mögött az ajtót,* még a házmesternét sem engedte bemenni, hanem azonnal telefonált a mentőkért.

Mikor a mentők munkájukat elvégezték, a rendőri bizottság is megérkezett a helyszínre. Czigány Dezső holttestre mellett a hálószoba asztalán megcímzett borítékot találtak, mellette pedig tintával írott levelet a következő tartalommal:

„Lacikám, a mi időnk lejárt, de az igénytelenség és az élet puszta szeretete elhalasztotta mostanáig. Jutkám, Pannim jelenléte tette időszerűvé. Jutka itt akarta hagyni a gyermeket, hogy egyedül térjen vissza. Hát élet lett volna részére? Beleőrült volna ebbe a sorsba! Pista iránt részvéttel vagyok, de birhatták-e ők az életet."

A búcsúlevél mellett másik levélpapiron, ugyancsak Czigány Dezső írásával, a következő sorok hevertek: „Amíg Kalmár Hugó hazajön, pecsételjék le a lakást. Rámák Berényé. Ő válasszon ki képeket, ami a fiamé legyen. A többit mind elégetni. Semmi kiállítás, vagy egyéb nyilvános marhaságok! Minden ilyesmit a legszigorúbban letiltok. Czigány Dezső."

A levél mellett még egy papírlap feküdt, erre ez volt írva: „Boriánnénak." A papírlapra egy tízpengőst és három egypengőst tett az öngyilkos művész.

A rendőri bizottság fényképfelvételeket készített a tragédiáról, majd megállapította, hogy a búcsúlevél Czigány Dezső Párisban élő fiának, Czigány Lászlónak szól. A levélben szereplő Pista, akit a tragikussorsú festőművész „sajnált" leányának férje, a Párisban élő Imgusz István. Megállapították a rendőri bizottság azt is, hogy Imgusz Istvánné két éves kisleányával az ünnepekre látogatóba jött haza Czigány Dezsőékhez, s úgy tervezték, hogy a két éves kis unoka végleg itt marad Magyarországon, neveléséről a Czigány-házaspár gondoskodik.

Czigány Dezső fiatal korában Párisban tartózkodott, de még a háború előtt visszajött Magyarországra és megnősült. Ez a házassága is tragikusan végződött, felesége röviddel az esküvő után megmérgezte magát és meghalt. A háború után ujra házasodott: feleségül vette *Szilassy* Móric kolozsvári egyetemi tanár leányát, Borbálát. Házasságuk első évében leányuk született: Czigány Jutka, akinek megszületése után a család ujra kiköltözött Párisba, majd Nizzában telepedtek le, ahol a művész felesége divatszalónt nyitott. Három évvel ezelőtt jöttek ismét Budapestre s a Lendvay-utca 3. számú bérvillában rendeztek be lakást. Czigány Dezsőt mindenütt úgy ismerték, mint bohémlelkű, vidám embert.

Az utóbbi időben tört meg csak a festőművész életkedve, s a változáshoz hozzájárultak feleségének betegségén kívül azok az anyagi gondok, amelyek megélhetésüket egyre nehezebbé tették. Az anyagi gondjait a tehetős rokonság igyekezett elsimítani, úgylátszik azonban, az önérzetes Czigány Dezsőt súlyosan érintették ezek a kívülről jövő támogatások. Baráti körben többször panaszkodott: szégyeli azt, hogy csak felesége révén tud menekülni anyagi gondjaitól, s mivel művészetének értékével tisztában volt, egyre többet vesztett életkedvéből, optimizmusából. Ennek tudható be az a rettenetes tragédia, amely a Szilveszterre virradó éjszakán a négytagú családot megrendítő tragédiáját okozta.

Uj Magyarság 938 I/1.

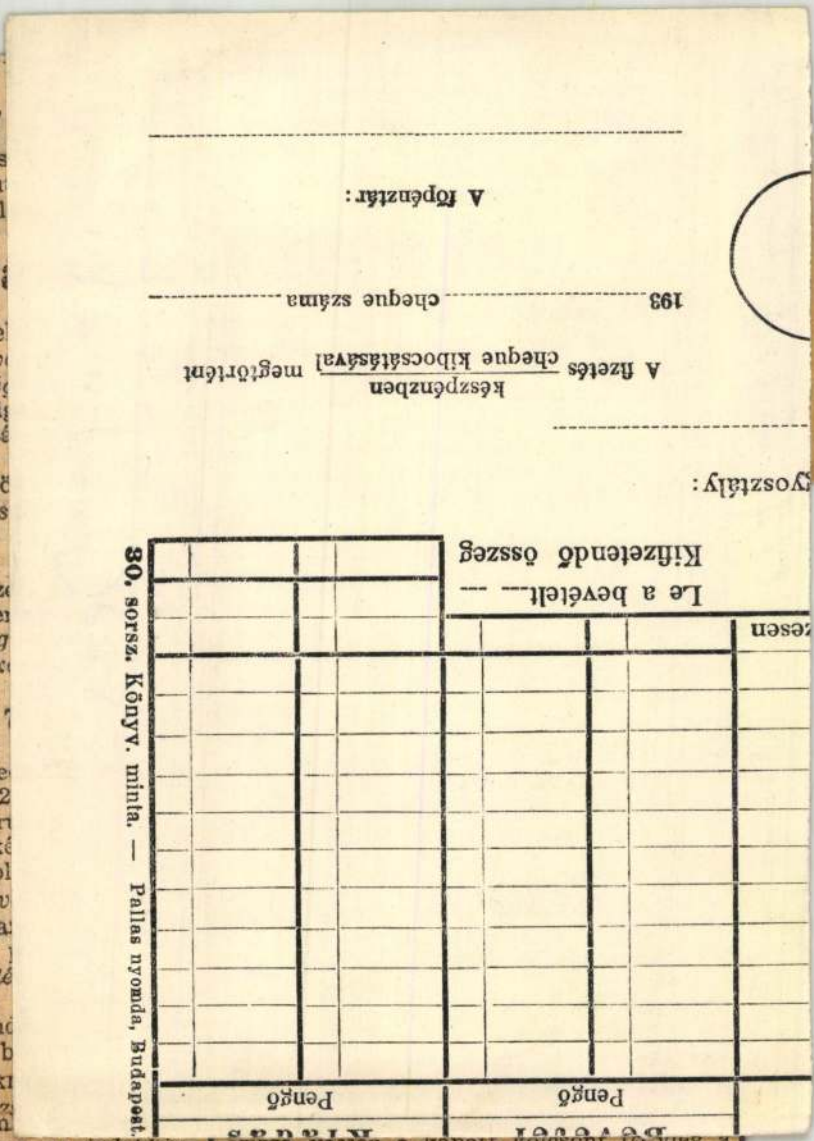

állósítási tanácsot abban,
összeget juttat egyeseknek,
célkitűzés, hogy az összeg
tencia alapítására alkalmas
önállósítási tanács szigorú
dik ahhoz az elvhez, hogy ol

A pály

— A képesítési előfeltétel
970 kérvényből *főiskolát v*
volt 373, középiskolát vé
pedig 597. Az élet tehát i
deletnek azt a megállapítás
vényezők közül legfeljebb
budapestinek szabad kölcs
a 970 pályázóból *mindös*
budapesti és 796 vidéki.
hogy *az elgondolás helyes*
— A 373 főiskolát végz
zül a választott pálya szer
készül 64, *orvosnak* 89, *g*
18, *mérnöknek* 11, *gazdálk*
reskedelmi pályára készül
lyára 55 és egyéb pályára
lát végzett pályázók közül
választotta 209, a kereske
ipart 186 s egyéb pályát 2
— A tanács a legszigor
gálta, hogy a pályázó k
massága és egyénisége ol
kölcsön elnyerésére *méltóv*
kívül tekintetbe vették a
tervezett vállalkozásból a
viszonyok figyelembevétel
élni. *Ez a vizsgálat nagy*
munkát igényel. A rend
kérvénnyel egyidejűleg b
bemutatását. Miután ezek
megtörtént, újabb viz
zik: valamennyi figyelem
ség, szakszerv és különösen *az érdekképviseletek*, továbbá társadalmi egyesületek. végül pedig magánegyének meghallgatásával.

— Ezenkívül az alapnak külön *alkalmazottai* vannak, akik az előkészített kérőrizze, vajjon a kapott kölcsönt tényleg a tanács által meghatározott célra fordítják-e, hanem abból a szempontból is, hogy *további életük során valóban olyanoknak mutatkoznak-e, akik erre a kölcsönre érdemesek voltak.*

„Azokat a vidékeket látjuk el orvosokkal, ahol elmaradott az egészségügyi gondozás"

Keresztes-Fischer Ferenc ezután külön foglalkozott a pályájukat kezdő orvosok kérdésével.

— Ezt a kérdést úgy fogom fel — mondotta — és felfogásom megegyezik a kormány és a tanács nézetével, hogy *nem célunk Budapesten orvosokat elhelyezni,* ahol ugyis olyan sok már az orvos, hogy egymás létét veszélyeztetik. Arra kell törekedni, hogy a *vidéknek azt a részét lássuk el orvosokkal, ahol egyáltalán nincs orvos,* vagy pedig igen hátramaradott az egészségügyi gondozás. Sajnos, Magyarország helyzete az orvosi ellátás szempontjából nagyon siralmas. Igen sok községe van az országnak, ahol magánorvos nincsen, a körorvosnak pedig sokszor nyolctíz-tizenkét községre terjedő köre van. Rendkívül fontos közegészségügyi cél, hogy olyan helyekre telepítsünk orvosokat, ahol nincs orvos, vagy ahol az orvosi ellátás nem kielégítő. A belügyminisztérium összeírta azokat a községeket, ahol a hiány a legszembeszökőbb. *A legkiáltóbb példát mutató hetvenöt községet vette elsősorban figyelembe a tanács és ezekre a helyekre iparkodik az orvosokat elhelyezni.*

— Úgy áll azonban a dolog, hogy nem elég az ilyen helyre induló orvosnak párezer pengőt adni. Annak az orvosnak ott most *öserdőt kell irtania* s nincs kilátása arra, hogy magának megszerezheti a mindennapi megélhetéshez szükséges összeget. A vidékre induló orvosnak az önállósítási kölcsönön kívül *egy-két esztendőre a megélhetését is biztositani kell.* Ez azonban már nem esik az önállósítási alap feladatkörébe. Éppen ezért a *társadalom segitségét iparkodott megszerezni.* Néhány megértő ember kezdeményezésével sikerült *mozgalmat inditani és néhány vagyonos ember biztositott a vidéken elhelyezendő*

A diétás konyha technikája
Konyharecseptekkel
Irta: Dr. Soós Aladár ev. tanár
Füzve: 3.80
Beszerezhető az Uj Magyarság könyvosztályában Budapest, VIII., József-körút 5. szám, I. emelet

A hónap műtárgya a Nemzeti Galériában

festő

Czigány Dezső: Csendélet fedeles vázával

1910 körül Európa-szerte új festői irányzatok és csoportok bontakoztak ki. Különböző országok művészei keresték a francia Cézanne nyomán a kép stabil, spekulatív szín- és formarendjét. Ilyen csoportosulás volt a magyar „Nyolcak" is, melynek egyik kevéssé ismert, tehetséges képviselője a 100 évvel ezelőtt született Czigány Dezső. Münchent, Nagybányát és Párizst megjárva magába szívta az akadémiai portréfestés tradícióját, továbbá Gauguin és Cézanne hatását. Csendéletein Berény Róbert, Orbán Dezső, Tihanyi Lajos, Bornemisza Géza vagy Perlrott Csaba Vilmos mellett ő képviselte és gazdagította leginkább nálunk a cézanne-i kezdeményezést.

Ez az 1910 körüli *Csendélet fedeles vázával* jól mutatja Czigány festészetének értékeit. Kiszámított minden részlete. A tálak és gyümölcsök egyszerű, több képén visszatérő köznapi kellékek. Nincs bőség, nem káprázttatja nézőjét a barokk csendéletek gazdagságával. E kép egyetlen különleges tárgya a váza, amelyet a színfoltok sajátos harmóniájával is hangsúlyoz. Következetesen alkalmazza a hideg és meleg színek kontrasztját. Az alsó képsíkkal, a komód meleg barnás fedlapjával ellentétes a merész, hideg kékeszöld háttér, melynek reflexei visszajátszanak az edényeken. A gyümölcsök meleg sárgái viszont a háttér egy-egy sárga ecsetvonásában csengenek vissza. A merevebb, geometrikus négyszögformát képviseli a nyitott fehér könyv és a hátteret tagoló fekete kép a falon. Ebben az esetben a csendéletre festett szobakép nem egyszerű színfolt, hanem térmélységet jelez, és biztosítja a kompozíció egyensúlyát a tárgyak aszimmetrikus elosztása ellenére.

Czigány vérbeli festő, a formák zárt nyugalmát ellensúlyozza a festékfoltok vibrálásával. A képfelületet a változó szögekből beeső fények dinamizálják, s az így keletkező színárnyalatok sugallják az erőteljes plasztikus térhatást.

A festmény egy művészileg végtelenített pillanat nyugalmát árasztja, és gazdag festőiségével hűen vall a modern magyar piktúra hetven évvel ezelőtti kezdeteiről.

R. Bajkay Éva

Népszabadság 1983. VI. 26.

12.05: Nemzetközi magazin.
12.35: Édes anyanyelvünk.
12.40: Bajor Nagy Ernő írása.
12.50: Aristid Varnay operaáriákat énekel.
13.08: Népdalkörök pódiuma.
13.33: Szonda. Tudományos magazin.
14.03: Így láttam Kodályt. A mikrofonnál: Szomjas-Schiffert György.
15.05: Művészlemezek.
16.15: Tegnap. Kolozsvári Grandpierre Emil önéletrajz-ciklusának rádióváltozata. 4. rész.
17.05: Riportműsor.
17.35: Évszázadok mesterművei.
18.40: Móricz Zsigmond: Tündérkert. 2. rész.
19.36: Zeneműzeum.
21.23: Vladimir Horowitz zongorázik.
22.15: Híres előadóművészek felvételeiből.
0.10: Burka Sándor tárogatón játszik.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Gumimanó. A Gyermekrádió nyilvános matinéja.
8.43: Weöres Sándor versei.
9.00: Érdekességek a jövő hét műsorából.
9.30: Ritmus! Vinco Hill felvételeiből.
10.00: Szerpentin. Az Ismeretterjesztő Szerkesztőség órája.
11.00: Utazás hévizországban. Helyszíni közvetítés a margitszigeti Nagyszállóból és a hévízi Hotel Termálból.
12.10: Jó ebédhez szól a nóta.
13.03: Az előkerült falu — avagy egy nyomozás története. Gerő János rádiójátéka. 2. r.
14.00: Válogatás a Magyar Rádió körzeti stúdiólnak műsoraiból.
14.35: Táskarádió.
15.35: Poptarisznya.
17.28: A Húszas Stúdió.
18.33: Útközben hazafelé. Közlekedés — zene — sport.
Közben: kb. 19.45: Sportösszefoglaló. Totó.
20.33: Társalgó. Másfél óra irodalomkedvelőknek.
23.15: Szórakoztató zene éjfélig.

3. MŰSOR

8.11: Händel-művek. Szt.
9.38: Zenekari operarészletek. Szt.
10.00: Új Zenei Újság. Szt.
10.45: Külpolitikai negyedóra.
11.06: Nagy siker volt! Válogatás a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának hangversenyeiből. Szt.
12.19: Kamarazene. Szt.
13.05: Def Leppard felvételeiből. Szt.
a Schumann-dalok. 2. rész.
19.03: Carmen. Operarészletek. Szt.
20.09: Brahms: B-dúr zongoraverseny. Szt.
21.00: Sztárok sztereóban. Johnny Hallyday.
21.58: Védőszellemek. Pekka Lounela hangjátéka.
22.45: Vásárhelyi Zoltán és Ferencsik János vezényel. Szt.

TELEVÍZIÓ

8.35: Tévétorna (ism., sz.).
8.40: Óvodások filmműsora.
9.05: Éneklő Ifjúság. Viva la musica (sz.).
9.15: John és barátai. Dokumentumfilm (sz.).
9.55: Ivan Szemjonov három napja. Szovjet játékfilm (ism.).
11.20: Hírek.
11.25: Zenés nyár Miskolcon. Dokumentumfilm (sz.).
14.25: Kaláka — nemzetközi folknapok. Diósgyőr 1982 (sz.).
15.00: Csehszlovák vígjátékok. Kedélyes társbérlet. Csehszlovák film.
16.20: Képújság.
16.25: Műsorainkat ajánljuk! (sz.).
16.55: Márton Klára: Tessék engem elrabolni. Ifjúsági tévéjáték (ism., sz.).
18.00: Delta. Tudományos híradó (sz.).
18.35: A Közönségszolgálat tájékoztatója.
18.40: Tévétorna (sz.).
18.45: Esti mese (sz.).
19.00: A Hét (sz.).
20.00: Hírek.
20.05: Hapci. NSZK film (sz.).
21.30: Kapcsoltam. Társasjáték (sz.).
22.15: Műteremben. Galambos Tamás és Szilágyi Ildikó (sz.).
22.45: Hírek.

2. MŰSOR

20.00: Hírek.
20.05: Az animáció művészete. John Halas élete és munkássága. Dokumentumfilmsorozat — V/4. rész (sz.).
20.50: Moszkva. Szovjet rövidfilm (sz.).
21.00: Telesport.
21.30: Vasárnap esti tévészínház. Egy ágy tele vendéggel. Osztrák film (sz.).
22.55: Képújság.

HÉTFŐ

KOSSUTH RÁDIÓ

8.25: Mit üzen a Rádió?
9.00: A hét zeneműve. Ravel: Spanyol rapszódia.
13.00: Zenei érdekességek az elmúlt hét műsorából.
14.31: A nyáj és pásztora. Móricz Zsigmond novellája.
14.54: Édes anyanyelvünk.
15.05: Szóljatok szép szavak!
15.54: Népdalcsokor.
16.30: Ascona, az Igazság Hegye. Dokumentumműsor.
17.05: Könyvpremier. Vészi Endre: Hattyú az udvar fölött.
17.45: Operaáriák.
19.15: Keresztmetszet. Hétfő esti magazin.
22.20: Kulcsár István washingtoni levele.
22.30: Halló, itt vagyok! A telefonnál: Szilágyi János.
23.30: Mozart: Esz-dúr szimfónia.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Nóták.
8.35: Figyelmébe ajánlom!
8.50: Fúvósindulók.
9.00: Slágermúzeum.
10.00: Zenedélelőtt.
12.00: Népi muzsika.
12.35: Kis magyar néprajz.
12.40: Tánczenei koktél.
13.25: Nemzetközi sajtószemle. Kettőtől ötig... Kívánságműsor.
17.00: A Pioneer—10 űrszonda küldetésének eredményeiről.
17.30: Ötödik sebesség.
18.35: Örökzöld dallamok.
19.30: Tip-top parádé. Koncz Zsuzsa felvételeiből.
20.00: Sportvilág.
20.35: Esti hangverseny.
22.00: Társalgó. Másfél óra irodalomkedvelőknek.
23.20: Zenés játékokból.

3. MŰSOR

9.00: Mesedélelőtt.
9.17: Barokk operákból. Szt.
10.00: Tudományos magazin.
10.30: Sibelius: d-moll vonósnégyes. Szt.
11.05: Zenekari muzsika. Szt.
13.07: Zenekari operarészletek. Szt.
13.51: Magyar zeneszerzők. Szt.
14.33: Alexis Weissenberg zongorahangversenye. Szt.
16.00: A hét zeneműve.
16.30: Angol madrigálok. Szt.
17.00: Sylvester felvételeiből. Szt.
17.30: Zenekari muzsika. Szt.
18.20: Operaest. Giuseppe Verdi műveiből.
19.05: Szivarfüst-keringő. Mándy Iván hangjátéka.
19.33: Szimfonikus zene. Szt.
20.48: A Poptarisznya dalaiból. Szt.
21.36: Kamarazene. Szt.
22.31: Zenekari muzsika. Szt.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1971 OKT 25

MÚZEUMI HÓNAP

1021

CZIGÁNY DEZSŐ

EGY RANGOS KIÁLLÍTÁS

Kevés magyar város rendelkezik oly rangos művészeti közgyűjteménnyel, mint éppen Kaposvár. Illik ez Rippl-Rónai szülővárosához, ahhoz a városhoz, mely párizsi tartózkodása után közel három évtizeden keresztül otthona volt.

1920-ban Rippl-Rónai Ödön, a festő testvéröccse 633 festményből-grafikából álló képzőművészeti gyűjteményét a múzeumnak adományozta. Ezzel egy leendő képtár alapját vetette meg. Három évtizeden keresztül azonban alig gyarapodott a gyűjtemény. Az 1951-ben bekövetkezett államosítás után *Takáts Gyula*, költő, grafikus és művészeti író lett a múzeum igazgatója. Ekkortól viseli *Rippl-Rónai József* nevét az intézmény. Lassú fejlődés következett ezután, amely az ötvenes évek második felében, különösen azonban a múzeum tanácsi vezetése óta jelentősen meggyorsult. A képtár 1955-ös selejtezése óta a művek száma napjainkig 1122-re emelkedett. A pécsi Modern Magyar Képtár mellett ma már a Kaposvári képtár anyaga mondható a leggazdagabb vidéki közgyűjteménynek.

Jelen kiállítás anyagát fele részben a Rippl hagyaték, fele részben pedig már az új vásárlások anyagából válogattuk.

Rippl-Rónai Ödön gyűjteményének kétségkívül legértékesebb részét fivérének munkái képezik *(Medgyessy olvas, Apám, Meggyfavirágzás, Maillol háza, Nemes Marcell)*. Jó ízléssel választott remekművek: *Czigány Dezső, Czóbel Béla, Egry József, Ferenczy Károly, Galimberti Sándor, Lehel Mária, Márffy Ödön* festményei mellett azonban kisjelentőségű helyi mesterek munkái is megtalálhatók *(Pacsics János* festményei, a szobrász *Kopics József* rajzai). A grafikai anyagból is elsősorban *Rippl-Rónai* műveit kell kiemelni. Kuriózum Rippl skót festőbarátjának, Knowlesnek néhány grafikája. Közvetlenül művészektől, vagy pedig magángyűjteményből vásárolt művekkel is gyarapodott a gyűjtemény. *Ámos Imre:* Önarcképe, *Barcsay Jenő* tájképei, *Egry* két Önarcképe, *Galimberti* festményei, *Nagy István:* Tájképe és *Paizs Goebel:* Önarcképe, *Rippl-Rónai:* Karácsony és Pireneusi tája, valamint *Martyn Ferenc:* Figyelő madár ennek a gyűjtőmunkának a helyes irányát bizonyítják.

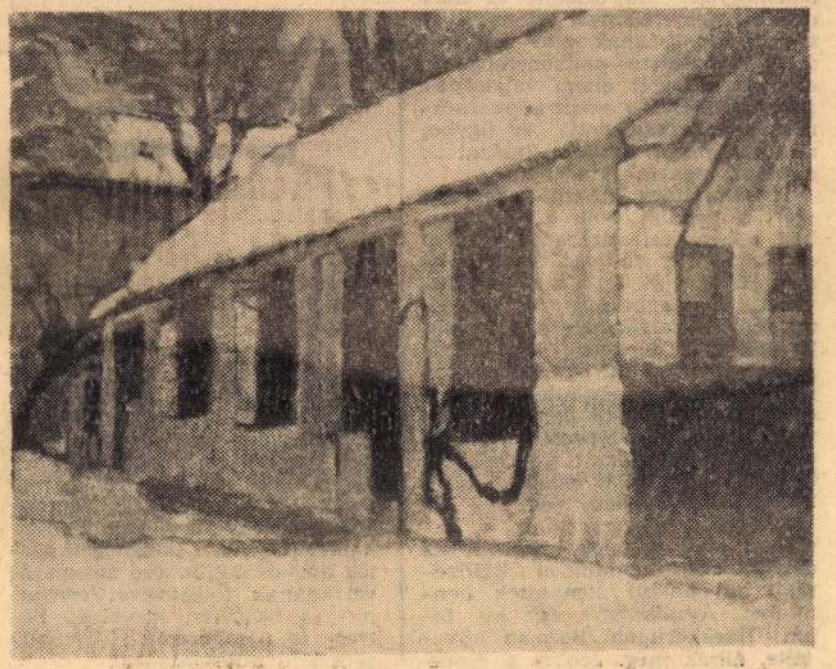

Galimberti Sándor (1883—1915): Róma Villa télen

Csók István (1865—1961): Parasztlány

Egyre égetőbben jelentkezik ma már az országszerte az állandó képtár szükségességének társadalmi igénye. Vidéki városaink közül Pécs mellett Székesfehérvár, Szentendre, Szolnok, legújabban pedig Miskolc tesz komoly erőfeszítéseket arra, hogy önálló képtárat teremtsen, felszámolva azt az eddigi egyoldalú múzeumi gyakorlatot, amely csak a régészetet és a néprajzot ismerte. A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum gyűjteményének gazdagodása is e törekvést igazolja. A múzeum legszebb festményeinek pécsi bemutatása a két város múzeumi kiállításcseréjének első lépéseként is e célt szolgálta.

Romváry Ferenc

amelynek Németország (az adott esetben az NSZK) is tagja. A Közös Piac ilyen csoportosulás, különös tekintettel arra, hogy a gazdasági kapcsolatokon túlmenően bevallott célja tagországainak politikai integrációja. A Szovjetunió és a szocialista országok többjében felhívták Ausztria figyelmét arra, hogy a Közös Piachoz való csatlakozás ellentétes lenne az államszerződés szellemével, veszélyeztetné Ausztria örökös semlegességét és ezzel azt a stabilizáló szerepet is, amelyet az európai helyzet alakításában betölthet.

Ausztria második világháború utáni gazdasági fellődése viszont oda vezetett, hogy külkereskedelmének legnagyobb hányadát a Közös Piac államaival bonyolítja le. Amennyiben Nagy-Britannia, Dánia és Norvégia csatlakoznának a Közös Piachoz, ez azt jelenténé, hogy megszűnik az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA), amelynek Ausztria jelenleg tagja. Így Ausztria számára politikailag igen veszélyes kényszerhelyzet alakulhat ki. Az osztrák politika e pillanatban még fenntartja azt az elképzelését, hogy lehetséges olyan csatlakozási, vagy társulási forma, amely kielégíti az ország gazdasági igényeit, s ugyanakkor nem veszélyezteti a semlegességet.

A szocialista országok, így hazánk álláspontja természetszerűen az, hogy minden erővel meg kell őrizni azokat az értékeket, amelyeket az osztrák örökös semlegesség legszigorúbb megtartása az európai béke számára jelent.

Különös szórakozás — gazdagoknak

Különös szórakozást kínál a gazdagoknak a Los Angeles közelében levő „Hoover Ville".

A különleges viskókban, amelyeknek építése 4 millió dollárba került, a látogatók kipróbálhatják az előttük ismeretlen — és természetesen mesterségesen létrehozott — nyomorúságos életkörülmények egész sorát: szemétdombon alhatnak, kiszállhatnak hozzájuk vizsgálatra a közegészségügyi szervek, hogy roverírtást végezzenek viskójukban stb.

gazolgáltatás élol. Az egyik verzió szerint Berlin romjai közt lelte halálát, a másik szerint él és mindmáig bújkál a felelősségrevonás elől. A News of World című angol lap újabb megfejtését ajánlja ennek a „rejtélynek".

Hinni lehet-e annak, amit a lap közöl? Nem az a szokásos szenzációhajhászás diktálta-e a cikket, amely a nácizmus véres gaztetteinek történetét szórakoztató detektívregénnyé változtatja? Mindenesetre Nyugaton valaki régóta igyekszik a közvélemény figyelmét elvonni a büntetlenül maradt náci gyilkosok felkutatásától. Az a kitétel, hogy „abban az időben mennyien meggazdagodtak a háborús bűnösökön", rávilágít: miért vannak néhányan közülük még mindig szabadlábon!

Nem érdemes kutatni Martin Borman, Hitler cinkosa után, hangoztatja a lap. Holtteste a Flensburgi öböl ködlepte jegesvizű szurdokában fekszik, nem messze a nyugatnémet—dán határtól. Géppisztolysorozat végzett vele.

Állítólag egy angol katona, név szerint Ronald Grey oltotta ki életét. Grey most 40 éves és a kenti grófság West Wickham falucskájában él, ipari tanácsadó. A háború alatt a 33-as páncélos dandárban szolgált, 1948-ban a Központi Hírszerző Hivatal ügynöke lett, majd Koreában harcolt és kapcsolatban állott az angol hírszerző szervekkel.

Most, hogy nyugalomba vonult, elhatározta, feltárja a világ előtt a „Borman-titkot". Íme a történet, amelyet előadott:

„... Abban az időben a Dániában állomásozó 33. páncélosdandárban szolgáltam. Kitűnően beszéltem németül, kapcsolatban álltam a biztonsági szervekkel, így felhatalmazásom volt rá, hogy magam ítélkezzem a helyi háborús bűnösök sorsa felett. A szökött német katonák ezrével bújkáltak mindenütt. A háborús bűnösök igyekeztek megmenekülni az igazságszolgálta-

Szolgálati ügyber
szer léptem át a
tiszti klubban oda
46 év körüli mag
Ahogy tartotta ma
ahogyan megszólal
tette velem, hogy e
szokta a parancsol
gyek segítségére e
szöktetni a határo
szolgálatért tetemes
ezer dán koronát
jöttem, hogy a „rokona nagy hal" és leplezni igyekeztem izgalmamat, amely hatalmába kerített arra a gondolatra, hogy nyomára bukkantam a Paucknak. Minden jel arra mutatott, hogy a „rokonról" Skorzeny emberei gondoskodtak. Nincs mit tagadni, abban az időben sokan gazdagodtak meg a háborús bűnösökön — jövedelmező üzlet volt ez akkor, de úgy döntöttem, belemegyek az üzletbe, és más okokból nem jelentem ezt az ügyet a parancsnokságnak. Már volt némi tapasztalatom: amikor rengeteg erőt és energiát öltem valaminek a kiderítésébe és aztán a parancsnokság bekapcsolódott az ügybe, mindent maga kezdett intézni... elrontott nekem mindent.

Tudtam, hogy követni fognak, ezért a géppisztolyon kívül, amelyet a gépkocsi vázában rejtettem el, magamhoz vettem revolveremet. Hideg volt, azon a napon. Havazott. A megbeszélt időben elmentem a találkahelyre. Pontban 23 órakor a gépkocsi ajtaja kinyílt és mellém ült egy ember. Rápillantottam: az egyik legveszélyesebb háborús bűnös volt. Emlékezetem nem csalt, láttam azt az arcot a fényképeken, amelyek ott lógtak mindenütt a falakon. Az illető Martin Borman volt.

Rövideser megérkeztünk a határhoz, ahol angolok, németek és dánok őrködtek. Minden különösebb baj nélkül átengedtek bennünket. Áthaladtunk egy kis falun: Haekkerupon. Borman követelte, álljak meg. Jobbra a Flens-

nnek
tolyt
gye-
ltam
ítet-
lö-
akik
ítsé-
pisz-
r ro-
holt-
Lát-
tam, amint súlyt erősítenek rá és a jeges vízbe dobják...

Így tehát ismertem Martin Borman eltűnésének titkát. Mellesleg, amikor később a Központi Hírszerző Hivatal ügynöke lettem, személyi kartonom száma szintén két nullával kezdődött; igaz, én nem a 007-es, hanem a 001237-es ügynök voltam, de, mint James Bond, én is korlátlan gyilkolási jogot élveztem.

(Lityeraturnaja Gazeta)

Önkiszolgáló postahivatalok

Jól „vizsgáztak" az NDK-ban az önkiszolgáló postahivatalok, ezért számuk egyre növekszik. A Német Demokratikus Köztársaság nagyobb városaiban ma már több mint 200 önkiszolgáló posta működik, magában Berlinben 71.

Az önkiszolgáló rendszer keretében az ügyfelek maguk adhatják fel rendes és expressz leveleiket, csomagküldeményeiket (500 gramm alatt), továbbá országon belüli címre szóló táviratiakat; helyi és távolsági telefonbeszélgetéseket önállóan bonyolíthatnak le. Az önkiszolgáló posták számos különböző automatával vannak felszerelve: levélpapír- és boríték-, képeslap-, bélyeg- és újságárusító, továbbá pénzváltó automatákkal.

Pesti 1944. jan. 26.

HIREK

Jelbeszéd Istennel

A pap felment a szószékre. Csend volt a templomban, a megpróbáltatás, a balsors sűrű halotti csendje. A pap felemelte a kezét. Karja a magasban maradt és nem jött ajkáról szó. De keze továbbra is mozgott, ujjai külön életet éltek, valamilyen külön rend és törvény szerint folyt ez a néma, furcsa szertartás, kétszáz csendes hivő előtt, akik rebbenő szemmel lesték a pap minden mozdulatát.

A lelkész siketnémáknak prédikált. Jelbeszéddel. A fasori református templomban Jakab Miklós, a siketnémák pedagógusa „beszélt" híveihez. Isten bizonyára éppen olyan jól megértette ezt az imát, prédikációt és könyörgést, mint az esendő emberek ott lent a síri csendességű padokban.

A pap a kezével hirdette az igét, komolyan, hivatással, belső izzással, karja úgy mozgott, mint egy titokzatos karmesteré, aki lelkesen vezényel egy új szimfóniát.

Több csendességgel, kevesebb szóval, több baráti gesztussal, segítséget adó kézmozdulattal, nem jobban megértenénk egymást mi is, érzékeny fülű és éles nyelvű emberek?

— **Baranyai Lipót tartja az Országos Kaszinó Wekerle emlékbeszédét.** Az Országos Kaszinó a január 30-ára hirdetett közgyűlési vacsoráját *a rendkívüli viszonyokra való tekintettel nem tartja meg.* A minden évben szokásos Wekerle emlékbeszédet az ugyanaznap délután 6 órakor rendezendő közgyűlésen *Baranyai* Lipót titkos tanácsos mondja.

— **Adományok a Főméltóságú Asszony segélymozgalmára.** A Főméltóságú Asszony segélymozgalmára a 99.000. számú postatakarékpénztári csekkszámlán 1944 január 24-én a következő adományok érkeztek: Zorkóczy Dénes és felesége 300, dr. vitéz Tátrallyay Zoltán 200, Lánczi László 200, Wein Elza 150, Cseh Erzsébet 70, Szendrői János 70, Adler Nándor és Társa 50, Herskovits Mór 50, Hoepfner Guido 40 pengő. Természetbeni adomány: Egy ismeretlen cég adománya: 30 méter szürke vászon.

— **Báró Malcomes Béla súlyos balesete.** Dr. báró *Malcomes* Béla közgazdasági író kedden este a *Múzeum*-utca 15. számú házba ment baráti látogatásra. A sötétben nem vette észre, hogy a ház udvarán építkezés folyik. Amint gyanútlanul áthaladt az udvaron, belelépett egy mély árokba. Súlyos zúzódásokat szenvedett és eszméletét vesztette a gödör fenekén. A házmester csak később vette észre a szerencsétlenséget, amikor báró *Malcomes* nyögését hallotta. Azonnal kihívták a mentőket, akik a *Bakay*-klinikára vitték. A furcsa szerencsétlenség ügyében nyomozás indult, hogy tisztázzák: kit terhel a felelősség.

— **A Fővárosi Könyvtár Évkönyve** a szokott gazdag tartalommal megjelent Enyvvári Jenő könyvtárigazgató jelentésében rámutat arra, hogy a könyvek beszerzését sikerült szinten tartani; a forgalom a háborús nehézségek ellenére sem csökkent, sőt a fiókkönyvtárak kölcsönzőinek száma még emelkedett is. Az Évkönyv a központi könyvtár új szerzeményeinek szakrendi felsorolásán és egyéb kimutatásokon kívül úttörő munkát ad az első Brahms-bibliográfiával, amelyet Koch Lajos készített.

— **Naponta ezer látogatója van a stockholmi magyar fényképészeti kiállításnak.** *Stockholmból* jelentik: A Stockholmban megnyílt magyar fényképészeti kiállítás a stockholmi közönség körében olyan nagy népszerűségnek örvend, hogy *eddig naponta átlag ezren látogatták meg a kiállítást.* Különösen sok érdeklődő jelent meg a naponta háromszor bemutatott színes fényképvetítéseken. A színes fényképek közül kiemelkednek dr. *Homoki Nagy* István madárfelvételei. A svéd műkedvelő fényképészek szakfolyóirata már január számában egész sor felvételt közöl a kiállítási anyagból.

— **A Kodorián-fivéreknek megtetszett egy szálloda berendezése.** *Désről* jelenti tudósítónk: A dési *Európa*-étteremből eltűnt mintegy 80 darab abrosz, egy csomó törülköző, ezüst evőeszközök mintegy 5000 pengő értékben. A rendőrségi nyomozás kiderítette, hogy *Kodorián* János és Márton a tettes, előbbi a szálloda és étterem alkalmazottja. A házkutatás során egy részét a lopott holminak a két testvér lakásán meg is találták, a többit azonban már eladták.

— **A modern magyar képzőművészeti kiállítás sikere Bernben.** *Bernből* jelentik: A *Bund* méltatja a Bernben megnyílott magyar képzőművészeti kiállítást és megállapítja, hogy *ez az első ragyobbszabású kísérlet a jelenkori magyar képzőművészet időálló értékeinek svájci ismertetése terén.* A kiállítás, amely 250 alkotást ölel fel anyagában, kiválóan megvilágítja a magyar-svájci képzőművészeti kapcsolatokat is.

— **Asszonyok is prédikáljanak a templomokban — javasolják az anglikán érsekek.** Stockholmból jelentik: Az Allehanda londoni tudósítójának jelentése szerint Canterbury és York érsekei javaslatot tettek, hogy az asszonyoknak is juttassanak felelősségteljes és vezető szerepet az egyházi életben. A templomokban való prédikálás jogát is meg kellene adni az asszonyoknak, akik „jó nevelésről és a keresztény tanok iránti érzékről" tesznek tanubizonyságot.

— **Titokzatos módon a Dunába zuhant egy HONSz-igazgató.** Kedden este a Lánchíd melletti motorosmentők kiáltozást hallottak az esőverte sötét Dunáról. A motoros azonnal kifutott a vízre. Hosszas keresés után már az Erzsébethídhoz közel egy férfifejet vettek észre a rendőrök. Az utolsó pillanatban sikerült kimenteni az ismeretlen férfit, aki ekkor már eszméletlen volt. A mentők magához térítették. Elmondotta, hogy *Heltaladon* Pál, a HONSz egyik igazgatója. Amikor Dunábazuhanásának körülményeiről kérdezték, azt állította, hogy hazafelé sétált, az esőtől síkos aszfalton megcsúszott és valószínűleg így zuhant a Dunába. Segélykiáltásaira már nem emlékszik, valószínűnek látszik, hogy a zuhanás pillanatában félig-meddig elvesztette eszméletét és már csak az életösztön szólalt meg benne, amikor a rendőri motorost hívta. Heltaladon Pált kérésére lakására szállították.

— **103 évig élt.** *Szombathelyről* jelentik: Özv. *Kiss Albertné* szül. *Henczi* Éva, a szombathelyi városi szeretetház gondozottja, Szombathely legöregebb asszonya, 103 éves korában meghalt. A matuzsálemi kort megért öregasszony a zalamegyei Csáfort községben született, 95 éves korában került a szombathelyi szeretetházba.

— **Két veterán tolvajnő füstbement terve.** *Pécsről* jelenti tudósítónk: A *Rákóczi*-úton végigsétált *Pető* Erzsi 31 éves közismert tolvajnő. Percek múlva a 37 éves hasonló állású *Vadász* Mari szegődött a nyomába. A rendőr is észrevette, hogy karonfogva lejtenek fel-alá az estében. Bekísérte őket, gondolva, hogy a két veszedelmes tolvajnő találkozása mögött csak gonosz haditerv lappang. Motozás során két álkulcs és egy csomó más kulcs került elő. Eleinte mindent egymásra fogtak és tagadták, hogy rosszban sántikáltak volna. Végül azután kiderült, hogy egy ismert szőlőbirtokossal volt találkozójuk, hogy a szőlőbe menjenek. Tervezték, hogy leitatják, kifosztják, majd a lakásán »néznek szét«. Mivel mindketten többszörösen büntetettek, a betörési szándékhoz nem fér kétség és az eljárás ellenük ismét megindult.

A **zongora** kiváló szakemberei és óriási választék **Sternberg** hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

— **Nagy Ferenc ünneplése a Sas Körben.** Nagy Ferenc székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag, a nagymultú belvárosi Sas Kör ügyvezető elnöke, most lett 60 éves. A Sas Kör szombaton este ünnepli Nagy Ferencet, természetesen a mai időkhöz illő esten, amelyen méltatják a jubiláns közéleti munkásságát.

— **Öngyilkosság vagy hirtelen halál?** A *Zsigmond király*-útja 21—23. számú házba tegnap este a mentőket hívta ki a rendőrőrszem, mert lakásán eszméletlen állapotban találták *Varga* László 56 éves okleveles gazdát. Mire a mentők megérkeztek, már nem tudtak rajta segíteni, mert időközben *meghalt.* A kiszálló tisztiorvos *öngyilkossággyanús* körülményeket talált és így az okleveles gazda holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe szállították, ahol boncolással állapítják meg halála okát.

— **A Turáni Vadászok bácskai seregszemléje.** A Turáni Vadászok a mai súlyos helyzetre való tekintettel sorozatos seregszemlék útján összes szervezeteiket felülvizsgálják és tovább erősítik. Az első nagy seregszemlét most tartották meg *Ujverbászon,* amelyen Bács megye összes helységének kiküldöttei képviseltették magukat. Vitéz *Kiss* János ny. altábornagy *a magyarság önvédelmi harcáról és a magyar sorskérdésekről, Watlay* József ny. kir. főügyész, országos alelnök az *általános helyzetről,* a megyeszervezési kérdéseiről és a szervezés nehézségeiről pedig *Bartha* János országos főtitkár beszélt. A küldöttek egyhangúlag kimondották, hogy *a Kormányzó mögött felsorakozva mindenkor készek életük és vérük kockáztatásával a magyar nemzet érdekeit szolgálni.*

— **Két idős asszony gázas öngyilkossága.** Özv. *Krausz* Ferencné az *Andrássy*-út 13. számú házban lakó 64 éves eltartott kedden este egy óvatlan pillanatban vacsorázó családja köréből kilopódzott a konyhára és *magára nyitotta a gázcsapot.* Mire távolléte feltűnt és hozzátartozói kisiettek a konyhába már *élettelenül* hevert a kövezeten. A mentők nem tudtak rajta segíteni, már *halott volt.* — Ugyancsak *gázzal* mérgezte meg magát *Pintér* Jánosné 59 éves szakácsnő a *Thék Endre*-utca 43/d. számú házban. A szerencsétlen idős nő *azt hitte, hogy gyógyíthatatlan betegsége van, ezért szájába vette a gáz gumicsövét és úgy szívta magába a gyilkos mérget.* Tettét csak reggel fedezték fel és akkorra már *halott volt.*

— **»Gyuri bácsi« elment...** *Kolozsvárról* írja tudósítónk: *Tárkányi* György ny. kollégiumi tanár a napokban elhúnyt. Nagy részvéttel helyezték örök nyugalomra. Testes, pirosarcú, elevenszemű ember volt. Az órákon tantárgyát az élet tükrén át hozta közel a diákhoz. Szerették is. Gyuri bácsinak tisztelték a kisdiákot és nagydiákok egyaránt. Ő nyitotta meg évtizedeken át a kollégium tanéveit ősszel a farkasutcai templomban: »Pihenés után most jöjjön az építő serény ifjúi munka«. A régi »kollégium« öreg professzorai sorra távoztak már. Legutóbb elment *Kovács* Ferenc, a kedves, mogorva írótanár, most *Gyuri bácsi* és vele együtt immár a teljes régi gárda. Az ő idejük a béke volt s a derűs nyugalom Gyuri bácsi elköltözésével nem látni többé ezt a régi világot. A *Farkas*-utcában csak a fehér januári hó van meg ebből a világból.

— **Ferdinandy Mihály: A menekülők.** A nagy családok története hű vetülete a nemzetek és társadalmak sorsfordulatainak. Ezért van olyan nagy sikere a családregényeknek. Ferdinandy Mihály „A Szentgáliak" címmel egy magyar főúri család regényét írta meg 1825-től 1861-ig. A Szentgáliak realisztikus, romantikus írói eszközökkel ábrázolt élete folyása egy kicsit egész Magyarország életregénye is, amelyben Széchenyi, Kossuth, Wesselényi, Görgey és Haynau csinálják a történelmet, de a Szentgáliak élik végig. Ferdinandy minden alakja drámai feszültségben tartott, élethűen ábrázolt ember, akik szeretnek, gyűlölnek, lelkesednek és elbuknak. „A menekülők" című regény 1861-től 1890-ig kíséri a Szentgáli-család tagjainak életét. Pompás lelki rajzok, finom emberi megfigyelések váltakoznak a könyvben lélekzetelállító eseményáradattal.

— **Gyászrovat.** Özv. *Almási Balog* Albinné szül. *Gyóni Zilinszky* Lujza 84 éves korában Alsódabason meghalt. Temetése ugyanott január 26-án, szerdán délelőtt lesz.

— **Czigány Dezső hagyatéki kiállítása.** *Czigány* Dezső, a hét év előtt tragikus körülmények közt elhúnyt festőművész hagyatékából rendezett kiállítást az *Alkotás-Művészház.* A bemutatott anyag korántsem teljes, de a nyolcvanhat darabot felölelő gyüjtemény így is jellemző képet ad a kiváló tehetségű festő komoly értékekben gazdag, egyéni hangú művészetéről. Cigány a Cézanne-i képszerkesztés szigorú elvének egyik legelső, legjelentősebb képviselője volt nálunk, anélkül, hogy a nagy francia mester egyszerű követője lett volna. Az impulzust tagadhatatlanul Cézanne-tól kapta, művészi felfogásának, szemlélet- és kifejezésmódjának eredetiségét azonban mindvégig megőrizte. Önálló stílusa — amelyben a zárt szerkezeti rend a lényeget hangsúlyozó, leegyszerűsített formák plasztikitásával s a mély színek tömör összecsendítésével párosult — 1910 táján már csaknem teljesen kiérett. Ebből az időből való művei közül egész sereg, tömeg- és térhatást éreztető, architektonikus nyugalmú, pompás csendéletet találunk itt. Egy sor aszketikus egyszerűségű önarcképet, *Ady Endre* ismert portréját, az *Éneklő* és *Zenélő barátot,* a *Nagymamát,* a *Bíborost,* a *Műteremsarkot,* továbbá néhány nagyvonalú tájképet. A későbbi festmények — főleg a provencei és zebegényi tájmotivumok — színskálája már derültebb, ragyogóbb, rajzbeli kötöttsége festőibb előadásba oldódik. Ezek közt is egészen elsőrendű darabok akadnak. Az utolsó évek termése mintha helyenkint Derain-hatásra vallana, kivált a természeti formák geometrikus összefogásával és a monumentális kereséssel. Az egyéni átírás nyomai azonban itt sem hiányzanak. Míg az emlék-kiállítás értékes anyagát nézzük, megindultan gondolunk a boldogtalan véget ért művészre, akinek sokat ígérő pályája olyan döbbenetes váratlansággal tört derékba. —r—

— **A Vöröskereszt riport- és fényképpályázata.** A magyar Vöröskereszt szerkesztősége pályázatot hirdet fényképfelvételekre, amelyek a magyar Vöröskereszt munkáját érzékeltetik. A kép mérete mellékes, a pályázatra fényképmásolatot is kell küldeni. Ugyancsak pályázatot hirdetnek vöröskeresztes vonatkozású esemény megírására 2—3 oldalnyi terjedelemben, lehetőleg képekkel illusztrálva. A pályázaton, amelyen mindenki részt vehet, a beküldési határidő február 15.

— **Villamos elé szaladt.** Mára virradó éjszaka a Lajos-utca és a Zichy-utca sarkán egy 5-ös villamos a hajnali sötétségben elgázolta Tóth Ferenc honvédet. A mentők Tóthot súlyos bordatöréssel és agyrázkódással a helyőrségi kórházba szállították. A szemtanuk vallomása szerint a villamosvezető csengetett és fékezett is, hogy elkerülje a gázolást, azonban Tóth mintha nem látott és nem hallott volna, szinte a kerekek alá szaladt.

Uradalmak szállítják a céklarépát

A vásártelepen az egyiptomi fajú lapos, kerek céklarépát 100—130, az egyéb minőséget 70—90 fillérért értékesítik.

A konyhakerti termékek piacán az árak nagyban így alakultak: Gülbaba-burgonya és nyári rózsa 30.55, őszi rózsa 29.50, Ella és sárga 26.35, étkezési Woltmann 24.80, étkezési Krüger 23.75 pengő métermázsánként. Karfiol levélzettel mérve 160—400, tisztított paraj 300—450, kalarábé súlyra 80—140, zeller súlyra 80—120, fejeskáposzta I. oszt. 50, II. oszt. 34, kelkáposzta I. oszt. 60 II. oszt. 40, sárgarépa I. oszt. 36, II. oszt. 25, petrezselyemgyökér I. oszt. 70, II. oszt. 50, csiperkegomba 1000—1600, sütőtök 30—80, torma 70—450, vöröskáposzta 200—460, kelbimbó 400—800 fillér.

A gyümölcspiacon a nemes alma 260—580, közönséges 160—300, nemes körte 400—700, kötözött szőlő 900—1200, héjas dió 800—860 fillér.

A tojáspiacon az eredeti ládaáru friss és hűtőházi tojás 548—556, főzőtojás 528—536 fillér kg-ként nagyban.

Nagyvállalat keres

vidéki raktárt

Budapesttől 80 km-es körzetben, országút mellett. Ajánlatokat „Bútorberaktározás 499" jeligére BLOCKNER J. hirdetőbe, Városház-u. 10.

Horthy István emlékműve a Naphegyre kerül,

Zilahy Lajos telkén iskola épül

A fővárosi Közmunkák Tanácsa dr. Bessenyei Zénó elnökletével most tartotta ez évi teljes tanácsülését. A tanács ismét kegyelettel adózott a hősi halált halt Kormányzóhelyettes emlékének, abból az alkalomból, hogy tárgyalta az emlékmű elhelyezésének kérdését. Az emlékmű a tabáni parkban, a Naphegy oldalában, a királyi palotával szemben épül fel.

Elvben hozzájárult a tanács a Rózsadombon *Zilahy* Lajos nemes felajánlásából létesülő iskola építéséhez és kimondotta, hogy a nemes cél megvalósítása érdekében

hajlandó az épület kiterjedésének és magasságának megállapításánál a szabálytól eltérő méreteket engedélyezni.

Az iskolával egyidejűleg épül meg a *józsefhegyi kilátótorony is.* Általánosságban elfogadta a tanács a salgótarjáni kőszénbánya rt. *szépvölgyiúti* nagykiterjedésű téglagyári területének szabályozásmódosítására vonatkozó terveit. A részletes rendezési tervet a főváros fogja elkészíteni. Véglegesen megállapította a tanács a *Kerepesi*-út rendezési tervét.

Az út legkeskenyebb részén is 43 méter, általában azonban 50 méter széles lesz.

Az út középső részén lesz a távolsági forgalom, mellette halad a HÉV külön pályája, az út két szélső oldalán pedig a helyi forgalom céljára külön utak készülnek. A tanács ezenkívül még számos építési és telekfelosztási ügyben határozott.

Február 29-ig válthatók be az új tüzelőutalványok

A tüzelőanyag szükségutalványok új, *ötös* és *hatos* számú szelvényeit január 16.-tól kezdve osztják a kerületi elöljáróságok. *A tüzifautalvány egy-egy szelvényére 25 kiló tüzifa, a szénutalvány egy-egy szelvényére 20 kiló szén szolgáltatható ki.* A szénutalványon levő tüzifaszelvényre ezenkívül

40 kiló tüzifa vásárolható alágyujtási célra.

Az ötös és hatos számú tüzifa- és szénszelvények február 29.-ig

külön-külön vagy együttesen is beválthatók.

Tekintettel arra, hogy nincs elegendő külföldi és elsőrendű magyar szén, ilyen szenet csak az *ötössámú* szelvényre adnak ki, míg *a hatos számú* szelvény ellenében csak egyéb magyar szén vásárolható.

Az ellátatlan lakásbérlőknek,

akik szükségutalványt már igényeltek, újabb igénylést nem kell beadniok. Az utalvány átvétele előtt igazolni kell — a tüzelőanyag ellenőrzési lappal — hogy az igénylő a szabadforgalomban nem szerzett be tüzelőanyagot. A polgármester ellenőrizteti, hogy

az igénylőnek mennyi tüzelője van.

Ebből a célból az igénylőnek a tüzelőanyag tárolására szolgáló helyiségeit megvizsgáltatja és azokkal szemben, akik *valót an adatokat* vallottak be, és akik valótlan adatokat igazoltak, megindítja *a legszigorúbb eljárást.*

A Vizivárost Szent Margit városnak akarják elnevezni

A Magyar Élet Pártja székesfővárosi szervezete tegnap este pártértekezletet tartott *Homonnay* Tivadar főpolgármester elnöklésével. A pénteki közgyülés elé kerülő előterjesztéseket tárgyalták, majd egyhangúlag elhatározták, hogy *Medgyessy* Iván műszaki főtanácsosnak tanácsossá való megválasztását *pártkérdéssé teszik.* Napirend után *Szilágyi* Ferenc azt indítványozta, hogy *a II. kerületet, a Vizivárost, nevezzék el Szent Margit városnak.* A főpolgármester közölte, hogy az indítványt az illetékes tényezőkkel megtárgyalják és ebben a kérdésben később döntenek.

Miért tünt el a férficipő a kirakatokból?

Aki Budapest utcáit járja és a kirakatnézegetések közben alaposabban szemügyre veszi a cipőüzletek kirakatait, annak feltűnik, hogy úgy a nagy gyárak üzleteiből, mint a kisebb cipőkereskedések kirakataiból egy idő óta

eltűntek a férficipők

és helyüket női cipőkülönlegességek, sőt nagy százalékban divatos házicipők foglalták el.

A különös jelenséggel kapcsolatban kérdést intéztünk több kiváló cipőgyárunkhoz és több cipőüzlet főnökéhez. Azt a felvilágosítást kaptuk, hogy

a férficipő eltűnésének oka elsősorban anyaghiány.

Egy ideig, mint ismeretes, ha nem is bőrtalpú, de kitűnő műtalpú cipőket lehetett kapni az üzletekben, amelyeknek felsőrésze „békebeli anyagokból" készült. Az az intézkedés, amely elsősorban a cipőre legjobban rászorulókat igyekszik ellátni a nélkülözhetetlen cikkel, eredményezte azt az állapotot, hogy

ma már műtalpú cipők sem kerülnek az üzletek kirakataiba.

A női cipők terén természetesen nincsenek ilyen hiányok, mert az úgynevezett divatcipőket könnyebb anyagokból is el lehet készíteni, ezért a préselt kecske- és juhbőr cipőkben, a velurból és juhantilopból készültekben még ma is igen nagy választék áll rendelkezésre.

Illetékes körökben úgy tudják, hogy

az eddigi elosztási módszer megváltozik

és a mai elosztószerv helyett a férficipők anyaga a jövőben a Baross Szövetség és a Cipészipartestület kezébe kerül. Így remélik megoldani a cipőkereskedéseknek férficipőkkel való újbóli ellátását.

Minisztertanács

A kormány tagjai tegnap a Sándor-palotában *Kállay* Miklós miniszterelnök elnöklésével megtartották a rendes heti minisztertanácsot. A tanácskozáson a kormány valamennyi tagja résztvett. A minisztertanács letárgyalta az elintézésre váró időszerű kérdéseket.

— **Levitzky rendőrfőorvos-főtanácsos sportkitüntetése.** Az ifjúság honvédelmi nevelésének és a testnevelésnek országos vezetője dr. Levitzky Károly rendőrfőorvos-főtanácsost az evezős- és korcsolyázósport fejlesztése érdekében több évtizeden át kifejtett eredményes működéséért a Magyar Sport Érem díszérmével tüntette ki.

A KORMÁNYZÓ FELTŰZI VITÉZ OSZLÁNYI KORNÉL MELLÉRE A MÁRIA TERÉZIA REND LOVAGKERESZTJÉT

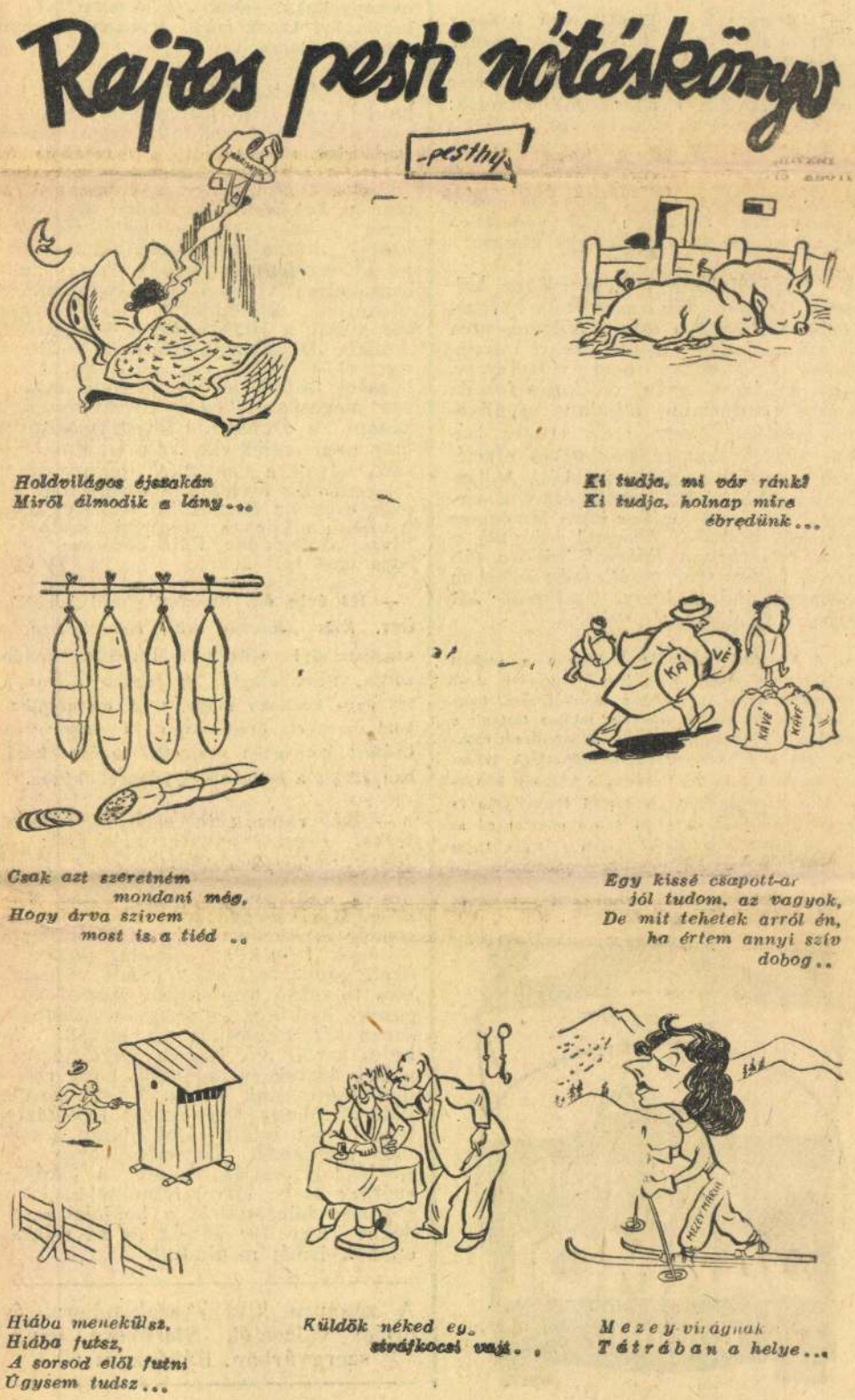

Bpesti kafélapok

1938 jan. 1, 2, 3, 4.

Sz. C. D. Trajédiá-
járól

Czigány Dezsö-

ved

Révai XXI. 238 l.

Szerkesztőség !

ságos Bizottsága által rendezett
nusitott jóindulatára támaszkodva,
n tisztelt Szerkesztőséget, hogy
kozó és idemellékelt rövid hirdc-
ában a közmüvelődési célravaló te-
tóztassék.
sém van megküldeni az előadásról
ncsak azzal a kéréssel, hogy an-
bi számban helyet adni méltóztas-

tel

Czigány Dezső
festőművész

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP

1983 JAN 22
1021

Czigány Dezső Nő csellóval című festménye. (A Bartók-emlékkiállítás anyagából)

o. 20.00: Az
ll ölni. Jugo
iklám. 21.45:
féli séta. 23

sztrák tv

9.05: Angol
rancia nyelv
yelvlecke.
otfried von
.05: Északa
ans Schube
ték. 17.30:
Iszakát, gye
zer hét. 19.0
9.30: Tv-hírs
ek. 20.15: Az
ték. Operett
Sporthírek. H

KOSSUTH RÁDIÓ

4.35—7.30: Jó reggelt! 8.00: Hírek. 8.20: Mai kulturális programok. 8.30: Családi tükör. 9.00: Mit-hol-mikor-hogyan? 9.15: Színes népi muzsika. 10.00: Hírek. 10.05: Vikendbörze. 12.00: Déli krónika. 12.30: Déli zeneparádé. nyelvű nemzetiségi műsora. 7.30: A miskolci körzeti stúdió szlovák nyelvű nemzetiségi műsora. 8.05: Hírek. 8.08: A kiállítótermek programjából. 8.11: Simon Preston orgonál. 9.13: Beethoven összes hegedű-zongoraszonátája. 10.25: Slágerlista. 11.00: Hírek. 11.05: Hangfelvételek felsőfokon. 12.25: Hi-Figyelő. 13.06: Hírek. 13.07: Lemezbörze. helvett. 14.00: Kívánságműsor. 16.00: Bemutató komolyzenei újdonságainkból. 17.15: A Dellerénekegyüttes felvételeiből. 17.30: Tip-top parádé. 18.00: Kritikusok fóruma. 18.10: Fél óra népzene. 18.40: A magyar szépprózа századai. 18.35: Sötétség. 19.00: Hírek. 19.05: Bach: h-moll mise. 21.17: Benkó Dániel zongorázik. 21.29: Mi újság a magyarországi operaszínpadokon. 22.28: Várkonyi Krónika. 23.30—23.33: Hírek. Időjárás.

PECSI RÁDIÓ

Jó pihenést! Háromnyelvű információs, szórakoztató magazin. 8.00: Szerb, horvát nyelvű műsor. 8.30: Német nyelvű műsor. 9.00: Magyar nyelvű műsor.

Építő Vállalat

attal rendelkező

zervezőt

ógépet ismerők

állalat főkönyvelőjénél.

ıre u. 19.

(80032)

/1021

A költő és a halálmaszk

Czigány Dezső Ady-portréja

A legkorábbi *Ady-ábrázolás: Czigány Dezső* 46×39 cm-es krétarajza *Kabos Ilonkának, Kabos Ede* író és újságíró leányának ajándékaként került a *Petőfi Irodalmi Múzeum* tulajdonába. A kép a *Franklin Társulat* megbízásából készült a vállalat kiadásában megjelenő *Vér és arany* című Ady-kötethez, s ennek előzéklapjaként jelent is meg először. Az „ADY ENDRE" feliratot viselő rajz — amelyet a jobb alsó sarokban jelzett és látott el dátummal a művész („Czigány 1907") — az 1907. október 2-át megelőző héten készült, mint az a költőnek *Lédához* írt leveléből világosan kitűnik. Ebben a *Belia György* irodalomtörténésztől október másodikára keltezett levélben Ady a következőt írja: „Idegeimen kívül most teljesen a kötetem dolga köt le. E héten minden délután ültem Czigány Dezsőnek. Készen van két *nagyszerű* dolog: egy szénportrait (portré — *a szerk.*) s egy barna olajportrait. Ezek valamelyike kerül a könyvbe. Most kezd festeni színes olajba. Ha maga reflektál reá, itt Budapesten megláthatja majd mind a hármat, s amelyiket választja, az a magáé. Egyet Kabos vesz meg, egyet Czigány akar magának megtartani."

A három kép sorsa valóban aszerint alakult, ahogyan azt a költő tudósításában olvashatjuk: egyet a művész tartott meg közülük, egy Lédához került, a rajzot pedig, amely a Vér és arany címlapja lett, az a Kabos vásárolta meg, aki ez időben éppúgy fontos szerepet töltött be Czigány Dezső életében, mint Adyéban.

Az ábrázolás első közzétételének módja világosan mutatja a rajznak a Vér és arany kötetével való összefüggését, pontosabban formális összetartozását. Azzal azonban, hogy tudjuk: a rajz *közvetlenül* a Vér és arany címlapjául is készült, biztos kiindulási pontot kapunk alábbi vizsgálódásainkhoz.

A halál rokona

A rajz a kötet élén volt hivatva bemutatni Ady Endrét. Nem általában az embert, nem is általában a költőt, hanem *ennek* a kötetnek a szerzőjét, a Vér és arany Ady Endréjét. De nem is a kötetbe foglalt írások legfontosabb mozzanatait akarta egyetlen, portrészerű ábrázolásban megmutatni — ez szerfölött reménytelen vállalkozás lett volna —, hanem *egy* olyan *motívumát*, amely Ady egész életén és költészetén végighúzódik, de amely talán sehol sem nyilatkozik meg olyan elemi erővel, mint épp a Vér és aranyban. Ez a motívum Ady közismert *halálidézése, halálvárása.*

„Én a halál rokona vagyok..." — énekli a költő, s a művész fekete krétával lerajzol egy *Ady-maszkot.* Nem halotti maszk ez, nem is az élő Ady maszkja — a fekete-fehér rajz mégis a *halál* komor hangulatát idézi. Ugyanígy a lárvaszerű arc gipszes *merevsége* meg az a köréje kúszó puha *feketeség*, amely — miként a testet — ezt a nem élő, de nem is halott arcot lassan elnyeli.

Czigány Dezső rajza tehát nem az élő költőt mutatja, hiszen — láthatjuk — egy *maszkkal* van dolgunk, amely az ábrázoltnak vértelen, élet nélküli, vázlatos vonásait mutatja, de nem is egy halottnak a portréja ez, hanem egy tágra nyílt szemű élőé. A maszk az élőt is, a halottat is idézi, mintegy a *halál pillanatához* hasonlóan, amikor az arcon elsimul minden nyugtalan földi vonás, de az elmúlás még nem kezdi ki azt.

Mennyire kell komolyan vennünk ezt a kettősséget? Annyira, amennyire a költő is tette:

Szeretem a szomorú órák
Kísértetes, intő hívását,
A nagy Halál, a szent Halál
Játszi mását.

Tehát még nem a valódi, az igazi, a kérlelhetetlen halálról van szó — annak *játszi másáról* csupán. De azért már ez is jelenvalóvá teszi az igazit!

Ady *alakváltásai* — a magát eltakarás, a mást és mást mutatás — nem voltak ismeretlenek a kortársak szemében, de bárminek és bármilyennek mutatkozott is Ady, e tragikus életérzése minden álcáján átsütött. Czigány Dezső helyesen ismerte föl Ady álcái mögött a lényeget, a tragikus alapvonást, a kétségbeesett küzdelmet, a *halál érzetét.* Meg is értette, hiszen az számára sem új, sem idegen nem volt. Saját „álcás" önarcképei *(Éneklő barát, Szerzetes, Bíboros)* jól bizonyítják, hogy *maga* is átélte az efféle alakváltozásokat. Igaz, ő nem olyan teljességgel, mint verseiben Ady.

Mitológiai források

Az *álcás megjelenés* a legfurcsább emberi megnyilatkozások közé tartozik. Gyökerei a történelemben meglehetősen mélyre nyúlnak vissza, mégpedig azokhoz az *álarcos szertartásokhoz*, amelyek az *ősi társadalmak* magasabb fokú műveltségeinek *vallási* életét jellemzik. A XX. századi Európa művészetébe minden bizonnyal azzal a *néprajzi* anyaggal került bele, amely jórészt a századforduló táján árasztotta el földrészünket: a *gyarmati népek* művészetének emlékeivel. Ezek keltették föl az érdeklődést a múzeumok már meglevő, de eddig figyelemre nemigen méltatott hasonló anyaga iránt.

Így fordult a *művészek* figyelme a maszk felé is, amely — álarcként — egykor a *természetfölötti lényeknek* az arca volt, s amelyet az emberek azért vettek magukra, hogy emberi természetük *egyesüljön* e lényekéével, s ily módon emberek és szellemek kölcsönösen *segítsék* egymást.

Például a *görög* világban gyakran előfordult, hogy a szertartásos cselekményekben a pap vagy a papnő az istennek vagy az istennőnek a képében jelent meg. Az árkádiai *Pheneoszban* a „legnagyobb misztérium" alkalmával a pap *Démétér Kidariának* (a Föld istennőjének) álarcát viselte. Az *eleuziszi* misztérium szertartása során a beavatott az „istennő bíborruháját" felöltve és fáklyáit kezébe véve Démétér alakját vette föl, s így azonosult az istennővel.

Más rendeltetésük volt az *aranyból* készült *halotti maszkoknak.* Az arany már magában is a *Napnak*, a *fénynek*, az *életnek* a jelképe. A görög Nap-himnuszok szerint minden élet *Héliosztól*, vagyis a Naptól ered. Az aranymaszkok a görög halotti kultuszban egy *Nap-ország* lakójává szentelték a halottat, egy olyan életnek a részesévé, amelyet az aranykor vonásaival ábrázoltak. Másutt az a törekvés nyilatkozott meg a halotti maszkozásban, hogy a halottat ne semmisíthessék meg az alvilág szellemei, tehát az elhunyt *sértetlen* és *halhatatlan* maradjon.

Ady Vér és arany című kötetét olvasva nem nehéz ráismernünk sok olyan vonásra és kifejezésre, amely az álcás megjelenésről mondottakból következik. Mindjárt a kötet nyitóversében, *Az anyám és én*-ben maga az „álca" szó is szerepel: „pacsirta-álcás sirály" — írja magáról a költő.

A Nap és a fény hasonlata több versében előfordul. A *Hazavágyódás Napfény-országból* című versében „napfény-ország"-ot említ a „nap-lelkű", a „nap-fia" hasonlatok pedig az *Én nem vagyok magyar?*-ban szerepelnek. Az aranyos hasonlat is több helyen előfordul, így a *Mi urunk: a Pénz*-ben („Ha elfutnak a gyér

Czigány Dezső: Ady Endre

aranyak..."), amelynek két utolsó strófájában az „istenné levés"-re is rábukkanunk. Ez utóbbi megismétlődik az *Absolon boldog szégyenében* („Én, ifjú isten"). A példákat sorolhatnánk, ám úgy véljük, annak bizonyítására, hogy az álcás megjelenéssel kapcsolatos ismeretekről Ady *bőven* tudott, ennyi is elég.

Idevágó ismereteit főként a *görög mitológiából* merítette — alighanem még *diákkori* olvasmányai révén. E *hitregék* nyomai verseiben és prózájában egyaránt föllelhetők, a belőlük átvett képeket, hasonlatokat, kifejezéseket, gondolatokat azonban mindenkor a *legegyénibb* módon használta fel: új értelmi, érzelmi és hangulati tartalommal telítette, saját viszonyaira alkalmazta, egyéni érzéseinek megfelelően a mai ember szótárába illő szavakká formálta.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 136-068, 337-748, 340-724
1977 OKT 21
ÉLET ÉS TUDOMÁNY
Budapest
Czigány Dezső, festőművész
1/t

Az ülő írnok arca

Ám Ady nemcsak irodalmi olvasmányai révén jutott e képzetekhez — elsősorban persze így —, hanem *képzőművészeti* emlékei révén is. Tudjuk, hogy *első párizsi* útján, annak is inkább az elején, Léda kalauzolásával olyan odaadással tanulmányozta a múzeumokat — például a *Louvre*-t és a *Cluny*-t —, akár azok a szobrász- és festőcsemeték, akik előtte készítették másolataikat. A Louvre-ban tett látogatásoknak egyik, a mi szempontunkból is fontos epizódját Léda elbeszélése nyomán *Révész Béla* író, Ady barátja jegyezte föl *Ady és Léda* című könyvében. Ebben Léda így emlékezik Adyval való megismerkedésére és egyik, talán első Louvre-béli látogatásukra:

— „A szemei tűntek fel először nekem...

— Sose láttam ilyen szemeket, a tekintete, amelyet le nem vett rólam, nyugtalanított, és amikor elmentem Fehér Dezsőéktől*, Ady tekintete rajtam maradt...:

— Az egész találkozásból ez volt rám a legnagyobb hatással. Ady Endre szemei, foglalkoztatott, nyugtalanított, egyszer csak arra gondoltam, hogy én láttam már valahol ezeket a szemeket...

— Gondolkoztam, képzelődtem, újra és újra Ady szemeit láttam, nagy homloka alatt a furcsa arcot, amelyet idegenszerűvé alakítottak a szemek, és ekkor eszembe jutott, hogy a Louvre-ban az asszír—egyiptomi gyűjteményben láttam Ady titokzatos szemeit, bizarr arcát, nem magyar, nem európai fejét...

— Amikor Ady már kijött Párizsba, elvittem őt a Louvre-ba, és megmutattam neki az asszír—egyiptomi reliefeket, szobrokat, reprodukciókat, őt is meglepte, hogy az őskori gyűjteményben megtalálta a maga arcát, ámult, csudálkozott, napokig erről beszélt, odahaza a tükör elé állt, vizsgálgatta, kíváncsian, hiúsággal a szemeit, homlokát, az »egyiptomi«, »asszír« arcát, és csúfolódott:

Ramses se különb..."

Melyik volt ez az arc, amelyben Léda Adynak a vonásait ismerte fel, s amelyben önmaga mását Ady is föllelte?

Az egyiptomi művészet egyik legnagyobb remekének, *Az ülő írnok*nak az arca!

Ennek a képe és egyáltalán az *asszír* meg az *egyiptomi* műremekek és a sok más múzeumi élmény mélyen beleivódtak Ady emlékezetébe...

A fóniciai aranymaszk

Míg az írnokportrénak inkább csak a *szemei* idézik Adyt, egy másik, ugyancsak a Louvre-ban őrzött ábrázolás, az időszámításunk előtti I. évezredből származó *halotti maszk* a költő *egész arcát*, elsősorban a Czigány-féle portrét juttatja eszünkbe. Ez a munka *Föniciában* került elő, és *Fóniciai halotti aranymaszk* néven ismeretes. Eredetileg egy elhunyt előkelőség arcát takarta, annak arcvonásait kellett megőriznie örök időkre.

A Czigány Dezső-féle rajznak e maszkkal való formai hasonlósága — láthatjuk — ugyancsak első pillanatra szembeszökő. A legfeltűnőbb az orrnak, a szájnak és a szemöldöknek a rokon volta: az orr egymással csaknem teljesen párhuzamos kettős élben fut le, s fent az orrnyeregben törés nélkül megy át a szemöldökbe. Annak ívelése nagyjában azonos. Hasonlóság mutatkozik az ajkak ívelésében is, csakhogy a rajzon a felső szájszél jóval keskenyebb, s kettős ívelése nem olyan határozott. A fényvezetésben ugyancsak erős rokonság nyilvánul meg: mindkettő jobbról és egy kissé elölről van megvilágítva — a maszk elülről, a rajz oldalról kap több fényt —, a maszk művésze az árnyékot a fém tompa kezelésével, a festő pedig árnyékolással érzékeltette. Megfigyelhetjük, hogy az előbbi ösztönösen és következetlenül, az utóbbi ellenben tudatosan és következetesebben aknázta ki a *fény-árnyék* adta lehetőségeket. Sok formai rokonság van a két arcban is, csakhogy a maszk egy teltebb, erősebb csontozatú, szélesebb állkapcsú fejet mutat. E barbár erőt kifejező vonásokkal ellentétben Czigány egy *finomabb, vékonyabb csontú, törékeny* alak vonásait rajzolta meg szinte ugyanabban az arcélben, azzal a különbséggel, hogy az *U* alakot lent egy kissé szűkebbre vonta, az arcél vonalát az alsó állkapocs vonalához igazította. Ezáltal vonalvezetése is *hullámzóbb, ritmusosabb* lett, s a másképpen nyugodt arc egy kissé *nyugtalanítóvá* vált.

Czigány — mint láthatjuk — nem formákkal, nem tömegekkel, nem is annyira foltokkal, mint inkább a *vonalak ritmusának rafinált játékával* tartotta egyensúlyban e portrét: tehát olyan grafikai eszközzel, amely főként a rajz készültekor oly divatos *szecessziónak* volt a sajátja. Ez az újromantikus, túldíszített stílusirányzat az *irodalomban* is erősen hatott, követői — a fiatal Ady is — bonyolult szó-, sor- és mondatritmusokat hoztak létre. Ilyenformán e rajz nemcsak tartalmi és érzelmi vonatkozások miatt kapcsolódik szervesen a Vér és arany kötetéhez, hanem még *stílárisan* is.

A rajzzal kapcsolatban fölvetődhet még egy kérdés: vajon Czigány részéről egyszerűen csak *utánérzésről* van-e szó, vagy egy olyan maszknak a *tudatos* felhasználásáról, amely sok mindenben azonos vagy hasonló képzeteket testesít meg, mint amilyeneket a művész is ki akart fejezni? Joggal vélhetjük úgy, hogy ezúttal az aranymaszk *tudatos* felhasználásáról van szó — egy-egy részlet meglepő egyezése legalábbis ezt látszik bizonyítani.

Horváth Béla
művészettörténész

Fent: Az ülő írnok

Középen: Az ülő írnok arca

Lent: A fóniciai aranymaszk

ŰRREPÜLŐ MIKROBÁK

Már az első mesterséges hold útnak indítása előtt nyilvánvaló volt, hogy a *mikroszervezetek* több okból is eszményi alanyai az úgynevezett *kozmikus biológiának*. E mikroszkopikus lények ugyanis nagyon *gyorsan szaporodnak:* bizonyos csoportjaik kb. húsz perc, mások néhány óra alatt új nemzedékeket hoznak létre, s így akár csak egy egynapos űrrepülés során is sok nemzedékükön tanulmányozhatják a kozmikus hatásokat. Az is nagy előnyük, hogy sejtjeik eléggé *igénytelenek*, és nagyon *kicsinyek*, mert ilyenformán egy-egy tenyészedényben egyszerre több millió egyedet vizsgálhatnak.

Gátlás és serkentés

Eleinte úgy tetszett, hogy az e parányokkal végzett kutatások rövid idő alatt tisztázni fogják az űrrepülés legfőbb biológiai hatásait. Hamarosan kiderült azonban, hogy erről szó sincsen: a velük végzett kísérletek ugyanis nagyon *eltérő* eredményekre vezettek. *Zsukov-Verezsnyikov* és munkatársai 1961-ben és 1965-ben arról számoltak be, hogy a kólibaktérium (Escherichia coli) K—12-es, az Enterobacter aerogenes 1321-es és a Staphylococcus aureus O—15-ös törzseire *nem hat* az űrrepülés, mert a Földre visszaérkező baktériumsejtek ugyanolyanok voltak, mint a Földön maradt ellenőrzési tenyészetek sejtjei. Más kísérleti eredményekből azonban azt a következtetést vonták le, hogy az űrrepülés és a kozmikus viszonyok valamilyen módon mégis *mindig megváltoztatják* a mikroszervezetek életműködéseit: *gátolják*, illetőleg *serkentik* a tenyészetek szaporodását, s az is megesik, hogy gátlás és serkentés *egyidejűleg* mutatkozik.

A *gátlás* abban állt, hogy az űrrepülés idején *megcsappant* az élő egyedek száma, s a Földre való visszatérés után a tenyészetek eleinte *lassan* szaporodtak, és csak bizonyos idő elteltével érte el szaporodásuknak az üteme az űrrepülés előttit. De arra is sok példa van, hogy a Földre visszatért tenyészetek *gyorsabban* szaporodtak, a spóraképzők pedig több spórát hoztak létre, mint a Földön maradt tenyészetek. Szovjet kutatók *serkentő* hatást figyeltek meg egyebek között az Actinomyces erythreus 2577-es, a kólibaktérium C—600-as és a Salmonella typhi-murium BS—5-ös törzsein. *Kombinált* — gátló és serkentő — hatást csak különféle Actinomyceseken (A. erythreus 8594, A. aureofaciens, A. streptomycini) találtak. Ezek tenyészeteiben az űrrepülés csökkentette az egyedek számát, a Földre való visszatérés után azonban szaporodásuk felgyorsult.

Mivel magyarázhatjuk e különbségeket? Részben azzal, hogy maguk a különféle fajú mikroszervezetek *más-más módon reagáltak* a *kozmikus* körülményekre. A kutatók többsége szerint azonban a legfőbb ok az *eltérő kísérleti körülményekben* keresendő. A kutatócsoportok ugyanis — gyakran még egy intézeten belül is — más-más baktérium-, gomba- vagy algatörzsekkel dolgoztak, s nem voltak teljesen egyformák a tenyésztés körülményei (a táptalaj összetétele, a hőmérséklet stb.) sem. De többé-kevésbé az űrrepülésekkel járó *fizikai* jelenségek (a gyorsulás, a vibráció stb.) mértéke is eltérő volt.

Amikor rájöttek, hogy e tényezők mennyire fontosak, igyekeztek *egységesíteni* a tenyésztés föltételeit, s megkezdték az űrrepüléssel járó fizikai jelenségek *modellezését:* földi laboratóriumban olyan gyorsulást és vibrációt hoztak létre, amilyen az űrhajóban hat az élőlényekre. Ily módon következtetni lehet arra, hogy vajon a mikroorganizmusoknak az űrhajózás során bekövetkező életműködésbeli változásait a gyorsulás, a vibráció, avagy a súlytalanság állapotában való hosszú ideig tartó *űrrepülés*, illetőleg valamiló *kozmikus sugárzás* okozta-e.

Szovjet kutatók elsőként az *AMN—1* nevű berendezésben vizsgálták meg, hogy a Clostridium butyricum baktérium tenyészete mennyit szaporodik az űrrepülés során. Ezeket az *oxigén nélkül* élő (anaerob) mikroorganizmusokat, amelyekre az jellemző, hogy életműködésük során *gázt* fejlesztenek, egy légmentesen lezárt tartályban helyezték el. Abból, hogy e zárt térben mekkorára nőtt a *gáznyomás*, a baktériumok életműködésének mértékére következtettek. Ez a kísérlet azonban nem adott választ arra, hogy a *gáznyomás* az űrrepülésnek *melyik pillanatában* érte el a visszatérés után mért értéket, mert az AMN—1 folyamatosan csupán a tenyésztés *hőmérsékletének* adatait továbbította a Földre.

Az is megnehezítette az eredmények kiértékelését, hogy a *táptalajt* a baktériumtenyészettel még a hordozórakéta elindulása *előtt* beoltották, s ekképp nem lehetett eldönteni, hogy vajon a *rakéta indulásakor* támadó nagy gyorsulás vagy a *Föld körüli pályán keringés* közben adódó viszonyok változtatják-e meg a baktériumok életműködéseit.

Tenyésztés földi parancsra

A Szovjetunióban *két* olyan készüléket is kifejlesztettek, amelyek ezt a hiányosságot megszüntetik. Az egyik műszerben — ezt a tenyésztőkamra orosz nevének kezdőbetűivel *KV*-nek nevezték el — különleges üvegcsövecskék tartalmazták a baktériumtenyészeteket, s azokat földi parancsra egy *önműködő szerkezet* juttatta a kívánt időpontban a táptalajra, s a tenyészetek szaporodását — szintén a Földről érkező utasításra — egy *rögzítő* (fixáló) *szer* le is állította. A másik — *Roszt* nevű — készülék csupán abban tér el az előzőtől, hogy *nincs* benne rögzítő szer, vagyis ez *nem öli meg* a tenyészeteket, s ezért azok az űrrepülés befejeztével földi laboratóriumban tovább vizsgálhatók.

Mindkét berendezéssel több alkalommal végeztek űrbakteriológiai kísérleteket. KV-készüléket vitt az űrbe a Szojuz—12 és —13, valamint a Kozmosz—573 és —654, míg a Szojuz—16, a Kozmosz—613 és —672 fedélzetén Roszt típusú tenyésztőkamra volt.

E kísérletek — egyebek között — kimutatták, hogy a Proteus vulgaris nevű baktérium tenyészete óránként 4,8—5,4 mm (átlagosan 5,06 mm) sebességgel terjedt a táptalajon, a Földön maradt ellenőrzési tenyészetnek 4,5—4,6 mm-es sebességével ellen-

Czigány Dezső festő

Pesti Hirlap. 1944. jan. 18.

— **Emlékkiállitás készül Czigány Dezső festőművész hátrahagyott műveiből.** 1943 Szilveszterén mult el hatodik éve *Czigány Dezső* festőművész tragikus halálának. Akik ezt a nagytehetségü és érdekes egyéniségü művészt ismerték, szerették — és ilyenek sokan voltak, különösen a művészet és irodalom világában —, azoknak minden év Szilveszter-napján megsajdul a szivük, arra a szörnyü sorstragédiára gondolva, amelynek legördülő sziklái maguk alá temették Czigány Dezsőt és családját. A művész, mielőtt a halálba indult volna, kifejezte azt a végső akaratát, hogy hátrahagyott képeit semmisitsék meg. Ezt a végső óhajt a művész öccse, *Czigány László* nem teljesitette, mert nem tartotta emberi felelősségérzetével összeegyeztethetőnek, hogy bátyja képeinek elpusztitásával a modern magyar festőművészet jelentős értékekkel szegényedjék. Most pedig, hat évvel a tragédia után, kiállitást rendez bátyja hátrahagyott műveiből és ez az emlékkiállitás január 23-án nyilik meg az *Alkotás Művészházban*. Ennek a dátumnak megállapitásánál tekintettel volt *Ady Endre* halálának küszöbönálló negyedszázados évfordulójára is. Czigány Dezső, aki mély baráti és művészi kapcsolatban volt Ady Endrével, a költőt több izben lefestette. A kiállitás bemutatja Ady Endre három arcképét is, ezek közül kettőről a költő Lédához irt leveleiben is megemlékezik.

NAGYSZENTPÉTER

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Czigány Dezső
FEJÉR MEGYEI HIRLAP
1054 IKT 10

A „Nyolcak és aktivisták köre" kiállítás sajtóbemutatója

1021

Az Ybl-hagyaték Székesfehérváron

Szombaton délelőtt a sajtó képviselőinek bemutatták a ma nyíló Nyolcak és aktivisták köre kiállítást. Az újságírókat a múzeum vezetői és Passuth Krisztina, valamint Kovalovszky Márta, a kiállítás főrendezői kalauzolták végig a Csók Képtárban. A tárlaton, melyet harminckét magángyűjtő és hat múzeum anyagából állítottak össze, sok kép, több mint ötven éve most látható először kiállításon. A kiállítás hű képet ad a Nyolcak és aktivisták munkásságáról, bemutatja helyüket és szerepüket a magyar művészet történetében. A művészek közül többen, de főként Czigány Dezső és Tihanyi Lajos szoros baráti kapcsolatot tartott Ady Endrével.

A rendezéshez és a szervezéshez felhasználták a korabeli újságok cikkeit, kiadványok anyagát. Érdekes epizódként említették, hogy Bartók Béla és Ady Endre 1912-ben a Nyolcak kiállításán ismerkedtek meg. Az aktivisták műveiből Nemes Lampért József, Uitz Béla és Kassák Lajos művei láthatók többek között.

▽

Ugyancsak szombaton érdekes esemény színhelye volt az István Király Múzeum. Dani Lukács, a megyei tanács elnökhelyettese, Dr. Tilinger István, a városi tanács elnöke, a megye és a városi tanács, valamint a városi pártbizottság több vezetője megtekintette Ybl Ervin művészettörténész hagyatékának egy részéből készült kiállítást.

A vendégek megismerkedtek Ybl Ervin hagyatékával és tanácskozást folytattak a gazdag gyűjtemény összes anyagának állandó kiállításáról.

tömegszervezet
érdezik meg a vé
főből mindössze
saját munkaköré

RFIA

Levél Dél-Afrikából —

élkül tartanak börtönben. A olitikai tevékenységért bör-önbe ítéltek száma a 2500-at s meghaladja. Mindez nem ettent meg bennünket. Mi kommunisták azért harco-unk, hogy népünk jobban él-en, s hogy megszüntessük a fehér kisebbség kiváltságait.

— Kommunista vagyok: íme most ezért állok a bíró-ság előtt.

Dr. Konstantinos Gazidisz kijelentette: — Én azért har-colok az afrikai népért, mert hiszem, hogy ha szabaddá vá-lik, a Dél-Afrikai Köztársa-ság valamennyi egyszerű embere kellő gondot fordít-at egészségére, sikeresebben

it. Gyakran beszélgetett szí-nesbőrű diáktársaival és szüntelenül tapasztalta, mi-lyen embertelen megkülön-böztetéseket kell elviselni-ök. A színesbőrűeknek nem engedélyezték a fehér bete-gek megtekintését és a fe-hérek boncolásánál sem le-hettek jelen. Az afrikai or-vosok, a fehér orvosok fize-tésének mindössze három-ötödét kapják. Gazidisz lát-ta, hogy szenvednek az af-rikaiak a klinikákon és a kórházakban. Amikor meg-kapta a diplomáját letartóz-tatták, majd szabadulása után neve a „fekete listára" került, amiért néhány alka-lommal kifogásolta a dél-afrikai kormányzat ember-telen magatartását. Később, 1964-ben belépett a kommu-nista pártba.

„Sem sajnálkozást, sem megbánást nem mutattak — írta a Dél-Afrikai Sunday Times. Nagyszerű magatar-tásuk fényesen csillog az apertheid birodalmának sö-tétségében.

Ön mit v

Így, ilyen sorrendben, ...

fizetett be
tottak nye

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Czigány Dezső
VAS MEGYE

1963 APR 14

1021

NAPBANÉZŐ

A férfi a nyitott ablaknál áll. Az ablakon rács. A szobába beáramló hőség feléleszti a bútorokat alattomosan belepő por szagát. A férfi háttal áll a szobának, bútoroknak. Unja. Nincs mit nézni rajtuk. Az ajtó mellett háromfiókos szekrény. Száz éves vagy kétszáz. Ki tartja számon? A szekrény lapján szobrok. Alig araszynyi — bronzból, gipszből, égetett anyagból készült — figurák. Ókori görög bölcs csípőre tett kézzel, térdelő női akt, balatoni halász rövid gatyában, fején kajlaszélű kalap. Középütt lehunyt szemű, sejtelmesen mosolygó Ady-fej. Élő halotti maszk életnagyságban. A komóddal szemben töredezett ajtajú ruhásszekrény. Mellette szúrágta festőállványon Czigány-önarckép. Egy a mester tucatnyi barátcsuhás önportréi közül. Czigány Dezső. A hiteles Ady-portré festője. Egy este barátcsuhát öltött, kést vett a kezébe és legyilkolta családját. Kopott bőrfotel előtt asztalka. A falnál piszkos rongyszőnyeggel letakart szelon. Primitív barlang a huszadik században.

Rekkenő hőség. A nap ráguggol a városra. Poros akáclevelek között kókadtan lóg az izzadt szellő.

Szemben, a kis játszótéren túl, piac. Máskor nagy a forgalom, most nagy a csend. Álmos, fáradt csend. Idegesítő.

A piac szélén zöld bódé, homlokán tábla, rajta élénk parasztpiros betűk — KENDŐK. Miért éppen kendők? Miért nem dinynyék, fagylatok, hullámok, vagy kezek, lábak, mellek. Persze, szép, hűvös mellek.

Kint vakítóan sárga minden. A férfi gyűlöli a sárgát, nem szereti a színeket. A formákat szereti. Ilyenkor nyáron jó az agyag. Hűvös. Jó kézbe venni, gyúrogatni. Kis golyócskák gyűlnek a mintázó asztalon. Olyanok, mint az egérpiszok. Amikor dolgozik, észre se veszi őket. Végén a maradék agyaggal összecsipegeti. Kenyérmorzsák.

Lent a műteremben hűvös van. Most fent áll a szobában, egy órája bámulja a táblát. — KENDŐK. Piros betük fehér alapon. Pocsék. Egyáltalán, hogyan lehetett ekkora lóbetűket festeni, és azt: kendők. Ez marhaság. Mit írhattak volna mást, ha egyszer kendőket árulnak? Másra kell nézni, gondolni. Gondolni valamire. Azért mégis. Üsse meg a guta.

Le kellene menni befejezni a gipszfej javítását. Női portré, finom hosszúkás arc, magas homlok, szépen ívelő orr. Kicsit gödrös áll, hosszú haj, vállon át előre a mellre vetve. Szőke haj. Amikor mintázta, először sajnálta, hogy nem festő. Nagyon szép haj. Szőke. Hogy van ez? Tulajdonképpen sárga. Legyünk precizek. Sárga. Mégis szép? Miért? Zsuzsa, azért. Hát nem marhaság?

Egy hete sincs, Zsuzsa beállított a szobrász egy régi modelljével. A modell alacsony, kövérkés lány; színésznő akar lenni, de nem tud énekelni. A szobrász portréhoz használta. Nem ment vele semmire. Negatív fej. Ledobta.

— Vetközz le, állj aktot.

— Azt már nem.

— Akkor menj a fenébe.

Másnap ketten jöttek. A modell és Zsuzsa. Barátnők. Zsuzsa ellenkezője a másiknak. Magas, karcsú. Kék, nyílt szeme van. Kék, sárga. A szája körül egy mosoly — megoldania a mosoly ábrázolását, még most se tudja, sikerült-e? A portré már gipszben áll. Vésőnyomok vannak még rajta: pekkerlik. Tegnap este öntötte vakformázással. Éhesen, fáradtan, agyoncigarettázottan. Valamit kifelejtett. A fehér külső burok símán levált a véső nyomán, de a belső piros gipszréteg nem akart megválni a pozitívtól. Sietni kellett, hiszen elvállalta.

— Elhoztam a barátnőmet. Ő a Zsuzsa. Tudod, akiről beszéltem neked.

A férfi nem tudja, de azért bólint. A modell mosolyog. Mit röhög ez? Azt lesi, hasra esik-e, mert szép a nő? Zsuzsának nyílt szeme van. Kék. Persze a szín nem fontos. Valahol olvasott a porcelán fülről. Ilyen lehet. Fehér, törékeny. Csigaház. Naaa!

— Szeretném, ha egy hét alatt elkészülne a portrém. Ajándéknak szánom. A vőlegényem kapja majd. Tudja, születésnapja lesz egy hét múlva. Eredeti ajándék. Nem úgy találja?

Ő, hogyne, eredeti. Természetesen úgy találja. Egy hét. Hát akkor varázsoljunk. Dühösen nyúl az agyagba.

— Barom vagyok — mondja magában —, miért vállaltam? Azt se tudom, ki ez a nő? Zsuzsa. Mi az, hogy Zsuzsa? Két z, két s, egy u, egy a. Meg a feje. Kevés a portréhoz.

Zsuzsa nagyon igyekszik. Tudja mit akar, fegyelmezett nő. Úgy áll a mintázósztal mellett, mint a cövek. Szeme se rebben. Szereti saját szobrát félig készen is. A férfi kedvetlenül, gépiesen másol. Matematika lecke, csengetés előtt.

Zsuzsa ma elviszi a kész portrét, az ajándékot. Elviszi nyersen, vizesen. Születésnapja van a vőlegényének. „Eredeti ajándék, nem úgy találja?" Vigye. Nem tudja: nem a saját fejét viszi. A vőlegény kap egy idegen mosolyt. Eredeti ajándék.

— Le kellene menni kijavítani azt a mély vágást a fül alatt. Porcelán fül. Majdnem letört.

Egy lány megy át a kis játszótéren. Az ivókútnál megáll, lehajol. Iszik. Meleg van. Szűk az a szoknya. Összepréseli a combokat. Le kellene vetni. A lány tovább megy, nem törli meg a száját. Vigyázva ivott. Persze a ruzs. Leül egy padra. A férfi nézi. Mindenesetre jobb, mint a KENDŐK.

Zsuzsa tegnap állt modellt utoljára. A haj mintázásánál „besegített". Elkérte a fogas vasszerszámot és megfésülte a portrét. A szobrász hagyta, hadd szórakozzék. Majd kijavítja. A lényeg máshol van elrejtve. Zsuzsa boldogan kaparászta az agyagot. Nyelvét egy kicsit kitolta, fejét oldalra billentve nézegette kezemunkáját. Aztán kis paskoló mozdulatokkal ütögette az agyaghajat. Pontosan úgy, mint a fodrász az igazit. Később majd elmondja mindenkinek: — a haját én csináltam. A mester kezembe nyomta azt a vas izét, és így szólt: „Csinálja olyanra, amilyenre akarja". Én ilyenre akartam. Nagyszerű, nem úgy találja? És mert Zsuzsa szép, mindenki úgy találja. Ő is színésznő akar lenni. Ma minden lány színésznő szeretne lenni. Zsuzsa vőlegénye karmester. A menyasszonya színésznő lesz. Miért ne? Szép. A többi nem fontos. B. B-re azt mondta Jean Gabin: „A teheneimet se bíznám rá". Ő csak tudja. Brigitte Bardot szépségnagyhatalom. Jean Gabin is nagyhatalom. Nagy színész. Mi a különbség?

Kint sárga, rikító sárga minden. Idegesítő nyugalom terpeszkedik, a falevelek porosak. Ott szemben a zöld bódéban kendőket árul egy száz százalékos hadirokkant. Csak a lábai maradtak ott a Don-kanyarnál. Szerencsés ember. A piac ezernyi bódéja felett rothadó zöldségek szaga.

Meleg. A férfi áll a nyitott ablaknál, kezét könyékig zsebébe gyűri. Mire vár? Miért nem megy a dolgára? Ott a porcelán fül alatt mély vágás, ki kell javítani. Mindjárt, majd. Nem fontos. Semmi. Itt kell állni, meleg van. A műterem hűvös, de nincs lent senki. Csak egy mosoly. Lopott mosoly. Sikerült vagy nem? Unja már. Iskolás, merev. Le kellene dobni. Újra kezdeni. Zsuzsa jön az eredeti ajándékért. A vőlegénynek bezengte már: eredeti ajándékot kapsz édes, te is úgy találod majd. Egészen eredeti.

A lány ül a padon. Most a karóráját nézi. Milyen hosszú dereka van! A nyaka szép. Karok, lábak, mellek. Persze szép, hűvös mellek. Barna bőre feszül. A férfi nézi. Semmi. Egy nő.

A lány feláll. Nyújtózik? Mi ez? Az a mozdulat, ott. Gyönyörű, meg kell fogni, el kell kapni. A férfi felszisszen.

Kezét kitépi zsebéből, a bélés is ökle után fordul. Nem számít, majd. A lányon még ott a mozdulat. Nyújtózás, napozás, pillanatokig tartó napra felejtkezés? Ez is. És még valami. A mozdulat azt mondja: Élet: jó az élet; meleg; jó a meleg; szépség; fiatalság; jó fiatalnak lenni.

A szobrász nézi. Úgy áll, mintha hallgatózna. Szemét tágra nyitja, majd hunyorogva, majdnem dühösen figyel.

Papírt, ceruzát — egy, kettő-három, négy, öt, hat vonal. Kész. Leteszi a lapot. Ceruzáját zsebre vágja. Áll. Háttal az ablaknak.

Később lemegy a műterembe. Gipszet kever a félbevágott gumilabdába. Kijavítja a gipszfejet. Porcelán fül. Vihetik. Félre állítja. Kézbe veszi a rajzot. Hat vonal. Nézi. Testéből karjába terjed a bizsergés. Megvárja, míg újjai hegyén kipattan. Mosolyog.

Vázat csinál, agyagot markol. Felrakja a barna, fényes bőrű, feszülő karokat, lábakat, testet — a napbanéző fiatalságot.

Fataki László

Képcsarnok

S. Unger Károly festőművész önálló kiállítása április 21-én délelőtt 11 órakor nyílik meg Szombathelyen a Képcsarnok Vállalat helyiségében. A kiállítás anyagából mutatunk be két képet.

Falu vége.

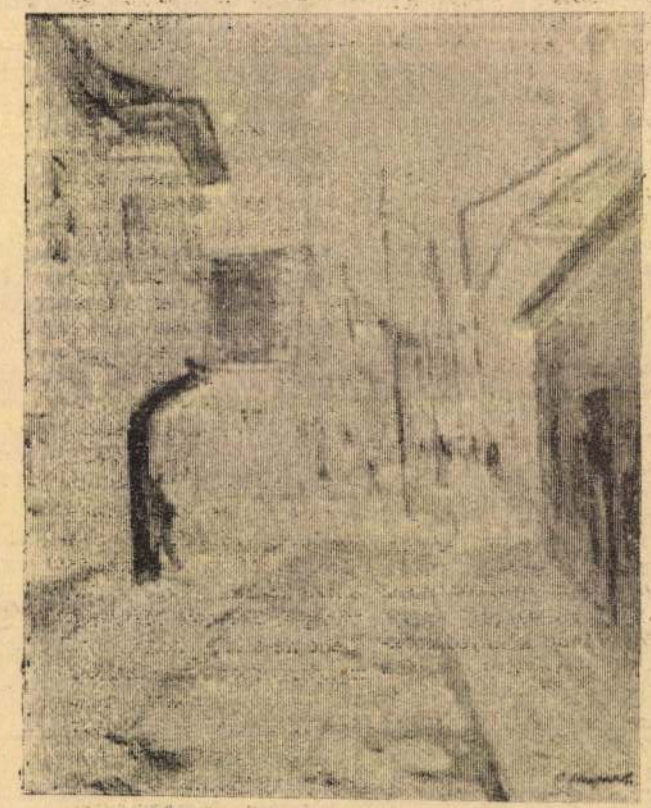

Kőszegi utcarészlet.

Mi tetszik Önnek?

(1)

Körkérdés a rádió műsoráról

Kell-e Szabó család? Van-e unalmas műsor? Tánczene, vagy szimfonikus zene?

Szombathely 54.5 ezer főnyi lakossága 12.824 rádiókészüléket és 3.251 vezetékes rádiót hallgat. Ha a családok átlagszámát négynek vesszük, kiderül, hogy minden családnak van rádiója, sőt sokan két, vagy több készüléket is tartanak. Nem lehet közömbös, hogy milyen műsorral szórakoztatja, milyen ismeretekkel gazdagítja a rádió a hallgatókat — s mi a véleménye erről a leginkább érdekelt előfizetőnek. Az alábbi kérdésekre a legkülönfélébb foglalkozású és életkorú rádióhallgatóktól kértünk választ.

1. Melyik a legkedvesebb műsorszáma? 2. Hallgat-e szinházi közvetítést és rádiójátékot? 3. Mi a véleménye a Szabó-családról és a Szív küldiről? 4. Hallgatja-e a Győri Rádió műsorát? 5. Melyik a legunalmasabb műsor? 6. Mit hallgat meg feltétlenül rendszeresen?

Vörös József kőműves szakmunkás:

Legszívesebben a könnyű, szórakoztató zenét, népdalokat és magyar nótát, tánczenét hallgatom. A komoly zenét sajnos nem ismerem. Olyankor lekapcsolom a készüléket, vagy átmegyek a másik állomásra. Kevesebb szimfóniát, szonátát — több magyar nótát és cigányzenét. A színházi közvetítést szeretem, de későre nyúlik és munka után sokszor fáraszt. A Szabó családot nagyon szeretjük. Reméljük, megjelenik könyv alakban is, ha egyszer befejeződik... A Szív küldit azért szerettük volna, mert a lányom most lesz tizenhat éves, és a születésnapjára meg akartuk lepni egy ajándékdallal. A Győri Rádiót ritkán hallgatjuk. A sportközvetítést rendszerint igen.

Tóth Pálné egészségügyi alkalmazott:

Tévénk is van, rádiónk is, a tévé a családé, a rádió az enyém... Szeretem a komoly zenét, meghallgatom a tánczenét is, de legjobban a színházi közvetítéseket és a rádiójátékokat kedvelem. A rádiójátékot inkább, mert abban nincs az a sok mellékzörej, zavaró hang, mint a közvetítésekben. Rendszeresen hallgatom a Győri Rádió adásait a Petőfi adó hullámhosszán. Egyórás műsorukban az tetszik, hogy változatosak, sok mindenről tájékoztatnak és közben mindig adnak egy kis összekötő zenét. A Szabó-család unalmas, elcsépelt, nem hallgatjuk. A Szív küldit sem. Feltétlen meghallgatom a híreket és az időjárásjelentést.

Takács Klári gimnáziumi tanuló:

Legjobban a tánczenét és a Rádióiskola műsorát szeretem. Meghallgatom a színházi közvetítést és a rádiójátékokat, s néha a sportközvetítést. A Szabó-család eleinte érdekelt, aztán elkopott és unalmassá vált. A Szív küldit sem sajnálom. Nem tartom szükségesnek. Van azon kívül is elég jó zene a rádióban. A Győri Rádiót nem hallgatom, de az öcsém igen. Vasárnap is meghallgatta a győri közvetítést az ETO-mérkőzéséről. Ő egyébként nem szereti a tánczenét, az úgynevezett modern táncoktól, mint például a twist, irtózik.

Werderits Istvánné háziasszony:

A rádióban a legjobb a zene, különösen a cigányzene, tánczene, meg amit a Szív küldiben hallottunk. Azt szeretjük nagyon. A férjem is a zenét hallgatja, meg a jó színházi közvetítést. Egész nap nehéz munkát végez, kőműves, és amikor hazajön, pihenni akar a rádió mellett. A Szabó-család is igen jó, sokat lehet rajt nevetni, csak az a kár, hogy a legizgalmasabb résznél hagyják abba. A Győri Rádió műsorát mindig hallgatjuk, az sok hírt ad mirólunk. Azt is megmondta mennyi lesz a nyereségrészesedés, meg azt is, hogy hol bontják a régi házakat és hol építenek újakat. A falusi adásokban tetszett a Róza néni és a Mihály. Mindennap feltétlen meghallgatjuk a híreket és az időjárásjelentést. Számunkra unalmas a komoly zene...

Rajky Géza tanár:

Sajnos, kevés időm jut a rádiózásra, tévénk pedig még nincs. Előbb házat akartunk, aztán jöhet a többi. A rádiótól elsősorban a gyors és pontos hírközlést várom, s ha van időm, rádiójátékot, néha a mérkőzések közvetítését. A Szabó-családról az a véleményem, hogy régen elavult és csak a kis igényű hallgatók kívánságára tartják műsoron. Nem sajnálom a Szív küldi műsort sem. A Győri Rádiót ritkán hallgatom. Feltétlen meghallgatom a híreket, időjárásjelentést. Számomra unalmas műsor nincs, tudniillik keveset hallgatom, s ha valami nem tetszik, elcsavarom Pestről. Elég széles a skála...

★

A fenti — többnyire erősen rövidített — nyilatkozatok rendkívül tanulságosak, bár nem alkalmasak arra, hogy számelemzési módszerekkel a teljes közvélemény hű tükrét adják. A népművelő és a rádiószerkesztő számára azonban kitűnő jelzések a tömegigény változásairól és még inkább a tennivalókról. Azt vitatni sem lehet, hogy a műveltségi színvonalban és igényességben még élesen elkülönül a munkások egy része az értelmiségi foglalkozásúaktól, sőt az idősebb családtagok is a gimnáziumban, vagy szakiskolában tanuló fiataloktól. Ez az igénytelenség tartja életben a Szabó-családot és sajnálja a Szív küldit. Érdekes jelenség, hogy a fiatalok közül csaknem kizárólag a 13 éven aluliak kedvelik a Szabó-családot. A tény egyúttal rámutat művelődési szerveink sürgető feladatára: minden eszközzel segíteni kell a munkáscsaládokat az alapvető műveltségi, ízlésbeli színvonal elérésében.

A rádiónak keresnie kell sajátos — a televízióval versenyképes — műsorformáit és gyors, széles körű hírszolgálati, hírközlő formáit.

Bertalan Lajos

VALAKIT VISSZAVÁRNAK

az ócsárlás is úgy fájt, mert igaz volt. Feledni a fájdalmat. Kutyaharapást a szőrével, hisz fiatal vagy még... Így vigasztalták a

dolatokkal. — Miért sietett? Hová futott? Miért nem hallotta Jutka kiáltását? Látta-e, hogy a kislány kirohant a kertből?

két nagyobbik strdogálva várja a vacsorát, de a férfi még mindig a bozótos ösvényt nézi, a lámpa himbálta árnyakat. A szomszéd-

Függönyrojt

E. Sz. U. után

Hazatértek (vagy az újabb vendégszereplések színhelyére utaztak) az *Európai Színházak Uniója* 2. fesztiváljának társulatai, de budapesti előadásaik még mindig élénken foglalkoztatják a honi szakmát.

Hogy a kilenc színház előadásai mit adtak a magyar színházi világnak, és hogy a magyar színházi világ mit tudott adni a nálunk most megfordult európai élvonalnak (mert ha tehették, látogatták a budapesti előadásokat ők is), azt bizonyára elemzik majd terjedelmes szakcikkek, s ami még fontosabb: elemzik az előadásokat megnéző színészek, rendezők, dramaturgok, tervezők, színházvezetők. A kérdés itt és most csak annyi lehet: mit kellett észrevennünk elsősorban, mit tanulhattunk, mire figyelmeztettek bennünket az előadások, és levonhattunk-e sebtében is egy-két alapvető tanulságot.

Amit legelsőként észre kellett vennünk, még a félresikerült, gyönge vagy egyenesen rossz eladásokban is (merthogy ilyenek is voltak ám!), az bizonyos *szakmai precizitás*. Még az olyan torzító produkciónak is, mint a düsseldorfi *A szép idegen*, megvolt az az erénye, hogy a vitatható elképzeléseket is roppant következetesen, kimunkáltan valósította meg. A sok szempontból csalódást keltett, mert leginkább önmaga múzeumának mutatkozó *Strehler*-rendezés, *A terecske* is, ha valamivel, ezzel a partitúra- és koreográfiapontosságú munkával ejtett ámulatba. Amit pedig *Bergman Marquise de Sade*-rendezése e tekintetben felvonultatott, ennek a precizitásnak (s ugyanakkor, Bergmannál, az *intenzitásnak* is) nehezen felülmúlható példája volt. Annyi hazai slendriánság, végiggondolatlanság, ötlettelenség és stílustalanság után ezeket az előadásokat látni igazi felüdülés volt, és sokaknak talán felfedezés is: így is lehet, vagy: *csak így lehet és csak így érdemes*. A találkozó legjobb előadása, a szentpétervíriak *Gaudeamusa* pedig mindezt a szakmai precizitást, kidolgozottságot, tökéletes mesterségbeli tudást megtoldotta még valamivel, ami egyedül az ő sajátjuk volt: *amit a színpadon láttunk, a húsunkba vágott, belénk mart, szívünket és lelkünket tépte.*

Nagyon profi előadásokat is láthattunk, elsősorban a két angol színháztól, a *Királyi Shakespeare* és a *Királyi Nemzeti* társulattól. Az utóbbiak *Sweeney Toddja* megint csak óriási figyelmeztetés: prózai (!) színészek olyan szinten tudnak énekelni, hogy semmi nehézséget nem okoz nekik *Gondheim* nagyon is nehéz zenéjének *nem puszta megszólaltatása, hanem az előadása.*

Észre kellett venni valamiféle arány- vagy értéktévesztést is. A szakma egy része (főleg színészek) elragadtatottan lelkesedett a *Bulandra* álmosító *Goldonijáért* és a spanyol *Lliure* üres produkciójáért. Olyan színészek is, akik maguk sokkal jobbak, mint akiket ezekben az előadásokban láthattak. Mi ez? Önbizalomhiány? Szakmai vakság? Nem tudom.

S ha már a hazai reagálásokat emlegetem: csak a jelenleg is futó budapesti előadások közül néhány – *A színházcsináló* a Budapesti Kamarában, *Marlowe II. Edwardja* ugyanott, *Goldoni* komédiája, *Az új lakás* a Katonában, *Az Idő és a Szoba* a Radnótin, a *Katharina Blum elveszett tisztessége* a Kamrában – nyugodtan helyet kaphatott volna az E. Sz. U. válogatásában (s a Katona József és a Kamra előadásai gyakorlatilag szerepelt is). Ezekkel egyáltalán nem vallottunk szégyent Európa előtt. Ami persze nem azt jelenti, hogy nálunk minden rendben van, hanem csak azt, hogy évadonként két-három előadás nálunk is megüti az európai legjobbak mércéjét. És hát országonként sokkal több nagy dobás ott sincs egy-egy évadban.

(takács)

Rekviem zenélő kútra

Sütő-bemutató a Nemzetiben

Csillaghullás – díjkiosztás – előzte meg *Az ugató madár* című *Sütő*-darab kőszínházi bemutatóját. Minthogy a *Sík Ferenc* rendezte ősbemutató az idén nyáron a Gyulai Várszínházban zajlott le, kézenfekvő volt, hogy a Nemzeti Színházba „áttelepített", módosított változat premierjén nyújtsák át a gyulai díjakat. A *Várszínházért Díjat*, melyet Gyula Város Önkormányzata alapított, *Raksányi Gellért* és *Juhász Judit* vette át, Békés megye közgyűlésének *Nívódíját* pedig *Szakácsi Sándor*. A Gyulai Várszínház *Őze Lajos* jutalmát *Sörös Sándornak* ítélték, a Csongrád megyei közgyűlés díját pedig a marosvásárhelyi szerző, *Sütő András* nyerte el. Mindezek után fölgördült a függöny.

A kritikus ezúttal elfogultságot jelent be. Teheti ezt annál is inkább, mert elemző szakbírálatot lapunk már a gyulai ősbemutatót követően megjelentetett (*Szakolczay Lajos* tollából). És teheti, mert maga is Marosvásárhelyen morzsolta napjait 1987 őszéig, a szerző földijeként, az Ugató madár hősének, a híresnevezetes, múlt századi műszaki zseninek, *Bodor Péternek* a városában. A környék akkor még kevéssé szennyezett levegőjével szívhatta magába a magyar múlt legendás történeteit, kicsi gyerekként mutatták meg neki a Fő tér felső végén a székely ezermester hajdani zenélő kútjának eredeti helyét, ahol akkor már réges-rég a nagy román katedrális állott. Ám a legendák legalább olyan makacsul tartják magukat, mint a színhelyükre épített katedrálisok. Nem nagyon akadt Marosvásárhelyen „bennszülött", aki ne hallott volna Bodor Péter elmés szerkezeteiről, műszaki leleményeiről, és – mi tagadás – törvénybe ütköző bankóhamisításairól.

Írói szabadság dolga hát átköltení a valóságot, fölerősíteni a legenda dicső vonásait, tompítani a tények dokumentáris ridegségét. Sütő András majd másfél száz évvel később vetette papírra színjátékát, nyilván saját kora gondjainak szorításában. Nem annyira hősének hiteles vonásai, cselekedetei érdekelték, mint amennyire az erdélyi magyarság mai (és közelmúltbeli) sorsproblémáinak kimondási kényszere. Bodor Pétert bukott szabadságharc utáni, illegális mozgalmak szolgálatába szegődteti.

Hallgatom az enyhén archaizált szöveget, amely a székely adomák humorával itatja át a múlt századi emelkedettséget, és régmúlt történetek, erdélyi hangulatok érintenek meg. Elnézem a marosszéki elöljáróság kétkulacsos, hivatalosan „labanc-lojális" főhivatalnokait (a *Ferenczy Csongor* alakította főbírót, a *Huszár László* formálta királyitábla-elnököt, a főügyészt *Szokolay Ottó*, az ítélőmestert *Kőmíves Sándor*, az ülnök-elmeorvost *Keresztes Sándor*, a börtönparancsnokot *Szélyes Imre* alakításában), akik mellveregető hazafiságukat csak a boroskancsó társaságában merik hangoztatni – s akik hivatali székük féltésével sok tucatnyi kommunista kollaboráns alakját idézik föl. Mi tagadás, az erdélyi magyarság hivatallal megáldott aparatcsikjainak egyikét-másikát, ne adj' Isten, szellemi, művészi nagyságát is. Lenni vagy nem lenni, lapulni vagy árulni, nyomorogni, vagy úgy-ahogy a fölszínen lebegni – ez volt a hamletinél jóval primitívebb, megalázóbb, alantasabb kérdés. Sütő András szemmel láthatólag ma sem tudja a korábbi (talán napjainkra sem föloldott) dilemmát feledni. Meddig enged szabadjára, és meddig korlátozhat a lelkiismeret? Nem első kérdésföltevése e véritatta golyóbis író-jeleseinek – a görögöktől mindmáig. Hát még az ősidők óta lövészárok szabdalta magyar föld nagy gondolkodóinak. A nemzeti elkötelezettség, az erkölcsjobbítás örök feladat volt, s a beolvasztás veszélyének kitett kisebbségi területeken ma többszörösen is az. Nem tudtam hát elfogulatlanul figyelni Az ugató madár dramaturgiai megmódolására meg az előadás szakmai, stiláris megoldásaira vagy megoldatlanságaira; elmerültem a darab morális-politikai labirintusában, még csak a főszereplő *Koncz Gábor* és kedvese, későbbi neje, *Varga Mária* (gróf Rhédey Claudia) lírai metaforákkal telitűzdelt szerelmi jelenete sem zökkentett ki az erkölcsi-politikai asszociációrendszer emlékidéző hálózatából. Egyszeriben otthon éreztem magam. Otthon, a meggyötört Marosvásárhelyen.

Metz Katalin

Rádió mellett

Kérdések és kérdezések

Nem tudom, *Tito Sansa*, a La Stampa tudósítója mennyire ismeri a jelen és a közelmúlt magyar irodalmi és sajtóviszonyait, de hogy nem bizonyult jó interjúkészítőnek legutóbb, az bizonyos. A „hallgattassék meg a másik fél!" elve helyett a „még egy lapáttal" taktikáját alkalmazva írta le: az új MTI-igazgatótól is félti a magyar közélet tisztaságát. Lelke – újságírói tisztessége – rajta. Állítása egy régi képet idéz fel bennem, a hetvenes évekből: egy nem mindenhol szívesen látott fiatal író adja át korrigált elbeszélését a félhivatalos kormánylap irodalmi szerkesztőjének. A *Fancsikó és Pinta* egykori írója a már akkor is kiváló irodalmárnak, aki egyébként mától az MTI igazgatója.

Esterházy nem kíván a rádióban szerepelni, jó néhány más, kitűnő alkotóval együtt, s ehhez joga van. Mellékes kérdés, hogy a néma leventék legnagyobb része éppen akkor nem mondott nemet, amikor igazi gesztus lett volna: a pártállam évtizedeiben. Az viszont nem mellékes kérdés, hogy a Gondolat–jel riportere csak ennek a néhány tucatnyi alkotónak a megnyilvánulását fogadja el érvényesnek, s még csak meg sem kérdezi azt a valamivel nagyobb számú írót, művészt, akik másként látnak bizonyos dolgokat. Még kevésbé mellékes kérdés, hogy az utóbbi hónapokban ez a műsor nem csupán nem kulturális, de a legkevésbé sem kulturált műsor már, meginterjúvolt vendégei között szinte még véletlenül sincs olyan, aki másként gondolkodik, s ha véletlenül akadna is egy, legfeljebb azért, hogy az újságíró rajta pótolja be, amit addig elmulasztott: olyan kérdésekkel bombázza, amelyeket, ha ütésről van szó, jobbára övön aluliaknak szoktunk nevezni.

Aminek eleje, annak hátulja is van persze, s nem csak az ökölnek vannak nagy csapásai. Amilyen dühítő az egyoldalúság a színén, olyan a visszáján is: ha valamelyik párt fizetett propagandistája mutatja be a rádió fő műsoridejében, hogyan is nem szabad interjút készíteni. A sajtótisztesség ideje-e az este kilenc-tíz közötti óra, vagy a tragikomédiáé, nem tudom, ahogyan azt sem, minek nevezhetjük azt, ha a riporteri kérdéseknek láthatóan egyetlen céljuk van csak: hogy a kérdezett minél zavartalanabbul, vehemensebben ostorozhassa mindazokat, akik más nézeteket képviselnek, mint ő. A fiatal *Fülep Lajos* műterembeszélgetéseit idézte fel ez az interjú: ő úgy írta le a kor ünnepelt mestereinek minden szavát, hitelesen, hogy közben érzékelhettük, a vendéglátóra a stupid szó a legmegfelelőbb. Nem szerencsés, ha a beszélgetés után a hallgatókban önkéntelenül az a gondolat merül fel: a jelzőt a riporterre, no meg a szerkesztőre, a beszélgetés műsorba iktatójára kell alkalmazniuk.

Vannak azután szerencsésebb találkozások is riporter és riportalany között. Üdítő volt az a félóra, szombaton délután, amelynek során *Tornai József* és *Döbrentei Kornél* fejtette ki a mikrofon előtt, mit is gondolnak az irodalom, a tömegtájékoztatás, a kultúra, politika meglehetősen összezavarodott viszonyáról. Címszavakban: tolerancia, tárgyilagosság, egyenlő mérce alkalmazása, értékközpontúság... A riporter a másik oldal véleményére is kíváncsi lett volna, a kiváló költő azonban nem kívánt részt venni a beszélgetésen. Igaz, ő akkor is mert hallgatni, amikor diktatúra volt az országban. Igazolja ez őt? Vagy növeli felelősségét? Kinek az érdeke úgy feltüntetni a dolgokat, hogy a demokratikus Magyarországon rosszabb a helyzet, mint az „aczélosan puha" diktatúrában? Kinek érdeke, hogy süketek párbeszédévé váljon a másként gondolkodó alkotók szóváltása? A lelkiismeretes riportereké semmiképp.

(-szó)

Fesztivál Torinóban

Tajvani rendező nagydíjas filmje

Kiküldött tudósítónk jelentése: Pénteken este bemutatták, szombaton este, az ünnepélyes díjkiosztáson elnyerte a 20 millió lírával együttjáró (még a mai inflációs világban sem megvetendő összegű) fődíjat *Tsai Ming-Liang*, az ifjú tajvani rendező a *Neon isten lázadói* című, 106 perces játékfilmjével a Fiatal Filmművészet XI. Nemzetközi Fesztiválján, Torinóban.

A címével is az immár klaszszikusnak számító *Nicholas Ray*műre, a *James Dean* zseniális alakítása révén filmtörténeti jelentőségű *Ok nélkül lázadó* címűre utaló film hősei: a tajvani metropolis dzsungelében napjainkban kallódó fiatalok. Minden napjukat és estéjüket a csillogó-villogó elektronikus játéktermekben meg a zsúfolt görkorcsolya-palotában töltik, riasztóan bőgő hangú Yamahákon száguldoznak, s mi sem természetesebb számukra, mint hogy amikor pénzük fogytán van, éjszaka feltörik az egyik játékautomata-raktárat. A főhős testvérpár egy sivár lakótelepi bérház sokadik emeletén lakik, ahol rendszeresen felbugyog a szennyvíz a lefolyóból, s ők egykedvűen tapicskolnak az egész lakást bokáig elborító csatakban... Szerelmek helyett csömört okozó alkalmi együttlétek; barátságok helyett geng-kapcsolatok születnek csak ebben a közegben; kátyúba fut a párhuzamos szálon vezetett történetek másik főhősének, a szorgos taxisofőr egyszem, dédelgetett fiának élete is; aki abbahagyta a iskoláit, mert vonzónak látta azt a motoros-száguldásos – a semmibe vezető – életformát. *„Fassbinder* óta egyetlen filmrendezőnek nem sikerült még ennyi gyengédséggel és átéltséggel ábrázolnia a mai fiatalok reménytelennek látszó életformáját" – írta Tsai Ming-Liang erőteljes filmjéről *Tony Rains*, az egyik legismertebb angol kritikus.

A nagyjátékfilmek versenyében a két különdíjat a kazahsztáni *Bulat Kalinbetov* és *Bulat Isakov* filmje, *Az utolsó hideg nap;* illetve a japán *Kato Tetsu* alkotása, *A bambu-játékos* nyerte el.

Annak érdekében, hogy a fiatal filmesek találkozójának, nemes versengésének eseményeit minél szélesebb körben ismertté tegyék Torinóban, vasárnap este, a *Juventus–Cagliari* mérkőzés előtt, a Stadio Delle Alpi lelátói előtt egy gigantikus méretű vászonra vetítették a rövidfilmek versenyében első díjat nyert amerikai *Michael Costanza Mama Suid* című, az amerikai popkultúrát dokumentum-szekvenciák kollázsával újjáértelmező alkotását...

Ez se túl gyakori esemény napjaink európai kulturális életében: hogy egy filmfesztivál díjnyertes kisfilmje másnap este csaknem százezernyi néző előtt mérettetik meg, egy futballstadionban!

Zsugán István

A kegyetlen kép

Száztizenhat évvel ezelőtt, november 22-én született Ady Endre

A hó eltakarja a sírokat. Adyét is a Kerepesi temetőben. A fehér szoboralak néma. De meg kell állni, oda kell sétálni hozzá, mert a síron gyertya világol; mellette virágcsokor, s a szalagján ez olvasható: „A balatonboglári gimnázium leánynövendékei." Ifjú szívekben él mindörökké. Egy szál gyertya; most járhattak nála, de az árnyékuk már suhan valahol. Botorkál az emlékezet és lerogy.

S eszembe juttat egy találkozást.

✪

1966-ban ismertem meg Czigány Dezső festőművész öccsét. Ő jelentkezett. Abban az időben a Hatvan éven felüliek vetélkedőműsorát szerkesztettem a rádióban. Czigány László levelet írt, s kifejezte azon óhaját, hogy szeretné elszavalni Vörösmarty A vén cigány című versét. A levélírót néhány nappal később, Tompa utcai lakásán kerestem fel.

– Szeretettel gondolok régi iskolámra – emlékezett –, ahol a drága Gaál Mózes ifjúsági író volt az osztályfőnökünk. Együtt ültünk a padban Reiner Fricivel, a későbbi nagy karmesterrel, aztán Füst Milánnal... Nem, ő másutt ült... És jólesik emlékeznem arra, hogy Reiner Frici már fiatal korában, a harmadik osztályban milyen gyönyörű koncerteket dirigált. Meg is állapították róla, nagyszerű muzsikus. S amikor elfáradtak, megkértek engem, hogy szavaljak. Nagyon tetszett, láttam, Shakespeare Julius Caesarja, és szavaltam Antonius monológját... („Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni...") Gaál Mózes, a drága, apánk helyett apánk, azt mondta: „Laci, hallod-e, majd szólok én Beregi Oszkárnak, aki Antoniust a Nemzeti Színházban játszotta, hallgassa meg, hogy jól mondod-e." És eljárt hozzánk Beregi Oszkár, és egy-két helyen korrigált.

Füst Milánról folytattuk a társalgást, a Nyugat későbbi jellegzetes alakjáról, aki azt írta Ez mind én voltam egykor című könyvében, hogy „nincs ellenszenvesebb dolog, mint a fiatalkor higgadtsága és az öregség mohósága".

– Füst Milán igen okos, dinamikus fiú volt – mondta Czigány László. – Vitatkozóképes. Igaz, énnekem más volt a föllépésem, mint az övé. Ezzel szemben a kedves, drága Reiner Frici, mint muzsikus lélek, zárkózott, csöndes, visszavonult zseni volt... Jaj, kedves emlékem... A Szondy utca 19-ben laktam én, velem szemben Reiner Frigyes, de lehet, hogy a 19-ben lakott ő, én pedig a 24-ben... Szóval a Szondy utcában lakott annak idején Nagy Bella is, az Óbudai Kisfaludy Színház művésznője. És a drága, jó Jókai odacsoszogott mindennap öt órakor a Szondy utcai házba, Nagy Bellához. Mi pedig ott járkáltunk, nagyon szerettük és nagy tiszteletben tartottuk; elébe kerültünk, és köszöntöttük, s ő kedves-bájosan ránk mosolygott. Elég volt ez nekünk!

Az Öreg ember nem vén ember című Jókai-regényt idéztük, amelyet az író akkor vetett papírra, amikor hetvenöt éves korában a húszéves Nagy Bellát feleségül vette. Az öregség száműzetés egy korból, mely csupa délelőttből állt. Vagy mégsem? Hogyan nézett ki Jókai a kkor? – faggattam Czigány Lászlót.

– Törött volt már, csoszogott. Öreg volt, de a szeme, az mindig nevetett. Lehet, hogy ránk nevetett, gyerekekre. Ferencjóskában csoszogott a drága öreg, és a ferencjóska tele volt pecséttel, mi pedig ezen mulattunk, nevettünk.

Ady Endre egyik portréját Czigány László bátyja, Dezső készítette a költőről. A festmény születéséről a következőket tudtam meg a Tompa utcai lakásban.

– A harmincadik születésnapját együtt ünnepeltük Adyval a Tavaszmező utcai kis, lugasos kocsmában, pár lépésnyire a bátyám Szűz utcai műtermétől. Ott búsult, gubbasztott a drága Ady Endre. És eszébe jutott, hogy harmincéves. Tíz évvel volt nálam idősebb; ő 1877-ben született, én 1887-ben. Engem is meghívtak, és ez a drága két jó barát ott iszogatott. És mondta Ady Endre, hogy hát: „Dezsőkém, tölts!" Erre a bátyám öntött neki bort, de nem teli. A kedves Ady felemelte a hangját: „Azt mondtam, hogy tölts, nem azt, hogy önts; tölts, az annyit jelent, hogy telitölts!" Ők iszogattak, és meg kell vallanom, hogy én maradtam csak köztük józan. Húszéves fiú voltam akkor, és az Óvári Akadémiára mentem tanulni. Felejthetetlen este volt a drága Ady Endrével... Mikor már jól eliszogattak, fölhívta a bátyám a műtermébe, és ott, villanyfénynél, lefestette Ady Endrét. Érdekes, hogy Révész Béla a teljes Ady–Léda könyvében megemlíti azt az Ady-levelet, amely a képpel függ össze (a 147. oldalon): „Czigány elkészült az új portrémmal. Esténként villanyfénynél ültem neki. Rendkívül sikerült az érdekes, de kegyetlen kép. Valósággal leleplezés, és majdnem karikatúra, ami magának biztosan nem fog tetszeni."

✪

Évekkel később, valamikor 1970 nyarán, a Duna-parton bolyongva ismét belebotlottam Czigány Lászlóba. Ő ismert fel, ő szólított meg:

– A, a régi, kedves ismerős...

Énekelve, kissé pátoszosan beszélt, és erősen megnyomta minden egyes szó első szótagját.

– Hogy van? – kérdeztem.

– Megvolnék lassacskán, csak egyet nem tudok megbocsátani magának, hogy nem engedte elszavalni nekem A vén cigányt a rádióban!

Többé nem láttam. Utólag tudtam meg, hogy 1971. április 21-én meghalt.

Kő András

NEVEZÉSI LAP

Club Nintendo

ELEKTOR KALANDOR

Számítógépes televíziós játék

Nevem:.....

Címem:.....

Telefonszámom:.....

Életkorom:.....

Mióta játszom Nintendóval?.....

Egyéni játékra jelentkezem: ☐ Családi játékra jelentkezünk

A jelentkezési lapot saját fényképeddel, leragasztott borítékban küldd el címünkre:
1922 Budapest, Pf.: 167.

Játékidők a TV2-n:
Hétfőn, kedden,
szerdán és csütörtökön
17.50-18.00 óráig.
Vasárnap 9.50-10.00 óráig
(családi játék).

Megváltoznak a budapesti tudakozó számai

Hétfőtől megváltozik néhány közérdekű tudakozó távhívási száma Budapesten. A fővárosi közületi és egyéni előfizetők telefonszámai iránt a **117-0170**-es telefonszámon lehet érdeklődni. A vidéki előfizetőket a **267-3333**-on, míg a nemzetközi tudakozót a **267-5555**-ös szám tárcsázásával lehet felhívni. Központi ébresztést hétfőtől a **266-4422**-es számon lehet kérni. A faxon való tudakozódás november 22-től a **266-4545**-ös számon oldható meg. Nem változik az üzenetkövetítő száma, marad a **117-0155**.

ÁLLÁS

Fényszedőbeírót keres felvételre az Új Magyarország napilap állandó délelőtti munkabeosztásban.
Jelentkezni lehet telefonon Fóris Attilánál vagy személyesen a szerkesztőségben.
Cím: Bp., Blaha Lujza tér 3. Telefon: 266-8375.

Puttonyváltó segélyfutás

Immár hetedik éve rendezi meg a Szegedi Olajbányász Lövészklub a Puttonyváltó segélyfutást Csongrád megyében. December 4–5-én 25 fős amatőr váltócsapat 250 kilométert teljesít, hogy útjuk során minél több nagycsaládot felkeresve átnyújtsák részükre az összegyűjtött mikulási ajándékokat.

A Mikulás csapat Csongrádon a Szentháromság téri nevelőotthonban kezdi a látogatást, majd 29 település rászorulóinak viszi el a csomagokat. Az egyesület kér mindenkit, hogy az adott településeken belül fusson együtt a segélyváltóval és segítsen megtölteni a Mikulás puttonyát!

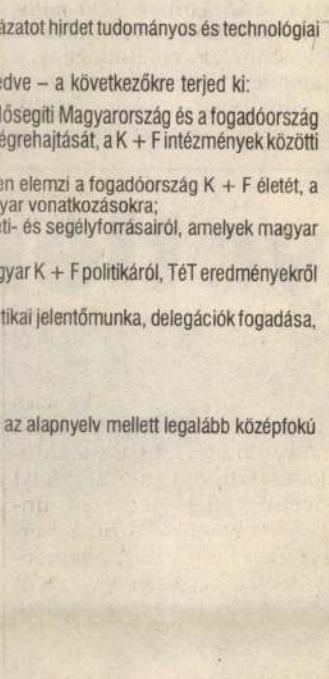

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia valamint az Óbudai Társaskör Galéria 1993. november 23-án 18 órakor nyitja meg Molnár Sándor festőművész akadémikus székfoglaló kiállítását. A kiállítás helye: Óbudai Társaskör Galéria, Budapest III., Kiskorona u. 7. A kiállítás megtekinthető november 23-tól december 19-ig.

KOSSUTH: Óránként: Hírek, Időjárás, Útközben 4.30 Reggeli krónika 8.10 Törvénykönyv 8.40 Napközben 11.05 Szonda 11.35 Titkos fegyverek 12.00 Déli krónika 12.30 Ki nyer ma? 12.40 Falurádió 12.50 Külpolitikai figyelő 13.30 Hitélet 14.05 Klasszikusok mindenkinek 15.05 Nyitnikék 15.35 Üzenő 15.45 Beszélni nehéz 16.00 Délutáni krónika 16.20 Évadnapló 17.05 Eco-mix 18.00 Esti krónika 18.30 Ráadás 19.05 Sportvilág 19.30 Jó éjszakát, gyerekek! 19.40 Összeállította: Janikovszky Éva 20.30 Határok nélkül 21.05 Kamarás István: Eurorakéta 21.32 Liszt-művek 22.00 Késő esti krónika 22.30 Ki ölte meg Kennedyt? 23.05 Egy énekes – több szerep.

PETŐFI: 4.33 Hajnali kalendárium 6.03 Reggeli csúcs 7.40 Sportreggel 8.05 Slágerturmix 8.50 Apró-cseprő 9.03 Zöld telefon 138-8082 9.10 Zeneszó 10.55 Gordiusz plusz 11.03 Családi persely 11.15 Sárga tengeralattjáró 12.00 Nótakalendárium 13.10 Hogy tetszik lenni? 14.00 Kettőtől ötig 17.05 Ziccer 18.30 Látatlanul 19.05 Garázs 19.30 Égi vándor 21.10 Mozimagazin 23.03 Sporthíradó 23.10 Máról holnapra.

BARTÓK: 6.00 Muzsikáló reggel 9.05 Pódium 10.05 T. S. Elliot: Átokföldje 10.37 Barokk muzsika 11.40 Magyar daloskert 12.05 Hangverseny délidőben 13.28 Romantikus operarészletek 14.20 Tar Sándor: A hang 15.30 Évfordulók nyomában 16.05 Kóruspódium 16.30 Eszperantó híradó 17.00 Zenei tükör 17.50 A hét költője 18.05 Operabérlet 19.05 Az emberiség nagy kalandja 19.35 Hangversenyciklus 20.25 Elfeledett irodalom? 21.30 Joplin ragtime-ok 22.05 Új Zenei Újság 22.50 Rádiószínház 23.45 Zenekari muzsika.

RÁDIÓ BRIDGE: 7.30 Hírmagazin 8.00 Budapest day and night 9.00 Forintos percek 10.45 Apró 11.30 Hírmagazin 14.45 Apró 16.00 Slágerlista 17.15 Ki nyel ma? 17.30 Hírmagazin 18.00 Kukker 18.45 Apró 20.00 Budapest day and night 20.30 Hang kép nélkül 21.30 Hírmagazin 22.00 Szegő András beszélget Sass Józseffel 23.20 Willis Conover dzsesszműsora 24.00 Kvakvarak.

TV1: 9.00 Napközi 9.30 Walt Disney bemutatja 11.30 Játék 12.07 Déli üzlet 16.00 Híradó 16.10 Szórakaténusz 16.25 Hatalom és szenvedély 17.15 Hagyomány 17.55 Jelképtár 18.00 SzEGAsztok! 18.05 Múlt-kor 18.35 Szerencsekerék 19.07 Esti mese 19.17 „Engedjétek hozzám!" 19.30 Híradó 20.05 Columbo 21.20 (H)arcképek 22.00 Létkérdések 22.55 Színházi Napló 23.35 Híradó 23.40 BBC-híradó.

TV2: 14.05 A Hét 15.00 Parlamenti Napló 17.05 Elektor kalandor 17.10 Gyerekeknek 17.30 Civil kurázsi 18.00 Délutáni egyenleg 18.10 Körzeti híradók 18.13 Video-táncház 18.25 Medicína 18.35 Zöldpont 19.05 Frici, a vállalkozó szellem 19.30 Sportközvetítés 21.25 Kapcsolatok 22.00 Híradó 22.25 Dokumentumfilmek.

DUNA TV: 16.00 Hírek 16.05 80 nap alatt a föld körül 16.30 Mi hárman 18.10 Bárdos Lajos: Missa Tertia 18.25 Mesesarok 18.45 Dunahíradó 19.00 Hazajáró lélek 20.30 Tatár őseink 21.10 Meghökkentő mesék 21.40 Hírösszefoglaló

FILMEK: OSZTRÁK 1: 21.25 Elárulva (am. film), **PRO 7:** 20.15 Szoba kiadó (am. film), **SAT 1:** 15.40 Úrszekerek (am. films.), **RTL:** 18.00 Te vagy az egyetlen (mexikói films.)

HBO-program: 17.30: Titkok háza (amerikai krimi) 19.10: A komédia királya (amerikai filmszatíra) 21.00: Oliver Stone (amerikai dokumentumfilm) 22.05: A bankár (amerikai akciófilm) 23.40: Bűnös asszony (amerikai krimi)

A mai rádió - és televízió-műsor

Kossuth, 21.05: Eurorakéta

A Rádiószínház Európa 1968 pályázatának hangjátéka – szerzője Kamarás István – tisztelgés 1968 emléke és Örkény István egyik egyperces novellája előtt, kitűnő főszereplőkkel: Tolnay Klári, (képünkön) Szakácsi Sándor, Peretalan Ági, Gyabronka József, Papp János.

Duna Tv, 19.00: Hazajáró lélek

Régi idők mozija sorozat egyik kiemelkedő darabja. 1940-ben írta és rendezte Zilahy Lajos. Az eseménydús múltú lokálénekesnő és a komoly főmérnök házasságát feldúlja a férj féltékenysége. A szereposztásban csupa nagy név: Karády Katalin, Páger Antal, Kis Manyi, Somlay Artúr, Csortos Gyula.

A NAP-kelte kedden reggel ismét jelentkezik a TV1-en. Tervezett témák: Munkajogi tudnivalók – Kennedy-örökség ma – Látogatás a Johnson Emlékmúzeumban – 70 éves az Állami Hangversenyzenekar – FIDESZ-kultuszminiszterjelölt – Kinn, padon: Pokorni János. Telefon: 251-0490, 251-0119.

A KAKAS kedden reggel 6.05-kor ismét kukorékol a TV1-en. A tervezett témák: Adótipp: a vetési támogatás – Külföldi szakértők a húsmarketingről – A Deszki Téesz esélyei – Pártok az agrárkérdésről – Aszály és hószakadás – Kelemen- és Klementina-köszöntő.

Vitaestek

A Kereszténydemokrata Néppárt és a Budapesti Koordinációs Szervezet rendszeres Vitaestek és Szabad Fórum következő előadása 1993. november 22., hétfőn 18 órakor lesz. Az érdeklődőket szeretettel várják a KDNP Budapest XII., Nagy Jenő u. 5. szám alatti központjába.

Előadó: Pethe Ferenc, volt demokrata néppárti képviselő, az előadás címe: Giesswein Sándor mai jelentősége.

Mikulás – menekült gyermekeknek

KÉRÉSSEL fordulunk tisztelt Olvasóinkhoz: szerkesztőségünk Mikulással szeretné megörvendeztetni az egykori Jugoszláviából érkezett, hazánkban tartózkodó menekült gyerekeket, óvodáskorúakat és az iskolásokat. Gyermekeik, unokáik netán megunt játékait eljuttatva növelhetnék a hazájuktól távolba kényszerített gyermekek örömét. Előre is köszönetet mondunk mindazoknak, akik ily módon, a szeretetteljes mikulási jóság jegyében, a gyereklélek- melengető Szent Miklós napján megpróbálják valamelyest is megvidámítani a menekült gyerekek életét. A csomagokat Lehel György igazgató úr címére küldjék, 7700 Mohács, Művelődési Központ.

Kérjük a csomagküldőket, a csomagokra írják rá:
MENEKÜLTEK MIKULÁSA

Karácsonyi játékunk Rómába vezet

Lapunkban a hét valamelyik napján – 10 hétig – *játékszelvényt* találnak. Vágják ki, küldjék el szerkesztőségünknek! A heti sorsolások alkalmával Philips rádiós magnót és menedzserkalkulátort (2-2 db) nyerhetnek. Karácsonyi meglepetés-sorsolásunkon több mint *ötszázezer forint* értékben háztartási és műszaki cikkeket, főnyereményként egy kétszemélyes, *10 napos római luxusutazást* nyerhet *a WEST Travellel.* Aki hétről hétre beküldi játékszelvényét, – akár többet is – az megsokszorozza esélyét.

JÓ JÁTÉKOT ÉS SOK SZERENCSÉT KÍVÁN A SZERKESZTŐSÉG!

Pályázati felhívás

tudományos és technológiai attaséi posztok betöltésére

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság a Külügyminisztériummal egyetértésben pályázatot hirdet tudományos és technológiai (TéT) attaséi munkakörök betöltésére.

A TéT attasé tevékenysége – a nagykövetség szervezetébe és munkarendjébe illeszkedve – a következőkre terjed ki:

- érdekközvetítő, érdekfeltáró, érdekképviseleti munka: kapcsolatépítő tevékenységgel elősegíti Magyarország és a fogadóország TéT együttműködésének intézményes fejlődését (pl. TéT megállapodások kötését, ill. végrehajtását, a K + F intézmények közötti kapcsolatok ápolását);
- információs és elemző tevékenység: folyamatosan figyelemmel kíséri és jelentésekben elemzi a fogadóország K + F életét, a jelentősebb TéT eredményeket és eseményeket, különös tekintettel az esetleges magyar vonatkozásokra;
- K + F forrásfeltárás: rendszeres tájékoztatást nyújt a fogadóország azon K + F nemzeti- és segélyforrásairól, amelyek magyar intézmények, személyek által is pályázhatók;
- tájékoztató és PR („public relations") munka: a fogadóországban tájékoztatást ad a magyar K + F politikáról, TéT eredményekről és az együttműködési lehetőségekről;
- általános nagykövetségi feladatok: a nagykövetségi munkamegosztásból adódó külpolitikai jelentőmunka, delegációk fogadása, napi szervezési, ügyintézési feladatok ellátása.

Pályázati feltételek:

- természettudományos, műszaki (esetleg közgazdasági) felsőfokú végzettség;
- felsőfokú angol vagy német, francia, olasz, orosz nyelvtudás (az utóbbi négy nyelvnél az alapnyelv mellett legalább középfokú angol nyelvismeret);
- külpolitikai felkészültség;
- jó kommunikációs képességek;
- magyar állampolgárság;
- büntetlen előélet;
- PC szövegszerkesztési gyakorlat;
- gépjárművezetői engedély;
- 55 év alatti életkor.

Előnyt jelent:

- a kutatóintézeti, ipari fejlesztőintézeti vagy egyetemi tudományos előélet;
- a K + F államigazgatási gyakorlat;
- a nemzetközi TéT együttműködési tapasztalat.

A pályázatok elbírálása:

A pályázók anyagának formai, alaki elbírálása után, a követelményeknek eleget tevő pályázatokat egy – az OMFB és a KüM képviselőiből összeállított – munkabizottság értékeli. A tartalmi kritériumoknak összességében leginkább megfelelő pályázóknak – várhatóan februárban – külügyminisztériumi nyelvvizsgát és március elején külügyi pályaalkalmassági vizsgát kell tenniük.

Ezt követően a sikeres pályázókat egy szakmai zsűri személyesen meghallgatja és – a pályázók összteljesítménye alapján – javaslatot tesz az egyes TéT attaséi pozíciók betöltésére. A végső döntést az OMFB elnöke és a külügyminiszter együttesen hozza meg, előreláthatólag március végéig:

Az új Tét attasék 3–4 hónapos hazai szakmai felkészülés után foglalhatják el állomáshelyüket, várhatóan 1994 nyarán/őszén. A felkészülés és a kihelyezés időtartamára a TéT attasék a KüM személyi állományába kerülnek; szakmai irányításukat az OMFB végzi. A kihelyezés általában 4 éves időtartamú.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- rövid pályázati indoklást (kb. 1 oldal: mi vonzza a Tét attaséi pályában);
- egy-két oldalas önéletrajzot (a korábbi munkahelyek feltüntetésével);
- a legmagasabb iskolai végzettséget tanúsító oklevél másolatát;
- a nyelvismeretet igazoló okmány(ok) másolatát;
- esetleges referenciát nyújtó 2–3 személy felsorolását;
- 1 db 4x4 cm-es fényképet.

A pályázati anyagot 8 példányban 1993. december 15-ig kérjük eljuttatni az OMFB Attaséi és Információs Osztályára. Cím: 1052 Budapest, Szervita (volt Martinelli) tér 8. IV. em. 416.

A borítékra kérjük írni: „TéT attaséi pályázat".

A pályázatokat bizalmasan kezeljük. A sikertelen pályázók anyagait visszaküldjük.

az OMFB elnöke

Az EUROVITÁLIS Rt. értesíti részvényeseit, hogy

rendkívüli közgyűlését

1993. december 22-én de. 9 órakor

tartja,

a Budapest VI., Király u. 5. sz. alatti telephelyén.

Napirend:
1. Gazdasági beszámoló.
2. Személyi ügyek.
3. Egyebek.

Az EUROVITÁLIS Rt. igazgatósága

Külföldi tulajdonú, kb. 120 fő létszámú, budapesti telephelyű, kizárólag exportra termelő vállalat

MÉRLEGKÉPES FŐKÖNYVELŐT

keres, akinek feladata lenne
a bérelszámolási tevékenység irányítása is.
Bérezés megállapodás szerint!

Munkába lépés 1994. január 1-től.

LMM Kft. 1033 Budapest, Polgár u. 8-10.
Tel/Fax: 18-88-978, Endrédy Tibor.

GRÁL

lése. A politikailag újrarendeződő államok, Olaszország, majd Németország is a klasszicizmust fogadta el művészete hivatalos nyelvének. A magyar élet a legújabb időkben bekövetkezett politikai szilárdulásának legalább annyi szerepe van a klasszicizmus elterjedésében, mint a római magyar akadémia közvetítő befolyásának."

Kopp Jenő tisztán látja a párhuzamot.

NÉGY KIÁLLÍTÁS

Czigány Dezső (Alkotás Művészház)

Ezzel a kiállítással nem jó szolgálatot tettek Czigány Dezső emlékének, mert azzal, hogy utótermésének érdektelen tömegével akasztották tele a falakat, meghamisították a művész képét, s elkendőzték zordonan démonikus egyéniségét. Mire jó ez a kishitű, ijedező megalkuvás? Az egyenes színvallás ilyen kerülése, s ez az óvatos sompolygás a közönség kegye felé annál menthetetlenebb, mert egy halott nevében történik.

Ha egy lezárt művészi munkásságot akar valaki bemutatni, az egyetlen helyes eljárás az, hogy a maradandó műveket emeli ki, minthogy alapjában véve csak ezek számítanak. A selejt, a műteremhulladék lehet érdekes, sőt tanulságos is a művész alakulása, fejlődése szempontjából, de a nagyközönséget inkább félrevezeti.

Az igazság érdekében természetesen nem kellett volna azt sem elhallgatni, hogy Czigány Dezső is megalkudott élete utolsó tizenöt évében, de egy kegyeletes kiállításnak mégsem lehet az a fő célja, hogy érthetetlen egyoldalúsággal szinte kizárólag a művész lelki repedéseit, szomorú hanyatlását tárja elénk. Ehhez annál kevésbé volt joga a rendezőnek, mert Czigány Dezső halála előtt írásban tiltotta meg hátramaradó képeinek kiállítását.

A mai fiatalság nagyrészt már csak hírből ismeri Czigány Dezsőt. Hallott arról, hogy a *Nyolcak* egyik legtehetségesebb tagja volt, és bizonyára hallotta azokat a komor legendákat is, amelyek kísérteties színbe vonták ezt az állandóan a lelki megbillenés határán mozgó festőt, de képeiből vajmi keveset látott. A mostani kiállítás, sajnos, nem sokat változtathat ezen a helyzeten, mert mint mondottuk, az igazi Czigányt alig engedték szóhoz. Mindössze néhány képéből hallatszik ki annak a kornak a hangja, amely a múltkori világháború előtt és alatt szenvedélyesen keresett új kifejezési formát, s amely e keresés közben nemegyszer kíméletlenül rombolt, de nem a rombolás, hanem az újjáépítés kedvéért. S ha volt is benne sok fenegyerekeskedés, önhitt tiszteletlenség, ma már senki sem tagadhatja, hogy konok ellenzése lényegében véve egészséges visszahatást jelentett a még mindig dívó szirupos adomafestészet, a felületessé hígult természetszemlélet ellen, s hogy a *Nyolcak* és nyomukban egy sereg festő voltaképpen csak befejezte azt a világszerte támadt forradalmat, amelyet nálunk a nagybányaiak indítottak meg.

Czigány Dezső is Nagybányáról indult. Teljes meggyőződéssel élt az akkori és a későbbi harcos levegőben, s bár nem kerülhetett élére egyik mozgalomnak sem, festett mégis jó néhány olyan képet, amelyek nemcsak szándékuknál fogva, hanem tiszta festői értékük miatt is tisztes helyet biztosítanak számára újabb művészetünk

Négy kiállítás
Czigány Dezső (Alkotás Művészház), Ráfael Győző és Halmágyi István (Műbarát), Gábor Marianne képei (Tamás Galéria), Téli Tárlat (Nemzeti Szalon)
Magyar Nemzet, 1944. február 10.
Aláírás: Oltványi Imre
1 impeccable – feddhetetlen

CZIGÁNY Dersö

Oltványi 1991

történetében. Egypár csendélete, egy önarcképe és egyik Ady-portréja láttán a mostani kiállításon is felderenghet ugyan a nézőben Czigány Dezső igazi egyéniségének a képe, a festmények túlnyomó része azonban csak azt a kimerült Czigányt mutatta meg, aki egyhangú zöld-kék sárga színismétlésével és unalmasan egy kaptafára vont képszerkesztésével *Cézanne* tájképeinek csupán könnyen utánozható külsőségeit használta fel, és bármily kegyetlennek hangozzék is a szó, a cézanne-i új világ nagy értékeit apró garasokra váltotta fel.

Ezek a dél–francia, vagy hazai tájképek szakmányba készültek. Nincs gyökerük, nincs gerincük, majdnem illetlen foszlányok. Még az sem vezethet senkit félre, hogy egy nagy gyakorlatú festő mesterségi tudásával kérkedhetnek. Ha emlékünkbe idézzük Czigány Dezsőnek azokat a kiállításról hiányzó arcképeit, aktjait, csendéleteit és tájképeit, amelyeken valóban a *Cézanne*-ból, *Braque*-ból és *Derain*-ből merített tanulságokon keresztül tágította a maga nagybányai alapú művészetét, s amelyeken őszinte élmény és csupa izgalom szervezkedik, sokszor kifogástalan művészi renddé, akkor még jobban elszomordunk, s ezt a kereskedelmi szepontok szerint hebehurgyán összehordott kiállítást Czigány Dezső emlékéhez méltatlannak érezzük.

Egy politikai érdeklődésű újságíró érkezett Párizsba 1904-ben, egy költő a Fény Városába, akit kevéssé érdekelt mindaz, ami e fényből a festővásznakon kiteljesedett.

Bölöninek feltétel nélkül hihetünk, bár szerényen nem szól arról — ő ekkor jó néhány hazai lap párizsi képzőművészeti tudósítója volt, ld. a *Képek között* című cikkgyűjteményt —, hogy mennyire meghatározó szerepe volt a költő képzőművészeti érdeklődésének felkeltésében és ítélőképességének kialakításában is, főként az 1905-ben csak sokszorozódó együttlétek során. „Bölöni volt Ady Vergiliusza" (Németh Lajos), és bár az 1905-tel kezdődő sorozatban Ady még mindig inkább csak leméri a képzőművészeti villongásokban a közéleti jelenségek súlyát és hőfokát, de a *Jókai*- vagy a *Kossuth*-szoborról, *Vajda János* szobráról, akár a „szobor-nagykövetekről", a „tekercses szobrokról", vagy éppen a köztéri szobrászatról írt későbbi cikkek már egyéb és szakmai érdeklődésről is tanúskodhatnak a gyűjteményt lapozgató olvasó előtt. A tájékozottság még inkább növeli a szimptómákat jelző írások hitelét, ezekben a cikkekben már eleven művészetszemlélet is megcsillan a korábbi közéleti motivációk mögött.

„Ady, aki most (1906 júniusában) Párizsba érkezett, nem a régi Ady volt többé..." — folytatja Bölöni, és ítéletével nemcsak az Új Versek körüli harcokban megedzett költőre utal, de minden bizonnyal a szélesebb látkörű férfire is, akit egyre elszántabb vágyak kínoznak, aki egyre közelibb és személyesebb kapcsolatokat keres a művész kortársakkal, főként azokkal, akiknek a képzőművészet is „több a poézisnél", és ilyeneket (ismétcsak Bölöni révén) Párizsban magyart sem keveset talál. *Berénnyel*, *Czigány Dezsővel*, *Gulácsyval*, *Czóbellel*, *Tihanyival* (itthon majd *Kernstokkal*, *Rippl-Rónaival*, *Csorba Gézával*, *Kozma Lajossal*, mellettük *Petrovics Elekkel* és *Elek Artúrral*, *Gerő Ödönnel* és másokkal, köteteinek címlaptervezőivel és illusztrátoraival) szövődnek barátságai, az egyik szalonban Rippli két művét csodálja meg. *Horváth Béla* új könyvecskéje a tanú: a leggyümölcsözőbbnek a Czigány Dezsővel alakult kapcsolat mutatkozott (*Czigány Dezső Ady-képei* — Gyorsuló Idő sorozat), a festőt a költő „nagy lélek-rajzolónak" nevezi, bár verset nem küld neki.

A második párizsi tartózkodás során is folytatja — és egyre értőbben teszi ezt — a szalonokról szóló beszámolók sorát: 1906 őszén legfőként *Paul Gauguin* piktúrája és lénye ragadja meg. „Két napig éltem a Grand-Palais két Gauguin-szobájában..." — írja, és „az élet és mű összefonódásait", Gauguin „csodálatos, igazi fényeit" fedezi fel önmagának, egyúttal a hazai olvasónak is.

„...Olyikkal együtt ültem a St-Michel és a St-Germain szögletén szép, szomorú délutánokon..." — mondja és írja Ady 1908 tavaszán a nagyváradi „Magyar Művészet" tárlat kiállítóiról, Bölöni buzgalma áll a tárlat és a megnyitó mögött. Később és közben München, Firenze, Róma és más városok képzőművészetének felismerésével szaporodnak Ady egy ilyetén kötetbe gyűjthető írásai. Bár 1908 után csak elvétve akad képzőművészeti ihletésű, megszaporodnak az egyéb tumultusok. A látható *Szépség* a költőt inkább az eleven nőkben ragadja meg, „átkos életű magyar embernek" látja a világfi *Zichy Mihályt*. Pedig a képzőművészetek hazai forradalma ekkor indulhatott, nagyszerű vásznakkal érkeztek Nagybányára és Váradra az egykori párizsiak.

De a gyűjtemény 53 írása közül csak 10 született 1908 után, bár igaz, meggyérültek Ady egyéb cikkei is, a *Nyugat*ba írt versek és nagy tanulmányok korszaka következett. A teljes forradalom igénye és várása, amelynek a művészeti csak partmenti áramlata lehet. A „vers is cifra szolga" csupán.

„...nem túlzás-e ez a vállalkozás?" — idézi a kötetet összeállító *Varga József* a vallomásosan elfogult és szép bevezetőben (amelynek talán harmadik megjelenése ez) a „szkeptikus olvasót". A tanulmány tételmondataival találkoztunk az újra és bővített formában megjelent Ady-könyvében is (*Ady és kora*). Korántsem tartjuk túlzásnak a gyűjtemény megjelenését, már a *Péntek esti levelek* című zenei tárgyú gyűjtemény (1975) sem volt az, inkább reveláció. Hiszen Ady „a 20. század első két évtizede magyar kultúrájának fókusza, mértéke, archimédeszi és sűrűsödési pontja volt..." — írja a mértéktartó és tudós utószóban *Németh Lajos* —, „aki a képző-

tanulmányát olvashattuk nemrégiben.

Abban a kérdésben, hogy Ady világa mely kortárs festőhöz hasonlatos, állást foglalni nehezen tudunk. Varga József *Csontváryt*, Németh Lajos *Gulácsyt* nevezi meg. Hogy Ady Gulácsy számára mit jelentett, erről tanúskodik a váradi megnyitó, meg a költői matiné egy későbbi váradi tárlaton, Bölöni mindkettőről a szemtanú hitelével ír. Ismertek a költő és *Rippl-Rónai József* kapcsolatai, a művészettörténet egy írói vallomás nyomán olykor még egy eltűnt és Rippli kezétől származó Ady-portrét is feltételez. A kezünkben levő kötet bőséggel idézi egykorú fotókon (*Csorba Csilla* kitűnő válogatásában) Ady világát és művészkörnyezetét. Az Adyhoz illő művészek reprodukcióit *Németh Lajos* válogatta, kár, hogy a kötetbe színes reprodukció nem került. Legalább azoktól, akiket Ady versével megajándékozott: a műkritikus *Gerő Ödön* mellett (Válasz bajnoki hívásokra), *Kernstok Károly* (Sípja régi babonának) és *Rippl-Rónai József* (Hát ezért bolondultunk?) ilyen.

Bosszúságot csak a Jegyzetek nem Adyra, hanem a tárgyalt művészekre vonatkozó semmitmondása okozott. Az efféle magyarázatok: „Fadrusz János (1858—1903) — szobrász; Rodin, A. (1840—1917) — a legjelentősebb impresszionista szobrász; Katona Nándor (1860—1932) — festő; Rippl-Rónai József (1861—1927) — a századforduló egyik legjelentősebb magyar festője" és a többi hasonló tájékoztatás.

De a kötet egésze feletti örömünket ez sem homályosítja el, remekül illusztrált kézikönyv ez, szépen illeszkedik a sorozatba is. *Németh Lajos* tanulmánya pedig a művészetek szintézis-jellegének, akár a „komparatisztikának" szép bizonyítéka lett. *(Corvina Kiadó.)*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

Tatabánya

Czigány Dezső

1972 ÁPR 30

KIÁLLÍTÁSOK:

Czigány Dezső és Pór Bertalan kiállítása: a Nemzeti Galéria rendezésében; Oroszlány, városi tanács kiállítóterme (a Vértesi Napok rendezvénye), nyitva: május 10-ig.

Bányászat—ipar a bélyegeken; bélyegmúzeumi kiállítás; Oroszlány, városi tanács kiállítóterme, nyitva: május 10-ig, reggel 9-től délután 18 óráig.

Esztergomi tárlat 1972; Esztergom, a városi tanács díszterme, nyitva: május 20-ig, naponta 10—18 óráig.

Blattny Lajos lepkegyűjteményének kiállítása, Esztergom, művelődési központ, nyitva: május 7-ig.

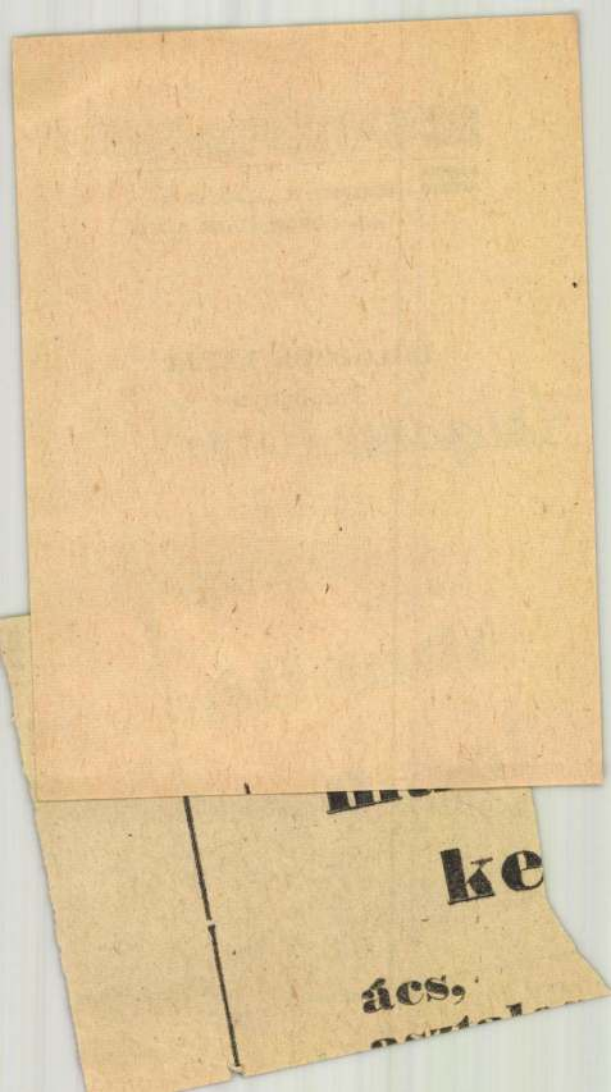

Czigány Dezső, Pesti 1.

*Arany*ról, bár „Ady nem hitt neki". Aki „az élet*rajz* perifériáján maradt, de az ő inspirációjából született versek nem szorultak az élet*mű* perifériájára" (Baróti), a költő „szégyellte" is, de Lédát és Csinszkát is ideértve, Ady legnagyszerűbb „élménye" lett. Előttünk a század igazi asszonya, ismerve mindazt, ami később történt vele, ami majd végül az életébe kerül. *Bőhm Aranka* (teljes portréja *Vezér Erzsébet* egyik Ady-könyvében található, itt csak a kinagyított arc a 24. lapon) élete olyan „regény", amely nemcsak megírásra, de tiszta és értő elemzésre vár, akár a nagyasszonyoké, bizonnyal találhatók hozzá dokumentumok.

Meggyőző Baróti elemzése a „hajószimbólumokról", szólt erről már önálló tanulmánya is (*Az Értől az Óceánig.* A vizek tematikája Ady költészetében. PIM Évkönyv, 1977.). A „hajó a személyiséget jelenti a modern költészetben..." — állapítja meg a tanulmány Ady előtt *Rimbaud*-ra hivatkozva, de a hazai körkép *Tóth Árpád* említése nélkül hiányosnak tűnhet, és folytathatnánk a sort. „...ennek az egyetlenegy motívumnak az áttekintésével akár az egész (Léda) szerelem történetét fel lehetne vázolni..." — jelzi Baróti, és bizonnyal szuverén lehetőség ez az említett (és nem említett) Ady-szerelmek esetében is. Baróti névsora nem teljes a hölgyeket illetően, de a könyv mégis összefoglaló érvényű, legendaoszlató.

Bodri

A versközlés alkalom, a kötet irodalomjegyzéke szerint az elemző hosszabb tanulmánya várható *A szerelmes Adyról.* A most közreadott kötet ígéretes tanulmánya biztosíték lehet: örömmel és bizalommal várakozunk. *(Magyar Helikon K. — Kézirattár)*

Tin

AZ ÉLET SZOBRA

ADY ENDRE KÉPZŐMŰVÉSZETI ÍRÁSAI

„A kisebbik szalon... vernisszázsára csalogattam Adyékat. Ez a szalon akkor modern, haladó művészegyesület hírében állott és esemény volt a megnyitása. Rodin Gondolkodója fogadta itt az embereket... Ady egy nyári párizsi levelében »az élet szobrának« keresztelte el. De Adyék csakugyan nem jöttek a vernisszázsra és így én mentem fel hozzájuk..." — írja *Bölöni Az igazi Ady*ban egyhelyütt, bár korántsem a költő érdeklődésének hiányára, inkább a betegsége okán módfelett izgatott ember idegességére utal. „...műértő még annyira sem volt, mint egy átlagos tárlatjáró, és nem tudott volna megkülönböztetni egy Van Goghot egy Gauguintől, egy Picassót egy Henri Matisse-tól, s egy fiatal Paál László-tájat egy Munkácsytól..." — folytatja Bölöni máshelyütt, és valljuk meg, a „peremvidékről érkező" (Király István) költőt tekintve, igaza van.

Ady tájékozódása ez idő tájt elsőképpen irodalmi és mindenképpen politikai, a hazai újságoknak küldött írások erről tanúskodnak, hasonlóképpen a készülő kötet (1904 tavaszán vagyunk!), az *Új Versek* lírai termése is. De nyáron már egy jelentős és meghatározó képzőművészeti élménye lesz: *Rodin Gondolkodóját* fedezi fel. Rámért hatásában és elsőképp ellenpéldának a mondén párizsi közönség sznobériáival szemben. Utóbb már „az élet szobrának" nevezi, a „modern élet szobrának", az „örök embert", az „élni tudó embert" fedezi fel az alkotásban, aki úgy néz a világra, miképpen minden embernek néznie kellene, és aki jogai teljességét követeli. A mi szemléletünkben azóta kissé megkopott a mű, bár Brancusi vagy Archipenko (vagy éppen Csáky) még a Rodinre csodálkozás idején nem nyitott új horizontokat.

„Ott akarok lenni... minden emlékezetes tumultusnál..." — írta Ady még Váradról Lédának az első párizsi út előtt, és 1904/05 körül többek között éppen a szalonok körül is sűrűdtek a tumultusok. Az ilyenekről írt cikkek azonban jórészt a tudóskodó katalógusbevezetők vagy a francia újságok beszámolóinak átiratai lehetnek, és a tárlatok körüli háborúságokról, a „csetepatékról", vagy a „művészi tulajdon védelmére" követelt törvényről szóló írások is inkább mindannak tiszta felismerésével ragadják meg az olvasót, aminek egy szalon vagy tárlat csak szimptómája lehet.

meit". „A sötét esték emlékével beárnyékolt olcsó portékákat" — írja Baróti, és bár mi nem tartanánk oly sötétnek ezeket az estéket és olcsónak a felsorolt remek asszonyokat, a „megtalált igazi" dolgában az elemző konklúzióinak mégis igazat adhatunk. Abban legkivált, hogy Csinszka és a hozzá írt művek értékéből aligha von le valamit is, hogy nem lett valóság a költő tündérálma, hiszen egy megtalált asszony sohasem nyújthatja egészében azt, amit egy keresett ígér. Csinszka maga is „fenség, Észak-fok, titok, idegenség" maradt, talán Ady számára is.

Baróti a dokumentáció mellett a költő „szerelem-motívumait" követi nyomon az „otthonról hozott, könnyen piruló" lányideáltól a „femme fatale-ig", a „rontó erejű nőtípusig" (és ebben a sorban Léda „nyílt hadüzenet a hagyományos erkölcsnek") és tovább, Ady „nosztalgikus vonzódásáig a fiatal lányok iránt". Meglepő, hogy a Léda és Csinszka közötti intervallumból (Ada, Arany, Mylitta, Baróti Marika, Zsuka) megidézetteknek a tanulmány irodalomjegyzékében milyen csekély és mennyire „egykori" forrásanyaga van. *Mittay László* egy 1933-as cikke, *Hegedűs Nándor* egy-két tanulmánya, *Ady Lajos* 1923-ban megjelent könyve és *Dénes Zsófia* személyes hangú emlékezése szolgáltak a történethez alapul, holott már az *Orosz—Vitályos* bibliográfia is több tanulmányt ismer a hölgyekről az itt említetteknél, többek között a *Jelenkor* 1961/62-es évfolyamából *Horváth Béla* és *Beke Albert* írásait *Machlup Henrikné Zwack Miciről*, azaz a kétgyermekes *Mylittáról*, a „legpogányabb istennőről" Ady szerint. Nos, Mylitta fürdőkosztümös fényképe ebben a kötetben bennünk nem ébreszt ilyetén asszociációt, de ha valóban egy pogány istennőhöz hasonlatos, akkor a névadó kedvű költő feltehetően előbb nyilván Attila nevét nőnemesítette és látta el birtokos személyraggal („Attilym"), majd olvasta a tőle megszokott módon visszafelé. És a *Könyörgő májusi levél* „künnrekesztve, dideregve várakozó" költője bizonnyal a *Kétféle velszi bárdok* „szabadító s szabad dalokat" éneklő lírikusával rokon. Miként a szerelemben, akként a politikában is.

Baróti Marika, „Ady hófehér szerelme" a kötetben külön fényképet és levélkópiát kapott, jelentőségét kissé túlzottnak érezzük a „megannyi anti-Léda" között. A bibliográfia a megjelenés helyének és idejének közlése nélkül hivatkozik vele kapcsolatosan *Lukács István* tanulmányára, az ügyben tanácstalanok vagyunk.

De szívesen olvasnánk többet az előttünk talán legelragadóbb szerelemről,

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dezső Czigány

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1981 APR 13

1021

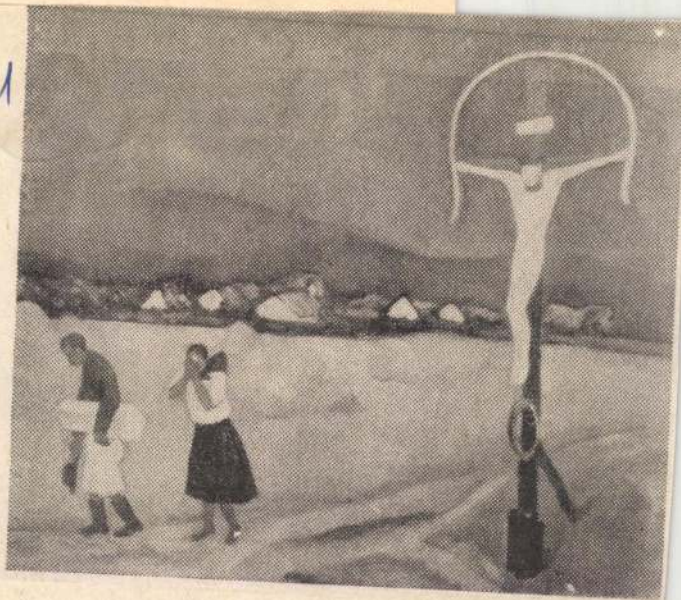

Dezső Czigány (1883—1937): Kinderbegräbnis. (In seiner Kunst beeinflußt durch Cezanne und Gaugin)
Die Acht und die Aktivisten

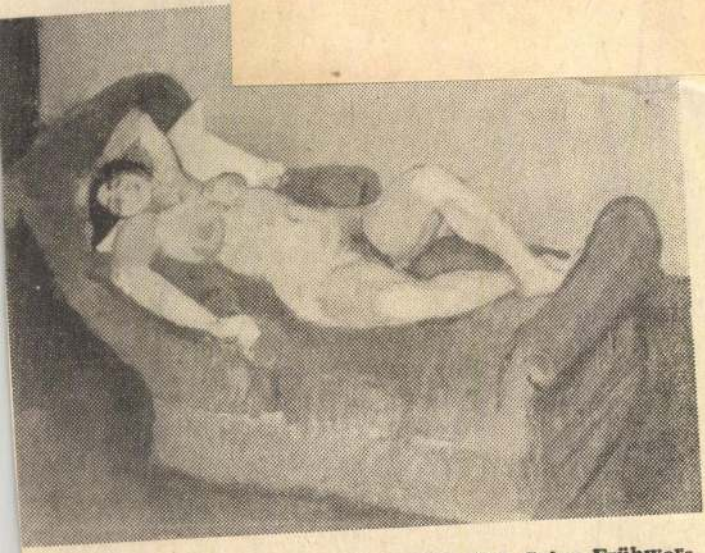

Róbert Berény (1887—1953): Liegender Akt. Seine Frühwerke sind vom Konstruktivismus und Expressionismus, seine späteren vom Postimpressionismus geprägt

Czigány

- a „Nyolcak" elnevezésű művészcsoport tagja,
- Nagybányáról indulnak, ott, dolgoznak
- tanári tendőket lát el
- harsogó erejű plakátokat alkot

Említve: Basch Andor, Borncmisza Eza, Csáktornyai Zoltán, Perlroll Csaba, Boromisza Tibor, Hollósy Simon, Klein József, Vida Géza, Katz Márton, Agrikola Lidia, Kahána Sári, Pittner Oliver, Csizér Lilla, Weith László, Kázár László, Ruzicskay György, Ferenczy József, Gallasz Nándor, Podlipny Gyula, Szőnyi István, Mattis Teutsch János, Szolnay Sándor, Kós Károly, Rési István, Gy. Szabó Béla, Desi Huber István, Ferenczy Béni, Ferenczy Noemi, Ziffer Sándor, Kunovits András, T. ~~Ta~~ Szervátiusz Jenő ~~Czigány~~ Czóbel, Tihanyi

Borghida István: Harcos művészet

Igaz Szó 1973/7

124. old

Czigány

KURIR 1990. december 8.

Art jockey a Vigadóban

Először gyapjút, kávét, kakaót árvereztek a kikötővárosokban. Aki többet fizet, az viszi. A műtárgyak aukciója a nemzetközi műkereskedelem fontos megnyilvánulása. Az eredményeket számon tartják, a becslésnél útmutatóul szolgálnak. Hotel Druot, Dorotheum, Bizományi. Jean–Claude Anaf és az ő elefántcsont kalapácsa. Szinyei Merse, Paál László, antikok és modernek.

Első ízben ütközik a magyarországi konkurencia a karácsonyi nagy aukción. A Műgyűjtők Galériája a Vigadóban, a Bizományi Áruház pedig a MOM kupolatermében. A különbség csak három nap. A Vigadóban 14-én kerülnek kalapács alá a festmények, a kupolateremben 18-19-én licitálhatnak a vásárlók. A Vigadóban a lyoni aukciósház igazgatója mutatja be a vásárolni szándékozóknak a festményeket és színes, magával ragadó stílusában buzdítja a licitálókat, majd hatalmasat koppint elefántcsont kalapácsával. Valóságos art jockey ő, s még az is megtalálja személyében a szórakozását, aki csak sóvárgó néző. A kupolateremben nincs art-show és nem elefántcsontból van a kalapács, de ott is koppan, immár nyolcvanharmadik alkalommal. Mert a Bizományi Áruház élesztette fel itthon az aukciókat, azokban az időkben, amikor a piaci viszonyoknak még hírük-hamvuk sem volt, s javában virágzott a tervgazdálkodás. Az aukciókon viszont már a szigorú műtárgypiaci értékítélet uralkodott. Ez pezsdítette fel a műgyűjtést, ez irányította a pénzbefektetők érdeklődését a festmények, régi ékszerek, bútorok felé.

Az aukciókat megelőzi a tárgyak kiállítása, amelyek különös értékét az adja, hogy egyszeri, megismételhetetlen verniszázs, hiszen ezeket a festményeket így, együtt csak a kiállítás időtartama alatt lehet látni. Aztán szétszóródik magán- és remélhetően közgyűjteményekbe is. A Vigadó tegnap nyílt aukciós tárlatán albumnak is beillő, ízléses katalógus igazítja el a látogatót. *Dr. Virág Judit* és *Pátzay Vilma* bírálta az aukcióra ajánlott festményeket, melyek között 17-18-19. századi remekművek éppúgy találhatók, mint az akadémikus festők művei, vagy a különböző izmusokhoz, stílusokhoz tartozó festmények. A finom ecsetkezelésű Basilides Barna Női arcképe, Molnár C. Pál Angyali üdvözlet című munkája, Diener Dénes Rudolf Notre Dame a Szajna-partról című festménye, Basch Edit izgalmas elrendezésű kettős portréja, Czigány Dezső szuggesztív Család című képe egyaránt szerepel a kiállításon.

A Bizományi Áruház 293 festményt kínál tízmillió forintos kikiáltási áron. A kiállítás és valószínűleg az aukció sztárdarabja *Molnár József* munkája, a Ruth és Boáz, de hasonló szépségű *Paál László* Erdő mélye című képe, az annyiszor megcsodált és megfestett, de benne mindig újat találó művész rácsodálkozása a francia tájra. *Markó Ferenc* romantikus tájképe, a Vásárra induló román család ragyogó világos színeivel számíthat sikerre. *Csók István, Deák Ébner Lajos, Ferenczy Károly, Feszty Árpád, Lotz Károly, Iványi Grünwald Béla* egy-egy munkája nyújt áttekintést a magyar festészet legnagyobbjairól. *Endre Béla* napsütötte Mártélyi utcája, vagy *Kmetty János* finom ízlésű, mértéktartó színvilágú *Csendélet* című képe már a modernekhez vezet. Nagy sikerre számíthat a hosszú ideig oly méltatlanul mellőzött *Vörös Géza* két festménye, *Scheiber Hugó* vad, expresszionista látásmódja vagy a Balatont lírai szépséggel megfestő *Szentiványi Lajos* derengő színei.

A kiállítást *Nagy György* főbecsüs rendezte jó ízléssel, gondosan csoportosítva a korokat és egymáshoz illő festőket. Ő ritka karriert futott be, 31 éve van a vállalatnál, és egyszerű segédmunkásból küzdötte fel magát vezető becsüssé.

Megnyitás előtt a BÁV aukciós kiállítás

Mindkét cég felkérte szakértőül a Szépművészeti Múzeum munkatársait, a Nemzeti Galéria képviselői pedig védettségi szempontból vizsgálták a magyar festők munkáit. Nagy biztonságot jelent ez a vásárlóknak!

A párizsi Hotel Druot, a bécsi Dorotheum kezdte a műtárgyaukciókat, ma már London, Brüsszel, New York nagy aukciós házai nemcsak felzárkóztak, hanem alighanem meg is előzték a kezdeményezőket. Ha a magyarok ezekre a helyekre feltehetően nem is jutnak el vagy csak ritkán, a Vigadó-kiállítást és a ma nyílt Bizományi-kiállítást viszont megnézhetik. Aki szereti a szép festményeket, az kedvére gyönyörködhet bennük, s ne mulassza el az árverést sem. Ugyanis itthon ez még nem kerül pénzbe, csak annak, aki vásárolni akar.

10.p

L. RÉTI ANNA

CZIGÁNY DEZSŐ

Grigány Dezső

Új modellév, új ősz, új ra frankfurti autószalon

Szalonspicc vagy amit akartok

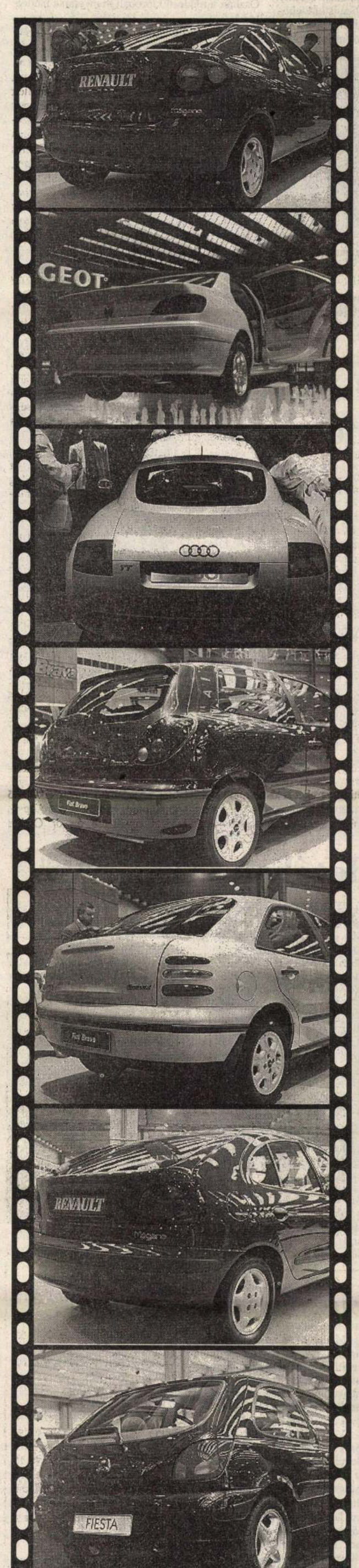

A hasonlóság nem véletlen: a Renault Mégane Coupe, a Peugeot 406-os, az Audi TT, a Fiat Bravo és Brava, a Mégane Berline és a Ford Fiesta építése szinte azonos műszaki tartalmat és célokat takar

Európai térny erés

Az idő és az élet nem állt meg, az idé dellével kezdtek az autógyárak, s mi most sem múlhatott el a frankfurti nemz megrendezése nélkül. Ezúttal az 56. ser került sor ebben az amerikai stílusú, ba karcolóiról is ismert világvárosban, ahol egymásnak randevút a világ 37 ország 12–24. között. Nehéz megmérettetés volt és fejlesztőmérnöki irodák számára, külö az autóipar épphogy ébredezni látszik mából. Túlvagyunk az aktuális világra nyitó formatervezői boomon, s ezekben köznapokban a befelé fordulásé, új kon giák kidolgozásáé, a partneri kapcsolatok ködések kiépítéséé a fő szerep. Mi tagadá légköre maga volt a megtestesült vihar el ből a show-ból is sokat profitálhatott, aki épőjegyre a 20–70 márkát. Ha másra ne volt a mostani kissé szolidra sikeredett ci dettek legyünk az európai autógyártás h szen valójában másról se szólt a frankf mint arról a bátor és eredményes ellentá az öreg kontinens hagyományos autómár autó-világpiacot még mindig meghatároz kai gyáróriásainak befolyása ellen.

n ősszel is új mo- öbb, szeptember etközi autószalon gszemlére (IAA) nkjairól és felhő- 1100 kiállító adott ából szeptember ezúttal a márkák nösen azért, mert Csipkerózsika-ál- szóló, irányzatot csendesebb hét- epciók és straté- piaci együttmű- s, a mostani IAA tti csend, ám eb- nem sajnálta bel- m, arra elegendő kusz, hogy elége- lyzete láttán. Hi- urti seregszemle, madásról, melyet kái indítottak az ó japán és ameri-

Ahhoz képest, hogy az IAA gyakorlatilag a világ autógyártásának egyik nagy, ha nem a legnagyobb szentélyének számít, meglehetősen lazára vették a (már a vásár méreténél fogva is emberfelettinek tűnő) berendezési feladatot a kiállításszervezők. Magyarán arról van szó, hogy még az első sajtónapon is mázoltak és csinosítgattak egyik-másik standon, s bizony a hangár méretű csarnokokból sok helyütt hiányzott a gyárjellegű padlózatot jótékonyan elfedő burkolat, illetve szőnyegezés. Ez a fajta naturális kitárulkozás egyébként is rányomta bélyegét a modellbemutatókra; a gyárak mintha összebeszéltek volna, s mellőzték a felesleges színpadias külsőségeket, a hivalkodó, például a genfi szalonból nem hiányozható csicsás, netán ötletes színfalakat. Ez alól némileg kivételnek számított a legnagyobb alapterületű német kiállítás, a VW-csoport standja, ahol amerikai ízű musicallal harangozták be a nagyérdeműnek a konszern legújabb modelljeit.

Hatalmas erőbedobással bizonygatták a kiállítók, hogy *az 1996-os modellévre a Volkswagen még inkább előtérbe állította a környezetvédelmet, a gazdaságosságot és az emberközpontúságot*. Új, direkt befecskendezésű dízelmotor hadrendbe állítása mutatja, hogy a jövő Golfjában és Ventójában a 64 lóerős „spórdízel" még a 90 lovas TDI-nek is komoly alternatívát jelenthet. Hasonlóan említésre érdemes a Pólóba és a Golfba szánt két új fejlesztés, a Multipoint-vezérlésű, nagy nyomatékú, de annál kisebb fogyasztású 1,4 literes, 60 lóerős és 1,6 literes 75 lóerős benzines erőgép. A kombi Skoda nem sok feltűnést okozott, annál inkább oda kell figyelnünk a *Polo Classic* elnevezésű, lépcsőshátú modelljére. Az A4-es fenekű, de Seat Cordobás vonalvezetésű, 4,164 méter hosszú, 1,64 szélességű limuzinkarosszéria négyféle motort rejt magába (és 455 literes csomagteret!): a hagyományos 1,4-es 60 lóerős, a 16 szelepes 1,4-es és 1,6-os azonban 75 és 100 lovas, míg a közvetlen befecskendezésű dízel 64 lóerős. A VW és a Ford közös fejlesztése, a *VW Sharan* egyterű szintén hasonló sikerre számíthat. A német piacon máris komoly érdeklődést kiváltó modellből a 200 ezret is meghaladó darabszámot terveznek gyártani. Az optimizmus oka, hogy míg 1988-ban ez az osztály csupán 0,3 százalékot fedett le az európai piacból, addig ez a szám 1994-re 1,4, s várhatóan 1998-ra már 3 százalékra bővül az eladás. Még egy pillantás a VW-standra: az Audi csak itt Frankfurtban és az októberi Tokyo Motor Shown állítja ki a csupa alumíniumvázas, 2+2 üléses, futurisztikus (és kissé VW-bogaras) karosszériájú tanulmánykupéját, a *TT*-t; az 1,8 literes, hengerenkénti ötszelepes turbómotor 150 lóerő leadására képes. Meglehet, hogy a TT lesz az alapja az Audi sokat szellőztetett kompakt kupéjának is?

További haladva a csarnokok során feltétlenül említést érdemel, hogy bár valamennyi autógyár kitett magáért a fejlesztések során, ezúttal *elmaradt a nagy formatervezői áttörés*. Igaz, állítólag csak 5–6 évenként újul meg jelentősen a modellkín mérnökök technika csis radozzanak. Frankfurtban márka, amel spanyolviasz pilótafülkéir szerfalat, a működő hif nélküli eligá holdas irány

A Mitsu bemutatott, *Carismával* ezúttal lim Bár nálunk kesítés, a né vetkezők: 1, DM, ugyane ABS-sel – 990; 1,8 GL ebből a tá

álat, így időközben a a meglévő beépített szolásán kell, hogy fá- Ezt látni lehetett is, hiszen nem akadt y ne találta volna fel a t, azaz a repülőgépek e emlékeztető mű- lassan a gondolatra egységet és a térkép ázodást biztosító mű- ító komputert. bishi a Gnefben már belga összeszerelésű örvendezetetett meg, uzinformátumban is. még csak terv az érté- metországi árak a kö- 6 literes GL – 28 990 z dupla légzsákkal és 30 990; 1,6 GLX 31 X 33 990. A világnak voli, autógyártásban

A Ford igazi kalandra hívta a vendégeket. A vidámparkokból ismert zárt, pneumatikus emelők- kel mozgatható minibuszba ülve egy apró vetítőteremben találtuk magunkat. Egyszer csak vala- mennyien átlényegültünk az üzemanyag egy-egy apró molekulájává és meglódultunk a motor zegzugos barlangrendszerében. Talán a vadászgépek pilótái vagy az ejtőernyője nyitódása nélkül zuhanó sportolót. Vágtertember érezhet ha- sonlót. Vágtáztunk a csövek alag- útjaiban, a szelepek cilindereit sú- rolva, a robbanás tüzében, néha nekivágódtunk a karburátor falá- nak vagy sűvítve szorultunk egy- máshoz az injektor torkában, majd egy mélyről feltörő hördü- léssel kiugrottunk a napfényre a kipufogócsövön keresztül.

azonban mé mindig diktáló ré- széről, Japán ból a *Nissan Almera* is bemutatko zott Európa számára. A Sunny-utó d kompakt ötajtósát a Nissan European Technology Centerben (NETC) Brüsszelben tesztelték, s a négycsatornás ABS-szel, a dupla légzsákkal felszerelt biztonsági karosszéria jól vizsgázott. Miként az igen kedvező fogyasztású, a 1996-os környezetvédelmi előí ásoknak is megfelelő 1,4-es, 1,6-os benzines és a 2 literes dízel motor is jó ajánlatnak tűnik ebben a kategóriában (átlagfogyasztásuk sorrendben: 6,6, 7,1 liter 95-ös ben zin és 5,9 liter dízelolaj). A Subaru kiállított új kisautója, a *Justy* edig bennünket különösen közelről érint, ugyanis ez a modell *tökéletes mása a nálunk készülő ötajtós Suzuki Swiftnek*, azzal a változtatással, hogy állandó négykerék-hajtású és szériában kapja meg a vezetőoldali légzsákot és a szervoformányt. *A jövőben*

A németek közmondásos precizitása, szervezőtehetsége Frankfurtban végtelen lazasággal párosult – tapasztalhatták a kontinens minden országából összesereglett újságírók. Különös figyelemmel kísértük, miként találják a sajtón keresztül a leendő vásárlóknak azt a töménten információt, amit felhalmoztak az autószalonban. Régen várt vendégként fogadtak mindenkit az akkreditációs pultoknál, ahol néhány gombnyomás után megjelent az érkező újságíró valamennyi szükséges adata a számítógép képernyőjén és pár perc elteltével tűzhettük is ki a szabad mozgást jelentő kártyánkat. A világmárkák és az újdonságok standjain – ellentétben néhány korábbi budapesti élménnyel – másodpercek alatt, tolongás nélkül megkaptuk a sajtóanyagot. Válogathattunk a különféle nyelveken nyomtatott katalógusok között és a kollégák nem a himi-humi apróságokért, esernyőkért kulcstartókért, hanem a valódi információkért álltak sorba. Aki pedig elfáradt és nem bírta már a kilométereket róni az autók között, kerékpárra pattanhatott vagy kényelmes roller (!) segítségével gurulhatott a pavilonok között és a gépcsodák körül.

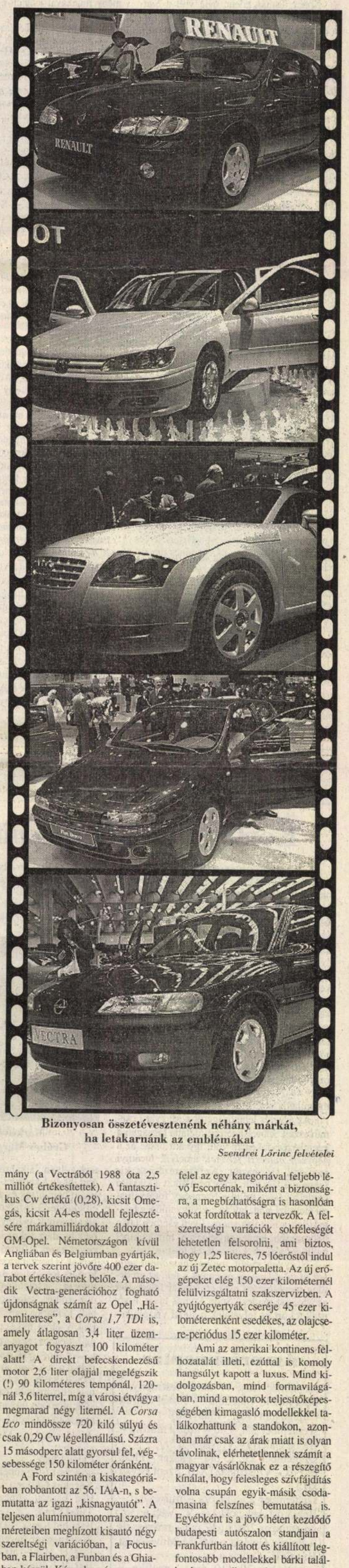

Bizonyosan összetévesztenénk néhány márkát, ha letakarnánk az emblémákat

Szendrei Lőrinc felvételei

természetesen ez a típus is Esztergomban készül. És még egy pillanat a Távol-Keletre: a dél-koreai új *Kia Sephia* is az IAA-n ünnepelte európai premierjét. Ebből a modellből 1993 októberétől 17 ezernél is többet értékesítettek Németországban, az új Sephia a 21 990 márkás kezdőárával azonban előre jelzi a márka további átütő sikerét.

Ami az európai autógyártást és bemutatót illeti, feltétlenül ki kell emelni a *Fiat reneszánszát és a Renault átütő fejlesztési ütemét*. Az olaszok minden jel szerint beváltották korábbi „fenyegetésüket", hiszen egyre-másra építik high-tech autógyáraikat és sorozatban dobják piacra vadonatúj modelljeiket. Ezúttal a *Fiat Brava és Bravo* debütált, átvéve a Tipó és a Tempra helyét (a két modellt rövidesen részletes is bemutatjuk). A két, igazából egyik konkurens karosszériadesignhez sem hasonlítható vonalvezetésű kocsitest igazi telitalálat, nem különben a frissen kifejlesztett négyszelepes motorok (75-től 147 lóerősig) és az összeszerelés minősége. Nem kell jósnak lenni ahhoz, hogy belássuk: *bár a Puntó volt a hatodik Fiat-modell, amely elnyerte Az év autója címet a szakmától (erre az összteljesítményre egyetlen márka sem volt még képes az elmúlt 30 évben!), a sor biztosan folytatódni fog a Bravóval és a Bravával*. Az európai, de lassan a világpiac másik meghatározó tényezőjévé a francia Renault igyekszik válni, s minden jel szerint nem eredménytelenül. *E márka az egyetlen ugyanis Európában, amely az elmúlt néhány évben teljesen leváltotta korábbi modellkínálatát*, megteremtette az automatizált, robotizált magas követelményű autógyártást, csúcsra ért a Forma–1-ben, s mellette kifejlesztette azt az öttagú modellcsaládot, amely szinte száz százalék, hogy mélyreható változásokat eredményez a gyárak fejlsztési stratégiájában és a piacon egyaránt. Igen, a *Mégane*-ről van szó, melynek négy- és ötajtós változata, a Coupé, a Cabrio és az egyterű minden porcikájában eredeti fejlesztés, s megér annyit, hogy róluk is bővebben beszámoljunk a következőkben.

Egy másik francia, a *Peugeot* szintén régóta várt bemutatót rendezett Frankfurtban, hiszen felvonultatta a leváltott 405-ös helyébe tervezett *406*-os különböző felszereltségű darabjait. A 306-os és a 605-ös nyomdokait követő karosszériatervezés igen kecses vonalú, ugyanakkor masszív kocsiszekrényt eredményezett, melynek a *belső kialakítása minden felszereltségi kategóriában lélegzetállítóan könnyed és franciás*. A két négyszelepes benzines motor (1, 8 literes 110 lóerős és a 2 literes 132 lóerős) mellett két turbódízelt (1,9 literes 90 lovas és 2 literes 109 lóerős) kap a 406-os. *Magyarországi kereskedelmét novembertől tervezik, s ára csupán 5–10 százalékkal lesz drágább a 405-ösnél*. Igaz, némileg szerényebb felszereltség jár ennyiért, mint Nyugaton, de a hátsó három hárompontos biztonsági öv marad. A harmadik francia márka, a Citroën ezúttal nem tartogatott meglepetést, hacsak nem soroljuk ide a *Xantia Break* németországi premierjét. A három benzines (ebből egy, a 2 literes 16 szelepes) és egy turbodízel motorból álló palettát színesíti egy kétliteres, 147 lovas benzines turbó, melynek gyorsulása a nehéz kombi karosszéria ellenére is igen meggyőző: 10,8 másodperc!

Két féligmeddig német márka, a rüsselsheimi *Opel* és a kölni *Ford* érdemel még említést a palettából. Az Opel *Vectrája* eddig is piacvezető volt saját kategóriájában Európa sok országában (20 százalék körüli ebben a szegmensben), most, hogy az új Vectra debütált, bizonyára tovább folytatódik a hagyomány (a Vectrából 1988 óta 2,5 milliót értékesítettek). A fantasztikus Cw értékű (0,28), kicsit Omegás, kicsit A4-es modell fejlesztésére márkamilliárdokat áldozott a GM-Opel. Németországon kívül Angliában és Belgiumban gyártják, a tervek szerint jövőre 400 ezer darabot értékesítenek belőle. A második Vectra-generációhoz fogható újdonságnak számít az Opel „Háromliterese", a *Corsa 1,7 TDi* is, amely átlagosan 3,4 liter üzemanyagot fogyaszt 100 kilométer alatt! A direkt befecskendezésű motor 2,6 liter olajjal megelégszik (!) 90 kilométeres tempónál, 120-nál 3,6 literrel, míg a városi étvágya megmarad négy liternél. A *Corsa Eco* mindössze 720 kiló súlyú és csak 0,29 Cw légellenállású. Százra 15 másodperc alatt gyorsul fel, végsebessége 150 kilométer óránként.

A Ford szintén a kiskategóriában robbantott az 56. IAA-n, s bemutatta az igazi „kisnagyautót". A teljesen alumíniummotorral szerelt, méreteiben meghízott kisautó négy szereltségi variációban, a Focusban, a Flairben, a Funban és a Ghiaban készül. Kényelme éppen megfelel az egy kategóriával feljebb lévő Escorténak, miként a biztonságra, a megbízhatóságra is hasonlóan sokat fordítottak a tervezők. A felszereltségi variációk sokféleségét lehetetlen felsorolni, ami biztos, hogy 1,25 literes, 75 lóerőstől indul az új Zetec motorpaletta. Az új erőgépeket elég 150 ezer kilométernél felülvizsgáltatni szakszervizben. A gyújtógyertyák cseréje 45 ezer kilométerenként esedékes, az olajcsere-periódus 15 ezer kilométer.

Ami az amerikai kontinens felhozatalát illeti, ezúttal is komoly hangsúlyt kapott a luxus. Mind kidolgozásban, mind formavilágában, mind a motorok teljesítőképességében kimagasló modellekkel találkozhattunk a standokon, azonban már csak az árak miatt is olyan távolinak, elérhetetlennek számít a magyar vásárlóknak ez a részegítő kínálat, hogy felesleges szívfájdítás volna csupán egyik-másik csodamasina felszínes bemutatása is. Egyébként is a jövő héten kezdődő budapesti autószalon standjain a Frankfurtban látott és kiállított legfontosabb modellekkel bárki találkozhat személyesen is.

Az oldalt összeállította: Varjú Frigyes

Művészszoba

Koncz Tamás intése Berlin felé mutat

Koncz Tamás kilenc évig volt a *Südwestdeutsche Philharmonie* főzeneigazgatója Konstanzban, ma pedig a *Győri Filharmonikus Zenekar* igazgató-karnagya. – *Hogyan hasonlítható össze egy német kisváros és egy magyar vidéki város zenekarának helyzete?*

– A konstanzi zenekarnak mindössze 55 tagja volt, Győrött pedig mintegy 80 zenész áll rendelkezésre. Konstanzból azért jöttem el, mert a helyi önkormányzat és a stuttgarti tartományi vezetés le akarta építeni az általam nagynehezen létrehozott státusokat. Sajnos efféle takarékossággal szembesülök most Győrött. A *karcsúsítás* szót nem szeretem, mert itt nem valamiféle felesleges zsírtól szabadulunk meg, hanem a zenekari „test" javát adjuk föl. Márpedig amit egyszer így elengedünk, soha vissza nem tudjuk szerezni.

– *A létszámkülönbségből fakadóan a győri együttes többre képes?*

– Igen, mert más a repertoár, hiszen 80 zenésszel nagy romantikusokat is elő lehet adni. Épp most vettük CD-re Bruckner IV. szimfóniáját, amire magyar zenekar eddig nem vállalkozott. A létszámcsökkentés visszavetne a bécsi klasszikusokhoz, akik bármilyen jelentősek is, egyoldalúsítanák a zenekar profilját. A létszámon nem spórolhatunk. Konstanzban is kisegítőket kellett hívnunk, ha XIX. századi szerzőket vagy Bartókot játszottunk.

– *Különbözik-e a konstanzi és a győri közönség?*

– Alapvetően nem. Mindkét helyen értő a publikum. Győrött szélesebb a bázis: lelkes törzsközönségünk van. Sajnos nincs megfelelő hangversenytermünk; a színház akusztikája rossz: az emelkedő széksorok plüsshuzatába beleragad a hang. Jó lenne a városban lévő volt szovjet laktanya kultúrházának kiváló akusztikájú termét koncertezésre kialakítani, erre tervet nyújtottam be, de anyagi fedezet hiányában a kivitelezés a bizonytalan jövőbe tolódott.

– *Milyen zenei élményt jelentett számodra a konstanzi környezet?*

– A zenekar eklektikus volt: németek mellett japán, amerikai, lengyel, bolgár, román, magyar muzsikusok megannyiféle hagyománya, neveltetése elegyedett: ebből kemény munkával lehetett egységes hangzást teremteni.

– *Mit tanítasz a bécsi zeneakadémián?*

– Az opera tanszakon zenei betanító vagyok. Operarészleteken kívül évente egyszer a schönbrunni Schlosstheaterben egy főiskolai vagy külföldi zenekarral előadunk egy teljes operát. Idén Lortzing Vadorzóját tűzzük műsorra. Néhány bécsi előadás után egy hónapig Németországban turnézunk vele, hogy színpadi rutint szerezzenek a diákok, akik a sok helyváltoztatás során megtanulnak erejükkel, hangjukkal is gazdálkodni.

– *Konstanz és Győr zenekarát említettük. De te vezényelted a Milánói Scalát és a Salzburgi Mozarteumot, az osztrák, a dán, a spanyol rádiózenekart, sőt a Berlini Filharmonikus Zenekart is. E neves együttesek milyen tapasztalattal gazdagítottak?*

– A berliniek hihetetlenül érzékenyek és mindenre képesek. Csajkovszkij VI. szimfóniájának első tételében van egy pianissimo téma. Olyan halkan játszottak, amilyet én még nem hallottam. Ekkor arra kértem őket, játsszák annak a felét. És tudták. S ez nem hangtalanság volt, hanem igazi halkság. Fortissimót minden zenekar meg tud szólaltani. A jó zenekar ott kezdődik, ha pianissimóra is épp ilyen képesek. Az is megnyerő volt számomra, hogy fél órával a próba előtt már ott ültek a zenészek és a koncertprogram nehezebb részleteit gyakorolták. Ezután csak két próba adatik, de így elég is.

– *Főiskolás korunkból az az emlék jut eszembe, amikor egy nyáron a BBC zenekarát dirigáltad, s utána azt mesélted, hogy szinte magától szólalt meg az együttes.*

– Igen, ezekben a kiváló zenekarokban él egy saját, egyedi hangzáskép, ami reggel „fogmosás után" máris megvan nekik. Tudják, hogyan szólal meg egy kiegyenlített akkord. Ezeknél a zenekaroknál a hangzást már nem kell előállítani, két próba nem is lenne rá elég. Az ilyen hangzásideál megteremtéséért dolgozom mindenütt. S persze hozzájárul a nagy zenekarok magasrendű hangzásához az azonos gyártmányú és azonos értékű hangszerpark is.

Hollós Máté

Swift új élete a Tháliában

Gulliver Liliputban

A *Thália Színház* és *Klapka G*yörgy közös vállalkozásában az elmúlt hét végén mutatták be Gulliver Liliputban című mesedarabot. A bemutatót sok várakozás és vita előzte meg. Milyen dolog amatőr törpékre bízni egy előadás sikerét? Mit szól a közönség az újmódi szinjátszáshoz? Hogyan szokják meg ezek a civilek a színfalak mögötti világot? Miként viselik majd el egymást a deszkákon és hogyan találják majd meg a hangot a már befutott színészekkel, úgy is, mint *Bubik* István?

A kérdésekre most a bemutató után talán elég világos válaszokat lehet adni. Magam a premier előtti utolsó próbák egyikén jártam közöttük. *Novák* János zeneszerző, a *Kolibri* Színház igazgatója vállalta a rendezést. Saját bevallása szerint is voltak kétségei a darabbal kapcsolatban. Az alapos, tíz napig tartó olvasópróba idején összecsiszolódott a csapat. A valódi munka persze a deszkákon kezdődött, amikor kiderült, hogy énekelni is kell és meghatározott koreografiára mozogni. Egyvalami mellett ismerniük, hiszen a szereplők az ország különböző tájairól jelentkeztek Klapka György felhívására. A magukban művészi hajlamot érző, sokféle alapképzettséggel érkezett kicsiny hölgyek és urak életkorukat illetően is különbözők, mint minden más társulatban. Van, aki huszonéves és van egy – a tv-ből már ismert –

A megkötözött hajóorvos és a rácsodálkozó liliputiak

MTI-fotó – Földi Imre

idősebb házaspár, akik már nagyszülők. Természetesen nem ment minden zsörtölődés, hangos kacagás, ugratás nélkül. Csakúgy, mint más emberi csoportokban szokás.

A rendező szerint a kétrészes játék eredeti szerzője *Swift*, ha nem is könnyen, de ráismerne írására. Művét *Pozsgai* Zsolt és a zeneszerző-rendező ültette át a Thália Színház színpadára. A főszereplőt, Johann *Gulliver* angol hajóorvost hárman is életre keltik: *Bubik* István, *Bregyán* Péter és *Mult* István. A színpadi mozgást *Rotter* Oszkár, a rendező kipróbált munkatársa tanította be.

A játék zene és látvány nélkül igen szegényes lenne, *Novák* János új számokat komponált a meséhez. A hangszerelés *Rátonyi* Róbertre várt. A rendező közvetlen munoklkatársa az a Robert *Sturm* volt, aki müncheni tanulmányai után Vlad *Mogur* rendező asszisztenseként debütált nálunk, aztán itt maradt. Tökéletesítette a magyar tudását és kamatoztatja színházi ismereteit Pesten. A színpadkép és a jelmez három fiatal képzőművész munkája. *Bodnár* Enikő, *Kocogh* Anikó és *Szigethi* Dóra igyekeztek a mese és a valóság világát szolgálni, miközben megmozgatják a gyermekek fantáziáját is. A gyerekét, akik nyilván rácsodálkoznak erre a játékra, de kíválóan megértik majd mondandóját, elfogadják a szereplőket, ha erre a látványra értő, érző szüleik felkészítik őket. Akkor majd másképp nézik a saját környezetüket, kérdéseikre talán igaz választ kapnak a szüleiktől. Ha ez megtörténik, már nem volt hiábavaló a színház és a társulat törekvése.

(várhegyi)

Az izladi popbébi Budapesten

Bjork-koncert

Csak irigykedem. Még alig bújt ki a tojásból a cseh zenészcsaládból származó Bjork *Gudmundsdottir*, máris nagylemezzel büszkélkedhet. A történet valahol a gejzírek földjén kezdődik, ott, ahol az izlandi szobafestők évről évre elpáholják magyar nemzeti football-válogatottunkat. A pop-piacon 1977-ben, tizenkétévesen (!), saját nevét viselő albummal jelent meg, amely javarészt feldolgozásokat, hagyományos izlandi pop-dalokat tartalmazott. Ezután – szintén tizenévesen – még egy sor tiszavirág életű zenekart alapított, amelyekhez az Izlandra kissé későn megérkezett punk és az új hullám szolgáltatta az ihletet. Tizenhárom évesen az *Exodus*, 14 évesen a *Tapi Tikarras*, 18 évesen pedig a *Kukl* volt a bandája – ez utóbbi egy radikális, rendszerellenes punk/goth combo volt. 1986-ban belőlük alakult az azóta már világhírű független banda, a *The Sugarcubes*.

A kemény munka később meghozta a gyümölcsét, hiszen 1993 júliusában, Nellee *Hooper* producer segítségével megjelent debütáló albuma, *Debut* címmel. Az azóta már 2,5 millió példányban elkelt lemez egy sor slágert tartalmaz, amelyet a magyar rajongók is megismertek (Human Behavior, Venus As A Boy, Big Time Sensuality, Violent Happy, Pay Dead) A tizenkét nóta zeneileg egészen eltérő, mégis tökéletesen jellegzetes hangzású, klasszikus és modern egyben, rendkívül széles közönséghez szól, a független fiataloktól az érettebb hallgatókig. A siker természetesen komoly elvárásokkal állította szembe őt. Két évvel a Debut megjelenése után Bjork új albuma, a *Post* bebizonyítja, hogy sem vonzerejéből, sem tehetségéből nem veszített egy cseppet sem. Az új lemezt egy egzotikus helyen, a Bahamákon található Compass Pointon vették fel, majd Londonban végezték el az utómunkálatait. A tőle megszokott módon Bjork ismét minden szempontból a zene bizarr és csodálatos keverékét tálalja elénk, szokatlan hangszereket használ: izlandi sípokat és a csembalót vónosokkal együtt szólaltatja meg, amihez Eumir *Deodato* dzsessz-impresszárió segítségét vette igénybe. A Post tizenegy dala között szerepel egy háborús bigband szám is, melyet annak idején Betty Hutton hollywoodi sztár énekelt: *Blow A Fuse* (It's Oh So Quiet); 20 fős zenekara egészen különleges hangzást nyújt.

Kétség nem fér hozzá, ez a lemez még nagyobb siker lesz mint az előző. Reméljük Björk hazai rajongói is élvezik a budapesti koncertet, amelynek pontos címe és kezdési időpontja: *Petőfi Csarnok, szeptember 28., este fél nyolc*. Jegyek az ismert jegypénztárakban kaphatóak 1680 Ft-os egységáron.

(bujáki)

MŰKINCSEK – ÁRVERÉSEK – GALÉRIÁK

Kortárs fotók a campingben

Lelkes profik és amatőrök maroknyi csapata munkálkodik évek óta azon, hogy minél nagyobb nyilvánosságot kapjon a műkereskedelemben is a fényképészet művészete. Közéjük tartozik *Soós* András is, akinek régiségkereskedése van Budapesten, az Erzsébet téren. Immár másfél évtizede annak, hogy évenként kétszer árverést rendez a Kereskedelmi Kamara épületében, ahol műszaki cikkek, gyermekjátékok mellett régi fotográfia is kalapács alá kerül. *Kortárs* fotográfusokkal most próbálkozott először és a helyszín is rendhagyó volt, amennyiben szabadtéren zajlott, a *Pap-szigeti campingben, a szentendrei sörfesztivál* keretében, a múlt szombat délutánján. Az időjárás kegyes volt, így aztán ragyogó napsütésben, a halászléfőző-verseny illat- és füstáradatának közepette zajlott a hangulatos vetélkedés a fotókért.

Az árverés lehetőségéről a Magyar Fotóművészek Szövetsége tájékoztatta tagságát, a jelentkezés önkéntes volt, így állt össze az a *negyven művészi felvétel*, amelyik tucatnyi szerzőtől származott. Az árverezésnek kis szépséghibája volt, hogy nem állott a kikiáltó rendelkezésére mind a tizennégy fotográfusról életrajzi adat, így az esélyegyenlőség felemás lett a licitálás során. Ilyen esetben talán ildomosabb lenne egységesen mindenkinél mellőzni a díjak, kitüntetések felsorolását.

Negyven kínált fotóból *huszonhat tétel lelt új tulajdonosra* és ennek a fele az eredetileg meghirdetett alsó értékhatár felett. Bár az árverést rendező Soós András tudja, hogy ezek a kortárs felvételek nyugati viszonylatban akár négyszer-ötször ennyit is megérnek, mégis érdemesnek tartotta így megrendezni az árverést. Mivel a hazai érdeklődés egyelőre gyermekcipőben jár, az értékesítésben érdekelt szerzők valamint a kereskedő

Markovics Ferenc: Gráber Margit festőművész

úgyszólván „alkalmi áron" dobták piacra az árut, hogy a kereslet-kínálat folyamán hosszú távon beindítsák és a szélesebb nyilvánosság érdeklődését is felkeltsék e műfaj iránt. Erre alkalmasnak bizonyult e szabadtéri népünnepély, még akkor is, ha sokan nem értenek egyet ezzel a filozófiával. A teljes igazsághoz az is hozzátartozik, hogy ez az első hazai kortárs fotográfiai árverés nem vonzott nagy tömeget, a jelenlévők pedig inkább nézelődők voltak, semmint potenciális licitálók, s akik jobbára a statisztériát nyújtották egy célratörő, előre felkészült férfi és egy házaspár párharcához, akik szemmel láthatóan szakértőként mozogtak ezen a talajon. Ők, kihasználva a nyomott árakban rejlő lehetőséget, remélt hasznot célozva, hosszabb távon jó üzletet csináltak. Talán viszontlátjuk majd a közeljövőben ugyanezeket a fotókat máshol, magasabb árakon?

W. I. *Kortárs fotóárverés – szeptember 16.*

Fejér Ernő
színezett f-f csendélet 8000 – 8500
Kerekes Gábor:
Kéz (baritált, színezett) 10 000 – 14 000
Tillai Ernő:
Balatoni rianás 10 000 – 10 000
Fuszenecker Ferenc:
Reggel 5000 – 5000
Baricz Katalin:
Emese 6000 – 6500
Markovics Ferenc:
Anthony Quinn-portré 6500 – 6500

Árverési naptár

szeptember 22., 17 óra – **festmény** – Műgyűjtők Galériája – József Attila Gimnázium (XI., Villányi út)
szeptember 23., 9.30 – **numizmatika** – Globe Galéria – V. Nádor u 5.
szeptember 25., 15 óra – **ékszer** – Pless és Fox – Vígszínház (XIII. Szent István krt.)
szeptember 25., 17 óra – **művészeti** – Belvárosi Aukciósház – V., Váci u. 36.
szeptember 26-27., 17 óra – **művészeti** – Polgár Galéria – MOM Művelődési Ház (XII., Csörsz u.)
szeptember 30., 10 óra – **grafika** – Műgyűjtők Galériája – Kossuth L. u. 12.
október 3–4., 17 óra – **művészeti** – Nagyházi Galéria – V., Balaton utca 8.

Száz kép a Klotild-palotában

A *Belvárosi Aukciósházban* tegnap óta két kiállítás is látható egymás mellett: *Farkasházy* Miklós emléktárlata csatlakozott ahhoz a bemutatóhoz, amely már egy hete várja az érdeklődőket, és a remények szerint a holnapután lictálhatnak a kiválasztott képre. A Belvárosi Aukciósház ugyanis – heti hétfői kamaraárverései mellett – most nagy művészeti aukcióra készül. E jelző, hogy *nagy*, a műkereskedői szakzsargonban eddig az évenként legfeljebb három, exkluzív anyagot felvonultató árverést volt hivatva megkülönböztetni a rendszeres kamaraárverésektől. Ám mióta ezek a nagy árverések megnőtt, nem állnak négyszáz tétel alatt és inkább illik rájuk a maratoni jelző, az ember zavarba jön, ha egy száz tételt alig meghaladó kínálattal találkozik.

A Klotild-palotában *szeptember 25-én* kalapács alá kerülő képek közt néhány igen szép munka is akad. *Mednyánszky* László sötét tónusú, feketébe hajló Barbizoni erdeje – védett – 360 ezerért kínálja magát. Egy kisebb méretű fára festett olaj munkája 90 ezerről indul. *Czigány* Dezső korai Kerítés Nagybányán című műve a nagybányai festők művelt gyűjtők közt kelt bizonyára versengést (150 ezer Ft), míg *Czóbel* Béla Asztali csendélete (300 ezer Ft) a művészetben kevésbé jártas, „neveket" vásárlók szívét is bizton megdobogtatja. *Scheiber* Hugó Kucsmás férfijára nyugodta szívvel lehet licitálni (80 ezer Ft), s ez ma már, mikor lassan térdig járunk a „Scheiberekben", pestiesen szólva, nem semmi. Bármely otthon olvasósarkának, intim kis tereinek díszére válhat *Edvi Illés* Aladár Vízpart című (25 ezer) vászna vagy *Herman* Lipót Ölelkező fák című (20 ezer) olajképe.

A védett művek közt van egy *Iványi Grünwald* Béla kép, Hortobágy (200 ezer), egy *XIX. századi osztrák festő* olajlemeze, *Berény* Róbert Interieur című (250 ezer) képe. A legmagasabb kikiáltási áron, egyaránt 400 ezer forintért, *Glatz* Oszkár és *Peske* Géza festményét kínálják, de szép számmal található a válogatásban 20 és 50 ezer forintos induló áron is kép.

Az aukcióhoz katalógus is készült, s így könnyűszerrel össze lehet hasonlítani az aukciósházak őszi kínálatát.

(h. é.)

A Belvárosi Aukciósház 1985-ös naptára

szeptember 22–október 15. Farkasházy Miklós emlékkiállítás
szeptember 25. Művészeti aukció
október 6–15. Fiatal magyar művészek kiállítása
október 9. Kortárs művészeti aukció
október 30. Grafikai aukció
november 6. Keleti tárgyak aukciója
november 25. Kárpáti és Szőnyi Antikvárium könyvaukciója
december 4. Művészeti aukció
december 11. Ékszeraukció
december 22. Sokszorosított grafikák, ajándéktárgyak aukciója

BÁV-ékszeraukció

Harminchetedik ékszeraukcióját rendezte meg a héten a *BÁV*. A cég bevett szokása szerint az árverezés kezdetéig kézbevehető, megtekinthető volt mind a 232 tétel (két tételt visszavontak), s licitálás közben videokivetítő valamint a licitáló menetét követő forintár mellett egy kijelzőn dollár–márka–schilling ár is segíti a közönséget az eligazodásban.

A legolcsóbb ezúttal egy narkazittal ékes, ezüst gallértű volt, mely 500 Ft-ról indult és 1400-ért kelt el. Ezerért kínálták és 7 ezerért vitték azt a zománcozott ezüst függődéket, amelyik postai levlapot mintáz „Üdvözlet Marilláról" felirattal, innak rendje és módja szerint „felbélyegezve" és „lepecsételve" – miniatúr méretben. Ebben a sávban említésre méltó még egy lófejet és patkót formázó, aranyozott ezüst ingombgarnitúra a századfordulós Prágából, 1500 Ft-ról 2600 Ft-ig ment el az ára. Egy virágformájú arany üggő, piros kövekkel megháromszorozta kikiáltási árát, s 4600 Ft-ért lett új tulajdonosára.

A középmezőnyben érdekes volt megfigyelni, hogy női és férfi zsebórák mennyire nincsenek – az elmúlt két év aukcióit is figyelembe véve – még mindig divatban, pedig igazán míves, régi példányok is akadtak a kínálatban, kikáltási áraik 25, 30, 50 és 60 ezer forint körül mozogtak. A militáriák iránt sem nyilvánult meg olyan érdeklődés, mint amilyen tőlünk nyugatabbra tapasztalható. Így visszamaradt az ágyúvasból öntött, I. világháborús emlékérem (5 ezer Ft.), több arany tisztilánc (15–25 ezer Ft.), kétszeresére szökött viszont egy zománcozott, aranyból készült orosz éredemrend, ára szalaggal, eredeti dobozban (20 ezerről 40 ezerre).

Három hasonló súlyú, kivitelezésű és korú arany karék indult azonos áron (8 ezer Ft) – igaz ékköveik különböztek –, az egyik visszamaradt, a másik kettő 8500 és 10 ezer forintért kelt el.

Miközben az art deco még mindig „sikk", lehangoló mennyire nem a reális értékükön szerepelnek, s maradnak érdektelenségben, történelmünket nemesfémben, drágakőben megörökítő, felidéző múlt századi magyar ékszerek, garnitúrák.

Végül a legmagasabb sávban tallózva említeném, hogy az előző BÁV-ékszerárverésen 900 ezer forint volt az élvonal, s akadt két 400 ezer forintos vétel is, most a legmagasabb kikiáltási ár 500 ezer volt egy briliánsokkal keretezett, smaragddal ékesített női aranygyűrűért, de ez is visszamaradt. Kikiáltási árán ment el viszont (400 ezer Ft) egy múlt század közepi, bécsi ezüst teáskanna asztali borszeszégős lábazattal, továbbá 300 ezer forintos kikiáltási áron értékesítettek még egy briliánsokkal díszített, fehér arany női fülbevalópárt, illetve az árverés befejezése utáni visszakérésre kelt el egy briliánsokkal ékes fehérarany kereszt, ugyanannyiért.

Wagner István

Mennyiért kelt el?

Nudelmann László – I. Numizmatikai árverés
Szept. 16, 17. – Hotel Kempinski
Összkikiáltási ár: 52 millió Ft., Összleütési ár: 89 millió Ft.
Tételek száma: 1347, elkelt 1340.

	kikiáltási ár	leütési ár
Árpádkori pénzek		
II. András denár	40 000	150 000
Vencel denár	3000	55 000
Vegyesházi királyok pénzei		
Károly Róbert garas	100 000	380 000
Hunyadi Mátyás boroszlói 1/2 garas	15 000	100 000
Próbaveretek		
Ferenc József 8 forint - nikkel pv.	10 000	70 000
Habsburg királyok pénzei		
I. Lipót 5 dukátos	3 000 000	4 200 000
I. Lipót tallér	50 000	150 000
I. Lipót 1/2 tallér	30 000	110 000
I. Lipót 1/4 tallér	10 000	65 000
I. József dukát	100 000	360 000
Mária Terézia 10 denár	10 000	38 000
Ferenc József 5 koronás	3000	32 000
Bányapénzek, szükségpénzek		
Lipótváradi X. poltúra	15 000	55 000
Erdélyi pénzek		
Bethlen Gábor 10 dukátosa	1 500 000	2 500 000
Báthory Gábor tallér	90 000	280 000
II. Rákóczi György tallér	60 000	220 000
I. József 10 dukátos	3 000 000	4 600 000
Mária Terézia aranyozott bronzérem	20 000	160 000
Történelmi érmék		
Mária Terézia pozsonyi koronázására	300 000	950 000
10 dukátos emlékérem Mária Terézia 14 dukát súlyban mért, ovális		
kitüntető érem	1 200 000	2 600 000
Külföldi pénzek		
I. Ferdinánd prágai veretű tallér	600 000	1 400 000
Hesseni 10 márkás	10 000	90 000

A műkincsrovatot szerkeszti: Hajdú Éva

Czigány Dezső, festő; szül. 1883 jún. 1-én Budapesten. A müncheni képzőművészeti akadémián 1899-ben Gysis osztályában kezdte meg tanulmányait, majd Hollósy Simon és Ferenczy Károly lettek mesterei. 1900-ban és 1902-ben állami ösztöndíjban részesült. Három évi müncheni tartózkodása után 1904-ben Párisba ment, hol másfél évet töltött, azután pedig Berlinben időzött rövid ideig. A budapesti Műcsarnokban 1902-ben állított ki először. Nehány arczképét és tanulmányát Münchenben, Párisban, Rómában és Berlinben is kiállította. Tagja volt a »Nyolczak« művészeti csoportnak, amelynek kiállításán szintén részt vett. Művei közül kiválnak Önarczképe és Ady Endre költő arczképe; az utóbbi Bárczy István budapesti polgármester tulajdona.

A Képzőművészeti Társulat tárlatain következő képeivel szerepelt:

1902. tavaszi nemzetk. kiáll.: Én, arczképtanulmány, olajf.

1904. tavaszi kiáll.: A veréb, olajf.

1907. tavaszi kiáll.: Önarczkép, olajf. — Tanulmány egy kettős arczképhez, olajf. — Cocotte, olajf.

1912. tavaszi kiáll.: Arczkép, olajf. — Csendélet, olajf. — Csendélet, olajf. — Tájkép, olajf.

1913—14. téli kiáll.: Tájkép (ősz), olajf. — Tájkép, olajf. — Arczkép, olajf. — Csendélet, olajf.

A Nemzeti Szalonban szintén többször kiállított. A »Miénk« 1908. évi tárlatán következő műveivel vett részt: Munkás, olajf. — Férfi arczkép, olajf. — Férfi arczkép, olajf.

Aurora. 1911. I. 8. sz. 186. l. (arczképpel). — *Bölöni György:* Czigány Dezső. *Aurora.* 1911. I. 11. sz. 279—282. l. (arczképpel). — *Kiáll. tárgymutatók.* — *Művészet.* 1904. 187. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 158. l. — *Tábori Kornél:* A Pesti Napló képtára. *Pesti Napló.* 1913 decz. 25. (önarczképpel) és a művész közlése nyomán.

1917 tav Bibliai ónyaszony. of

1917-18 Női arckép I
Bérenc képe I

1918-19 Tüdős barát } of
Férfi akt

1924 febr.-márc Csendélet IX

1925 — 26 Akt kiáll
Női akt konsolok

1928 tav Tengerparti részlet
Tájkép VII.
Nizzai táj

1930-31 jan. Főpap } of
Női akt III
Szerelmi
költők

1932 (Fővárosi

1933 (N. képre Kenton Csendélet XII

1936. kiáll jan jan

Tájkép VIII.

1915. tav Arckép III of
Csendélet VI

1915-16 Akt I
Csendélet VII } of
Magyar anya

1916 tav Csendélet VIII
Bibornok } of

1933 (N képre)
Ady Endre I
Az öreg

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. június

Czigány Dezső, festőművész (1883-1974).

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Czigány Dezső: Csendélet fedeles vázával 1910 k.

Az inkább önarcképeiről ismert művész születésének 100. évfordulóján egy ritkán látott csendéletét mutatjuk be. A Nyolcak, az első magyar avantgarde művészcsoportosulás tagjaként Czigány e képén is bizonyítja alapvető kapcsolódását a francia mesterhez, Cézannehoz. Szilárd, már-már geometrikus formákra és tiszta színviszonylatokra épülő csendéletén egyszerű motívumokból kiindulva kereste a festő az új vizuális képi rendet.

MK SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Czigány Dezső festőművész
(1883-1934)

SOMOGYI NÉPLAP

1982 JUN 12

1021

Czigány Dezső: Nő tükör előtt

elsőbb osztályba

Siófoki Bányász az érdeklődés fókuszában

különösen a legismertebb: a könyöklős kép, amely kissé dekadens és egyoldalú: passziv és mert érzelmekben túltengő: romantikus. Czigány munkája nem méltatlan arra, hogy megmutassa a százezreknek azt, aki a százezreket fanatizálni is tudta. Jelentheti nekünk Adyt és azt a halhatatlan energiát és forradalmi lelket, amelyet Ady szimbolizált. A tettekre indító művész képe, mely ott tárulkozhat minden helyen, mint szuggesztiv eszmék szimboluma: kitünő példa arra, hogy megmutassa, ha még csak halvány felcsillanásban is, annak a lehetőségét, hogy a portré is bele tud kapcsolódni az egy igaz művészet, az etikus tehát szociális művészet emberújító munkájába. A portré, amely a régi művészetben megrendelt arcutánzás vagy önmagáért való pszichológiai probléma volt, még kaphaj új, nagyszerű hivatást: ragyogtatni, mint vezérlő szimbolumokat, azoknak a nagy egyéniségeknek kifejező és szuggesztiv képeit, akik megmutatták, hogy tudnak élni mindenkiért, akiknek egyéni élete csak tisztultra és hatalmasra fokozott eszmét és cselekvést jelent

HEVESY IVÁN

CZIGÁNY DEZSŐ ADY-PORTRÉJA

Igen kitünő és okos gondolat volt Czigány Dezsőtől, hogy jó és olcsó reprodukcióban bocsássa közre Ady Endréről festett portréját, amely még 1908-ban készült. A képet, illetve a reprodukciót főként a pszichikai hatás, a par excellence arcképhatás szempontjából kell szemlélni és méltányolni, éppen amiatt a cél miatt, amelyet alkotója maga elé tűzött, amikor a sokszorosításokat közreadta. Czigány képe akkor ábrázolja Adyt, amikor már túl volt első nagy harcain és első nagy diadalain. Adyt mutatja meg egy kiteljesedett férfikor erejében, a költőt, aki tudja sorsának mélységét, érzi művészetének aktiv, tettekké váló hatalmát. Befelé néz, elmélyülten az életnek sodró, végzetes hatalmaiban, önmagának viziós, szétfolyó, akaratából ki-kihulló örvényes érzéseiben, de már sejti, hogy költészete tett miliók szíve felé. Mélyről és szerencsével fejezte ki Czigány ecsetje ezt az Ady Endrét, aki már túl volt az első állomáson és fölfelé tartott tisztuló erőiben, de még nem állott be nála a későbbi évek testi fáradtsága és beteg leromlása. Azt az Adyt állítja elénk, aki nagy korok találkozásában az ellentétes világérzéseket sűrítette csodálatosan széles és gazdag egyéniségében: ő épp úgy volt passziv mint aktiv, egyképp artisztikus művész és forradalmár igehirdető.

Ady kettősségét, éppen mivel művész munkája, Czigány arcképe tisztábban érezteti, mint Ady közforgalomban levő fotografiái,

KÁRPÁTI ENDRE: VIOLA D'AMORE

(Győr, 1920, Szilágyi Sándor kiadása.) Egy néhány héttel ezelőtt rövidebb látogatásra Győrbe rándultam. Lefekvéskor kértem valami olvasnivalót s szíves házigazdám egy helybeli poéta, Kárpáti Endre, fentírt könyvét adta kezembe. Az idő jól előrehaladt volt, mégis nemlankadó érdeklődéssel böngésztem végig a kis füzetet. Intim, meleg lírája már az első lapokon kellemesen szórakoztatott. Halk, lehelletszerű lelki élmények és mély emberi szomorúságok váltakoznak benne, egytónusú, de differenciált zengéssel s minél messzebb kísértem ezeket a vallomástöredékeket, annál szimpatikusabban domborodott ki belőlük az író reliefje. A diszkrét, artisztikus megformálásban megenyhült önlélekfelvételek mögött fájdalmasan elfulladt vágyak, nehéz sóhajok nyugtalansága feszül s ez az izgalom néha át is szakítja az értő gonddal cizellált mondatokat: a poéta kiesik szerepéből és az ember zokogását halljuk. Az író prózájában — de verseiben is — erősen hajlik a reflexióra s ez a tendenciája egy-két prózai darabjában el is laposítja a mondanivalóját (két-három elmélkedést kihagytam volna). Verseiben még a sikerültebbekben is helyenként zavarók a régies jambusok, melyek a költő őszinte és friss érzésein is a megszokott hangulatok avatag szószát éreztetik. Egyik-másik versből kihallik az Ady és az

Nyugat. 1921. dec. 16.

Ady-korszak lírájának hatása, a Szép Ernő gyermekies hangja (a naivul szép Egyedem-begyedem-ben). A modernebb, szabadabb formákban a dikcióban is jobban megközeliti magát a fiatal poéta, két verse (a legszebbek): a Kalandáriom és a Tavaszi vers nemcsak érzésben, de kivitelben is önálló és határozottan egyéni. Ezen a vágáson kell továbbhaladnia, hogy versben is eljuthasson az egyedül érdemes művészetig: önmagáig. A Viola d'amore a maga egészében így sincs saját zamat nélkül s bizó kíváncsisággal várjuk a folytatását.

FÖLDESSY GYULA

UJJ KÁLMÁN

A színész váratlanul meghalt és mikor hire futott, a színházi szolga loholva indult a színészek klubjába, hogy a gazdátlan szerepet egy másik színésznek kézbesítse. Ez a színész mohón tanulni kezdte a szerepet, mert az előadástól már csak órák választották el. A közönség észre sem vette, hogy a regényes báró szerepében új alak mozog a szinpadon, mialatt a tegnapi San Frianot egy kis budai lakásban úgy ruhástul, cipőstül felfektetették az ágyra, mint akiket hirtelen ütött el a halál. A gong megszólalt, a függöny felrepült, az új szereplő belekezdett az első mondatba. A tegnapi San Friano lehunyt szemében ekkor már minden rivaldák fénye kialudt.

A színész meghalt. Nyugodtan, jókedvűen ebédelt, ebéd után a szivéhez kapott és lebukott a székről. — Szép halál, — mondták azok, akik nem szeretnek bucsuzni.

Az élete? Egy zengő élet volt, tele lázakkal, szerelmekkel, álmokkal, reményekkel, vándorlásokkal, bánatokkal, jó és rossz szerepekkel, sikerekkel, küzdelmekkel, adóságokkal. Színészélet. Az apja színész volt. A nagyapja is. Az anyja: színésznő. Vidéki színházak kulisszái és regényei között nőtt fel és tizennyolc éves korában szivdobogva belépett a — kórusba. Huszonnyolc éves volt, mikor megházasodott és színésznőt vett el feleségül. Ha fia lett volna, színésznek nevelte volna. Ha leánya, színésznőnek.

Mint kórista kezdte, de husz éves korában már szerepeket kapott. Eleinte kapott, azután vállalt. Egyszer Romeot játszotta és előadás után a vidéki vendéglő asztalánál színésztársai egy kézlegyintéssel megállapitották róla, hogy sohasem lesz belőle színész. Mert akkor már tudták, hogy ez a karcsu, hallgatag fiú fel fogja küzdeni magát — egy pesti színpadra. De azért nagyon szerették. Halk ember

színészeinknek. Szavaiból valami fanyar nyugalom áradt, amelyben finom árnyalattal rezzent meg a szenvedély, vagy lobbant fel az indulat. Kisérteties pontossággal ismerte a szavak szinpadi súlyát. Ismerte szinezésük módszerét, melynek titkos festékjei a színész szivében vannak. Ismerte a lépések és mozdulatok hatását, ismerte a szünetek határait, tudott hallgatni és némán tekinteni, amitől a néző szivdobogást kapott. Egyénisége nem töltötte meg a szinpadot, amely csak a legnagyobbak kiváltsága, de elmélyülő, komoly értékü jellemszinész volt s amit a kezére biztak, abból olyan élő alakot csinált, amelynek minden lélegzetvétele lehallatszott a nézőtérre.

Útja egyre magasabbra és magasabbra vitt, ám ő a hirnév és dicsőség táruló kapuit már csak homályos szemekkel nézte. Tudta, hogy halálra van itélve és évei meg vannak számlálva. Mikor két évtizedes küzködés után felérkezett Pestre, életének és pályájának delelőjére, akkor már titokban a szivéhez kapkodott és riadtan eszmélt rá, hogy ez a szív fáradt és halálosan beteg. A rövid időt, ami még hátra van, kétségbeesett mohósággal akarta felélni. Az utóbbi időben az éjszakákból is nappalt csinált. A pohárhoz és a kártyához menekült. Legszebb sikerének napjaiban, művészi sorsa zenitjén egy vasárnap délután egyetlen sóhajtással lehanyatlott a magyar szinpadról.

Élt harmincnyolc évet.

ZILAHY LAJOS

Czigány Dezső

új írás

RODALMI MŰVESZETI
S KRITIKAI FOLYÓIRAT

6. XVII. ÉVFOLYAM
1977. JÚNIUS

Uj Irás 1977-6- boritó I

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Czigány Dezső
HÉT AUG 19.
1021

AZ EL NEM KÉSZÜLT SZOBOR

Madzsar Alice (Madzsar Józsefné, Jászai Alice) születésének 90. évfordulóját most ünnepelték tanítványai és tisztelői. A jubileum alkalmából az Állami Gyógytornászképző Iskola fölvette Madzsar Alice nevét.

Az első képet Czigány Dezső festette róla. Ez a festmény még azokból a régi időkből való, mikor Szabó Ervin, a XX. Század, a Népszava és a Nyugat írói jártak a Madzsar-házba. Ady, Babits, Bölöniék, Ágoston Péterék, Bolgár Elek. És menekült orosz forradalmárok. A piktorok közül Kernstok, Tihanyi Reinitz ült a pianinónál, és játszotta az új Ady-dalokat. Ez a festmény a fiatal Madzsar Alice-t ábrázolja, akinek különös lénye és tündöklő szelleme maga köré vonzotta korának íróit, művészeit és gondolkodóit.

Madzsar Lilinél ma is megvan ez a rendkívüli kép. Nem valóságos arc ez, csak szem, homlok, csak szín és képzelet. Czigány Dezső a Madzsar Alice-ból kisugárzó költészetet festette meg. A költőt, aki élete derekán megalkotta az Új Prometheust és a Bilincseket, ezeket a szenvedélyes táncdrámákat. Az Új Prometheus a teremtés fájdalmáról beszélt, a Bilincsek az önmagát kereső emberről. Sok színpadi meséje, sok kompozíciója volt még. De Madzsar Alice költő volt az életben is. Ahogy járt-kelt, ahogy elmondott valamit. A ház is, az iskola is, ahol élt, ahol tanított, tele volt költészettel.

Hosszú évekkel később Boromisza Tibor festett róla egy olajképet. Alakja törékeny a képen, gyermeki, mint ahogy az életben is az volt. És mégis lenyűgöző, amint ott ül, kék köpenyében. Arca, feje biztonságot sugároz. Túl mindenen, a távolba tekint. Mint aki már feljutott a hegyre, és onnan szemléli a kicsiny világot. Ez a kép a nyugalom és a bölcseség vonásait emelte ki. Ekkor már híres volt iskolája és tanítása. Ekkor már megalkotta tudományos rendszerét, csodálatos érzékkel és biztonsággal építve ki a női tornát, a terhességi tornát, az ortopéd tornát, a munkások üzemi tornáját, és a gyógytorna számos új ágát. És forradalmi szellemű nevelési elméletét.

De ebből a képből nemcsak a bölcseség szól hozzánk, hanem a sugallat is. Családja, munkatársai, tanítványai és barátai, mindnyájan merítettünk ebből az inspirációból. A haladó orvosok, tanárok, iskolájának fiatal muzsikusai és koreografusai. Része volt röpiratainkban, verseinkben, könyveinkben. Része volt a munkásművelődésért, az új művészetért és a szocialista színházért folytatott harcainkban.

Kalmár Elza Madzsar Alice profilját bronzban mintázta. Az ő plakettje az erélyt örökítette meg. A hitet és a törhetetlen akaratot. Ez az akarat dacolt a maradisággal, a sötétség babonáival, az egész akkori torz világgal. És minden üldöztetéssel. Harcolt a haladásért, a gondolat szabadságáért. Ez az elszántság, és ez az erő. A Mandzsar-házat és a Madzsar-iskolát egyre gyakrabban dúlták föl a házkutatások. És mégis: egyre több lett a szobákban a virág. És egyre nőtt a barátok köre. Most már Stromfeld Aurélék, Dési-Huberék, Mészáros László, Hevesy Iván jártak a házhoz, Madzsar Józsefhez és Madzsar Alice-hoz. A 100% és a Társadalmi Szemle írói. Legálisok és illegálisok. Új ritmusok hangzottak fel a pianinónál, a fiataloknak az iskola pantomimjeihez és szintetikus drámáihoz írt merész muzsikái. Sok idegen is jött, aki látni és hallani akarta Madzsar Alicet. Vagy munkáját megismerni. Angol pedagógus, holland író-forradalmár, a Bauhaus emberei, a haladó művészet külföldi úttörői. Nimura, a japán táncos, Wiene, a Caligari-film rendezője. És itthoniak. Gazdagok és szegények, egyszerű emberek, munkások. Madzsar Alice ment a maga kijelölt útján.

A negyedik képmás nem készült el soha. Mészáros László egyszer arra kapott megbízást, hogy szentek szobrait faragja ki. Pogány, eretnek szentek figuráit akarta megalkotni, mint ahogy ő maga is pogány volt. Forradalmárok képmásait. Úgy tervezte, hogy az első szobor Madzsar Alice alakját idézze. A nagyság emberi jegyeivel. De már nem válthatta tervét valóra. A Szovjetunióba indult, Frunzét építeni.

Mit is akart mondani ez a szobor? Ez az el nem készült szobor? A mindig-valót és mindig-változót akarta kifejezni. Azt a mestert akarta a szobrász kőbe faragni, aki nem a dogmákat hírdeti, hanem a változások törvényeit, a fejlődés igazát, a kezdeményezés legfőbb jogát. Aki nem tekinti a világot lezártnak, önmagát sem, a maga tanait sem. Aki a jövőbe ereszti gyökereit.

„Ne csak azt tegyétek, amire én tanítottalak benneteket. Vigyétek azt tovább" — mondotta tanítványainak Madzsar Alice.

Mi most, az élők, fölvéssük ezeket a szavakat egy el nem készült szobor talapzatára.

Radványi Dénes

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-298, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Tudta, hogy mit csinál. Felért az egy katedrával.

Talán egy kissé magasabb férfi volt, mint akit általánosítással úgy rubrikázunk, hogy termete: alacsony. Ennél már csak azért is magasabbnak látszott, mert nagyon vékony és nyulánk alakja volt. Testetlen test, örök sötét öltözet, fekete haj és fekete szemüveg. Arcbőre is sötétszínű és szemüvege mélyen leért orcájába, mintha az lett volna szándéka, hogy minél többet eltakarjon. De nem volt ez elzárkózás, hanem beteg szeme kívánta meg a biztosított homályt.

De amikor szemben állt az ember Szabó Ervinnel, akkor a sötét szemüveg mégis áttetszővé lett. Éberen figyelte a külvilágot. A teljes arcnak pedig mily jóindulatú volt a kifejezése.

Gimnazistalány koromban ismerkedtem meg vele. Nagyobbik öcsém nem tanult jól, anyám bukástól féltette és keresve keresett korrepetitort, aki átsegítse a lecketanulás nehézségein. Arra is emlékszem, Waldbauer József zeneakadémiai professzor ajánlotta anyámnak az egyetemi diák Szabó Ervint. Így járt ő néhány évig hozzánk. Apám dolgozószobája — délutánonkint gazdátlan terület — lett a nagydiák és kisdiák magányos szigete, ahová nekem tilos volt belépnem. De én időnkint megszegtem ezt a tilalmat, mert érdekelt az a néhány szó, amelyet Szabó Ervinnel sebtében válthattam. Már akkor észre kellett vennem, hogy egészen kivételesen művelt és hogy sokat tanulhatnék tőle.

Azután másfelé sodort bennünket az élet. És egyszerre csak — így emlékszem — 1915-ben rám szólt valaki hátam mögül a Fővárosi könyvtárban:

— Mit olvas, Zsuka?

Ez az ostoba becenév akkor ragadt reám, amikor beszélni tanultam. Az anyám-kiejtette „Zsófika" nevet egyéves szám kettéharapta, hogy egyáltalán gügyögjön valamit. Így lettem családomnak „Zsuka". Ki szólít így az idegen könyvtárban, ahová most jöttem először és ahol körülöttem leginkább csak egyetemi ifjúság ül? Felnéztem Lassalle leveleiből.

Szabó Ervin elmosolyodott.

— Társadalomtudomány? Ne ezzel kezdje! Ideküldöm az altiszttel Marx és Engels életrajzát és a Kapital-t. Ha kiolvasta, jöjjön majd be hozzám, megbeszéljük. Olvasom a cikkeit, magának érdemes, hogy képezze magát. És fontos, hogy megismerje a szocializmus irodalmát.

Nem egészen négy évet adott még neki a sors, hogy tanítványokat neveljen. Nagyfokú cukorbaja volt, de a betegségével, a diétával nem törődött, arra nem ért rá. Csak a munkája kötötte le, tudományának adta erejét, idejét, teljes magánéletét. Én az üvegfalon át mindvégig néztem és láttam, mennyire elfogy, ellobban az a törékeny, másokért élő ember. Kereste eszménye megvalósítását, a minden emberfiának megadott jobbsorsot.

Ebbe roppant bele negyvenegy éves korában. Három hónappal volt idősebb Adynál. Ezidén, augusztus 22-én volna kilencven éves.

Már a mi októberi forradalmunkat sem érte meg. Egy hónappal az őszirózsás forradalom előtt temettük el. Szocialista barátai — munkások — emelték koporsóját vállukra, Károlyi Mihály és Bárczy István főpolgármester haladt a gyászolók élén. Kis temetés volt, mégis — a legnagyobb. A csepeli munkások az összes hadigyárban tíz percre letették a szerszámukat, hogy kegyeletüket küldjék neki. Ahogy az a kis könyvtár is igen nagy könyvtár volt és az a kicsi — vékony férfi — nagy ember, amilyennel ritkán találkozunk az életben.

FILM

ll elő az a külö-
a film végére egy
vizenyős köze-
gunkat, melyben
álmai fantaszti-
nákból bohózati
ek. A stílustörés
eti eredetű. Vor-
ogóak, korszerű-
zonban felemás.
sablonjai közé
a műfajban sem

SIMONYI IMRE:

Kocsma a „nagyvilághoz"

— Egy árva lélek sem volt a kocsmában.
— A kocsma zsúfolásig volt népekkel.
— Akkor lépett be a magányos férfi, oldalán a szeretőjével, a zsúfolt, léleknélküli kocsmába.
— Azonnal megverték.
— Ott, ahol egyetlen lélek sem tartózkodott; abban a kocsmában.
— Akkor a férfi, aki magányosan lépett be a kocsmába, oldalán a szeretőjével, zsebéből kenőcsöket, tapaszokat, valamint kötszereket keresett elő, látván, hogy szeretőjének keze, tenyere, ökle vörös és kék és helyenként lehorzsolódván — véres.
— Bekötözte tehát szeretőjének kezét,

Czigány Dezső emlékkiállítás

Kiállítást rendezett az *Alkotás Művészház Czigány* Dezső hagyatékából. A négy teremre terjedő tárlat egy sokágú művészegyéniségről vall. Különösen komoly tónusokban tartott csendéletei tetszettek, melyek a látszólag azonos téma mellett is változatos, modern eredményeket mutatnak. Francia tájképei derűsebb színezésűek, de változóbb értékűek. Portréi — köztük három *Ady portré* — hagyományos utakon járnak.

A *Műbarát Ráfael* Győző és *Halmágyi* István gyűjteményes kiállítását nyitotta meg a héten. Ráfael Győző gyakran képszerűtlen, fallszőnyegekre emlékeztető zsúfoltságú festményei egyénieek, de nem eléggé kvalitásosak. Rajzai vonalszerűségre törekszenek, sok sablonos utánérzéssel. — *Halmágyi* István szobrai unalomig azonos témákat variálnak, az álló alak zárt, de keveset mondó motivumát. Portréiról sem mondhatunk többet.

—

Független Magyarország

1944. jan. 24.

1021

GÁCH MARIANNE:

Színházról színházra Európában

Zenei találkozások Londonban

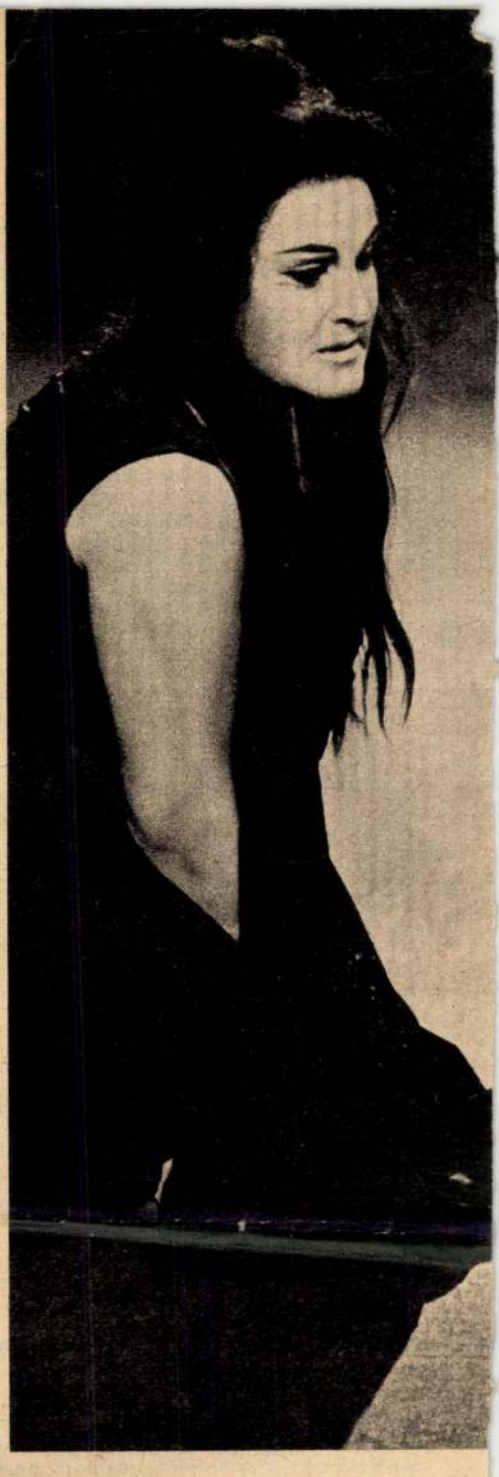

SZÍNHÁZI ÉLMÉNYEIMET EZEN A HÉTEN zenei beszámolóval szakítom félbe. Az *Istenek alkonya* eszményi előadásán a Covent Gardenben, *William Mann*, a Times zenekritikusa, a neves Wagner-tudós meghívott páholyába. S a szünetben, amikor az előadás zenei megvalósítását, Soltit magasztalja, kesereg, hogy a színpad meg a rendezés elavult, mert már nyolc- vagy kilencesztendős, holott évenként kellene felújítani. *„Ha kétszer mondjuk ugyanazt, elveszti az újdonság varázsát és erejét."* Majd hirtelen felragyog és élénken integet: *„Nézze, ott a Kabos Ilonka, igen, ott az intendáns páholyában... Én is a növendéke voltam."*

Muzsikussal nem beszéltem Londonban, hogy *Kabos Ilonka* nevét ne említette volna. S amikor felkeresem csupa zene, gyönyörű otthonában, megint csak az Ady-vers jut eszembe. Neki dedikálta: *„Kabos Ilonka, kedves kis húgomnak"*. Hogyan is kezdődött? *„Kezei, fehér, kis virágok / Borzas, barna fejemre hullnak..."*

Az egykori „Fehér lyány virágkezei" ma is szépek, fehérek, és ma is világhírűek. A nagy zongoraművésznő a New York-i Juilliard iskola legnevesebb tanára, zarándokolnak hozzá a fiatal művészek, hogy előjátsszák műsorukat, mielőtt pódiumra lépnének. Amikor nála voltam, ketten is telefonáltak: a francia *Pascal Rogé*, meg a spanyol *Joaquin Achucarro*.

— *Az évnek csak a felét töltöm New Yorkban, a többit Londonban. Itt is várnak növendékeim. S különben is, megrögzött európai vagyok. Ámbár Amerikában is szívesen tanítok, mert a sok és különféle nácio fiataljaiból érdekes tehetségek kerülnek ki. Nyáron Svájcban vezetek kéthetes mesteriskolát. Pihenés? Ebben az évben mindössze öt nap jutott rá.*

Tíz év óta tanít ennyire intenzíven. Hogyan győzi?

— *Nincs gyerekem, nem komponálok, a tanítás életszükségletem. Akár a szobrász, én is formálok: a növendékeimet. Inspirálni kell a legtehetségesebbeket is. Hogy képzeletük mindig egy lépéssel előbbre jusson. Hogy kinyíljék a fülük új és másfajta hangzásokra is.*

1961-ben a Liszt—Bartók zongoraverseny zsüritagja volt Budapesten. Azóta is sokat zsürizik.

— *A fiatal művésznek ma nem könnyű a kezdés. A versenyt jó, ha megnyeri, mert megindul a karrierje. De zenei és művészi tekintetben a verseny nagyon is rossz. Mert a versenyző ahelyett, hogy zongorázásával mindenkit boldogítana, valaki ellen zongorázik. Ez csúnya és kegyetlen dolog. És mindenkiben nyomot hagy. Az idegekben és attitűdben.*

— Mi a véleménye a mai zongorastílusról?

— *Ha Lisztet ma hallanánk, és nem tudnánk, kicsoda, azt mondanánk rá: hanyag a technikája. A zongorázás mechanikai része annyit fejlődött az-*

Színpadi kép Birgit Nilssonról az Elektrában

Kabos Ilonka zeneszobájában. A zongora fölött a híres Czigány portré Kabos Edéről

Helga Dernesch az egyik salzburgi próbán Karajannal, aki az előadásnak nemcsak karmestere, hanem rendezője is ▶

Hogyan fogtam el az őrnagyomat?

című NDK-film alaptétele. Az ábrázolás módján azonban érződik a hősies hevülettől való megtisztulás, az egyszerű emberi indítékokhoz való közeledés törekvése. A szovjet földet megszálló náci hadseregben szolgáló szakaszvezető a maga szerény látókörében már felismeri, hogy becstelen és végzetes ügy katonája. Humoros és kalandos körülmények folytán szovjet hadifogságba esik, ahol azonnal, a néző számára némileg hihetetlenül, olyan fontos és nagy megbízhatóságot feltételező feladatra beszélik rá, amely eddigi bugyutaságából meglehetősen nehezen következik: segítsen elrabolni eddigi kínzóját, megalázóját és csaknem gyilkosát, egy korlátolt és gonosz náci őrnagyot, akiből aztán ki lehet szedni a titkos haditerveket. A szakaszvezető az akciót két szovjet bajtársával együtt, sok kiélezett, de eléggé simán megoldódó, leküzdött veszedelem árán sikeresen végrehajtja.

A műfaját keresgélő, de mindvégig nem lelő film az ötletteli indítás után nagyon vegyes hatásúvá válik. A szatirikus hangvétel laposan magyarázgatóvá alakul, majd a frontvígjátékok szokványos kalandhalmazatát vonultatja fel. *J. Hasler* rendező és a főhős szerepét játszó *Manfred Krug*, bizonyos fokig jelképes értelemmel, azt kívánja elmondani, hogyan lelhetett magára és helyére s miként születhetett újjá, emberré a háborúba kényszerített egyszerű, jóérzésű német katona, de sem személyes emberi közvetlenséggel, sem a kalandosság és humor lendületével nem bírták a filmet betölteni.

A legmozgalmasabb és a legvidítóbb formában lehangoló filmje a hétnek a

12+1

című francia—olasz koprodukció. Tipikus esete annak, amikor a készítők fejében semmi sincs, azon az egy szándékon kívül, hogy jól jövedelmező filmet csináljanak. Még önálló téma sem. Így aztán *Ilf* és *Petrov 12 szék* című klasszikus értékű szatirikus regényéhez folyamodtak; rajta követtek el kíméletlen erőszakot. Osztap Bendert egyszerűen megfojtották, és lelkét, midőn kilehelte, egy ütődött, ámokfutó, vagyonhajhász New York-i olasz borbély testébe préselték át, mellé rendelve egy loboncos szőke alkalmi ragadozótársat, akivel nemcsak a briliánsokat rejtő székek utáni hajszában, hanem az időnként útjukba akadó ágyak kínálta örömökben is osztozik, szemlátomást fifty-fifty arányban. Ilf és Petrov nagy leleménye mögül egyszerűen elfújták az eredeti regénynek életet és értelmet adó kort és társadalmi hátteret és, saját ötlethabarcsaikkal összekeverve, a cselekményt áttették, hogy minél látványosabb legyen a rohangálás, a mai Amerikába, Olaszországba, Párizsba, Londonba.

RACHEL, RACHEL. A városkába látogató fiatal tanár és Rachel között viszony szövődik (James Olson és Joanne Woodward)

A csapkodó ötletzáporozásban *Nicolas Gessner* rendező kiváltképp ízléstelenségét árulja el. És a kacarászás közben igazán szomorúsággal és egy kis szégyenérzettel tölti el az embert, hogy az ebben a filmben, nyilván a szellemi tartalom hiányának ellensúlyozására, felvonultatott nagyágyúk, *Vittorio Gassman, Vittorio de Sica, Mylène Demongeot. Terry-Thomas, Orson Welles* hogyan tudtak ennyire törpévé jelentéktelenedni. Nagy kár a meggyilkolt *Sharon Tate*-ért, még akkor is, ha e szereplésének tanúsága szerint nem ez lehetett legjobb alakítása.

Félve mondom ki a konklúziót: ízlészüllesztő film ez. Igaz, a nézők nevetési igényét ki kell elégíteni, és a moziknak meg kell telniük. De így?..

Mind a három film színes, habár ez egyiknek sem válik különösebben a javára.

---

dulat, sehol egy gesztus, sehol egy hang, amely már kész lett volna; nem, itt születik minden a színpadon, megrázó egyszerűséggel. A művész, akinek ma már nincs szüksége vendéghajra, vendég ősztincsekre, hiszen a maga hajával, a maga arcával is a clauseni életkor közelébe ért, a nagy német romantikus hősöknek talán utolsóját alkotta újjá, 1970-es érvénnyel.

Mert a Naplemente előtt Clausen tanácsosát nem lehet „kiosztani"; mégoly jó színész sem játszhatja el, mert könnyen összedőlne a dráma egész érzelemrendszere. „Fény és árny váltakozik a lelkemben. Mennyország tiszta fénye és a sötét éjszaka borzalmas mélye. Miért ne idézzem Goethét? mikor az ő költői lelke fejezi ki legjobban az én érzéseimet is. Ha ez a mennyei fény áraszt el, akkor a kék eget látom és téged; tűzpiros liliomokat és téged..." – ezt a Clausen-monológot csak a legnagyobbak mondhatják el úgy, hogy igaz legyen.

S az áradó szavak igazságára lopakodtak elő könnyek a fiatal publikum szeméből. Pedig Ajtay lemondott minden külső eszközről, úgy mondta rajongó magánbeszédét, halkan, szinte indulattalanul, mozdulatlanul; csupán fogta Inken kezét és a semmibe – a mindenségbe? – nézett. Az egyszerűséggel kifejezett nagy érzelmek színjátéka volt ez; az egész előadás; múló és változó divatokon túl visszaadván a hitet abban a színházban, amely egész emberségünkhöz szól, amely megráz, fölkavar, amelynek sugárzása van, amely szétfeszíti a díszletet, a színpadot, a színházat s továbbkísér.

Ilyen a szegedi Naplemente előtt. Ajtay Andor ezt a varázslatot, ezt az igaz varázslatot olyan kiváló partnerek között valósítja meg – színészként is, rendezőként is –, mint a költői Inkent játszó Molnár Piroska, a szenvedve rajongó Bettina, Stefanik Irén, a kemény-kegyetlen Klamrothot formáló Nagy Attila, a metszően hideg intellektusú Wolfgang, Bánygyörgyi Károly, az odaadóan melegszívű barát Geigerként jeles Máriáss József, a szelíden bíráló Steinitzként remek Kovács János... Nos, és a közönség, az a csaknem ezer fiatal; az ifjúság, a mai ifjúság, amelyről gyakran mondják, hogy szerérmesen rejti érzéseit. Ezen az estén senki sem rejtette el, mit érez: az előadás után senki nem rohant a ruhatárba; még negyed órán át zúgott a taps.

Dalos László

Molnár Piroskával a Szegedi Nemzeti Színház előadásán

(Hernádi felv.)

Grigány
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

FILM, SZÍNHÁZ, MUZSIKA
Budapest

óta. De a nagy technika nem pótolja az egyéniséget, sőt többé-kevésbé egyformává gyúrja a művészeket. A rádióban például nagyszerűek, de alig tudjuk egyiket a másiktól megkülönböztetni. Mégis azt hiszem, elkezdődött már az a korszak, amikor a közönség betelt a technikával, és inkább a művészi elmélyültségre figyel. A művész azt fejezze ki, ami nem írható le kottafejekkel. Aki, mondjuk, Beethovent játszik, annak emberileg kell eljutnia oda, hogy megérezze, mit gondolt, mit érzett a zeneszerző. Éppen ezért a muzsikus nem zárkózhat elefántcsonttoronyba, ember legyen, és halmozzon fel magában minél több emóciót.

— Az imént a rádiót említette. Hát a tévé?

— *Igen, a rádióból és a tévéből a zene közelebb jött, de el is távolodott. Ünnep helyett hétköznappá, háttérzenévé süllyedt. Futószalagon termelt tömegcikk lett, de ez sem a tömegeknek, sem a zenének nem jó. Az emberek nem az igazit, nem a javát kapják. Ebéd közben, félfüllel hallgatnak Beethoven-szimfóniát.*

Körülnézek. Kabos Ilonka vagy negyven év óta él külföldön, mégis, otthonának falait csupa magyar remekmű díszíti. Szemközt Kabos Ede, a kiváló író arcképét látom.

— *Czigány Dezső festette édesapám portréját* — mondja Kabos Ilonka —, *s ott szemben édesanyámét is. Ő és Ady mindennapos vendégeink voltak.*

Ha megírná emlékiratait, izgalmas olvasmány lenne.

A FESTIVAL HALL FÉNYBEN ÚSZIK. Az álmélkodást már a Waterloo-hídon kezdem: az alkony Turner gazdag színskáláját vetíti az égboltra, a Temze vizében piros, kék, sárga visszfények vibrálnak, a túlsó parton pedig reflektorok világítják a Parlament építészeti szépségét. Tódul a közönség a Festival Hallba: *Birgit Nilsson*, akit a világ első számú Wagner-hősnőjének kiáltottak ki, ezúttal koncertpódiumon mutatkozik be. Amerikában már jó néhányszor hangversenyezett, de Londonban most először. Ezt az estét a százötven évvel ezelőtt született *Jenny Lind* emlékének szentelte, a „svéd csalogánynak", aki kora legnagyobb koloratúra csillaga volt. Nilsson is svéd, de műsorán, hiszen ő drámai szoprán, egyetlenegy olyan szám sem szerepelt, amelyet egykor Lind énekelt.

Birgit Nilsson koncertjén a hallgatók elragadtatásának a hőfoka nem érte el az operait. A műsort Gluck Alcestéjának egyik áriájával, Wolf-dalokkal és Richard Straussokkal kezdte, majd a második részben Sibeliust, Rangströmöt és Grieget szólaltatta meg: hangjának különös szépsége és káprázatosan kiművelt énektechnikája most is csodálatra méltó, de Nilsson nagy formátumokhoz, drámai hevülethez szokott művészi alkatának mégsem a dobogó, a bensőséges dalirodalom a világa.

A HANGVERSENY VÉGÉN JÓKEDVŰEN, játékosan trillázva vonult a pódiumajtótól a művészszobáig, s ott elsőnek *Medák Sári* nyakába borult. A gratulálók sorában ott láttam szerényen és mosolygósan *Helga Dernescht, Karajan* kedvenc, fiatal Brünnhildáját. Ő az, aki miatt Birgit Nilsson a New York Times hasábjain oly ingerülten fenyegette meg a Metropolitant, hogy felbontja szerződését. „*Csalódtam a Metben...*" — mondta. Hogy miért? Mert a Ring-felújításban, az Istenek alkonya Brünnhildájára *Dernescht* hívták meg. Ez Karajan kívánsága volt: „*Ha szólnak nekem, én lettem volna az, aki segítek Derneschnek, hiszen a hangja óriási, drámai...*" A botrány addig terebélyesedett, míg Bing, a Metropolitan igazgatója, ki nem jelentette: „*Legyen az, amit Birgit akar.*" Szerencséjükre, a nagy operai sztrájk miatt sokáig nem nyílhatott meg a Met kapuja, s a tervezett ciklus akkor elmaradt.

Helga Dernesch egyelőre beéri Bayreuthtal, Salzburggal, a londoni Covent Gardennal, az Edinburghi Fesztivállal, és jóformán egész Európával, *Karajannal, Klempererrel, Soltival, Kripsszel, Kertésszel*, s a többi nagy karmesterrel. Dernescht a Walkürben hallottam, Sieglindet énekelte a Covent Garden színpadán. (Ritkaság, hogy gazdag repertoárján Sieglinde is, Brünnhilda is szerepel.) Nilsson, aki jó húsz évvel idősebb nálánál, de szerepkörében ma is mindenkit felülmúl, érthető, hogy csakis őt, az ő sugárzó szép hangját érzi riválisának és talán egyetlen utódjának.

— *A Siegfried volt az első közös*

Bayreuthi felvétel Helga Derneschről a Mesterdalnokok Évája szerepében

lemezünk Karajannal — mondja Dernesch —, *s vele énekeltem ugyanezt Salzburgban a Húsvéti Fesztiválon is. Az idén az Istenek alkonya Brünnhildáját, 1971 tavaszán a Fidéliót éneklem, a rá következő évben pedig az Izoldát. 1973-ig mindent betáblázta tam.*

Az osztrák születésű Helga Dernesch szép szőke lényét afféle bécsi báj lengi körül. Medák Sári az impresszáriója és felfedezője, ő mutatta be Karajannak is. Mert hiszen a zenei életet világszerte magyar vonatkozások szövik át.

— *Karajan módszere igen érdekes* — folytatja Dernesch. — *Mielőtt a rendezői munkához kezdene, lemezre veszi föl az egész előadást. S a három-négyhetes színpadi próbákon nem kísér minket zongora, sőt énekelnünk sem kell, hangszalagról halljuk önmagunkat és Karajant. Az előadásig vérünkké válik a mű és hangunkat is kíméljük, hiszen a markírozás fárasztóbb és ártalmasabb, mint a teljes hanggal éneklés. A bemutatót csak két zenekari és egy főpróba előzi meg, azokon persze már éneklünk is.*

— Az a híre, hogy nagyon könnyen tanul...

— *A Fidélió Leonóráját egy hét alatt tanultam meg. Némely szerepre úgy készülök, hogy felteszem Birgit Nilsson lemezét és vele éneklek, ilyenformán őt is hallom, és rögtön zenekari kísérettel idegződik be a szólamom.*

— Milyen volt a találkozás Klempererrel?

— *Egy hotelszobában énekeltem elő neki. Miközben a zongorista kísért, ő dirigált. Nem szakított félbe, nem szólt semmit, ezt jó jelnek éreztem. Az is volt. A Walkür első felvonását énekeltem vele a Festival Hallban koncertszerűen. Remélem, sor kerül majd a folytatásra is.*

— Lámpalázas?

— *De még mennyire. Csak akkor nem, amikor Karajan dirigál. Hipnotizál. Biztonsággal ajándékoz meg...*

Hit dolga ez is. Helga Dernesch hisz Karajan bűvös erejében. Birgit Nilsson meg egyre kévésbé hisz benne. Hogy kinek van igaza? Alighanem mind a kettőnek.

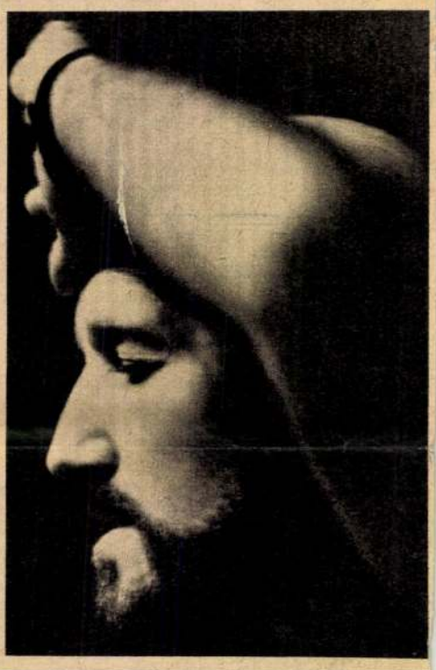

VÁMOS LÁSZLÓ:

Teleobjektív

Rendező a próbán

Unalomig csépelt fotóközhely: a rendezőt körülveszik a színészek és mereven bámulnak a szövegkönyvbe, mintha először látnák azt. Mindig megbántam, amikor rászántam magam, hogy modell legyek az ilyen felvételekhez, mert a képek mesterkélten beállítottak voltak, nem tükrözték a próba atmoszféráját.

Ezek a képek – Mezei Béla fotói – a cinema vérité módszerével készültek a Tragédia próbáin az Operaházban, tehát ellesett pillanatok. Két évtizedes pályám alatt az első felvételsorozat, ami rögzít valamit munkából és segít eloszlatni azt a homályt, ami a rendező fogalmával, funkciójával kapcsolatban él.

A képek tájai dokumentálják, hogy a rendező nem hüvös külső szemlélője az átélésben hevülő színésznek, hanem „átélő"-társa, akkor is, ha mutat vagy magyaráz, és akkor is amikor „kívülről" figyeli a játékot.

A képeken: Vámos László Házy Erzsébetnek, Éva alakítójának és Miller Lajosnak, az előadás Ádámjának játszik elő

Fotó: Mezei Béla

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Czigány Dezső, festő-művész

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1982 FEB 27.

1021

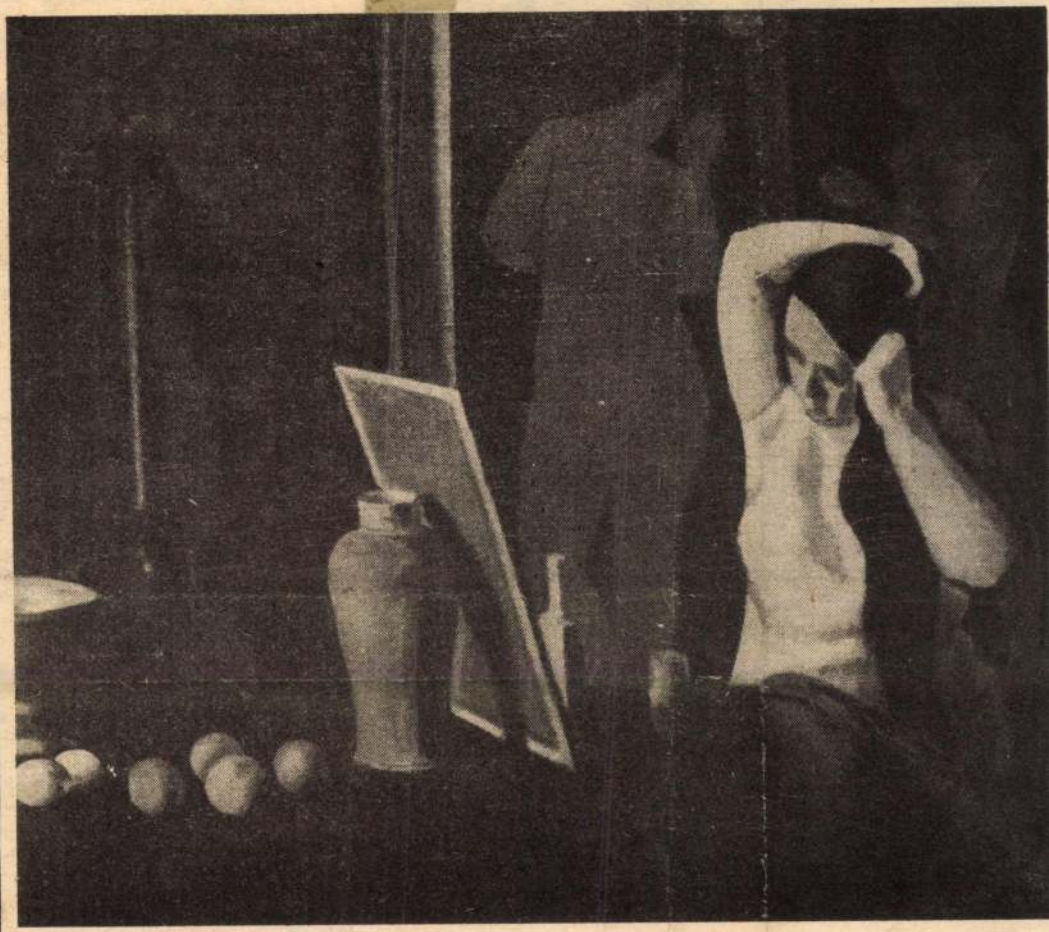

Czigány Dezső: Nő a tükör előtt.

Halle, Konzerthalle am Boulevard. Régi és mai zeneművek előadásának egyik parádés helyszíne.

gén a megye gyermekeihez. Ebben felhívták őket, hogy szedjék össze ötleteiket a gyermek- és ifjúsági irodalom napjára, amelyet 1982 tavaszán – immár huszadik alkalommal – Halléban rendeznek meg. 1963-ban a megye tanúja volt az első ilyen rendezvénynek, s azóta az ország más vidékein is örülhettek a fiúk és a lányok ennek az ünnepségnek.

Több mint száz író, festő és fordító találkozik minden évben a gyerekekkel, fiatalokkal, szülőkkel, pedagógusokkal és könyvtárosokkal ebből az alkalomból. Az ünnepi napok csúcspontját a jövő évben is az írók és a gyerekek közötti iskolai találkozók egész sora jelenti majd. Itt az olvasóknak lehetőségük lesz, hogy ellessenek valamit kedvenc szerzőik műhelytitkaiból, s egyidejűleg szigorú kritikának vethetik alá, saját irodalmi próbálkozásaikat is.

Az NDK-t a határokon túl is az olvasók és a gyerekek országaként tartják számon, ért-

ÚJ KÖNYVEK

Lélektani tanulmányok

VI. kötet. Szerkeszti: Harkay-Schiller Pál

A lélektan ma már komoly gyakorlati eredményeket adó, az élet egész területén számbaveendő tudomány. A német hadsereg katonáinak tehetségvizsgálata például nagyszerűen igazolódott a katonáknak a vizsgálat alapján a kellő helyre való beosztásában. Magyar vonatkozásban egy kis lelkes és önálló kutatásokat végző pszichológus tábor nevelődött. A Lélektani Tanulmányok a Pázmány Péter Tudományegyetem lélektani laboratóriumában dolgozó és vele kapcsolatos munkások eredeti tanulmányait közli. *Aujeszky László az időjárás lélektani vonatkozásairól* ír. Közép-Európában észak, nyugat és déli légáramlatok vannak. Az egyik munkára késztet, a másik lehangol. Bizonyos típusú emberek csak bizonyos légáramlat mellett tudnak igazán produktív munkát végezni. Érdekes tanulmányok szólnak kisérletek alapján *az elhatározásról. Szászy Éva az önkéntelen rajzolgatás* lélektanilag érdekes következtetéseit mondja el. Vannak *állatlélektani kisérletek, Lajtha László, Molnár Ilonka, Zörgő Benjamin* foglalkoztak ezekkel.

Igen jelentős *dr. Nagy Mária* egyetemi tanársegéd — aki egyébként okl. lelkész is, — tanulmánya. A lélektannak egészen új területén, *a feladatnélküli gondolkozásról* készített kisérleteket. Megállapitható, hogy amikor az ember külön kitűzött cél nélkül gondolkozik, akkor egy érdekes ritmus, visszatérés jelentkezik a gondolkozásnak mind a formájában, mint a tartalmában. Mult, jelen és jövő, kellemes és kellemetlen bizonyos rend szerint váltakoznak annál az embernél, akinek a gondolata nincs hozzákötve egy meghatározott tárgyhoz. *Gróf Révay József a kifejezés jelenségéről* írt tanulmányt. *Kálmán Piroska* arról, *hogy az osztálytársak hogyan figyelik és jellemzik egymást. Szöllösy Dezső* pedig *a mozgások diagnosztikus jelentőségét tanulmányozza.*

A magyar lélektani kutatásoknak egyik legjelentősebb vonása, hogy eredeti, önálló kutatómunkát végeztek pszichológusaink. Sokan a lélektant ma még bizonyos gyanakvással fogadják itthon. Pedagógusaink, söt a lelkipásztori szolgálatnak is, de minden társas érintkezésnek egyik veszedelme és hiánya, hogy azokat az eredményeket, amelyeket a lélektan már eddig adott, nem vettük számba. *(A Pázmány Péter Tudományegyetem kiadása.)*

My.

Mérföldek, esztendők...

Jékely Zoltán új versei

„Mérföldek, esztendők...“ mondja az ember a címet s érzi, hogy sóhajtania kell utána, olyan a zenéje ennek a két szónak. Mert reménytelen harcban vagyunk mindnyájan az esztendőkkel s a mérföldekkel s a vesztett csatának a nyugtázása az a kis sóhajtás. S ha régen (milyen régen, van már kétháron éve is!) boldogan törtünk az „új évezred felé“ most már félelmesnek találjuk, hogy rohan tova a mult, teleszórva az emlékeinkkel.

A mérföldek és esztendők könyörtelen futása kitépi a kedves kezet a kezünkből, leszakitja a vidám szókat a szánkról s csak az emlékek bűvös anyaga kezd olykor remegni és villózni a sziv mélyén, minél édesebb emléket idézve annál fájdalmasabban. Az elmúlást, a történelem roppant vigasztalanságát szemlélő melankólia csak egyszer nyer erőteljesebb zengést, mikor az ősi protestáns zord és eleveelrendelő hit járja át. A Farkas-utcai templom, amelyről egyik legszebb verse szól (Seol ellen) az „égi barlang, szent terem“ más szemléletet ad annak aki pár percig boltivei alól szemléli a múlandóságot, mint a csillagok, vagy a Maros part. Ez a kötet Jékelyt a biztató, új utakat igérő forrongás állapotában mutatja. Nyelve régi erdélyi — s tegyük hozzá, hogy kálvinista izű — a formája is gazdagabb, mint előző köteteiben. Vannak nagyon szép sorai, vannak gyengébbek, de az igazi nagy szót, amelynek kimondására költővé rendeltetett még most sem mondta ki. (Franklin kiadás)

—Y

Berki Feriz: KRÓNIKA

A Budapesti Görög Keleti Hittudományi Főiskola Kiadványainak második köteteként jelent meg a Főiskola évkönyve, az 1941—42 és 1942—43. tanévről szóló beszámoló. Berki Feriz évzáró beszéde foglalja össze a Főiskola munkáját. Három tanár s öt megbizott előadó-tanár, köztük a református dr. Pákozdy László Márton, mint a héber nyelv előadója szolgálják a lelkészképzés ügyét, az 1943—44. tanévvel immár négy évfolyamú főiskolán. Berki Feriz évzáró beszédén kívül még hét tanulmányt találunk e könyvben. Mannó Sándor dr. a felekezeti békéről ír, Sztankaninecz György a Szentírás elolvasásáról, Popovits István: A keresztyénség kezdetei a magyarok közt cimmel, míg a hazai orthodox keleti egyház időszerű problémáit Berki Feriz igazgató fejtegeti. Keselya Fedor: A fiatalság vallásos szellemben való nevelésének szükségességét tárgyalja, Lehner Ferenc: A lélek-fogalom kialakulását választotta értekezése tárgyául. Református szempontból különös figyelmet érdemel Pákozdy László Márton írástanulmánya Péter avagy Krisztus az Egyház fundamentuma? A hazai görög keleti egyház hittudományi főiskolájának élete új szint hoz a magyar vallásos és egyházi élet mezejére. Érdeklődő híveink betekintést nyerhetnek e Krónika által is görög keleti egyház életébe és problémáiba. Kellő tisztánlátással kell olvasni a tanulmányokat, más szemszögből íródtak, kivéve a református lelkész-előadó, Pákozdy írását.

Pap Ferenc

Sillay István: Hazátlanok

Az ébredező magyar felelősségérzet egyik jele ez a könyv. Ujabban hírlapi cikkek, tanulmányok, egyre többet foglalkoznak a magyar földtől messzeszakadt véreink életével. A regény és az őszinte leirás érdekes vegyüléke ez az írás. Aki szereti a magyarságot, annak számára legalább olyan izgalmas, mint egy detektivregény. A konstancai református gyülekezet s általában a dobrudzsai misszió élete elevenedik meg előttünk. Pontos leirást kapunk arról, hogy a 22 esztendei román uralom alatt Erdélyből kivándorló 200.000 magyar kicsiny töredéke milyen megpróbáltatások mellett lesz egy hűséges pásztor irányitásával gyülekezetté.

Megjelennek a nagyon bűnösök, a részeges kőműves, a „csak díszreformátusok“, az idegenben is rátarti „úri társadalom“ alakjai, akiket azonban gyülekezetté formál az Ige írója. Nagy előnye e könyvnek, hogy semmit nem szépit, félelmes hűséggel ábrázolja a tényeket s talán éppen ezért nem tehetjük le, míg végig nem olvassuk. Akik nemcsak szájukkal szeretik menteni a magyarságot, azoknak el kell olvasni, hogy láthassák az igazi fajmentés útját. (Sylvester kiadás.)

K. S.

ORGONA-HARMÓNIUMOK
nagy választékban
Sternberg
Hangszergyár RÁKÓCZI-ÚT 60. Kérjen árjegyzéket

Ady legjobb arcképfestőjének hagyatéki kiállítása

(Alkotás művészház)

1937 utolsó napján úgy érezte Czigány Dezső: elég volt, nem bírja tovább az életet s tragikus halálbaomlásával magával vitte kedveseit is. Ma sem tudjuk, miért? Talán a művész felfokozott érzékenységű idegrendszere már felfogta a levegőben vibráló híradásait a közeli világromlásnak? Vagy csak egy életúnt, kifáradt ember tett pontot értelmetlennek látott életére? Titok. Végrendeletében összes műveit is halálra itélte, önarcképei kivételével. Hogy miért akarta éppen azokat meghagyni, talán úgy vélte, hogy vivódó, komor lelke kiérzik testi vonásain s belerángja egy kialudni készülő lélek gyötrődését a szemlélő lelkébe s parázsként égeti a vád minden ember lelkét. Titok ez is. De szerencsére művei megmaradtak s ha ez a hagyatéki kiállítás nem is adja teljes életművét, érdekes és értékes ismertető ehhez a soktitkú lélekhez. Hagyatéki kiállításán lévő képei alapján megállapithatjuk róla, hogy modern festőink javából való művész volt Czigány Dezső. Az olasz festészet legnemesebb hagyományait őrző reneszánsz ihlette első képeit, nemes, mélyen zengő színek komolyságával hat. Később a modern festészet atyjának, Cezannenak magyar földön leghívebb követője: főként csendéleteín látszik, csupa egyszerű geometriai testet látunk erős körvoalakkal s tiszta, töretlen színekkel megfestve. Ugy helyezi egymás mellé hideg kék, zöld, sárga színeit, hogy valami egészen különös, tiszta, kissé hideg harmóniában csengjenek össze. A modern élet kuszaságaiból a nagy ősi, primitív formákhoz akar visszatérni az ember, e képek azt mutatják. Egyszerű alapigazságok, komoly, nyugodt hirdetése a ködösen látó, tébolyult ember számára az út kifelé a káoszból, mondja ez a művészet. Ady Endrének legélethűbb arcképeit is láthatjuk. Ady Lédához írt leveleiben kegyetlenül igazaknak mondja őket. Tájképeinek opalizáló színjátékában már valami elhajlást érzünk Cezannetól, de csak a színekre igaz ez a megállapítás, a kép belső struktúrája mindvégig a cezannei s végül: nem volt igaza, amikor egy barátjának rezignáltan azt írta: „Nem volt érdemes festeni“. **Dr. F. L.**

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

Egy budai olvasó. Bár jobban szeretjük, ha mi reformátusok saját nevünk alatt levelezünk egymással, készséggel válaszolunk levelére így is, mert van benne bizonyos általános érdeklődésre számottartó kérdés. Ha bármiféle megjegyzés vagy óhajtás jön hozzánk, azt mindig készséggel vizsgáljuk meg, csak akkor nem, ha általánosságban beszélnek valamiről. Tessék konkrét adatokat írni. Azt, hogy ki a református egyháznak tagja és ki nem, azt nem egy-két ember vagy egyháztag dönti el, hanem maga az egyetemes magyar református egyház. Mégpedig annak mindnyájunk által választott zsinatja. A közösségi gondolat legalább annyira kell, hogy átjárjon mindnyájunkat, hogy ne próbáljunk egyénenként különkülön megállapításokat tenni, ott, ahol ez a közösségnek az ügye. Es különösen ne névtelenül.

Kálvinista. Eddigi cikkeink és maga a beszéd is, amelyik az orvosságokat elősorolja, világosan megmutatja, hogy nem magasabbrendű életet jelent abban a beszédben sem a szomszédállamok nagyobb gyermekszaporodása. A nincsteleneknek, analfabétáknak, a nagy gyermekhalandóságban szenvedő seregeknek szintén igen erős a szaporodása. Természetesen, mi arra a gyermekekben gazdag családra vágyunk és azért harcolunk, ahol öntudatosan és örömmel vállalják a gyermeket és megfelelő lelkiséget adnak neki.

HOL VÁSÁROLJUNK, DOLGOZTASSUNK?
Hirdetési díjszabás: ebben és az apró rovatban mm sora —.80, szövegoldalon 1.— pengő.

BUNDÁK, bolerók, ezüstrókák, nerzek nagy választékban
Alakítás ere deti modell szerint

VARSÁNYI LAJOS-nál, IV., Múzeum-körút 7

MŰFOG Biró Sándor
Olvasóinknak kedvezmény, OTBA és ORBA tagok a min. segély + ... államilag vizsgázott fogász Rákóczi-út 25. Tel. 138-039

Bundák, rókák, bolerók
egolcsóbban Kókay szűcsnél. Vilmos császár-út 10. sz. Telefon: 366-784

KOMBINÁLT SZOBÁK, rekamiék, konyhák,
egyes bútordarabok, használt bútor csere.
Bányafalvi bútorüzlet, Izabella-utca 11. szám

TÓTH LAJOS fest, tisztít
V., József nádor-tér 9. — TELEFON: 181-297

BUTOROK Kovácsnál, Izabella-u. 13 (Magyar Színház mellett) Hálók, kombinált szobák, kárpitosáruk olcsón. Cserélek, Nagy választék. Fizetés kedvezmény

HALMI BÉLA
udvari és kamarai fényképész Budapest, IV.
Kecskeméti-utca 19. Telefon: 184-682

Ezüst és tűzrókák különféle bundák rendelésre olcsón
Bischinger szűcsnél Kálvin-tér 2. I. 4

Urasztali terítők, ünnepi díszzászlók
művészi kivitelben, gyönyörűen Kalmárné Tuzson Erzsébetnél, XIV., Nürnberg- 15 Telefon: 499-640

Jó bútort, kárpitosárut bizalommal vegyen
OLÁHNÁL, József-körút 66. Telefonszám: 132-102.

LEGJOBB ZONGORÁT
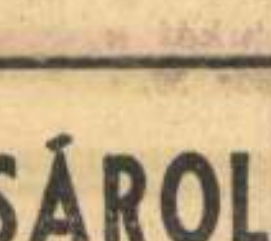
pianinót legolcsóbban vásárol részletre Szávits-nál. Vétel, javítás, hangolás preciz kivitelben. Budapest Baross-tér 1. (Rákóczi-út sarok) Tel. 145-104.

Simon Imre Teréz körut 18.
Olcsó árakon, jó minőségű ruhák, blúzok, férfi és női fehérneműek

Pályi Eszter és Margit
KALAPSZALÓN
Budapest, IV., Váci-utca 10, földszint. Tel.: 384-349
Alakítást is vállalunk

Női és leánykaruha, divatáru kötöttáru
LŐRINCZI PRESBITERNÉL
ÓBUDA, KÓRHÁZ-UTCA 43. Telefon: 162-856

Használt ruha, cipő, fehérnemű, ingomért, hagyatékért legtöbbet fizetek Tel.: 137.634

Urvacsorakelyhek, kancsók, tálak, ékszerek KISS FERENC ötvöstanár, ref. presbiternél, Budapest, IV., Haris-bazár 3. Tel. 384-447

Nagy Imre virágkereskedő
IV., Fővám-tér 5. Udvari szállító
Koszorúk, pálmák virágok, növények

HASZNÁLT ruha, cipő, fehérneműért egyenruháért sokat fizet.
Visnovszkyné, Dobozi-u. 1. II. 5-6. 143-868

Rádiójavítást, villanyszerelest
jótállással vállal protestáns szerelő levélhívásra
Betlehem, XIII., Cimbora-utca 162.

CSERESZNYEVIRÁG *(Radius)*. A cseresznyevirágok és gésák hazájába visz Maurice Dekobra regényének filmváltozata. Tokió elzárt negyedében: a Joshiwara-ban játszódik le 1860 táján, amikor a japán lánynak, ha családjáért áldozatot akar hozni, nincs más választása: bevonul a teaházba, megtanulja a futó örömöket adó, s halk szomorúságokkal teli gésa-életet. A fehér tiszt és a kuli szenvedélyes szerelme adják a telített feszültséget a kis Kohana szomorú történetéhez. A titokzatos, távoli környezet, a három életet magávalsodró szerelem ereje, s a hatásos rendezés az úgynevezett »nagy-filmek« közé emelik ezt a legújabban bemutatott francia képet. A filmszerűség nagyszerű példája az a jelenet, ahol az orosz hadnagy néhány perc alatt bemutatja szerelmesének jövendő pétervári életüket.

R. E.

ÁRTATLAN VAGYOK *(Corvin)*. Hogy a csínos énekművésznő »teljesen ártatlan« a luxusszállóbeli szobáján átvándorolgató pizsamás férfiak ügyében: ezt bizonygatja eleven vidámsággal, Theo Lingen ötletes rendezésében, az első métertől a záróesőkig, meglepetések csattanós sorozatán át, megkapóan szép művészi fényképein ez a Tóbis-filmóriás. Gusztáv Fröhlich szimpatikus művészete, s a lelkiismeretes gondossággal felépített epizódsorozat igen erőssé kovácsolták ezt az elfinomodott modern zenével szellemesen színezett német képet.

H. K.

TENGERPARTI RANDEVU *(Uránia.)* Magyar-bolgár kétnyelvű film. Jó gondolat volt közelhozni egymáshoz egy film keretében és egy filmen keresztül a két rokonnemzetet. De a mód, ahogyan ezt a film csinálja, már kevésbbé jó. Még a bolgár népélet egy-egy mozzanatát s Szófia néhány épületét megismerjük belőle. De mit tud meg rólunk Bulgária? Budapestből látják, majd a Zeneakadémiát és egy bérház két szobáját. De a diákszerelem édes-bús romantikája mögött sehol nem jut hely a magyar élet ezernyi színének. A történet érzelmes és lanyha feszültségű. A szereplők közül a bolgár gazda és a bolgár népi tánc voltak legközelebb hozzánk.

R. E.

MŰVÉSZET SZÍNHÁZ, FILM

NAPFOLTOK

Bibó Lajos színműve a Nemzeti Szinházban

Bibó Lajos tehetségének nem kedveznek a mostani idők. Ő az a kovácsa a magyar irodalomnak, aki a szenvedélyek felszított lángjában formálja ki a jellemeket, szikrát hánynak a szívek, amikor az események kalapácsa reáüt és rendesen összetörnek, mielőtt készen lennének. Olyan korok, amelyek külsőleg az eseményeknek tüzes forgatagában nem élik ki lelkük egész tartalmát, vágynak a tragédiára. Azok a korok azonban, amelyek állandó lelki telítettségben, feszültségben, gyötrődésben töltik a napjaikat, a színházfüggöny mögött, vagy kacagást szeretnek hallani, vagy legalább is kibékítő véget. Az, hogy Pirandello a „játék és valóság" nagy problémájával olyan mélyen hatott Bibó Lajosra, hogy a darab egész keretét ihlette, nem jelentené még azt, hogy ebben a keretben és problémakörben a művész ne mondja el a maga élményét. A művészi alkotásnak is érdekes és serkentő egy olyan másik „Bajazzók" játéka, amelyikben látszólag egy képzelt történetet mutatnak be a színészek, valójában pedig a saját tragédiájukat játsszák végig. A színész hazatér, akit elveszettnek gondoltak. A feleségét elvette a szinigazgató, azonban most a mostohalányára vetette a szemét. Hajlandó visszaadni az asszonyt az első férjnek. Közbejön az, hogy a próbált darabot a szerző makacssága miatt nem játszhatják. Megindul egy „comedia del'arte", rögtönzés, amelyikben a maguk drámáját játsszák le, de a hazatért apa a színházi revolvert éles töltésre tölti meg. A megbeszélés szerint a problémát az igazgató a saját öngyilkosságával oldja majd meg. A játék hevében azonban az igazgató a feleségére fogja a revolvert. El is süti, de csak könnyen sebzi meg az asszonyt. Az emberek megrendülnek. A hazaérkezett férj ismét elmegy. A szinigazgató visszatalál a feleségéhez. Leánya is megtalálja a maga párját. Mindenki megkapta a magáét: a közönség is, csak Bibó Lajos tehetségét tartotta vissza az idők láthatatlan keze attól, hogy az éles golyó halálos sebet ejtsen az asszonyon, hogy itt visszavonhatatlan tragédia árnyéka boruljon a szereplőkre s egy tragikus sötét vég összecsapásában mutassa meg a maga ősi erejét a szerző. Néhány nagyszerű szerepre adott alkalmat a darab. Főleg Kiss Ferenc és Lehotay számára.

My.

A mi kis városunk

Thornton Wilder darabja a Vigszinházban

A régvárt »Költő« lépett a színpadra. Nem kell neki díszlet, csak néhány szék, néhány dobogó. A szerepők láthatatlan újságot olvasnak, láthatatlan virágot szednek és láthatatlan vasalóval vasalnak. Az amerikai kis városban semmi »drámai« nem történik. Egy diák és diákleány holdvilágos este átbeszélgetnek egymáshoz. Amikor felserdülnek, akkor nyilvánvalóvá lesz, hogy egész életre szeretik egymást. A fiú anyja vasal, a felesége mellette sétál, a szülők lélekben elbúcsúznak a fiútól. Megtörténik az esküvő. Az utolsó percben egy nagy, ismeretlen jövő előtt mind a kettő visszatorpan. A fiatalasszony azonban néhány esztendő multán gyermekágyban meghal. A temető: egy sereg halott, széken ülnek mozdulatlanul és beszélnek. Az asszony csak egy napra akar visszamenni eddigi életébe. Végigélni a legboldogabb napját: a tizenkettedik születésnapját. Amikor újraéli, — már a halott öntudatával és bölcseségével — akkor látja, hogy a földi életben az ember mennyire vak, tapogatózó, mennyire nem tudja kitölteni az arasznyi létet és sietve megy vissza a halottak közé.

Ebben a drámában csupa jóember van. A tragikum nem egy, vagy más emberi cselekedetből fakad, hanem magából az egész emberi létből, amelyik homályos, szűk, kevés, visszanézve rá: sötét és torz. Nem tudunk igazán élni, csak a halálunkban eszmélünk reá erre — mondja a költő. A darab sikere egy kicsit mértéke lesz annak is, hogy vajjon mennyi tisztaság, egyszerűség, békesség utáni vágy van a mi társadalmunk lelkében, mert ezeket a rejtett sóvárgásokat hozza elő a költő büvészete a lelkekből. Van olyan darab, amelyik külsőségeiben próbál valami újat hozni, de a mondanivalója éppen olyan elavult, mint a szokásos drámáké. Az új formát csak az új tárgy igazolhatja. Az amerikai katolikusoknak ez a legnagyobb és legmélyebb költője azért használt új formát ebben a drámában, mert olyan mondanivalói voltak, amelyek mélyen megráznak és amelyeket csak így lehetett kifejezni.

A színészek együttese egészen elsőrangú volt.

Zyla.

Felelős szerkesztő és felelős kiadó:
MURAKÖZY GYULA
Helyettes szerkesztő:
IZSÁK-GYARMATHY LÁSZLÓ
A szerkesztőség kéziratot nem őriz meg

Vásároljunk, dolgoztassunk a Református Életben hirdető cégeknél

APRÓHIRDETÉSEK

Ebben a rovatban állást kereső hirdetés szavankánt 20, minden más hirdetés szavanként 40 fillér. Legkisebb hirdetés 10 szó. Az első és minden vastagon szedett szó kétszeresen számít. HIRDETÉSEKET az 50.000 példányban megjelenő »Református Élet«-be felvesz a kiadóhivatal: Budapest. IX., Kálvin-tér 8., telefon: 384—540. csekkszámla: 5073 és Araté hirdetőirodája, VII., Erzsébet-krt 14. Tel. 422-550, 220-062. Csekkszámla 41.320

ÁLLÁST KERES

GYORS- ÉS GÉPIRÓNŐ, érettségizett, szerényigényű, egyházi vagy missziói munkában elhelyezkedne. Csete Jolán, IX., Gróf Haller-u. 20. fszt. 4.

GONDNOKSÁGOT vállal üdülő- vagy fürdőhelyen ref. család. „Ref. tanító" jeligére a kiadóba.

MOSNI, vasalni ajánlkozom úri házakhoz. Cím: Komzsik Józsefné, IX., Mester-u. 71. fszt. 18.

PERFEKT munkaerő vállalja kisebb cég könyvelését, mérlegkészítését, számlázását, OTI, MABI bérelszámolását, esetleg levelezését is saját írógépén este vagy otthon. Molnár, Tutaj-u. 1/f. III. 11.

IPAROSCSALÁDBÓL származó 21 éves leány, gyermeknevelésben jártas, állást keres. Ökrös Irén, Feled, Gömör m.

MAGÁNYOS hölgynél vagy kisebb háztartásban elhelyezkedne fiatal leány, aki közben polgári iskolát végezne. Erzsébet-körút 20. f. 7. Vigh Ilonka.

JÓLFŐZŐ középkorú asszony háztartásban elhelyezkedne. „Megbízható" jeligére a kiadóba.

MEGBIZHATÓ leány ajánlkozik jobb úri házhoz. „Február 15." jeligére a kiadóba.

BETÖLTENDŐ ÁLLÁS

TANULÓLÁNY női szabósághoz felvételtik, esetleg ellátással. Rákóczi-tér 3. II. 17.

GYORS- ÉS GÉPIRÓI gyakorlattal rendelkező női munkaerőt keres a külsőjózsefvárosi egyház gazdasági hivatala. Cím: VIII., Kőris-u. 13.

NAGYMAMAHELYETTESNEK keres idősebb, gyermekszerető, megbízható személyt özv. századosné, ref. tanítónő, azonnalra. „Lelkiismeretes" jeligére a kiadóba.

JÓLELKŰ középkorú özvegyet vagy leányt keresnek református lelkésztestvérek öreg szüleik gondozására. Díjazás megállapodás szerint. Azonnali jelentkezés Hadházy Lajos ref. lelkész, Nyíregyháza, Malom-u. 25. címen.

KERESÜNK Balaton mellé gyermekszerető, háztartási munkában jártas mindenest. Jó bánásmód, jó ellátás biztosítva. Érdeklődni lehet Szőke Imre ref. lelkésznél, Budapest, XIV. Thököly-út és Aréna-út sarok.

MINDENES, aki főz, kéttagú családhoz február 15-re felvételtik. Jelentkezés 12 órától, IV., Királyi Pál-u. 11. dr. Máthé.

GYERMEKSZERETŐ, feltétlen megbízható mindenest keres március 1-re 4 tagú úricsalád. Bpest, XIV., Thököly-út 170. II. 16. dr. Barsy. Jelentkezés délután 4 órától.

GYERMEKSZERETŐ fiatal mindenest keresek. Molnár, Tutaj-u. 1/f. III. 11.

FŐZÉSBEN és gazdasági munkában jártas idősebb házvezetőnőt keres vidéki nőtlen lelkipásztor. Ajánlatok „Otthont talál" jeligére a kiadóba.

2 SZEMÉLYES háztartásomba keresek komoly, megbízható nőt minden házimunkára. XIV., Szentes-utca 36. Telefon: 496—890.

BEJÁRÓNŐT keresek azonnalra. Fok Ferenc, XIV. Ujvilág-utca 15.

HÁZVEZETŐNŐT keres vidékre erdőmérnök házaspár. Kitűnő ellátás, jó bánásmód. Jelentkezés dr. Hermanné, IX., Ülői-út 121. fszt. 2. címen d. u. 2—3-ig.

ADÁS-VÉTEL

BUNDÁT, szőrmét az üriközönség vitéz Kéry Gyula szűcsnél vásárol. Ráday-utca 14.

BUTORSZÖVETEK, linoleum, mindenféle kárpitoskellékek állandó raktára: Prépostnál, Vilmos császár-út 19/c (Ó-utca sarok). Keresztény cég! Tel.: 125-803.

SZABÁS-VARRÁS legmodernebb kiképzése, mestervizsga. Józsefkörút 65. Eszenyi Éta.

BÉLYEGZŐK, zománctáblák, vésések, jelvények. Kovács Lajos, Budapest, Károly király-út 7. Tel. 423-327.

FELSŐRUHA-, fehérneművarrást házaknál vállalok, napi 12 pengő, villamosköltség és ellátásért. Győrffy Lenke, Kispest, Tűzharcos-utca 1.

GYÓGYFŰZŐK, HASKÖTŐK orvosi rendeletre, méret után, békebeli anyagból. Mátrainé fűzőszalon, III., Bécsi-út 88. Telefon: 362—620. Református iparos.

KÁRPITOSMUNKA bízalom dolga. Házakhoz ajánlkozom. Szőr, afrik, matrachuzatom van. Váradi, Király-utca 32, udvarban. Telefonüzenet: 291-870.

Torontáli szőnyegek
nagy választékban
Horváth J. Mihály református házilparosnál
Vörösmarty-tér 6. Telefon: 183-596.

BIEDERMEIER nagyméretű szekrény, rekamiér, kommód, fotelágy eladó, kisipari műhelyben. VI., Gróf Zichy Jenő-utca 33.

BUNDÁT rendelésre, átalakítást kitűnően készítek. Megóvást vállalok. Református cég. Varsányi, szűcs, I., Attila-utca 23. Telefon: 161-509.

TISZTAGYAPJÚ, vadonatúj sí- és korcsolyapullover, 1 fehér és 1 kék, sapkával, 8—14 éves gyermek részére, eladó. X., Héderváry-utca 35.

FOGLALKOZÁS

KÁRPITOS, képesített mester, házakhoz olcsón ajánlkozik. Szőr, afrik, műrostmentes anyagom van. Tóth Sándor kárpitos, VI., Szondy-u. 66. Tel. 329-926 hívószám.

LAKÁS

LAKÁSÉRT takarítást vállalok. „Üresen is" jeligére a kiadóba.

JOBB CSALÁDNÁL családtagként, fizetés ellenében, lakást keres egyedülálló nő. Győrffy Lenke, Kispest, Tűzharcos-utca 1.

LAKÁSCSERE

ELCSERÉLNÉM 2 szobás, komfortos, régibéres Ráday-utcai lakásomat 3 szoba, komfortosra Kálvin-tér, Gellért-tér környékén. »Lelkészcsalád« jeligére a kiadóba.

SZOBA-ELLÁTÁS

TAKARÍTÁSÉRT bútorozott szobát keresek 24 éves állásban lévő fiammal. Obernyik Lídia, VIII., Nap-utca 15. fszt. 5.

EGYETEMI HALLGATÓNŐ, ref. lelkész leánya, úri családnál jakást keres. Címeket a kiadóba kérek.

BÚTOR

Jóminőségű
styl- és modern bútort
kárpitosárút
Tóth Győzőnél vegyen
IX. FERENC KRT. 20

KÖNYVSZEKRÉNYT, KÖNYVESPOLCOT keresek. Ajánlatok »Ref. lelkész« jeligére a kiadóba.

KÁRPITOSMUNKÁT bizalommal Csikos kárpitosnál. Ór-utca három. Telefon: 137-894.

HETI részletre is konyhák, rekamiék, kombinált szekrények, Bútorcsere! Podmaniczky-utca hat.

RÉSZLETRE is konyhák, kombinált szobák és egyes bútordarabok. Bányafalvi bútorüzlet, Izabella-utca 11.

SZŐNYEG

SZŐNYEGJAVÍTÁS, mosás: Turáni szőnyegszövőnél, Főutca 80. T.: 351—579.

KÖNYV

KÖNYVEK, zeneművek, új és használt állapotban, méltányos áron kaphatók. Schimkó Gyula, Budapest, VIII., Múzeum-körút 2.

TANKÖNYVEK az összes iskolák részére. Vétel, eladás. Simon György könyvkereskedése, IX., Üllői-út 16.

KÖNYVEK, új és használt állapotban legelőnyösebben a **Kárpát könyvesboltban** szerezhetők be. Budapest, IV., Múzeum-körút 17.

HANGSZER

ZONGORÁK vétele, eladása: Murainál, Thököly-út 23. T.: 428-831. Javítás, hangolás.

ZONGORÁK, harmóniumok eladása, vétele, Mendölné, Bezerédy-u. 10. Protestáns cég. Telefon: 140-352.

LEGESLEGOLCSÓBBAN
vásárolhat
LYRA
Rt., Magyarország legnagyobb zongoratermében
Erzsébet-körút **19.** (Barcsay-u.sarok kirakatok)

LEGJOBB ZONGORÁK, pianinók, külföldi márkák legolcsóbban. Rákóczi-út 82, Uhlik. Telefon: 427-889. Javítás, hangolás.

ÉKSZER

MINDEN, ami óra, előnyösen Rosta koszorús órásmesternél, Petőfi Sándor-utca három. Telefon: 388-058.

VEGYES

KOVÁCS régi megbízható, református magánnyomozó. Mérsékelt díjazásért mindent kinyomoz. József-körút 20. 136-238.

SZABÓ öcön legolcsóbb, megbízható református magánnyomozó, diszkrét megfigyelő, Rákóczi-út 47. Tel.: 130-571.

4.0481 — Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651, 221—285

1956 MÁR 13

MŰVELT NÉP

Cigány Dezső

15

610

A hét

Forradalmi költőink múzeuma

A József nádor téri irodalmi múzeum hivatali helyiségeiben serény munka folyik. Immár készen a Berzsenyi Dániel születésének évfordulójára készülő kiállítás és az állandó Berzsenyi-múzeum úgynevezett »forgatókönyve«. A kiállítást a Vas megyei Egyházashetyén, a költő szülőfalujában rendezi és nyitja meg május 7-én az irodalmi múzeum. Ugyanakkor nyitja meg kapuit a Somogy megyei Niklán az állandó jellegű Berzsenyi-múzeum is.

A márciusban megnyíló szegedi kiállítás irodalmi anyagának rendezését most fejezte be a múzeum kiküldött munkatársa. A kiállítás a Szegeden megfordult íróink, költőink alkotásainak helyi vonatkozásait mutatja be.

Leghatalmasabb, egyben a főváros lakosságát is legközelebbről érintő munka *a jövő évben megnyíló Ady-kiállítás és állandó Ady-múzeum* előkészítése és anyaggyűjtése. A nagyszámú Ady-relikviák szinte hétről hétre szaporodnak. Az irodalmi múzeum értékes Ady-emlékekre bukkant: ismeretlen *Léda-fényképek*, s levelek kerültek elő, amelyeket Léda huga bocsátott a múzeum rendelkezésére, továbbá *Czigány Dezső* híres és kitűnő Ady-portréjáról készült fotokópia, az egyetlen fellelhető példány az országban. (Eredetije Czigány Dezső hagyatékában, Londonban van.) A Szépművészeti Múzeum asztalosműhelyében máris restaurálják Ady Veres Pálné utcai lakásának bútorait, ami szintén a kiállítás anyagának egyik gazdag tartozéka lesz. A múzeum birtokában van a teljes *Bölöni-anyag*, a *Földessy-gyűjtemény*, valamint Ady titkárának, *Steinfeld Nándornak* levelezése is.

A kiállítás egyébként a Bajza utcai Petőfi- és József Attila-múzeum anyagához csatlakozik. A szűknek bizonyult múzeumi helyiségek kibővítése is folyamatban van, s az immár teljes József Attila-, a még gazdagításra váró Petőfi- s a most gyűjtés alatt álló Ady-anyag összeállítása után az épület »*Forradalmi költőink múzeuma*« nevet viseli majd.

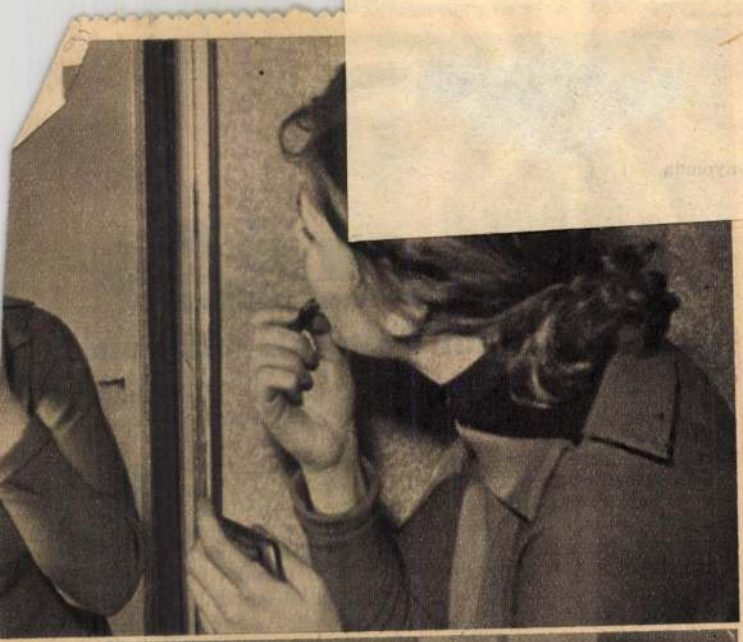

Czigány Dezső, festőművész

6 Czigány Dezső:
Nő tükör előtt

6

Nyolcak és aktivisták kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában.

Népművelés, 1981. 3.

Czigány

- ugyanazon az egyformasági fokon marad mint a Párizsban elő és tanuló többi művészet

Említve Incze János, Szervátiusz Jenő, Vida Géza, Szolnay Sándor, Nagy Imre, Nagy István, Nagy Albert, Tihanyi, Berényi, Kmetty, Czigány, Fülöp Antal Andor, Mohi Sándor, Kós András, Balázs Péter, Bortnyik, Vasareli Victor, Moholy-Nagy, Kassák, Dési Huber István, Kemény Zoltán, Thorma János, Mattis Teutsch János Klein József

Zakabovits Miklós: Művészeti monográfiákról és a képzőművészeti köznevelésről

Komur 1978/7

Cigány

Czigány Dezső

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Festőművész, 1883–1937.

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1983 MÁJ 28

– 1021

Emlékezés Czigány Dezsőre

1883. június elsején született Czigány Dezső a Nyolcak egyik tagja, Ady Endre szövetségese, egyik portréjának alkotója. Hollósy Simon tanítványa volt, de igazi indíttatásait nem Nagybánya, hanem Cézanne és Gauguin művészete jelentette számára.

Bádogosmester fia volt, s ahogy feljegyzik róla, tudott órákig hallgatni társaságban, de kedvező pillanatban képes volt derűjével, vidámságával magával ragadni társait. Rendkívüli összpontosító érzékkel rendelkezett, s ezt a képességét gyakorolta is. Helyes irányt választott sokrétű tájékozódása után. Münchenben is tanult, tisztelte Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József törekvéseit, de igazi műhelye, iránytűje Párizs lett. Vonzódott a zenéhez is, kitűnően csellózott, akár Berény Róbert.

Sokat nélkülözött, tehetsége, kiváló művei ellenére sem lett osztályrésze a siker és az anyagi elismerés. Kabos Ede karolta fel. Szoros szálak fűzték nemcsak Adyhoz, hanem a polgári radikálisok köréhez, Vészi Józsefhez, Jászi Oszkárhoz; a költők közül Kosztolányi Dezsőhöz.

Igazi társasága azonban a Nyolcak köre. Kernstok Károly, Tihanyi Lajos, Berény Róbert, Pór Bertalan, Orbán Dezső, Czóbel Béla, Márffy Ödön. Több közös kiállításon szerepeltek együtt Budapesten, Nagyváradon, Aradon és másutt az 1910-es években. A kritika akkor kiemelte Czigány Dezső csendéleteit, a „paraszti-indigó kékes terítőket, vakító fehér bögréket". A csendélet Cézanne művészetében nyerte el igazi rangját, s az ő almáit folytatta méltó ízléssel, erővel Czigány Dezső, s ez a cézanne-i, Czigány Dezső-i alma még átgurult Kosztolányi Dezső Virág Benedeket köszöntő versébe is.

A Nyugat kritikusai — Bálint Aladár, Lengyel Géza — úgy vélik, Czigány Dezső képei finoman erőteljesek, sok meglepetést tartalmaznak a jövőre vonatkozóan, Bölöni György pedig a színek szuverén használatát emeli ki.

Rendkívül tudatos festő, aki pontos mérlegelés alapján építi fel képeit a színek és formák egyedi elosztásával, így minden motívuma sűrített. Minden a helyén van eredeti rangjának megfelelően; a tárgy így válik a festészet közreműködésével jelenségé. Színek, formák egyensúlya biztosítja a kép szerkezeti és esztétikai rendjét, harmóniáját.

Egyik főműve az 1910 körül festett Gyermektemetés, amely vakítóan kék egével, zöld mezőtömbjeinek sárga búzaasztagainak nyugtató ellenpontjaival békélteti meg az emberi drámát. Lárma és csönd vibrál a színekben, a

kis koporsót födetlen fővel cipelő apa alakjában, s ez nemcsak e tragikus, gyermek nélkül maradt családra, hanem a világháborúba süllyedő világra is jellemző. Ady-portréiban az anatómiai hasonlóság érvényre juttatása mellett a költő méltósága és nagysága is érvényesül, akár tájképpel motivált önarcképén is. Nagy korszaka az 1910-es évekre esik, ekkor született Fikuszos csendélete, Téli tája, Bíboros önarcképe és Magányos fa című festménye, mely akaratlanul is Csontváry cédrusainak méltó és közeli utórezgése.

Komponálókészségére és fegyelmére különösen jellemző a Csendélet almákkal, edénnyel című képe, ahol az edények és gyümölcsök a szerkesztés révén hiánytalanul rendezettek, s nem tűnik zsúfoltnak a megrakott felület, csak teljesnek.

Száz éve született Czigány Dezső, s életművét bármennyire is kultúránk számottevő értékeként tartjuk számon, van teendőnk vele kapcsolatban. Több műve joggal található a Magyar Nemzeti Galériában, munkásságának monográfikus feldolgozása azonban máig nem készült el.

Losonci Miklós

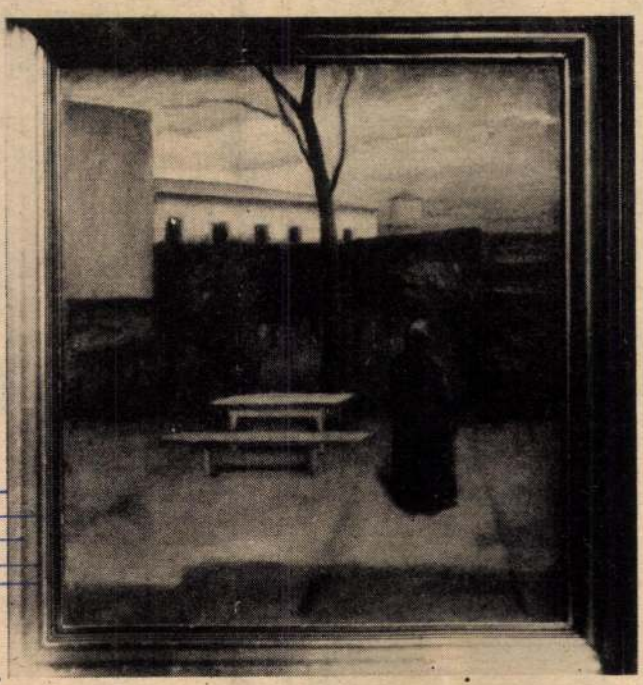

Magány

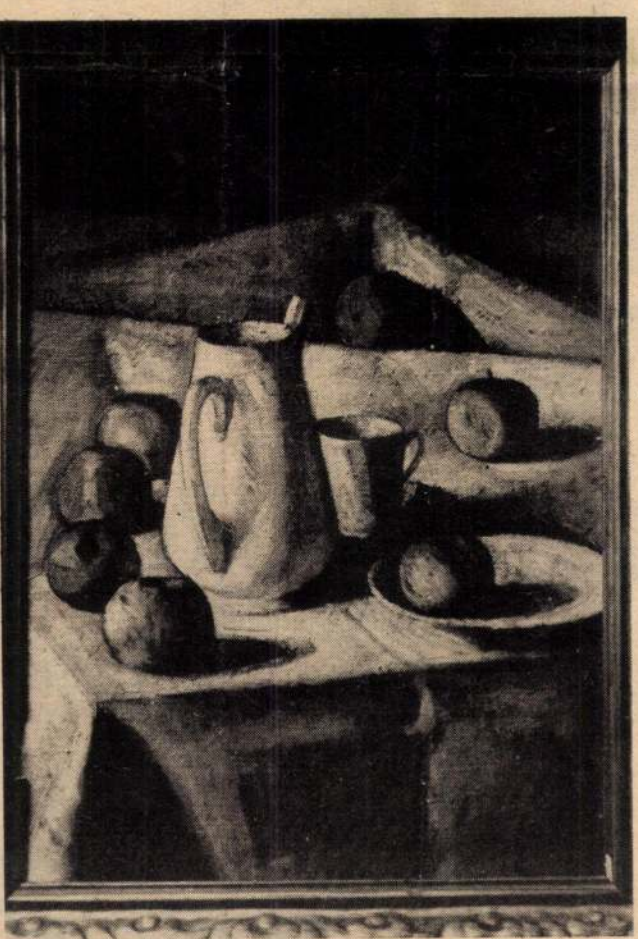

Fehér csendélet

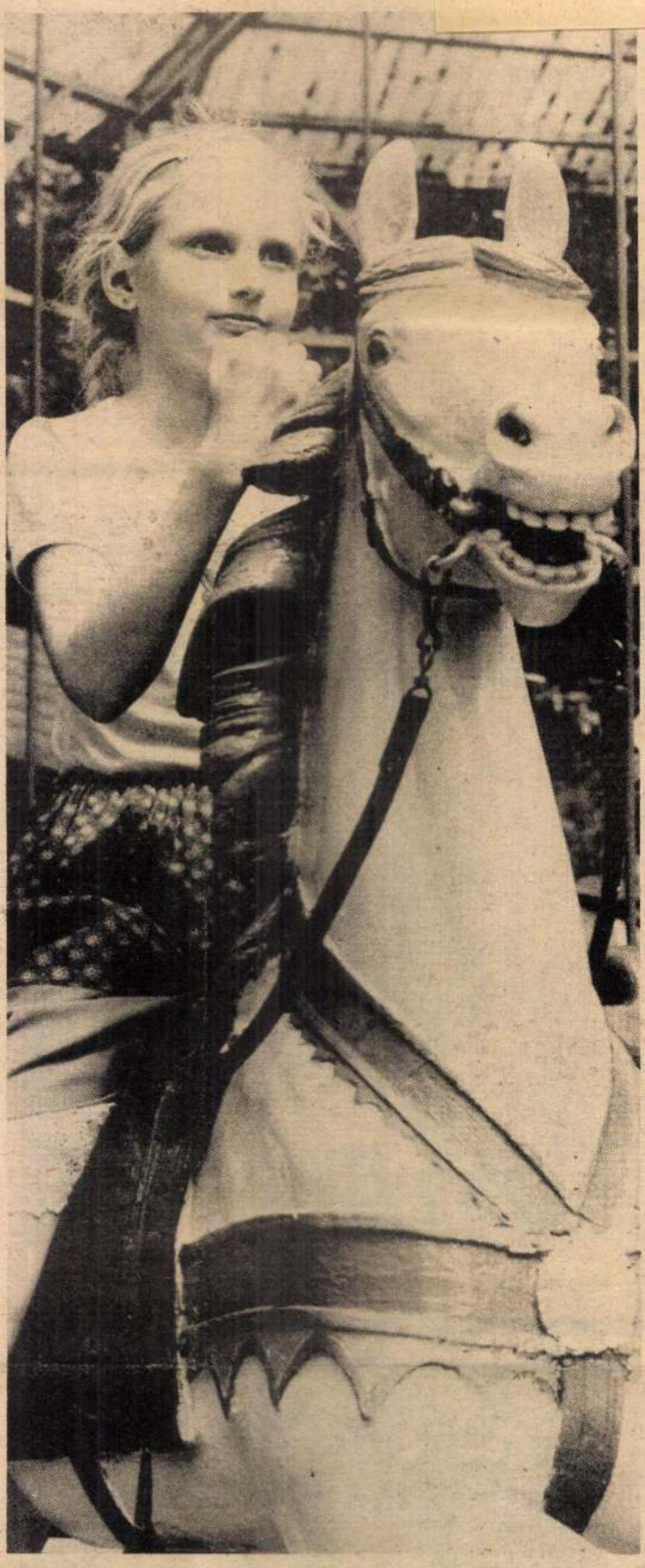

A kisl
és a r

Az esti híradóban egysz
kommentátor a több robl
nensközi rakéták lényegé
mégis megfoghatatlanok c
kelteti, hogy ezeknek a r
lot jelentene az emberisé
len. A kommentátor bes
jaiban fürdőlepedőbe csa
mielőtt a szokásos módon

— Apu, mi az a fejes

Mielőtt válaszolnék, kija
mit is mondhatnék egy
sok időm van, hisz türe
rózsabimbó száján már f
újból kérdezne, rávágom

— A halál!

Ahogy kimondtam ezt c
rá, hogy ez neki ugyanol
lativitás elmélet. Nyilado
hatott be, hogy mi az a
temetőben is csak néhán
jára vittünk virágot, s ak
dédinek, hogy ez a sok f

De hát miért is kéne
hetetlen társunk az elmúl
gónkon olyan pusztítóerőt
lyel minden megsemmisül
gyerek ilyet, hogy mi az
nem lenne szabad tudnic
ról, váltságdíjakról, repülő
tekről, hadászati erőegyer
zárhatjuk e gyermekeinket
mi, felnőttek tesszük ilyer

Kislányom, kimászik a
fordul, ahol tüntetést sz
Talán várja a magyaráz
denesetre leköti figyelmé
tuszkolnak teherautóra.

Mit mondhatnék? Hogy
vagy, hogy minden élet
nagy leszel, elmagyarázor
néd meg?

Az Élet számára, számu
ves perceit, a számok b
könyörtelenül beosztott ór
ra várakozás lázát, az ö
lyázást, a kedves babáz
apró pörlekedéseket jelen
élni, s az évek haladtáv
a felnőttek világa nem ol
séskönyvek színes lapjai.

— Tudod, — kezdek a
tákkal háborúznának, ak
iskolapadok, könyvek, vir
mölcsök, állatok, s nem

Czigány Dezső

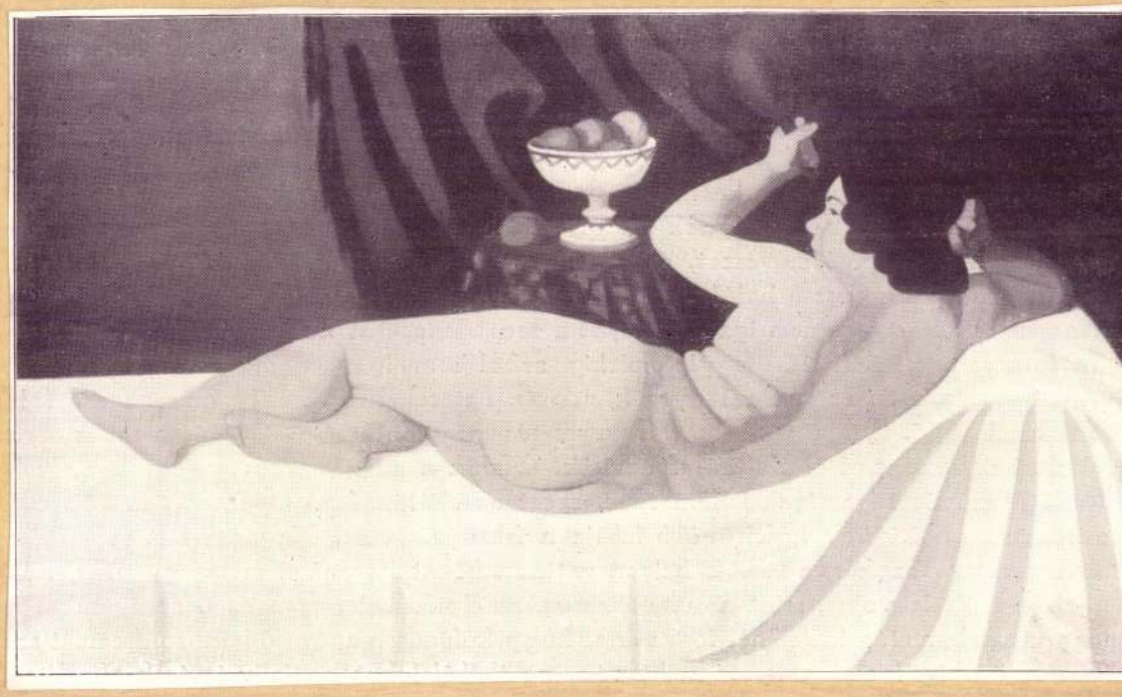

CZIGÁNY DEZSŐ: Női akt gyümölccsel
a bécsi 1909-es kiállításáról.

ÓRIÁS KÖZELRŐL

MONOGRÁFIA TIHANYI LAJOSRÓL

Tihanyi Lajos (1885–1938) a XX. század magyar festészetének egyik legzseniálisabb újítója. Élete utolsó 18 évét külföldön töltötte, hátrahagyott festményei, személyes dokumentumai csak 1970-ben kerültek a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonába. A neki dukáló elismerést életében egyszer sem kapta meg, de megadatott néki, hogy itthon is, külföldön is a legnagyobb szellemek méltatták társaságukra, barátságukra.

A hagyaték hazakerülése nyomán többen is (Dévényi Iván, a nemrég elhunyt Szabó Júlia, Passuth Krisztina) elkezdték azt a kárpótlási munkát, amely Tihanyi Lajos méltó elhelyezésére irányult. E munka betetőzését vállalta magára Majoros Valéria Vanília, aki mindjárt két hatalmas kötetben foglalta össze a művész működéséről tudható tényeket. Az első kötet – csak most világlik ki – afféle előkészületi munka, inkább az életmenet dokumentumait méri fel, semmint a káprázatos alkotások értékét.

A most megjelent záró kötet tartalmazza a voltaképpeni monográfiát, az alkotások hátterének, közegének és utóéletének lehető legtüzetesebb számbavételét. Sokéves kutatást foglal össze a szerző, aki szinte minden egyes Tihanyi-művel kapcsolatban hosszas nyomozásra kényszerült. Az eddigi legteljesebb képjegyzék is tanúsítja, hogy a sok elveszett vagy lappangó festmény és rajz nem tette éppen könnyűvé a monográfus dolgát.

Más kiadványban kiábrándítóan hatnának azok a kisebb-nagyobb stiláris vagy helyesírási hibák, amelyek itt inkább a kutatómunka szinte emberfeletti nehézségét illusztrálják. A monográfus szemmel láthatólag mély érzelmekkel is viseltetik a zseniális festő iránt, kutatói aprólékossága azonban egyszer sem hagyja cserben. A testes album nagyon fontos teljesítménye, hogy a legfrissebb adatok alapján elsősorban a művek művészi értékére kíváncsi.

Kiállításról kiállításra haladva olyan éles szemű kritikusokat hív segítségül, mint például Feleky Gézát („lüktető, szaggatott a fiúképmás, amely azért mégsem bomlik fel, mégsem törik szét részletekre", 1911), vagy a barátot, Bölöni Györgyöt („ez az interieur mintha a bútorok halk beszédét énekelné", 1918; „merthogy füle fel nem fogta a hangot, bizalmatlan lett, és még inkább mindent tudni akart", 1938). A szerző azonban akkor emeli csúcspontjára a monográfiát, amikor a maga megfigyelései alapján a nagy kortárs barát, Oskar Kokoschka festészetével veti össze Tihanyiét: „Kokoschka modelljei gyakran néznek a szemünkbe, miközben magyaráznak nekünk... Tihanyi alakjainál leggyakoribb a sehová sem nézés, az ábrázoltak magukba fordulnak."

Az albumban közölt visszaemlékezések közül a kevésbé ismertek (Németh Andoré, Csécsy Imréé, Méliusz Józsefé) a legtöbbet mondók. Majoros Valéria nagy érdeme, hogy idegyűjtötte őket, ahogy Berény Róbert leányával készített interjúja is beszédes. Összegyűjtött több tucat, egykor Tihanyinak íródott levelet is (a Tihanyi által írott levelek az előző kötetben szerepeltek), s ezek közül a híres szépasszony, Karinthy Frigyesné Böhm Aranka csevegő, mégis mély érzelmektől lüktető levele véső dik emlékezetünkbe a harmincas évek elejéről. A Nagybányáról, majd a nyolcakkal indult Tihanyi Lajos később külföldön is kiváló társaságban állította ki műveit. Elég, ha csak Hans Arpra, Gleizesre, Miróra, Mondrianra, Schwittersre, Chagallra, Stuart Davisre, Juan Grisre utalok. Tihanyi minden ecsetvonásával természetesen simult bele a korszak európai festészetébe. Ugyanilyen természetesen foglalja el helyét – e monográfia jóvoltából is – a legnagyobb magyar képzőművészek igen szűk társaságában.

Hernádi Miklós

• ***Tihanyi Lajos***
A művész és művészete
Monument-Art, 2004

Kompozíciós vázlat
1911 körül

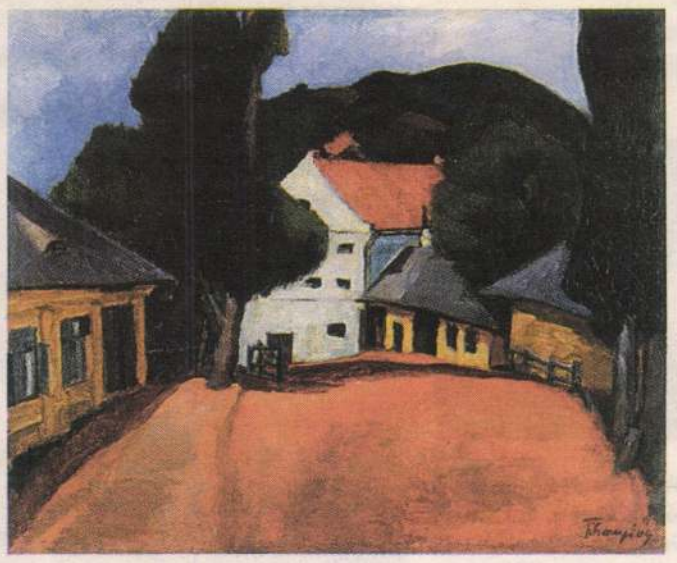

Nagybányai tájkép
1909

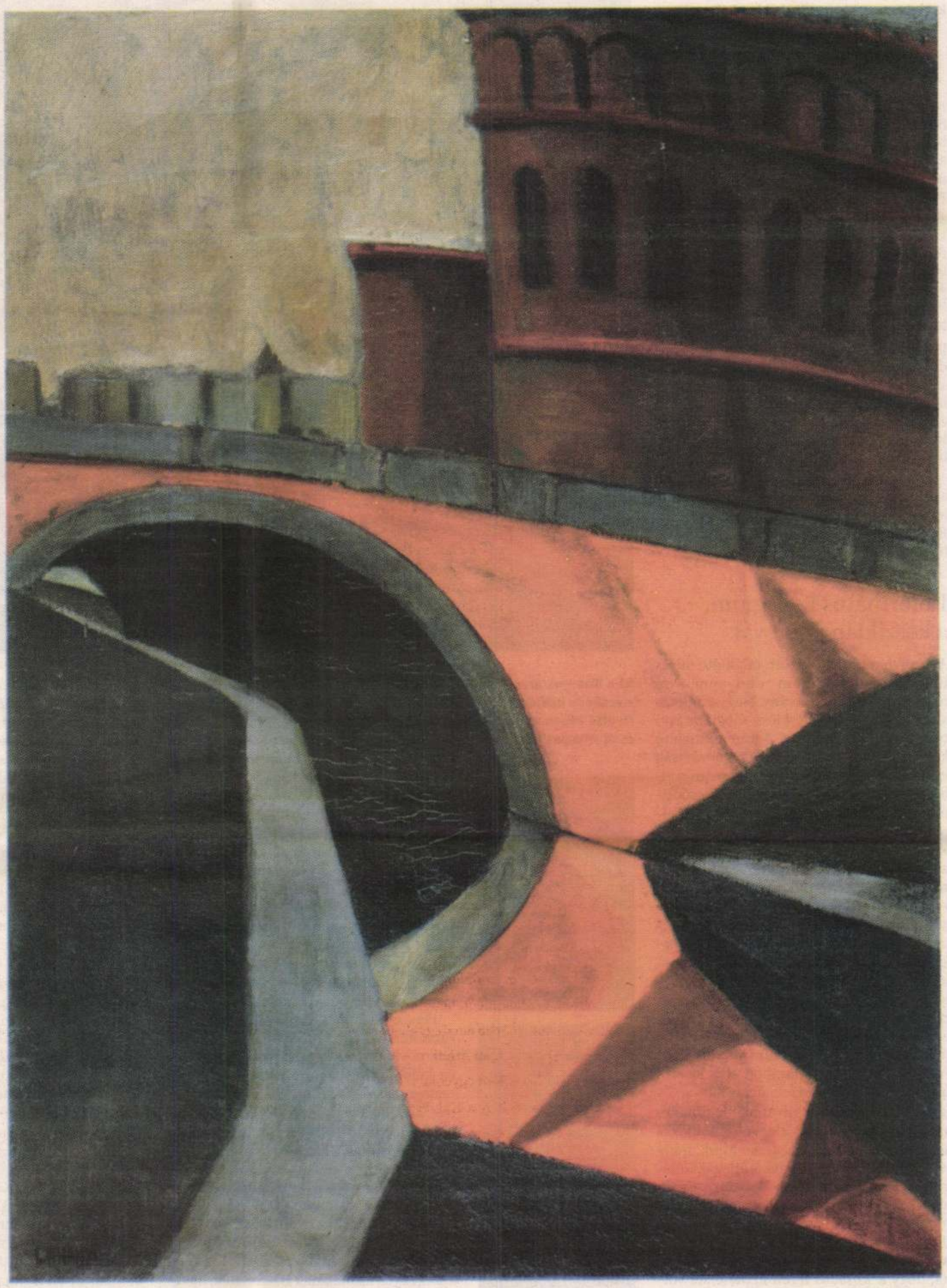

Híd, 1921

Fiúportré, 1910

Csendélet, 1925

A nyitott és a zárkóz

Diákok városszerte. A Református Kollégium könyvtárában dolgozó [kis kép] és az egyetem impozáns aulájában tanuló diákokról [nagy kép] nem tudhatjuk, hogy a többséget vagy a kisebbséget képviselik-e. Riporterünk kevésbé szorgalmas ifjakkal is találkozott

Folytatás a 21. oldalról

Sok a levegő a Református Nagytemplomban is. Nem nyom agyon a túlzott díszítés, a hivalkodóan mindent elöntő aranyozás, nem azt érezteti, hogy kis porszem vagyok. Puritánul fehérek a falak, szépen harmonizálnak a padsorok mély barnájával. A szószék sem akarja a pompájával elvonni a figyelmet arról, aki beszél. Nagy dolgok történtek itt, például 1849. április 14-én a népgyűléssé alakult országgyűlésen itt hangzott el a Habsburg-ház trónfosztását tartalmazó függetlenségi nyilatkozat. Ha pedig valaki veszi a fáradságot, és meredek, egyre keskenyedő falépcsőkön, létraszerű építményeken fölkutyagol a bal oldali toronyba – a másik le van zárva –, akkor előtte zsibong az egész Piac utca, Kossuth tér. Impozánsan tarka látvány, üdítő díszburkolattal, virágokkal, zölddel, még elviselhető méretű emberfolyammal. Egészen a Kistemplomig ellátni, ezt a debreceniek leginkább Csonka templomnak nevezik. Ez már nemcsak belül, hanem kívül is fehér, egészen vakító, ha rásüt a nap.

Református kollégium, a kősziklán épült vár

A Nagytemplom mögött található híres Református Kollégium első ránézésre nem ennyire üdítő látvány. Négyszögletes alakjával, viszonylag kicsi főbejáratával túlzottan zártnak tűnik. Aztán a látogató később rájön, hogy az is. Ez a zártság egyébként Debrecen házain is megfigyelhető, a régi építmények közül sok erődítményre hasonlít, szinte hermetikusan elreteszelhető a külvilágtól, belső udvara azonban lakályos. A török időktől kezdve akadt itt olyasmi, amitől tanácsos volt elzárkózni. Míg kísérőnk megérkezik, fotós kollégámmal meg is akarjuk nézni a kollégium udvarát, de a portás ránk szól, hogy „nem látogatási terület". Ez a hivataloskodó, fontoskodó kifejezésmód általában idegen ezen a tájon, ahol inkább a szíves, ízes bőbeszédűség a honos. Rendszerint, ha a városba látogató keres valamit, erőteljes mosoly kíséretében ötször annyi információt zúdítanak rá, mint amennyit várt, és akár hosszú darabon el is kísérik menetirányának megfelelően. Bár az is igaz, hogy akadnak olyanok, leginkább sajnos fiatalok, akik alapvető dolgokat sem tudnak, gőzük nincs, mondjuk, merre van a Déri Múzeum, de esetleg a kollégium felé sem tudnak útbaigazítani. Egyik jeles lokálpatriótától kaptam a tanácsot, hogy készítsek tesztet, kérdezgessem csak buzgón, mi merre található, és el fogok hűlni az eredményen. Bizony, nem volt ritka, hogy a Kossuth téren képtelenek voltak megmondani – nem turisták –, merre is lelem az egy köpésre található Református Kollégiumot, Déri Múzeumot. Pedig a kollégium legalább olyan jelképe a városnak, mint a Nagytemplom, amely mögött található, de épp ezért nem annyira szembeszökő. Győri János tanár úr – aki könyvet is írt az intézményről Kősziklán épült vár címmel – vállalja a kalauzolásunkat. Ő is az a fajta ember, akinek levegőt sem kell vennie ahhoz, hogy ömöljön belőle a szó. Beszél és beszél és beszél. Lelkesedése, szakértelme, ügyszeretete lenyűgöző és irigylésre méltó. Érződik, hogy boldog attól, amit csinálhat. Ugyanez az öröm és beszélőkedv árad majd Lovas Mártonból, a Déri Múzeum igazgatóhelyetteséből is. Van ennek a városnak az atmoszférájában valami, ami megtermi ezeket a megszállottan lelkes lokálpatriótákat.

Az a bizonyos Aranybika a szálloda halljában Az alsó képen régi és új villamos találkozik

Persze elsőként azért is a kollégium udvarát nézzük meg, ami ős-buja, kissé zegzugos, növényekkel teli kert, jól el lehet benne különülni, lehet nyugodtan tanulni, és esetleg mást is csinálni. Voltak ugyan renitens diákok bőven, a legenda szerint az udvaron található kisharang megkondításával búcsúztatták a kicsapott növendékeket. Győri tanár úr meg is szervezte a kicsapott diákok találkozóját, ezt először csak viccnek gondolta, de aztán maga is meglepődött, hogy mennyien gyűltek össze olyanok, akiknek kitették a szűrét, de mégis kötődnek az iskolához. Amelyet egyébként sokan a szegények iskolájának is neveznek, hiszen évente akár öt-hatszáz szegény diák is tanult itt. Jelenleg is az alsó tagozattól a felső fokig folyik a képzés. Belülről az osztályterem olyan, mint bárhol másutt, a folyosók sem nagyon különböznek, rohangásznak, diskurálnak a diákok. Van azonban egy egészen pompázatos állatgyűjtemény, valóságos kis halott állatkert, látszik, hogy mennyire gondosan válogatták össze. Régebben így lehetett csak bemutatni az állatokat, mostanra, a videó korában, ez a gyűjtemény némiképpen teherré vált, nincs is pénz a megfelelő karbantartására. Ahogy bizony a kollégium leghíresebb része, a lenyűgözően impozáns, bő félmillió kötetes Nagykönyvtár is beázik. Nincs pénz és nincs pénz. Pedig felbecsülhetetlen értékű kéziratot, kódexet, régi magyar nyomtatványt, térképet őriznek itt. Többek között Arany, Ady, Csokonai, Kazinczy, Kossuth, Kölcsey, Móricz kéziratai is megtalálhatók, nem is beszélve a párját ritkító Biblia-gyűjteményről. Ez az állomány a legnagyobb hazai egyházi gyűjtemény, a kutatók rendelkezésére áll. De természetesen a diákok által látogatható, komoly kölcsönkönyvtár is működik az épületben. A könyvtár és a kötetek jelentős része pompázatos, a történelmi időket látott imaterem megint csak puritán. A hófehér falak már szinte közhelyszámba mennek, de a szószék is a végletekig egyszerű. Innen is szónokolt pedig Kossuth, sőt ebben a teremben nyomták a Kossuth-bankókat. Jóval később, 1944. december 21-én az imateremben ült össze az ideiglenes nemzetgyűlés, egy nap múlva megválasztották az ideiglenes demokratikus kormányt. Ez a puritanizmus és az épület már-már börtönszerű zártsága, a kollégium szigorú szabályzata – még a középiskolás bentlakóknak is este hatra vissza kell érkezniük, és csak két hetente utazhatnak haza – mind a kemény, elszánt, könyveket búvó tanulást szolgálja.

A Nagyerdő és a szabad szellem

A Nagyerdőben található egyetem ránézésre is szabadabb, akár szabadosabb szellemiségű. Előterében szökőkutak és gondosan nyírt növények parádéznak. A lépcsőkön és bent a tágas, eklektikus aulában is diákok lebzselnek, trécselnek, társas életet élnek, mindössze egyetlen asztalnál látszik, hogy valamit éppen tanulnak. Megszólítom az egyetem előtti lépcsőn trónoló egyik népes társaságot. Legyen buli, vagy

CZIGÀNY DEZSÖ

BÁV Rt., Budapest

A megújulás jelei

Figyelemre méltó a legrégibb aukciósház, a Bizományi küzdelme, no nem a fennmaradásért – hiszen az most sincs veszélyben –, hanem a versenyképességért. Egyelőre nemcsak helytáll, hanem megújulásra is képes. Természetesen vannak területek, ahol nem nagyon van szüksége fejlődésre – ilyen az ékszer- és műtárgy-aukcionálás, mely folyamatosan sikeres.

A vonzó, szép és értékes arany- és ezüsttárgyak iránt az 58. aukción december 5-én is nagy érdeklődés mutatkozott. Telt ház volt a Lónyay utcai csarnokban, és sokan licitáltak. Egészében véve a kikiáltási árak kétszeresén vásároltak; persze nagy szórással. A legnagyobb „felfutás", mint rendesen, most is az alacsonyabb áron indított cikkek esetében nyilvánult meg – az olcsóbb jószágok leütési ára nemegyszer meghaladta azt az összeget, amennyiért eleve értékesebb dolgot lehetett (volna) vásárolni. Viszont a legértékesebb tárgyak esetében az alapos megfontolás érvényesült: nem talált gazdára egy női gyűrű (dobozában) több mint két karát brillel 420 ezerért, egy gallértű 2 karáttal 380 ezerért, bár ezeknek eleve ellene szólt, hogy a karát összértéket sok kis briliáns szolgáltatta, s ezt a gyűjtők (befektetők, ajándékozók) nyilván figyelembe vették. De visszamaradt egy nagy briliánst magában foglaló függelék és egy szoliter is 600 ezer, illetve 800 ezer forintról.

Mindazonáltal ezek csak a kivételek. Elkelt egy fehérarany szoliter gyűrű csaknem hatkarátos briliánssal 2 millióért, egy másik három karáttal 950 ezerért, egy nyakék 600 ezerért, egy további (éppenséggel 250 ezres indítással) 700 ezerért, egy harmadik 180 ezerről félmillió forintért, egy karkötő 1 millióról 800 ezerrel többért, egy dupla fedelű női zsebóra pedig 750 ezerért. Az ékszerek többsége azonban 50 ezer forint körül cserélt gazdát.

Az ezüsttálcák, -tálak, -dobozok, étkészletek áraiban különösebb emelkedés vagy kirívó visszamaradás nem volt. Egy 12 személyes, 113 darabos étkészlet ellenértéke futott fel a legmagasabbra, a 315 ezres kikiáltási árnak több mint kétszeresére, s egy neorokokó díszes bécsi szerviztálca ára is a duplájára ment fel 300 ezerről. Néhány szép ezüstváza, -serleg és -kancsó ugyan visszamaradt, míg az ezüstdíszes fúvott színtelen üvegkancsók sikerrel szerepeltek, az egyikért 300 ezer forintig tartott a licit. Bukásnak tűnt a több mint egy tucat finomfajansz váza, tál, virágtartó gyűjteménye iránti érdektelenség.

Czigány Dezső: Csendélet
olaj, vászon, 70x96 cm

A következő napon kerültek sorra a képzőművészeti alkotások. Visszatetsző esemény volt egy naturalisztikus Krisztus-szobor visszamaradása: miután a reális 280 ezerről valaki több mint háromszorosára verte fel az árát, egyszerűen megszökött. Az újabb kikiáltáskor már nem volt licit. A porcelántárgyak jól fogytak, Kovács Margit csaknem tucatnyi festett kerámiája pedig mind 200 ezer forint körül váltott tulajdonost. Egy XVIII. századi magyar Szent Erzsébet-faszobor nagyon megérhette a félmillió forintot szerencsés vevőjének.

A régi képek is a Bizományi erősségei közé tartoznak: most is volt egy-két remekmű (végre védettek is). Egy klasszicizáló XVII. századi velencei jelenetet 800 ezerről csaknem másfél milliónál ütöttek le, s egy hasonló korú genovai Krisztus siratása a 4 millió forintos kikiáltási áron találta meg jó szemű gazdáját. A biedermeier képeken kívül jól elkelt néhány XIX. század végi eklektikus-naturalisztikus-szimbolista kép (Mathes, Höger, Zatka) 1 millió 600 ezerért, 900 ezerért és kerek egymillió forintért.

A magyar művészek munkái iránt azonban most is nagyobb volt az érdeklődés. Tornai Gyula egzotikumot naturalizmussal tálaló Szerecsenjének árát a reális 150 ezerről csaknem 1 millió forintra tornázták fel, s még magasabb lett egy tetszetős Iványi Grünwald-kép leütése. Bármily fontos volt, a nem éppen látványos Rippl-Rónai 3 és fél millióval nem kellett, viszont 100 ezerrel többet ért meg valakinek Csernus Tibor egyik főműve. Egy ritkának nem mondható Czigány Dezső gyümölcscsendélet leütési ára 2 és félről 20 millió forintra emelkedett, ami a Bizományinál páratlan eredmény. Ha értékesebb nem is, de érdekesebb volt Orbán Dezső velencei templomképe, amelyért 800 ezerről csak 1 millió 100 ezerig tartott a licit. E kép, valamint az említett Czigány-alkotás esetében is meg kell dicsérnünk Hargitay D. Dávid katalógusbéli tanulmányait csakúgy, mint az Ámos Önarcképéről (2 millió 200 forint) és Czóbel aktjáról (3 millió 600 forint) írottakat.

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

A hazai aukciókon elért legmagasabb fes

Hárommillió forint felett k

Művész	az alkotás címe	technika	méret (cm)	leütési ár (Ft)	árverező
Vaszary János:	Dinnyés csendélet	olaj, vászon	63x83	60 000 000	Mű-Terem
Munkácsy Mihály:	Virágcsendélet, védett	olaj, fa	65x53	44 000 000	Mű-Terem
Szinyei Merse Pál:	Patak	olaj, vászon	37x56	34 000 000	Mű-Terem
Munkácsy Mihály:	Köpülő asszony, védett	olaj, vászon	76x59	34 000 000	Kieselbach
Paál László:	Barbizoni táj	olaj, vászon	43x65	32 000 000	Kieselbach
Patkó Károly:	Ádám és Éva, védett	olaj, vászon	128x113	28 000 000	Blitz
Farkas István:	Az ebéd	tempera, fa	100x134	28 000 000	Kieselbach
Farkas István:	Beszélgetők, védett	olaj, vászon	81x99	26 000 000	Kieselbach
Paál László:	Hazafelé	olaj, vászon	43x63	26 000 000	Blitz
Szinyei Merse Pál:	Kora tavasz	olaj, vászon	44x72	22 000 000	Mű-Terem
Vaszary János:	Akt műteremben	olaj, vászon	76x100	22 000 000	Kieselbach
Paál László:	Faluvége	olaj, fa	71x110	20 000 000	Kieselbach
Czigány Dezső:	Csendélet	olaj, vászon	70x96	20 000 000	BÁV
Vaszary János:	Hölgy rózsás kalapban	olaj, vászon	49x46	20 000 000	Kieselbach
Canaletto követője (Francesco Tironi?):	A velencei Canal Grande felső szakasza a Santa Croce-templommal, védett	olaj, vászon	63x98	18 000 000	Nagyházi
Berény Róbert:	Parkrészlet	olaj, vászon	50x42	18 000 000	Kieselbach
Mattis Teutsch János:	Nagy piros kompozíció, védett	olaj, karton	99x69	18 000 000	Kieselbach
Vaszary János:	Rálátás a tengerre	olaj, vászon	71x80	19 000 000	Mű-Terem
Rippl-Rónai József:	Fürdés után	pasztell, papír	60x49	17 000 000	Kieselbach
Czigány Dezső:	Kettős női arckép	olaj, vászon	48x39	17 000 000	Mű-Terem
Rippl-Rónai József:	Zorka kék blúzban	pasztell, papír	52x42	16 000 000	Mű-Terem
Rippl-Rónai József:	Körtvélyesi kastély	olaj, karton	50x69	16 000 000	Polgár
Bortnyik Sándor:	A festő és a vonal	olaj, fa	104x84	15 000 000	Erdész
Munkácsy Mihály:	Egyenesi János szobrász és felesége arcképe, 2 db kép	olaj, vászon	64x50	15 000 000	Polgár
Rippl-Rónai József:	Női arckép	olaj, vászon	41x31	14 000 000	Mű-Terem
Bolognai festő:	A szent család Jeromossal és a kis Keresztelő Szent Jánossal, védett	olaj, vászon	95x72	13 000 000	Polgár
Prinner, Anton:	Körkörös kompozíció	fa, festett relief	100x101	12 000 000	Kieselbach
Kassák Lajos:	Képarchitektúra	gouache, tus, papír	45x34	12 000 000	Blitz
Szinyei Merse Pál:	Nő csupasz vállal	olaj, vászon	45x38	12 000 000	Polgár
Bernáth Aurél:	Esti park szerelmespárral	olaj, vászon	101x70	12 000 000	Kieselbach
Berény Róbert:	Enteriör vörös thonet székkel	olaj, vászon	70x96	12 000 000	Kieselbach
Boromisza Tibor:	Hölgy napfényes padon	olaj, vászon	125x116	12 000 000	Kieselbach
Rippl-Rónai József:	Interieur	pasztell, papír	40x52	11 000 000	Mű-Terem
Zichy Mihály:	A trubadúr	olaj, vászon	55x44	11 000 000	Kieselbach
Aba Novák Vilmos:	Olasz tengerpart	tempera, fa	48x58	11 000 000	Mű-Terem
Szinyei Merse Pál:	Fehér magnólia	olaj, vászon	33x39	11 000 000	Kieselbach
Kádár Béla:	Vacsora előtt	pasztell, papír	64x47	10 000 000	Kieselbach
Mattis Teutsch János:	Erdőszéle	olaj, vászon	36x46	10 000 000	Mű-Terem
Egry József:	Balatoni táj fákkal	olajpasztell, akvarell, papír	72x101	9 500 000	Mű-Terem
Derkovits Gyula:	Este II. (Alkony a mezőn)	olaj, vászon	84x81	9 500 000	Mű-Terem
Ferenczy Károly:	Lovak	olaj, karton	48x50	9 500 000	Mű-Terem
Mednyánszky László:	Tanya	olaj, vászon	61x100	9 500 000	Blitz
Kmetty János:	Aranykor	olaj, karton	54x62	9 500 000	Kieselbach
Berény Robert:	Műtermi csendélet	olaj, karton	49x68	9 500 000	Kieselbach
Aba-Novák Vilmos:	Szolnoki lacikonyha	tempera, fa	83x122	9 000 000	Mű-Terem
Vaszary János:	Vitorlásverseny	olaj, vászon	67x50	9 000 000	Mű-Terem
Koszta József:	Alkonyat	olaj, vászon	88x99	9 000 000	Kieselbach
Munkácsy Mihály:	Párizsi szalon	olaj, fa	29x39	9 000 000	Kieselbach
Munkácsy Mihály:	Inasfiú (tanulmány)	olaj, vászon	42x30	9 000 000	Mű-Terem
Rippl-Rónai József:	Nyitray József arcképe	pasztell, karton	42x31	9 000 000	Kieselbach
Ligeti Antal:	Kilátás Szigligetre a Balaton partján	olaj, vászon	135x201	9 000 000	Kieselbach
Csók István:	Virágcsokrok	olaj, vászon	74x95	9 000 000	Kieselbach
Perlrott-Csaba Vilmos:	Gyümölcsszedők	olaj, vászon	130x97	8 500 000	Mű-Terem
Orbán Dezső:	Parkrészlet	olaj, vászon	62x80	8 500 000	Kieselbach
Canaletto követője:	A velencei Canal Grande	olaj, vászon	73x112	8 500 000	Nagyházi
Perlmutter Izsák:	Kertészek a kastélyparkban	olaj, vászon	90x80	8 500 000	Mű-Terem
Vaszary János:	A velencei Canal Grande gondolással	olaj, vászon	57x46	8 500 000	Kieselbach
Mattis Teutsch János:	Kompozíció	olaj, karton	35x25	8 000 000	Mű-Terem
Munkácsy Mihály:	Fehér ruhás hölgy	olaj, fa	56x46	8 000 000	Mű-Terem
id. Markó Károly:	Alkonyi fények Tivoli mellett	olaj, vászon	28x40	8 000 000	Kieselbach
Liezen-Mayer Sándor:	Udvarlás	olaj, vászon	111x144	8 000 000	Kieselbach
Mattis Teutsch János:	Vörös-zöld kompozíció	olaj, karton	35x28	8 000 000	Kieselbach

Művész
Czigány Dezső:
Aba Novák Vilmos:
Aba Novák Vilmos:
Tihanyi Lajos:
Klie Zoltán:
Mészöly Géza:
Magnasco, Alessandro:
Rippl-Rónai József:
Kmetty János:
Perlott-Csaba Vilmos:
Mészöly Géza:
Perlott-Csaba Vilmos:
Berény Róbert:
Maxy, Max Hermann:
Csók István:
Pilch Dezső:
Czóbel Béla:
ifj. Markó Károly:
Kádár Béla:
Gulácsy Lajos:
Frank Frigyes:
ifj. Markó Károly:
Czóbel Béla:
Czóbel Béla:
Molnár József:
Kmetty János:
Koszta József:
Orlai Petrich Soma:
Koszta József:
Bálint Endre:
Kádár Béla:
Rippl-Rónai József:
id. Markó Károly:
Lotz Károly:
Rippl-Rónai József:
Mednyánszky László:
Márffy Ödön:
Genovai festő:
Tihanyi Lajos:
Márffy Ödön:
Thorma János:
Kádár Béla:
Désí Huber István:
Kacziány Aladár:
Frank Frigyes:
Márffy Ödön:
Márffy Ödön:
Márffy Ödön:
Vaszary János:
Czóbel Béla:
Valc, Hendrick de (?):
Gyarmathy Tihamér:
Schönberger Armand:
Mednyánszky László:
Frank Frigyes:
Czóbel Béla:
43 magyar művész
Koszta József:
Rippl-Rónai József:
Mednyánszky László:
Velencei festő, XVIII. sz.:
Koszta József:
Aba Novák Vilmos:
Csernus Tibor:
Czóbel Béla:
Gábor Jenő:
Mészöly Géza:
Réth Alfréd:
Skutecky Dömse:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Cigány Dezső

FÜLES

1967 DEC 31

1021

10. Harminc éve, 1938. január elején halt meg tragikus körülmények között — öngyilkos lett — Czigány Dezső festőművész. a) Milyen művészeti csoport tagja volt? b) Melyik a legnevezetesebb műve?

11. Az átalakítás miatt eb-

H.S.

Czigány Dezső (Bp., 1883. jun. 1. -- Bp., 1937. dec. 31.): festő. A müncheni akadémián, majd Hollósy iskolájában tanult, 1901-ben és 1903-ban Nagybányán, 1904-től kezdve pedig ösztöndijasként Párizsban dolgozott. 1906-ban Bp.-en Ferenczy K. tanitványa volt. Párizsban gyakran kiállitott, a "Függetlenek" tiszteletbeli tagja volt. Mint a mo.-i avantgarde törekvések élcsapatának, a Nyolcaknak egyik alapitó tagja és kiváló képviselője, kapcsolatba került Ady Endrével is, akinek portréját több izben megfestette. 1915-ben az Erzsébetvárosi Kaszinó diját nyerte el. A háboru után Párizsban, majd D-Franciao.-ban élt. Hazatérése után 1927-ben rendezett gyüjteményes kiállitást. Müvészetének kezdeti korszakát Gauguin, majd Cézanne müveinek hatása jellemezte. Késői korszakában gyakran festett önarcképet (MNG-ben és bp.-i magángyüjteményekben). Gondoktól gyötörten, összeroppanva öngyilkos lett. -- Irod. Genthon I.: Az uj magyar festőnüvészet története (Bp., 1935).

Czigány Dezső festő

Magyar Életrajzi Lexikon

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Cei Urigány Bertó

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

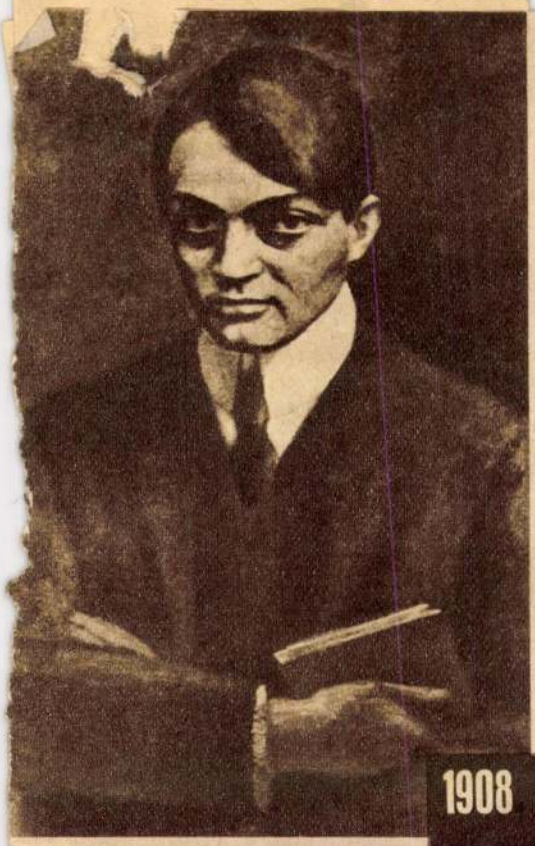

1908 1907

1907 1922

portré, amelyet Horváth Béla itt elemez, elkallódott, de fényképes reprodukciója után is érdemes fölfigyelnünk rá. – A szerkesztőség.

Hajós Béla egykori pesti műbarát tulajdonában volt jó ideig Czigány Dezső legjelesebb Ady-portréja, amely hosszú lappangás után a művész 1944. évi emlékkiállítása alkalmával került elő. Aztán — miután gazdájának a háborús viszontagságok közt nyoma veszett — ismét eltűnt a nyilvánosság szeme elől, s ki tudja, ezúttal talán örök időre. A kép 1922-ben került Hajós birtokába, vásárlás útján, mégpedig közvetlenül a művésztől, akivel az 1920-as évek elején ismerkedett meg.

E portrét (bal felső képünk) 1908-ban festette Czigány. Ezzel az évszámmal hozta forgalomba 1921-ben kiadott reprodukcióját, s ugyanez az évszám szerepelt a kép hátán is, oda saját kezűleg írta fel: »Ady Endrét festettem élet után 1908-ban — Czigány Dezső.«

Az arckép derékig ábrázolja a költőt, aki kezét karba téve jobbjában könyvet tart, és szeme merengve néz álmai után. A portré a hátán feltüntetett évszám nélkül is mutatja, hogy csak a »Vér és Arany« megjelenése után készülhetett. Azt az Adyt jeleníti meg, aki már túl van első nagy küzdelmein és első nagy diadalán, a »Vér és Arany«-on.

Czigány már előzőleg is készített arcképeket a költőről, de amazok magába temetkező, sejtelmes, borongós, rezignált hangulatban mutatják Adyt, vagy éppen marcangoló önvívódásban, eltorzult, mámoros arckifejezéssel, már-már magát megadó lelki küzdelemben. Czigánynak ezek az Ady-arcmásai nyomasztó életérzést árulnak el. A szájszögletben meghúzódó, alig észrevehető gúny is, amely láthatóan befelé szól, mintha kételyekről árulkodnék.

Merőben más az 1908-as arckép! Gúnyos ez is, de mennyire nem palástolt itt a gúny, mennyivel szélesebb kitárulkozású, mennyire nem a magában való kétkedés szülötte. A bizakodó, a diadalmas, az erőit érző költőnek és férfinak több mint fölényes megnyilatkozása. Persze keserűség is vegyül bele, s nem is kevés, mintha csak azt akarná kifejezni, hogy ez a diadal nagyon is nagy árat kívánt.

A lelki alapállás az, ami teljesen új az 1908-as képen. Itt a gondolkodó, a szárnyaló szellemű költőt látjuk. Alakjában, ahogy megjelenik, van valami szenvedélyes elszántság és valami nagyra készülő. A látszólag nyugodt tartásban, ahogy karjait egymásba fűzi, lefojtott indulatok feszülnek. A hatalmas váll, a széles mellkas, az izmos végtagok kirobbanni kész erőket rejtenek. Energikus karjai a képkeretet csaknem szétvetik. A tettetett nyugalom — érezzük — nem tarthat soká. Erre vall a tekintet is, a merengő szem, mely hosszan, nyugtalanítóan, ki nem számíthatóan néz álmai után, s néz elébe valaminek, ami talán maga a mindent felforgató forradalom.

Ahogy a művész a költő alakját elénk állítja, abban van valami teátrális íz is, tehát valami színpadias túlzás, amire egy másik Ady-képpel kapcsolatosan már *Bölöni* György, a költő barátja és egyik életrajzírója is rámutatott. Nem mondhatjuk, hogy ez a vonás Adytól idegen lett volna. Fényképei tanúsítják, hogy bizonyos pózokat csakugyan kedvelt, olyanokat is, melyek számunkra idegenek, vagy legalábbis szokatlanok, mint ahogy szokatlanul hat ránk a beállítás ezen a képen is. Szokatlanul, de nem bántóan s nem a valóságot meghamisítóan. Csak sajnálni lehet, hogy ez a színpadias túlzás, amely az alak beállításában érezhető, jóllehet a monumentális hatást erősíti, a korábbi képeken tapasztalható közvetlenség rovására érvényesül. A portréban Czigány másképpen is mintha az eszményítés irányába próbálna közelíteni. Talán nem tévedünk, ha ebben elsősorban Kernstok Károly hatását látjuk, kinek ekkori arcképei más tekintetben is szoros kapcsolatot mutatnak Czigány arcképeivel, különösen pedig ezzel az 1908-ban készült Ady-képpel.

Az Ady-arckép színeiről csak keveset mondhatunk. Az egyik leírás arra enged következtetni, hogy több más Czigány-képhez hasonlóan ez is a barna árnyalataira épült, ám a barnás színek itt úgy sugároztak kifelé, mintha alattuk valami hideg rádiumfény hatna. Ebből a sejtelmes izzásból azonban, mely mindennél többet mondhatna Czigány érzelmi és képzeletvilágáról, a reprodukció — sajnos — semmit nem ad vissza.

Horváth Béla

Czigány Dezső, festő 1

Horváth Béla
Élet és Tud

A költő és a halálmaszk

Czigány Dezső Ady-portréja

A legkorábbi *Ady-ábrázolás: Czigány Dezső* 46×39 cm-es krétarajza *Kabos Ilonkának, Kabos Ede* író és újságíró leányának ajándékaként került a *Petőfi Irodalmi Múzeum* tulajdonába. A kép a *Franklin Társulat* megbízásából készült a vállalat kiadásában megjelenő *Vér és arany* című Ady-kötethez, s ennek előzéklapjaként jelent is meg először. Az „ADY ENDRE" feliratot viselő rajz — amelyet a jobb alsó sarokban jelzett és látott el dátummal a művész („Czigány 1907") — az 1907. október 2-át megelőző héten készült, mint az a költőnek *Lédához* írt leveléből világosan kitűnik. Ebben a *Belia György* irodalomtörténésztől október másodikára keltezett levélben Ady a következőt írja: „Idegeimen kívül most teljesen a kötetem dolga köt le. E héten minden délután ültem Czigány Dezsőnek. Készen van két *nagyszerű* dolog: egy szénportrait (portré — *a szerk.*) s egy barna olajportrait. Ezek valamelyike kerül a könyvbe. Most kezd festeni színes olajba. Ha maga reflektál reá, itt Budapesten megláthatja majd mind a hármat, s amelyiket választja, az a magáé. Egyet Kabos vesz meg, egyet Czigány akar magának megtartani."

A három kép sorsa valóban aszerint alakult, ahogyan azt a költő tudósításában olvashatjuk: egyet a művész tartott meg közülük, egy Lédához került, a rajzot pedig, amely a Vér és arany címlapja lett, az a Kabos vásárolta meg, aki ez időben éppúgy fontos szerepet töltött be Czigány Dezső életében, mint Adyéban.

Az ábrázolás első közzétételének módja világosan mutatja a rajznak a Vér és arany kötetével való összefüggését, pontosabban formális összetartozását. Azzal azonban, hogy tudjuk: a rajz *közvetlenül* a Vér és arany címlapjául is készült, biztos kiindulási pontot kapunk alábbi vizsgálódásainkhoz.

A halál rokona

A rajz a kötet élén volt hivatva bemutatni Ady Endrét. Nem általában az embert, nem is általában a költőt, hanem *ennek* a kötetnek a szerzőjét, a Vér és arany Ady Endréjét. De nem is a kötetbe foglalt írások legfontosabb mozzanatait akarta egyetlen, portrészerű ábrázolásban megmutatni — ez szerfölött reménytelen vállalkozás lett volna —, hanem *egy* olyan *motívumát*, amely Ady egész életén és költészetén végighúzódik, de amely talán sehol sem nyilatkozik meg olyan elemi erővel, mint épp a Vér és aranyban. Ez a motívum Ady közismert *halálidézése, halálvárása.*

„Én a halál rokona vagyok..." — énekli a költő, s a művész fekete krétával lerajzol egy *Ady-maszkot.* Nem halotti maszk ez, nem is az élő Ady maszkja — a fekete-fehér rajz mégis a *halál* komor hangulatát idézi. Ugyanígy a lárvaszerű arc gipszes *merevsége* meg az a köréje kúszó puha *feketeség*, amely — miként a testet — ezt a nem élő, de nem is halott arcot lassan elnyeli.

Czigány Dezső rajza tehát nem az élő költőt mutatja, hiszen — láthatjuk — egy *maszkkal* van dolgunk, amely az ábrázoltnak vértelen, élet nélküli, vázlatos vonásait mutatja, de nem is egy halottnak a portréja ez, hanem egy tágra nyílt szemű élőé. A maszk az előt is, a halottat is idézi, mintegy a *halál pillanatához* hasonlóan, amikor az arcon elsimul minden nyugtalan földi vonás, de az elmúlás még nem kezdi ki azt.

Mennyire kell komolyan vennünk ezt a kettősséget? Annyira, amennyire a költő is tette:

Szeretem a szomorú órák
Kísértetes, intő hívását,
A nagy Halál, a szent Halál
Játszi mását.

Tehát még nem a valódi, az igazi, a kérlelhetetlen halálról van szó — annak *játszi másáról* csupán. De azért már ez is jelenvalóvá teszi az igazit!

Ady *alakváltásai* — a magát eltakarás, a mást és mást mutatás — nem voltak ismeretlenek a kortársak szemében, de bárminek és bármilyennek mutatkozott is Ady, e tragikus életérzése minden álcáján átsütött. Czigány Dezső helyesen ismerte föl Ady álcái mögött a lényeget, a tragikus alapvonást, a kétségbeesett küzdelmet, a *halál érzetét.* Meg is értette, hiszen az számára sem új, sem idegen nem volt. Saját „álcás" önarcképei *(Éneklő barát, Szerzetes, Bíboros)* jól bizonyítják, hogy *maga* is átélte az efféle alakváltozásokat. Igaz, ő nem olyan teljességgel, mint verseiben Ady.

Mitológiai források

Az *álcás megjelenés* a legfurcsább emberi megnyilatkozások közé tartozik. Gyökerei a történelemben meglehetősen mélyre nyúlnak vissza, mégpedig azokhoz az *álarcos szertartásokhoz*, amelyek az *ősi társadalmak* magasabb fokú műveltségeinek *vallási* életét jellemzik. A XX. századi Európa művészetébe minden bizonnyal azzal a *néprajzi* anyaggal került bele, amely jórészt a századforduló táján árasztotta el földrészünket: a *gyarmati népek* művészetének emlékeivel. Ezek keltették föl az érdeklődést a múzeumok már meglevő, de eddig figyelemre nemigen méltatott hasonló anyaga iránt.

Így fordult a *művészek* figyelme a maszk felé is, amely — álarcként — egykor a *természetfölötti lényeknek* az arca volt, s amelyet az emberek azért vettek magukra, hogy emberi természetük *egyesüljön* e lényekéével, s ily módon emberek és szellemek kölcsönösen *segítsék* egymást.

Például a *görög* világban gyakran előfordult, hogy a szertartásos cselekményekben a pap vagy a papnő az istennek vagy az istennőnek a képében jelent meg. Az árkádiai *Pheneoszban* a „legnagyobb misztérium" alkalmával a pap *Démétér Kidariának* (a Föld istennőjének) álarcát viselte. Az *eleuziszi* misztérium szertartása során a beavatott az „istennő bíborruháját" felöltve és fáklyáit kezébe véve Démétér alakját vette föl, s így azonosult az istennővel.

Más rendeltetésük volt az *aranyból* készült *halotti maszkoknak.* Az arany már magában is a *Napnak*, a *fénynek*, az *életnek* a jelképe. A görög Nap-himnuszok szerint minden élet *Héliosztól*, vagyis a Naptól ered. Az aranymaszkok a görög halotti kultuszban egy *Nap-ország* lakójává szentelték a halottat, egy olyan életnek a részesévé, amelyet az aranykor vonásaival ábrázoltak. Másutt az a törekvés nyilatkozott meg a halotti maszkozásban, hogy a halottat ne semmisíthessék meg az alvilág szellemei, tehát az elhunyt *sértetlen* és *halhatatlan* maradjon.

Ady Vér és arany című kötetét olvasva nem nehéz ráismernünk sok olyan vonásra és kifejezésre, amely az álcás megjelenésről mondottakból következik. Mindjárt a kötet nyitóversében. *Az anyám és én*-ben maga az „álca" szó is szerepel: „pacsirta-álcás sirály" — írja magáról a költő.

A Nap és a fény hasonlata több versében előfordul. A *Hazavágyódás Napfény-országból* című versében „napfény-ország"-ot említ a „nap-lelkű", a „nap-fia" hasonlatok pedig az *Én nem vagyok magyar?*-ban szerepelnek. Az aranyos hasonlat is több helyen előfordul, így a *Mi urunk: a Pénz*-ben („Ha elfutnak a gyér

Czigány Dezső: Ady Endre

aranyak...”), amelynek két utolsó strófájában az „istenné levés”-re is rábukkanunk. Ez utóbbi megismétlődik az *Absolon boldog szégyenében* („Én, ifjú isten”). A példákat sorolhatnánk, ám úgy véljük, annak bizonyítására, hogy az álcás megjelenéssel kapcsolatos ismeretekről Ady *bőven* tudott, ennyi is elég.

Idevágó ismereteit főként a *görög mitológiából* merítette — alighanem még *diákkori* olvasmányai révén. E *hitregék* nyomai verseiben és prózájában egyaránt föllelhetők, a belőlük átvett képeket, hasonlatokat, kifejezéseket, gondolatokat azonban mindenkor a *legegyénibb* módon használta fel: új értelmi, érzelmi és hangulati tartalommal telítette, saját viszonyaira alkalmazta, egyéni érzéseinek megfelelően a mai ember szótárába illő szavakká formálta.

Az ülő írnok arca

Ám Ady nemcsak irodalmi olvasmányai révén jutott e képzetekhez — elsősorban persze így —, hanem *képzőművészeti* emlékei révén is. Tudjuk, hogy *első párizsi* útján, annak is inkább az elején, Léda kalauzolásával olyan odaadással tanulmányozta a múzeumokat — például a *Louvre*-t és a *Cluny*-t —, akár azok a szobrász- és festőcsemeték, akik előtte készítették másolataikat. A Louvre-ban tett látogatásoknak egyik, a mi szempontunkból is fontos epizódját Léda elbeszélése nyomán *Révész Béla* író, Ady barátja jegyezte föl *Ady és Léda* című könyvében. Ebben Léda így emlékezik Adyval való megismerkedésére és egyik, talán első Louvre-béli látogatásukra:

— „A szemei tűntek fel először nekem...

— Sose láttam ilyen szemeket, a tekintete, amelyet le nem vett rólam, nyugtalanított, és amikor elmentem Fehér Dezsőéktől*, Ady tekintete rajtam maradt...

— Az egész találkozásból ez volt rám a legnagyobb hatással. Ady Endre szemei, foglalkoztatott, nyugtalanított, egyszer csak arra gondoltam, hogy én láttam már valahol ezeket a szemeket...

— Gondolkoztam, képzelődtem, újra és újra Ady szemeit láttam, nagy homloka alatt a furcsa arcot, amelyet idegenszerűvé alakítottak a szemek, és ekkor eszembe jutott, hogy a Louvre-ban az asszír—egyiptomi gyűjteményben láttam Ady titokzatos szemeit, bizarr arcát, nem magyar, nem európai fejét...

— Amikor Ady már kijött Párizsba, elvittem őt a Louvre-ba, és megmutattam neki az asszír—egyiptomi reliefeket, szobrokat, reprodukciókat, őt is meglepte, hogy az őskori gyűjteményben megtalálta a maga arcát, ámult, csudálkozott, napokig erről beszélt, odahaza a tükör elé állt, vizsgálgatta, kíváncsian, hiúsággal a szemeit, homlokát, az »egyiptomi«, »asszír» arcát, és csúfolódott:

Ramses se különb..."

Melyik volt ez az arc, amelyben Léda Adynak a vonásait ismerte fel, s amelyben önmaga mását Ady is föllelte?

Az egyiptomi művészet egyik legnagyobb remekének, *Az ülő írnok*nak az arca!

Ennek a képe és egyáltalán az *asszír* meg az *egyiptomi* műremekek és a sok más múzeumi élmény mélyen beleivódtak Ady emlékezetébe...

A föníciai aranymaszk

Míg az írnokportrénak inkább csak a *szemei* idézik Adyt, egy másik, ugyancsak a Louvre-ban őrzött ábrázolás, az időszámításunk előtti I. évezredből származó *halotti maszk* a költő *egész arcát*, elsősorban a Czigány-féle portrét juttatja eszünkbe. Ez a munka *Föníciában* került elő, és *Föníciai halotti aranymaszk* néven ismeretes. Eredetileg egy elhunyt előkelőség arcát takarta, annak arcvonásait kellett megőriznie örök időkre.

A Czigány Dezső-féle rajznak e maszkkal való formai hasonlósága — láthatjuk — ugyancsak első pillanatra szembeszökő. A legfeltűnőbb az orrnak, a szájnak és a szemöldöknek a rokon volta: az orr egymással csaknem teljesen párhuzamos kettős élben fut le, s fent az orrnyeregben törés nélkül megy át a szemöldökbe. Annak ívelése nagyjában azonos. Hasonlóság mutatkozik az ajkak ívelésében is, csakhogy a rajzon a felső szájszél jóval keskenyebb, s kettős ívelése nem olyan határozott. A fényvezetésben ugyancsak erős rokonság nyilvánul meg: mindkettő jobbról és egy kissé elölről van megvilágítva — a maszk elülről, a rajz oldalról kap több fényt —, a maszk művésze az árnyékot a fém tompa kezelésével, a festő pedig árnyékolással érzékeltette. Megfigyelhetjük, hogy az előbbi ösztönösen és következetlenül, az utóbbi ellenben tudatosan és következetesebben aknázta ki a *fény-árnyék* adta lehetőségeket. Sok formai rokonság van a két arcban is, csakhogy a maszk egy teltebb, erősebb csontozatú, szélesebb állkapcsú fejet mutat. E barbár erőt kifejező vonásokkal ellentétben Czigány egy *finomabb, vékonyabb csontú, törékeny* alak vonásait rajzolta meg szinte ugyanabban az arcélben, azzal a különbséggel, hogy az *U* alakot lent egy kissé szűkebbre vonta, az arcél vonalát az alsó állkapocs vonalához igazította. Ezáltal vonalvezetése is *hullámzóbb, ritmusosabb* lett, s a máskülönben nyugodt arc egy kissé *nyugtalanítóvá* vált.

Czigány — mint láthatjuk — nem formákkal, nem tömegekkel, nem is annyira foltokkal, mint inkább a *vonalak ritmusának rafinált játékával* tartotta egyensúlyban e portrét: tehát olyan grafikai eszközzel, amely főként a rajz készültekor oly divatos *szecessziónak* volt a sajátja. Ez az újromantikus, túldíszítéti stílusirányzat az *irodalomban* is erősen hatott, követői — a fiatal Ady is — bonyolult szó-, sor- és mondatritmusokat hoztak létre. Ilyenformán e rajz nemcsak tartalmi és érzelmi vonatkozások miatt kapcsolódik szervesen a Vér és arany kötetéhez, hanem még *stílárisan* is.

A rajzzal kapcsolatban fölvetődhet még egy kérdés: vajon Czigány részéről egyszerűen csak *utánérzésről* van-e szó, vagy egy olyan maszknak a *tudatos* felhasználásáról, amely sok mindenben azonos vagy hasonló képzeteket testesít meg, mint amilyeneket a művész is ki akart fejezni? Joggal vélhetjük úgy, hogy ezúttal az aranymaszk *tudatos* felhasználásáról van szó — egy-egy részlet meglepő egyezése legalábbis ezt látszik bizonyítani.

Horváth Béla
művészettörténész

Fent: Az ülő írnok

Középen: Az ülő írnok arca

Lent: A föníciai aranymaszk

Már az első mesterséges hold útnak indítása előtt nyilvánvaló volt, hogy a *mikroszervezetek* több okból is eszményi alanyai az úgynevezett *kozmikus biológiának*. E mikroszkopikus lények ugyanis nagyon *gyorsan szaporodnak:* bizonyos csoportjaik kb. húsz perc, mások néhány óra alatt új nemzedékeket hoznak létre, s így akár csak egy egynapos űrrepülés során is sok nemzedékükön tanulmányozhatják a kozmikus hatásokat. Az is nagy előnyük, hogy sejtjeik eléggé *igénytelenek*, és nagyon *kicsinyek*, mert ilyenformán egy-egy tenyészedényben egyszerre több millió egyedet vizsgálhatnak.

Gátlás és serkentés

Eleinte úgy tetszett, hogy az e parányokkal végzett kutatások rövid idő alatt tisztázni fogják az űrrepülés legfőbb biológiai hatásait. Hamarosan kiderült azonban, hogy erről szó sincsen: a velük végzett kísérletek ugyanis nagyon *eltérő* eredményekre vezettek. *Zsukov-Verezsnyikov* és munkatársai 1961-ben és 1965-ben arról számoltak be, hogy a kólibaktérium (Escherichia coli) K—12-es, az Enterobacter aerogenes 1321-es és a Staphylococcus aureus O—15-ös törzseire *nem hat* az űrrepülés, mert a Földre visszaérkező baktériumsejtek ugyanolyanok voltak, mint a Földön maradt ellenőrzési tenyészetek sejtjei. Más kísérleti eredményekből azonban azt a következtetést vonták le, hogy az űrrepülés és a kozmikus viszonyok valamilyen módon mégis *mindig megváltoztatják* a mikroszervezetek életműködéseit: *gátolják*, illetőleg *serkentik* a tenyészetek szaporodását, s az is megesik, hogy gátlás és serkentés *egyidejűleg* mutatkozik.

A *gátlás* abban állt, hogy az űrrepülés idején *megcsappant* az élő egyedek száma, s a Földre való visszatérés után a tenyészetek eleinte *lassan* szaporodtak, és csak bizonyos idő elteltével érte el szaporodásuknak az üteme az űrrepülés előttit. De arra is sok példa van, hogy a Földre visszatért tenyészetek *gyorsabban* szaporodtak, a spóraképzők pedig több spórát hoztak létre, mint a Földön maradt tenyészetek. Szovjet kutatók *serkentő* hatást figyeltek meg egyebek között az Actinomyces erythreus 2577-es, a kólibaktérium C—600-as és a Salmonella typhi-murium BS—5-ös törzsein. *Kombinált* — gátló és serkentő — hatást csak különfégáltak a *kozmikus* körülményekre. A kutatók többsége szerint azonban a legfőbb ok az *eltérő kísérleti körülményekben* keresendő. A kutatócsoportok ugyanis — gyakran még egy intézeten belül is — más-más baktérium-, gomba- vagy algatörzsekkel dolgoztak, s nem voltak teljesen egyformák a tenyésztés körülményei (a táptalaj összetétele, a hőmérséklet stb.) sem. De többé-kevésbé az űrrepülésekkel járó *fizikai* jelenségek (a gyorsulás, a vibráció stb.) mértéke is eltérő volt.

Amikor rájöttek, hogy e tényezők mennyire fontosak, igyekeztek *egységesíteni* a tenyésztés föltételeit, s megkezdték az űrrepüléssel járó fizikai jelenségek *modellezését:* földi laboratóriumban olyan gyorsulást és vibrációt hoztak létre, amilyen az űrhajóban hat az élőlényekre. Ily módon következtetni lehet arra, hogy vajon a mikroorganizmusoknak az űrhajózás során bekövetkező életműködésbeli változásait a gyorsulás, a vibráció, avagy a súlytalanság állapotában való hosszú ideig tartó *űrrepülés*, illetőleg valamiből *kozmikus sugárzás* okozta-e.

Szovjet kutatók elsőként az *AMN—1* nevű berendezésben vizsgálták meg, hogy a Clostridium butyricum baktérium tenyészete mennyit szaporodik az űrrepülés során. Ezeket az *oxigén nélkül* élő (anaerob) mikroorganizmusokat, amelyekre az jellemző, hogy életműködésük során *gázt* fejlesztenek, egy légmentesen lezárt tartályban helyezték el. Abból, hogy e zárt térben mekkorára nőtt a *gáznyomás*, a baktériumok életműködésének mértékére következtettek. Ez a kísérlet azonban nem adott választ arra, hogy a hetett eldönteni, hogy vajon a *rakéta indulásakor* támadó nagy gyorsulás vagy a *Föld körüli pályán keringés* közben adódó viszonyok változtatják-e meg a baktériumok életműködéseit.

Tenyésztés földi parancsra

A Szovjetunióban *két* olyan készüléket is kifejlesztettek, amelyek ezt a hiányosságot megszüntetik. Az egyik műszerben — ezt a tenyésztőkamra orosz nevének kezdőbetűivel *KV*-nek nevezték el — különleges üvegcsövecskék tartalmazták a baktériumtenyészeteket, s azokat földi parancsra egy *önműködő szerkezet* juttatta a kívánt időpontban a táptalajra, s a tenyészetek szaporodását — szintén a Földről érkező utasításra — egy *rögzítő* (fixáló) *szer* le is állította. A másik — *Roszt* nevű — készülék csupán abban tér el az előzőtől, hogy *nincs* benne rögzítő szer, vagyis ez *nem öli meg* a tenyészeteket, s ezért azok az űrrepülés befejeztével földi laboratóriumban tovább vizsgálhatók.

Mindkét berendezéssel több alkalommal végeztek űrbakteriológiai kísérleteket. KV-készüléket vitt az űrbe a Szojuz—12 és —13, valamint a Kozmosz—573 és —654, míg a Szojuz—16, a Kozmosz—613 és —672 fedélzetén Roszt típusú tenyésztőkamra volt.

E kísérletek — egyebek között — kimutatták, hogy a Proteus vulgaris nevű baktérium tenyészete óránként 4,8—5,4 mm (átlagosan 5,06 mm) sebességgel terjedt a táptalajon, a Földön maradt ellenőrzési tenyészetnek 4,5 —4,6 mm-es sebességével ellen-

1966 JUL 6
1021

MIÉRT SZÉP?

CZIGÁNY DEZSŐ 1908-AS ADY KÉPE

Czigány Dezső 1883-ban Budapesten született s ugyanitt halt meg tragikus körülmények közt, önkezével vetve véget életének – 1937-ben. Festői tanulmányait a budapesti Iparművészeti Iskolán kezdte, Münchenben és Nagybányán folytatta. Első sikereit Párizsban aratta, ahol hosszabb ideig élt, dolgozott, több kiállításon feltűnést keltett. Budapestre hazatérve a hozzá hasonló törekvésű magyar festők forradalmi csoportosulásának, az úgynevezett Nyolcak körének tagja lett, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Berény Róbert, Tihanyi Lajos stb. harcostársaként. Tömörítő formakészségével a hivatalos akadémikus korlátoktól és az impresszionista úttörők iskolás utánzataitól egyaránt merőben eltérő stílusban mélyrehangolt színű csendéleteket és aktokat festett, de főképp portretizált. Felújította friss látásmódjával a hazug romantikával lejáratott arcképfestészetet. Új értelmet tudott adni az önarckép-ábrázolásnak is, olyan megragadó önportréival, amelyekben szemlátomást szimbolikus értelmezéssel s mindig lenyűgözően más és más szerepkörben – biborosként, szerzetesként, munkásként stb. – jelenítette meg önmagát. Ady legmeghittebb festőművész barátjaként neki volt a legtöbb alkalma, hogy közvetlenül, mélyen megismerje és sokféleképpen megörökítse a különféle körülményekre rendkívül érzékenyen reagáló költő arculatát, és mesterünk élt is az alkalommal: a leghitelesebb Ady-portrék sorát hagyta az utókorra. Fájdalom, az a

beteg rendszeres orvosi ellenőrzése, gondozása.

Szerencsére viszonylag ritkábban fordul elő az orvosilag nehezebben befolyásolható, úgynevezett *hebefrén* szkizofrénia. Ennek az esetében mutathatók ki a leggyakrabban bizonyos örökletes vonások. Jellemző tünetei: a magatartásnak kamaszos, olykor a kisgyermeki szintre való *visszafejlődése*, az *érzelmi sivárságot* leplező „üres derű", ugyanakkor *az alkalmazkodás teljes hiánya* és a környezet iránti *teljes közömbösség*. Az idejében végzett, intenzív gyógykezelés azonban még ebben a súlyos betegségben is eredményes lehet.

Az elmegyógyászat forradalma

Az utóbbi 10—12 évben az elmegyógyászatban is forradalom ment végbe. Rendkívül nagy hatású *új gyógyszereket* kísérleteztek ki, amelyeknek hatásmódja gyökeresen eltér a korábban ismert nyugtatókétól és altatókétól, a valeriánacseppek, a brómsók és a barbiturátok különféle kombinációitól. Az új gyógyszereket vagy egymagukban, vagy a harmincas években fölfedezett *sokk-kezelésekkel* kombinálva használják a szkizofrénia gyógyítására. A kórházi kezelés befejeztével *előírt gyógyszerek otthoni, úgynevezett fenntartó adagban való szedésével* a legtöbb esetben *sikerült megakadályozni a visszaesést.*

Azoknál a betegeknél, akik az új gyógyszerek felfedezése előtt betegedtek meg és betegségük súlyosabbnak, rosszindulatúbbnak bizonyult, sajnos, a legtöbbször csak átmeneti javulást lehet elérni. Ezek számára *otthonszerű munkaterápiás intézeteket* kellene létrehoznunk, ahol szakorvosi ellenőrzés mellett élhetnének és dolgozhatnának. Sajnos, az ilyen jellegű intézményünk is oly *kevés*, és ami van, az is oly *kicsi*, hogy a krónikus szkizofrén betegeknek csupán elenyésző hányada fér el bennük. Hol tartózkodnak mégis ezek a betegek? Egy részük az *amúgy is túlzsúfolt kórházainkban*, ahol az aktív kezelésre szoruló, még meggyógyítható betegek helyzetét rontják, más részük *odahaza* a családban él, ami ugyancsak gyakran káros és helytelen.

B. Nemzeti Szalon.
1930. jan.
Kut.

CZIGÁNY DEZSŐ:
Fasor

Czigány Dezső

Czigány Dezső, festő

Ady Múzeum

Ady Múzeumot rendeznek be a Veres Pálné utca 4—6. számú ház első emeleti lakásában, ahol egykor a költő lakott. A három szobát eredeti bútorokkal úgy rendezik be, ahogy annak idején. Megvannak az eredeti berendezési tárgyak, s a falakat Czigány Dezső, Tihanyi Lajos és Rippl-Rónai festményei díszítik. A hajdani konyhában és személyzeti szobában kiállítást rendeznek. Itt mutatják be Ady háború ellenes költészetének dokumentumait és a Bölönihez, Móriczhoz, Hatvanyhoz írt leveleket. Ady életének, költészetének legfontosabb színtereit diaképsorok idézik fel, s legszebb költeményeit, megzenésített verseit hallhatják a látogatók hangszalagról.

Az emlékmúzeum és kiállítás Ady születésének 100. évfordulója alkalmából már a jövő év elején megnyitja kapuit. Naponta fogad látogatókat, akárcsak a Petőfi Irodalmi Múzeumban a szokásos tárlatvezetésen kívül szavalóversenyt, vetélkedőket is tartanak. Megszervezik az emlékmúzeum baráti körét is.

(MTI)

— Ady 2

Esti Hirlap, Bp. 1976. szept. 28.

1946.VI.13. Petőfi 20.38 Gyse
Láttuk
hallattuk

Czigány Dezső
Petőfi

- A csaknem négy évtizede elhunyt Czigány Dezsőnek magángyüjteményeiben fellelhető képeiből nyilt kiállitás a Hazafias Népfront VI.kerületiBizottságának klubjában, a Népköztársaság utján. Erről szól Kiss Csaba.

- Czigány Dezső életének 1919 előtti fejezete más történet részének látszik, mint az 1919 útáni. A forradalom bukása előtt olyan célt akart elérni, amely jellemezhető a müvészettörténet hagyományos fogalmaival, leirható egy XIX.századi realista regény fogásaival, az ellenforradalom időszakában azonban életére végzetes erők árnyéka vetült. Képei azt tanusitják, hogy a megváltozott körülményeket müvészi elemzéssel nem sikerült érthetővé tennie amaga számára. Kivételes kolorista érzékkel festette tovább az előző korszakba kidolgozott, a Szezanni elvek alapján értelmezett formákat, s kompozicióinak még akkor is az értelem határozta meg szabályait, amikor már nem hitt az értelemben, mert emberi és müvészi válságából nem mutatott kiutat. Ahhoz nem volt ereje, hogy szorongását rettenetét a kifejezés szolgálatába fogja. Egyre kevesebbet festett, s az iszonyu dillemát, hogy a világ más, mint volt, ellenséges és idegen csak a képek arca régi, nem tudta megoldani. Az éjszaka, amikor revorvelt fogott a jövőtől való

félelmében azokra, akiket szeretett, nem 1937 szilveszter estéjén kezdődött, Czigány Dezső majd két évtizede egybe tűjeselő homály ban élt. Ha nem hallotta volna a Nürnbergben felvonuló SS ezredek egyenruháinak csattogását, helyzetéről tudósitották volna a kritikák a művészettörténeti ítéletek. Zsanton István az Uj magyar festőművészet története cimü könyvében Márffyval Egrivel együtt néni történészi ravaszsággal a konzervativok közé sorolja. A konzervativok csoportja nem az ideje mult akadémizmust jelenti, hanem a post impresszionizmus és az abszkrakt irányok felvetését. Az idő nem kedvez e kérdéseknek, s alig akad festő, aki hozzájuk fordul s időszerüséget érez bennük. A kevesek között lehet említeni Czigány Dezsőt, aki Münchenben, Párizsban tanult, s Magyarországon Szezán elveinek legtisztább képviselője. Arcképei, aktjai és csendéletei a tér viszonylatainak gondos mérlegelésével készültek. Képzelete nem nagy, ihlete fogyatékos, de értelmesen és világosan fogja meg problémáit. 1902 óta szerepel kiállitásokon, működésének java még a háboru előttre esik, józan és hüvös stiluspa azidők folyamán nem sokat változott, irta. Leforditva a terminustechnikusokat, a magyar század elő szellemi forradalmának semmi időszerüsége nincs a 30-as évek viszonyai között, Szezan utjának a Mussolini Olaszországának festészetét követendő példának itéli művészetpolitika szemében. Valaha a Czigány arcképek merész valomásossága Ady verseinek önelemzésével találkozott. A költői szimbólumokban kifejeződő tudatos szemléletváltás, rokon volt a csendéletek egyszerü kellékei közvetitette festői világképpel. A kiállitás emlékeztetni akar Czigány Dezső tragédiájára A derékbatört pályájára, egy már már elfeledett névre, amelyet emlékoszlopra kéne vésni mint a hősi halottakét.

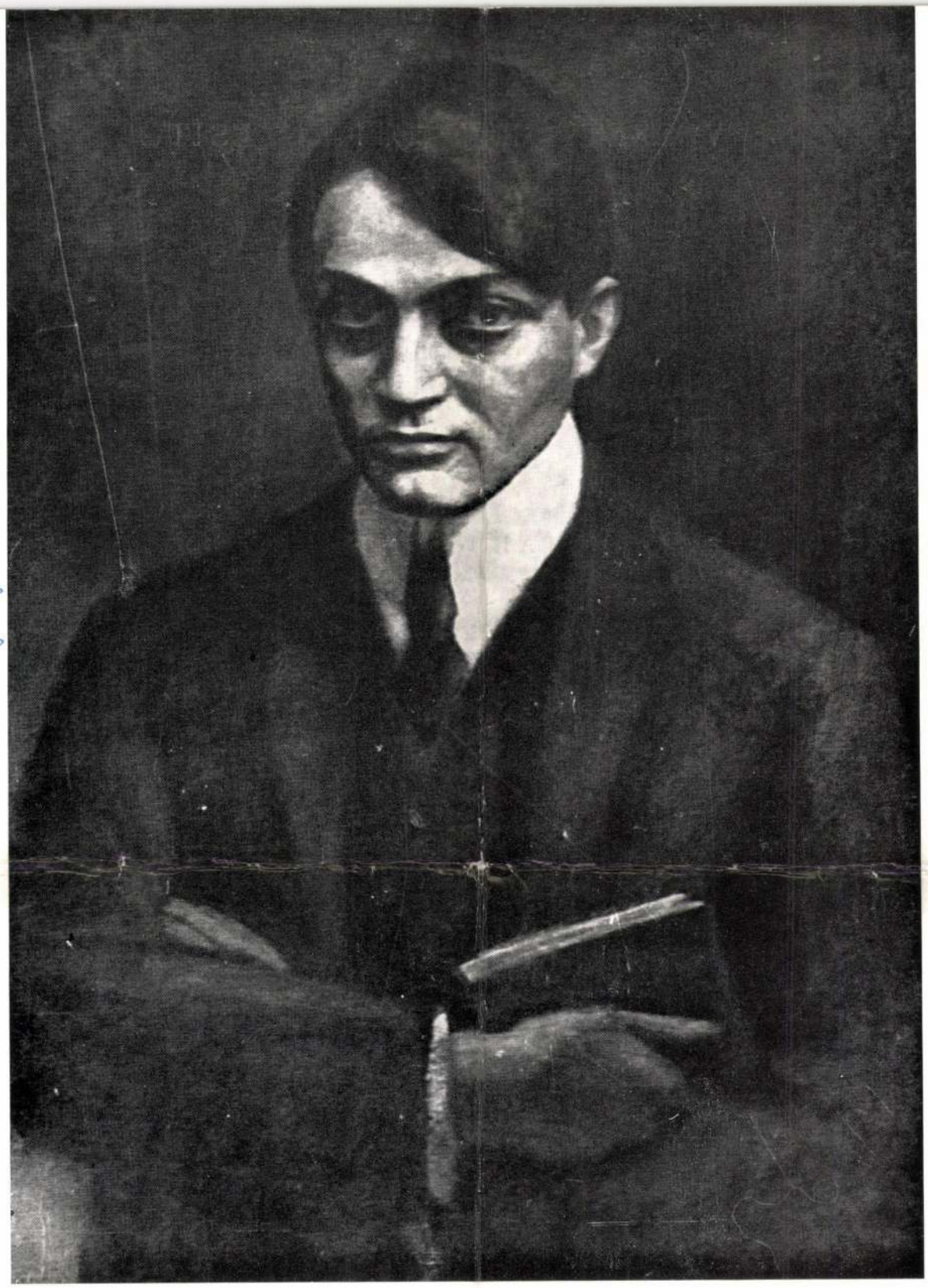

Czigány Dezső: Ady Endre (1908)

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ

AKADÉMIAI KIADÓ • 1977 • XXVI. ÉVF. 1. SZÁM

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ

1977

SZERKESZTI

POGÁNY Ö. GÁBOR

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

ARADI NÓRA, DERCSÉNYI DEZSŐ, KATONA IMRE, KONTHA SÁNDOR, MOJZER MIKLÓS, VAYER LAJOS

TECHNIKAI SZERKESZTŐ

CSAP ERZSÉBET

TARTALOMJEGYZÉK

KUTATÁS

FRANK TIBOR: Művészetszemlélet és történelemfelfogás a viktoriánus műtörténetírásban: Zerffi Gusztáv György 1

PEREHÁZY KÁROLY: A szecesszió vasművességének formái és mesterei a fővárosban 10

R. GELLÉR KATALIN: Nagy Sándor versillusztrációiról 21

KESERŰ KATALIN: Remsey Jenő a gödöllői művésztelepen 24

LOSONCI MIKLÓS: Remsey Jenő, a gödöllői műhely mestere 38

ADATTÁR

ZOLNAY LÁSZLÓ: A körmöcbányai Curia Civitatis gótikus torzói 44

HORVÁTH BÉLA: Czigány Dezső 1908-as Ady-képe 49

BORSOS BÉLA: A „Hopp Ferenc" Keletázsiai Művészeti Múzeum japán kiállítása és a kiállítás tanulságai 51

VITA

Prokopp Mária „Az itáliai trecento hatása a közép-kelet-európai falfestészetre, különös tekintettel Magyarországra" című kandidátusi értekezéséről

Dercsényi Dezső opponensi véleménye 59

Bertényi Iván opponensi véleménye 61

Székely György hozzászólása 63

Prokopp Mária válasza 63

KÖNYVSZEMLE

S. Rózsa Judit ism.: A német bútortörténet monográfiája. Kreisel—Himmelheber: Kunst des deutschen Möbels. Klassizismus, Historismus, Jugendstil. C. H. Beck, München 1973 66

Ruzsa György ism.: Október első éveinek agitációs tömegművészete. Iszkussztvo Kiadó, Moszkva, 1971. 67

Vadászi Erzsébet: A Magyar Művészettörténeti Irodalom Bibliográfiája 1974. 68

A címlapon: Czigány Dezső: Ady Endre 1908.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 APR 29

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

Czigány Dezső

Vértesi Napok Oroszlányban

1021

Már negyedik alkalommal kerül sor Oroszlányban a Vértesi Napok eseményeire. Az egyhónapos rendezvénysorozat legfőbb célja a fiatal bányaváros bemutatása, „felfedeztetése". *Havasi Márton*, az oroszlányi városi tanács elnöke megnyitó beszédében is erről a törekvésről szólt a nagy számban megjelent érdeklődők előtt.

— A rendezvénysorozat legfőbb célja, hogy a népművelés eszközei, módszerei segítségével is ízelítőt adjon várospolitikai tevékenységünkről, propagálja lakóhelyünk, szűkebb környezetünk társadalmi, gazdasági, kulturális tevékenységét.

Az első eseményként pénteken délután *Bányászat, ipar a bélyegeken* címmel érdekes kiállítás nyílt a Bélyeg Múzeum anyagából. Szombaton újabb kiállítás várja az érdeklődőket. A Magyar Nemzeti Galéria anyagából emlékkiállításon mutatják be *Czigány Dezső* és *Poór Bertalan* képeit.

Leonyid Brezsnyev (középen) (
dalt) a Moszkvában tartózkodó
elnökkel t
(Telefot

Nincsenek bizt

Az ENSZ-diplomaták amerikai tartózkodásával és a vendéglátó országhoz fűződő kapcsolataikkal foglalkozó ENSZ-bizottság New Yorkban folytatja az ENSZ-képviseletek panaszainak kivizsgálását.

Cigány Dezső"

(XII. 11 ujság 1934.)

Két kiállitás

I.

Czigány Dezső és Pap Gyula

A Szépmüvészeti Kiállitások Mária Valéria-utcai két termében érdekes ellentéte egymásnak ez a két festő. Czigány Dezső valamikor Rembrandt barna homályába furta bele magát és a barna borongástól sokáig nem tudott szabadulni. De az régen volt s Párizs, benne Cézanne, derüsebb tájakra vonzotta. Alighanem ennek a hires francia festőnek példájára hallgatott, amikor évek sorára a Provence-ba és annak legdélibb részére, a francia Rivierára vonult el csendes munkálkodásra. Onnan hozta haza tájképsorozatát. A naptól fakóra szivott nyári Provence enyhe tejszerü szinei élednek meg Czigány tájképein. Összhatásuk végtelenül megnyugtató: szinte felderitik a téli homályt, amely nehezen fekszi meg mostanában a pesti utcát. Néhány régebbi képét is kiállitotta Czigány, néhány szép öregasszonyfejét. — Pap Gyula uj név itthon, de nem sokáig lesz az. Aki végignézi képeit, eredeti egyéniséggel ismerkedik meg rajtok, komolyan felkészült müvésszel, akinek egyéni mondanivalója van. Carrière-éval, bizonyos képein (a szimbólikus hajlandóságuakon) néhai Fernand Khnoppfféval, másokon a francia Odilon Redon fantasztikus müvészetével rokonok Pap Gyula festményei. Formáit árnyékba mártja: árnyékban és fényben játszatja. E játék mögött azonban komoly tudás érzik. Rajztudás és finom szinérzék. Érdeklődéssel nézünk Pap Gyula alakulása és fejlődése elé.

II.

Modern magyar rajzok

A Tamás Galéria életrevaló ötletet szerencsés módon valósit meg most megnyiló kiállitásán. Összegyüjtötte modern müvészeink rajzai és vizfestményei közül a tanulmányszámba menő, de mégis már többé-kevésbé kialakitott és önálló alkotásnak tekinthető darabokat. Ilyenféle kiállitásra nálunk ritkán kerül a sor pedig sok tanulság, sőt komoly szépség is bujik meg az első lendületnek és friss ihletnek efféle kis próbáiban. A főfeltétel, hogy a válogatás gondos és szigoru legyen. Ennek a feltételnek a kiállitás egészében jól megfelel. Kernstok Károly régebbi rajzainak mappájából több szép lapját küldte el, Vaszary János pedig legujabbkeletü pasztelrajzaiból ad mutatót. Finomak és kifejezők Szőnyi István vázlatos vizfestményei, tartalmasak Egry József rajzai, felfogásukkal és előadásukkal egyaránt megragadóak Barcsay Jenő tájai. A kiállitásnak egyik legjobb darabja Schönberger Armand Vera cimü rajza, amely végre moderneskedő modorosságtól ment munkája ennek a tehetséges festőnek. Bor Pál érdekes pasztelljeire, Bornemissza Géza finoman sejtető előadásu akvarelljeire, Czumpf Imre, Dési Huber István, Farkas Istvánné Kohner Ida, Fenyő György, Gadányi Jenő, Gerő Lipót, Gergely Tibor, Kádár Béla, Lehel Mária, Lesznai Anna, Medgyessy Ferenc, a kiválóan tehetséges Modok Mária, Molnár C. Pál, Medveczky Jenő, Schaar Erzsébet, Szobotka Imre, Vilt Tibor és Vörös Géza munkáira mutatunk még rá a kiállitás gazdag anyagában.

(e. a.)

Ujság 934. XII. 11.

nem találjuk annak magyarázatát, miért nem tudott maga Plubár róla, holott Milanóban felállított ellenőrző vevőkészülékkel egyszerű módon ellenőrizni lehet mindazt, ami Budapesten kisugárzásra kerül, a pesti bemondásokkal együtt, amint jelzik a zavar elejét és végét. A rádió fejlődésének korszakában ilyen esetek elszomoritóak.

Nagy élvezetet nyujtott vasárnap este *Basilides* Mária tökéletes művészete és páratlan, rádióra is kiválóan alkalmas hangja. Emlékezetünk szerint féléve is eltelt már, hogy sem őt, sem sok más prominens művészt nem hallottunk rádión, pedig méltóbban képviselnék zenei kulturánkat, mint a sürün müsorba állitott szomoru napi átlag.

)(Magyar zenemü a brüsszeli rádióban. Szerdán nyugateurópai idő szerint 20 órakor a brüsszeli rádióban André karmester vezetésével előadják Hermann Pálnak, a kiváló magyar csellistának nagyzenekarra szóló szerenádját.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Kivánesi pusztai. Csak a fia járt Budapesten, még pedig 1928 május 16-án.

Tolesva. Az anyag értékét meg kell fizetnie. Csak a munkadij ingyenes.

Buxbaum N.-né. Lipót-körut 1. Nyolcvan filér bélyegdijat küldjön be.

Dr. Nagy Sándorné. December végén vagy január elején nyilvánosságra hozzák, hogy ki mennyit kap. Addig legyen türelemmel. A hivatal, mely ezeket az ügyeket kezeli, csak a kötvény felmutatójának ad felvilágositást. Számitásunk szerint mintegy 70 pengőt fog kapni.

Kazár-uteai fogadás. Angol: kilencvenezer. Német: hatvanezer. Magyar: harmincötezer.

Tvegyen a

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-sz

Utalványszám ----------/Bl.----------ügyosztály.

Fizetési ut

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára ál

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállitandó

Budapesten, 193...

Utalványozza «.....» főosztály:

.....

A könyv

Czigány Dezső

Czigány Dezső.

1903 Téli tárlat.

A talmudista,olajf,
Önarckép,olajf,

1902 Tavaszi kiáll.

Tanulmányfej,olajf,

1902 Téli kiáll.

Barát,olajf,
Emberfej,olajf.
1903 Őszi kiáll.
Nevetőlegény,olajf,

1904 II,Vizf.Rajz.Metszet.kiáll.

Perdita,pasztell,
Denimonde,pasztell.

I.ső Komáromi és II.győri kiáll.

Tájkép,olajf.
Tájrészlet,olajf,
Tájkép,olajf,
Csendélet,olajf,
Önarckép,olajf,

1908 M i e n k kiáll.

Munkás,olajf,
Férfiarckép,olajf,
Férfiarckép,olajf.

1909 M i e n k II.kiáll.

Női akt tükörrel,olajf,
Tájkép,olajf,

1911"Nyolcak kiáll.

Olajfestmény. (I-V.) még 4 drb.olajfestmény,

1913. Téli kiáll.

~~Anyámarcképe,olajf~~, Anyám arcképe,olaj

1915. Téli kiáll.

Csendélet,olajf,
Honvéd,olajf,
Gyümölcscsendélet,olajf,
Almák,olajf,
Gyümölcs és virág,olajf,
Fejtanulmány,olajf,
Női akt,olajf,

1930 K U T kiáll.

Szőlők,olajf,
Borulat,olajf,
Dél,olajf,
Reggel,olajf,
Availla,olajf,
Lagandle,olajf,
Provencei táj,ut,olajf,
Csendélet korsóval,olajf,
Csendélet,olajf,
Fasor,olajf,
Malmok,olajf,
Faluvége,porencei táj,olajf,
Mistral " " "
Ciprus,olajf,

1932 KUT és UME együttes kiáll.

Női arckép,olajf,
Férfi arckép,olajf,

1934. KUT kiáll.

Provence,olajf,
Mistrall,olajf,
Ut,olajf,
Tenyéri öböl,olajf,

1937 KUT kiáll

Férfi alak,olajf,

1937 KUT kiáll.

Önarckép,olajf,
Cavaillon,olajf,
Kert,olajf,
Provencei tél,olajf,
Domb,olajf,

1938 KUT kiállitás.

Csendélet,olajf,

Nemzeti Szalon

Verdi „Álarcosbál"-ja a Szegedi Városi Színházban

(Szeged, január 25.) Jó munka folyik, kacagó jókedv uralkodik a fiatalságnak e kedves színházában! Szeged operatársulata tudvalevően csak nemrég alakult meg. Előzőleg csak alkalomról alkalomra meghívott és futólagosan összetoborzott fővárosi énekművészekkel rendeztek itt elszigetelt operaelőadásokat. A művészek másnap ismét vonatra ültek: vissza kellett térniök szerződésük helyére, Budapestre. Egy-egy operamű ennélfogva mindig csak egyszer kerülhetett előadásra s egy-egy fényes estét hosszú csend követte ismét — a legközelebbi hevenyészett alkalomig.

Hibás módszer volt ez, mert nélkülözte *a következetes és tervszerű munka lehetőségét*. Ezt a felbecsülhetetlen esélyt ugyanis kizáróan csak a *helyhezkötött, állandó jellegű társulatok* adhatják meg! Valahol élni és valahol vendégeskedni két szerfölött különböző dolog... A vendégművész ragyogó ünnepnapokat szerezhet s azután távozik megint: gyönyörű emlékeket hagyhat hátra, de csakis átmenetileg elégíti ki a zenekultúra állandó szükségletét. Viszont a helybeli művész együtt él a város népével, szoros kapcsolatban áll vele, mélyebbről ismeri a lakosság igényeit, vágyait és hétköznapjáról gondoskodhat. Talán nem nyujt lakomát, de adja a megélhetéshez kellő, táplálóerejű házikosztot.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy ez a fontos tény most már átmegy a köztudatba s hogy egyre többfelől hajlanak arra, hogy e ténybeli igazság következményeit le is vonják.

Kolozsvár után most már *Szeged* is megszervezte saját operatársulatát: az ország második vidéki operatársulatát! De ez még korántsem elég... Vannak az országnak zenekultúra iránt fogékony és helyzetüknél fogva komoly kultúrmunkára kötelezett városai, illetve — szükség esetén — városcsoportjai, amelyeknek meg kell hallaniok az idők parancsszavát és be kell állniok ebbe a jövőt ígérő sorba. *Pécsre* gondolunk, *Debrecenre* és *Miskolcra*, *Sopronra* és *Szombathelyre*. Egyedül vagy vállvetve, meg kell teremteniök tulajdon operaegyüttesüket!

Ennyi új testület valóban „játszva" karolhatná fel és helyezhetné el az ország bőséges énekművész termését, a különféle zeneiskolákból tanévről tanévre frissen kikerülő utánpótlást, a végbizonyítványos tehetségek üde korosztályait. Megszűnne a kétségbeesett tülekedés fővárosunk Operaháza körül, amely üdvözülést vagy elkárhozást jelent legtöbbjük számára, aszerint, hogy befogadhatja-e, vagy pedig elutasítani kénytelen őket.

De megszűnne, sőt visszájára fordulna az a még fennálló fonák helyzet is, hogy az újdonsült társulatok vezetői surrannak fel csinegetni-meritgetni a budapesti Operaház tárolt készleteiből. Egészségessé csak akkor válik ez a helyzet, ha majd az Operaház igazgatója utazza be tehetségkutatás céljából a vidéket. Ott fejlődjenek, érlelődjenek tehát megfelelő kiképzés mellett a kezdő fiatalok! S ne a becsvágyó kezdőket csábítsák le vidékre holmi főszerepek vérmes ajánlataival... Járják csak végig türelemmel a mellékszerepek tanone- és segédiskoláját! Később amúgy is megbánják a legtöbben közülük, ha a „Siegfried" és az „Aida" címszerepén kezdték meg pályafutásukat. Járják be az utat, hogy vidéki Aidákból a természetes érlelődés rendjén fővárosi Aidákká váljanak: olyan főszereplőkké, akik itt kapják meg tudásuk végső simítását, de nem itt szerzik be elemi előismereteiket.

*

A szegedi társulat toborzása idején kikötötte a kultuszminisztérium, hogy csakis olyan tagok szerződtethetők, akik másutt még fel nem léptek. Ez a rendelkezés kissé túllő ugyan a célon, de elvi elgondolásában jó célt szolgál, hiszen főként a zeneiskolákból nehéz időben kikerülő ifjúságnak juttat kenyeret. A színház igazgatója vitéz *Bánki Róbert*, szorgos ügyvezető igazgatója és karmestere *Török Emil*, állandó vendégkarmestere *Fisy Ferenc*, rendezője dr *Dalnoky Viktor*.

Fricsay Ferenc tanította be és vezényelte *Verdi* „Álarcosbál"-jának hétfő esti előadását. Budapesti szereplései alkalmával gyakran méltattuk már *Fricsay Ferenc* kiváló cébbeli felkészült-égét. Atyja, *Fricsay Richárd* oldalán a zenekarban nőtt fel s ez meg is érződik szinte természetévé vált biztos karmesteri technikáján, célszerű és világos vezénylő mozdulatain, a zenekari tagokkal való bánni tudásán. Nevelőhatású karmester. S ott is a helye: ott, Szeged Városi Színházában tölthető be igazi, szép hivatását, az újdonsült együttes élén, ahol ifjú énekeseit, serdülő zenészeit egyaránt részesítheti saját gyakorlati tudása gyümölcseiben, a szakszerű ellenőrzés és irányítás áldásában, koranszerzett és máris bőséges tapasztalatainak üdvös eredményeiben.

A fiatal karmester munkáját érdemes, régi rendező egészíti ki: dr *Dalnoky Viktor*, aki nyolcvanadik évében fiatalokat megszégyenítő szorgalommal és lelkesedéssel tanítja színpadi mozgásra, jellemalakításra a kezdők gárdáját.

*

Az „Álarcosbál" szereplőiben a Zeneművészeti Főiskola számos végzett növendékét láttuk viszont. Amélián *Soós Katalin* énekelte, meleg hangjának egész kifejezőerejével. Oszkár kényes dalait *Sallay Margit* mintázta meg máris feltűnő biztonsággal. *Boros Jolán* bársonyos, telt hangja Ulrika nagy áriájában érvényesült kellőképpen. *Rissay Pál* basszusának fejlődését bizonyította. *Katona Lajos* betegsége miatt lemondott. Őt dr *Pallós Imre* helyettesítette s ekként vált ebben a keretben a kiforrott operaházi kultúra képviselőjévé.

Külön kell megemlékeznünk *Meggyesy Pál* remek tenórhangjáról. Ez a nagyrahivatott fiatal énekes az elmúlt évadban még az *Operaház énekkarában* működött. Egyik kisegítő szereplése után nyomatékosan utaltunk akkor is hangjának nemes csengésére, könnyed származására. Neves énekművész lehet belőle: olasz jellegű operák hajlékony- és csengőhangú tenoristája!... A helybeli énekesek jó igyekezetét *Saádi Ede* érzékeltette.

A jelenvolt közönség hálás és forró tapsszal tüntette ki az előadás valamennyi közreműködőjét. Bérleti megoldással most már hatszor-hétszer is előadható egy-egy operamű. Szeged zenei érdeklődése felébredt s minden operaelőadása elővételben fogynak el a jegyek. *Munkáselőadásokat* is tart a színház igazgatósága olymódon, hogy nagy gyárak között osztja szét jegyeit — olcsó áron — a különelőadások beléptijegyeit.

A rákövetkező nap délutánján sikerült *különhangversenyt* adott számunkra *Fricsay Ferenc* karmester. Neveltjei közül kiválnak a katonazenekar fiatal fúvósai: *Kecskeméti István* széphangú fuvolás, *Lajos István* ízléses oboista, *Török Mihály* virtuóz klarinétos. Versenyműveket fújtak mindhárman, imponáló felkészültséggel. Végül pedig *August Klughardt* eléggé szövényes *fúvósötösét* adták elő *Ilcskai Péter* kürtös és *Lajos János* fagótista társaságában.

Kedvező, reményteljes benyomásokkal távoztunk Szegedről, ahol most vetették meg alapját a város saját operakultúrájának. S előttünk lebeg a jövő képe, amikor talán több vidéki színház külön utakon haladva és egészséges munkafelosztással ápolja majd emitt a klaszszikus operairodalmat, amott a modernt s hol *Mozart*-estékkel jeleskedik, hol pedig a *magyar szerzők* új műveinek bemutatásával.

Jemnitz Sándor

Czigány Dezső festőművész

hagyatéki kiállítását látjuk az *Alkotás Művészházban*. Nyolcvanhat festmény van itt s még vagy ötven, a falakra már nem jutott, valamennyi olyan, melyet ez a tragikus sorsú zseniális művész megtartott maga körül. Ez a kiállítás, amely határozott vonásokkal jellemzi e *misztikummal átfont realista szellemet*, mégsem teljes. Bizonyára egy *emlékkiállítás* keretében majd előkerülnek a magántulajdonban őrzött darabokkal együtt azok a munkái is, melyek a *Nyolcak* körében eltöltött időszakára utalnak s előkerül mindenekelőtt az az Önarcképe, mellyel a 900-as évek elején első döntő sikerét aratta.

Mielőtt élete ezelőtt hat esztendeje olyan megrendítő véget ért, utolsó írásában megtiltotta, hogy az itt kiállított munkáit a nyilvánosság elé vigyék, sőt meghagyta, hogy önarcképei kivételével semmisítsék meg azokat. Természetesen ezt a keserű végső akkordot teljesítés nélkül hagyták, de ennek a ténye maga utólag visszavetette árnyékát a művész egész életére. Az utolsó jelenetet itt a tragikus összeütközések sorozata előzte meg. Elmélyült lélektani tanulmányt igényelne, hogy ezt a rejtélyt felderítsék. Annyit motívumonként talán e vázlatos megemlékezés keretében mégis felelevenithetünk, hogy művészetében a két alkotó tényező, *az egyéniség és a kor ütközött össze:* egyéniségére, érzelmi karaktervilága szerint, észrevehetően hajlott *a transcendentális átélés* felé s még a derűsre hangolt cézanni csendéletein is átkéklettek misztikus fények; ugyanakkor *tudati világa végletesen s harcosan összekapcsolódott a korszak követelő realitásaival*, egy új, jobb világrend akarásával. Ebben az összeütközésben megoldásai talán sem érzelmi, sem értelmi követelményeit nem elégítik ki, nem elégítették ki igényeit, melyeket önmagával szemben állandóan támasztott, ezért tartotta maga körül e sereg munkáját és kívánta elmúlásukat a maga életével együtt.

Kortársai és késői szemlélői azonban itt állnak meghatottan e fájó emlékek körül és megállapíthatják, hogy *ebből a felőrlő küzdelemből Czigány Dezső művészete diadallal került ki*. Komor s csak az életének éppen a tragikus időszakában felerlült világa előfutárja s mestere is lett annak a művészi iránynak, amely napjainkban *a zárt formák és a felszabadult szellem egységén át nagy erők feszültségében szólaltatja meg* a ma és a holnap tartalmasan dinamikus művészetét. Csodálatraméltó felvillanás volt ez a művészet. Forrongásai, szilárd világnézeti alap nélkül, tán elvezettek volna az expresszió szertelen lázongásáig, aminthogy visszafelé tekintve, a Nyolcak zárt, nyugtalanul nyugalmas formáiból méltán várhattuk akár az expresszív szemlélet, akár a konstruktív fogalmazás kivirágzását. Művészünk bár küzdött vele s bizonyára fájdalom volt számára ez a küzdelem, egy pillanatra sem szódült a *félelem* örvényébe — az *építő elv harcosa* maradt, bárha magyar népballada módján önvérét kellett is belevinnie az épület falaiba.

Mélyen sárgás-barnás színvilága, mely helyenként a fakó fénytelenségig borult el s alakjait sejtelmesen ölelte körül, csak ritkán adott helyet akármilyen kevés és rövid felujjongásnak. Néhány itt bemutatott *Ady-portréja* ebből a borongó világból emelkedik ki, hogy megmutassa a művész sajátos lélekláttását. A cselló muzsikájának légkörével hasonlíthatnók össze ezt a mélyen hullámzó tónusvilágot. Az egyik Ady-képen, amelyen a költő karjait összekulcsolja, hogy egy könyvet szorítson magához, a barnás színek úgy sugároznak kifelé, mintha az egész alak *valami hideg rádiumfényben izzanék*. Ez a rejtelmes izzás mindennél többet mond a festőművész érzelmi és képzeletvilágáról. Elmondja azt, amit a modern lélektan úgy fejez ki, hogy a *lélek átérzi magát tárgyába, feloldódik benne*. A középkori misztikusok szoktak így egyesülni, azonosulni képzeletük tárgyaival s amiként Reinitz Béla a zenében, Czigány Dezső az ecsetjével nem önmagát, hanem Ady költészetét adta. Ez a portré *maga Ady Endre*, a festő csak hódoló eszköze a kifejezésnek. Ady élő lelke fordul itt felénk, amint elmerül rejtelmes álomvilágában.

Kiemeljük itt még egy másik portréját, közös barátjuknak, Révész Bélának arcmását, amelyen ugyancsak a *belső valóságot* szólaltatja meg a művész, hogy kifejezze ennek a szocialista írónak szinte naivan gyermeki ámulatát a világ dolgain. Egész sereg *önarcképet* látunk, nem egyen *szerzetesnek, bíborosnak* ábrázolja magát, ez is *misztikus hajlandóságaira* utal, a megoldás azonban ugyancsak *ott* szállong a misztikum és a realitás határmesgyéjén. Valamennyien *kérdező, fürkésző, belénk néző tekintetét* érezzük.

Cézanni nyomdokokat követő csendéleteiről már szóltunk. Ezek a csendéletek a franciás impresszió hangulatvilágát már egyesítik egy közeledő zártan szerkesztő szemlélettel; nemcsak a színes felületek érdeklik itt, de megragadja immár a szerkezet problémáit is. További fejlődése ez utóbbi irányban tart, sorra következnek *tájai, zárt erővonalak szerkezeti egységeiben; dús, mozgalmas színekben összefoglaló színfoltok szolgálják egy egységes kompozíció kifejezését*. S minél inkább kénytelen megküzdeni élete tragikus problémájával, különösképpen annál felszabadultabban dalolja *érzelmes líráját* az elmenőben levő sebzettlelkű művész. Francia tájak napsugaras emlékei lobognak fel utoljára vásznain s a művész ezzel köszön el a mulandóságtól, hogy értékei tovább hirdessék szépséges küzdelmeit.

A kiállítás, melyet olvasóink legmelegebb érdeklődésébe ajánlunk, *február 2-ig* (VII. Erzsébet körút 19.) naponta 10—3-ig, vasárnap 10—2-ig tekinthető meg. sz. s.

(*) **TOSCANINI LEÁNYA KÜLFÖLDÖN.** *A bázeli „Nationalzeitung" milánói levelezőjének jelentése szerint Toscanini karnagy leánya, Vally grófnő Castelbarcóból külföldre ment.*

Lapkezelőt keresünk Rákoshegyre.

Feltételek megtudhatók a Népszava kiadóhivatala vidéki osztályán 9—4 óráig

A Zeneakadémia nagytermében

1944 január hó 31-én, hétfőn este ½7 órakor

EMBER NÁNDOR

egyetlen spanyol zongoraestje

Műsoron: Albeniz Granados, Ravel Bolero stb.

1944. évi február hó 4-én, pénteken este 7 órakor

LIONTAS KONSTANTIN

ária- és dalestje

Kedvezményes jegyek kaphatók

Kultúrpropaganda jegypénztárainknál. Erzsébet körút 35. Tel.: 222-293 és Conti ucca 4. Tel.: 130-330. 31. 33

MUNKÁS-ÉLET

Jár ebédszünet a kereskedelmi alkalmazottaknak

Kereskedelmi munkáltatói érdekeltség köréből származott a híradás, amely szerint, ha a nyilt árusítási üzlet reggel 9 órától délután 4 óráig van nyitva; erre az időre — minthogy a foglalkoztatás a 8 órát nem éri el — munkaközi, vagy ebédszünet az alkalmazottaknak *nem* jár.

Ezzel a híradással kapcsolatban kérdést intéztünk a *Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségéhez*, ahol azt a felvilágositást kaptuk, hogy az egyesületnek *illetékes helyen szerzett tájékozódása* szerint, a mai nyitvatartási idő mellett, az alkalmazottnak *félórai ebédidő* jár. A 9 órára üzletbe menő alkalmazott ugyanis legkésőbb 8 órakor reggelizik és legalább délután 5 óra van, amikor ebédel. Ilyen hosszú időn át munkában, egészségének ártalma nélkül, az alkalmazott étkezés nélkül nem maradhat. Szombaton pedig, amikor az üzletek este 7 óráig vannak nyitva, *az eddig szokásos ebédidőt* kell az alkalmazottak számára biztositani.

Mindezek dolgában egyébként rövidesen hivatalos rendelkezés várható.

Pártszervezeti élet

A budapesti törvényhatósági bizottság szociáldemokrata csoportja e hó 28-án, pénteken délután 4 órakor az Uj Városházán levő tanácskozóteremben ülést tart.

A szociáldemokrata kisiparosok és kiskereskedők szervezetének új helyisége: VII, Erzsébet körut 44—46. I. em.

A II. kerületi pártszervezet a II. ker., Szász Károly ucca 4. szám alól a II. Fő ucca 8. szám alatt levő vendéglő különhelyiségébe (bejárat Apor ucca 1. szám alatt) költözött.

A zuglói pártszervezet értesíti a gizellaúti, tehát a 169., 170., 171. és 172-es körzetek tagjait, hogy a pártszervezet *uj helyisége* ezentúl a Thököly út 57/b alatti Takács-vendéglő különhelyiségében van. Összejövetel minden kedden este 7 órakor.

A zuglói pártszervezet 118—119. körzeti csoportja a Komáromi út 8. szám alatti Sipcki Flóriánné-féle vendéglő különtermében *uj csoporthelyiséget* állitott fel, ahol minden csütörtökön este ½8-tól ½10-ig pártnapi összejövetelt, vasárnap délelőtt 10—12-ig hivatalos órákat tart.

Egyesületi élet

A Pestmegyei Könyvnyomdai és Rokonszakmabeli Munkások és Munkásnők Társasköre *január 30-án*, vasárnap délelőtt 10 órakor tartja rendes évi tisztujitó közgyülését, amelyre a kör összes tagjait ezúton is meghivja az *elnökség*.

A Pestszenterzsébeti Nyomdász-Társaskör *január 30-án*, vasárnap délelőtt ¾11 órakor a pestszenterzsébeti Vásárotthonban ismeretterjesztő előadást rendez. Előadó: *Kéthly Anna* elvtárs, országgyülési képviselő. Az előadás címe: *„Kenyér, jog és müveltség."* Az előadáson más szakmabeli munkásokat is szivesen látnak.

Oktatásügyek

Látogatás Czigány Dezső kiállitásán. Az Országos Oktatási Bizottság *vasárnap, január 30-án* tanulmányi kirándulást rendez *Czigány Dezső festőművész hagyatéki kiállitásának* megtekintésére. A kiállitáson látható a tragikussorsú festőművész több híres Ady-képe is. Vezető: *Martosné Abonyi Árany*. Találkozás ½11 órakor az „Alkotás" müvészházban (Erzsébet körút 19).

Felhivjuk a budapesti, környéki és vidéki szak- és pártszervezeteinket, hogy *könyvtárosaik* nevét és címét levélben sürgősen közöljék az Oktatási Titkársággal (VIII, Conti ucca 4).

Az Oktatási Titkárság *újabb könyvtárosképző tanfolyamot* indit azok részére, akik az előző tanfolyamon nem vehettek részt. A tanfolyam február elején kezdődik. Jelentkezni lehet az Oktatási Titkárságnál (VIII, Conti u. 4).

A nap legérdekesebb híreiből

TÜZVÉSZT OKOZOTT A KATICABOGÁR

Nemrégiben egy spanyol városkában egy asszony éppen főzött, amikor bogár repült a szemébe. Fájdalmában lelökte a tűzhelyről a forróvizzel teli fazekat, amely ráömlött a tűzhely mellett alvó macskára. A macska kinjában felugrott s lelökte az asztalról az égő petróleumlámpát, amely felgyujtotta a függönyöket. Percek mulva az egész ház lobogó lánggal égett és a tűz a szomszéd épületekre is átterjedt. A lángok eloltása után kiderült, hogy az asszony szemébe egy katicabogár repült, amelyet meg is fogott és egész idő alatt a tenyerében szorongatott.

HÁZASSÁGI AUTOMATA JAPÁNBAN

A svájci lapok egy japán vállalkozó érdekes újításáról számolnak be, a házassági automatáról. Pénz bedobására a gépezetből olyan leányok és özvegyek fényképei hullanak ki, akik férjhez szeretnének menni. A fényképek számozottak és mindegyiken rajta van a házasságközvetitő-irodának, vagy a magánszemélynek a címe, aki a férjhez menni szándékozóval megismerteti a komolyan érdeklődő feleket. Hír szerint a vállalkozó az újszerű automatával egész szép jövedelemre tett szert.

IRTJÁK A MEDVÉKET SVÉDORSZÁGBAN

Svéd lapok nemrégiben beszámoltak egész Svédország vadon élő medveállományáról. Eszerint összesen 294 medve él a svédországi hegyekben és erdőkben. A szám nem nagy, azonban a ragadozók igen nagy károkat okoznak az iramszarvasállományban, ugyhogy a hatóságok könyörtelenek voltak a medvék vadászati tilalmát felfüggeszteni. Ezenkivül külön vadászexpedíciókat is indítottak az északi tartományokba, hogy megtizedeljék a kártékony medveállományt.

LÉLEKTANI ELLENŐRZÉS AZ ISKOLÁBAN

A bolgár közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy a szófiai egyetem medico-pedagógiai intézetével karöltve az iskolákban lélektani ellenőrzőszolgálatot rendszeresitsenek. A lélektani ellenőrzést a legmodernebb „testmódszer" alapján hajtják végre, amellyel egyéb európai országokban már kiváló eredményeket értek el. Egyelőre egy elemi iskolában, valamint egy fiú- és leánygimnáziumban vezetik be az újitást.

4400 ÉVES SÍRT TALÁLTAK

Egyiptomban ásatások során nemrégiben — mint az „Afton Tidningen" Kairóból jelenti — az Unas-piramis közelében, Ras-el-Gisrnél megtalálták Ptah Sepses hercegnek sírját, akit körülbelül Krisztus előtt 2430-ban temettek el. A szarkofágban a szokásos scarabeuszokon kivül ékkövekkel diszitett övet és egy négyszögletes aranylemezt találtak, amelyet értékes drágakövekkel vertek ki. A piramis közelében egy templomromot ástak ki s az ásatás közben bukkantak rá a szarkofágra. Egyébként a templom nagy részét is szabaddá tették.

MIRE TELNE A HÁBORÚ KÖLTSÉGEIBŐL?

Egy amerikai nemzetgazdász megállapította, hogy abból a pénzből, amibe az uj világháború eddig került, az Egyesült Államok, Kanada, Anglia, Ausztrália, Irország, Franciaország, Németország, Belgium és Oroszország minden családnak 75.000 frank értékű házat ajándékozhatott volna, 25.000 frank értékű ingósággal együtt. Ezenkivül minden család az államtól 100.000 franknyi ajándékot kaphatott volna és a megmaradt pénzből pedig minden 200.000 lakosú város a felsorolt országokban 125 millió frankot fordithatott volna könyvtár, 125 millió frankot kórház és 125 millió frankot egyetemek céljaira. De még mindig maradt volna tőke, amelynek 5%-os kamataiból 125.000 tanitót és 125.000 betegápolónőt dotálhattak volna.

PÁLINKA HELYETT SÓSAVAT IVOTT

Gyepes István 17 éves kereskedelmiiskolai tanuló Dunakisvarsányban Kakas Lajos vendéglőjében egy üvegből, amelyben azt hitte, hogy barackpálinka van, sósavat ivott. Az üveget Galambos Benő MÁV irodasegédtiszt helyezte el megőrzésre a vendéglőben. A fiatal diákot orvosi segélyben részesitették és rövidesen meggyógyult, a bíróság azonban Galambos és Kakas ellen gondatlanságból okozott súlyos testi sértés cimén eljárást indított, amelynek során Kakas Lajos vend glőst jogerősen 200 pengő pénzbüntetésre itélték. Galambost felmentették.

NAPILAP HÁBORÚS HÍREK NÉLKÜL

A „Politika" című hindu napilap a világ egyetlen ujságja, amely semmiféle háborús hirt nem közöl. A lap, amelyet kizáróan hinduk számára szerkesztenek, a spanyol polgárháború eseményeiről számolt be legutoljára, azonban az olvasók köréből olyan tömeges tiltakozás indult meg a hirek közlése ellen, hogy a szerkesztőség kijelentette: a jövőben semmiféle háborús hirnek nem ad helyet. A lap szerkesztősége még a jelenleg folyó világháború eseményeivel szemben is ragaszkodik elhatározásához.

AKINEK 82 ESZTENDŐS MOSTOHALEÁNYA VAN

Sveti Vracs bulgáriai községben nemrégiben megnősült a 106 éves Kyrill Rasbadov, aki immár hatod k feleségként egy 24 esztendős leányt vett el. Az első öt házasságából a „fiatal" férjnek 33 gyermeke van, akik közül a legöregebb egy 82 esztendős dédnagymama.

A CSODÁLATOS KALAP

Egy francia kalaposmesternél nemrégiben valaki hét különböző nagyságú kalapot rendelt. A mester elkészitette a kalapokat s akkor vette észre, hogy nem hét, hanem nyolc kalap került ki a megrendelt anyagból. Miután a hét kalapot leszállította, a nyolcadikat fejébe csapva, egy szép vasárnapon sétára indult. Elment a templomba, betért egy vendéglőbe, majd kávéházba, végignézte a meccset és azután hazatért. Otthon a legnagyobb meglepetésére, amikor zsebeibe nyult, egy pénztárcát, aranyórákat, nyakláncot, karkötőket húzott ki azokból. Azonnal a rendőrségre rohant, ahol megállapitották, hogy a hét kalapot egy zsebmetszőtársaság vezére rendelte meg a tagok számára, akiknek az volt a feladatuk, hogy a forgalmasabb helyeken összegyüjtsék a zsákmányt. Ismertető jelük volt a megállapitott színü kalap, amelyből véletlenül a mester is készitett magának egyet és igy jutott a zsebmetszők által zsákmányolt ékszerekhez.

— **Orvoshét Balatonfüreden.** Ebben az évben május 8-tól május 13-ig rendezik a balatonfüredi orvoshetet, most már huszadszor. Professzorok, orvostudósok tartanak előadásokat az ország minden részéből összegyülő orvosok előtt. Jelentkezni lehet a balatonfüredi fürdőigazgatóságnál részvételre.

A búzakötvény jegyzésének utolsó hete

A búzakötvény jegyzése, mint ismeretes, január 31-én, hétfőn lezárul. Az utolsó héten kivétel nélkül az ország minden részéből az érdeklődés nagyarányú fokozódását és megélénkülését jelentik. A legtöbb budapesti nagy banknál és vidéki pénztintézetnél is az volt a helyzet az elmúlt héten, hogy egyetlen héten legalább ugyanannyit, vagy még több búzakötvényt jegyeztek, mint az egész megelőző időszakban.

Az eddigi részleteredmények még nem adnak teljes képet a búzakötvény nagy sikeréről, de minden részletjelentés erről tanuskodik. Igen érdekes ebből a szempontból az egyik budapesti nagy bank jelentése, ahol eddig többszázezer métermázsa búzáról szóló kötvényt jegyeztek le. Az adatok szerint az uj kötvénytulajdonosok 60%-a értelmiségi foglalkozásu, 23%-a gazda, a többi pedig iparos, kereskedő és egyéb foglalkozásu.

Ez a százalékos megoszlás természetesen nem az országos átlagot mutatja, hiszen a vidéken a gazdajegyzések sokkal nagyobb százalékra rúgnak. Nagy általánosságban 30—45% között mozog a gazda kötvénytjegyzők aránya, de van olyan hely is, ahol ez eléri az 50%-ot, ami azt bizonyitja, hogy a gazdák legszélesebb rétegei — tehát nemcsak a nagybirtokosok, hanem a kisgazdák is — megértik és igénybeveszik azokat a lehetőségeket, amelyeket számukra a búzakötvény a mai vásárlóerők későbbi időre való megőrzése tekintetében nyujt.

A szovjet rendszert dicsérte

A *Kúria* egyévi fogházra itélte *Kiss Sándor* cipészmestert, aki Kisújszálláson rokonlátogatás közben a háborúval kapcsolatban olyan kijelentéseket tett, amelyekből kiderült, hogy erősen kommunista érzelmü. Többször dicsérte a szovjet rendszert és magasztalta az oroszokat. Állami és társadalmi rend felforgatására irányuló izgatás vétsége miatt itélték el.

Újabb természeti katasztrófák Argentinában

(Buenos Aires, január 27.) A „N. S. T." jelenti: Egyre újabb természeti katasztrófák követik a legutóbbi sulyos földrengést, *amely eltüntette a föld színéről San Juan tartományi fővárost.* Rio Gallerostól mintegy 25 kilométerre délnyugatra *működésbe lépett egy régen kialudtnak hitt vulkán* s az egész környéken heves földlökéseket éreznek. Salta tartományban a *Medio folyó kilépett medréből* és messze területeket elárasztott. Egyes vidékek teljesen el vannak zárva a külvilágtól.

A svájci magyar követ látogatása a Vöröskeresztnél. Bernből jelenti a „M. T. I.": Báró *Bakach-Bessenyey György* svájci magyar követ látogatást tett a Vöröskereszt nemzetközi bizottságánál, valamint a Vöröskereszt Ligájánál. Kíséretében volt *Kövér Gusztáv*, a magyar kormány kiküldötte a Nemzetközi Vöröskeresztnél és *Vladár Ervin* követségi tanácsos, genfi magyar főkonzul. A magyar követet a nemzetközi bizottság tagjai jelenlétében *Max Huber* tanár, a bizottság elnöke, a hágai állandó nemzetközi törvényszék volt elnöke, a Vöröskereszt Ligában pedig *gróf Rouget* főtitkár fogadta. A magyar követ megtekintette a Vöröskereszt dolgozóhelyiségeit, valamint raktárát, ahonnan a szeretetadományokat szétküldik a hadifoglyok és az ínséget szenvedő országok polgári lakossága részére.

OLVASD A NÉPSZAVÁT ÉS SZEREZZ UJ ELŐFIZETŐKET

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Czigány Dezső

MAGYAR NEMZET

1963 . VII . 7.

Nemzet — Vasárnap, 1963. július 7.

XX. SZÁZADI MŰVEK

budapesti magángyűjteményekből

a Nemzeti Galéria új kiállításán

1021

EGY NEMZET kulturális életében számottevő tényező a műgyűjtő, aki szereti a képeket, a szobrokat, a műtárgyakat, aki saját elgondolása, hajlama, ízlése, szívbéli vonzódása szerint szedi össze és fejleszti gyűjteményét. Persze van olyan gyűjtő is, aki befektetési szándékkal vásárol. De most a *Nemzeti Galéria* jelen kiállítása alkalmából az ilyen típusú gyűjtőket elhanyagolhatjuk. A műtárgyak gyűjtése fakadhat divatból, snobságból, üzleti elgondolásból, de legtöbb esetben mégiscsak sírig tartó szenvedély az indítéka. Egy tudós, műgyűjtő főpapról maradt fönn az az anekdota, hogy mikor halálos ágyához az utolsó kenet szentségével járultak, a feléje nyújtott feszületet meglátva így szólalt meg: »hitvány munka a XVII. századból«.

Sajnos a Galéria kiállításán — bár a közönség elé sok olyan festmény kerül, amelyet eddig reprodukcióból, vagy egyáltalán nem ismert és előrebocsátva, hogy a látogatónak számos művészi csemege élvezetében lesz része —, a műgyűjtő arculata nem rajzolódik ki. Hogy szép és értékes műalkotásokat látunk, az természetesen és elsősorban a gyűjtők érdeme, akik a közösség érdekében bizonyos időre megváltak szeretett műtárgyaiktól, lakásuk falait lemeztelenítették, hogy az érdeklődők fogalma a modern magyar művészetről még teljesebb, még szélesebb legyen. *Nagybányától* kezdve *Szőnyi* Istvánig tekintélyes mennyiségű, nagy értékű anyagot ölel föl a magángyűjteményekből kölcsönzött kiállítás.

BÁRMENNYIRE a semlegesítés jegyében rendezte is el a Galéria a kölcsönkapott anyagot, a gyűjteményeket szétbontva, majd időrendben csoportosítva (mert ez a legegyszerűbb, legmegszokottabb és a legkisebb fáradságot igénylő rendezési forma), a *Nyolcak* és az *Aktivisták* terme emelkedik ki s teszi a legelőnyszerűbb benyomást. Ez a terem azon túl, hogy *Kernstock*, *Berény*, *Tihanyi*, *Kmetty*, *Márffy*, *Czóbel* (miért hiányzik vajon Pór Bertalan innen?) és különösképp *Uitz* Béla páratlan erővel sugallja e kiváló mesterek formaalkotó egyéniségét, művészi erkölcsösségét, forradalmiságát, európai szintű eredményeit — rávilágít a haladó-forradalmi művészet barátaira, gyűjtőinek érdemeire is.

A Magyar Nemzeti Galéria ezúttal nem adott ki katalógust a különlegesen érdekes kiállításról s ez ideig semmiféle jegyzék sem áll a látogatók rendelkezésére. Pedig, ha a rendezéssel a népnevelést kívánják szolgálni, valamiféle írásos segédeszköz szükséges volna. Olyan ritkaságok kerülnek most a nagy nyilvánosság elé, mint *Czigány* Dezső nevezetes *Ady-portréja*, *Tihanyi* Lajos 1908-as dátumú *Parasztasszony* című, s a *Nyolcak* monumentális törekvéseit tükröző festménye, *Márffy* egy kubista szellemben megoldott, érdekes női aktja, *Kmetty* remek *Önarcképe* és, mint fent már említettük *Uitz* Béla hatalmas művészi erejű, megragadó vásznai, valamint egy sereg maradandó alkotás a szecesszió korszakából.

A TOVÁBBI TERMEKBEN is bőven akad öröm és meglepetés a művészet barátai számára. Nagyon szép a grafikai anyag. Olyan mesterek szerepelnek itt, mint a tragikus sorsú *Gulácsy* Lajos, akinek életműve nagyrészt a háború áldozata lett, (viszont neve alatt sok hamisítvány forog közkézen), *Nagy Balogh*, *Nagy* István, *Czóbel*, *Szobotka*, *Gadányi*. S ismét *Derkovits* sokoldalú tehetségére terelik a figyelmet a magángyűjtők tulajdonában levő, reprodukciókból ismeretes Derkovits-képek és grafikák. *Dési Huber* István és *Sugár* Andor festményei előtt bizonyára nemcsak a kortársak, az eleven tanúk állnak megrendüléssel, hanem azok is, akik nem ismerik sorsukat, de van érzékük a képolvasáshoz.

Méltóképpen jelenik meg ezen a kiállításon Szentendre is *Barcsay* Jenő nagyszerű művészetével, *Miháltz* Pál, *Pejzs-Göbel* Jenő alkotásaival. *Csontváry* különös, egyedülálló varázslatos művészetét a »*Magányos cédrus*« és másik két festménye képviseli.

Igen gazdag és jelentékeny a magángyűjtő két világháború közötti anyaga, *Szőnyi* István, *Farkas* István, *Bernáth* Aurél, *Medveczky* Jenő művei szerepelnek benne.

REMÉLHETŐLEG a Nemzeti Galéria ezzel a kiállítással nem merítette ki a magángyűjtemények minden lehetőségét. A rendezés lehetett volna ötletesebb, szellemesebb és főképp a mai gyűjtők számára tanulságosabb, gondolatébresztőbb, hiszen a régiek mellett sok új barátja és új gyűjtője nőtt fel művészetünknek.

Dutka Mária

Ady ismeretlen párizsi riportja

Ady párizsi éveiről még ma is a leghitelesebb tudósítás Bölöni György könyve, Az igazi Ady. Ez azonban különösen Ady első párizsi tartózkodását illetően nagyon szűkszavú. Ady publicisztikájának szövegkritikai sajtóalárendezése során kiderült, hogy ennek a korszaknak újságírói termése több mint kétszerese az eddig ismertnek. Ezek a most előkerült, nagyrészt névtelen cikkek lényegesen módosítják ismereteinket Ady párizsi éveiről. Eddig úgy tudtuk, hogy Ady — fogyatékos nyelvtudása miatt — nemigen érintkezett franciákkal és hazaküldött tudósításait jobbára francia újságok hírei alapján készítette. A most megtalált cikkek azt bizonyítják, hogy Ady Párizsban is intenzív újságírói munkát végzett: amellett, hogy figyelemmel kísérte a francia lapokban az irodalmi és politikai életet, saját élményei alapján, színházi kritikákat, kiállítási beszámolókat írt, riportokat és interjúkat készített. Az alább közölt interjút, mely teljes nóvá-

1897-ben megszöktette egy Mattasich-Keglevich Géza nevű magyar katonatiszt. A sértett férj embertelen bosszút állt a szerelmeseken: feleségét elmegyógyintézetbe záratta, szeretőjét pedig hat évi börtönre ítéltette váltóhamisításért. Mattasich-Keglevich 1904-ben szabadult a börtönből. Ahogy kiszabadult, szerelmesét is megszöktette az elmegyógyintézetből. Lujza hercegasszony ezután Párizsba utazott, ahol férje bosszúja elől sikerült menedéket találnia és biztonságban együtt lehetett szerelmesével. A kaland 1906-ban ért véget, mikor Lujza hercegnőnek sikerült végre elválnia férjétől.

A századforduló szenzációéhes sajtója bőségesen kiteregette az izgalmas fordulatokban gazdag szerelmi botrányt. Adyt nem a szenzáció érdekelte elsősorban, bár mint vérbeli újságíró ezt sem vetette meg. Mélységes szánalmat és rokonszenvet érzett a szerencsétlen szerelmesek iránt, akiket egy álszent társadalom ilyen barbár eszközökkel választott el egymástól. Minden érdekelte, ami emberi volt, minden gyűlölete az örömgyilkosokat sújtotta és mindenkivel együtt érzett, aki akár a saját, akár a mások boldogságáért harcolt. Ezért kereste fel Párizsban a párizsi kommün anarchista hősnőjét, Louise Michelt csakúgy, mint a szerencsétlen Lujza hercegasszonyt, akiről az alábbi riportot készítette.

egasszonynál

vidám, polgárias külsejű asszony. Tudtam mindjárt: Ez Stögerné. Élő-haló, szinte imádó híve a hercegnőnek, kinek szöktetését éppen úgy segítette, mint annak idején a Mattasich szabadulását:

— Vártuk. Jó, hogy már jött. Az édes, jó hercegnő beteg egy kicsit, de önt fogadni akarja. Olyan jó asszony, olyan áldott, jobb, mint egy angyal. Majd meglátja.

Egy nagyobb szalonba vezetett. Friss virág mindenütt. Ma változtatott lakást a hercegnő. Ez itt a Wesztminszter-hotel első emeletének legkényelmesebb lakása. Máig egy szűk, második emeleti lakásban lakott a hercegasszony. Kedves lakás, pompás kilátással a gyémántboltos, mozgalmas rue de la Paix-re.

Belép [illegible]

embernek is, kinek mostani szabadulásom is köszönhetem. Hiszem, hogy meglesz ez az elégtétel.

Közbevetem, hogy néhány német és magyar lap szerint Kóburg herceg, a hercegasszony férje nem akar tárgyalni. Megütődve, de mosolyogva mondja:

— Ez egészen új dolog. Dehogy nem akarnak. Csak rosszul esik nekik beletörődni, hogy ezúttal mi győzünk.

Megkérdem, hogy miért nem jött ide Bachrach dr., a herceg ügyvédje. Hirtelen Stögerné válaszol:

— Hogy miért nem jött? Mert féltek a nyomorultak. Itt ugyan megjárhatták volna!...

A hercegasszony mosolyog. Naponként özönével hozza a levelet a posta. Egy sereg levél írója biztatja a hercegasszonyt, hogyha szükség lesz reá, legyen nyugodt, megvédelmezik. Persze akként, hogy arról fog koldulni Bachrach, vagy az, a ki a hercegnő ellen Párisban tenni merne.

Magyarországi utazásairól beszél ezután a hercegnő. Vidáman, elég könnyen, ötletesen. Néha tréfásan beleszur kemény akcentussal egy-egy magyar szót a beszédbe:

— Szeretem a magyarokat, s mindenekfölött a magyar nótát. Most Elszterben is talán éppen a magyar nóta adta vissza az örömet s a bizalmamat az élethez, a szabaduláshoz. Azt mondták, őrült vagyok. Hát, mondja, őrültnek látszom?

Szomorúan nevet. Fáradtan. Bizony nagyon fáradt asszony a szegény hercegnő. De az utolsó esztendők után mégis meglepően friss. Dehogy is látszik őrültnek. Nyugodt, talán nagyon is nyugodt, szeretetreméltó, nagyon disztingváltan gondolkozik s beszél.

Megerősíti azt a hírt, hogy nem akarja eltávolítani magától Mattasichot:

— Értem szenvedett. Meg kell neki szereznem az elégtételt. Minden okom megvan a bizakodásra. Ezerszer hála a sajtónak, a világ most már tudja az igazat. Meglátja, minden követelésünk teljesülni fog.

Stimmer doktortól, megbízottjától, éppen ma vár értesítést. Hiszi, hogy Stimmer Bécsből diadallal jön vissza.

— S aztán?

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KELET-MAGYARORSZÁG

1968 OKT 13

1968. október 13.

Festők és modellek

Kiállítás Nyírbátorban a Báthori István múzeumban

A festő számtalan megnyilvánulási formát választhat, hogy bebizonyítsa művészi meggyőződését, csillogtassa technikai tudását s a fantáziáját megragadó témát stílusának jegyeivel közvetítse. Témaválasztását jelentősen befolyásolja alkata, rátermettsége, politikai meggyőződése, intelligenciája, előadásmódját pedig felkészültsége. Érdeklődésének középpontjában minden időben elsősorban az ember állt. A fiziognómiai sajátosságok ezernyi variáns változatosságával kínálták a megjelenítés lehetőségeit.

Önarckép, vagy portré, csoportkép vagy genrejelent csak úgy válik hitelessé, ha az ember — hús-vér figura — siet a festő segítségére s könnyíti meg számára a célt, hogy a benne kialakuló kép megfelelő formában ölthessen testet. A kiválasztott modell nélkülözhetetlen segítőtárs a művész számára, lelki indítékot ad az alkotás munkájához.

A festő számára mindig elérhető emberábrázolási lehetőség saját arca, ahogyan a tükörben a leplezetlen vonások a figyelő szem számára beszédesekké válnak. Önarcképek sora bizonyítja XX. századi festészetünkben, a művészek mily biztos kézzel tapintják ki arcuk karakterisztikus felépítésén keresztül lelki vívódásainak, az érzelmek hullámzásának árapályát. Kiállításunkon nem egy remekmű akad e témakörben: Cigány Dezső szigorú arcmása, Amos Imre múltba néző, mégis az akkori jelen félelmetes viharelőttjét sugárzó mágikus erejű műve, az irizáló fénnyel áthatott Derkovits Rézkarcolója, mely a fárasztó művészi munka hitvallása. Szigethy István művészetét a hazai közönség alig ismeri (általában igyekeztünk több olyan festő alkotásaiból is válogatni, akiknek munkásságát kevéssé ismeri közönségünk) pedig évről évre külföldön szép sikerrel szerepel életművének válogatott emlékanyaga. A Kettős arckép élettársával ábrázolja őt. Misztikus felfogás jellemzi, az élettelen tárgyak, a környezet megelevenedik, értelmet nyer egyéni felfogásában. Medveczky Jenő a római iskola novecentista eredményeire teljes beleéléssel rezonáló művész. Önarcképében a szabatos naturalista felfogás az uralkodó. Gulácsy beleférduló lélekkel, látnoki szemekkel ábrázolja önmagát, s a közeledő tragikus vég előérzetével festi Fényes Adolf minden idők egyik legmegindítóbb búcsúját: Öreg festő téli tájban.

Festészetünk történetében gyakran előfordul, hogy művésztársak számolnak be egy-egy ábrázolással egymásról. Kernstok Károly a Nyolcak művészcsoport vezéralakja Czóbel Béláról az új, modern művészi célkitűzések jegyében vázol fel hiteles, képzetet keltő vallomást. Benkhardt Ágost Hollósyról a visszaemlékezések melegítő tüzében nemes veretű, valóban nagybányai hagyományokat őrző felfogásban emlékezik. Az ugyancsak nagybányai Boldizsár István a tanítvány gyengédségével fest a szeretett mesterről Iványi Grünwaldról impresszionisztikus, hangulatos portrét.

A bensőséges emberi kapcsolatok megnyilatkozása a művész életében a családdal függ össze. Elismert tény, hogy a leplezetlenül őszinte, magas mesterségbeli tudás kiteljesedésével készült művek gyakran a család és a legintimebb környezet közreműködésével jönnek létre. Szép sorozatot mutat be jelentős műveket e témakörben. Csók István: Züzü beteg, Vörös Géza: Felesége arcképe, Márffy Ödön: Csinszka, Aba Novák Vilmos: Kató beteg, Kákay Szabó György: Leányfej, Rudnay Gyula: Csipkekendős nő, Bernáth Aurél: Marili beteg — mind megannyi a legbensőségesebb kapcsolatok lelki vonásaival gazdagított alkotás.

A jórészt a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában lévő és néhány magángyűjtő önzetlen kölcsönzéséből a kiállításra került művek között a legtöbb a modell fontosságára hívja fel a figyelmet. Az emberi test formáit, az izmok elhelyezkedését, a mozdulatokat kutató, ecsettel és tűvonással feltáró érzékletes tanulmányokat elengedhetetlenül fontosnak tekintik a művészek. A ruhátlan test, a maga feltárt igazságaival eszméltető tanulságokat hordoz. A kiállítás, mely október 13-án nyílik meg Nyírbátorban, széles skálájú felfogásban, különböző modellábrázolások találhatók. A XX. századi magyar festmények és rajzok szemlélése közben a forrongó stílustörekvések követésének is tanúi lehetünk.

Telepy Katalin,
a Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársa.

umanista

ilyen embert, majd talál magának más munkahelyet. Nyuszit egyszerűen ki kell tenni, mert nem dolgozik, napközben eltűnik, vagy randevúra megy, vagy átugrik Budára, mert ott jó feketét főznek. Az is előfordul, hogy munkaidőben családi látogatásokat tesz, mindenhol ott van, csak éppen a vállalatnál nincs és főleg ott nincs, ahol dolgoznia kellene. Amikor ezt elmondtam Bartosnak, azt felelte, hogy teljesen egyetért velem, próbáljuk meg még egyszer figyelmeztetni Nyuszit.

— Na és figyelmeztettétek? — kérdeztem.

— Legalább két tucatszor figyelmeztettük — válaszolt Kemenes. — Éppen az a legfelháborítóbb, hogy akárhányszor figyelmeztettük, hiábavaló volt. Nyuszi változatlanul nem dolgozott semmit. Minden maradt a régiben. Bartos arra hivatkozott, hogy ő nagyon neheztel ugyan Nyuszira, de szíve is van és türelemmel kell nevelni a káderekat.

— Furcsa helyzet — mondtam Kemenesnek —, de azt tanácsolom, hogy ha a főosztályvezetőd eltűr egy ilyen naplopót és nem tesz ellene semmit, akkor te ne izgasd magad.

— Hát éppen azzal izgatom magam, hogy tesz is. A társvállalatoknál és a szakmabeli összes kapcsolatainknál megpróbálja beajánlani Nyuszit. Az égig dicséri, hogy kiváló munkaerő; remek közgazdasági tudással bír; nála jobb szervező alig van a vállalatnál; mindent rá lehet bízni, eszes, gyors, kitűnő ügyintéző, és más effélékkel kísérli meg, hogy valamelyik vállalat átvegye tőlünk a mi ingyenélőnket.

— Hát ez nem valami tisztességes eljárás — jegyeztem meg — és nem is jelentene megoldást a ti Nyuszitoknak sem. Ha új munkahelyén nem talál olyan humanista vezetőre, mit amilyen Bartos, hamar útilaput kötnek a talpa alá.

— Ettől nem kell félni. Bartos hiába ajánlgatja mindenfelé, szó sem lehet arról, hogy bárhova is odavennék. Az egész szakma ismeri ugyanis Nyuszit...

— És nem lehet hatni a főosztályvezetődre, hogy az ilyen humanizmus minden szempontból káros? — kérdeztem.

— Dehogynem lehet rá hatni. Ezért vagyok ennyire feldúlva. Most jövök Bartostól, végre végérvényesen lezárta a Nyuszi-ügyet.

— Hát akkor minden rendben van! Kár mérgelődnöd — modtam Kemenesnek.

— Képzelheted, hogyan zárta le — válaszolt hirtelen. — Délelőtt megint elkezdett dühöngeni Nyuszi lógásán, ismét kijelentette, ez így nem mehet tovább, és utasítást adott, hogy azonnal diktáljam be Nyuszi felmondólevelét.

— Na látod, mégiscsak rendben van az ügy.

— En meg azt mondom, hogy nincs rendben! — rivallt rám Kemenes. — Egyáltalán nincs rendben! Hallgass végig. Megírtam a felmondólevelet és személyesen vittem be Bartoshoz, elébe tettem az íróasztalára. Azt mondta, hogy ő ezt nem írja alá, mert neki ehhez nincs szíve, de különben, is jó ötlete támadt, Nyuszit kinevezi főelőadónak, hogy magasabb beosztásában jobban érezze a rá háruló felelősséget. Es azonnal ki is nevezte...

VÉNY

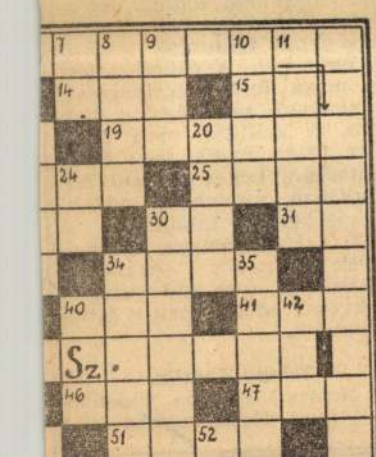

Apró tévedés

Betért a postahivatalba, hogy két levelet megírjon. Az egyiket kiküldetésben lévő barátjának címezte, akire nagyon megharagudott, mert megsúgták neki, hogy az utolsó ultiparti estén minden VII-esből volt egy-egy külön lapja, amivel sorban megnyerte a partikat. Gyűlölet marcangolta, amikor a levelet írta. A másik levéltől azonban felmelegedett. Ildikének, menyasszonyának gyönyörű sorokat fogalmazott. Aztán két borítékot címezett, s belerakta a leveleket. De maga sem vette észre, hogy a leveleket megcserélte.

Másnap barátja a követ-

ményeiben, ha komoly munkának a gyümölcse. Mert az elhibázott munka közben néha többet tanul az ember, mint egy egészséges irány következetes továbbfejlesztésével. Beck a Szent-Sebestyénjével és a Női alakjával az elv kedvéért elment bizonyos irányban a non plus ultráig. Nyugodtan nézhetjük útját, mert tudjuk, hogy nem ez az, amelyen plasztikáját fejleszteni fogja, viszont tudjuk azt is, hogy temérdek értékes tapasztalatot hoz majd magával, ha onnan visszatér s hogy éppen ezek az értékes tapasztalatok teszik majd művészetét gazdagabbá.

AZ IFJÚ MŰVÉSZEK EGYESÜLETE ismét a nyilvánosság elé lépett, ezúttal a Nemzeti Szalónban, másfélszáz képpel és egy-két szoborral. A kiállítás a legnagyobb mértékben megérdemli a rokonszenvet. Hír, összeköttetés, név, protekció nélkül, pusztán talentumában bízva, áll szóba e kis had a közönséggel. Java munkáit adta mindegyik s van köztük, akinek ez kivételes módon, meglepőn sikerült. Így mindjárt a most első ízben kiállító Uitz Bélának, aki egy nagy sor szénrajzot küldött, nagyobbára inkább festőies, semmint grafikai hatásuakat, de valamennyi által van itatva a talentum ritka szeszével. Ha a szénteknikának néhol jelentkező raffinementjeitől, véletleneitől eltekintünk, amelyek itt-ott észrevehetők, úgy e mélyen átérzett meggyőző erejű rajzokat a legkomolyabb munkák közé kell sorolnunk. A téma meghittje lehet e művésznek: legtöbbször anya a gyermekével a tárgy s e két alak egymáshoz való viszonya, egymást kiegészítő mozdulatmotivuma s együttesen egy adott tér kitöltésére való felhasználása nemcsak a legkomolyabb tanulmányról ad számot, hanem finom művészi tapintatról is. Igen markánsak szénnel rajzolt arcképei is.

A másik meglepetés Tichy Kálmán meseképsorozata. Aquarell-rajzok ezek, játékos kedvvel, ritka ízléssel előadva, oly kedvesen meseszerüek, hogy a külföld mesterei közt is nem egykönnyen találunk mellékük állítható dolgokat. Igen kevés eszközzel készült mindez: inkább a mesehang biztos eltalása kap meg minket, semmint valamely szorosan vett festői elem. Ezek a képek valóban megérdemelnék a színes sokszorosítást.

Ez a két művész nagyobb sorozattal szerepelt a február közepén megnyílt kiállításon: mellette több-kevesebb művet juttattak oda mások is. Sokukon nagybányai, egyik-másikon kecskeméti hatások érződnek meg, persze a városnév alatt egy-egy ott korrigáló festőt értvén. A kiállítás művészi színvonalú volt s jobban meg volt zsürizve, mint sok nagyobb tárlat.

A MŰVÉSZHÁZ évi nagy kiállítása februárban nyílt meg s részben az egyesület köré csoportosult festők munkáit tartalmazta, részben azokat, amelyeket az egyesület a Bécsben rendezendő magyar kiállításra gyüjtött össze. Ez utóbbi anyag nagyobbára jó ismerősünk, láttuk már más kiállításokon. Az új anyag karakterben is merőn különbözik amattól, mert erősen stilizált művészetet mutat, amelynek nem a festői hatás a tulajdonképeni célja, hanem inkább valamelyes egyéni interpretáció. A két csoportot összekötik Rippl-Rónai József képei, a szélső balszárny vezére gyanánt pedig Vaszary János tünik föl, e kettő köré csoportosíthatók a Művészház tipikus művészei: ~~Berény, Bornemissza, Czigány~~ (ezúttal murális hatású, nagy akttal, amely nyugodt hangulatú), Czobel Béla, ~~Csont~~, a két Feiks, Gyenes Gitta, Kmetty János, Lehel

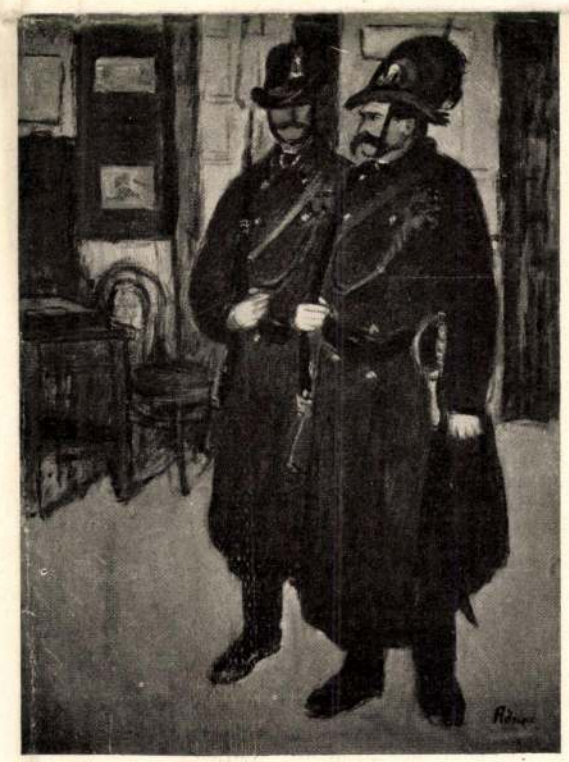

ZSANDÁROK — RIPPL-RÓNAI JÓZSEF RAJZA

TÁJKÉP-TANULMÁNY

PONGRÁCZ KÁROLY
FESTMÉNYE

Mária (nagyon figyelemreméltó aktokkal és arcképekkel, azt hisszük, még sok meglepetést várhatunk tőle), Márffy Ödön (egyebek közt egy színben jól hangolt kompozició-tervvel), Orbán Dezső (szép tájképpel), Tihanyi stb.

A legexponáltabb hadállású köztük Vaszary János, aki két tucat képpel és rajzzal s néhány kis gipsz-munkával mutatja be legújabb fölfogását.

Ez a fölfogás eltér attól, amit Budapesten eddig modern művészet címszóval mutattak. Egészen idegenszerű, új és ennélfogva érthető, hogy a nézők jó része nem ért vele egyet. Vaszary fokról-fokra alakította ilyenné művészetét s ha jól megfigyeljük némely aktját, továbbfejlesztését látjuk benne amaz aktoknak, amelyeket egykoron a Művészház régi helyiségében, kollektív kiállítása alkalmával, mutatott be. Az akkori lenge, ruganyos vonal még egyszerűbb lett s már-már annyira sommás, hogy némely helyütt csaknem körzővel és léniával látszik előadottnak lenni. Csak látszik, mert azért — ellentétben a kubistákkal — itt nagyon is érezzük a kézírás zamatját. Valóban, alig képzelhetjük az aktnak ennél egyszerűbb interpretálását s bevalljuk, hogy az emberi testnek e kurta sztenogrammjai egészen szokatlan külsejük ellenére is nagyon lekötötték figyelmünket s azt minden látszólagos geometrikus ízük ellenére is a maguk nemében kiváló, igazán művészi érzéssel átitatott munkáknak tekintjük. Ám nem csodálkoznánk azon sem, ha akadnának, akikre e pár lengő vonalból álló rajzok éppen az ellenkező hatást gyakorolnák. Az bizonyos, hogy a rajz elve itt élére van állítva s izgatón libeg jobb- és balfelé és semmi csodálni való sem volna azon, ha kiki más véleményt formálna magának e művek értékéről. Előkészítő kartonrajzain is nagyon érdekesnek tartjuk a fekvő, guggoló vagy elhajló aktokat s ezt az érdeklődést itt-ott csak az csökkenti, hogy némelyikük kissé emlékeztetni látszik egyiptomi vésett aktokra. Azt azonban valószinüleg ennek a föl-

Czigány Dezső

— **CZIGÁNY DEZSŐ EMLÉKKIÁLLÍTÁS.** Az alkotó kedvű, teljében derékba tört életű, kiváló festőművész, Czigány Dezső tragikus halála előtt elrendelte, hogy visszamaradt műveit — egy-két önarcképe kivételével — semmisítsék meg. Végső akaratának végrehajtására felkérte Berény Róbertet, aki jóbarátja utolsó akarata iránti kegyeletének fájdalmas megtagadásával tiltakozott e művek elpusztítása ellen. Így a boldogtalan művész végzetével hasonló sorsra szánt műveket félretették. Czigány Dezső halála után a hetedik esztendőben csak most kerülhetnek ezek a nagybecsű műalkotások nyilvános kiállításra. Ady Endre halálának 25. évfordulója szolgál főleg alkalmul az érdekes kiállítás megrendezésére. A jóbarát költő ugyanis többízben ült modellt a művésznek. A képek, Budapest székesfőváros és magánosok gyűjteményéből, e hagyatéki kiállítás keretében kerülnek bemutatásra az Alkotás-Művészház e hó 23-án, vasárnap megnyíló kiállításán.

EMOR
Magyarország (Esti lap)
1944. jan. 20.

Budapest 5. Póstafiók 118.

43.146/1944. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.

Bpest, IX., Hőgye

NÉVMUTATÓ

Aba Novák Vilmos 168, 169
Adam, Leonhard 89, 90
Ady Endre 128–129, 146, 176–177
Appia, Adolphe 91
Archipenko, Alexander 11, 14, 22

Bajkay Éva 235
Barta Sándor 44, 167, 198
Bartók Béla 198
Baumeister, Willi 81
Beckmann, Max 93, 94, 95
Behrens, Peter 48
Belling, Rudolf 14, 237
Benczúr Gyula 136, 137, 163
Benedek Péter 125, 161–162, 174, 216
Berény Róbert 98, 153–154, 163, 181–182
Bernáth Aurél 134, 139, 191–199, 200, 207
Boccioni, Umberto 151
Boerschmann, Ernst 90
Bohacsek Ede 182, 190, 216
Bonnard, Pierre 146
Bornemisza Géza 147, 161
Bortnyik Sándor 28, 167, 203, 214–215
Botár, Olivér 236
Boucher, Francois 220
Böcklin, Arnold 141, 168, 183
Braque, Georges 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 151, 201, 203, 205
Brass, Hans 14
Brodszky Sándor 136

Callot, Jacques 118
Campendonk, Heinrich 8
Carra, Carlo 10, 13
Carriere, Eugene 146
Cézanne, Paul 45, 50, 82, 89, 95, 98, 99, 121, 122, 124, 152, 153, 155, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 172, 174, 200, 203–205
Chagall, Marc 7, 124, 151
Chirico, Giorgio 13
Corinth, Lovis 80, 89
Courbet, Gustave 120, 138
Craig, Gordon Edward 91
Czigány Dezső 98, 165
Czillich Anna 183, 190
Czóbel Béla 80, 85–88, 134, 147, 178–181, 182

Csók István 141, 142
Csontváry Kosztka Tivadar 184–188, 189

Daumier, Honoré 106, 118, 172
Degas, Edgar 120, 121, 140, 146
Delacroix, Eugene 133, 172
Delaunay, Robert 7, 9, 151
Deli Antal 168
Dénes Valéria 189–190
Denis, Maurice 146
Derain, André 82
Derkovits Gyula 158, 162, 163
Dix, Otto 13, 14, 81, 94, 118
Doesburg, Theo van 49, 50, 201

Ebert, Friedrich 45
Eggeling, Viking 211
Egry József 118, 134, 174–178, 190
Einstein, Carl 89, 90
Ensor, James 114
Eulenberg, Herbert 89

Feininger, Lyonel 81, 93, 118
Fels, Florent 89, 90
Ferenczy károly 134, 141, 142
Fényes Adolf 141, 142
Fischel, E.L. 88
Fischel, Oskar 91
Forain, Jean Louis 146
Forbát Alfréd 203, 213
Forgács Éva 236
Fouquet, Jean 90
Frank, Tanja 236
Friedrich, Caspar David 118
Fülep Lajos 138

Gabo, Naum 46, 51
Galimberti Sándor 188–191, 200, 241
Gauguin, Paul 124

Kernstok Károly: Fiúfej
Tête de garçon – Голова мальчика

CZIGÁNY DEZSŐ
ISMERETLEN CASALS-PORTRÉJA

„A gyarló emberiség időről időre meg akarja menteni becsületét, erre pedig csak olyan művész hivatott, mint Casals. Ő az emberiség becsületének megmentője."
(Thomas Mann)

Amikor Berény Róbert tragikus sorsú barátjának megdöbbentő halálhírét vette, a forrongó, állandóan kereső festő lelkivilágát három művészhez fűződő szellemi kapcsolatára való utalással jellemezte: „Három szentség volt Czigány Dezső életében, amikor 1900 körül Párizsban megismerkedtünk: Cézanne, Ady és Casals." E névsor — tudjuk — később kiegészült egy negyedik névvel, mely Czigány lelkivilágának éppen tragikus mélységeivel áll vonatkozásban, Berény jellemzése azonban e hiányossága mellett is bizonyos tekintetben találó, és helyesen utal a művész lelkivilága és művészete mögött meghúzódó szellemi háttérre.

Czigány Dezső Cézanne művészetével való kapcsolata eléggé közismert, az utóbbi évek kutatása, ha még nem is igen jutott túl a külsődleges mozzanatok regisztrálásán, mégis egyre több fényt vet a Czigány-Ady barátságra, s most, hogy a Czigány-Casals kapcsolat első s talán legfontosabb dokumentuma napfényre kerül, remélhető, hogy a kutatás ezen a vonalon is megindul és értékes eredménnyel is jár majd.

Czigány Dezső — tudott dolog — a gordonka szerelmese volt, e mély, férfias zengésű instrumentumé, mellyel Ady Endrét is meghódította. Kezelésére még Hollósy Simon tanította meg az oktatási szünetek alatt. A tanítvány naturalista játékos volt s az is maradt haláláig, nem kottából, de szépen, átéléssel játszott. Önszorgalomból tanult, egyszer-kétszer Popper Dávid korrigálta, ő mutatta be azután az 1910/11-es évad első felében Budapesten hangversenyző Casalsnak is, kinek játékát rajongásig szerette. Képzelhetni, mily nagy volt öröme, mikor Casals műtermében felkereste, s módot adott arra, hogy muzsikális közben lefesthesse.

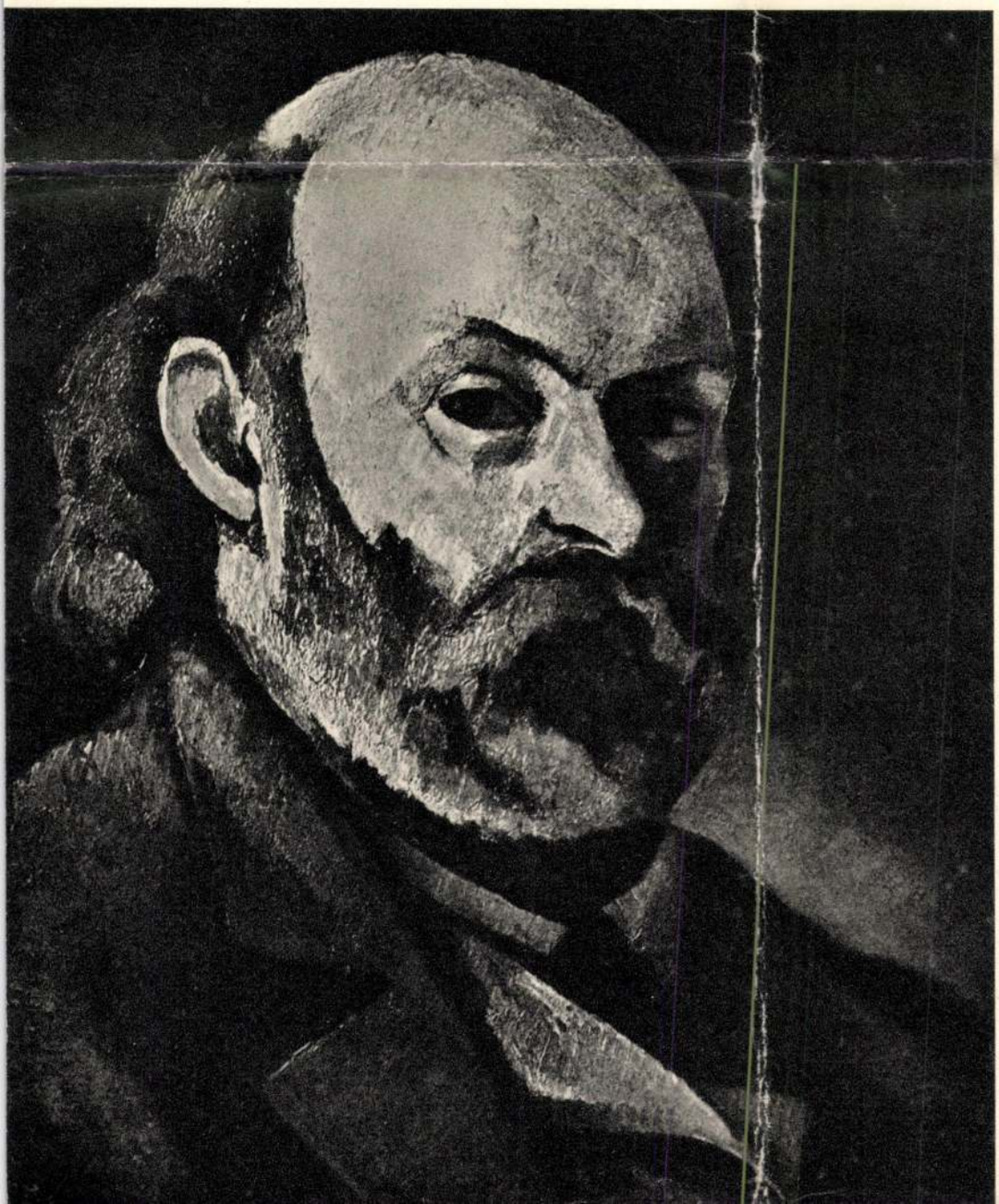

Az 1910-ben készült vállkép, mely Czigány egyik legjobb alkotása, a gordonkázó művészt ábrázolja, a legklasszikusabb művészet művészét, a gőgös és komor értelmezőt, azzal a kérlelhetetlen szigorúsággal és maga iránti becsületességgel, mellyel hozzáférhetetlennek hitt klasszikusok: Beethoven, Bach, Brahms stb. műveit interpretálja. Amit a kép középpontjában álló fej szétsugároz, több is, mint egyszerű interpretálás, ez már újat teremtő művészet, mely túllendül a reprodukálás legfelsőbb csúcsai fölé. Aszkéta odaadás, mosolytalan áhítat, nemes egyszerűség jellemzi, melyben teljes azonossággal és egyetlen lehetséges modalitással kelnek életre a patinás ópuszok.

Czigány Dezső a muzsikáló Casals alakjában kifejezi mindazt, amit ez az elragadó tehetség a magasabb eszmei célok felé törekvő emberiség számára jelent, megtestesítvén azt a művészetet, amelynek megingathatatlan az öntudata és amely jelképe a művészet és erkölcsiség szétszakíthatatlan egységének; kifejezi a világrend megbonthatatlan egységét és állandóságát legtisztábban visszatükröző művek immár jelképies nagyságra jutott propagálóját, kiben magában is szintúgy a világrend harmóniája él,

Cézanne: Önarckép
Portrait de l'artiste par lui-même
Автопортрет

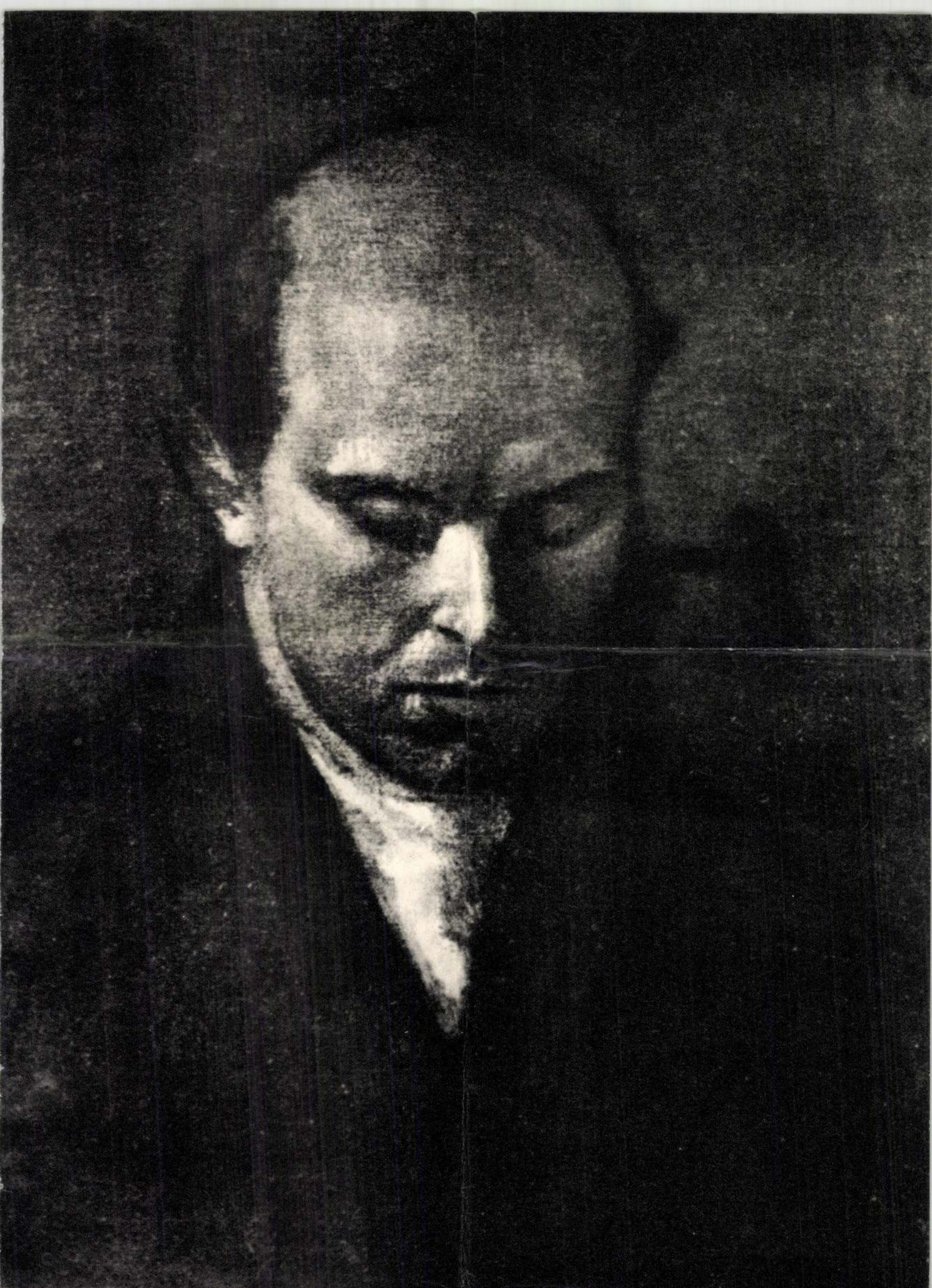

akár Bach örökéletű alkotásaiban ; kifejezi a szentimentális érzelgés és szenvelgés nélkül daloló énekest, ki fáradhatatlanul záporozza szét testi és lelki egészséget sugárzó művészetét ; kifejezi a művészet legmélyére hatoló zsenit, ki egyedülállóan finom megérzéseivel és kifejező képességével a nagy mesterek legmagasabbrendű üzeneteit tolmácsolja a békét, harmóniát sóvárgó emberiségnek.

Ahogyan Czigány mindezt kifejezi, abban ugyanaz a nagyoknak kijáró tisztelet, aszkéta odaadás, mosolytalan áhítat és nemes egyszerűség nyilatkozik meg, mint az ábrázolt játékában, s miként Casals sem takarja el a zeneszerzőt, hanem éppen ellenkezőleg, egészen eltűnni iparkodik odaadó, munkájában, ugyanúgy igyekszik elrejtezni Czigány is, ki iránt, hasonlóan Casalshoz, épp ezért egy pillanatra sem szűnik meg az érdeklődés.

A portrén a lehető legkevesebbel a lehető legtöbbet adja a művész. A fősúlyt a fejre helyezi, elsősorban ezen keresztül juttatja kifejezésre mindazt, ami játék közben fizikailag és szellemileg megcselekvődik. A technikai rész nem igen érdekli, el is hagy a képről, amit csak lehet, a technika bravúrját és nehézségét a testtartáson, a fej mozgásán, az összeszorított szájon, a lehúnyt szemeken keresztül érezteti. Az instrumentumból csak annyit mutat, amennyi feltétlenül szükséges. A fölösleges dolgok elhagyásával, a mellékesek háttérbe szorításával a kép ilymód hallatlan tömörséget ér el, ami még fokozódik azáltal, hogy ami vászonra kerül, azon sincs semmi aprólékosság, részletezés. A formák egészen leegyszerűsítve jelennek meg, anélkül azonban, hogy ez a jellemzés vagy a hasonlóság rovására menne. Nincs is olyan Casals-ábrázolás, mely annyira hasonlítana a modellre, mint Czigányé, s amely lényegét oly mélyen megragadná, mint éppen az övé. Ennyire végérvényesnek érzett formában még a csaknem fél évszázaddal később készült Kokoschka-arckép sem tudja megmutatni.

A fej megformálását nem annyira festői, mint inkább szobrászi látásmód jellemzi. Már maga az a körülmény, hogy a kép egyetlen szín árnyalataira épül, tehát a festőiség eleve nem tud úgy megnyilatkozni, mint a gazdag színezésű alkotásokon, a szobrász-művészet közelébe hozza, méginkább a tömegszerűség és a plasztika erőteljes hangsúlyozása, mely arra mutat, hogy a művész a pikturális örökség mellett rendkívül szoros kapcsolatba került a szobrászattal is. Nem a hindu és néger fafaragványokra gondolunk, melyekkel korábbi párizsi útján megismerkedett, nem a primitív bálványokra, melyek itt-ott csendéletein is feltűnnek, hanem arra a plasztikai örökségre, melyhez Czigány számára elsősorban Kernstokon keresztül vezetett az út : az itáliai reneszánszra. Útmutatást persze Cézanne művészetéből is meríthetett, vele született plasztikai érzéke is segíthette az ehhez való eljutásban, a döntő lökést mégis Kernstok művészete jelentette, mely közvetlenül elvezette Donatello alkotásaihoz. Formaadás szempontjából a Casals-arcképhez Cézanne is, Kernstok is jó párhuzamot kínál, előbbi különösen 1880 körüli „Önarckép"-ében, utóbbi 1909-ből származó „Fiú fej" című tanulmányrajzában, a legjobb analógiát mégis Donatellónak a firenzei Bargelloban őrzött, fiatal férfit ábrázoló bronz vállszobra adja, melyen ugyanazt a vonalvezetést, felületkezelést és formaadást találjuk, mint Czigány alkotásán. A Casals-fejnek talán egyetlen olyan vonása sincs, kivéve a haj és fül megmintázásának módját, mely ne a Donatello-fejtől inspirálódott volna. Az egyezés különösen az orr vonalában szembeszökő, de a száj, áll és szemöldök megformálásában is, ami semmi kétséget nem hagy afelől, hogy a Donatello-szobor a Casals-arcképhez közvetlen példaképül szolgált.

Horváth Béla

Donatello : Férfi fej
Tête d'homme – Голова мужчины

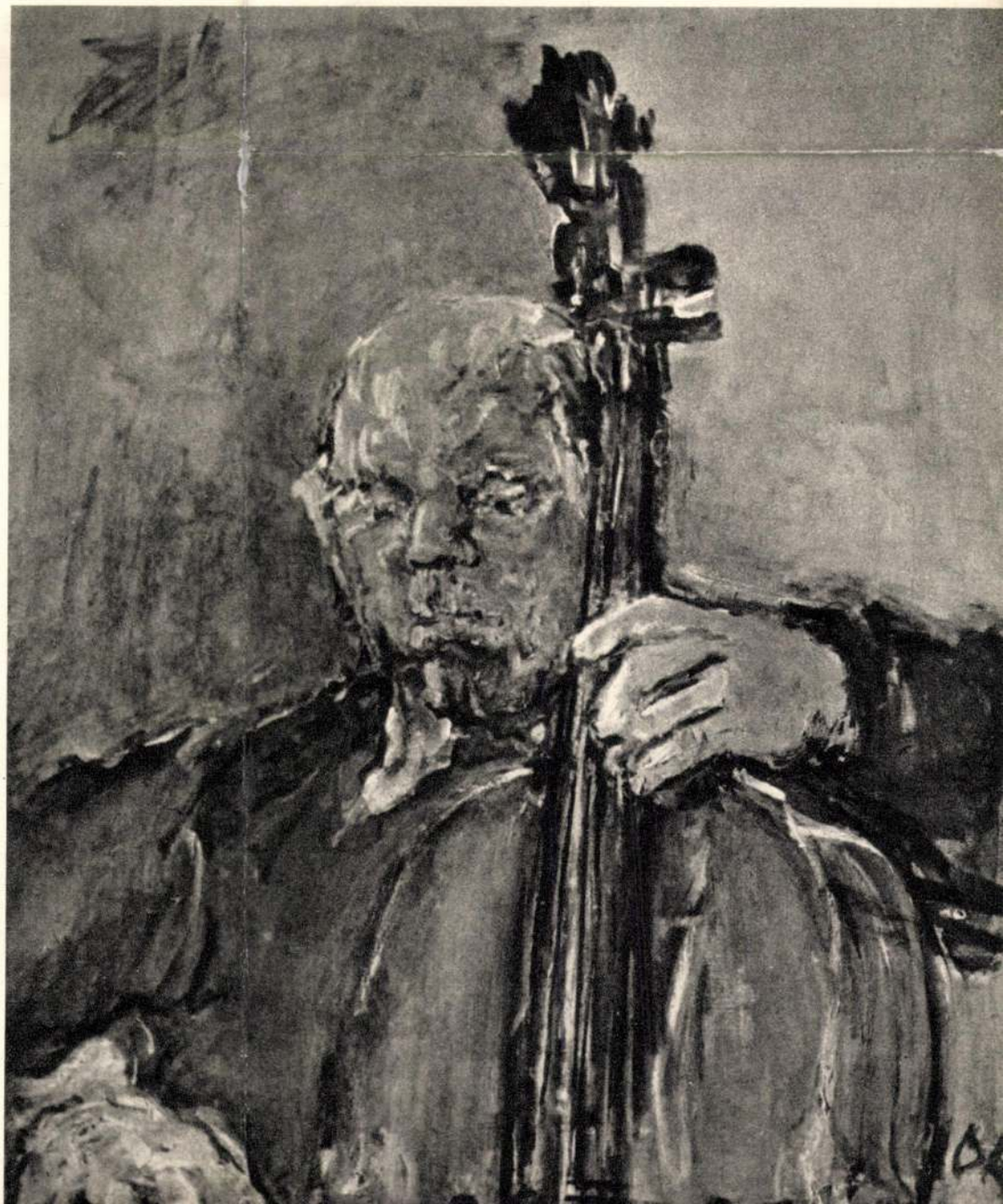

Oskar Kokoschka : Pablo Casals
Пабло Касалс

„MINDIG ÉL A REMÉNY E FÖLDÖN...”

A hetven éves *Jean Lurçat* művészetének jellemzője, hogy (témában és egész képalkotó rendszerében, a bonyolult, minduntalan megbontott és mégis kiegyensúlyozott kompozíciókban) tudatosan visszafordul a képszőnyeg nagy korszakához, a renaissance-ba váltó középkor hagyományaihoz. Az archaikus motívumkincsből merítve fejezi ki saját korát, a vívódások közepette is konok hitét az emberben, a szépre vágyó ember jövőjében — kifejezi mindezt nyugtalan vonal- és formakezelésével, a sötétből tüzelő színek világával, egész problematikájával.

Évtizedek során, ezer méternyi szövött felületen megvalósított hatalmas képszőnyegei csodálatos virágokkal és egzótikus pillangókkal hímesek; pikkelyes tollazatú kakasok és baglyok, különös négylábúak, fák, csillagok és napok jelennek meg újból és újból, szertelen sokaságú változatokban. De a ma embere ebben a mesekörnyezetben sem élheti a bázeli és sigmaringi képszőnyegek „vadembereinek” életét, nem az ősi természet veszedelmein kell diadalmaskodnia. „A nagy rettegés” címet adta egyik óriás szőnyegpanneau-jának Jean Lurçat. Vajon minden szépségnek véget kell hogy vessen a felelőtlenül felszabadított erők halált hozó hatalma? — kérdezi 1955-ben alkotott művével. Nem és nem, hangoztatja vágyát minden új alkotásában Lurçat, aki az első világháború után nyomasztó szürrealista festményeken vallott kínzó előérzeteiről, majd amikor ezek valóra váltak, a második világháborúban, a maquis-k oldalán küzdött a felszabadulásért. A múltat azóta sem felejti, de az ellenállás és deportálás halottainak szentelt falszőnyegén sugáros napba szőtten idézi Robert Desnos költeményét: „Köszöntelek, kik nyugodtok az öldöklés után . . . ”, s a napot tüskés bokrok közül ébresztő kakas ábrázolásával tiszteli Garcia Lorca emlékét. „Mindig él a remény e földön . . . ” írja Éluard szavait „A nagy rettegés”-ben riadtan egymáshoz húzódó ember és állatok köré, s 1959-ben felkiált: „Olyan művészetet szeretnék, mely nem kacérkodik többé a kétségbeeséssel!”

A harmónia vágya még nem harmónia, Lurçat zaklatott művészete nem hasonlítható Ferenczy Noémi derűsen összecsengő foltokban, vonalakban megjelenített és mégis oly erőteljes lírájához, melyet annyira közel érzünk szívünkhöz. Talán a különbözőség nemcsak alkati és társadalmi, de abban is kereshető, hogy a mi mesterünk maga vitelezte ki műveit.

Ám ha Lurçat, nemzete sok évszázados gobelinművészete hagyományainak folytatójaként, a megvalósítást másokra is bízza, alapos ismerője a mesterség fortélyainak, a technikából kiaknázható hatás minden titkának. Éveken át élt együtt Aubusson szövőmunkásaival, s színt, rajzot részletesen meghatározva készíti kartonjait, végül pedig személyesen ellenőrzi a kivitel menetét. Képzelete a technikai lehetőségekhez igazodik, húsz-harminc árnyalatnál többet nem használ, semmivel sem többet, mint a nyolcszáz négyzetméteres Anger-i Apokalipszis szőnyeg alkotója, Nicolas Bataille, akinek középkori remekművére olyan szívesen hivatkozik.

Nagy előképének külön tanulmányt szentelt Jean Lurçat — ez az írás és többi elméleti műve elsősorban a képszőnyeg műfaji sajátosságaival, az architekturában betöltött szerepével, társadalmi rendeltetésével foglalkozik. Szembeállítja egymással a freskót és gobelint a műfaji követelmények és kötöttségek elkülönítése érdekében, de egymás mellé helyezi őket társadalmi funkciójuk meghatározásában. Elemzi a mesterség számos kérdését és ezzel nemcsak ismeretet terjeszt, de megtanít a mesterség tiszteletére is — az ő személyes érdemének is tulajdonítható, hogy Aubusson és a többi nagyhagyományú gobelinközpont műhelyei, melyek az elmúlt évszázadban főleg régi minták vagy ezek szellemét tükröző festmények másolásával foglalkoztak, kitárták kapuikat a modern művészet különböző irányzatai előtt.

Lurçat esztétikájával sokan nem értenek egyet, s nem fogadják el azt az érvét, hogy miként a ruházat az emberrel, a gobelin sem nőtt egybe a fallal, ezért viszonylag függetlenebb a fal epidermiszeként felfogható freskónál. De alkotói és emberi kiállásának jelentőségét azok sem vitathatják, akik a dekoratív síkművészetnek ebben az ágában is megkívánják a kor architekturájával azonos grammatikájú formanyelvet. Az ember és a művészet jövőjéért, a társadalom szükségleteit kielégítő művészetért folytatott harcával Jean Lurçat a modern iparművészet világszerte nagy hatású mestereinek sorában biztosított helyet magának. *S. L.*

Jean Lurçat: Gobelinrészlet
Détail d'une tapisserie murale
Деталь гобелена

Jean Lurçat: Részlet a Nagy égbolt című gobelinből
Détail de la tapisserie « Le Grand Ciel »
Деталь гобелена «Большой небосвод»

Mandolin – Mandoline – Мандолина

Ujsági Pest
1968 FEB 11

BAJOMI LÁZÁR ENDRE:

HÁROM ADY-ÜNNEPÉLY

I.

Régi, rongyos folyóiratokat mutattam a múltkor a legnagyobb fiamnak: Szép Szó, Független Szemle, Új Hang, Korunk... Sajnos, még egy pár van belőlük. Könnyelműségből, túlzott óvatosságból (vagy egyszerűen: gyávaságból), egy csomót 1939 szeptemberében a párizsi csatornába dobtam, ami nem is lenne olyan nagy kár, hiszen e lapok könyvtárainkban még csak fellelhetők. Az azonban már pótolhatatlan veszteség, hogy a cikkeimet tartalmazó példányokkal együtt Gaál Gábor és Gábor Andor sok-sok levelét is elnyelte a csatorna. Nos, az egyik 39-es Korunkból kihullott egy kis nyolcadrét alakú közlöny, amely évtizedek óta szunnyad a folyóirat hasábjai közt, s amelynek létezéséről teljesen elfelejtkeztem. Mindössze négy lap az egész, a *Les Amis de 1914* nevű egyesület 1939. május 31-i száma. Az alcím szerint az „1914 Barátai" című sajtótermék az *Académie de la Coupole* heti tájékoztatója volt. Nem tudom, tulajdonképpen miféle egylet lehetett ez a furcsa, generációs tömörülés, s azt sem tudom, miféle bohókás montparnasse-i ellen-Akadémia lehetett a Coupole kávéház nevét viselő *académie*. Mindenesetre nagyon eklektikus volt, mert — amint az utolsó oldalon olvasható, nem teljes felsorolásból látom — olyan ezerfelé húzó tagjai voltak, mint Paul Fort, a „költők fejedelme", André Salmon, a montmartre-i és montparnasse-i hőskor nagy tanúja, Georges Duhamel, Francis Carco, Max Jacob, Dorgelès, Tristan Bernard, a két (Budapesten gyászos emlékű) Tharaud, Valéry Larbaud, az akkor még ifjú Jean Prévost, aki később a Vercors fennsíkon halt hősi halált, a futurista Severini, Cocteau, Duvernois, Maurois, Joyce, Montherlant, Valéry, Colette; s olyan festők, mint Friesz, Léger, Villon, Dufy, Laurencin, Valadon; de voltak színésznők és énekesnők, például a legyel—magyar származású Jane Bathory és az örök Yvette Guilbert.

No, de miért őriztem meg ezt a kis bulletint? Azért, mert az első oldalon egy Ady-vers, mégpedig *A tizéves Éva* fordítása található. Nem tudom, miért esett a választása az ismeretlen fordítóknak (Mademoiselle Lili Berger) erre a *Szeretném, ha szeretnének* című kötetben megjelent, szerintem elég közepes versre. Az azonban bizonyos, hogy a fordítás egyenértékű az eredetivel, ami sajnos Ady esetében nagyon ritka. Berger kisasszony még az „izga vér" kifejezést is sikeresen megoldotta *(sang fougueux)*.

A kis közlöny különben a 4. oldalt is teljesen Adynak szentelte: egy francia Ady-ünnepély meghívója olvasható rajta, melyen Martin-Chauffier katolikus író (a háború után egy ideig ő volt a Magyar—Francia Társaság elnöke), Sauvageot, s több más francia író mellett Bölöni beszélt, s Didier Rózsafy szavalt. Ami az ünnepélyt illeti, nem emlékszem semmire, de erre a jókais nevű színészre igen: sokszor fellépett a párizsi magyar—francia ünnepélyeken, megnyerő külsejű, kellemes orgánumú szavaló volt, tökéletes francia kiejtéssel. A hirdetésből még az is kiderül, hogy az estélyt a Párizsi Magyar Írók közreműködésével rendezték *(Gens de Lettres Hongrois de Paris)*.

II.

Ha ezt a francia—magyar ünnepélyt teljesen el is felejtettem, annál jobban emlékszem egy korábbira, arra, melyet szintén a Párizsi Magyar Írók rendeztek, 1939. január 27-én, a költő halálának 20. évfordulója alkalmából. Még arra is jól emlékszem, hogy az első sorban ültem a *Palais de la Mutualité* egyik kisebb, körülbelül 200 embert befogadó termében, és egészen közelről csodálhattam meg a pódium fölé akasztott nagyszerű Ady-arcképet, amelyet a francia fővárosban élő Pór Bertalan rajzolt. Czigány Dezső már régen megfestette az első Ady-portrét, amely a *Vér és arany* című kötetet díszítette: „éterikus, szinte abszintes vízió volt ez" — amint a párizsi Üzenet névtelen cikkírója mondja (az az érzésem: Bölöni volt); aztán a Tihanyi-féle portrét idézte a lap, majd megállapította, hogy „Pór rajza a diadalmas Ady... Csodálatosan szép és nagy ez a portré, egyszerű, közvetlen és mégis igaz alkotás. Ez az az Ady, aki élni fog az emberi emlékezésben... Az igazi Ady ez..."

Átszellemülten hallgattam Sauvageot emlékbeszédét, aki bátran bevallotta, hogy Ady-monográfiáját eldobta, mert méltatlannak találta a költőhöz: „ez volt az egyetlen hódolat — mondotta —, amivel annak az emlékét megtisztelhettem, akit Önök ma este ünnepelnek és akinek a gigantikus énje leigáz mindenkit, aki feléje közeledik". Az Üzenet említett száma különben idézte Földessy Gyula cikkét a Kelet Népéből, amelyben Ady hű hazai emlékőrzője perbeszállt Babitscsal, aki *A halhatatlanság halála* című 1933-as cikkében azt állította: „Ady majdnem olyan jól meghalt, mint akármelyik más költőnk." Mire Földessy: „Egy Ady éppúgy hal meg vagy nem hal meg, mint Homérosz vagy Petőfi."

III.

De a legmegindítóbb emlékem egy nyolc évvel azelőtti ünnepségről maradt. Ezt nem a „riadva zúgó, dús" Párizsban, a „csodálatos, nagy és szent városban" tartottuk, nem abban a városban, amelyről leggyönyörűbb verseit írta és amelyhez már a Szilágy hasábjain így fohászkodott, első párizsi levelében: „Te kellesz, csak te, óh bolond, óh szép, óh fájdalmas!", hanem Debrecenben, „a maradandóság városában", a „halálszagú, bús magyar róna" mellett, 1931 novemberében, a költő születésének 54. évfordulóján. Ünnepi beszédemből egy szóra sem emlékszem, csak arra, milyen lázasan írtam az Arany János utcában, egy este, annak az emlékére, ki engem is Párizsba kergetett. Az ünnepélyt különben mi, nyolcadikosok, rendeztük, tanári segédlet nélkül. A teremben azonban ott szorongtak a városi irodalmi előkelőségei is, az Ady Társaság vezetői, Kardos Albert, az igazgatónk, s fia, Kardos Pál, a tanárunk, meg egy másik, de nem rokon-Kardos, aki most a Nagyvilág főszerkesztője. De jelen volt a család is, mégpedig Ady Lajos, a tankerületi főigazgatónk (és néhány hónap múlva érettségi biztosunk), továbbá és elsősorban az „ides". Az ő jelenléte aranyozta be az ünnepet, amelyen ifjonti Ady-rajongásunkban meglehetősen kegyetlenek voltunk: János György, a reálgimnázium legkiválóbb szavalója (most az egyik legnagyobb budapesti kórház igazgatója) elmondta *A föltámadás szomorúságát, Este a Boisbant, A Hadak útját*. Két részletben szavalt, és még sok verset mondott. De csak kettőre emlékszem még: az egyik *Az Ős-Kaján* volt. Amikor elhangzott az a sor, hogy „Uram, van egy anyám: szent asszony", már könny csillogott Ady Lőrincné dió-szemében. Amikor pedig osztálytársunk a *Vér és arany* kötetet megnyitó *Az anyám és én* című verset mondta:

Fénye sincs ma a szemének,
Feketéje a hajának,
Töpörödött,
Az én édes jó anyám.

akkor bizony már jócskán sírt szegény. Én viszont az ünnepély végén boldog voltam: ha már Bandit sohasem láthattam, legalább megcsókolhattam azt a kezet, amely sokszor megsimogatta „az ő szomorú fiát".

A varázsszer

…így is jó leszel te!"

Negyvenkilencben már megvolt a törvény, hogy minden emberfia nyolc osztályt köteles járni, de bizony csak Pista meg Rozi ment be a körzeti felsőtagozatra, én pedig ismételtem egyszer a harmadikat, egyszer a negyediket, aztán szép csendesen kimúltam a diákoskodásból… Tizenkét éves, vékonydongájú legényke voltam, a kapanyél a homlokomat verte. Apám akkor még úgy gondolta, hogy a tizenegy holdján meglesz ő a téesz nélkül, és hajtotta magát is, anyámat is, hajtott engem is. Már kora reggel kint voltunk a földön, és mire eljött a früstök ideje, megéheztem, jókat faltam. A levegő, nap, szél kiszínesített, a munka megerősítette a csontjaimat, megnövelte az izmaimat…

— Négy év alatt úgy lehagytam Pistát, mint a pinty!

Akkor Rozi már fodrásztanuló volt, bent a városban, Pista meg Pesten járt gépipari technikumba, de mondom, mindkettőt egyszerre tudtam volna a hónom alá csapni, ha… ha nem lettek volna olyan mások. Hazajöttek ünnepekre, vagy nyári vakációra, városi ruha volt rajtuk, és ha egymással beszélgettek, csak felből-harmadából értettem a szavukat. Észrevettem, hogy apám is fülel, ő se nagyon érti. Egyszer bele is kérdezett valamibe, de Pista leintette: „Nem ért maga ehhez!" Ha én ilyet mondok, akkora pofont oszt ki az öreg, hogy körbeszánkázom az ágyak alját — de Pista. a drága Pistuka?! Az más! Neki ezt is szabad volt. Én meg még azt se mertem sohase megkérdezni, hogy miért kellett nekem parasztnak maradni?

Lenin azt mondta egyik utolsó cikkében (1923.): „Tulajdonképpen *„csak"* egy tennivalónk van még: annyira „civilizálttá" kell tennünk lakosságunkat, hogy megértse, milyen előnyök származnak abból, ha mindenki részt vesz a szövetkezetekben és, hogy ezt a részvételt meg is szervezze. *„Csak"* ez kell. Semmi más bölcsességre nincs most szükségünk ahhoz, hogy áttérjünk a szocializmusra. Ahhoz azonban, hogy ezt a „csak"-ot megvalósítsuk, egész forradalomra, a nagy néptömegek kulturális fejlődésének egész időszakára van szükség."

Lenin írásaiban sokszor találunk ilyen első pillanatban meghökkentő megállapításokat. Ha az ember nem tudná, hogy ő mondta ezeket a szavakat, könnyen gondolná, hogy ez mégis csak túlzás, túlságosan egyoldalú. Valóban: nem túlontúl kihegyezett, éles megfogalmazás ez, amely a szocializmus feltételeül elsősorban, sőt „csak" a néptömegek kulturális felvilágosítását jelöli meg?

Pedig ha jobban meggondoljuk „meghökkentő" megfogalmazása ezúttal is a dolog lényegére tapint. Azt szoktuk mondani, hogy Lenin minden helyzetben mesterien tudta megragadni a „következő láncszemet", nagyszerű érzékkel tudta meghatározni a következő lépést. Ez történt itt is: a szocialista állam elé tornyosuló feladatok sokaságából mesteri biztonsággal ragadta ki a hosszú időre szólóan legfontosabbat.

Hogy menyire fontosat, annak bizonyítására engedjük egy pillanatra szabadon fantáziánkat. Képzeljük el, hogy egy varázsszer segítségével, vagy egy démon parancsára egyik percről a másikra az ország valamennyi lakosa nemcsak belátja a szocializmus helyességét, de belülről kötelezőnek, élete legfőbb parancsának ismeri el a maga számára is. Ettől kezdve minden ember, bárhol van, tökéletes fegyelemmel, erejét megfeszítve dolgozik a közös célért, s félretesz érte minden kicsinyességet, minden apróbb-nagyobb egyéni érdeket. Egyetlen intéssel megszűnik minden lógás, tétovázás, pazarlás, mindenki minden munkáját legjobb képessége szerint, a legtakarékosabban, minden másodlagos érdek félretételével végzi, s egyben biztosítja a munka legjobb *megszervezését;* véleményét is mindig bátran és őszintén megmondja, de a közösség érdekében fegyelmezetten alá is veti magát a közös döntéseknek.

Mondom, ha lenne ilyen varázsszer, egy csomó vitát, intézkedést és rendszabályt tenne feleslegessé. Nem kétséges: sok gazdasági problémánk egycsapásra megoldódna, és jelenlegi erőforrásaink mellett is ugrásszerűen emelkedne a termelés és a jólét. Hatalmas tartalékok tárulnának fel, s rövid idő alatt történelmi korszakokat léphetnénk előre.

Ilyen varázsszer azonban nincs. Lenin, az idézett mondatokban éppen arról beszélt, hogy ezt a feladatot a kommunistáknak minden varázslat nélkül, maguknak kell elvégezniük, egy egész történelmi korszak szívós felvilá-

…ben a proletárforradalom gy…
…me *után* valóban *csak* erre
…szükség a szocializmus megte…
…téséhez. *Csak* erre, mert enélk…
…szocializmus nem lehet teljes…
…mert megvalósulása maga
…vonja a többi feltétel teljesül…
A szocializmus mindenekelőtt
…berek közössége; nem egyszer…
…bőséget jelent, hanem olyan
…séget, amelyet az emberek szocialista közösségben teremtenek meg és élveznek.

Am az is lenini szellemből következik, hogy a néptömegek öntudatának e hatalmas forradalma nem szavaktól, nem szavak és mondatok elterjesztésétől, vagy beszajkóztatásától függ, hanem a tényleges tapasztalatoktól, a nép társadalmi gyakorlatának fejlődésétől.

Volt idő, amikor illúziókat fűztünk pusztán a szavakra épített propaganda sikeréhez. Emlékezzünk vissza, az ötvenes évek elején már-már azt képzeltük, hogy szavaink rendelkeznek is valamiféle varázserővel.

De az emberek öntudata elsősorban társadalmi helyzetüktől függ, nem a meghallgatott mondatok összegétől. Ha az ember azt látja, hogy a mindennapi gazdasági élet mechanizmusa nem egyezik mindenben a meghirdetett elvekkel, ha nem tudjuk a munkát úgy megszervezni, hogy az egyéni érdek még kisebb-nagyobb konfliktusok árán is a közösségi érdek emeltyűje legyen — akkor az emberek inkább fognak engedelmeskedni helyzetük parancsának, mint a legszebben felsorakoztatott érveinknek. A kettőnek: a gazdasági fejlettségünk szintjéhez és problémáihoz szabott gazdasági mechanizmusnak és kulturális-ideológiai nevelésnek kell találkoznia ahhoz,

…gazdasági érdek és a kulturális-ideológiai nevelés összekapcsolása ugyanis nem rövid időre szóló részfeladat, hanem a szocialista építés egész történelmi korszakának alapvető vonása.

Ezért mondhatjuk, hogy az új gazdasági mechanizmus bevezetése (nemcsak mint egyszeri aktus, hanem, mint az építőmunka szervezésének hosszó időre szóló módszere) nem pusztán gazdasági életünkre hat. Egyben azt is magával hozza, hogy a politikai-eszmei felvilágosításban véglegesen le kell számolnunk a „ráolvasó" módszer maradványaival, szerényebb, de hatásosabb módszerek kedvéért. Új szakaszt jelent a nép politikai-eszmei öntudatának forradalmában. Kiváltja e forradalmat, mert új tapasztalatokkal látja el az embereket, de meg is követeli, mert végrehajtásához tudás és meggyőződés szükséges.

Úgy vélem ezért, hogy Lenin idézett szavainak mélységét és igazságát most érthetjük majd meg teljes nagyságában. Most, amikor nem pusztán egy gazdaságilag jobban működő irányítási rendszert kísérletezünk ki, hanem szélesebb és biztosabb alapot arra, hogy az emberek milliói személyes tapasztalataik útján egyre aktívabban vallják és valósítsák meg a szocialista életforma magasabbrendűségét és igazságát.

Czigány Dezső festő

Élet és Irodalom I. 21. n.
1957 nov. 22. repr.

Nagy Zsuzsa: Ady Endre a magyar Képzőművészetben.

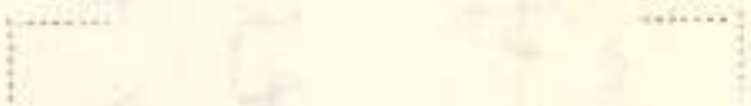

Czigány Dezső

Czigány Dezső: Francia kispolgár
Czigány Desiderio: Piccolo borghese francese

Czigány Dezső

5

Olvadnyi Imre:

Négy kiállítás

Magyar Nemzet
1948. febr. 10.

Czigány Dezső
(Alkotás Művészház)

Ezzel a kiállítással nem jó szolgálatot tettek Czigány Dezső emlékének, mert azzal, hogy utótermésének érdektelen tömegével akasztották tele a falakat, meghamisították a művész képét s elkendőzték zordonan démonikus egyéniségét. Mire jó ez a kishitű, tjedező megalkuvás? Az egyenes színvallás ilyen kerülése s ez az óvatos sompolygás a közönség kegye felé annál menthetetlenebb, mert egy halott nevében történik.

Ha egy lezárt művészi munkásságot akar valaki bemutatni, az egyetlen helyes eljárás az, hogy a maradandó műveket emeli ki, minthogy alapjában véve csak ezek számítanak. A selejt, a műteremhulladék lehet érdekes, sőt tanulságos is a művész alakulása, fejlődése szempontjából, de a nagyközönséget inkább félrevezeti.

Az igazság érdekében természetesen nem kellett volna azt sem elhallgatni, hogy Czigány Dezső is megalkudott élete utolsó tizenöt évében, de egy kegyeletes kiállításnak mégsem lehet az a főcélja, hogy érthetetlen egyoldalúsággal szinte kizárólag a művész lelki repedéseit, szomorú hanyatlását tárja elénk. Ehhez annál kevésbbé volt joga a rendezőnek, mert Czigány Dezső halála előtt írásban tiltotta meg hátramaradó képeinek kiállítását.

A mai fiatalság nagyrészt már csak hírből ismeri Czigány Dezsőt. Hallott arról, hogy a „*Nyolcak*" egyik legtehetségesebb tagja volt és bizonyára hallotta azokat a komor legendákat is, amelyek kísérteties színbe vonták ezt az állandóan a lelki megbillenés határán mozgó festőt, de képeiből vajmi keveset látott. A mostani kiállítás, sajnos, nem sokat változtathat ezen a helyzeten, mert mint mondottuk, az igazi Czigányt alig engedték szóhoz. Mindössze néhány képéből hallatszik ki annak a kornak a hangja, amely a multkori világháború előtt és alatt szenvedélyesen keresett új kifejezési formát s amely e keresés közben nem egyszer kíméletlenül rombolt, de nem a rombolás, hanem az újjáépítés kedvéért. S ha volt is benne sok fenegyerekeskedés, önhitt tiszteletlenség, ma már senki sem tagadhatja, hogy konok ellenzése lényegében véve egészséges visszahatást jelentett a még mindig dívó szirupos adomafestészet, a felületessé hígult természetszemlélet ellen s hogy a *Nyolcak* és nyomukban egy sereg festő voltaképpen csak befejezte azt a világszerte támadt forradalmat, amelyet nálunk a nagybányaiak indítottak meg.

Czigány Dezső is Nagybányáról indult. Teljes meggyőződéssel élt az akkori és a későbbi harcos levegőben s bár nem kerülhetett élére egyik mozgalomnak sem, festett mégis jónéhány olyan képet, amelyek nemcsak szándékuknál fogva, hanem tiszta festői értékük miatt is tisztes helyet biztosítanak számára újabb művészetünk történetében. Egypár csendélete, egy önarcképe és egyik Ady-portréja láttán a mostani kiállításon is felderenghet ugyan a nézőben Czigány Dezső igazi egyéniségének a képe, a festmények túlnyomó része azonban csak azt a kimerült Czigányt mutatta meg, aki egyhangú zöld-kék-sárga színismétlésével és unalmasan egykaptafára vont képszerkesztésével *Cézanne* tájképeinek csupán könnyen utánozható külsőségeit használta fel és, bármily kegyetlennek hangozzék is a szó, a cézanni új világ nagy értékeit apró garasokra váltotta fel.

Ezek a délfrancia, vagy hazai tájképek szakmányba készültek. Nincs gyökerük, nincs gerincük, majdnem illetlen foszlányok. Még az sem vezethet senkit félre, hogy egy nagy gyakorlatú festő mesterségi tudásával kérkedhetnek. Ha emlékünkbe idézzük Czigány Dezsőnek azokat e kiállításról hiányzó arcképeit, aktjait, csendéleteit és tájképeit, amelyeken valóban a *Cézanne*-ból, *Braque*-ból és *Derain*-ből merített tanulságokon keresztül tágította a maga nagybányai alapú művészetét s amelyeken őszinte élmény és csupa izgalom szervezkedik sokszor kifogástalan művészi renddé, akkor mégjobban elszomorodunk s ezt a kereskedelmi szempontok szerint hebehurgyán összehordott kiállítást Czigány Dezső emlékéhez méltatlannak érezzük.

BAN (Im Gobelinmuseum von Florenz). Jelezve lent balra

iche Stadt). Jelezve (Bezeichnet): „Fényes A. 1914".

of-milieu (Unterhaltung im Freien, Zopf-Milieu). Jelezve

Zopf-Milieu). Jelezve (Bezeichnet): „Fényes A."

(Bauernweib mit Tochter). Jelzés lent (Bezeichnet unten):

ráhi saító párviadala

a horvát területeken most ugyanazok az emberek nem partizán, hanem csetnik jelszóval rombolnak. A horvát sajtó figyelmeztetést küld az új Európához és mindenkihez, aki az új Európáért harcol, hogy ez a nacionalista szerb mozgalom semmi más, mint az angolszász balkáni invázió előkészületé, lehát ugyanúgy a horvát nemzet ellen van irányítva, mint a partizánmozgalom. A belgrádi sajtó azt hiszi, hogy Dráza Mihajlovics most meg fogja *vállottatni eddigi magatartását és részt vesz a partizánok ellení hurcokban*. A belgrádi sajtó erősen dicsérí a Dalmáciában működő *Djuics* nevű szerb papot, aki Dalmáciában *Mihajlovicsnak a Ravnogorac* című lapjában is igen nagy elismeréssben részesül. A horvát sajtó szerint feltűnő, hogy a hivatalos belgrádi sajtó ugyanazt az embert dicsőíti, akit a hivatalos Dráza Mihajlovics-jelentés is dicsér. A *Hrvatski Narod* a Következőket állapítja meg: Minket nem érdekel *Karagyorgyevics* Péter, vagy a *Karagyorgyevics* család, vagy a *Karagyorgyevics* dinasztia. Mi csak azt tudjuk, hogy a szerb nép nem akarja a *Karagyorgyevics* dinasztiát. Ezért nem is támogatjuk a *Karagyorgyevics* dinasztiát. Mi csak azt tudjuk, hogy a szerb nép a szabadságért harcol és ezért a harcért mindenkinek meg kell adnia a támogatást, aki a szerb nép szabadságáért harcol. Ezért támogatjuk a szerb népet és nem a *Karagyorgyevics* dinasztiát.

Ujabb tudósítás a Szabadságharc hősi halottairól

A honvédelmi miniszter 5820/1943. M. E. számú rendelete, melyet a bizottság *Demkó* Mihály és *Szőllősi* Jenő tiszteletére a szabadságharc hősi halottairól szóló 5820/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság feltárásának eredményéről a honvédelmi miniszter a következő jelentést terjesztette elő:

Ugyancsak Essö Sándor előadó ismertette a Magyar Szent Korona Országai Visszacsatolt Területeken működő Iparos- és Kereskedelmi Kamarák vonatkozó egyes kérdések szabályozására és az ipari érdekeltségek képviseletére megállapított határidő módosításáról szóló 5820/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

Ezután *Essö* Sándor előadó ismertette az iparfejlesztésről szóló 1931:XXI. törvénycikk egyes rendelkezései hatályának újabb meghosszabbításáról szóló 5849/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

Ugyancsak Essö Sándor előadó ismertette a Magyar Szent Korona Országainak visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken működő ipar- és kereskedelmi társulatokra vonatkozó egyes kérdések szabályozása és az ipari érdekeltségek képviseletére megállapított határidő módosításáról szóló 5820/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

A számolópok illetékéről szóló 90/1944. M. E. számú rendelet: *Rakovszky* Iván, *Demkó* Mihály, *Lakatos* Dezső, *Temesváry* Imre, *Baltás* Károly és *Rassay* Károly felszólalása, valamint a pénzügyminiszter válasza után a bizottság szintén tudomásul vette.

A cukorrépatermeléssel és cukorgyártással kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról szóló 390/1944. M. E. számú rendelet vitéz gróf *Teleki* Mihály, *Lakatos* Dezső, *Ember* Géza, *Kunder* Antal felszólalása és a pénzügyminiszter válasza után a bizottság tudomásul vette.

Ezután *Essö* Sándor előadó ismertette az iparfejlesztésről szóló 1931:XXI. törvénycikk egyes rendelkezései hatályának újabb meghosszabbításáról szóló 5849/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

Ugyancsak Essö Sándor előadó ismertette a Magyar Szent Korona Országainak visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken működő ipar- és kereskedelmi társulatokra vonatkozó egyes kérdések szabályozása és az ipari érdekeltségek képviseletére megállapított határidő módosításáról szóló 5820/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

A honvédelmi miniszter a következő jelentést terjesztette elő:

1943 június 30. napja után záródó ügyletekre kiterjedő illetékmentesség és illetékkedvezmény tárgyában kiadott 1943:VIII. törvénycikk 1. §-ának (1) bekezdése értelmében a Magyar Szent Korona Országainak visszacsatolt felvidéki és kárpátaljai területeken működő ipar- és kereskedelmi társulatokra vonatkozó egyes kérdések szabályozása és az ipari érdekeltségek képviseletére megállapított határidő módosításáról szóló 5820/1943. M. E. számú rendelet, melyet a bizottság tudomásul vett.

A számolópok illetékéről szóló 90/1944. M. E. számú rendelet: *Rakovszky* Iván, *Demkó* Mihály, *Lakatos* Dezső, *Temesváry* Imre, *Baltás* Károly és *Rassay* Károly felszólalása, valamint a pénzügyminiszter válasza után ezt a rendeletet is tudomásul vette.

KÉPZŐMŰVÉSZET. *Megemlékezés Czigány Dezsőről.* 1937. Szilveszterestéjén a magyar művészettörténet egyik legtragikusabb eseménye játszódott le: Czigány Dezső festőművész — idegrohamában — megölte családja több tagját, majd öngyilkosságot követett el. A művész, aki ilyen borzalmas körülmények között távozott a földi életből, a század elejének egyik legnagyobb tehetségű magyar festője volt.

Czigány e napokban lenne nyolcvan esztendős. 1883. június 1-én született Budapesten, édesapja szegény bádogosmester volt. Festői tehetsége már korán megmutatkozott. Előbb Münchenben tanult Gysis tanárnál és Hollósynál, majd Párizsba került, ahol elsősorban Cézanne művészete igézte meg. (Párizsban egy pár napra — míg magának külön lakást nem talál — nála száll meg barátja: Gulácsy Lajos.) Közben pár nyarat a nagybányai művésztelepen is eltölt. Igen fiatalon kapcsolódott be a magyar művészeti életbe: 1903-ban többekkel (közöttük Gulácsyval) részt vett a Nemzeti Szalon őszi tárlatán. 1908-ban a MIÉNK tárlatára „Munkás" című képét küldi el, a nagybányai festők 1911-es kiállításán és a Rippl-Rónai és Vaszary vezette „Művészház" 1914-es tárlatán is ott szerepeltek munkái. Lyka Károly „Művészet" című folyóiratának 1914. márciusi száma a „Művészház" festőiről beszámolva kiemeli Czigány „murális hatású, nyugodt hangulatú nagy aktját". Az 1910. körüli években Czigány egyik fontos tagja a „Nyolcak" művészcsoportnak, amely bár csak rövid ideig (?—3 esztendeig) volt együtt, — máig terjedő hatása, kisugárzása által napjaink legértékesebb hazai művészeti törekvéseinek is egyik tisztelt őse.

Czigány a század elején jó barátságba kerül Ady Endrével, akiről vagy féltucat arcképet fest. (Ő tervezte a „Vér és arany" című Ady-kötet borítólapját is.) Párizsban is gyakran vannak együtt, s Pesten is, a Palermo-kávéházban, a „Három Holló"-ban. Ady — piktúráján kívül — csellójátékát is nagyon kedvelte Czigánynak, „akit Budapesten tartózkodván, mindig felkeresett... Bor került az asztalra, iszogattak, lassan megindult a beszélgetés, majd Czigány került sorra: elővette gordonkáját és muzsikált. Ady Schumann Álmodozását nagyon szerette Czigánytól, azután volt egy kedves Bach-száma, de a magyar nótákat is kedvelte. Schumannt háromszor is eljátszotta Czigány és Schubert Ave Máriáját. Ady hallgatagon ült, néha órákig nem beszéltek." (Horváth B.: Ismeretlen Ady-relikviák, „Jelenkor", 1961. augusztus.) Az 1910-ben Budapesten hangversenyező fiatal Pabló Casals-ról is kitűnő portrét festett Czigány, festő és modelljét itt is a muzsika hozta közel egymáshoz. (Hogy mekkora öröm lehetett Czigánynak Casalsot festeni, ez sejthető Berény Róbert szavaiból: „Három szentség volt Czigány Dezső életében, amikor 1900 körül Párizsban megismerkedtünk: Cézanne, Ady és Casals.") Arcmásai közül még emlékezetes az, amelyet Ady hűséges barátjáról és életrajzírójáról, a „Népszava" irodalmi rovatvezetőjéről: Révész Béláról festett. (A szocialista írót szokásos viseletében: sötétvörös mellényben ábrázolja a festmény.)

Ki is használja ezt a lehetőséget. De ne vezesse félre az itt-ott felhangzó „röhej" és taps. Ez nem azoktól jön, akikért érdemes jó és színvonalas színházat csinálni. Az „Ünneplők" című egyfelvonásos bohózatnak sokkal több köze van a szekszuális aberrációhoz, mint a kapitalizmus bírálatához. Az ötlet, hogy egy bank azonkívül, hogy kizsákmányolja alkalmazottait, még azt is megköveteli tőlük, hogy homoszekszuálisak legyenek, nem humoros, hanem képtelen és beteg. A darab triviális „bemondásai" alantas ösztönökre apellálnak.

Nagy kár, hogy ennek az alig minősíthető darabnak rossz szájízével kell beülnünk a színházba, hogy Rónay György költői szépségekben gazdag egyfelvonásos színművét, a „Születésnap"-ot végignézzük. A darab már egy évvel ezelőtt megjelent a „Kortárs" című folyóiratban. Rónay, bármennyire sokoldalú író, a drámai műfajt sohasem művelte. Ez az első ilyen természetű írása, s a maga hosszú, elmélkedő monológjaival, azt sejtette, hogy ezúttal is inkább egy novelláról van szó, amelyet alkalmasabbnak látszott párbeszédes formában megírni. Éppen ezért talán még maga a szerző is meglepődött, hogy mennyire kivirágzott ez a szöveg a színpadon. Bizonyságául annak, hogy mennyire nem a műfaji előírások, dramaturgiai szkémák a döntőek a színpadi irodalomnál. Rónay írásában semmi sincs, ami a „szabályos" drámáról szóló iskolás elképzeléseknek megfelelne. A cselekménye epikus és retrospektív, mégis drámaivá izzik. A nagymama nyolcvanadik születésnapját ünneplik egy kis rózsadombi eszpresszóban, ahol egy rövid óra alatt, a szemünk láttára bomlik ki egy rideg és kemény kötelességteljesítésben eltöltött élet teljes erkölcsi csődje. A kibontáshoz szükség van néhány rég meghalt szereplőre, akik a nagymama életében valamikor fontos szerepet játszottak. Rónay gátlás nélkül behozza őket a reális mai környezetbe. Nem csinál belőlük sem romantikus kísértetet, sem modern, tudathasadásos víziót. Egyszerűen behozza és beszélteti őket, mert az ő meghitelező tanuságtételükre is szükség van ahhoz, hogy kiderüljön: mennyire meddő volt ez a konok szívóssággal végig harcolt élet. A nagymama világéletében helytállt, kuporgatott, gyűjtött, fizetett, sokszor a bohém és csapodár férj helyett is. És közben fogcsikorgató gyűlölettel rakta félre a számlákat. De ugyan kinek akarja bemutatni őket? Az irodalomban, a színpadon, az író megteheti neki azt a szívességet, hogy haló poraiból elébe hozza azt az embert, akinek legszívesebben dörgölné orra alá a meghozott áldozatokat. De lám, még ez a csak az irodalomban lehetséges találkozás sem hozza meg a hőn óhajtott elégtételt. Hát ugyan mi hozhatná meg akkor a valóságos életben. Nem, a nagymamán és a hozzá hasonló típusú embereken nagyon nehéz segíteni. Mert nem képesek megérteni, hogy nincs a világon értelmetlennebb és terméketlenebb dolog, mint a szeretetlen aszkézis, hogy a legmegindítóbb önfeláldozásnak is megsavanyodik az íze, ha fölhánytorgatják. Nem tudják elhinni, hogy néha minden anyagi jónál és biztonságnál többet ér a mások számára egy megértő emberi szó, egy simogatás, hogy a kötelességteljesítés nem bálvány, amelynek oltárán mindenáron áldozni kell, hanem eszköze a szeretetnek.

A két világháború között Czigányról már kevesebb szó esett. Genthonnak az új magyar festészetről írott könyve — amely a művész halála előtt két évvel jelent meg — azt írja, hogy „valamirevaló tanulmány Czigányról eddig még nem látott napvilágot." Ha ez egészen nincsen is így — hiszen Bölöni György 1911-ben az „Aurórá"-ban már szép tanulmányt szentelt Czigány munkásságának —, annyi kétségtelen, hogy a művész — aki Magyarországon Cézanne elveinek legtisztább képviselője volt — sem életében, sem holtában nem kapta meg azt az elismerést, amely őt megillette volna. Élete végén anyagi gondjai is voltak. Végrendeletében megtiltotta hátrahagyott képeinek kiállítását, sőt úgy rendelkezett ,hogy azokat — önportréi kivételével — semmisítsék meg. Végső akaratának teljesítését, a képek kiválogatását jóbarátjára, Berény Róbertre bízta. (Berényen kívül Kernstok és Márffy voltak még bizalmasabb barátai, — a temetésen is Márffy búcsúztatta, a KÚT nevében.) Amikor a temetés után a festő öccse felkereste Berényt a képek szelektálása és a gyengébbek elégetése ügyében, Berény Róbert megdöbbenten tiltakozott a megbízatás ellen, s tanácsára a képket eltették, majd 1944. legelején az „Alkotás" Művészházban kiállították. Minthogy a felsorakoztatott hagyatéki anyag színvonala vegyes volt, a kritika nem fogadta egyöntetű elismeréssel a kiállítást. (Oltványi Imre cikke a Magyar Nemzetben, Jajczay János sorai a Katolikus Szemlében.) A felszabadulás utáni első években ugyancsak véka alatt maradtak Czigány művészetének értékei. Pogány Ö. Gábor a magyar festészet forradalmárairól írott könyvében mégcsak a nevét sem említette meg annak a művésznek, aki a maga idejében a magyar művészeti forradalom egyik legkülönb, legtalentumosabb egyénisége volt. (Az utolsó lustrumban neve már gyakrabban felmerül a művészeti irodalomban, de hogy még mindig nem kellő érdeme szerint foglalkoznak vele, ezt az is mutatja, hogy életének adatai nem egyszer hibásan szerepelnek, — így pl. a „Magyar művészet 1800—1945" című vaskos munkában (1958). a „Nyolcak" és az „Aktivisták" grafikáiból a Nemzeti Galériában rendezett kiállítás katalógusában stb.)

Mi is hát a helye művészetünkben Czigány Dezsőnek? Bár életének utolsó másfél évtizedében művészi megalkuvások és az alkotóerő elapadásának jegyei is felfedezhetők munkáiban, — mégis az első háború körül legjobbjaink közé tartozott. (De második korszakának is vannak kiváló alkotásai, pl. a „Nagymama Bibliával.) A „Nyolcak" között — Tihanyi és Berény mellett — Czigány volt az, aki a legmesteribb arcmásokat festette. Sok nagyszerű önportréja is készült, ezen hol felgyűrt ingujjas munkásként, hol szerzetesként vagy bíborosként ábrázolta önmagát a művész. Maradandó értékű gyümölcscsendéleteinek és női aktjainak egy-egy sorozata is, — provencei, riviérai, balatoni, zebegényi tájképei már inkább a későbbi, kevésbé tartalmas periódusából valók. Vezércsillaga Cézanne volt, a formák plaszticitása és kiegyensúlyozottsága, komoly, többnyire zöld és fekete színakkordjai, képeinek zárt szerkezeti rendje a századvég nagy francia festő-géniuszára utal vissza. De művészetének van egy másik ihlető forrása is, a velencei mesterek, az olasz renaissance. Ez félreérthetetlen olyan munkáin, mint „A kardinális", a „Zenélő barát" vagy az „Éneklő szerzetes". Így ír erről Kassák Lajos: „A Cézanne felé vezető úttal parallel egy másik is kezdetét vette, amin a renaissance forma- és színvilágába tért vissza Czigány. Ma már megállapíthatjuk, ebben a korszakában alkotta legszebb képeit. Főpapi öltözékkel díszített önportréi komoly, sőt tragikusan komor vallomások gyötrődések közt élő belső világáról..."

Egzisztenciális gondok, a közvéleménynek a művészet iránti bántó közönye, a magyar kultúra nyomasztó sorsa a 20-as, 30-as években — idegrendszerét kikezdték. Ő maga is érezte, hogy újabb alkotásai elmaradnak a korábbiak mögött, amelyeket összefogottság, rendezettség, a kompozíció tökélye jellemzett. A meghasonlás, a téboly egyre jobban úrrá lett lelkén... Temetésén Haller Gábor protestáns lelkész így szólott elmúlásáról: „Torony volt, megingott, lezuhant és maga alá temette, akiket oly nagyon szeretett. Földi értelemmel nem tudjuk megmagyarázni, hogy mi történt..."

Valóban, torony volt, — olyan alkotó, aki nem egy munkájával Ady, Bartók, Csontváry, Ferenczy Károly, Gulácsy méltó kortársának bizonyult. De

ha műveinek átlagos szintjét nézzük, akkor is érvényesek Bölöni szavai: „Akármi kerül ki a kezei közül, nincs dolga, mely nem érdekes, és amelyen nem egy gazdag festő talentuma jelenne meg."

Ferenczy Béni bécsi és Kassák Lajos párizsi kiállítása. A katalógus és a megjelent újságcikkek nyomán emlékezünk meg két kiváló, idős művészünk külföldi kiállításairól. A bécsi Künstlerhausban „Ferenczy Béni, kortársai körében" címmel mutattak be mintegy 180 Ferenczy Béni-művet. A kiállítás alkalmából 84 oldalas, sok képpel illusztrált katalógust adtak ki, igen finom műnyomó papíron. Az osztrák közönségnek Genthon István tanulmánya mutatta be Ferenczy Bénit, majd a magyar szobrászművész életrajzi adatainak felsorolása és a kiállított művek jegyzéke következik. A szobrok között szerepelt — Ferenczy Béni mester szép női akt-kompozícióin és gyermekfiguráin kívül — (két változatban is) „A tékozló fiú" című mű. A mester plakettjei közül is kiállítottak mintegy negyvenet, közöttük a Raffaello-, Virág Benedek, Ady-, Gerevich Tibor-érmet. A művész nagyszerű grafikai munkásságát közel 90 lap képviselte, elsősorban női aktok, de közöttük volt „Az asszony feszülettel" című, 1951-ből való szénrajz és az 1960-as „Menekülés Egyiptomból" című akvarell. A kortársak közül két-két tucat művel szerepelt nagy szobrászunk ikertestvére: Ferenczy Noémi és Szőnyi István, — néhány művel pedig Berény Róbert, Bernáth Aurél, Bornemissza, Czóbel Béla, Derkovits, Egry, Elekfy Jenő, Kmetty János, Márffy, Novotny E. Róbert. (A kortárs művészeket csupán gvasok, akvarellek képviselték.)

Kassák Lajos festményeinek retrospektív kiállítását a párizsi René Galéria rendezte meg. A katalógus tíz reprodukciót közöl Kassák alkotásairól, — az első alatt az 1920-as évszám, a legutolsó alatt 1962 olvasható. Kassák két franciára lefordított költeménye, önéletrajza, valamint Jean Arp, a nagynevű szobrász, Jean Cassou múzeumigazgató és Michel Seuphor esztéta nyilatkozatai olvashatók Kassák művészi munkásságáról. Cassou, a párizsi Modern Művészet főigazgatója — többek között — a következőképpen méltatja a magyar író-festőt: „Kassák az absztrakt művészet keletkezésekor tűnt fel, a pionírok korszakában, elfoglalva helyét a nagy képzőművészeti forradalmak kavargásában, amely végigsöpört Európán a század első évtizedeiben... Körülötte gazdag forrongás van, de ő kimunkálja a saját útját, amely szigorú, következetes és tiszta. Író és festő, kemény akaratú és érzékenyen reagáló, aki kutat, vitázik és dönt. És kialakítja a maga tökéletességét, hajlíthatatlanságát és kristálytisztaságát." A kiállításról és a Brüsszelben kiadott „Hommage à Lajos Kassák" („Tiszteletadás Kassák Lajosnak") című kötetről (amelynek munkatársai között szerepel Pierre *Emmanuel*, a nagy francia katolikus lírikus is) egy egész sor lap meleg elismeréssel emlékezett meg, így az „Express", a „Le Journal des Arts", a „Les Nouvelles Littéraires", a belga „Le Journal des Poètes", s az év elején Kassák három konstruktivista alkotásának reprodukciója képeslevelezőlapon is forgalomba került Párizsban.

IX. Pest megyei képzőművészeti kiállítás. Szentendrén rendezték meg a Pest megyei művészek idei kiállítását, amely sajnos alatta marad annak a színvonalak, amelyet egy szentendrei tárlattól joggal elvárunk. Hiszen — mint Németh Lajos műtörténész írja katalógus-előszavában — e városkában „kiállítani felelősség és elkötelezettség." Czóbel Béla nagyméretű, a 20-as években festett enteriőrje, Modok Mária finom kis virágcsendéletének tiszta, igaz csendülése, Barcsay Jenő három apró képe, két Szántó Piroska-mű s még néhány (de nagyon kevés) kép emelkedik ki a nem kellő gondossággal összeválogatott anyagból.

Bornemisza Géza jeles öreg művész, 55 év előtt Párizsban Matisse tanítványa volt. Fernyedt, marcipánszínű munkái helyett bizonyára lehetett volna különbeket találni. Az lett volna az ősz festő igazi megbecsülése, ha méltóképpen szerepelteti a rendezőség... Lipovniczky László gyakorlott akvarellista. A nehéz technika — mint mondani szokták — a kisujjában van. Feltűnő azonban, hogy művészi igényei milyen kis-szerűek: megáll a virtuóz pillanatfelvé-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1963. JÚL.
VIGILIA

Csigány Dezső

telnél. S bár természetesen mindegyik művészi technika egyformán rangos lehet, — mégis beszűkülését jelentheti egy viszonylag fiatal művésznek, ha lehorgonyoz az akvarell mellett, s kitér a nagyobb erőpróbák elől.

A katalógusban szereplő magvas tanulmányt Németh Lajos írta. Nem az ő hibája, hanem a figyelmetlen korrektoré, hogy *Vass Elemér* festő keresztneve *Vas István* költőével cserélődött fel, s hogy Matisse neve is hibásan szerepel. S egy szentendrei kiállítás katalógusának borítólapja hogy lehet ilyen vásári? *(Dévényi Iván)*

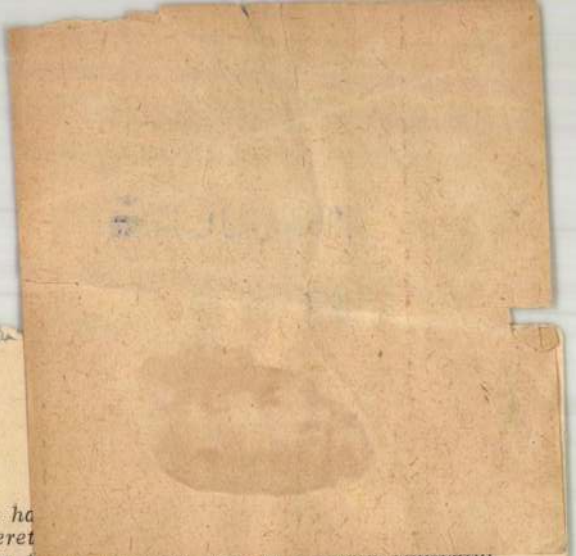

még nevét is felcserélte a szebben ha
bátyja, Philip Emanuel oldalán ismeret
Bolognába utazott. Nyolc esztendeig tanult Martini oldalán s olyan ízig-vérig olasz komponista lett, hogy Burney a legjobbak között emlegeti. Johann Christtian életének nagy részét később Londonban töltötte, mint híres operaszerző és virtuóz csembalista. A Philadelphiai Kamarazenekar egyik híres, éneklően, olaszosan könnyed versenyművét szólaltatta meg, az Op. 13. D-dúrt. Előadásukban érezni lehetett a rokokó lebegő könnyedségét, amely Mozart művészetének is egyik éltető eleme volt. Nem véletlen, hogy Johann Christian Bachot Mozart

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

A KÖNYVTÁROS

1969 JAN

...sak *a világirodalomhoz fűződő viszonyát*, ...mi hatásvizsgálat hiányát — emelnénk ki, ...ott *kapcsolatait a kor egyéb szellemi áram-*...enével stb. Mindez azt mutatja, hogy Ady ...alapozású volt, emberi alakját legendák

1021

Czigány Dezső szénrajza

Czigány Dezső

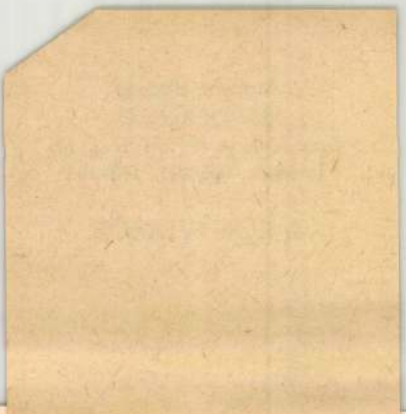

érte meg
eti Tan
gódva, t
ként —
az elkoc
az éle
bátor k
nár ner
őkészíté
tottak k
ikásoszt
rójuk le a költői életmű nagysága előtt, h
mel is, s 1919 jubileumáról szólva Ady dia

Kérdéseink éppen ezzel kapcsolatosak.
minden összetevőt figyelembe véve látta
miszerint „vátesz" volt, aki egyszerűen a
felismerésekig, amelyek másoknál szorgalr
Nem rejtjük-e a költőt olyan misztikus kö
saját maga vont arca elé? Hiszen a száza
ideje is volt, a jövendő hite ködös messiani
ez az atmoszféra. Jobban, mint korábban hi
Költői eszköztára, látomásos képei innen f
hetők felismerései is? Csakugyan gordiuszi
burkait, hogy mélyükre hatoljon?

Nagy írók körül nagy legendák szoktak
tusuk utólag beigazolódik. Petőfi is így nőtt
önnön költői hírneve, a *Szeptember végént*
bánt engemet című versét pedig hősi halála
ben pedig ösztönösséget láttak. Így született
ve" alkotó költő mítosza, akit a révület is
képzelet parafrázisait nem szabad a valóság
natnyi lelkiállapot kifejezése nem azonos a
nak adataink arról is, hogy Petőfi nem ak
gondolt, mert éppen így használhatott volna
nek. De — nagyon távoli példákat sorakozta
is. Ilyen Füst Milán esete, aki maga burko

Kánya külügyminiszter nyilatkozik a budapesti magyar-olasz-osztrák értekezletről

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

Kánya Kálmán külügyminiszter Giovanni *D'Alo*-nak, a Stefani Iroda állandó budapesti tudósítójának, aki karácsonykor foglalta el állomáshelyét, a küszöbön álló hármasértekezlettel kapcsolatban a következő nyilatkozatot adta:

— A legőszintébb örömmel tölt el, hogy a római protokollállamoknak küszöbönálló értekezlete alkalmából Budapesten fogjuk üdvözölhetni olasz és osztrák barátainkat, akiknek nemzeteihez minket a kipróbált barátságnak és igaz nagyrabecsülésnek mélyen a lelkekben gyökerező érzései fűznek.

— A római jegyzőkönyveket aláírt államok külügyminisztereinek budapesti értekezlete meg fogja vizsgálni mindazokat a kérdéseket, amelyek a három államot közvetlenül érdeklik és a tanácskozások természetesen ki fognak terjeszkedni az összes fontosabb európai problémákra is.

— Meggyőződésem, hogy ezek a budapesti tárgyalások Magyarország, Olaszország és Ausztria népei összetartásának és a kölcsönös bizalmon felépülő tradicionális barátságnak megerősítését fogják jelenteni.

Gayda cikke az olasz félhivatalosban

„Magyarország katonai egyenjogúsága a megvalósulás stádiumában" „A román belpolitikai átalakulás kedvezőnek látszik a dunai helyzet tisztulása szempontjából" — A romániai magyar kisebbség helyzete

Róma, január 7.

Az olasz közvélemény érdeklődése a küszöbön álló *budapesti értekezlet* felé fordul. A lapok vezető helyen foglalkoznak az eseménnyel és részletesen közlik a nagyszabású budapesti előkészületeket.

Virginio *Gayda* a félhivatalos Goirnale d'Italia vezércikkében »Békeépítmény« címmel foglalkozik az értekezlettel. A római jegyzőkönyvek Mussolini kezdeményezésére a gazdasági világválság és a Duda-medence politikai nehézségeinek idején jöttek létre. A nemzetközi együttműködés *szűk, de konkrét körét* teremtették meg, szemben a túlméretezett és önmagukban megnemálló *Tardieu*-féle és *Hodzsa*-féle dunai tervekkel. Az egyezmények hivatása az volt, hogy *megóvják a helyzetből folyó zavaroktól és veszélyektől azt a két államot, amelyet a háború után legjobban megcsonkítottak és amelyek mint egy magasszínvonalú civilizáció letéteményesei még fontos történelmi feladatok elvégzésére alkalmasak.*

— Ebben az értelemben az egyezmények kettős célt szolgáltak: politikailag azt, hogy *megvédjék a két dunai állam függetlenségét és nemzeti épségét*, gazdaságilag pedig, hogy *előmozdítsák kivitelüket és gazdasági életük megerősítésével elősegítsék nemzeti feltámadásukat.* Mint mindenki láthatja, ennek a célnak teljes mértékben meg is feleltek. *Ausztria és Magyarország nemzeti léte megerősödött* és a két ország újból elfoglalta a dunai hatalmak között az őt megillető és semmivel sem csökkent jelentőségű helyet. *A két ország katonai egyenjogúsága, amely annyi vitára adott okot, a tényleges megvalósulás stádiumában van és ezt az egyenjogúságot ma már senki sem vitathatja el.* A kisantant azelőtt ellenséges köre engedett merevségéből és *itt ott az együttműködés új lehetőségeire nyílik kilátás.* A budapesti összejövetelen *nem kerül sor újabb okmány aláírására.*

Gayda ezután a középeurópai helyzet legújabb alakulásával foglalkozik és rámutat arra, hogy *Olaszország mindig elismerte Németország jogos középeurópai érdekeit.* Utal a cikkíró a belgrádi olasz—jugoszláv megállapodásokra, amelyek *összhangba kerülhetnek a római egyezmény rendszerével* minden fúzió vagy konfúzió nélkül is. Megemlíti, hogy a *Jugoszlávia és Magyarország közötti kapcsolatok a tisztulás útján vannak.*

A vezércikk ezután Romániával foglalkozik és megállapítja, hogy *a román belpolitikai átalakulás kedvezőnek látszik az Olaszországgal való együttműködés és a dunai helyzet tisztulása szempontjából is.* A Románia és Ausztria közötti kapcsolatok tisztázása könnyű dolog, *Magyarország tekintetében azonban itt van a kisebbségi kérdés*, amely mindkét részről felkeltette a nemzeti szenvedélyeket és a politikai vitát. Ezzel a kérdéssel természetesen *szembe is fognak nézni.* Goga miniszterelnök kijelentései azt mutatják, hogy *az új román kormányzat tisztában van ezzel a problémával*, amelynek a magyar-román kapcsolatok és a dunai béke szempontjából nagy fontossága van. A kérdés egyébként Románia alapvető érdekeit érinti, minthogy fontos részét alkotja Románia nemzetközi kapcsolatai megszilárdulásának.

Gayda végül megemlékezik a róma—berlini tengely fontosságáról, rámutat *a Franco-kormány elismerésére*, valamint a kommunistaellenes *német-olasz-japán egyezményre.*

— Mindezek a körülmények, — írja — amelyekhez Olaszországnak a Népszövetségből való kilépése is hozzájárul, *új, építőcélú európai külpolitikai módszert és nagyszerű akciót jeleznek.* Kétségtelen, hogy valamennyi európai állam — és elsősorban természetesen a baráti államok — ezen a téren olyan motívumokat találhatnak, amelyek magatartásukra és tájékozódásukra is alakító hatással lehetnek.

Az angina pectoris — a rohamokban fellépő nyomasztó szívtáji fájdalmak — kezelésében reggel ½, esetleg ¼ pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz is elegendő ahhoz, hogy a belek oly igen fontos működését elrendezze és megfelelő emésztést biztosítson. Kérdezze meg orvosát.

Menekül a tőke Romániából

Szigorú kormányintézkedések Szigorított ellenőrzés a határokon

Bukarest, január 7.

A kormány *szigorú intézkedéseket hozott a tőkemenekülés megakadályozására.* A határon az utasokat *tüzetes ellenőrzés alá vetik.*

Nagy diplomáciai körútra indul Micescu külügyminiszter

Micescu külügyminiszter a külföldi diplomaták kíséretében pénteken este Arad környékére utazott, ahol vadászatot tartanak. A szombaton rendezendő vadászat után *Micescu egyenesen Prágába utazik*, ahova január 9-én délután érkezik meg. Itt *Krofta* külügyminiszterrel és a cseh kormány többi tagjával fog tárgyalni. Micescu prágai látogatásának az a célja, hogy az új kormány érintkezést keressen a harmonikus együttműködés érdekében szövetségesével, Csehországgal. A román külügyminiszter Prágából január 10-én délután *Belgrádba utazik.* Itt Sztojadinovics miniszterelnökkel fog tárgyalni. Belgrádi tárgyalásai is rövidek lesznek, tekintve, hogy Sztojadinovicsnak a következő napon már Berlinbe kell utaznia. Bár rövid az idő, meg fogják tárgyalni a Népszövetség programján szereplő kérdéseket. A két látogatás után Micescu *Genfbe megy*, ahol résztvesz a Népszövetség januári ülésszakán, majd Genfből *Párizsba utazik* és ott tesz látogatásokat.

Péntek délben *D. R. Joanitzescut kinevezték földművelésügyi miniszterré.* Joanitzescu már le is tette az esküt. A kinevezés nagy meglepetést keltett, mert az új miniszter eddig *Vajda román frontjának egyik vezére volt s Vajda tiltakozása ellenére lépett be a kormányba.* Ezzel összefüggésben híre terjedt, hogy *a román front ketté fog szakadni.*

Választás: április 8.

Egyes lapok jelentése szerint *az új választásokat április 8-ára írják ki.*

Az olasz impérium elismerése

Róma, január 7.

A román kormány értesítette az olasz kormányt, hogy új román követet neveznek ki Rómába. Az új követ megbízólevelét *Olaszország királyához és Etiópia császárához címezik.*

„Sokan fogják sajnálni csakhamar, hogy olyan igazságtalanul bántak el Magyarországgal" — írja az Oeuvre

A Populaire szerint Genf elé kell vinni a romániai zsidóság jogsérelmeit

Párizs, január 7.

A francia közvélemény *helyesléssel* vette tudomásul, hogy Franciaország és Anglia a román kormányt diplomáciai úton figyelmeztette a kisebbségi szerződések megtartására. A bal- és szélsőbaloldali sajtó, amely kezd komoly érdeklődést szentelni a kisebbségi kérdésnek, a helyzet megítélésénél elsősorban *a zsidóság sorsát* tartja szem előtt.

— Figyelmeztetnünk kell a francia és az angol kormányt arra, — írja a szocialista Populaire — hogy *a romániai zsidóság helyzetére vonatkozó szabályzat éppen az ő alkotásuk*, kötelességük tehát tiszteletet szerezni ennek a szabályzatnak és *a Népszövetségi tanács elé kell vinniök azt a jogsértést, amelyet az egymillió főnyi román zsidóság elszenvedett.*

Az *Oeuvre* a romániai kisebbségek helyzetével foglalkozva most *elsőízben száll síkra a szerződések igazságtalanságai ellen* és azt mondja, hogy *nincs messze már az az idő, amikor sokan sajnálni fogják, hogy olyan igazságtalanul bántak el Magyarországgal.* Micescu prágai tárgyalásainak legkényesebb pontja a magyar kisebbségre vonatkozó tárgyalások fonalának újrafelvétele lesz. *A Goga-kormány aligha lesz hajlandó a magyarokkal kisebbségi egyezményre lépni.*

Magyarország a prágai megbeszélések középpontjában

Párizsban úgy tudják, hogy Micescu román külügyminiszter prágai látogatása során *főként a magyar kisebbségek* irányában követendő politika kérdését vitatják meg.

— Túlzás nélkül megállapítható. — írja a Temps prágai tudósítója — hogy *a prágai megbeszélések középpontjában Magyarország fog állani.* Micescu azon lesz, hogy Prágát megnyerje Románia új politikájának. Lehetséges, hogy *Sztojadinovics* jugoszláv miniszterelnök, aki Berlin felé vezető útján Prágában kiszáll, hasonló irányban fog tárgyalni. Annyi bizonyos, hogy *a most elkövetkező napok igen nagy fontosságúak lesznek a kisantant politikájának későbbi irányválasztása szempontjából.*

---

volt arra, hogy efféle szadizmusban élje ki lelkének titokzatos szenvedélyeit. Most már komoly művészi sikerei voltak; tagja volt a *Nyolcak* társaságának, mely szinte forradalmasította a magyar piktúrát s a *Kernstok* Karoly, *Berény* Róbert, *Márffy* Ödön, *Tihanyi* Lajos, *Pór* Bertalan, *Czóbel* Béla s *Orbán* Dezső társaságában rendezett nagy kiállítás egyidőre valósággal »divatos« csengésűvé tette *Czigány* Dezső nevét s ezt a nevet a *Művészház* kiállításai utóbb igazi értékké csiszolták.

De jött a háború, a forradalom, a kommün, az összeomlás s a katasztrófa annyi más ember egzisztenciájával együtt maga alá temette a *Czigány* Dezső művészi karrierjét is. Egyideig Párizsban és Nizzában élt, ahol a *boche* piktor természetszerűleg nem kaphatott pénzt munkáiért, a gyermekeinek kellett őt eltartaniok. És mikor harmadszor is megnősült, akkor meg a feleségének előkelő családja támogatta rendszeresen. Nem anyagi nélkülözés volt tehát oka szörnyű tettének, büszke lelke *erkölcsi nyomorúságnak* érezte, hogy a feleségének juttatott apanázsból — a művész érzése szerint »könyöradományból« — kell élnie. S ehhez a kínzó érzéshez járult még az a semmi lelki erőfeszítéssel le nem bírható *szadizmus* is, mely a családirtás előtt is már annyiszor adta kezébe a fegyvert, s mely az évek folyamán — lehet! — őrültséggé terebélyesedett ki benne. Hogy aztán ez az őrültség hogyan robbant ki belőle a végzetes »pillanatban«, ennek megítélése már a pszichiáter dolga lenne, ha ugyan egy halottal kezdeni tudna valamit a legbölcsebb pszichiáter is.

Fájdalom, mi, barátai, akik állandóan érintkeztünk vele rövid élete folyamán, mi is most utólag tudjuk csak összerakni azokat a mozaikdarabokat, melyekből e tragikus életnek képe kialakul s ez a tudat még csak fokozza bennünk a fájdalmat, amit a magyar művészet vesztesége fölött érzünk. S ha írásban adott végakaratára gondolunk, melyben képeinek elégetését parancsolja, meg kell borzongnunk, *a szadizmusnak ettől a tébolyától*, mely nemcsak feleségének, gyermekének, unokájának és önmagának nem kegyelmezett, de még sírjából is kinyujtja csontkezét, hogy elpusztítsa munkáit: lelki és szellemi gyermekeit is.

Tao Te King

*

Évszázadokon át egyetlen háborúja sem volt Kínának. A nép nem ismerte sem a nyomort, sem az elnyomatást. Az emberiség »aranykora« a sárga emberek földjén nem volt mese, nem volt utópia. Ez annak volt köszönhető, hogy az emberek helyesen gondolkoztak. Harmadfélezer évvel ezelőtt írásba is foglalták azokat az eszméket, melyek az egyént és a nemzetet a helyes életre tanítják. A kínaiak ennek a könyvnek a szerzőjét Lao Ce néven ismerik, ami annyit jelent, mint Régi Bölcs. A császár főlevéltárosa volt; könyvének befejezése után Tibetbe vonult vissza. Művének címe *Tao Te King*. Ez magyarul annyit jelent, mint »Út — Egyenesvonal — Könyv«, azaz: »Az Út és az Egyenes Vonal Könyve«. 81 vers az egész könyv; az első 37 metafizikai és hittudományi tartalmú, a többi 44 vers szociológia és politika. Én azt mondanám, hogy *ez a kínai Biblia*. Nincs benne semmi történet, — ebben hasonlít némelyik zsidó próféta művéhez, bár kétségtelen, hogy zsidó befolyás nélkül készült. Minden keresztény hittudós, aki ezzel a könyvvel foglalkozott, azt írta róla, hogy »tartalma olyan homályos, hogy már majdnem sötét«. Kétszázhetven évvel ezelőtt Nuvarrete spanyol domokosrendi atya a legkitűnőbb kínai tudósokat hívta segítségül, hogy a Régi Bölcs könyvét tanulmányozhassa, de a kínai tudósok azt mondták neki, hogy a *Tao Te King* értelmét már ezer év óta senki sem tudja: sok benne a bölcsészeti szakkifejezés, melynek értelme már nagyon régóta ismeretlen.

Ha a kínai tudósok ennyire nem ismerik a Régi Bölcs tanításait, természetesen a kínai nép sem ismeri már. Az Út vallása ugyan Kínában ma is a harmadik legnagyobb vallás, de mit használ a vallás, ha tanításait nem követik, sőt nem is értik? A béke vallásának hívei szellemi sötétségbe merültek, s éppen úgy nyomorognak és veszekednek és gyilkolnak, mint mások.

Nem kell megütközni azon, hogy már itt kiütközik meleg érdeklődésem a Régi Bölcs tanításai iránt; hiszen voltak kitűnő jezsuiták, akik azt hirdették, hogy a Tao Te King »az isteni ős-kinyilatkoztatás reflexe«. Nekem különben is minden könyv, mely az embert jobbá akarja tenni, szent.

Most már meg kellene mondanom, hogy mi az az Út és mi az az Egyenes Vonal? Az Út Lao Ce könyvében »a tökéletes élet normája és állapota«. Maga Lao Ce azt írta, hogy »az erkölcstan az Utnak jelenségekben való megnyilvánulása«. Az Egyenes Vonal nem mértani fogalom, hanem az erkölcsi és a természetfölötti dolgokra vonatkozó tanításoknak egybevegyülése. Az emberi tökéletesség lépcsőfokai (felülről lefelé haladva) 1. az Út, 2. az Egyenes Vonal, 3. az emberiesség, 4. az igazságosság, 5. az illem. (Csodálom, hogy sem a zsidóság, sem a kereszténység nem ismerte fel a társadalmi konvenciók rendszerének mint szociológiai fejlődési lépcsőnek mibenlétét s nem számolt a benne rejlő »biológiai valósággal«, amit egyértelműnek vélek az »erő« fogalmával.) A mi civilizációnk tetőpontja az »igazságosság«, mely az »állam«-ban testesül meg. Ez a Régi Bölcs rendszerében igen alacsony fok, felülről a negyedik! A reneszánsz kísérletet tett egy magasabb ideál megalkotására, de ennek csak a nevét találta meg, a humanizmusban; — ha a humanizmus nemcsak az irodalomban és a művészetben, hanem az életben is érvényesült volna, elértük volna a tökéletesedésnek a Régi Bölcs szerint (felülről lefelé számítva) a harmadik lépcsőfokát: az »emberiesség« uralmát. (Megmondjam, hogy mi az »emberiesség«? Ime: »a nemes emberi érzések összességének birtoka és érvényesülése«.) A Régi Bölcs már ezen is túljárt; felismerte az Egyenes Vonalat s ami még ennél is magasabbrendű: az Utat. Nem érdekes-e, hogy mikor a jezsuiták lefordították az evangéliumokat kínai nyelvre, János evangéliumát nem így kezdték: »Kezdetben vala az Ige«, hanem így: »Kezdetben vala a Tao«... Kérem, igyekeztem én megismerni a »Logosz« értelmét, de a jánosi »Ige« agyam számára még megfoghatatlanabb, mint a Régi Bölcs könyvében a Tao, az Út...

Minden európai nyelvre le van fordítva a Régi Bölcs könyve. A sinologusok azt mondják, hogy egyik fordítás rosszabb, mint a másik; különösen rosszak a német és angol fordítások, sőt ezeknek legnagyobb része érthetetlen. Legjobbnak tartom Ular francia fordítását, de ez is csak nagyon művelt emberek kezébe való, mert tele van ilyen kifejezésekkel: *effectualité*, — *amphigénique*, — *aphorme*, — *aphénomenal*, — *desindividualisation*, — *disgrégation* stb., stb.

Miután csak a nehéz feladatokat szeretem (mindent, ami könnyű, másnak hagyok) s szenvedélyem az érthetetlennek látszó dolgot könnyen érthetővé tenni, hosszú időre beletemetkeztem a Régi Bölcs könyvébe és le is fordítottam úgy, hogy a legnehezebb filozófiai fogalmakat is közhasználatú, tiszta magyar szavakkal fejeztem ki, magyarázó körülírások mellőzésével s az eredeti szöveg formájának és ritmusának megtartásával. Nem volt éppen gyerekjáték... Ha rejtett munkáimnak ez a darabja valaha (száz év mulva!) napvilágra kerül, talán méltányolni fogja eljövendő bírám, az Utókor... Ime egy kis mutató, a *Tao Te King* LX. szakasza:

Kormányozni annyi, mint kis tűznél főzni...
Hol a Társadalom az Útban fejlődik,
az Észnek nincs egyéni Akarata;
Nem, mintha az egyéni Akarat már nem léteznék,
de nem irányul már Más ellen;
Nem, mintha az egyéni Akarat nem irányulhatna Más ellen:
de a Tökéletes nem irányítja Más ellen.
A Tökéletes és a Más nem ütközik össze soha:
Mert Egyenes Vonaluk ugyanaz.

A LXIII. szakasz így szól:

Akarj, de ne akarva akarj.
Cselekedjél, de ne akarva cselekedjél.
Érezz, de ne akarva érezz.
A nagyot nézd kicsinynek,
a sokat kevésnek,
a rosszat jónak.
Ami nehéz, a könnyűből ered,
A nagy pedig a kicsinek sarja.
A nehéz társadalmi kérdések a könnyűkből erednek,
A nagy társadalmi kérdések a kicsinyekből fakadnak,
Ennek megfelelően:
A Tökéletes nem bajlódik azzal, ami már nagy,
hanem ép azért ő hozza létre a nagyot.
Ki sokat ígér, keveset tart meg.
Ki mindent könnyűnek hisz, annak nehéz minden.

Tehát:

A Tökéletes mindent nehéznek hisz,
Így nem talál semmit nehéznek.

Mély bölcsesség van a LXXV. szakaszban is:

A nép szenved, ha a gazdagok dúslakodnak:
Im a nép szenvedésének az oka.
A nép izgatott, ha a nagyok őrült dolgokat műveinek:
Im a nép izgalmának az oka.
A nép megveti a halált, ha a nép a nagyok rabszolgája:
Im a halál megvetésének az oka.
Aki nem rabszolgája az életnek, erkölcsösebb,
Mint az, aki imádja az életet.

Nekem tetszik ez a kis vers is:

Észrevehetetlen a kormány — boldog a nép!
Atyáskodó a kormány — boldogtalan a nép!
Szerencsétlenség? — Mennyi szerencse körötte!
Szerencse? — Mennyi baj rejlik benne!

Hogy ráfizet most Kína, hogy már nem érti meg a Régi Bölcsnek tanításait!

MOST JELENT MEG!
A mindennapi élet jogi problémái
Ára kötve 10 P
Írta Dr. STRASSNY JÓZSEF
100 oldalon tárgyalja mindazon jogszabályokat, melyek gyakorlati életben naponta előfordulnak.
Kapható Az Est könyvkereskedésében VII., Erzsébet körút 18—20. sz.

Veszedelmesen kiéleződött a francia sztrájkhelyzet

Párizs, január 7.

A sztrájkfronton a helyzet meglehetősen kiélesedett. Az a döntőbíráskodási határozat, amelyet Chautemps miniszterelnök a Goodrich-üzemekben felmerült sztrájkellentétek ügyében hozott, *sem a munkásokat, sem a munkaadókat nem elégítette ki.*

Chautemps miniszterelnök nyilatkozatban szegezte le, hogy a kormány felhívást intéz mind a munkaadók, mind a munkások képviselőihez, hogy találkozzanak egymással a kormány védnöksége alatt és kössenek új megállapodásokat, egyben pedig határozottan kötelezzék magukat az új egyezmények tiszteletbentartására. A *társadalmi béke ilyenmódon megalkotandó kódexét* a kormány a parlament elé terjeszti és törvény hatályával ruházza fel. Ennek az eredménynek elérése céljából a kormány nem habozik teljes felelősségét latbavetni.

Chautemps miniszterelnök *Gignouxhoz*, a Munkaadók Szövetségének elnökéhez levelet intézett, amelyben hangsúlyozza, hogy a munkásviszályok *igen nagy károkat okoznak a francia nemzetnek*. Ezt a helyzetet nem lehet tovább fenntartani és éppen ezért a kormány elhatározta, hogy *a munkaadók és munkások képviselőit a miniszterelnökségi palotába szerdán délután 4 órára tanácskozásra hívja össze*. A miniszterelnök annak a reményének ad kifejezést, hogy ezalkalommal az érdekeltek képviselői között lefolyó barátságos tárgyalások révén sikerül megegyezést létrehozni.

Hasonló tartalmú levelet intézett a miniszterelnök *Jouhauxhoz*, az Általános Munkásszövetség főtitkárához is.

Az üldözött miskolci fegyencet tűzharcban agyonlőtték a csendőrök

Társát elfogták

Miskolc, január 7.

A miskolci katonai fogház két gyilkos fegyencét, *Káló* Rudolfot és *Lukács* Istvánt négy napon át hajszolta a csendőrség. Az első nyom szerint Diósgyőr felé vették útjukat, ahonnan továbbmenekültek Sajószentpéter irányában. Szerdán késő este a két fegyenc beállított egy asztalosmester lakásába, ahol revolveres fenyegetéssel ruhát követeltek, de fenyegetésük nem járt sikerrel, mire továbbmenekültek. Az asztalosmester a látogatásról nyomban jelentést tett a csendőrségnek. Csütörtökön délután három órakor Finke község határában a menekülő fegyencek két csendőrjárőrrel találták magukat szemben. A fegyencek *revolverrel a csendőrökre lövöldöztek, mire azok viszonozták a tüzelést.* A tűzharc során *Lukács* István az egyik csendőr golyójától találva a helyszínen meghalt. Társát, *Káló* Rudolfot a csendőrök sértetlenül fogták el és ma a miskolci katonai ügyészségre szállítják, ahol nyomban megkezdik a gyilkosság körülményeinek tisztázását.

A kegyetlen gyilkosság áldozatát, vitéz *Kocsis* Miklós őrmestert, csütörtökön délután temették el katonai pompával, nagy részvét mellett.

AZ EST egyéni sítúrái
Ausztriába!
7 vagy 14 napos télisport túrák sioktatással, illetve túravezetéssel
7 napi teljes ellátás egy- és kétágyas szobában való elhelyezéssel, adóval, borravalóval, poggyászszállítással, sioktatás vagy túravezetéssel és Hegyeshalomtól a kiválasztott télisporthelyig és vissza szóló gyorsvonat III. oszt. vasúti jeggyel
A tartózkodás tetszés szerinti időre meghosszabbítható és más helyekre is kiterjeszthető
BADGASTEIN (termálfürdőkkel) ..... 227.— schillingtől
BERWANG (1340 m) ..... 226.— schillingtől
FEUERKOGEL (1623 m) ..... 178.— schillingtől
IGLS (függővasútbérlettel) ..... 193.— schillingtől
KITZBÜHEL (5 drb függővasútjeggyel) ..... 245.— schillingtől
KRIMML (1076 m) ..... 166.— schillingtől
MALNITZ (120 m) ..... 149.— schillingtől
MARIAZELL (862 m) ..... 149.— schillingtől
MÜHLBACH AM HOCHKÖNIG (1500 m) ..... 135.— schillingtől
ZELL AM SEE (6 drb függővasútjeggyel) ..... 182.— schillingtől
ZÜRS AM ARLBERG (1720 m) ..... 227.— schillingtől
Részletes felvilágosítást nyujt és ismertetővel szolgál:
AZ EST utazási és menetjegyirodája, Budapest, VII., Erzsébet körút 18-20 sz.

Czigány Dezső festő

EMOR

Magyarország (Esti lap) 1944. jan. 28.

Z.P.A.

Czigány Dezső hagyatéki kiállítása

Az évekkel ezelőtt elhúnyt jeles festőművész 86 darabból álló hagyatékából rendezett kiállítást az Alkotás Művészház. Az emlékkiállításon a kiváló festő markáns művei fájdalmasan emlékeztetnek a veszteségre, amely a magyar képzőművészetet érte Czigány Dezső tragikus halálával. A képek legtöbbjén érezhető, hogy a francia impresszionisták tagadhatatlan hatást gyakoroltak a festőre, de a művész izmos, eredeti tehetsége megőrizte sajátos, egyéni stílusát. Mély tónusú, leegyszerűsített formái tiszta, kiforrott felfogásról tanuskodnak. Önarcképei, »A bíboros«, »Éneklő barát«, »Szerzetesfej«, valóban tiszta értékek. Érdekesek az Ady Endréről festett karakterisztikus portrék, valamint a francia kispolgárról és a francia nőről festett tanulmányfejei. »Izzó napsütés« című képén érezni a rekkenő meleg forró levegőjét, míg az »Útkanyar a Rivierán« című festményén merész, lendületes tagoltság mellett is egységesen egybefogott a táj. Csendéletei bravúrosak. A kiállítás, amely valóban értékes művészeti eseményt jelent, február 2-ig marad nyitva. *(Z. P. A.)*

1328. HAMEDAN FUTÓSZŐNYEG, vier Medaillone. XIX. Jh. 425

l. XIX. sz. — Schirasteppich, mit vier Medaillons.

almettasorok. — Persischer Teppich, schwarzer Spiegel

– Ferahanteppich, mit herater Muster. 145×315 cm.

ével, sávos kerettel. XVIII. sz. — Ghiordes Gebetteppich.

illonnal. XIX. sz. — Boccharateppich. XIX. Jh.

ben nyujtott diszités. — Persischer Laufteppich, mit

edaillonnal. — Grosser Kirmanteppich, mit zackigem

y nagy rozetta és két nagy palmetta, sárga kerettel.
roten Spiegel grosse Rosette und zwei Palmetten.
Illusztr. XLIII. tábl.

nal. XIX. sz. — Afganteppich, mit Medaillone in drei

SANTUS: IOHES: BANTISTA

látható, ki jobb kezével mutat és baljában irattekercset tart, a melyen kilencz sorban ezeket olvashatjuk:

ECCE | ANGN | US DEI | ECCE |
QUIT | OLLI | TIPE | WA | N

Origány Dénő

Erod Péter András: Az magyar festészet kiala-kulása. Ujkin 1931. 82. l. 83. l. 85. l.

Tafel mit Gold verziert, welche die heil. Nemesius Mart. und Jahannes Baptista darstellt.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok az Orsz. Képtban: 1873: 20 és 21. *Spinello Aretino:* St. Nemesius, St. Johannes B., im Giebel der Prophet Jesaias . . . Predella des Vorigen (Martyrium des St. Nemesius, Martyrium Johannes). — 1876, 1878, 1879: III. 69 és 70. *Spinello Aretino:* Sz. Nemesius, sz. János, felettük Jezsaiás próféta . . . Az előbbinek párja (Sz. Nemesius vértanusága, János vértanusága). — 1881: 33. *Spinello di Lucca d'Arezzo:* Legfelül Ezsaiás próféta, középütt szt. Nemesius és ker. szt. János, a predellán szt. Nemesius és ker. szt. János martyrhalála és egy férfiszent. — 1888: I. 36. *Spinello di Luca d'Arezzo:* A chiusurii monte olivetoi benczés kolostor oltárképének egyik szárnya. — 1896, 1897: I. 36. *Spinello di Luca d'Arezzo:* Szt. Nemesius és ker. szt. János. — 1897: I. 36. *Spinello di Luca d'Arezzo:* Die Heiligen Nemesius und Johannes der Täufer. Predella: Zwei Darstellungen aus dem Leben des heil. Joh. d. T. — 1898: I. 36. *Spinello di Luca d'Arezzo:* Tableau: Saint Nemèse et saint Jean Baptiste. Predelle: Deux épisodes de la vie de saint Jean Baptiste. — 1901, 1904: I. 36. *Spinello di Luca d'Arezzo:* Szt. Nemesius és ker. szt. János.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Cz

NÓGRÁD

1983 MÁJ 28

1021

Emlékezés Czigány Dezsőre

1883. június elsején született Czigány Dezső, a Nyolcak egyik tagja. Ady Endre szövetségese, egyik portréjának alkotója. Hollósy Simon tanítványa volt, de igazi indíttatásait nem Nagybánya, hanem Cézanne és Gaugin művészete jelentette számára.

Bádogosmester fia volt, s ahogy feljegyzik róla, tudott órákig hallgatni társaságban, de kedvező pillanatban képes volt derűjével, vidámságával magával ragadni társait. Rendkívül összpontosító érzékkel rendelkezett, s ezt a képességét gyakorolta is.

Sokat nélkülözött, tehetsége, kiváló művei ellenére sem lett osztályrésze a siker és az anyagi elismerés. Kabos Ede karolta fel. Szoros szálak fűzték nemcsak Adyhoz, hanem a polgári radikálisok köréhez.

Igazi társasága azonban a Nyolcak köre, Kernstok Károly, Tihanyi Lajos, Berény Róbert, Pór Bertalan, Orbán Dezső, Czóbel Béla, Márffy Ödön. Több közös kiállításon szerepeltek együtt Budapesten, Nagyváradon, Aradon és másutt az 1910-es években. A kritika akkor kiemelte Czigány Dezső csendéleteit, a „paraszti-indigó kékes terítőket, vakító fehér bögréket". A csendélet Cézanne művészetében nyerte el igazi rangját, s az ő almáit folytatta méltó ízléssel, erővel Czigány Dezső, s ez a cézanne-i, Czigány Dezső-i alma még átgurult Kosztolányi Dezső Virág Benedeket köszöntő versébe is.

Rendkívüli tudatos festő, aki pontos mérlegelés alapján építi fel képeit a színek és formák egyedi elosztásával, így minden motívuma sűrített.

Egyik fő műve az 1910 körül festett Gyermektemetés, mely vakítóan kék egével, zöld mezőtömbjeinek, sárga búzaasztagainak nyugtató ellenpontjaival békélteti meg az emberi drámát. Ady-portréiban az anatómiai hasonlóság érvényre juttatása mellett a költő méltósága és nagysága is érvényesül, akár tájképpel motivált Önarcképén is. Nagy korszaka az 1910-es évekre esik, ekkor született Fikuszos csendélete, Téli tája, Bíborös önarcképe és Magányos fa című festménye, mely akaratlanul is Csontváry cédrusainak méltó és közeli utórezgése.

Száz éve született Czigány Dezső, s életművét bármennyire is kultúránk számottevő értékeként tartjuk számon, van teendőnk vele kapcsolatban. Több műve joggal található a Magyar Nemzeti Galériában, munkásságának monografikus feldolgozása azonban máig nem készült el.

Losonci Miklós

Fehér csendélet

Kék akt tájban

CZIGÁNY DEZSŐ

Egy nevelő „gyűjteménye".

Kezdetben még hárman beszélgetünk egy kollégiumi szobában estébe, éjszakába belenyúló időben, de míg a harmadik ébren van, addig is inkább csak a rezonőr szerepét vállalja, sőt, hangulati aláfestésként jóhangú gitárt penget és dúdolgat magának, éppen csak belehallgatva a beszélgetésbe. *A fordulópontot, amikor az irracionális, nem egészen ellenőrzött, szabadon feltüremlő elemek elszabadulnak* — éjfél körüli időpontra teszik a hozzáértő szakemberek (pszichológusok stb.), de írt erről szép novellát egy romániai magyar író is Apolló és az őrület címmel (Panek Zoltán).

A jelenség lényegét mindenki ismeri. Az este, az éjjel lazábbá teszi az embert, könnyebben megoldódik a nyelve, meglódul a fantáziája és így tovább — erre jött a mondás, figyelmeztetve az éjszaka buktatóira, hogy „Aludjunk rá egyet..." *De az[illegible] nem mnden badarság, ami ilyenkor szóba kerül,* leg-

[illegible] egy másik régióba, ahol nincs sem éberség, sem igazi butaság, vele már nem kell törődni, maradunk ketten, a nevelő kedvenc témájához ér: arról beszél, *mit jelent az emberek egymásra találásában a felismerés és a jó értelmű irányitottság.* „Amikor a középiskolás gyerekek közé kerültem — magam is valamiféle különlegességnek számítottam, de ezt most hagyjuk, nem ez a fontos... A csoportban élt három-négy olyan gyerek, akik valahogy mások voltak mint a többség, kiríttak a környezetükből egyszerűen azért, mert máshogy gondolkodtak, más srófra járt az agyuk, mást tartottak fontosnak, mint a többiek. Ezek külön érzékelték ugyan egymást, egymás különlegességét, de egyben utálták is a másikat. Valahogy sikerül összehozni őket, valamilyen szinten tudatosítani velük, hogy mindenki értékes lehet körülöttük, de mert ők valahogy mégis mások, nem értékesebbek, csak mások — tartozzanak össze! Nem ment minden simán, most mégis ott tartunk mi négyen-öten, hogy felismerték egymás és

bak, mint régen, amikor egyedül küzdöttek önmagukkal, másokkal, önmagukért." Ezt a jellemzést holnap reggel is vállalni lehet.

Frics Tamás és junior.

Az első salgótarjáni kerékpáros nyílt túrára félszáz általános iskoláskorú gyerek jelentkezett nagyon eltérő képességekkel és még változatosabb műszaki állapotú kepárokkal. *A színes, vidám mezőny mégis kigurult a rajthelyről,* elől, hátul rendőrségi gépkocsi biztosított — nem állíthatom, hogy sokkal könnyebb dolguk volt, mint a kerekezőknek: tizenöt kilométeres „sebességel" kísérni őrületes kánikulában ezt a zsák bolhára hasonlító gyerekcsoportot (meg is érdemelnének valamiféle külön dicséretet, vagy egy nagyadag fagylaltot legalább utólag), de a felnőtt által ellenőrzött élboly és az utóvéd munkáját a mezőny közepe táján egy régi SBTC-s bringás a magyar válogatott szintidejét kétszer is teljesítő Frics Tamás és fia példamu-

volt, sorra dőltek ki a géphibák miatt a túrázók (a gépeket sorra meg is kellett javítani menetközben) és amikor már kicsit lankadt a lendület jött a Frics-sztori arról, miként találkozott egy versenymezőny valamikor egy út közepére lecövekelt tyúkkal, amit mindenki sorra „pofozgatott". A mezőny végén hajtók még azt is látták, amikor a szárnyas kinjában megtojt a betonon .. Egy ilyen sztori a maga helyén legalább tíz kilóméterre elegendő jó kedvet biztosít.

Egy kis szőke „menő".

Ugyanezen a nyílt túrán elindult egy kilencéves kisfiú is. Kezdetben a boly elején hajtó kisebbek között kerekezett, de már Kisterenye környékén látszott rajta, hogy *élete legnagyobb vállalkozásába kezdett.* Sokáig sikerült elbújnia a mezőnyben, ott használta fel energiáját, de már Mátraszele előtt az emelkedőnél egyre hátrébb csúszott. Akkor még sikerült feltonáznia magát a csúcsra, újra eltűnt a mezőnyben, de a

hátrébb maradva. Inni akart a felajánlott gépk[illegible] konok fejcsóválással szótl[illegible] elutasította, de látszott r[illegible] elkészült az erejével, csal[illegible] *kilencévesek büszkesége,* [illegible] *rata tartja meg a nyereg*[illegible] „Ez inkább leesik a gé[illegible] de nem adja fel". Aztán [illegible] derült, reggel nem evett [illegible] egy szelet csokoládét és [illegible] kis uborkát (?!), ezzel hajtott ötven kilométert csúcsmelegben a betonon. Az apja mindössze a tóstrandi kerékpáros ügyességi versenyre engedte le a lakótelepről. Ebből lett a félszáz kilométerres túra (a többiektől kapott szendvicset három falással eltüntette). Aztán eltűnt a hátsó sorokból, végighajtott a célig — ha, egyáltalán volt győztese ennek a túrának, akkor ez a kis szőke felállhatott az *akaratverseny* legmagasabb dobogójára.

Egy szép lány sír.

Az imént mondott verset

tette a „másik nagyapám" [illegible], és én a két másikból egy „egyiket" csináltam, nincs mentség. A jeles író humorral oldotta fel a bogot, nem rohant panaszra sehova, nem kért helyreigazítást a főszerkesztőmtől, még vigasztalt is hozzám írt soraiban, tanácscsal szolgált, hogy titkolhatnánk el közösen. Ekkora bölcsességhez kis epe szükségeltetik. Vagy nagy családfa.

— A hatodik?

Kis változtatással a költő szavaival: „a hatodik te magad légy..."

T. P. L.

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

1983 JUN 4.

CZIGÁNY DEZSŐ

1021

Emlékezés Czigány Dezsőre

SZÁZ esztendeje, 1883. június elsején született Czigány Dezső, a Nyolcak egyik tagja, Ady Endre szövetségese, egyik portréjának alkotója. Hollósy Simon tanítványa volt, de igazi indíttatásait nem Nagybánya, hanem Cézanne és Gauguin művészete jelentette számára.

Bádogosmester fia volt, s ahogy feljegyzik róla, tudott órákig hallgatni társaságban, de kedvező pillanatban képes volt derűjével, vidámságával magával ragadni társait. Rendkívüli összpontosító érzékkel rendelkezett, s ezt a képességét gyakorolta is. Helyes irányt választott sokrétű tájékozódása után. Münchenben is tanult, tisztelte Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József törekvéseit, de igazi műhelye, iránytűje Párizs lett. Vonzódott a zenéhez is, kitűnően csellózott, akár Berény Róbert.

Sokat nélkülözött, tehetsége, kiváló művei ellenére sem lett osztályrésze a siker és az anyagi elismerés. Kabos Ede karolta fel. Szoros szálak fűzték nemcsak Adyhoz, hanem a polgári radikálisok köréhez, Vészi Józsefhez, Jászi Oszkárhoz; a költők közül Kosztolányi Dezsőhöz.

Igazi társasága azonban a Nyolcak köre, Kernstok Károly, Tihanyi Lajos, Berény Róbert, Pór Bertalan, Orbán Dezső, Czóbel Béla, Márffy Ödön. Több közös kiállításon szerepelték együtt Budapesten, Nagyváradon, Aradon és másutt az 1910-es években. A kritika akkor kiemelte Czigány Dezső csendéleteit, a „paraszti-indigó kékes" teritőket, vakító fehér bögréket". A csendélet Cézanne művészetében nyerte el igazi rangját, s az ő almáit folytatta méltó ízléssel, erővel Czigány Dezső, s ez a cézanneli Czigány Dezső-i alma még átgurult Kosztolányi Dezső Virág Benedeket köszöntő versébe is.

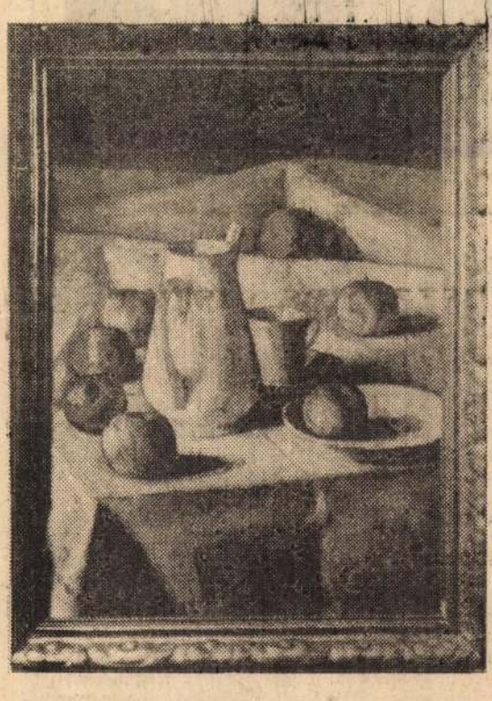

Csendélet

Két akt tájban

A Nyugat kritikusai — Bálint Aladár, Lengyel Géza — úgy vélik, Czigány Dezső képei finoman erőteljesek, sok meglepetést tartalmaznak a jövőre vonatkozóan. Bölöni György pedig a színek szuverén használatát emeli ki.

Rendkívül tudatos festő, aki pontos mérlegelés alapján építi fel képeit a színek és formák egyedi elosztásával, így minden motívuma sűrített. Minden a helyén van eredeti rangjának megfelelően, a tárgy így válik a festészet közreműködésével jelenséggé. Színek, formák, egyensúlyba biztosítja a kép szerkezeti és esztétikai rendjét, harmóniáját.

Egyik főműve az 1910. körül festett Gyermektemetés, mely vakítóan kék egével, zöld mezőtömbjeinek, sárga búzaasztagainak nyugtató ellenpontjaival békélteti meg az emberi drámát. Lárma és csönd vibrál a színekben, a porig sújtott asszony és a kis koporsót födetlen fővel cipelő apa alakjában, s ez nemcsak e tragikus gyermek nélkül maradt családra, hanem a világháborúba süllyedő világra is jellemző. Adyportréiban az anatómiai hasonlóság érvényre juttatása mellett a költő méltósága és nagysága is érvényesül, akár tájképpel motivált Önarcképén is. Nagy korszaka az 1910-es évekre esik, ekkor született Fikuszos csendélete, Téli tája, Bíboros önarcképe és Magányos fa című festménye, mely akaratlanul is Csontváry cédrusainak méltó és közeli utórezgése.

ÉLETMŰVÉT bármennyire is kultúránk számottevő értékeként tartjuk számon, van teendőnk vele kapcsolatban. Több műve joggal található a Magyar Nemzeti Galériában, munkásságának monográfikus feldolgozása azonban máig nem készült el.

Losonci Miklós

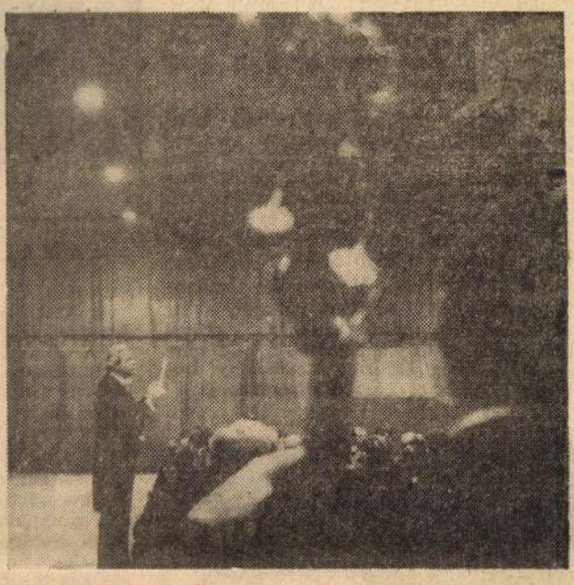

(Foló: Jusztin Tibor)

ak se tellett autóra... S hát, y hozzájuthatott! Nem csinált akárhogyan is vesszük a dolott huszonnégy éves.

ny bátorkodott megjegyezni, csa- és libahízlaló-rekesznek tt férjére, kénytelen volt netréfának szántam!"

vélte az időt, s újra a kocsi szép sorjába a villáskulcso-

olino

t a szép, felvirágozott autót ett krakszliban, mint a férje. ár tényleg elindul! — jegyez-

Igaz, ami igaz! Szabó Ilonka nádszáltermete régen oda volt már. Meghízott, lelassult. De persze így is szép asszony volt. Krómer Antal szemében a legszebb mindmáig.

— Szimeringet kapott hozzá?

— Nem kell azt annyira cicomázni. A befóttes alátétekből nem egy pontosan passzol.

De erre már a fia is bepörgött.

— És maga ezzel akar száguldozni?

— Ezzel! Te, persze, nem értesz hozzá!

— Apa megőrült! — említette az anyjának.

— Nem érted te ezt, fiam! — mondta csendesen. — Nyugdíjban van, a kert kicsi, ott alig talál magának elfoglaltságot... Az ember nem lehet tétlenül...

— Ülne a nyugágyban, olvasna, vagy tévézne!

— Tévézni este lehet... Olvasni, olvasni... Nem ahhoz szokott ő! Még az újságokat csak átforgatja... Nem érted te ezt, fiam! — a Krómernében valami különös szorongás fészkelődött bele az utóbbi időben. Régebben fél év, . negyedév is eltellett, míg a férje újra nekidurálta magát az öreg kocsinak. Mostanában valamiféle dühödt konokság hajtja, s immáron alig telik el hét, hogy ne esne neki. De még ennél is nyugtalanítóbb, hogy olykor naphosszat ül a kocsiban, s nem vesz szerszámot a kezébe, nem simogatja olajos kócaival. Erről persze nem szól a fiának se. Menyének próbált panaszkodni, aki csak fintorgott és krahácsolt. „Bolondság, amit apa csinál... Rá kell hagyni!" Így aztán a félelme megmaradt az ő félelme, s leste napközben, mert ül a férje a volán mögött, motyog valamit magában,

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

1981 SEP 1 3

CZIGÁNY DEZSŐ

1021

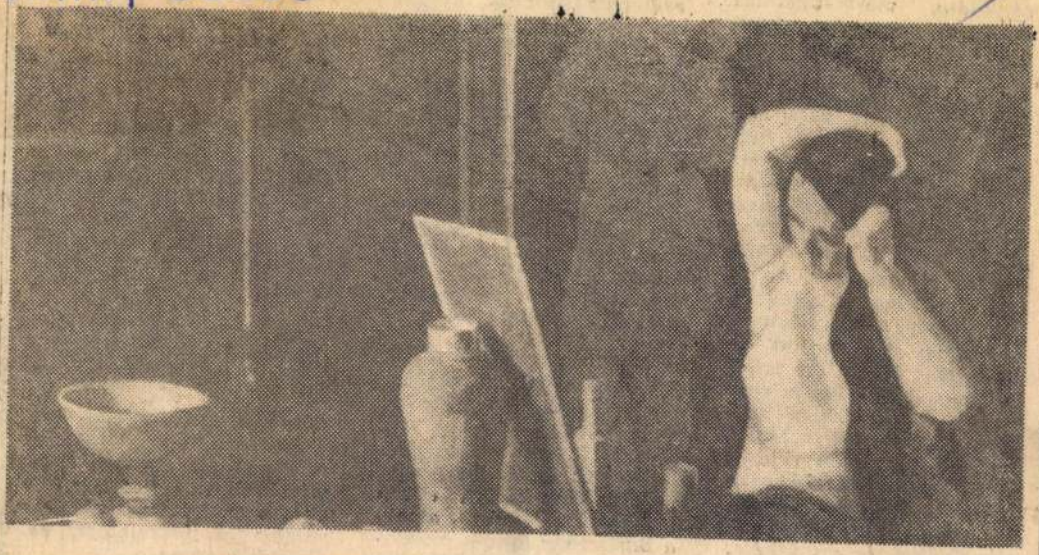

CZIGÁNY DEZSŐ: NŐ TÜKÖR ELŐTT

rá eddig, mert unalmas alak volt, de a felnőttek azt mondták, Izé elvtárs rendszeresen jár külföldre, Nyugatra is. Üzleteket köt. Vesz ott valamit vagy elad, hogy mit, a fene se tudja, de ez a munkája, ezért kapja a fizetést. Aki nem hinné, nézzen az öltönyére, a karórájára, az is onnan való... Hát odaóvakodtam legközelebb, amikor Malac visszatért egyik ilyen útjáról. Járt-e Párizsban is, kérdeztem visszafojtott lélegzettel. Malac azt felelte, hogy „ajaj, nem is egyszer". És, kérdeztem szorongva, mi van ott? Malac vállat vont, talán nem is felelt volna, de akkor a nagyok is ránéztek kérdően, mire ő összevonta a szemöldökét, és azt felelte: kapitalizmus. A kapitaliz-

piszkos. És persze e
színben ragyogott. És p
sze rétegekben rakódott
a történelem, az üledék
mindenütt láthatóak. E
berek lakják, millió
ember, az orvosok gyó
tanak, a tanítók tanítanak,
a gyerekek ordítva rúgják
a labdát, és a nyári estéken permetező esőben tényleg csókolóznak a szerelmespárok. Aztán elfelejtettem Malacot, alakja beleveszett a történelem újabbkori üledékeibe.

Most mégis fölbukkant itt, 1981-ben a Balaton partján, ápolt rózsalugasok, vörösre sült németek, hegyes fülű francia kutyák, windsurfös hollandok és farmergatyás magyar fiúk között, ebben a mézszínű fényben, amely a Badacsony lejtőip csordogát le, és belefolyik az

nem ...
gen anyagokkal pótolt fogak. A windsurfhöz jó egyensúlyérzék kell, s azt bizony fiatalkorban kell megedzeni. Aki sokáig féloldalasan jár, elbizonytalanodik.

A pecsenyepiros német turisták még mindig eszik a bőlevű, édes magyar barackot. A fiú már délcegen feszít az ingatag széldeszkán. Puffatag gumicsónakban két kissrác evez arra, integetnek, a szörfös fiú visszainteget, és elsiklik a vízen.

...föderáció tagköztársaságába exportálni.

A DÉMÁSZ RT. többségi tulajdonát megszerezte az Electricité de France Internationale SA (EDF). A szegedi áramszolgáltató társaság francia tulajdonosa, az EDF 54,1 százalékra növelte az eddigi 47,7 százaléknyi részesedését a Démász alaptőkéjében.

ÚJ ÖNTÖDE ÉPÜL az Inotai Alumínium Kft.-nél. A hatszázmillió forintos beruházást vegyes vállalat formájában valósítja meg a MAL-MWK Kft. nevű magyar–német vegyes vállalat, amelyet a Magyar Alumínium Rt. és a német Metal Werke Kamm cég alapított 50-50 százalékos tulajdonaránnyal.

ÖTÖDIK ÉVE rendezik meg Szombathelyen március 5–8-a között az Agra Savaria nemzetközi mezőgazdasági és élelmiszeripari szakvásárt, amelyen húszezer látogatónál is többre számítanak.

NŐTT A HAT HÓNAPOS KINCSTÁRJEGYEK átlaghozama a csütörtöki aukción: az éves átlaghozam 19,22 százalék lett.

(hongkongi tőzsdeindex) reagált, hanem az amerikai cégek múlt évi gyorsjelentései miatt volt borúlátó. A BÉT indexe mindenesetre a szerdainál nagyobb mértékben gyengült, ám jelentős eladások nem emelték a részvénypiac forgalmát, az a szokásos nyolcmilliárd forint volt. A nap nagy vesztesei a műanyagipari részvények voltak, a Graboplast árfolyama 300 forinttal, a Pannonplasté több mint 400 forinttal esett. A Prímagáz újabb minimumot döntött, hiszen egy éven belül még nem volt az árfolyama 5500 forint alatt, tegnap pedig már az értéke súrolta az

BUX-index (záró):
7517,97 pont (–191,03)

újabb megrendelésre számíthat.

Csütörtökön az európai tőzsdék indexei is általában zuhantak, a londoni börzén a részvények átlagosan egy százalékot veszítettek értékükből, a SAEQ-on a japán részvények árfolyamai is általában egy százalékkal csökkentek, miközben a hongkongi papírok megtartották előző napi áraikat. A Wall Street piacnyitáskor még igen drasztikus áreséssel indult, és a Dow Jones értéke több mint 70 ponttal gyengült, majd a vásárlások hatására az index is emelkedni kezdett. Az amerikai befektetők továbbra is arra számítanak, hogy bár a tőzsdei cégek többségének az 1997-es üzleti éve jól sikerült, ám főként a pénzintézetek és egyes iparágak cégei az ázsiai pénzpiacok összeomlásai miatt az idei első

gyorkezelő a Démász-részvényeket másodjára már nem kínálja fel a kárpótoltaknak, ennek ellenére a részvények tőzsdei bevezetése még az idén megtörténik. Két évvel ezelőtt a Démász részvényeinek 47,98 százalékát a francia EDF International szerezte meg, s most közleményben tudatta, hogy mára a papírok 54,1 százalékával rendelkezik.

A CAIB befektetésialap-kezelő tegnap kérelmezte a CAPPA pénzpiaci új alapjának felügyeleti bejegyzését, miután a három napos jegyzési időszak alatt 120 millió forintnyi befektetési jegyet lejegyeztek a befektetők. Az egy forint névértékű befektetési jegyek nyilvános forgalmazása, ha a felügyelet igent mond, akár már ma megkezdődhet.

(kecskeméti)

VALUTAÁRFOLYAMOK JANUÁR 22-ÉN (egy egységre forintban)

	Angol font		Francia frank		Német márka		Olasz líra (1000 egységre)		Osztrák schilling (100 egységre)		Svájci frank		Svéd korona		USA-dollár	
	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás
POSTABANK	328,52	345,37	33,06	34,93	111,44	116,86	112,73	118,74	1554,12	1633,82	136,57	143,86	24,92	26,46	200,38	210,66
K & H RT.	328,64	346,17	32,69	35,07	111,16	117,09	111,12	119,22	1553,60	1636,46	136,68	143,96	24,52	26,71	200,31	211,00
BUDAPEST BANK	329,69	344,43	33,14	34,94	110,94	117,04	112,65	118,77	1550,23	1636,87	136,39	143,83	24,98	26,40	200,80	210,12
OTP	329,55	345,83	33,03	35,05	111,41	117,05	112,57	119,47	1555,94	1636,10	136,36	144,66	24,94	26,50	200,69	210,66
ABN AMROBANK	328,29	344,63	33,18	34,82	111,61	115,60	112,81	118,39	15,87	16,43	137,22	142,16	25,22	26,46	200,36	210,11

Domus	550	546	570	870	474 700
Dunaholding	12 000	12 000	12 000	7 000	84 000 000
Egis	12 500	12 116	12 300	24 079	291 734 675
Eravis					
Fotex	203	204	204	282 409	57 731 557
Garagent					
Gardénia	850	851	870	7 004	5 963 050
Globus	2 695	2 993	3 085	12 623	37 783 990
Graboplast	10 250	10 144	10 300	20 935	212 364 410
Horizon-Multiplan	160	157	135	1 110	173 850
Human	2 700	2 773	2 575	11 480	31 832 790
Hungagent					
IBUSZ					
Inter-Európa Bank	17 300	17 110	17 000	2 150	36 786 650
Konzum					
Kékkúti Ásványvíz	1 050	1 050	1 050	400	420 000
Mol	5 000	5 030	5 020	554 177	2 787 632 590
Matáv	985	997	998	1 489 079	1 484 443 906
Mezőgép	4 850	4 640	4 695	6 174	28 644 325
2. Deviza Factory					
Nabi	4 600	4 489	4 500	5 547	24 901 600
Nitroil					
Novotrade					
OTP	7 300	7 389	7 400	118 614	876 472 375
Pannon Váltó	500	513	520	90	46 200
Pannonflax	1 550	1 514	1 510	370	560 300
Pannonplast	9 790	9 463	9 310	6 827	64 602 690
Pick	14 110	13 933	13 800	8 062	112 330 090
Prímagáz	5 650	5 477	5 405	11 529	63 141 495
Quaestor					
Richter	21 000	21 001	21 000	31 896	669 855 460
Rizikó Factory					
Rába	3 050	3 119	3 160	61 253	191 062 860
Skála-Coop S					
Skála-Coop T	1 645	1 645	1 555	2 100	3 454 000
Styl					
TVK	3 200	3 182	3 185	221 767	705 618 625
Zalakerámia	9 150	9 147	9 155	5 451	49 859 210
Zwack	3 550	3 614	3 700	696	2 515 300
Kárpótlási jegy	900	900	901	20 628	18 573 749

(Forrás: Fornax Monitor)

A harmincadik születésnap

Ady Endre sírjáról sohasem hiányzik a virág. Ez a rózsa is él, bár a gyertya csonkig égett. Koszorúk. Az egyik szalagján tisztán kivehetők a betűk: *Ady Endre Gimnázium, Ráckeve*. Tavaly ilyenkor egy balatonboglári osztály hozta el virágait. Erről álmodozott a költő még életében: ifjú szívekben él majd tovább. Mi űzi, hajtja ide az ifjú szíveket a poéta sírhantjához? Ami bizonyos: a látogatás életre szóló varázs; s a csodálkozás az Ady Endrét ábrázoló szoboralak láttán: hát ez lenne a halhatatlanság?

A napok hordaléka a rádióból: a kilencvenedik születésnapját ünneplő *Teller* Ede elárulja, ha ideje megengedi, Ady-verseket olvas. Az évek hordaléka három évtized távlatából, itt, a nemzeti panteonban, egy találkozás töredékmorzsája. *Czigány* Dezső festőművész öccse, László levelet írt, hogy szeretné elszavalni *Vörösmarty* A vén cigány című költeményét a rádióban. Megbeszélendő a tennivalókat felkerestem a levélírót Tompa utcai lakásában. Az idős úrból áradtak a szavak. Volt osztálytársairól beszélt: *Reiner* Frigyesről, a későbbi nagy karmesterről és *Füst* Milánról, a költőről. Egykori tanárát, a kiváló pedagógust, *Gaál* Mózest emlegette, és *Jókai* Mórt, a legnagyobb magyar elbeszélőt, akit még ők mint gyerekek naponta láttak délután öt óra tájban a fiatal színésznőhöz, *Nagy* Bellához elcsoszogni.

Hamarosan aztán Ady Endre harmincadik születésnapját is felemlegette, amit együtt töltöttek a Tavaszmező utcai kis lugasos kocsmában, pár lépésnyire Czigány Dezső Szűz utcai műtermétől. „Ott búsult, gubbasztott a drága Ady Endre – emlékezett *Czigány* László. – És eszébe jutott, hogy harmincéves. Tíz évvel volt nálam idősebb. Ő 1877-ben született, én 1887-ben. Engem is meghívtak, és ez a drága két jó barát ott iszogatott. És mondta Endre, Ady Endre, hogy hát »Dezsőkém, tölts!« Erre a bátyám öntött neki bort, de nem teli. Mire Endre: »Azt mondtam, hogy tölts, nem azt, hogy önts; tölts, az annyit jelenti, hogy teli tölts!« És ők iszogattak, és meg kell vallanom, hogy én maradtam csak közülük józan."

És amikor már jól eliszogattak, fölhívta Czigány Dezső a költőt a műtermébe, és villanyfénynél festeni kezdte. *Révész* Béla egyik könyvében ír arról a levélről, amely a szóban forgó portréval kapcsolatos. „Czigány elkészült az új portrémmal – írta Ady Lédának. – Esténként villanyfénynél ültem neki. Rendkívül sikerült az érdekes, de kegyetlen kép. Valósággal leleplezés, és majdnem karikatúra, ami magának nem fog tetszeni."

Néhány évvel később, ezerkilencszázhetven táján ismét találkoztam Czigány Lászlóval a Tompa utcához közeli Duna-parton. Ő szólított meg: „Áh, a régi, kedves ismerős" – mondta. Énekelve, kissé pátoszosan beszélt, és erősen megnyomta a szavak első szótagjait. „Hogy van, Laci bácsi?" – kérdeztem. „Megvolnék lassacskán, csak egyet nem tudok magának megbocsátani, hogy nem engedte elszavalni nekem A vén cigányt a rádióban."

Mire emlékeztet még a ráckevei Ady Endre Gimnázium koszorúja a költő sírjánál? Hogy a hetvenkilenc éves Czigány László még lesegítette rólam, a fiatal újságíróról a kabátot, amikor beléptem hozzá a Tompa utcai lakásába. Mint *Babits* Mihály a fiatal költőkről, akik tanácsért keresték fel egykoron. Ezt meg *Vas* Istvántól tudom, egy minapában hallott rádióműsorból, amely a Nyugat nagy korszakairól szólt.

Más kor, más emberi kapcsolatok.

Aetas semper aportat aliquid novi – írja Horatius Ars poeticájában. *Minden korszak hoz mindig valami újat.*

De nem biztos, hogy jobbat.

Kő András

KESERŰ ERNŐ (levelezés), FAGYAS [illegible]
ÁRVAY SÁNDOR (sport)
Művészeti vezető: SZABÓ ATTILA

Szerkesztőség: 1133 Budapest, Visegrádi utca 110–112.
Telefon: 344-2500, telefax: 344-3651
Postacím: 1554 Budapest, pf. 59.
Internet-cím: http://www.magyarnemzet.hu
E-mail: mnemzet@mail.magyarnemzet.hu

Kiadja a P & B Média Portfóliókezelő Rt., 1133 Budapest, Visegrádi u. 116.
Telefon: 344-2500, telefax: 129-1282
Felelős kiadó: NÉMETH PÉTER vezérigazgató
Lapigazgató: VAS GÁBOR

Hirdetésfelvétel: Postabank Press Rt. 1133 Budapest, Visegrádi u. 116. Telefon: 344-2500, telefax: 129-1240, 129-1461
Vezérigazgató: RITTER TAMÁS. Telefon: 465-8540
A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

A terjesztést szervezi a P & B Média Rt. terjesztési igazgatósága.
Telefon: 465-8504, telefax: 149-1580
Igazgató: CSORY GYÖRGY
Marketingigazgató: SÁRUS ERIKA. Telefon: 465-8526, 465-8527

Terjeszti a Hírker Rt., a Nemzeti Hírlap-kereskedelmi Egyesülés
és a regionális részvénytársaságok, valamint a Kiadói Lapterjesztő Kereskedelmi Kft.
Előfizethető a hírlapkézbesítőknél, vidéken a postahivatalokban, Budapesten a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletági Igazgatósága kerületi ügyfélszolgálati irodáin, valamint a Hírlap-előfizetési Irodában (1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.; levélcím: Helir, 1900 Budapest, Orczy tér 1., telefon: 303-3441, 303-3442, telefax: 303-3440), közvetlenül, postautalványon vagy átutalással a Postabank és Takarékpénztár Rt. 11991102-02102799 pénzforgalmi jelzőszámra.
Eladási ár hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken 49 forint, szerdán és szombaton 59 forint
Előfizetési díj egy évre 11 988 forint, fél évre 5994 forint, negyedévre 2997 forint, egy hónapra 999 forint.

Előfizetés külföldre: Batthyany Kultur-Press Kft., 1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 6., telefon/fax: 0036 1 201-8891, mobiltelefon: 0036-20 524 -522
E-mail: batthyany@kultur-press.hu

Szedés a szerkesztőségben. Nyomás: Szikra Lapnyomda Rt.
Felelős vezető: Lendvai Lászlóné vezérigazgató

HU ISSN 0133–185X HU ISSN 0237–3793

SZINHÁZ-MŰVÉSZET

NYISZTOR ZOLTÁN ELŐADÁSA A PÁPASÁGRÓL. A Szent Imre Szenátus február 14-én, hétfőn este 7 órakor a budai Szent Imre Collegium társalgójában tartja ezévi első közülését, amelyen dr. Nyisztor Zoltán pápai prelátus, az Actio Catholica országos alelnöke tart előadást „A pápaság intézménye és annak világtörténelmi szerepe" cimmel. Az előadás utáni hozzászólások időtartama 3 perc.

Felhivás az Angolkisasszonyok polgári tanárképző főiskolájának volt növendékeihez. Az Angolkisasszonyok polgári tanárképző főiskola ez év májusában ünnepli fennállásának félszázados jubileumát. Az intézet igazgatósága a napilapok utján felkéri a volt növendékeket, hogy cimüket az intézet igazgatóságával (Budapest, IV., Váci-utca 47.) közölni kegyeskedjék.

A skolasztikus „anima"-fogalom és a modern tudomány. Az Aquinói Szent Tamás Társaság igen látogatott felolvasó ülésén dr. *Kempelen* Attila tanár tartott előadást „A skolasztikus „anima"-fogalom és a modern tudomány" cimmel. Ebben főképpen biológiai példákkal illusztrálva azt fejtegette, hogy a skolasztikusok anima-fogalma a léleknek olyan tágabb értelmét adta, amely a mai tudományos kutatások számára sokkal jobb munkahipotézisül szolgálhat, mint a néhány évtizeddel ezelőtt általában elfogadott lélekfogalom, mely szükebb terjedelmü. A skolasztikusok felfogása szerint lélek, az „anima vegetativa" szabályozza a szervezödést, fejlödést, anyagcsere folyamatokat, aztán az „anima animalis" a magasabbrendü életfolyamatokat, végül az „anima spiritualis" a szellemi, lelki ténykedéseket is. A legujabb lélektudományban a Driesch—Bleuler-féle „pszichoida", a „tudattalan-én" és a „tudatos-én" sokban hasonlitanak a skolasztikusok tágabb értelmü, életteljesebb lélek-felfogásához. A nagy tetszéssel fogadott előadást méltató szavakkal az elnöklő *Schütz* Antal egyetemi tanár köszönte meg a társaság nevében.

A körmendi római katolikus egyházközség most tartotta képviselőtestületi ülését, amelyen *Gyöngyös* Ferenc kanonok-plebános elnökölt és beszámolójában az egyházközség életével foglalkozva örvendetes tényként állapitotta meg, hogy a katolikusok száma állandóan növekedőben van, ugyhogy 1943 végén 5551 katolikus lakosa van Körmendnek.

„Ahogy az Isten az embert látja". Az egri Actio Catholica előadássorozatában legutóbb „Ahogy az Isten az embert látja" cimmel mindvégig nagyon érdekes előadást tartott *Kocsis* Károly igazgató.

Az életszentség hirében elhunyt vizitációs növér, Bogner Mária Margit emlékére február 27-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a Zeneművészeti Főiskola nagytermében emlékünnepséget rendeznek, amelyen az ünnepi beszédet P. Csávossy Elemér S. J., a boldoggáavatás postulatora mondja.

Uhl Antal pápai káplán, az északfranciaországi magyar munkásoknak tiz éven át volt lelki gondozója, majd a párisi magyar követség lelkésze „Az utolsó tiz év magyar-francia művelödés kapcsolatai" cimmel tartott pénteken délután a pécsi Erzsébet-egyetem disztermében előadást, amelyet nagy érdeklödés előzött meg.

Pályázathirdetés. A pannonhalmi Szent Benedek-Rend felhivja a gimnáziumok azon VIII. osztályos jeles vagy jó előmenetelü és jeles magaviseletü tanulóit, akik önmagukban szerzetesi hivatást éreznek: a szerzeten belül lelkipásztori, nevelői, tanári, esetleg missziós vagy gazdasági munkára készek és az ősi pannonhalmi Szent Benedek-Rendbe óhajtanak lépni, hogy felvételi kérvényüket az első félévi iskolai értesitővel vagy ennek hiteles másolatával, orvosi bizonyitványukkal és keresztlevelükkel felszerelve, lehetőleg igazgatóságuk utján folyó évi április hó 1-ig küldjék be a főmonostori perjeli hivatalnak Pannonhalmára (Győr m.). Kérvényükben okvetlenül jelezzék azt is, hogy 14 éves koruk óta hol töltötték legalább 6 hónapot egyfolytában.

A belvárosi Szervita-templomban február 13-án, vasárnap, a Szervita Rend Hét Szent alapitójának ünnepén a 10 órás ünnepélyes szentmisét P. Héder M. László O. S. M. tartományfőnök tartja. A szentbeszédet misekőzben Gyetván Pál kórház-lelkész mondja. Délután 5 órakor a szentbeszédet P. Ángyán M. Fülöp O. S. M. házfőnök mondja. Utána litánia és ereklyecsókoltatás lesz.

A zugligeti római katolikus egyházközség hitbuzgalmi és kulturális szakosztálya által rendezett előadáson dr. *Lotz* Antal törv. biz. tag a katolikus öntudatról, *Ekamp* Nándor tanulmányi felügyelő a helyes propaganda módjairól beszélt.

A Középponti Katolikus Kör hónapról-hónapra megtartja a rádióval közvetitett egyházzenei hangversenyét. Most februárban 28-án, hétfőn tartják a rádióval közvetitett egyházzenei hangversenyt, amelyen egyházi zeneszerzők világi müveit mutatják be. Az est rendezője Jámbor Dezső és Paulovics Géza.

LELKIGYAKORLATOK MÁRCIUS—ÁPRILIS FOLYAMÁN A PÉCELI LELKIGYAKORLATOS HÁZBAN

Március 1—3-ig: Jászapáti Egyházközség.
Március 6—10-ig: Ujpest-megyeri női csoport — P. Dittrich Imre C. op.
Március 10—14-ig: Kaposvári Leánygimnázium VII.—VIII. o.
Március 14—18-ig: Budapest Felsőkrisztinavárosi Oltáregyesület — P. Belányi István S. J.
Március 18—21-ig: Egyetemisták.
Március 24—28-ig: Első Magyar. Ált. Biztositó Társaság tisztviselői.
Március 28—április 1-ig: Zrinyi Ilona-leánygimnázium.
Április 2—8-ig: Apostolok Királynője Urhölgyek Mária Kongregációja.
Április 11—15-ig: M. kir. Postatisztviselőnők.
Április 15—19-ig: Orsz. Jézus Szive Szövetség tagjainak — P. Zsiros Ferenc S. J.
Április 20—24-ig: Budapest V., Sziget-utcai Nőipariskola — P. Polgár András S. J.
Április 26—30-ig: Szolnok-ujvárosi Szentlélek Plebánia hivei — P. Gyenis András S. J.

A lelkigyakorlatok a jelzett első nap estéjén kezdődnek és az utolsó nap reggelén fejeződnek be. Ellátás három és fél napra egyágyas szobában 32.—, két-háromágyas szobában 30.— P. öt napra 52.— és 50.— P. Jelentkezni lehet legalább 15 nappal előbb kivánatos 3.— P előleg beküldésével. A meghirdetett lelkigyakorlatokra bárki jelentkezhet.

Párisi levél

Páris, február hó.

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Julien Bethenod, a Tudományos Akadémia legujabb tagja. Tudós és feltaláló. Ebben az utóbbi minőségében alighanem az elsők egyike a világon, ugyanis 780 bejegyzett szabadalma van. Egy kazogén találmánya havi 40.000 frankot hoz a számára. Hogy a többi találmány mit jövedelmez, azt nem lehet tudni. Annyi bizonyos, hogy már a mult háboruban is voltak katonai jellegü találmányai, a most folyó háboruban is felfedezett egyet-mást, neki a legkedvesebb az elektromos hajtásu tricikli. Ezzel jár a feleségével bevásárolni és az Akadémia üléseire is. Több nagyjelentőségü vállalatnak mérnöki tanácsadója és ebben a minőségében ő vizsgálja felül a vállalatok vezetőségéhez benyujtott találmányokat. Erre célzott, mikor megválasztása után az őt ostromló ujságiróknak a következő nyilatkozatot adta:

— Mi vagyok? Visszautasit gépe a feltalálóknak . . . Mit szeretnék? . . . Ampère korában élni.

*

A Chatelet szinházban minden este fellép, énekel és táncol Renée Grisier Most derült ki róla, hogy van egy mellékfoglalkozása is: vértadó. A legnénesebb párisi gyermekkórház hozzáfordult, ha vérátömlesztés sürgős esetéről van szó. Grisier kisasszonynak ugyanis a negyedik kategóriába tartozó vére van, amely bármely kategóriába tartozó vérrel is jól keveredik. A művésznő vérutánpótlása olyan kiváló, hogy eddig 350 esetben bocsáthatta vérét rendelkezésre, hogy a beteg kisgyermekek életét megmentse. Az orvosok szerint alighanem a Valse de France egyik legutóbbi előadása közben Grisier kisasszony telefonüzenetet kapott a gyermekkórházból, hogy sulyos és sürgős esetről van szó, nagyon kérik, hogy jöjjön. Grisier Renée elénekelte és eltáncolta számait, aztán a kórház autóján elvágtatott, hogy az életmentő véradás szerepében lépjen fel. A beteg kisgyermeket sikerült megmenteni, Grisier kisasszony viszont hires lett.

*

Jean Cocteau uj darabot ir. Ezuttal nem megy vissza Renaud és Armide koráig, megelégszik azzal, hogy a mesét III. Napoleon idejére teszi. Cocteau tudja, hogy a közönség mindig valami ujat, valami meglepőt vár tőle, igyekszik is megfelelni ennek a várakozásnak. Uj darabjában két férfifőszerep van. Az egyik egy remek ifju, a másik egy süketnéma törpe. Cocteau természetesen azt a megoldást választja, hogy a gyönyörü, ifju hősszerelmest csak az első felvonásban szerepelteti, a másik kettőben a süketnéma törpe dominálja a szint. A hősszerelmest a legdivatosabb fiatal filmszinész, Jean Marais játssza, törpe szerepét pedig Pieral, aki a valóságban is törpe. Ugy látszik igazi Cocteau-darab lesz.

*

A Hotel Drouot legutóbbi árverésén modern festők képei körül ujabb hossz fejlödött ki. Delacroix-nak négy olvan olajvázlata, amely néhány évvel ezelőtt 1000 frankért cserélt gazdát, most 425.000 frankért talált vevőre. Renoirnak egy csendéletét 625.000 frankra licitálták fel, egy tenyérnyi portréjáért pedig 110.000 frankot fizettek. Degas egy kis pasztellja 81.000, egy nagyobb képe 380.000 frankot ért el. — Egy közepes nagyságu és értékü Gaugin-ért 215.000 frankot fizetett a vevő. Pisarro szines krétáia 145.000 frankért, Matisse-é 160.000 frankért kelt el. Az árverés másfél óra alatt 4,000.000 frank bevétellel zárult le.

Walter Gieseking zongoraestje a rádióban

Rövid idő alatt másodszor látogat el Budapestre Walter Gieseking, a kiváló zongoraművész. Hangversenyét, amelyen Beethoven, Schumann, Debussy és Liszt müvek szerepelnek, szombaton, február 12-én, 19 órakor közvetiti a rádió Budapest II. műsorán. Ugyanakkor a „Rég volt, szép volt" cimü sorozatban Budapest I. műsorán felujitja Robert Stolz „A kis grizett" cimü operettjét.

Kiállitás

Az *Alkotás Művészház Czigány* Dezső képeiből rendezett emlékkiállitást nemrégiben; *Czigány* Dezső, a hires *Nyolcak* egyike volt s egyike azoknak, kikben legelőször erjedtek a hagyományokat felrobbantó expressziv festészeti formák és kifejezési problémák. Életpályája és müködése tragikusan tört meg s nem folyt át a mába. Pedig nem volt tehetségtelen és sok minden forrongott benne. A nagybányaiak közül indult s ennek ellenére, különös, a néző, aki végigszemléli emlékkiállitásának képeit, nem találja meg művészetének magyar gyökereit. Tul friss rajta Nyugat modernjeinek hatása, néha azok utánzatának hat. Élete utolsó, teljesen aláhanyatlott szakában, maga is tudta azt. A kiállitás rendezése tömegével vonultatja fel éppen ezeket az „utánzott" képeit. Szerencsésebb lett volna egy erőteljes rostálás. Igy igazi képei — néhány nagyerejü tájkép, egy-két portré — belevesznek a többiek tömegébe. A kiállitás mindenesetre jó arra, hogy sokat vitatott egyéniségek körül leszürődjenek a végleges vélemények.

Uj filmek

A CORVINBAN: *Tonelli.* Az idény legérdekesebb artistafilmjének tekinthetjük a Bavaria uj produkcióját, amelyet Viktor *Tourjanszky*, a világhirü német rendező készitett. A káprázatos technikáju film egy artistacsoport belső meghasonlásainak történetét mondja el, nagyjából ugyanazokkal a motivumokkal átszőve a történést, mint amelyeket a témával kapcsolatban már gyakran láttunk Ám a beállitás fokozott drámaisága, a látványos rendezés s a filmszerüség elvének tökéletes érvényrejuttatása, az izgalmas bünügyből, az artistaélet nagy letöréseiből és uj lendületeiből mégis egy komoly és őszintén emberi drámát kerekit *Tourjánszky* müvészkeze. *Tonelli*, a nagy artista kálváriajárása megengesztel a film néhány olyan mozzanatával szemben, amelyet erkölcsi szempontból kifogásolhatnánk, s a feldolgozás tiszta müvészi szándékai, valamint a megoldás nemtónusa fölébe kerekednek az összhatást zavaró részletkérdéseknek. Nagy értéke és erőssége a válogatott müvészgárda a főszerepekben olyan nevekkel, mint Ferdinand *Marian*, Winnie *Markus*, Mädy *Rahl* és Albert *Hehn*.

— **Örökszép melódiák** a cime annak a zenei estnek, melyet kedden, február 15-én este fél 7 órai kezdettel rendeznek a *Zeneművészeti Főiskolán*. Az est keretében Liszt Debussy, Schubert, Strauss, Respighi és mások örökszép szerzeményei hangzanak el *Farkas* Ilonka, *Bisztriczky* Tibor (hegedü), *Csányi* László (tánc), R. *Molnár* Anna (hárfa), *Ákom* Lajos (orgona), *Feredi* S. Gusztáv (brácsa) előadásában.

— **Halmy Lujza tánc-estje.** Halmy Lujza az idén február 16-án rendezi első önálló táncestjét a *Zeneművészeti Főiskola* kamaratermében a Forrai kamarakórus közreműködésével. *Halmy* Lujza Debussy, Schuhmann, Bartók válogatott müveire táncol, a Forrai kamarakórus *Debussy* két szerzeményét adja elő.

MARNITZ HANGVERSENYEK:
MA ZENEAK. 6 ó.
4 zongorás jazz-est
BRODY—EISEMANN, KOMJATHY, SOLYMOSSY.
Közr.: KELLY, KARDOS, KÁNTOR, dr. LEGENYEI.
HOLNAP, Müv. Háza d. u. fél 3
TARKA FARSANG
20 SZTÁR! 2 ZENEKAR! BALETTKAR!
MUZSIKA, TÁNC, HUMOR!
Jegyek MARNITZNÁL IV., PETŐFI S.-U. 14., VIII., JÓZSEF-KÖRUT 37., JEGYIRODÁK, ZENEAK. és MÜV. HÁZA.
YESUDIAN
álló- és mozgóképekkel kisért előadása
INDIA LELKE
HOLNAP, VASÁRNAP A VIGADÓBAN d. e. 11-kor.
Jegyek az ÖSSZES JEGYIRODÁKBAN és előadás előtt a HELYSZINEN.
JÁRAY JÓZSEF hétfői estje betegség miatt MÁRC. 20-RA halasztva.

SPORT

NAC—GRADJANSKI LABDARUGÓ MÉRKÖZÉS ZÁGRÁBBAN

Hosszas készülödés és a nehézségek leküzdése után a *Nagyváradi AC* labdarúgó együttese Budapestre érkezett és pénteken este elindult Zágrábba, hogy a horvát bajnokcsapattal, a *Gradjanski* együttesével összemérje erejét. A *NAC* csapatából hiányzik *Szegedi*, *Kovács II.* és *Lóránt*, aki edzés közben bokacsontrepedést szenvedett. A NAC a következő csapattal áll ki a Gradjanski ellen Zágrábban: Vécsei, Mészáros, Onodi, Sárvári, Perényi, Demény, Csapó, Barna; Ferenczi, Bodola, Tóth III. A válogatott középcsatár *Sárvári* most szerepel először fedezetként. A Temesvárról elszármazott Csapótól igen sokat várnak. A NAC három tartalékot is vitt Zágrábba, *ahonnan tisztes eredménnyel akar hazatérni.*

KASSÁN ÉS BORSAFÜREDEN MÉRKÖZNEK SIELÖINK

A Magyar Si Szövetség sportbizottsága szerdán délután értekezletet tartott, amelyen ugy határoztak, hogy a Mátraházán tervezett, de a kedvezőtlen időjárás miatt elhalasztott bajnoki siversenyeket: a sifutóbajnokságot, az alpesi összetett ugrószámokat, valamint az ifjusági ugró-bajnokságot *február 26-án és 27-én Kassán rendezi meg.* Az ugróbajnokságot az ünnepélyes száncavatással együtt *február 19-én és 20-án Borsafüreden* bonyolitják le.

Sifutóinkat a kiváló svéd siversenyző, *Dahlquist* készitette elő a versenyekre, aki majdnem három hónapot töltött nálunk. *Dahlquist* már nem várhatta meg a versenyek lebonyolitását, kötelessége visszaszólitotta hazájába és csütörtökön délben utazott el Budapestről. A pályaudvaron a magyar siversenyzők meleg bucsuztatásban részesitették.

Itt emlitjük meg, hogy a *MAC* a *hősi halált halt sioktatók emlékére vándordijat alapitott.* Amennyiben a hét végéig Budapesten megfelelő havazás lesz, a *MAC* ezt a hősök vándordijas futóversenyét vasárnap délelőtt 10 órakor bonyolitja le a *Zsiros-hegyen.*

FŐISKOLAI SIELŐINK A GYILKOSTÓNÁL

Az erdélyi Gyilkostó vadregényes környékén, kitünő időben a 18 kilométeres futószámmal kezdődtek meg a főiskolai sibajnoki versenyek. A futópálya igen változatos terepen huzódott végig, a start és a cél az Országzászlónál volt. Az ifjuságiak 12 kilométeres, a felnőtt versenyzők 18 kilométeres távon mérköztek. A 18 kilométeres futóversenyben a főiskolai bajnokságot Kiss László (Képzőművészeti Főiskola) nyerte meg 1 óra 35 p 11 mp idővel. 2. Paulini (KEAC), 3. Rauschenberger (BEAC), 4. Kaposi (BEAC), 5. Jenei (KEAC). Márkus, a LASE egyetlen versenyzője, a multévi bajnok 7 kilométernél léctörés miatt kénytelen volt feladni a versenyt. Az ifjuságiak 12 kilométeres futóversenyében 1. Laczkovits (BEAC) 1:06 24 idővel, 2. Gál (BEAC), 3. Papp (KEAC). Az ötös csapatversenyben 1. KEAC, 2 Kolozsvári Mezőgazd. Főiskola. A verseny műsorában némi változás történt, mert az uj lesiklópálya felavatása elmaradt. Pénteken délután 2 kilométeres távon 500 méter szintkülönbséggel bonyolitották le a lesiklóversenyt, szombaton délelőtt a műlesiklóversenyre, vasárnap pedig Gyergyószentmiklóson az ugróversenyre kerül sor.

A Székelyudvarhelyi Hargita TE vasárnap rendezi vándordijas hármas siugró csapatversenyét és egyéni futóversenyét. A versenyzőket kitünő hó várja.

VASÁRNAPI KIRÁNDULÁSOK

Magyar Turista Egyesület: M. T. E. rendezésében országos siverseny tizes csapatok részére a Zsiroshegy környékén. — *Csepeli Cs:* Nógrád, Madarasi-menedékház, Csóványos, Nyirrét, Hárombarát, Diósjenő. T: 12-én 14 ó. Nyugati-pályaudvar. — *Dobogókői Cs:* Kuruclesi-ut, Szépjuhászné, Hárshegy, Hüvösvölgy. T: 9 ó. 30 p. Széll Kálmán-téren. — *Vándorfiuk:* Óbuda, Hármashatárhegy, Guggerhegy, Hüvösvölgy. T: 9 ó. 30 p. óbudai Fő-téren. — *Péntekiek* és a *Sasok:* Részvétel az országos siversenyen a Zsiroshegy környékén. — *Magyarországi Kárpát Egyesület. Budapesti O:* MKE házi sibajnokság a budai hegyekben, az összes csoportok és osztályok részvételével. — *Budapest Sport Egyesület:* Komárom város nevezetességeinek megtekintése. T: 6 ó. 30 p. Keleti-pályaudvar. — *P. T. S. C. Természetjáró Szakosztálya:* Pomáz, Kőhegy, Szentendre. T: 8 ó. 15 p. HÉV Margithidfőnél. — *Postás Sport Egyesület:* Kárpátaljai Cs: A Postás S. E. Turista Szakosztályának házi siversenye a budai hegyekben. Jelentkezés vitéz Oláh Ferenc rendezőnél. — *Főti Cs:* Fényképező kirándulás a Svábhegyre. T: 9 ó. Széll Kálmán-téren. — *Visegrádi Cs:* Svábhegy, Anna-kápolna, Makkosmária, Budakeszi, Petneházy-rét, Hüvösvölgy. (Situra!) T: 9 ó. Széll Kálmán-téren.

Biztos a siker, ha a
NEMZETI UJSÁG
hasábjain hirdet

Az Osztálysorsjáték nyereményjegyzéke

8—9 óráig:

20000 pengőt nyert: 61693
4000 pengőt nyert: 27454 30000
3000 pengőt nyert: 4547
800 pengőt nyert: 10264 23204
600 pengőt nyert: 88332 92559
500 pengőt nyert: 52237 90663 98780
400 pengőt nyert: 3185 5457 8413 9269 12693 12895 19804 41293 48531 48644 52113 54657 54994 64069 65603 72069 78101 79718 88285 90352 91054 91860

250 pengőt nyertek:

36 195 320 396 516 562 612 666 668 682 694 943 1026 090 097 150 661 745 812 840 846 863 864 899 921 932 941 2024 060 102 127 131 206 247 582 640 725 761 839 910 3303 363 397 577 645 867 927 4082 334 450 490 506 585 715 748 693 5035 098 254 296 342 391 497 573 703 784 807 6341 413 576 899 7213 474 479 526 642 658 911 950 8052 075 125 173 351 700 739 848 895 9019 412 745 753

10045 290 375 412 443 889 11125 293 249 282 446 457 478 497 625 645 842 876 12234 360 573 615 630 732 776 840 907 914 13006 017 035 075 129 174 324 380 413 492 674 719 851 878 14027 130 200 296 515 958 15120 174 183 323 453 666 604 874 977 988 16069 759 898 17101 277 462 534 557 791 820 826 833 855 876 18297 400 519 582 631 630 697 835 891 912 948 19021 088 099 139 148 389 483 492 635 646 659 665 703

20091 167 202 337 431 725 746 21025 057 152 240 268 299 357 430 694 695 708 781 797 22023 375 437 474 486 523 739 813 951 973 981 23013 078 082 102 141 178 314 361 406 490 818 919 931 943 944 24054 083 087 214 252 296 393 398 480 641 691 728 901 942 25241 270 610 685 863 960 26118 279 287 300 361 441 447 461 524 668 27083 240 269 339 372 458 471 522 968 989 28044 355 502 582 821 833 29101 213 358 382 545 763 819 849 930

VEGYEN OSZTÁLYSORSJEGYET
LENGYEL GÁBOR főárusítónál
BUDAPEST, ANDRÁSSY-UT 82.

30074 086 139 266 292 311 388 614 850 918 31019 038 288 518 785 883 32041 069 156 382 511 553 818 819 924 33193 243 300 346 389 432 502 503 753 812 819 832 838 937 34001 026 188 271 475 816 817 923 35084 095 456 489 578 601 697 752 959 36135 280 289 306 418 593 638 735 748 917 37003 008 180 558 672 880 905 38067 196 221 356 393 568 783 798 999 39073 148 149 301 427 429 509 645 756 800 944

40023 112 163 171 342 577 805 822 859 950 41135 221 464 478 648 657 869 42027 157 169 203 244 355 521 758 812 835 43093 189 215 303 437 472 750 772 879 909 44156 209 344 420 677 694 695 797 45073 149 256 277 372 639 673 675 720 754 761 791 936 950 999 46056 121 154 297 319 596 750 804 015 932 47005 107 444 481 631 741 48071 111 122 125 176 234 438 473 484 512 594 636 878 49194 215 644 677 899 951

50311 545 844 51003 112 236 255 463 563 661 773 786 52012 363 452 833 876 916 965 53324 351 372 439 446 682 939 54094 526 693 786 836 900 925 946 55085 116 128 389 423 497 56374 482 606 644 828 892 918 943 57020 073 094 189 193 351 506 518 550 676 961 58004 291 363 512 621 658 693 952 972 59021 099 172 293 299 334 443 505 667 803 859 882 982 922

60137 164 374 376 581 626 710 61012 211 225 360 398 444 512 633 775 824 828 850 933 62034 194 246 367 434 487 550 792 806 816 948 63158 251 437 789 806 855 866 989 64009 168 264 311 335 341 367 713 943 65050 089 307 399 511 655 736 825 957 66042 158 160 373 378 528 785 867 868 978 67111 172 214 333 370 497 547 688 842 68061 084 178 188 206 497 759 800 953 69010 520 408 616 835 846

70061 170 254 257 276 304 396 636 791 816 676 867 71099 132 356 366 22 928 968 991 72922 124 171 228 380 487 492 559 816 913 73001 025 090 106 267 249 421 423 620 659 821 876 905 957 74046 099 176 252 515 540 560 570 805 947 75155 578 747 769 793 899 76001 046 110 138 281 371 420 455 621 672 857 884 925 987 77270 299 316 569 631 691 849 880 78087 313 439 519 574 603 943 957 79046 155 265 291 429 435 449 491 578 584 028 718

80034 127 131 145 320 370 458 460 471 563 591 662 81096 101 104 146 171 189 282 328 491 889 904 8205 027 104 106 146 224 406 490 532 83022 136 405 478 506 647 767 831 857 983 84040 241 380 385 539 623 745 869 895 917 924 85059 350 363 381 390 551 808 855 864 891 899 981 86276 390 391 441 466 652 739 744 756 87149 161 193 230 323 351 450 535 815 88097 151 194 280 327 345 506 670 752 768 795 959 89303 409 428 576 705 772 896

90313 496 532 555 676 908 959 91059 143 288 320 341 417 424 458 485 513 771 780 990 92356 358 605 708 922 937 93011 039 093 144 207 217 244 304 821 962 968 94025 160 200 272 363 401 450 650 714 786 913 95046 212 275 575 569 663 762 839 857 944 96082 120 191 222 250 97082 289 303 314 556 670 577 688 820 805 933 969 98098 382 976 99018 140 165 166 281 354 409 544 611 644 809 849 831 934

Ujhelyi
BANK. OSZTÁLYSORS.
JEGY FŐÁRUSITÓ
V., Szent István-körut 27.,
telefon: 128—271.

9—10 óráig:

4000 pengőt nyert: 13053
3000 pengőt nyert: 27169
1000 pengőt nyert: 16600 60176 78200
800 pengőt nyert: 24931 31456 79516 93838
600 pengőt nyert: 3515 18004 90492
500 pengőt nyert: 644 2689 27093 52677 72454 82987 96339
400 pengőt nyert: 1961 4033 9161 9190 27541 38829 50621 54164 65734 66885 74797 76571 99594

250 pengőt nyertek:

197 240 304 323 591 617 628 857 958 990 1007 008 157 238 382 484 490 583 635 813 2018 471 476 551 982 986 3027 367 536 717 795 974 4078 171 211 347 418 696 851 862 5027 104 164 245 293 382 674 705 741 747 943 991 6086 093 120 184 313 349 360 422 570 599 717 890 929 960 963 7002 003 245 253 402 548 718 838 991 8097 456 701 784 864 9203 249 261 596 746

10078 226 296 11029 143 150 173 219 578 612 631 840 855 12080 567 678 691 13016 052 115 155 301 366 411 477 566 14071 126 202 263 342 355 561 768 797 15073 219 522 583 766 897 899 944 16152 220 226 496 498 525 563 739 837 957 17230 240 518 794 18036 380 421 471 606 653 808 950 19002 106 575 713 811 963 965

20136 513 788 839 977 21255 282 511 543 936 980 32048 669 218 233 242 575 621 766 989 23104 141 303 716 801 817 977 24030 390 571 844 25185 282 319 396 398 467 541 552 587 645 799 993 26503 642 667 781 891 27155 466 574 586 642 707 751 897 28262 332 387 567 569 686 849 871 905 29044 369 380 426 517 944

30039 375 453 652 749 856 31114 259 435 456 559 618 749 889 32024 322 626 751 968 988 33013 330 692 705 899 34091 380 452 563 729 986 35039 269 288 427 525 575 36253 528 552 694 869 974 975 976 37176 351 393 398 472 765 781 788 850 916 38051 148 427 711 808 252 39477 816 862

40054 134 292 549 634 673 675 916 975 41274 457 852 907 921 42002 188 262 306 311 322 487 653 782 859 892 920 43103 251 399 522 748 44169 372 648 45192 239 359 427 708 953 46416 651 685 886 47656 966 48399 503 515 519 602 976 982 49038 266 524 889 994

50279 494 608 51222 566 759 52070 903 990 53174 295 310 362 574 608 54556 706 985 55051 162 425 473 508 651 56007 003 294 57496 769 842 939 58183 238 705 59071 129 135 158 335 496 819

60060 074 085 279 671 827 916 61075 116 246 555 592 62029 149 665 911 63412 64090 169 170 173 65075 214 242 569 742 802 66211 346 443 472 913 935 67008 117 268 706 68023 071 669 792 69172 322 510 814

70013 203 241 299 340 926 71012 130 411 648 676 72139 147 299 514 792 813 73015 153 272 74049 591 781 904 75141 639 705 857 961 76004 219 297 786 847 77114 155 226 367 78043 150 536 631 684 793 899 950 967 79564 680 980

80327 593 715 871 81440 503 558 659 986 82170 241 319 456 701 896 83163 190 459 579 707 975 84191 495 537 546 651 862 963 85362 745 751 788 930 86057 075 128 213 373 480 726 743 87125 456 458 880 88184 291 778 89367 481 508 545 562

90054 424 521 691 702 91423 708 971 92400 93319 762 797 94154 340 843 95452 645 749 96091 216 929 97111 404 899 98085 964 99023 106 208 491 519 676 782 883

10—fél 11 óráig:

3000 pengőt nyertek: 14771 36854
1000 pengőt nyert: 13023 16579 31415 80693
800 pengőt nyert: 5455 19259
600 pengőt nyert: 12193 17239 40113 79746 88412
500 pengőt nyert: 1381 18173 68532 67785
400 pengőt nyert: 8278 23082 25197 33484 33575 38226 42606 56763 78482 87234

250 pengőt nyertek:

53 246 323 464 973 1461 500 616 848 913 2698 775 904 3503 548 620 834 4099 156 278 831 5149 229 336 470 910 6250 289 320 328 558 7313 396 481 497 8321 545 607 806 982 993 9284 671 897 910 994

vitéz **DÉNES** JÓZSEF, SZOLNOK
Telefon-szám 777
Csekk-számla 7777

10177 853 11299 465 577 676 750 806 881 12040 053 171 404 437 677 975 13204 427 561 635 645 919 14007 265 409 425 744 979 15331 541 746 845 16130 535 540 930 17213 430 445 18012 025 486 19097 303 321 328 677 741

20046 502 524 948 21364 449 826 867 869 908 937 22685 851 23455 580 24201 278 504 677 892 26039 206 493 27179 552 565 605 632 930 28456 583 864 904 29195 528 713 814 874

30200 449 731 31655 829 946 32172 977 973 33104 122 434 707 822 880 34777 795 827 934 35015 300 595 728 761 764 915 36021 163 218 258 36320 446 473 537 804 37046 121 344 484 647 742 866 38429 508 635 818 39672

40200 267 327 356 938 41102 229 556 961 42070 078 317 730 878 945 43043 080 134 194 259 44243 302 373 490 650 45142 357 358 422 474 547 779 783 46060 295 624 805 894 914 47009 110 255 426 434 550 704 927 954 48120 388 471 500 510 963 49199 528 662

50291 634 661 747 939 635 793 52146 066 383 485 501 744 757 53034 253 326 410 506 548 761 934 54045 124 337 446 506 724 787 943 55202 361 520 522 820 856 989 896 927 936 965 56152 494 592 799 863 5707 227 293 919 946 58142 165 270 458 486 743 59020 136 147 207 290 405 476 712 744 890

60339 623 628 676 816 61003 198 266 362 370 728 848 918 62005 028 171 215 261 494 946 63113 601 618 697 798 922 984 65625 757 877 976 65022 404 695 818 824 839 66053 177 336 557 572 992 67499 614 622 790 68115 181 281 433 476 620 682 767 935 983 998 69157 248 279 501 740 847 924 934

70021 189 500 865 71425 517 662 72050 232 287 537 597 625 676 855 889 973 73002 055 135 403 597 835 917 963 74123 148 292 313 372 500 679 776 75522 993 76061 272 308 463 539 555 754 761 77064 343 848 905 915 946 78166 238 279 470 515 840 908 983 79207 332 455 466 602 697 772 820 857

80153 184 845 847 981 81068 121 530 681 82023 098 144 274 473 711 962 83074 089 132 490 543 731 84075 185 288 281 297 436 438 520 671 677 814 928 85036 160 491 545 555 699 870 86053 447 556 [illegible] 87002 310 312 349 439 649 686 840 907 911 927 975 [illegible] 319 412 632 845

90109 596 597 630 658 787 91006 100 204 261 440 602 812 959 92959 617 761 941 980 9380 094 108 148 322 339 349 358 755 813 832 9413 151 262 387 394 866 940 971 95475 485 494 57[...] 96081 296 479 738 863 97047 101 168 138 83[...] 838 927 99069 270 301 480 553 607 785 80 99286 293 608 931

Felelősség nélkül.

Február 12. Szombat

Napirend:

SZOMBAT:

Róm. kat.: 7. szervita alap. — Gör. kat.: Melét pk. — Prot.: Lidia. — Középeurópai időszámítás szerint Budapesten a Nap kel 6 óra 57 perckor, nyugszik 17 óra 01 perckor, a Hold kel 20 óra 15 perckor, nyugszik 8 óra 32 perckor.

Élelmiszerpiac

Az élelmiszerpiacon pénteken a forgalom lanyha volt. A zöldség- és főzelékfélék felhozatala elégséges volt a ponteki élénkebb kereslet kielégítésére. Gyökérféleségekből a kínálat változatlanul élénk, a káposztafélék felhozatala azonban gyérül, ami az előrehaladott időszakkal kapcsolatban érthető is. A friss zöldség felhozatala valamivel kisebb volt, mint az elmult napokban. A gyümölcsfélék piacán az elsőrendű, kifogástalan minőségü alma drágább lett, a közönséges alma azonban olcsóbban is volt kapható.

Az élelmiszerpiacon a következő cikkekben történt jegyzés: (Nagykereskedelmi árak.)

Zöldség- és főzelékfélék: Gülbaba- és nyári rózsaburgonya 30.55, őszi rózsa 29.30, Ella- és sárgaburgonya 28.35, étkezési Woltmann 24.30, étkezési Krüger 23.75, vöröshagyma 38.15, fokhagyma 116.56 pengő métermázsánként. Paraj 380—500, sóska 890—1500, melegágyi saláta 30—150, karfiol leveles 260—400, karfiol tisztitott 300—700, fejeskáposzta Ia 50, IIa 34, kelkáposzta Ia 60, IIa 40, sárgarépa Ia 36, IIa 25, petrezselyemgyökér Ia 70, IIa 50, kalarábé 80—140, zeller 80—130, céklarépa 38—40, hónaposretek 150—250, feketeretek 109—200, csiperkegomba 800—1000, sütőtök 20—30 fillér.

Gyümölcs: Nemes alma 240—340, közönséges 180—300, szőlő 1100—1700, héjas dió 800—1000, héjas mogyoró 600—650, héjas mandula 800 fillér.

Színházak műsora:

OPERAHÁZ. Szombat: Pillangókisasszony (II. — 8). Vasárnap d. e.: Romeo és Julia. Coppelia, Bolero (11). Este: Lohengrin (Müller Mária, Ralf Torsten vj. — 5).

NEMZETI SZINHÁZ. Szombat: A kaméliás hölgy. Vasárnap délután: Tartuffe. Este: Napfoltok (fél 3, fél 7, A kaméliás előadása 6-kor kezdődik).

NEMZETI KAMARA SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Fatornyok (3, fél 7).

MAGYAR MÜVELŐDÉS HÁZA. Szombat: Műsoros est (6). Vasárnap délelőtt: A zöldnadrágos lovag (Nemzeti F. bérl. — 10). Délután: Vidám műsoros délután (fél 3). Este: Hangverseny (fél 7).

VIGSZINHÁZ. Szombat és vasárnap délután: Warrenné mestersége. Szombat délután és vasárnap este: A mi kis városunk (szom. d. u.: szom. d. u. bérl. II. sor., vas. R. bérl. — 3, fél 7).

PESTI SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Fecske és denevér (3, fél 7).

UJ MAGYAR SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Az első (3, fél 7).

ANDRÁSSY SZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: Pénz nem boldogit (3, fél 7).

MADÁCH SZINHÁZ. Minden este és vasárnap d. u. is: Első Anna és Harmadik Károly (3, fél 7).

FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ. Minden este és vasárnap délután is: A királyné csókja. Vas. és ün. délelőtt: Latyi Matyi mint Robinson (11, 2, 6).

VIDÁM SZINHÁZ. Minden este, vas. és ün. délután is: Ballépés jobbra (fél 4, fél 7).

REVÜPALOTA. Mindennap: Automat oh! (fél 7, hétfő, vasárnap és szombat délután fél 4-kor is).

KAMARA VARIETÉ. Mindennap: Női kiszolgálás (fél 7, hétfő, szombat fél 4, fél 7, vas. 2, fél 5, 7).

KOMÉDIA ORFEUM. Minden nap: Helyre petre (fél 7, hétfő, szombat, vas. és ün. fél 4-kor is).

ERZSÉBETVÁROSI SZINHÁZ. Csütörtökig: Fekete Péter (fél 5, 7, vasárnap fél 3, fél 5, 7).

JÓZSEFVÁROSI SZINHÁZ. Csütörtökig: Nótás kapitány (fél 5, 7, vasárnap fél 3, fél 5, 7).

KISFALUDY SZINHÁZ. Csütörtökig: India rózsája (fél 5, 7, vasárnap fél 3, fél 5, 7).

NEMZETI BÁBSZINHÁZ. Minden hétfő, szerda, csütörtök és szombat: Angyalt vettem feleségül. Kedd és vasárnap: Panoptikum. Péntek: Toldi. Csütörtök, szombat, vas. és ün. délután: Mátyás király rendet csinál (fél 4, fél 7).

Vízállás:

A földm. minisztérium vízrajzi intézete jelenti: A Duna Apatinig apad, lejjebb árad, Oroszvárig alacsony, lejjebb közepes vízállású. Pénteki vízállások: Schärding 240 cm (13%), Passau 645 (24), Struden 344 (25), Krems 305 (26), Bécs 298 (28), holnap 283 (27), Pozsony 377 (36), Gönyü 292 (38), Komárom 323 (40), Esztergom 312 (42), Budapest 339 (46), holnap 368 (43), Paks 410 (45), Baja 544 (53), Mohács 573 (55), Bezdán 601 (56), Gombos 488 (49), Palánka 454 (52), Ujvidék 545 (53). — A Rába Szentgotthárdnál minusz 44 (8). — A Dráva Barcsnál 88 (12), Drávaszabolcsnál 70 (4).

A Tisza Csongrádig apad, lejjebb árad, Tokajig alacsony, lejjebb közepes vízállású. Pénteki vízállások: Máramarossziget 110 cm (9%), Visk 94 (14), Tekeháza 88 (16), Tiszaujlak 146 (17), Vásárosnamény 330 (23), Tokaj 550 (49), Tiszafüred 608 (63), Szolnok 664 (60), Csongrád 689 (58), Szeged 672 (51), holnap 662 (50), Zenta 590 (51), Titel 475 (50). — A Szamos Désnél minusz 4 (14), Szatmárnémetinél minusz 32 (12). — A Bodrog Bodrogszerdahelynél 455 (56). — A Sajó Bánrévénél 48 (14). — A Hernád Hidasnémetinél 20 (14). — A Körösök Csucsánál 47 (14), Nagyváradnál minusz 99 (14), Békésnél 160 (29), Gyománál 236 (36). — A Maros Marosvásárhelynél minusz 45 (10), Makónál 68 (19). — A Balaton Siófoknál 79 (85). — A Velencei-tó Agárdnál 150 (67).

Madár Imréné: „Filléres főzés" és „Egytálétel" szakácskönyv elfogyott. Ezek receptjei, sok más polgári konyhán is szükséges leírásokkal, tanácsokkal megjelent a „TÖMEGFŐZÉS MA" szakácskönyvben. Ára 3.60 pengő.

Madár Imréné: „IZLETES HADIÉTELEK, ÖTLETEK, ARANYTANÁCSOK" szakácskönyv. Ára 1.50 pengő.

Levelezőlaprendelésre csekkel küldi: MADÁR IMRÉNÉ, Szeged, Attila-utca 11.

Rádióműsor:

A VATIKÁNI RÁDIÓ FEBRUÁRI HIRSZOLGÁLATA

Szombat 20 óra: Francia hirszolgálat 49.96 m. hullámhossz. 20.45 óra: Német hirszolgálat 50.24 m. hullámhossz. 21 óra: Spanyol hirszolgálat 49.96 m. hullámhossz.

SZOMBAT, FEBRUÁR 12.

6: Üzen az otthon. — 6.25: Ébresztő, torna. — 6.45: Reggeli zene. — Közben 7: Hirek. — 8: Hirek német, román, szlovák, ruszin és szerb nyelven. — 8.35: Délelőtti muzsika. — 10: Hirek. — 10.15: Rendőrzenekar. — 11.10: Vízállás. — 11.15: Hanglemezek. — 11.40: Látogatás d'Annunzio mesekastélyában. — 12: Harangszó, Himnusz. — 12.10: Szórakoztató muzsika. — Közben 12.40: Hirek. — 13.20: Időjelzés, vízállás. — 13.30: Honvédeink üzennek. — 14: Szalonzenekar. — 14.30: Hirek. — 15: Tánczenekar. — 15.40: Hadszinterek földrajzi szemmel. — 16: Telefongyári Dalkör. — 16.30: Rádiócsövek élettartama. (Előadás.) — 16.45: Időjelzés, hirek. — 17: Karafiáth Jenő verseiből ad elő. — 17.15: Cigányzene. — 17.45: A miniszter kalapja. (Elbeszélés.) — 18: Holéczy-együttes és Szabó Quitter tánczenekara. — 18.40: Külügyi tájékoztató. — 18.50: Hirek. — 19: Hangképek innen-onnan. — 19.25: Részletek Robert Stolz: „A kis grizett" c. operettjéből. — 20.40: Olaszországi képeskönyv. — 21.40: Hirek. — 22.10: Hirek német, angol és francia nyelven. — 22.40: Kis mii szeret. — 23.15: Hirek. — **BUDAPEST II.** 17: Hirek német, román, szlovák, ruszin és horvát nyelven. — 18.30: Mezőgazdasági félóra. — 19: Walter Gieseking zongoraestjének közvetitése a Vigadóból. — A szünetben kb. 19.50: Galambbúgós székely kapu. (Előadás.) — 21: Cigányzene. — 21.40: Nagyanyó táncrendje. — 22.40: Hirek. — **KISÉRLETI ADÓ** (415.5 m.) 17.30—18.55: Gondüző derű. — **KASSA.** 6: Budapest I. — 10: Budapest I. — 11.40: Hirek magyar és szlovák nyelven. — 12: Harangszó, Himnusz. — 12.10: Budapest I. — 17: Budapest II. — 17.30: Budapest I. — 22.10: Budapest II. — 22.40: Budapest I. műsora.

Mozik műsora:

ADRIA. (T.: 353—707.) **Százarcu ember.** 1/24, 1/26, 1/28, vas., ün. és hétfőn: 11, 1, 1/24, 1/26, 1/28.

ALKOTÁS. (T.: 355—374.) **Hazafelé.** 1/24, 1/26, 1/28, hétfő 1/22-kor, vas. és ün. 11 és 1/22-kor is.

ÁTRIUM (T.: 153—034, 154—024.) **Tengerparti randevu.** — Hiradó 1/24, 1/26, 1/28, szom., va. és ün. 1/22-kor is.

BARLANG. (T.: 422—722.) **Zenélő malom.** Mindennap: 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28. Első előadás mindennap mérsékelt áru.

BELEZNAY. (T.: 225—276.) Negyedik hétre prolongálva! **Lángoló ifjuság.** — **Szines Walt Disney-film.** Mindennap: 10, 1/412, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28.

BELVÁROSI HIRADÓ. (T.: 181—244.) **A magyar selyem. A kanárimadár élete** (kulturfilmek). — **Budapest háborus közlekedése** — **Magyar, Ufa és Európa Hiradók.** Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.

BETHLEN. (T.: 385—003.) **Kerek Ferkó.** 1/24, 1/26, 1/28, ün. 1/22-kor, vas. 11 és 1/22-kor is.

BUDAI APOLLÓ. (T.: 351—500.) **Jómadár.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. és ün. 1/22-kor is. — Vas. d. e. 11-kor. **Marco Visconte.**

CORVIN. (T.: 138—888, 339—584.) **Toselli.** (Ferdinand Marian, Winnie Markus, Mady Rahl.) Mindennap: 3, 5, 1/28.

CSABA. (T.: 146—040.) **Eltitkolt szerelem.** 1/24, 1/26, 1/28, szom. és ün. 1/22-kor is, vas. 11 és 1/22-kor is.

DAMJANICH. (T.: 425—644.) **Lopott feleség.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. és ün. 11 és 1/22-kor is.

DEÁK. (T.: 125—952, 121—343.) **Muki.** (Szilassy, Pelsőczy, Latabár.) — **Tejut** (szines rajzfilm). — Hiradó. 1/22, 1/24, 1/26, 1/28, vas. d. e. 11-kor is.

DUNA. (T.: 111—994.) **Ingovány.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. és ün. 1/22-kor is.

JÓZSEFVÁROSI. (T.: 131—316.) **Jómadár.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. és ün. 1/22-kor is. — Vas. d. e. 11-kor: **Szervusz Péter.**

KAMARA. (T.: 426—901.) **Fény és árnyék.** (Ajtay Andor, Bulla Elma.) — Hiradó. Mindennap: 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28.

KASZINÓ (T.: 185—329, 383—102.) **Boldog idők.** (Karády Katalin, Ajtay Andor.) 1/24, 1/26, 1/28, szom. 1/22-kor is, vas. és ün. d. e. 11, d. u. 1/24, 1/26, 1/28.

KORZÓ. (T.: 182—818.) **Első csók.** (Danielle Darrieux.) 1/24, 1/26, 1/28, szom. 1/22-kor is vas. és ün. d. e. 11, d. u. 1/24, 1/26, 1/28.

MESEVÁR (T.: 114—502.) **Kerek Ferkó.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. 1/22-kor is.

NEMZETI APOLLO. (T.: 222—002.) Második hétre prolongálva! **Kalotaszegi Madonna.** — Hiradó. 1/24, 1/26, 1/28, szom. 1/22-kor, vas. és ün. 11 és 1/22-kor is.

OMNIA. (T.: 130—155.) Harmadik hétre prolongálva! **Makacs Kata.** 1/24, 1/26, 1/28, szom. 1/22-kor, vas. és ün. 11 és 1/22-kor is.

OTTHON (T.: 146—447.) **Csavargók.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. és ün. 1/22-kor is. — Vas. d. e. 11-kor: **Varieté.**

PÁTRIA. (T.: 154—673.) Második hétre prolongálva! **Borgia Lukrécia.** 10, 1/412, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28, vas. 11, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28.

PEST (T.: 221—222.) **Éjjeli zene.** Mindennap: 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28.

RADIUS. (T.: 122—096, 120—564.) Harmadik hétre prolongálva! **Cseresznyevirág:** Pierre Richard Willm, Hayakava. — Hiradó. 1/24, 1/26, 1/28, szom. 1/212-kor is, vas. és ün. d. e. 11, d. u. 1/24, 1/26, 1/28.

SCALA (T.: 114—411.) **Boldog idők.** (Karády, Ajtay, Mihályi.) — Hiradó. 1/24, 1/26, 1/28, szom., vas. és ün. 1/22-kor is.

SZÉKELY (T.: 226—425.) **Négyarcu asszony.** Mindennap: 1/212, 1/22, 1/24, 1/26, 1/28.

TISZTIKASZINÓ ZÁRTKÖRÜ FILMSZINHÁZA. Febr. 13-án: **Kerek Ferkó.** — 15-én: **Szerencsés flótás.** Előadások kezdete 1/25 és 1/27 órakor.

UGOCSA. (T.: 154—422.) **Kölcsönadott élet.** 1/24, 1/26, 1/28, vas. 1/22-kor is. — Vas. d. e. 11-kor: **Leányálmok.**

UJBUDA. (T.: 268—993.) **Botrány.** 1/24, 1/26, 1/28, hétfőn 1/22-kor, vas. és ün. 11 és 1/22-kor is.

URÁNIA. (T.: 146—046.) Második hétre prolongálva! **Felejts, ha tudsz.** (Hans Moser, Marthe Harell.) 3, 5, 1/28, vas. és ün. 11-kor is.

I UJSÁG 1944 febr. 12. SZOMBAT
ÉLA † 1919—1936.
d-utca 10. Telefon: 119-680, 119-686 és 119-689
ások és reklamációk 113-006.
atales órák 8—4-ig. Telefon: 116-935.
. Telefon: 189-533 és Christophoros utazási és
elefon: 187-502
. Telefon: 189-533 és 187-502.
i osztály) V., Báthory-utca 8. Telefon 119-590
Barcsa-utca 82. Telefon 136-479.
60 P, negyedévre 16.— P.
pénztári csekkszámlája: 2090
ételével minden nap.
y Aladár (igazgató.)

Nyomatott a PALLAS IROD. és NYOMDAI R.-T. körforgógépein.

Czigány Dezső

Czigány Dezső

festőművész

„Csendéletöl fehéren fetetén"

Simon Gy. Ferenc
ajánlás

Kicsi Újság
1980 dec. 6

CZIGÁNY DEZSŐ:
„Asztali csendélet almákkal"

oraszülött osztályon. Az kicsik édesanyja az in- elül kap szobát, s maga — természetesen szakor- olónő felügyelettel — a t.

agyobbacskák egyszer-

szülő ölébe kerüljö

A kitűnő intézet Velkey László, a főigazgató helyettes

A korszerűen fel ban a négy beloszt

Czigány Dezső

CZIGÁNY DEZSŐ 1908-AS ADY-KÉPE

Művészettörténeti Értesítő
1977/1

Hajós Béla tulajdonában volt egykor Czigány Dezső legjelesebb Ady-portréja, mely hosszú lappangás után a festő 1944-es hagyatéki emlékkiállítása idején került elő, hogy aztán ismét eltűnjön a nyilvánosság szeme elől, s ki tudja, ezúttal talán örök időre.[1]

A képet a rendezők, a kiállítást ismertető szerzők s maga a tulajdonos is ama képek egyikének gondolták, melyekről Ady szól Lédához írt leveleiben.[2] Az ide vonatkozó idézeteket Révész Béla könyvéből vették át,[3] anélkül azonban, hogy dátumaikkal tisztában lettek volna. Ha a levelek keltének utána néznek, már ekkor kiderül, hogy a kép egyik levélben említett alkotással sem lehet azonos, a levelek ugyanis 1907-ben íródtak, míg a kép — s ez az adat a kiállítás idején is ismert volt[4] — a következő évben készült. A levelekben készként említett három kép közül kettő ekkor már különben is megjelent reprodukcióban, még pedig egészen hozzáférhető helyen,[5] a harmadikat éppen a kiállítás katalógusa közölte, az Ady által említett képek pontos azonosításának tehát minden feltétele megvolt, hogy ez mégsem történt meg, azt a felületességen kívül nem tudjuk mivel magyarázni.

Hajóshoz a kép 1922-ben került, még pedig közvetlenül a művésztől, kivel az 1920-as évek elején ismerkedett meg baráti körben, s ettől kezdve igen szívélyes kapcsolatban állt vele.[6] Czigánynak 1922-ben pénzre volt szüksége. Hajósnak, ki gyűjtögetett, említették, hogy Czigány eladásra kínálja a birtokában levő, méghozzá eredeti Ady-portrét. A művész ugyanis egy másik Ady-képpel is rendelkezett, azzal, amelyiket 1921-ben, tehát már a költő halála után emlékezetből s részben a meglevő kép alapján készített, s amelyik később öccséhez, majd a felszabadulás után az ő ajándékaként Révai Józsefhez került.[7] Arra a hírre, hogy az eredeti kép eladó, Hajós azonnal felfigyelt, s felkereste a művészt, kihez ekkorra már több ajánlat is érkezett. Jóllehet a kívánt nagy ár Hajós számára komoly anyagi megterhelést jelentett, a remek képet alku nélkül nyomban megvásárolta. Ráadásul kapott egy szép reprodukciót is az arcképről, melyet neki, mint az arckép birtokosának dedikált a művész. 1944 januárjában, amikor a Czigány-kiállítás előkészületei folytak, jelentkezett Hajós Béla is, a képet és a reprodukciót a kiállítók rendelkezésére bocsátva. Az arckép 15a tételszám alatt szerepelt a katalógusban és a kiállításon, mely után, mint írtuk, nyoma veszett.

A portrét 1908-ban festette Czigány. Ezzel az évszámmal hozta forgalomba 1921-ben kiadott reprodukcióját, ugyanez az évszám szerepelt a kép hátán is, melyre saját kezűleg írta fel: „Ady Endrét festettem élet után 1908-ban — Czigány Dezső".[8] Az arckép derékig ábrázolja a költőt, ki kezét karba téve jobbjában könyvet tart, s szeme merengve néz álmai után. Az ábrázolásból érezzük, hogy csak a „Vér és Arany" megjelenése után készülhetett. A kép azt az Adyt ábrázolja, aki már túl van első nagy harcain és első nagy diadalán, melyet éppen a „Vér és Arany" megjelenése jelentett. A kötetet megelőző 1907-es arcképek a költőt egészen másnak mutatják. Annak a biztonságnak és erőérzésnek például, mely a képen megnyilvánul, a megelőzőkön nyoma sincs. Magába temetkező, misztikus, borongós, rezignált hangulatban mutatják e képek, vagy éppen marcangoló önvívódásban, eltorzult, mámoros arckifejezéssel, már-már magát megadó reménytelen lelki küzdelemben.[9] A legújabban előkerült kép kivételével[10] mindahányra a halálos életérzés nyomasztó valósága üti rá bélyegét, de még ezen az újabban előkerültön is egyfajta jól palástolt lelki bizonytalanság érezhető. A szájszögletben meghúzódó, alig észrevehető gúny, mely láthatóan befele szól, mintha kételyekről árulkodnék. Egészen más az 1908-as arckép. Gúnyos ez is, de mennyire nem palástolt itt a gúny, mennyivel szélesebb s mennyire nem a magában való kétkedés szülötte. A bizakodó, a diadalmas, az erőit érző költő és férfi több mint fölényes megnyilatkozása. Persze keserűség is vegyül bele, s nem is kevés, mintha csak azt akarná mondani, hogy ez a diadal nagyon is nagy árat kívánt. Nem

Fotó; Czigány Dezső: Ady Endre arcképe. Olaj. 1908. (Horváth Béla tulajdona)

a jövőbe tekintő költő keserűsége ez, hanem a harcát megharcolt művészé, a „Vér és Arany" szerzőjéé, kinek már korábbi, öklére támaszkodó arcképén is ott van ez a keserűség, csakhogy ott boros, mámoros grimaszba torzultan.

A lelki alapállás az, ami teljesen új az 1908-as Ady-képen. Itt az a költő lép elénk, aki ha el is tűri, hogy Baudelaire követőjének mondják, korának, népének Viktor Hugója akar lenni; nem kevesek költője, hanem mindenkié. Pedig még nem is oly sokkal korábban nem a legjobb véleménnyel volt Victor Hugo zsenijéről, sőt, Verlaine-nel összehasonlítva megvetéssel írt róla. Mostantól azonban követendő példaképpen lebeg szemei előtt forradalmi és népvezéri attitűdje. Gondolkodó, szárnyaló szellem, kezében tartott legfrissebb kötete életének s költészetének nagy fordulatát jelzi, határozott, kemény kiállása a múlt és jövő harcait büszkén vállaló: a forradalmi Ady, szellemi és fizikai erejének teljében, forradalmi akcióra készen s képesen. Alakjában, ahogy megjelenik, van valami hősies, valami elszánt s valami nagyra készülő. A látszólag nyugodt pózban, ahogy karjait egymásba fűzi, lefojtott indulatok feszülnek. A hatalmas váll, a széles mellkas, az izmos karok kirobbanni kész erőket rejtenek. Csak moccannia kell, s keretnek feszülő könyökei a képet rögtön szétvetik. A tettetett s kicsit teátrális nyugalom — érezzük — nem tarthat soká. Ezt mutatja a tekintet is, a merengő szem, mely hosszan, nyugtalanítóan, ki nem számíthatóan néz álmai után, s néz elébe valaminek, ami talán maga a mindent felforgató forradalom.

Ahogy a művész a költő alakját elénk állítja, abban van valami teátrális íz is, valami színpadias túlzás, amire egy másik Ady-képpel kapcsolatosan már Bölöni is rámutatott.[11] Nem mondhatjuk, hogy ez a vonás Adytól idegen lett volna. Fényképei mutatják, hogy bizonyos színpadias pózokat kedvelt, olyanokat is, melyek számunkra idegenek vagy legalábbis szokatlanok, mint ahogy szokatlanul hat ránk a beállítás ezen a képen is. Szokatlanul, de nem bántóan s nem a valóságot meghamisítóan. Csak sajnálni lehet, hogy ez a színpadias túlzás, mely az alak beállításában érezhető, jól lehet a monumentális hatást erősíti, a korábbi képeken tapasztalható közvetlenség rovására érvényesül. A portréban Czigány máskülönben is mintha az ideál-portré felé próbálna közelíteni. Talán nem tévedünk, ha ebben elsősorban Kernstok befolyását látjuk, kinek ekkori arcképei stilárisan is szoros kapcsolatot mutatnak Czigány arcképeivel, különösen pedig ezzel az 1908-as Ady-képpel. Itt főként a fej erőteljes plasztikájára gondolunk s a tömbszerűség hangsúlyozására,[12] másfelől az elvonatkoztatásra és idealizáló törekvésre, mely Kernstok 1907-es arcképein már oly hangsúlyosan érvényesül.[13]

Az Ady-arckép színeiről csak keveset mondhatunk. Az egyik leírás arra enged következtetni, hogy több más Czigány-képhez hasonlóan ez is a barna árnyalataira épült, ám a barnás színek itt úgy sugároztak kifele, mintha alattuk valami hideg rádiumfény izzanék.[14] Ebből a sejtelmes izzásból azonban, mely mindennél többet mondhatna Czigány érzelem- s képzeletvilágáról, a reprodukció — sajnos — semmit nem ad vissza.

Horváth Béla

JEGYZETEK

1 Czigány Dezső hagyatéki kiállítása 1944. január 23. — 1944. február 2. Az Alkotás Művészház XXVI. kiállításának katalógusa. 1944. 4. 15a tételszám: Ady Endre, olajfestmény.

2 S. V. (Somogyi Vilmos): Jelentkezett Czigány Dezső Ady-képének tulajdonosa. Esti Kurir 1944. január 22. 9.

3 Révész Béla: Ady Endre összes levelei Lédához és a nagy regény teljes története. 1942. Az író kiadása. 145—146., 146—147. Somogyi Vilmos: Hat év után megtalálták a tragikus sorsú Czigány Dezső festőművész egyetlen fiát. Esti Kurir 1944. január 15. 5.

4 S. V. (Somogyi Vilmos) a hivatkozott cikkben maga közli, hogy a kép hátán a művész sajátkezű írása olvasható: „Ady Endrét festettem élet után 1908-ban — Czigány Dezső".

5 Ady Endre: Vér és Arany. 1908. Címlap. Ady-Könyv. Amicus-kiadás. 1924. Melléklet.

6 S. V. (Somogyi Vilmos): i. m.

7 Olajfestmény, ismeretlen helyen. Kiállítva: Czigány Dezső hagyatéki kiállítása 1944. január 23. — 1944. február 2. Az Alkotás Művészház XXVI. kiállításának katalógusa. 4. 19a tételszám: Ady Endre, olajfestmény. Reprodukálva: Élet és Irodalom 1957. nov. 22. 7.; Műterem 1958. január. 43.; Magyar Művészet (1800—1945). Képzőművészeti Alap 1958. 352.

8 S. V. (Somogyi Vilmos): i. m.

9 A misztikus hangulatra jellemző a Vér és Arany címlapja, továbbá az Ady-könyv melléklete, a borongós, rezignált hangulatra az általunk ismertetett Ady-kép (Művészet II—1961. 9. sz. 11.), a legutóbbira a boros mámorok eltorzult Adyja (Művészettörténeti Értesítő 1963. 2—3. sz. 166.).

10 Olaj, vászon, 50,1×36,6 cm. Jelezve jobbra fent: „Czigány" Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdona, korábban Szalatnai Rezsőé. Reprodukálva: Élet és Irodalom 1962. december 29. 3.

11 Bölöni György: Czigány Dezső. Auróra 1911. 280.

12 Nemes Marcel arcképe, ceruza, papír, 22×21 cm. Magángyűjtemény, Bp.

13 Révai Ödönné arcképe, olajfestmény, ismeretlen helyen. Lederer Artur és neje arcképe, olajfestmény, ismeretlen helyen. Reprodukálva: Vasárnapi Újság 1911. 897.

14 Sz. s.: Czigány Dezső festőművész. Népszava 1944. január 28. 7.

Czigány Dezső
kiállítása

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 OKT 13

KELET-MAGYARORSZÁG

1021

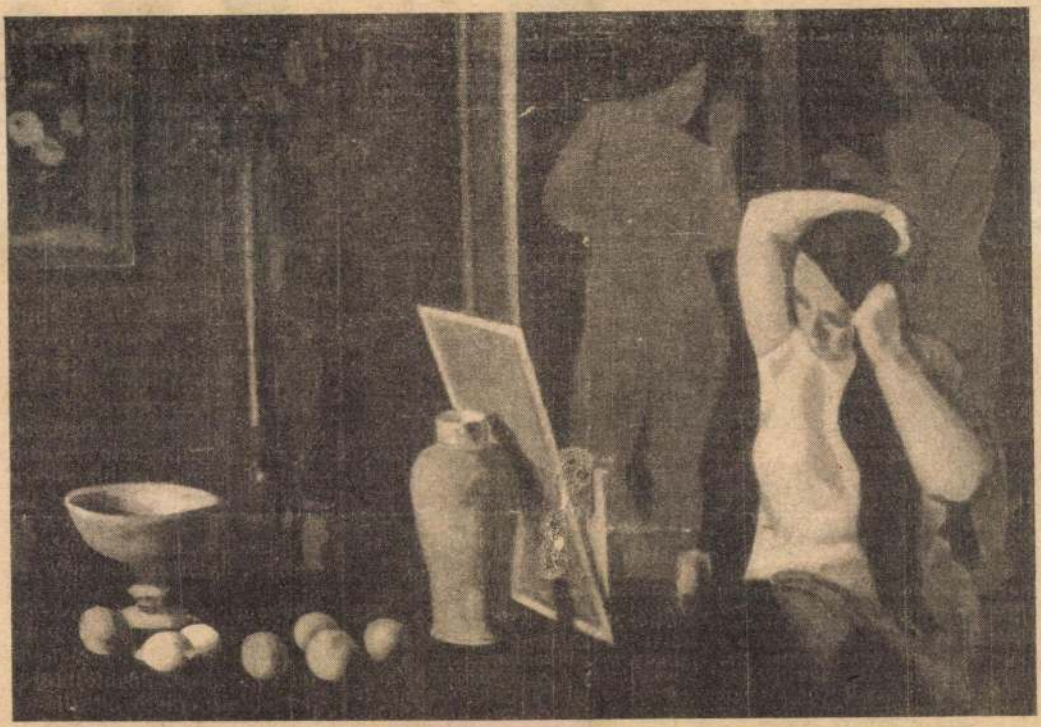

Czigány Dezső: Nő tükör előtt (olaj)

ora
a múzeumban.
(Gaál fotó)

TAKÁTS GYULA:

Megszólított

Ősz végivel, tündéri völgybe ma,
ott jártam, hol egyszerre csak
zsurlók és mácsonyák közül
hangok röppentek fel, nem madarak.

Egy forrás lépett ki ... Megszólított ...
Hűs hangja tiszta volt s derűs.
Vidámabb, mint az emberi
s bár láthatatlan, tudtam, ő hívott.

Mögötte vaksötét vadkörtefa
gyümölcstelen állt, feketén,
de villogott hajló füvén a láb
s én átléptem a kék mezsgyén oda,
ahol az ág ringott szemközt velem
s bokrát hiába húzta szét kezem.

ahol a hold bikákra hágott
földre döfni sárgán az álmot

ahol letiport felhőfátylak
rongyaiból pereg a bánat

ahol csillaghintőpor esték
sebeinket elárverezték

ahol vért sikoltok ha árnyak
kóbor kutyái szaglásznak

ahol én állok már egészen
már minden indulásra készen

Guarchép	Tan. fej	Csendélet	Női akt	Arckép	Tájkép	Akt	Női arck	Aky	Férfi arckép
1901 NSz	1902 NSz	1910 kk		1912	1909 MIÉNK	1914 Mh			1908 MIÉNK (2)
		1912 (2)		1913-14	1912	1915-16	1917-18		
		1913-14			1912 NS.				
1907		1915 NSz VI	1915 NSz	1915	1913 Mh			1922 H (3)	1926 kut
1910 kk		1915 VI			1913-14				
		1915-16	1922 H	1922 H	1919-20 Mh				
	1930 kut	1916	1930-31		1928		1932 kut		1932 kut
1914 Mh									
~~1915 I~~									
1923 Alk (4)		1924 IX			1936	1949 Bési			
1924 kut (10)		1926 kut	1930 kut						
1930 Tamás		1932	1931 kut						
1937 kut		1934 Fränkel (3)							
		1938 kut							
1947 Alk		1949 Bési						1949 Bési	

Pallós Emil
osztályvezető okt ügyi min
120–412
Adler Mór adatai
5 ig

"H 2281

Bérés Gyula

Az UJSÁG Export-Import közvetitője

Képviseletek

21. jegyzék. **21. Lista.**

Ebben a rovatban hetenként közöljük azokat a külföldi cégeket, melyek magyarországi képviselőket keresnek, vagy magyarországi kereskedők cimeit, kik külföldi összeköttetéseket akarnak létesiteni.

Külföld kinál árut Magyarországba (Import)

Országból	Folyó szám	Cikk
Ausztria	10371	Wieni cég tüzoltókészüléket Minden anyagot (benzin, benzol, petróleum stb.) olt, nyomása 15 atm
"	8354	Wieni cég bőrnajtószijak legjobb és másodrendü minőségben, garantált prima kivitel
Belgium	974	Kőzuzógépek
"	975	Hütőházi gépek
"	976	Mosodai gépek
Olasz	230	Turini gyár rádiólámpákat
"	231	Genuai cég kódiót
"	232	Turini gyár karburátorokat
"	235	Nápolyi cég babot
"	241	Milánói gyár telefonkészülékeket és szócsöveket
"	244	Római cég ujrendszerü karburátort
Görög	246	Athéni olasz cég hamis ékszereket nyakkendő és zsebkendő nyagot ingzefirt játékszereket ujdonságokat és rugalmas szalagokat
Olasz	247	Olasz gyár alabastrom szobrocskákat, vázákat, oszlopokat és egyéb cikkeket
"	249	Veronai cég öngyujtókat
"	250	Bolognai gyár folyékony padlóviasz, fényesitőszereket, fertőtlenitőszappant stb.
"	251	Turini cég kézicsomózásu szőnyegeket

Vidéki városokban bevezetett
festékkereskedőknek egyedárusitást
ad legnagyobb német lakkgyár celluloid és olajlakkban, elvámolva és franko. Nagy haszon! Ajánlatok „Spritzlakk 988" jeligére az Ujság export-import osztályába kéretnek.

Külföld keres magyar árut (Export)

Ország	Folyó szám	Cikk
Ausztria	8674	Tengeri és gabona
"	9060	Müselyem viskose- és rézoxid ammoniák eljárása szerint
Olasz	236	Olasz cég babot és más terményeket vásárolna
"	242	Torinói cég gabonaexportőrökkel keres érintkezést
"	245	Nápolyi részvénytársaság gabona és terményexportőrökkel összeköttetést keres

Külföld ajánlkozik képviselőnek Magyarország részére

Országból	Folyó szám	Cikk
Csehszlov.	986	Magyar borokra prágai bizományos cég
Ausztria	11118	Wieni bizományi cég képviseletet vállal élelmiszerekben, mint liszt, rizs, hüvelyes gyümölcs stb., olajok és benzin
"	8233	Textiláruban
"	6635a	Wieni élelmiszer és gyarmatáru nagykereskedő képviseletet vállal gyarmatáruban és élelmiszerekben
Belgium	971	Kenderés kócárugyárnak vagy nagy kiviteli cégnek
Görög	987	Különféle cikkekben Görögország részére
Olasz	234	Trieszti cég elvállalná magyar terményexportőr képviseletét
"	248	Velencei magyar kereskedő müszaki cikkek és ipari ujdonságok képviseletét vállalná

Külföld kinál árut Magyarországba (Import)

Országból	Folyó szám	Cikk
Olasz	233	Pratoi márványbánya magyar importőrökkel összeköttetést keres
"	239	Bolognai gyár muszaki és villamossági cikkekben kereskedőkkel, szerelőcégekkel keres összeköttetést
"	240	Páviai gyár magyar varrógépnagykereskedőkkel és képviselőkkel keres összeköttetést
Görög	987	Olivaolajat, valonéet, kolofoniumot
Csehszlov.	11432	30.000 darab karácsonyfát

Képviselőt keres

Ország	Folyó szám	Cikk
Német	*988	Lakkgyár celluloid és olajlakkban
Olasz	232	Turini gyár karburátorokra
"	237	Turini gyár kötő szövő gépekre
"	238	Olasz varrógépgyár
"	241	Milánói gyár telefonkészülékre és szócsövekre
"	247	Olasz gyár alabastrom szobrocskákra, vázákra, oszlopokra és egyéb cikkekre
"	248	Turini cég házi használatra szolgáló olcsó tésztagyuró és vágógépekre
"	249	Veronai cég öngyujtókra

Képviselőt keres

Ország	Folyó szám	Cikk
Ausztria	10695	Iskolák részére való eladásra alkalmas szabadalmazott cikk egyedárusitására
"	10862	Wieni gyár házi és gazdasági cikkekben, különösen lakkozott áruk, petróleumfőzők, kávédarálók, vasalók, szigetelőüvegek, mintázott tányérok és tálak stb továbbá badogburkolatok, kasszák, kazetták, vasuti felszerelések
"	10555	Kő- és mészüzem szabadalmazott modern automatikus rendszerü kályhái részére melyek különösen mészégetők, cukorgyárak, acélmüvek stb. részére jönnek számitásba
"	10371	Wieni cég tüzoltókészülék részére. Minden anyagot olt, nyomás 15 atm.
Belgium	974	Kőzuzógépek sajtók
"	975	Hütőházi gépek
"	976	Mosodai gépek
"	969	Gazdaságos porlasztóanyag
"	970	Csavar, szegecsáruk drótszegek gyártásához szükséges munkagépek

...O jól bevezetett utazóval dolgozó
uj ügynökség keres vas-, müszaki-, edény-, textil-, vegyi- és élelmiszerszakmákban versenyképes **képviseleteket**. Szép utcai helyiséggel és két telefonnal rendelkezünk. **Költséget nem kérünk,** jutalékra csak **utólag** az áruleszállitása után reflektálunk. Komoly cégek ajánlatát „Traveller Co." jeligére a főkiadóba kérjük.

! A *-gal megjelölt tételekre vonatkoznak a kimeritőbb hirdetések.

Fentiekről minden felvilágositást megad az Ujság főkiadóhivatala Vilmos császár-ut 34.

Export-Import-Képviseletek rovatunkból a táblázatot és a tetszésszerinti szövegü hirdetéseket az illető cikk szempontjából tekintetbe jövő államok nyelvére leforditva dijtalanul küldjük külföldre minden keresk. hatóságnoz, ipari és keresk. szervezetekhez, nagyobb vállalatoknak, érdekelt szaklapoknak stb.

A világ leghosszabb alagutjának furását most kezdték meg Angliában, a szigetország legnagyobb hegyén, a Ben Nevisen. Az alagut 16 mérföld hosszu lesz, de nem vasutközlekedési célt fog szolgálni, hanem vizmüveket vezetnek rajta keresztül egy hydro-elektromos berendezés vizzel való ellátására. Mig eddig alagutak épitését általában ugy végezték, hogy a tervezett alagut két kijáratánál egyszerre inditották meg a munkát és folytatták addig, amig a furógépek találkoztak, addig itt, az alagut hosszára való tekintettel, a hegyoldal 12 helyén egyszerre nyitották meg az aknákat, és az alagut vonalának elérése után jobbra és balra folytatták a furást. A legnehezebb technikai probléma a ventilláció megfelelő berendezése volt, részben a munkásoknak levegővel való ellátására, részben a furás közben keletkező füst és por eltávolitására. E célból az aknák bejáratánál ujrendszerü ventillációs készülékeket állitottak fel, amelyek óránként 300.000 köbméter levegőt forgatnak.

Az első hatkerekü autobuszok csak nemrég kerültek London utcáira, de a London Public Omnibus Company hamarosan szaporitani fogja a számukat. Az emeletes autobusz földszintjén 28, fedett tetején 32, összesen tehát 60 ülőhely van. A kocsi hossza meghaladja a hét métert és bár könnyen fordul, Londonnak csak az ujabban épitett, szélesebb utcáin volt beállitható.

A grafikus iparban, papirszakmában és irodaberendezési iparban
összeköttetéseket Németországgal szerez
az Export-Journal, Pössneck/Thür
Ugyanitt megjelenik a „Journal für Buchbinderei- und Kartonnagen Betriebe"
Komoly érdeklődőknek dijtalanul küld próbafüzetet a **Streitberger-Verlag,** Pössneck/Thür, Deutschland

Magyar-olasz folyóirat. Az Olasz-Magyar Kereskedelmi Kamara „Bollettino Ufficiale — Hivatalos Jelentés" cim alatt Binét György kamarai főtitkár szerkesztésében megjelenő kétnyelvü közlönyének legujabb száma most hagyta el a sajtót. A közlöny összefoglaló képet ad a magyar-olasz kapcsolatokról, érdekes pénzügyi, gazdasági és kereskedelmi hireket közöl, terjedelmes rovatokban foglalkozik az automobilizmussal, a hajózási forgalommal és a különböző vásárokkal és kiállitásokkal. A gazdag tartalmu és kitünő áttekintésü számot könyvismertetés és árukinálat és keresleti hirek egészitik ki. A kamara közlönye joggal tarthat számot ugy a szakkörök, mint a nagyközönség teljes érdeklődésére és annak kiadásával a kamara a magyar-olasz összeköttetés fejlesztésének igen nagy szolgálatot tesz.

Kiállitások — Vásárok — Kereskedelmi gyülések (kongresszusok)

Állandó vegyi- és gyógyszervegyészeti kiállitás (I. Bez., Opernring 17)	Wien	
Állandó villamosságipari kiállitás (Bld. Gen. Stoletow 23)	Sofia	
Papirkiállitás	Dresden	
Baromfi-kiállitás	Szeged	dec. 3—5-ig
Nemzetközi bőripari kiállitás	Milano	nov. 10—17
Kereskedelmi és utazási kiállitás	San Francisco	nov. 11—20.
Üzemanyagkiállitás	Berlin	okt. 22—nov. 13
Galamb, prémnyul- és szücsipari kiállitás	Budapest	nov. 4-től
Rádióhét	London	nov. 13—20-ig
Nemzeti munkakiállitás	Paris	dec. 24—jan. 8
7. élelmiszer és élvezeti cikkek kiállitása	Dijon	nov. 5—20.

A mértékekben és sulyokban metrikus rendszerre való áttérés még mindig nehézségekbe ütközik az Egyesült-Államokban, annak ellenére, hogy a „Metrical Association" állandóan intenziv tevékenységet fejt ki a rendszer bevezetésének érdekében. Mint hirlik, a következő ülésszakban ugy a szenátusban, mint egyidejüleg a képviselőházban is törvényjavaslatot fognak benyujtani, amely a metrikus sulyok és mértékek bevezetésével foglalkozik. Ennek ellenére is azonban igen kétségesnek látszik, hogy egy ilyen reform az Egyesült-Államokban belátható időn belül keresztülvihető legyen.

A reklám kinövéseinek szabályozását tárgyalja a porosz országgyülés városépitő bizottsága és felmerült a terv, hogy a hirdetések elhelyezése hatósági engedélyhez legyen kötve. Kiemelték, hogy ez azonban semmi esetre sem jelentheti a hirdetések tartalmának cenzuráját, hanem csak az elhelyezésre vonatkozik és célja, hogy a plakát ne csufithasson el esetleg egy egész városrészt. A bizottság a kormányt kérte fel a különböző kivánalmaknak megfelelő javaslat szövegezésére.

Németországban a vámok leszállitását tervezik és az erre irányuló előzetes megbeszélések előreláthatólag már e hó vége felé befejezést is nyernek. A birodalmi gazdasági tanács vámtarifa bizottsága a kormány kérésére benyujtota már vonatkozó javaslatait, amelyek alapján a kereskedelempolitikai bizottság bevonásával most a tárgyalások folynak. A tárgyalások eredményét azután mint szakvéleményt a birodalmi kormány elé terjesztik.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal az ipari biztonsági berendezések tanulmányozására albizottságot küldött ki, amely megállapitotta, hogy az Egyesült Államokban egy év alatt 25.000 munkás vesztette életét balesetekből kifolyólag. A munkásbalesetek az Egyesült-Államokban négymilliárd dollár és Franciaországban négy milliárd frank kárt okoznak évenként. A szakértők véleménye szerint a biztonsági rendszabályokat a különböző országokban törvényileg kell kötelezővé tenni.

Az Oroszországban zsebórákban mutatkozó nagy szükséglet kielégitése céljából a közgazdasági tanács zsebórák gyártását vette tervbe és saját óragyár felállitását határozta el. Ezen terv keresztülvitele azonban ugylátszik nehézségekbe ütközik, mert a tanács az egyre nagyobbodó szükséglet miatt szakembereket küld tanulmányutra külföldre a legfontosabb óraanyagok és alkatrészek gyártásának tanulmányozására.

A magyar müselyemgyárak tevékenysége iránt a külföldről némi érdeklődés mutatkozott. A nemzetközi müselyem-koncern által eddig még müködésükben meg nem akadályozott gyárakhoz e héten több külföldi érdeklődés érkezett.

Export-Import Képviselet — kérdő szelvény:

Milyen szakmában kiván képviseletet: ....

Melyik országból: ....

Milyen szakmából kiván képviseletet átadni és melyik országnak vagy magyar vidéknek: ....

Milyen árut akar kivinni és hová ....

Milyen árut akar behozni és honnan: ....

Milyen cikkben keres belföldi összeköttetést ....

Milyen képviselete van jelenleg ....

Milyen üzletet folytat jelenleg ....

Kérem a mellékelt szöveg szerinti hirdetésemet dijszabásuk szerinti árban az **Ujság Export—Import Közvetitője** rovatban elhelyezni.

Név ....

Pontos cim: ....

Kivágva beküldendő az Ujság Export—Import osztályának

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarához a következő külföldi megkeresések érkeztek. Igazolt szakmabeli érdeklődők a számra való hivatkozással forduljanak a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara export irodájához V., Szemere-utca 6., II. emelet. Irásbeli megkereséshez válaszbélyeg csatolandó.

Képviselőnek ajánlkozik

Országnak	Folyó szám	Cikk
Német	48727	Droguák, gyógynövény, magvak technikai célokra, vegyészeti cikkek
Hollandia	48731	Textil
Görög	48957	Szalámi
Olasz	48962	Bab
Ausztria	49076	Tengerentuli szállitásra bor, konyak, ásványviz, portlandcement, üveg- és porcellánáru, majolika, selyemáru élelmiszerek
Ausztria	49076	Liszt, opál (kő)
Hollandia	49177	Pékeknél, cukrászoknál, csokoládé és cukorkagyáraknál elhelyezhető cikkre
Finn	49549	Buzamalom
Bulgária	49353	Sörös-, szóda- és limonádépalackok

Képviselőt keres

Ország	Folyó szám	Cikk
Görög	49545	Csiszolópor
Ausztria	49772	Osztrák-, német-, csehszlovák- és francia árura

Külföld kinál árut Magyarországba (Import)

Országból	Folyó szám	Cikk
Olasz	48726	Bor
Jugoszlávia	49175	Használt zsákok
Német	49327	Különleges mezőgazd. épitkezések (magtár stb.)
Olasz	49352	Konfetti, farsangi cikkek
Ausztria	49772	Osztrák, német- csehszlovák- és francia árut

Külföld keres magyar árut (Export)

Ország	Folyó szám	Cikk
Románia	48904	Textiláru
Török	49174	Remontelovak a hadsereg részére
Jugoszlávia	49175	Bab, dió Amerika részére
	49176	Kővigomba (Steinpilze)
Románia	49180	Aszfaltgyári felszerelés, utcai aszfaltozó kazán, kőbalom zuzó és osztályozó rostával, kátránypapir gyári felszerelés, aszfalt-, lakk- és izolálóanyag gyári felszerelés, paraffa izolálólemezek gyártására felszerelés
Bulgária	49333	95—96° spiritusz
Finn	49342	Buzacsira
Német	49313	„Sada" pamutvászon
Jugoszlávia	49514	Szappangyökér

Külföld keres magyar árut (Export)

Ország	Folyó szám	Cikk
Ausztria	40772	Magyar háziipari és egyéb exportcikkek tengerentuli szállitásra
Svájc	49781	Gabonaszalma
Görög	49782	Szalámi
Német	49786	Szarutésü, szalma házicipő tengerentuli szállitásra
Románia	49785	Sifonfej és alkatrészek öntéséhez szükséges formák

márc. 29.84, 30, zár. 29.86—88, máj. 30, zár —, tengeri 24.98, 25, zár. 24.98—25.

Tájékoztató árak: Liszt malom 0gg 48, 0g 47, 1-es 46, 2-es 45, 4-es 43.50, 5-ös 41, 6-os 37, 7-es 31, 8-as 22. Vidéki 0gg 45, 0g 44, 2-es 42.50, 4-es 40.50, 6-os 35, 8-as 21.

Magvak: Baltacim 48—50, cirokmag 19—21, muharmag 32—34, lenmag 44—46, bihorhere 110—113, Viktória-borsó 49—51, lencse 48—50, Ia 50—55, mustármag 38—42, mák 86—88.

Takarmányeikkek: Konkoly 18, olajpogácsa 27, extra hált liszt 15, szárított moslék 30, maláta törköly 25, szárított répaszelet 16, réti széna I. 9.—, II. 7.80, lucernaszéna 12, sarju 8, muharszéna 9—10, alomszalma 4—4.60.

Ujvidék, november 11. Bácskai buza 292, tiszai 290, tengeri 207.

Pozsony, november 11. Buza 77 kg. 211—216, 78—79 kg. 215—216, rozs 211—213, árpa 180—190, zab 166—169, jugo tengeri 124—125.

Az UJSÁG árupiaca

AZ ÉLELMISZERPIAC

A vendéglői üzemek nagyobb arányu beszerzései ma felélénkitették a nagybani piacot. A *huspiacon* az olcsóbb husokban élénk forgalom bonyolódott le. A mai árkeretek a következők: Marhahus 1.12—3.20, borjuhus 1.60—4.80, sertéshus 2.20—3.80, juhhus 1.20—2.80, sertészsir 2.20—2.50, háj 2.40—2.56, zsirszalonna 2—2.32, nyers szalonnabazsir 2.40—3 pengő.

A *tejtermékek piaca* csendes, az árak alig változnak. Teavaj 4.60—5, főzővaj 3.80—4.40, tej literje 0.35—0.41, tejfel literje 1.72—2, habtejszin literje 3.20 pengő.

A *halpiac* árai: Ponty, élő 2.40—3, jegelt 1.40—2.40, harcsa, élő 4.80—6.40, jegelt 3—5.60.

A *tojáspiacon* már teatojást 17—18, főzőtojást 13—16 fillérért árultak.

A *baromfipiac* mai árai: Élő csirke darabja 2.20—3.50, tyuk 2.80—4.50, vágott liba kilója 2—2.60, vágott kacsa kilója 2—2.60, vágott pulyka kilója 2—2.60.

A *főzelékpiac* árai: Burgonya 10—22, spenót 20—30, kelvirág 24—40, sárga borsó 72—160 lencse 80—150, fejeskáposzta 8—12, kelkáposzta 12—24, szárazbab 36—72, kevert zöldség 16—30, hagyma 28—32 fillér.

A *gyümölcspiacon* lassan elül a forgalom és a piac őszi képét veszi fel. Árak: Alma 40—160, dió 100—220, gesztenye 60—120, narancs darabja 30—60, szőlő 120—300, körte 80—220 fillér.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Kéziratokat nem őrzünk meg

Művészbarát. 1. Szolnok, Kecskemét, Jászapáti. 2. Feszty Masa Jókai Mór unokája. 3. A Szépművészeti és Műkereskedelmi rt. igazgatója Fränkel Ernő. 4. V., Dorottya-utca 10.

Bosszankodó. Naponta közlünk regényt, olyat terjedelemben, amint csak tehetjük.

Egy 17 éves medika. Zsiros arcát naponta mossa meg kétszer meleg vizben, reggel és este, Schicht kulcs házi szappannal. Mozsdás után a vizes arcot dörzsölje le alkohollal s azután törülközzön csak le. Ez, minthogy arca nem tulságosan zsiros, kellő eredménnyel fog járni. A bokaszoritó nem ártalmas, de nem is használ bokaszoritó nem ártalmas, de nem is használ. fogja látni. — Jóravaló leány nem tart ismeretséget olyan urakkal, akik nem mutatkoznak be neki, a szidást tehát, amit szüleitől kapott, megérdemelte. Ne tessék többé ilyen urakkal szóba állani. Levele egyébként annyi tájékozatlanságot árul el, hogy nagyon ajánlanók, ha valamelyik idősebb rokonától utmutatást kérne arról, hogy miként kell viselkednie.

KÉPZŐMÜVÉSZET

** **Szenes Fülöp élete munkája.** Egy érdemes régi művészünk mutatja be hosszu és sikerekben nem szegény életének termését a Nemzeti Szalonban. Szenes Fülöp művészete a mücsarnoki tárlatok fénykorában volt virágában. A hasonló törekvésü művészek munkái között akkor mindig érdeklődést tudott kelteni a maga müveivel. Művészete egyik hajtása annak a művészeti iránynak, amelyet Benczur Gyula képviselt: természetstudiumon alapuló rajzolókészség, a ragyogó szinhatások keresése, tárgyban pedig az irodalomból meritett motivumok és képcimek. Régi és ujabb müveinek ezen a gyüjteményes bemutatóján Szenes Fülöp nem egy hajdani sikerének emléke megelevenedik a régi Mücsarnok egykori látogatóiban. Az «Éltető napsugár», a «Mea culpa» kompozíciója, sőt a nálunk kevésbé szimpatikus Judithé is mennyire jellemző emléke egy elmult korizlésnek. Ami azonban igazi ihlet és művészi érzés munkája volt bennük, az megmaradt és ma is érezteti hatását. Szokatlanul finom tónusos hatásu a «Mea culpa». E régebbi java munkáival szemben sincsen oka a szégyenkezésre a mai Szenes Fülöpnek. Legujabb keletü képei csökkénytelen kifejező erejét mutatják. Sőt néhai Széchenyi Miklós gróf, váradi püspök arcképe dekorativ felfogásával, jól megmérlegelt szinelrendezésével Szenes egész munkásságából kimagaslik. Abban általában az arcképábrázolások a legkülönb eredmények. Aki a Mücsarnok idei őszi tárlatára, a benne látható arcképekre gondol és összehasonlitja velük Szenes Fülöp arcképeit, helyesebben fogja megitélni ezt a művészt, aki végre is a maga hagyományait követi. *(e. a.)*

Czigány Dezső uj képei. Régen látott vendégül jelentkezik Czigány Dezső egy kis tájképgyüjteményével, melyet a francia Rivierán festett az elmult esztendőben. Kiállitását igen izléses környezetben mutatja be, Székely Aladár fényképész váciutcai szalonjában. Délszak napsütéses tája, tengerének nosztalgiás kéksége: mindaz a szépség, amit dél éghajlata és természete az északról jött ember szeme számára tartogat, szemlátomást földeritette ennek a tépelődő lelkü festőnek a művészetét. A fiatal Czigány Dezső ugyszólva Rembrandt árnyékából lépett ki a művészetbe s a komor szinek, a sötét világitás sokáig volt kisérője pályáján. A Rivierán megenyhült komoran látó szeme és kinyilt a csodálatos természet befogadására. Képei gyors kézzel megrögzitett tájbenyomások felszivása, azoknak az óráknak, melyekben még a ragyogó délszaki természet is finom melankóliába merültnek látszik. A déli természetnek ezeket a ritka pillanatait kitünő érzékkel idézte vásznaira Czigány Dezső. Két, még itthon készült alakos kompozíciója különösen értékes része kiállításának. Érdemes volna visszatérni reájuk és jelzésből kész és pozitiv alkotásokká érlelni őket. Megkönnyebbült szineikkel egyébiránt első hirhozói annak a megifjodott szinérdeklődésnek, mellyel Czigány a Rivieáról hazatért. *(e. a.)*

TUDOMÁNY — IRODALOM

(-) **Az Antikrisztus csodája.** Annakidején legfőképpen *Az Antikrisztus csodája* cimü nagy regényének köszönhette Lagerlöf Zelma, hogy a svéd akadémia neki juttatta — első és máig egyetlen nőnek — az irodalmi Nobel-dijat. Ez a a regény a maga nemében egyetlen mü a modern irodalomban, amely a modern kor irányitó áramlatait és eszméit egy époszi cselekvény keretében összefoglalja. Krisztus és Antikrisztus küzdelmének képében ábrázolja a nagy svéd irónő e regényében korunk két fő mozgató eszméjét. Krisztus az egyház, mely a földi élet szenvedéseiért a tulvilág boldogságában igér kárpótlást a küzdő embernek. Az Antikrisztus a szociális eszme, mely már a földön akarja megvalósitani az emberek boldogulását. Lagerlöf Zelma finom müvészi érzékkel odahelyezi a harc szinhelyét, ahol mind a két vezérlő motivum, a babonáig menő naiv hit és a nyomor okozta szociális elégedetlenség a legvehemensebben él s ahol a természet festői szépsége ad ragyogóan szines keretet a történéseknek: a napsütötte Sziciliába s a cselekmény középpontjába egy gyermetegül buzgó hitü leány és egy szocialista vezér szerelmi történetét helyezi. Ebben a kapcsolatban az emberi élet összes nagy mozgató erői: szerelem, vallás, nyomor, gazdagság, politika, müvészet belejátszanak a regényben szereplő alakok sorsába s Lagerlöf Zelma alkotásmódjára nagyon jellemzően kicsiny emberek sorsának tükrében tünnek elénk a világ legnagyobb dolgai. Ennél gazdagabb, szinesebb és átfogóbb regényt a mi korunkról nem tud elmutatni a modern világirodalom. Magyar kiadása, amely a Franklin-Társulatnál jelent meg, Pogány Kázmér tolmácsolásában mindenképpen méltó az eredetihez.

(-) **Kipling: Naulahka.** Nick Tarwin amerikai ingatlan- és biztositási ügynök, cowboy, céllövőbajnok és Topáz város sheriffje, nekiindul Indiának, hogy megszerezze a csodálatos drágakövet, a Naulahkát. És bár végül is a kincs nélkül tér haza, eléri azt, akit még a kincsnél is jobban kivánt. Közben megküzd egy orgyilkossal, a féltékeny királynő bosszujával, megmenti a trónörökös életét és felkavarja az álmos kis ország álmos fejedelmének nyugalmát. Kipling, az angol gyarmati élet pompásszemü, melegszivü ismerője egyik legsikerültebb, legmozgalmasabb könyve ez a regény. Megjelent a Pantheon Irodalmi Intézet Rt. kiadásában, a Regény Mesterei sorozatában. Ára füzve 4, kötve 6 pengő.

(-) **H. G. Wells: Egyelőre...** „A világ legolvasottabb irója", igy ismeri *Wells*-et ma öt világrész minden nyelvü olvasóinak hatalmas tábora. Herbert Georg *Wells*-et ma a világ egyik legokosabb, legvilágosabb fejü, legtisztábban látó emberének ismerik, aki bátor elfogulatlansággal, de emellett mindig bölcs mérséklettel markolja meg a látszólagosan örökérvényü, de alapjában ingatag előitéletoszlopokat és ledönti a sötétség és korlátoltság dohos épületeit. Legnagyobb regényében, a *William Clissold Világá*-ban megrajzolta a mai emberöltő majd minden fontos kérdésének monumentális körképét, a XX. szám emberének lelkét olyan grandiózus erővel és olyan hiven, hogy ezt a könyvet méltán sorolhatjuk a világirodalom legjelentékenyebb alkotásai közé. Uj regénye, az *Egyelőre...* (Egy lady arcképe), sulyban és jeelntőségben nem marad el a *William Clissold Világa* mögött. *Wells* ebben a munkájában a jövő perspektiváját vetiti elénk, a követendő utat, az elérendő célt, a modern megváltás gondolatát. De addig... egyelőre... még sok, keserü harcot kell megvivnunk a természettel, a társadalmi berendezkedéssel, de önmagunkkal is. Ennek az alapgondolatnak aktuális hátteret ad az angliai bányászsztrájk leirása és egy szerelem, amit senki sem tud néhány szóval olyan mélységesen érzékeltetni, szivből jövően szivünkbe csenditeni, mint ez a páratlan müvész, aki nem hiába lett a világ legolvasottabb irója. A XX. század eleven lelkiismerete szólal meg az *Egyelőre...* irójának messzehangzó szózatában.

(-) **A Néptanitók Lapja** most megjelent novemberi számában első helyen közli Apponyi Albert grófnak Kossuth halála alkalmával a képviselőházban 1894 március 23-án elmondott klaszszikus szépségü gyászbeszédét. *Kornis* Gyula tanulmánya következik ezután *A német népiskolai törvényjavaslatról. Kőrösi* Henrik a «Szinház az iskolában» cimü cikkben egy nemes gondolat megvalósitásáról számol be. Elmondja, hogy egy német iskola leánynövendékeinek megesett a szivük a szegény fogyatékos gyermektársak szomoru sorsán, hogy testi hibáik miatt ki vannak rekesztve a szinház örömeiből. Elhatározták, hogy előadást fognak rendezni számukra az iskolájukban. Érdekes és aktuális a «Külföldi tanügyi lapokból» cimü rovat, amely közli az angol közoktatásügyi miniszternek az *iskolaköteles kor* határáról mondott beszédét s egy francia képviselőnek a nyilatkozatát. Az elemi népiskola nagyfontosságu munkájáról és nemzetnevelő feladatáról. A lap meleg szeretettel foglalkozik Kornis Gyula uj államtitkár életével és munkásságával.

(-) **A Magyar Tudományos Akadémia** I. osztálya 1927 november 14-én, hétfőn délután 5 órakor ülést tart. Tárgya: Kelemen Antal l. t.: A mondattan elmélete. (Székfoglaló).

(-) **A Petőfi-Társaság Kossuth-ünnepe.** A Petőfi-Társaság e havi ülését egészen Kossuth Lajos emlékezetének szenteli. Az ünnepi ülés, melynek programmját most állitják össze, november 20-án délelőtt féltizenegykor lesz a váciutcai uj városháza közgyülési termében.

(-) **Előadás a szülők iskolájában.** November 15-én és 22-én (keddi napokon) délután 6—7-ig előadást tart a Szülők Iskolájában Baticz Dénes dr. orvos «A természet behatásáról az ifjuság értelmi és erkölcsi kialakulására». Ugyanakkor Nagy László, a Szülők Szövetségének elnöke előad «A lelki fejlődés törvényszerüsége, mint a nevelés alapja» cimen. Az előadások helye: VIII., Mária Terézia-tér 8, Pedagógiai Szeminárium.

(-) **A Magyar Rovartani Társaság ülése.** A Magyar Rovartani Társaság november hó 18-án, pénteken délután hat órakor a Magyar Nemzeti Muzeum állattárának igazgatósági üléstermében (VIII., Szentkirályi-utca 7, I.) tartja 103. szakülését. Az ülésen Horváth Géza dr. A magyarországi hanyattuszó poloskákról, Csiki Ernő: A Carabus Ulrichi és fajtáiról értekezik, Gebhardt Antal dr. pedig adatokat szolgáltat a terricol bogarak gyüjtőtechnikájának ismeretéhez.

(-) **Előadás a nyelvtanulásról.** Láczer István dr. kereskedelmi akadémiai tanár, a La Fontaine-Társaság titkára az Uránia-szinházban november 14-én, hétfőn délután ½4 órakor szabad előadást tart ezzel a cimmel: „Hogyan tanulhatunk meg idegen nyelveket itthon és egyedül?"

FELELŐS SZERKESZTŐ
ÁGAI BÉLA
KIADÓTULAJDONOS:
AZ UJSÁG RÉSZVÉNYTÁRSASAG
FELELŐS KIADÓ:
HIRSCH ALFRÉD IGAZGATÓ
LEVÉLCIM BUDAPEST 62
POSTAFIÓK 282

A hütőlapot már lagyasztják! Megnyilt a
müjégpálya
Taglegymegujitások december 5-ig beiratási dij nélkül. Telefon: L. 919—22.

Karosszéria-üzem Kombinékat 600 P-ért Autóbuszt 2000 P-ért Platót 500 P-ért. Autófényezések 80 P-ért Balogh Budapest, Viola-utca 45 297

3 szobás legmodernebb komforttal felszerelt készenálló uj **lakások** Podmaniczky-u. 51. házban azonnal kiadók. Nemes. Telefon: Lipót 966-10. Délután 3—4 óra között 280 Pékségnek kiválóan alkalmas helyiség kiadó

Női kalapot ingyen sehol sem kap. Olcsón szépet pedig kizárólag **Friedmannál** Király-utca 8. (udvarban) Alakitás és festés a legdivatosabb formákra

Világcég megbizható, érettségizett, modern felfogásu, agilis **keresztény fiatalembert** 24—28 év közöttí korban, azonnali belépésre keres, aki a magyar és német nyelvet szóban, irásban és gyorsirásban tökéletesen birja. Olv egyének, akik reklámügyekben jártasak, előnyben részesülnek. Ajánlatokat „Életpá ya 5947" jeligére Blockner J. hirdetőjébe Budapest, IV., Semmelweis-utca 4 kérünk 11.6

PÖHL- ÉS Austin- TRAKTOROK
SATURNUS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI, TERÉZ-KÖRUT 40. SZ.

Szőnyegvevők figyelmébe!
Valódi **PERZSASZŐNYEGEK** minden méretben, szinben és fajtában megérkeztek! **BOLGÁR HUGÓ és EMIL** IV, Gróf Tisza István-utca 18 (volt Fürdő-utca) Sas-utca sarok
Magyar perzsaszőnyegek, torontáli Kylim-szőnyegek, Argaman, Axminster, Velur, Buklé és mindenféle futószőnyegek, valamint **mokett divány- és asztalteritők** nagy választékban!
A legolcsóbban szabott árak minden darabon láthatók! — Régi szolid cég! — Fizetési könnyitések! — Hitles szőnyegszakértők Alapitva 1904-ben

Irodának, lerakatnak, penziónak, vagy szanatóriumnak stb. alkalmas, kb. 600 négyzetméter területü, világos **elsőemeleti helyiség** VI., Benczur-utca 5. alatt kiadó. Bővebb felvilágositás V., Kálmán-utca 24. II. 7. (telefon Teréz 240—60) nyerhető.

Gyermekruházati cikkekben helybeli detaillistáknál elsőrangúan bevezetett **helyi képviselőt** azonnal felveszünk. Részletes ajánlatokat „Komoly embernek biztos megélhetés" jeligére Blockner hirdetőjébe Andrássy-ut 2 kérünk. 1154

Alkalmi vétel! Cinkotai-ut közelében, 2-emeletes bérház, legjobb karban, 15.000 aranykorona alapbérrel olcsón eladó. Értekezés tulajdonossal d. u. 2—3-ig Kossuth Lajos-u. 4. III. 3.

Engros- vagy detailüzletnek raktárnak vagy kisebb gyárüzemnek is alkalmas galéria, részben fokos és üvegajtós, részben polcos **üzleti berendezés eladó.** Bővebbet: Hajós-utca 15. sz. a. házfelügyelőnél.

Három-, négy-, esetleg ötszobás **lakások** a Lipót-körut közelében a Pannonia-utca 15. sz. épülő uj házban, hall, központi fütés, melegvizszolgáltatás, lift, továbbá **üzlethelyiségek** decemberre kiadók. Bővebbet telefon: J. 368—59. 1198

BUTORHITEL készpénzárban! Évtizedek óta közismert butorhitelosztályunkban hálószobák, ebédlők, uriszobák nagy választékban, legkedvezőbb fizetési feltételek mellett kaphatók „BOG-MIL" Kereskedelmi Rt. ezelőtt „Balázs és Társa" butoráruházában, Budapest, Vilmos császár-ut 43 (saját ház) Köztisztviselőknek legnagyobb kedvezmény

CZIGÁNY DEZSŐ

35	Provencei táj (szőlők), olajf.	700.—
36	Provencei táj (borulat), olajf.	700.—
37	Provencei táj (dél), olajf.	700.—
38	Provencei táj (reggel), olajf.	1000.—
39	Provencei táj (availlon), olajf.	600.—
40	Provencei táj (La Gande), olajf.	600.—
41	Provencei táj (út), olajf.	600.—
42	Csendélet korsóval, olajf.	600.—
43	Csendélet, olajf. XI	700 ~~500.—~~
44	Fasor, olajf.	800.—
45	Provencei táj (malmok), olajf.	800.—
46	Provencei táj (faluvége), olajf.	600.—
47	Provencei táj (mistral), olajf.	700.—
48	Provencei táj (ciprussal), olajf.	600.—

Nemzeti Szalon 1930. jan.

Kut 1930. Tav. Nemzeti: Tan. fej. II

1931 (Nemzeti): Csendélet XII. of Tanulmány

1932. nov. (UME vek

Női archív II of

Férfi " III

Társaságot
kis köre,
volt vele,
zni eleven
inak szólt
ek, hanem
is, akinek
bán verték

ből. Egy ilyen ez a mostani is. A közönség meggyőződhetik, hogy itt a legkülönfélébb, egymástól olykor messze eltérő felfogásokkal, előadási módokkal áll szemben, hogy tehát a Társaság nem képvisel s nem is akart sohasem képviselni valamely egyetemes, átlagos stílust. Egy művészi célt valóban képvisel: a művészet szabadságát, az egyéni felfogás tiszteletét, a meggyőződés szentségét. És talán éppen ez az, amivel legméltóbban idézi élővé Szinyei Merse Pál emlékét.

Lyka Károly

CZIGÁNY DEZSŐ

30	Provence	olajfestmény	600.—	pengő
31	Mistral	„	600.—	„
32	Ut	„	600.—	„
33	Tengeri öböl	„	550.—	„

Nemzeti Szalon 1934. dec.
Kut.

HEREND 100 ÉVES

Ábrahám József, Bagó M. és Fia Utóda, Budapest

Felelős kiadó: Lehel Béla.

Cigány Dezső

1934. december 8. szombat M.O.

Cigány Dezső és Pap Gyula kiállítása

A Szépművészeti kiállítások helyiségében *Cigány* Dezső mutatja be új képeit. Hazahozta a rivierai nap derűjét, fényét s ebben ragyogtatja a magyar alföld színeit. Imádja a napfényt, színei magukba isszák tüzét s képei hevesen, izzón árasztják magukból a rivierai vagy nagyalföldi meleget.

Mellette egy új művész mutatkozik be, *Pap* Gyula, aki eddig külföldön tanult és mint életrajza mondja, tanított is, többek közt a Bauhausban is. Képein nem tudjuk felfedezni a rokonságot a dessaui iskola tárgyilagos törekvéseivel, inkább valami romantikus álmodozás fátyola mögé rejti határozottabb mondanivalóit.

(m.)

M.O. 934. XII. 8.

Czigány Dezső

N.U.934.XII.15.

Czigány Dezső és Pap Gyula gyüjteményes bemutatkozása a *Szépmüvészeti kiállitások* helyiségében érdekes és tanulságos. Különösen tanulságos *Pap* Gyula kis kollekciója. A modern müvészeti harcok egy elkésett forradalmárával találjuk magunkat szemben. Képei megértéséhez és élvezéséhez el kell olvasnunk a katalógusban *Kállai* Ernő finoman cizellált magyarázatát. Nincs szándékunk bókot mondani *Kállai* Ernőnek, de fejtegetéseit jobban élvezzük, mint a szóban forgó müvész képeit. *Pap* Gyula elveti a formát és a természetet csak ürügyül használja fel képvizióihoz. Ezek a viziók szinben csendülnek ki. Romantikus izó látomásai, az alakok lidércfényü villanása kétségtelen iritálnak bennünket, de esztetikai gyönyörüséget nem okoznak. A másik teremben *Cigány* Dezső hideg levegőjü tájképei és Cezannos izü csendéletei napfényt és ragyogást árasztanak. Tiszteljük Cigányban azt a kemény férfiasságot és őszinteséget, ahogy festői látomásait tolmácsolja. Tengerparti képeinek zöldes-kék vize, sárgás fövénye, zöld pálmája határozott formaérzékkel megkonstruálva, egyéni hangulatot sugároznak. Tájai legnagyobbrészt mentesek az emberi figurától. A „Kerti munka" cimü képén a munkás alakja teljes harmoniába olvad a természettel. „Öregasszony"-a a szinek finomságával és a lelkiség átérzésével lep meg. Cigány Dezső mindjobban az egyéni kifejezés utjára lép.

(b—p—l.)

Cigány Dezső
festőművész

8 órai Újság
1930 I. 12

A KUT kiállítása

A *Képzőművészek Uj Társasága*, amely holnap nyitja meg új kiállítását a *Nemzeti Szalón* termeiben, tudvalevően a magyar pikturának törekvésekben legszélsőbb szárnyát képviseli. De, ha ezt a mostani kiállítást összehasonlítjuk a legutóbbi esztendők hasonló tendenciájú tárlataival, éppen a társaság vezető embereiben meglepetéssel kell megállapítani nemcsak lehiggadást, hanem — most már egész nyilvánvalóan, — visszafordulást elvi kérdésekben is, aminthogy a késői impresszionizmustól kezdve fokozatosan érvényesült ezekben a törekvésekben a természettől való eltávolodás, elszakadás és felszabadulás programja, ugyanúgy fokozatosan, de most már nyilvánvalóan látjuk az absztrakciók világából a valósághoz s a természethez való visszatérés programmját.

Éppen a legismertebb nevek közül csak *Cigány* Dezső, friss zöldekben tartott provenci tájképsorozatára kell gondolnunk, vagy *Egri* József két drámai lendületű tájképbe helyezett figurális kompoziciójára, *Szőnyi* szinességében új hangú nagy tájképeire, *Márffy*, szinte anyagszerűséget kereső női félaktjára, vagy *Kmetty* tisztarajzú csendéletére és utcai képére, akár *Cselény-Walleshausen* majdnem naturalisztikus rajzú abla-

kára, a fiatalabbak közül pedig *Diener* Dénes, *Derkovits*, *Göllner*, *Gyenes* Gitta, ifjabb *Kernstock* Károly, *Pekry*, *Schubert*, *Szobotka* egy-egy dolgára, hogy a szándékoknak és céloknak ezt a fokozatos megfordulását — természetesen az elmult kísérletek eredményeinek felhasználásával — nagyon észrevehetőnek találjuk. S még *Berény* Róbert sorozatában is a maga abszolut elgondolású képszerűségre való törekvésével ugyanezek a tendenciák szólalnak meg.

Az említetteken kívül néhány bemutatkozó fiatal is van, köztük *Körmendi* András egyszerű előadású, de komoly studiumai tesznek komoly igéretet, *Szilassy* Boriska massziv s erőteljes öregasszonya, *Kaczián Régner* Auguszta dunai tájképe és *Zsengery* Rózsi arany alapon dekorativen ható meseillusztrációi keltenek érdeklődést.

Eddig ismert útjukon haladnak még tovább *Kádár* Béla két nagyobb kompozicióval, *Bortnyik*, *Delyné Bacher* Rózsi, *Schönberger*, *Vörös* Géza. Egy-egy érdekesebb képpel szerepelnek: *Cziffery*, *Cserepes*, *Gráber* Margit, *Kolozsvári*, *Lessner* és *Spinner* Klára.

Szokatlanul gazdag a szobrászati rész, melynek legjobb darabjai *Csorba* Géza két portréfeje, *Wilt* Tibor férfitanulmánya, *Varga* fiúfejstudiuma, *Saár* Erzsébet arcképe, *Medgyessy* szines gipszei, *Mattis Teutsch* faragott fái, *Bor* Pál „Anyaság"-a és *Baranyay* Ilona egy bronzszobra.

Az újszerű építkezésnek és otthonberendezésnek egy sorozat érdekes példáját kapjuk jó fotografiákban *Kozma* Lajos üzletkiképzéseiben és szőnyegterveiben, *Ligeti* és *Molnár* villatervében és *Árkay* építészeti elképzeléseiben.

Gy. T.

297
8.m.
4 4.

MAGYAR KIRÁ

192

Könyvelés

T á

A könyv
Tartozók
Korona

CZIGÁNY Dezső

Gellér Katalin

ADY–PORTRÉK

Ady és a képzőművészet kapcsolata mind irodalmi, mind képzőművészeti szempontból izgalmas, többször és több oldalról is vizsgált téma.[1] Az Adyról készült portrék közül elsősorban Czigány Dezső rajza és egy fotóról jól ismert, de eddig magángyűjteményben lappangó Rippl-Rónai József vázlat-sorozat elemzésével szeretném az Adyról kortársai által kialakított kép néhány vonását árnyalni, melynek során érintőlegesen felmerül a különböző művészeti ágak egymásra hatásának kérdése is. Bár az elemzendő rajzok különböző megközelítésből születtek, megegyeznek abban, hogy a költő-szerepnek a kor által erősen meghatározott ideája jelenik meg bennük.

Czigány Dezső első portréján, mely a Franklin Társulat megbízásából 1907-ben készült a Vér és arany c. kötet címlapjához, Adyt a szimbolista írók és festők portrétípusához közelítve ábrázolta.[2] A szénrajzon a költő feje szinte lebegni látszik a térben, s a fekete háttérből kísértetiesen fehérlik elő. A keserű, gúnyos mosolyú száj, a nagy szemek a kiábrándultság, a spleen lelkiállapotára utalnak. A haj és a szemöldök íve erőteljesen, dekoratív ívben rajzolódik ki a fehér homlokon. Czigány a költő vonásait erősen stilizálta; a „halál rokonának" Adyját látjuk, az „elátkozottak" sorába tartozó költőt.

Horváth Béla Czigány Ady-portréiról írt tanulmányában életrajzi adatokkal is szolgál, melyből megtudjuk, hogy a kép keletkezésének idején ismerték fel Ady végzetes betegségét.[3] Az arc hieratikusságát Horváth főniciai aranymaszkhoz hasonlítja. Czigány azonban valószínűleg a Franciaországban kialakult új portrétípushoz igazodott, melyet Felix Vallotton és a nyomában járó művészek formáltak ki. Vallotton Rémy de Gourmont Le livre des masques, portraits symbolistes c. művéhez rajzolt portréi (Paul Adam, J. K. Huysmans stb.) erős, határozott, szinte plakátszerűen kiemelő körvonalrajzra épülnek. Gyakran csak a fejet rajzolta meg.

Edvard Munch Mallarméről készült portréja (litográfia, 1896) is hatással lehetett Czigányra. Munch litográfiáján szintén lebegni látszik a fej, a magasan záródó ing alig látható, s a háttér nem fehér, amint Vallottonnál, hanem fekete, mint Czigány rajzán. Halálszimbolikával telített Munch 1895-ben készült Önarcképe (litográfia), melyen szintén fekete háttérből világít ki a fej, a lap alsó szintjén csontvázkar látható.[4]

A különböző kosztümös önarcképeket festő Czigány nem egyszerű portrét rajzolt. Ady szerepét ábrázolta a francia szimbolizmus heroikus és démonikus vonásokkal felruházott költő-ideálképéhez közelítve művét. A maszk mögé bújó művész – Adytól sem idegen – századfordulós toposzát is újrafogalmazta. A testtől leválasztott fej lebegése, az arc medúzaszerűsége, a halállal való párbeszédre való utalások a szimbolista portrékhoz tartozónak mutatják Czigány művét. Távoli példái azok a szimbolista művek, melyek a költőt a művészet Keresztelő Szent Jánosaként ábrázolták, mint Gustave Moreau (1865), majd Deville lantra helyezett Orfeuszfeje, Odilon Redon Mártírja (1877), s 1913-16 körül festett Orfeusza.

Ady Czigány-féle kiérlelt ideálportréjával szemben Rippl-Rónai József Adyról készült ismert művei vázlatok, különböző találkozások alkalmával készültek, az élmény közvetlenségét tükrözik. Adyt és Rippl-Rónait a közös harc és újítás tudata, baráti szimpátia és megbecsülés fűzte össze.[5] Egy évvel korábban már megjelent egy „közös" kötetük is; H. Szederkényi Anikó, Haraszthy Lajos és Göndör Ferenc Hárman címen megjelenő munkájukhoz

Ady Endrétől kértek előszót és Rippl-Rónaitól címképet. A kortárs kritika, ahogy a Nyolcakkal, úgy Rippl-Rónaival is közösnek kiáltotta ki Ady törekvéseit, negatív és pozitív értelemben is.[6] Személyesen csak 1909. november 7-én Kaposváron találkoztak, Ady felolvasó estjén. Ekkor Rippl-Rónai ceruza, illetve tollrajzot készített Adyról, egy hasonló beállítású rajza fametszet változatban vált ismertté.[7] Lappang egy vagy két pasztell rajz is, melyek közül egyet 1917-ben ki is állítottak.[8]

A most előkerült, idáig csak reprodukcióból ismert három rajz ellenére is talán igazságtalan Rippl-Rónai Ady-ábrázolásáról – csupán e vázlatok alapján szólni, de a költő és a festő kapcsolatának írásos dokumentumai, jelentős irodalma mégis állásfoglalást kíván.

A két kiemelkedő művész kapcsolatával foglalkozó írások több fontos adatot felsorakoztatnak a két alkotó barátságára, párhuzamos törekvéseinek igazolására. Számomra különösen két tanulmány bizonyítja egymás művészetének mélyebb megértését. Egyik Rippl-Rónainak Ady szemeiről írt tanulmánya, mely a költőben kortársaihoz hasonlóan, a „széthulló magyarság tragikus szimbólumát" láttatja.[9] Ady pedig kivételes pontossággal fedezi fel Rippl-Rónai művészetének Gauguin-hez visszavezethető gyökereit és ugyanakkor attól eltérő voltát. Mégis úgy érzem, hogy az írásokból, levelekből a Párizs-élmény tartalmi közössége, az új európai orientáció előtérbe helyezése mellett elsősorban a másság megbecsülése olvasható ki. Hasonló témájú műveik is, mint Rippl-rónai intim hangulatú kisvárosi képei és Ady Kaposvárott született Kisvárosok őszi vasárnapja c. verse alapvetően eltérő felfogást, alkotói módszert mutatnak. A Párizsban a „papucsos forradalmároknak" nevezett Nabikhoz vonzódó Rippl-Rónai, ha fel is ismerte Ady nagyságát, más művészeti szemlélet alapján dolgozott, művészi alkata eltér Adyétól. A Czigány-féle 1907-es rajzban megfogalmazott szimbolista dekadens költő szereptől való idegenkedését Adyról rajzolt karikatúrája is elárulja (Ady Párizsban).[10]

A magángyűjteményből felbukkant három portrévázlat különböző időben készült.[11] A legkorábbi profilból ábrázolja a költőt.[12] Beállítása – úgy tűnik – Székely Aladár 1912-13-ban készült fotóját ismétli. A fej hajlása, az arckifejezés, a száj sarkában megbújó mosoly, a homlokba hulló haj megegyezik a két portrén. Az orr és száj között Rippl-Rónai kissé megnyújtja az arc vonalát, s az ajkakat is teltebbnek rajzolja.

Rippl-Rónai további két akvarellel színezett kis rajza egyidőben készülhetett, erre utal a költő öltözete is.[13] A legendás szem és haj Rippl-Rónai e vázlatain is középpontba került. A rajzot finoman színezte is, zöld nyakkendőt visel a költő. A Krúdy által byronosnak nevezett haj kócosan hullik a homlokába, szemöldöke és haja színe is barna.[14] Az egyik vázlaton olvasható írás szerint abból az alkalomból készült, amikor Adyt megválasztották a Vörösmarty Akadémia elnökének, vagyis 1918. november 27-én.

A rajzok elhízott, magába roskadt férfit mutatnak. Egyik lesütött szemmel ábrázolja, mint a már említett Róma-villabeli rajz és fametszet. A másik rajzon óriásira tágult szemmel látjuk, de az Ady Endre szemei címen írt tanulmányával ellentétben, ahol költői hasonlatokkal írja le Ady „nagy nézésű okos szemeit", a vázlaton mintha egy csipetnyi iróniával ábrázolná. Egy Ady halálakor adott nyilatkozata szerint utolsó találkozásaik alkalmával sem hitte, hogy betegsége ennyire előrehaladott.[15] Ezt a kijelentését ugyanakkor kevéssé valószínűsítik az akadémiai ülésről szóló beszámolók, melyek szerint beszédéből már csak néhány szót tudott elmondani.[16] Néhány héttel később pedig Krúdy Gyula Ady „kitágult, másvilági szemét" írta le.[17]

A szenvedésben megszépülő, felmagasodó Adyt állítja elénk Ferenczy Béni 1918 decemberében az alvó költőről készült rajzain.[18] A már súlyosan beteg Adyt ábrázolja Tihanyi

73. Czigány Dezső: Ady Endre, 1907
(A Vér és Arany címlapja)

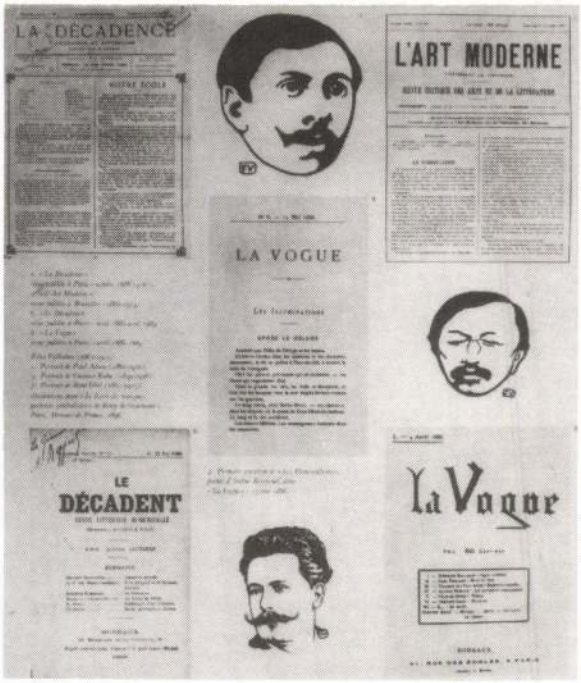

74. Félix Vallotton: Paul Adam, Gustave Kahn, René Ghil portréi

75. Edvard Munch: Stéphane Mallarmé, 1896

76. Edvard Munch: Önarckép, 1895

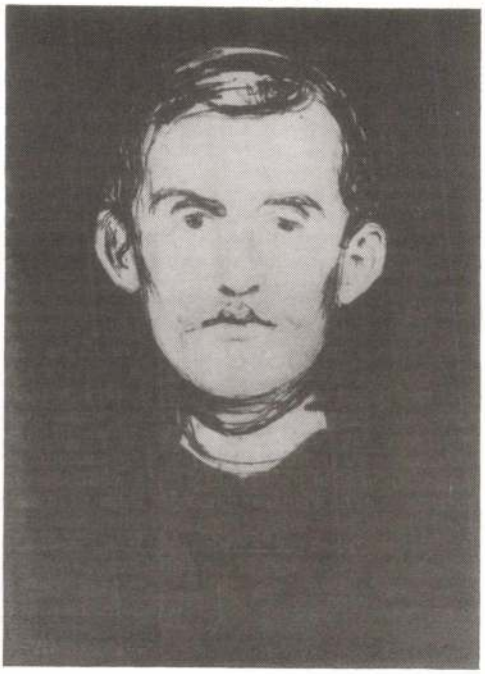

77. a)-b)-c) Rippl-Rónai József: Ady Endre

Lajos ez év márciusában készült portréja is.[19] Kifejezésmódja, mely elutasít minden átesztétizálást és klasszikum iránti hajlandóságot, gyökeresen eltér Czigányétól, mégis ugyanazt, a nagy egyéniségnek, a Nyolcak egykori harcostársának kijáró komolyságot sugallja. Tihanyi az „önmaga kísértetévé" (Kassák Lajos) vált költő szétesö vonásait mintegy szerkezeti vázba fogja, elvont gondolati síkra emeli. A fizikai jellegzetességek éles, szinte karikírozó megjelenítése arra a döbbenetet keltő hatásra is utal, melyet a költő rohamos leépülésének jegyeit leíró kortársak visszaemlékezései tükröznek.[20]

A költőről halottas ágyán készült vázlatok után Csorba Géza maszkja, új szinten, már az utókor szemével ismétli meg a költő-hérosz tiszteletét.[21]

Az Adyról készült portré-grafikák arra is utalnak, hogy a művészetük elfogadtatásáért vívott küzdelem nálunk is közösséget teremtett az új művészeti irányokat képviselő alkotók között. A különböző alkotó egyéniségek és különböző művészeti ágak meglévő eltérései ellenére egymás szerepének a felismerése, a nyugatos ideálképhez való igazítása az önigazolás egyik fontos eszköze volt. A kortárs portré-rajzok Czigánytól Tihanyiig ívelő sora arra is utal, hogy a szecesszióból az expresszionista tendenciák kibontakozása felé mozdult el, de megőrizte a szimbolizmusban kialakult költőkép ábrázolási sémáit is.

JEGYZETEK

1. Varga J.: Ady képzőművészeti érdeklődése. MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei XII. 1. 1965, 289-302.; Az élet szobra. Ady Endre képzőművészeti írásai. Varga József előszavával és Németh Lajos utószavával. Bp., 1977; KISPÉTER A.: Ady és a szecesszió. In: Tegnapok és Holnapok árján. Tanulmányok Adyról. Bp., 1977. 193-211.; NÉMETH L.: Ady és kora képzőművészete. In: Akarom, tisztán lássatok. Bp., 1978. 199-208.

2. Czigány Dezső: Ady arcképe, 1907, p. szén, 460x360 mm, j.l.kp. ADY ENDRE j.j.l. Czigány 907, Bp., PIM; A grafikához nagyon közel áll egy ugyanez évben készült barna tónusú festménye.

3. Horváth Béla külön tanulmányt szentelt Czigány Dezső Ady-portréinak. HORVÁTH B.: Czigány Dezső Ady képei. Bp., 1977. 23–25.

4. Felmerülhet még egy lehetséges, már távolabbi hatás, Eugène Carrière Paul Verlaine-ről készült festmény portéjáé (1890), mely a sötét tónusú, misztikus felfogású szimbolista portétípus festészeti őspéldájának tekinthető. Carrière festménye reprodukciókon keresztül ismert volt Magyarországon is. Ady is említi. ADY E.: Verlaine és Carrière. In: Az élet szobra. i. m. 85.

5. Ady és Rippl-Rónai kapcsolatáról l.: TASI J.: Ady és Rippl-Rónai. In: Tegnapok és Holnapok árján. i. m. 331-359.; LACZKÓ A.: Ecset és toll. Rippl-Rónai József és az irodalom. Bp., 1983, 17-53.

6. Hatvany Lajos 1908 nov. 19-i levele, melyben Ady kapcsán „rippl-rónaizmust" emleget, újításukat az „öntudatlanság", a „szerencsés művészi számítás" számlájára is írta. Levelek Hatvany Lajoshoz. Bp., 1967, 617.

7. Az említett művekről l. TASI J. i. m. 349-354.

8. L. TASI J. i. m. 355-356.

9. Idézi TASI J. i. m. 358.

10. Jeles karikatúrát rajzolt Adyról Major Henrik is. 1910-ben és 1913-ban megjelent Major Henrik panoptikuma c. kötetében (Békéscsaba).

11. Az ismertetendő három portré vázlat, egy keretbe fogva, utoljára a Béke és Szabadság 1952/47-es számában jelent meg. 15.

12. Rippl-Rónai József: Ady Endre, 1913 körül, p. ceruza, 135x108 mm, balra fent: BANDI, j.l.j.: Rónai, Bp., mgt.

13. Rippl-Rónai József: Ady Endre, I-II. 1918. I.: p. ceruza, akv. 87x137 mm, fent középen: ADY ENDRE, j.n. II.: p. ceruza, akv. 86x140 mm; jobbra: ADY BANDIT MIKOR MEGVÁLASZTOTTÁK A VÖRÖSMARTY AKADÉMIA ELNÖKÉNEK, j.l. Rónai (Vörösmarthy névbe később írták be a „H" Betűt.)

14. Krúdy egy korábbi Három Holló-beli találkozás alkalmával írta: „Ezen a napon legjobban élt rajta a haja, amelybe nem tudta ezüstjét belekeverni a fájdalom, akármennyi testi szenvedésen ment át a költő." KRÚDY Gy.: Kalandjaim a költővel girbegurba pádimentumokon. In: Ady Endre éjszakái. Bp., 1989. 18.

15. TASI J.: i. m. 349.

16. Ady Endre: Életem nyitott könyv. Kovalovszky Miklós összeállítása. Bp., 1977. 504.

17. KRÚDY Gy.: A költő utolsó karácsonya. In: i. m. 146.

18. Ferenczy Béni: Az alvó Ady Endre. 1918 december, ceruza, 307x210 mm, Bp., MNG

19. Tihanyi Lajos: Ady Endre, 1918, litográfia, 475x350 mm, Bp., MNG

20. L. KRÚDY Gy.: A költő utolsó karácsonya, i. m. 146-155.; DÉNES Zs.: Élet helyett órák. Egy fejezet Ady életéből. Bp., 1980. 191-195.

21. A halottas ágyon készült rajzokról l. W. SOMOGYI Á.: Képzőművészek Ady Endre halottas ágyánál. In: Tegnapok és Holnapok árján. i. m. 361-416.

Katalin Gellér: **Ady-Bildnisse**

Die hier behandelten Zeichnungen über Ady sind aus verschiedenen, die Form betreffend sogar als gegensätzlich zu bezeichnenden Anschauungen entsprungen, sie haben jedoch alle gemeinsam, daß sie die vom Zeitalter geprägte Idee der Dichterrolle aufzeigen. So auch – und vor allem – die Kohlezeichnung von Dezső Czigány, die für das Titelblatt zum Gedichtband von Ady Blut und Gold vorgesehen war. Die Züge des Dichters wurden von Czigány stark stilisiert, Ady erscheint hier als „Verwandter des Todes". Der Kopf des Dichters erinnert an eine Maske, vom Körper getrennt scheint er im Raum zu schweben. Czigány lehnte sich dabei wahrscheinlich an den in Frankreich entwickelten symbolistischen Typ des Bildnisses, an die Porträts von Félix Vallotton an, die zum Buch von Rémy de Gourmont angefertigt wurden (Le livre des masques, portraits symbolistes). Auch Edvard Munchs Selbstbildnis (Lithographie, 1895) mag auf ihn einen Einfluß augeübt haben. Ferne Vorbilder waren für ihn ebenfalls die symbolistischen Werke, die den Dichter als Johannes den Täufer der Kunst und als Orpheus darstellten (G. Moreau, O. Redon).

Unter Rippl-Rónais von Fotos gut bekannten drei kleinen Skizzen entstanden zwei – wie davon die Inschrift zeugt – anläßlich der Wahl von Ady zum Vorsitzenden der Akademie (am 27. November 1918). Auf dem Ady Portrait von Lajos Tihanyi, das im selben Jahr entstand, weist die scharfe, gleichsam karikierende Darstellung der körperlichen Charakteristika auch auf die Bestürzung hin, die sich auch in den Erinnerungen der die Merkmale des rapiden Abbaus des Dichters beschreibenden Zeitgenossen zeigt. Mit den Augen der Nachwelt schwört die Maske von Géza Csorba wieder das Bild des Heros-Dichters herauf.

1021

Czigány Dezső festőművész

1977. febr. lo. Kossuth 12.oo M.

Déli krónika.

- A nagyközönség számára holnap nyilik Budapesten a Veres Pálné utcai Ady Emlékmúzeum, ahol ma Illés György járt.

- Budapest, v. kerület Veres Pálné utca 4. I. em. 1. Itt élt Ady Endre feleségével Boncza Bertával, a legendás Csinszkával, 1917 őszétől a haláláig, 1919 január 27-ig. Itt irta utolsó háborúellenes költeményeit. Ez a háromszobás lakás Ady első magyarországi múzeuma, amelyet szinte az utolsó szögig egykori eredeti állapotában látunk. A fogadó-szobában ott áll a csucsai kastélyból hozott kékhuzatos biedermeier ülő-garnitúra, amelyről a költő kortársai Bölönyi György és Hatvany Lajos olya sokszor irtak. A sublódon a Párizsban vásárolt asztali óra és a régi érdmintszenti ezüst gyertyatartók. A falakat Czigány Dezső, Tihanyi Lajos és Ripl Rónai József festményei diszitik. A padlókat még ma is élénk tüzü nemes keleti szőnyegek boritják. A fogadóból a feleség Csinszka szobájába nyilik ajtó; jobbra a heverő, mögötte az erdélyi falifutó, balra a fiókos komód és a Mária Terézia-beli tabernákulum a családi evőeszközökkel és márkás porcelán-készletekkel. A toalett-asztalkán kigyós diszitéssel körülfont kék opál pipere-készlet. A költő szobájában nemes fából készült alacsony biedermeier ágy kecses iróasztal, rajta tollak, cigaretta-szelence hamutartó fésü. A könyvespolcokon a magyar és a francia irodalom klasszikusai sorakoznak, a kanapén szétnyitva a Nyugat cimü irodalmi folyóirat decemberi száma, utolsó olvasmánya. A hajdani konyhában és a személyzetei szobában kiállitást rendeztek. Végigböngészhetjük Ady háborúellenes költészetének dokumentumait és Móriczhoz, Hatvanyhoz irt leveleket. Ady életének költészetének legfontosabb szintereit dia-képek idézik föl. És hogy az élmény teljesebb legyen a látogatók hangszalagról Ady legszebb költeményeit és megzenésitett verseit hallhatják.

Czigány Dezső

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAPKIADÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Pécs

1970 MAJ 22

rektorhelyettese. A szovjet vendég kétnapos tartózkodása alatt csütörtökön felkereste a Tanárképző Főiskolát.

— **Új képek a Modern Képtárban.** A Janus Pannonius Múzeum munkatársai a hétfőn Budapesten rendezett aukción három képet vásároltak a Modern Képtár gyűjteménye számára: Czigány Dezső Öregasszony című olajképet, a mester legkorábbi műveinek egyikét, Mednyánszky László Menetelő hadifoglyok című, nagyméretű olajfestményét és Márffy Ödönnek az 1910-es évekből származó, Kilátás az ablakból című festményét.

nt
ió
a-
ár
a
t-
s-
il

A

a m

Pedro Ramirez rádión jelentette be, hogy Argentina megszakitja diplomáciai kapcsolatait Németországgal és Japánnal

Buenos Aires, január 27. *(NST)* Argentina államelnöke, Pedro *Ramirez* tábornok szerdán délben rádióbeszédet intézett az argentinai néphez és bejelentette a diplomáciai kapcsolatok megszakitását Németországgal és Japánnal. A beszédet az ország valamennyi rádióállomása közvetitette. Az államelnök ismételten hangsulyozta, hogy az uj helyzet nem jelenti az ország fenségjogainak feladását. *A kormány kötelességének érzi a fenségjogok fenntartását s ezért elhatározta, hogy megakadályozza idegen eszmék beszivárgását.* Ramirez végül biztositotta Argentina népét arról, hogy a kormány teljes mértékben vállalja a felelősséget a diplomáciai kapcsolatok megszakitásából adódó lépésekért.

Newyork, január 27. *(NST)* Az argentin kormány elhatározása, amellyel megszakitotta a diplomáciai kapcsolatokat a tengelyhatalmakkal, nagy *áremelkedésre vezetett az argentin papirokban.* Newyorki tőzsdekörökben azt hiszik, hogy *az USA most már megszünteti az Argentinába irányuló kivitel korlátozását.* Lehetséges, hogy Argentina ujból kap árut a kölcsönbérleti szállitások keretében is.

Stockholm, január 27. *(Magyar Távirati Iroda.)* Az *United Press* washingtoni jelentése szerint az argentin kormánynak az a döntő elhatározása, hogy szakit a tengellyel, Washingtont nem érte meglepetésszerüen. *Gilbert* tábornok, argentin külügyminiszter a legutóbbi napokban többször tanácskozott a nagyhatalmak nagyköveteivel és érthető, hogy *Argentina kényszeritve érezte magát bizonyos engedményeket tenni a pánamerikanizmusnak,* ha nem akarta, hogy *gazdaságilag összeomoljon.* Ismeretes volt, hogy az Egyesült Államok szigoru diplomáciai és gazdasági intézkedéseket terveztek, sőt arról is lemondtak, hogy Argentinából hadifontosságu árukat hozzanak be, csak azért, hogy Argentinát a Németországgal való kapcsolatok feladására kényszeritsék.

London többet vár

Zürich, január 27. *(Magyar Távirati Iroda.)* Londonból jelentik: Az angol sajtó *figyelemreméltó tartózkodással* veszi tudomásul Argentina és a tengely diplomáciai viszonyának megszakitását. Ha örömmel üdvözlik is természetesen ezt a lépést, mégis egyhanguan kiemelik, hogy a diplomáciai viszony rendes megszakitásán tul *többet is kell várni a Ramirez-kormány „jószándékáról" való meggyőződéséhez.*

Eden külügyminiszter fogadta *Carcano* argentinai nagykövetet és hosszabb megbeszélés folyamán igéretét vette arranézve, hogy Argentina minden szükséges lépést megtesz, hogy végetvessen a tengely „aknamunkájának" és „kémkedésének". *(MTI)*

Ribbentrop az argentinai kapcsolat megszakitásáról

Berlin, január 27. *Ribbentrop* birodalmi külügyminiszter a Német Távirati Iroda tudósitója előtt nyilatkozott az Argentinával fennállott diplomáciai viszony megszakitásáról: Az északamerikai kormány már évek óta próbálkozott, hogy Argentinát rávegye a tengelyhatalmakkal fennálló diplomáciai kapcsolatainak megszakitására. Nem riadt vissza semmiféle eszköztől, még a zsarolástól sem. A Ramirez-kormány most engedett ennek, a nyomásnak és feláldozta az ország szuverénitását az északamerikai „jóindulatért". Az indokolás, amelyet Buenos Aires a szakitáshoz füz: a német nagykövetség tagjainak állitólagos részvétele egy kémkedési ügyben, teljesen valótlan és csak további bizonyitéka annak, hogy az argentinai kormány nem ura többé saját elhatározásainak és hogy a német és az argentinai nép hagyományos barátsága áldozatul esett Washington lelkiismeretlen és sötét módszereinek. Németország az argentinai kapcsolatok megszakitásával gyakorlatilag semmit sem veszit, sem a hadvezetés, sem pedig a háboruutáni érdekek szempontjából. Az igazi vesztes ennél a diplomáciai lépésnél Anglia. Anglia a háboru folyamán közép- és délamerikai érdekeltségeinek legnagyobb részét kénytelen volt fokozatosan átengedni amerikai szövetségesének. Most véglegesen elveszti argentinai pozicióját is, ahol eddig még gátat tudott vetni az amerikai tőke féktelen előretörésének. Az eddigi tapasztalatok alapján ugyanis a City minden üzletemberének tisztán kell látnia, hogy Argentinában is hamarosan kiszoritja a dollár a fontot és ezzel az angol takarékoskodók elvesztik ott beruházott 800 millió fontsterlingjüket. Argentina engedelmessége Washingtonnal szemben valójában tehát nem jelent egyebet, mint azt, hogy Anglia kénytelen felszámolni amerikai érdekeltségeinek utolsó maradványát is. Könnyen elképzelhetők ezek után az angol tőkegyüjtők igazi érzelmei, amellyel szerdán Eden kijelentését hallgatták arról az elégedettségről, amellyel az argentinai események eltöltik, az angol diplomácia sikereként tüntetve fel az utolsó amerikai angol tulajdon kénytelen felszámolását. *(MTI)*

Sigemicu: Az argentin-japán viszony kiéleződése nagyon sajnálatos lenne

Tokió, január 27. *(Német Távirati Iroda.)* Sigemicu japán külügyminiszter a képviselőházban egy kérdésre válaszolva kijelentette, hogy Japánt mindezideig hivatalosan *nem értesitették* az argentinai kormány legujabb lépéséről. Ha igaz az — jelentette ki Sigemicu —, hogy Argentina viszonya Japánhoz *kiéleződött,* ez nagyon sajnálatos lenne. Ez az esemény ismét bebizonyitja, hogy *a szövetségesek milyen hallatlan nyomást gyakorolnak a semleges országokra,* hogy ezeket rávegyék a hozzájuk való csatlakozásra. *(MTI)*

Tokio, január 27. *(NST)* A japán császári kormány buenosairesi nagykövete, *Tomii,* a következő táviratot küldte a tokiói külügyminisztériumnak a diplomáciai kapcsolatok megszakitását bejelentő argentin jegyzék vételéről:

— Az argentin külügyminisztérium protokollfőnöke január 26-án délelőtt 10 óra 20 perckor felkereste a japán nagykövetet annak hivatali helyiségében és *átnyujtotta neki a diplomáciai kapcsolatok megszakitásáról szóló argentin kormányjegyzéket.* A japán nagykövet a maga részéről ebből az alkalomból emlékiratot adott át, amely a japán kormány előre kidolgozott állásfoglalását tartalmazta ehhez az argentin lépéshez. Az argentin protokollfőnök biztositotta a japán nagykövetet, hogy *az argentin kormány készséggel megadja a japán állampolgároknak a szükséges segitséget.* A beszélgetés *nyolc percig* tartott.

A nagykövet távirata végül közli, hogy a nagykövetség tagjai, valamint *az Argentinában élő japán állampolgárok biztonságban vannak és semmi bajuk sincs.*

Aggodalom Svédországban

Stockholm, január 27. *(Bud. Tud.)* Stockholmban attól tartanak, hogy az Argentina és a tengelyhatalmak közötti diplomáciai kapcsolatok megszakitása kedvezőtlenül fogja befolyásolni Svédország tengerentuli hajóforgalmát. A németek ugyanis eddig nem engedték meg Svédországnak, hogy fenntartsa a forgalmat azokkal az államokkal, amelyek megszakitották diplomáciai kapcsolataikat Németországgal. Svédország most attól tart, hogy az Argentinába irányuló kivitel lehetetlenné válik. Ezzel szemben számitanak arra, hogy argentinai áruknak Svédországba való behozatalát továbbra is engedélyezik.

Libéria hadat üzent a tengelynek

Stockholm, január 27. **Az angol hirszolgálat rendkivüli hirként közli, hogy illetékes helyen Londonban bejelentették, hogy a libériai kormány január 26-án hadat üzent a tengelynek.** (MTI)

Bolivia a demokrácia utján

Buenos Aires, január 27. *(NST)* A boliviai *külügyminiszter* körlevelet küldött a külföldön működő boliviai diplomáciai és konzuli megbizottaknak s részletes utasitásokat adott nekik, hogy mit válaszoljanak az uj boliviai kormány ellen emelt vádakra. A körlevél megállapitja, hogy az amerikai külügyminisztériumok elutasitó és barátságtalan magatartást tanusitanak az uj boliviai kormánnyal szemben. Tekintettel arra, hogy kizárólag a külügyminisztériumok, nem pedig az amerikai népek tanusitanak ilyen viselkedést, az összes külföldi államokban hangsulyozni kell az uj boliviai kormány *demokrata jellegét,* amelyet semmiféle külföldi hirverés és ténykedés nem tud eltörölni. Az uj boliviai kormány szilárdan el van tökélve arra, hogy *az országot az igazi demokrácia utjára viszi.*

Puccskisérlet Paraguayban

Asuncion, január 27. *(Bud. Tud.)* A paraguayi kormány a következő közleményt adta ki: Szerdán kora reggel a feloszlatott liberális párt elemei és a vele kapcsolatos csoportok *kisérletet tettek az asuncioni rendőrigazgatóság épületének erőszakkal való elfoglalására.* A rendőrséget meglepte a kisérlet, mindazonáltal *erélyesen visszaverte a támadást.* Egy lázadó életét vesztette. *Mindenütt teljes a nyugalom és a rend.* A vizsgálatot folytatják.

A kormány közleményével kapcsolatosan még jelentik, hogy a *Morinigo elleni puccsot rövid harc után levertek.* Egyelőre még nem állapitották meg, résztvettek-e külföldi elemek a kisérletben. A kormány mindeddig nem adott ki részletes közleményt az eseményekről.

Orbay utrakelt Londonba

Ankara, január 27 *(NST)* Törökország londoni nagykövete, *Orbay,* a keddre virradó éjszaka a Taurisexpresszel elhagyta Ankarát, hogy visszatérjen londoni állomáshelyére.

A londoni spanyol nagykövet tanácskozásra Francóhoz utazik

London, január 27. *(Bud. Tud.)* *Alba* herceg londoni spanyol nagykövet a legközelebbi napokban Madridba utazik. Ugy tudják, hogy a nagyköyet beható tanácskozást fog folytatni *Franco* tábornokkal. Politikai körök véleménye szerint a nagykövet elutazása *az angol-spanyol viszony kiéleződésével függ össze.*

Madrid, január 27. *(NST)* A falangista párt hivatalos lapja, az *Arriba* interjut közöl *Jordana* külügyminiszterrel. A külügyminiszter az interjut magának a lap főszerkesztőjének Xavier de *Echarri*-nak adta s arra a megállapitásra jut benne, hogy az idegháboruval szemben, amelyet ma már a semleges államok ellen is folytatnak, hüvös és tárgyilagos magatartást kell tanusitani.

— Néhány külföldi ujság és rádióállomás az utóbbi időben sorozatosan indokolatlan *támadásokat intézett Spanyolország ellen* — jelentette ki Jordana külügyminiszter. Olyan gyanusitásokat találtak ki és *olyan politikai szándékokat tulajdonitottak nekünk, amelyek nem felelnek meg a valóságnak.* Kisérletet tettek ezen az alapon arra, hogy ugy idehaza, mint a külföldön rágalmakat terjesszenek országunk helyzetéről és viszonyairól. Spanyolország politikájára is befolyást szeretnének gyakorolni. A cél az, hogy rávegyék Spanyolországot: *álljon az egyik vagy másik hadviselő fél mellé.* Ehhez a kérdéshez azonban senki külföldinek köze nincsen, mert az ilyen természetü döntéseket kizárólag saját fenségjogaink őrhelyéről itéljük meg.

— Spanyolországnak nincs szüksége arra — folytatta a miniszter —, hogy ujból körülirja magatartását. Ez a magatartás világosan és egyértelmüen *semleges.* Spanyolország becsületesen és jóhiszemüen teljesiti kötelességeit, amelyek ebből a semlegességből adódnak. Amilyen mértékben azonban Spanyolország kész arra, hogy teljesitse kötelességét, mint semleges ország, ugyanolyan mértékben el van szánva arra is, hogy éljen mindazokkal a jogokkal, amelyek ezzel kapcsolatosak. Spanyolország küzdeni fog minden olyan kisérlet ellen, amellyel külföldiek fel akarják bomlasztani belső rendjét és politikáját. Spanyolország kifogástalan magatartásra törekszik és szembefordul azokkal a nemzetközi propagandistákkal, akik a spanyol emigránsok, vagy az állam ellenségeinek szócsövéül adják oda magukat.

Sorozatos miniszertanácsok Madridban

Madrid, január 27. *(NST)* Franco tábornok elnöklésével több miniszertanácsot tartottak az utóbbi napokban és megvitatták az időszerü bel- és külpolitikai kérdéseket. Számos törvényjavaslat is elkészült és most rövidesen a cortez elé kerül. Az egyik törvényjavaslat erélyes rendszabályokat jelent be a spanyolországi vasuti forgalom rendjének helyreállitására. A többi törvényjavaslat a női munkaszolgálati kötelezettség bevezetésére, a kötelező főiskolai vallásoktatás rendszeresitésére, a munkaszerződések módositására és a politikai foglyok egyrészének szabadonbocsátására vonatkozik.

Az argentin kormány lépése elsősorban Hull diadala

Genf, január 27. (Német Távirati Iroda) Washingtonból jelentik: A kongresszus tagjai lelkesedéssel fogadták a hirt, hogy Argentina szakitott a tengelyhatalmakkal. Diplomáciai körökben az eseményt elsősorban *Hull külügyminiszter diadalának tekintik,* aki „éveken át tartó szivósságot" tanusitott az Egyesült Államok és Argentina közötti kapcsolatok alakitásában. (MTI)

Roosevelt üzenete a katonák választójoga ügyében

Washington, január 27. *(NST)* *Roosevelt* elnök üzenetet intézett a kongresszushoz és közölte, hogy ellenzi a szenátus által elfogadott törvényjavaslatot, amely az USA egyes államainak kezdeményezésére akarja bizni, hogyan rendezi a kötelékébe tartozó és *jelenleg tengerentuli katonai szolgálatot teljesitő polgárainak választójogát* a novemberi elnökválasztás során. Roosevelt *értelmetlennek és céltalannak mondja ezt a javaslatot,* amely „becsapását jelenti a hazáért harcoló katonáknak". Roosevelt véleménye szerint a *harctereken küzdő katonák választójogának kérdését egységesen kell rendezni* és a washingtoni kormányt kell megbizni a szavazatok összegyüjtésével.

A brit birodalom miniszterelnökeinek értekezlete hamarosan összeül

London, január 27. *(Bud. Tud.)* *Attlee* helyettes miniszterelnök szerdán közölte az alsóházban, hogy a legközelebbi hónapokban Londonban a Britbirodalom miniszterelnökei értekezletre ülnek össze. Az értekezlet időpontját biztonsági okokból egyelőre nem közlik. Nem véletlen, hogy a bejelentés közvetlenül *Halifax* lord torontói beszéde után történt. A washingtoni nagykövet, aki annakidején maga irányitotta a brit külpolitikát, beszédében nyomatékosan hangsulyozta annak szükségességét, hogy a dominiumok külpolitikáját, gazdasági és gyarmati politikáját egymással összhangba hozzák. Kétségtelen, hogy beszédét a londoni kormány megbizásából mondotta el. A kormány ugyanis ujabb ösztönzést akart adni a dominiumoknak az ausztráliai és ujzélandi miniszterelnök hasonló irányzatu erőfeszitései után. A brit kormány tisztában van azzal, hogy az alig ötven millió lakost számláló Nagy-Britannia a dominiumok támogatása nélkül sohasem lenne abban a helyzetben, hogy megtartsa hatalmi állását.

Attlee a légi háboruról

London, január 27. *(Bud. Tud.)* *Attlee* helyettes miniszterelnök egy hozzá intézett kérdésre válaszolva kijelentette, hogy a RAF nemcsak folytatja, hanem fokozni fogja támadásait német ipari és közigazgatási központok ellen.

Davies munkáspárti pacifista képviselő azt a kérést intézte a kormányhoz, tegyen meg a nemzetközi Vörös Kereszt közvetitésével mindent lehetőt, hogy a „válogatás nélküli" légi bombázás megszünjék. *Attlee* helyettes miniszterelnök igen élesen válaszolt a felszólalásra: „Határozottan visszautasitom a válogatásnélküli bombázás vádját.

A francia milicia szervezete

Páris, január 27. *(NST)* A francia milicia főtitkára, *Darnan,* szerdán fogadta a sajtó képviselőit és tájékoztatta őket a miliciaszervezet feladatköréről. Ismertette az uj törvényerejü rendeletet, amelynek értelmében a milicia most már *Franciaország északi részében is megkezdi tevékenységét.* Az északi sáv miliciaszervezetét olyan egységekből állitják össze, amelynek tagjai az északi megyékben laknak. A *Doriot-* vagy *Déat*-tábor hivei, amennyiben belépnek a miliciába, továbbra is tényleges tagjai maradhatnak csoportjuknak. *Darnan* a továbbiakban közölte, hogy a déli területek miliciaszervezetének létszáma ezidőszerint 26.000 fő. Az eddig beérkezett jelentkezések után itélve bizonyosra veszi, hogy az északi országrészben hamarosan tulhaladják ezt a számot. Kimondotta még Darnan, hogy a miliciának a terror ellen folytatott harcában eddig 30 halottja és 300 sebesültje volt. A miliciaszervezet három csoportból áll: a szavadcsapatokból (Franc-Garde), a tulajdonképpeni miliciákból és az ifjusági élcsapatokból. Az egyenruha sötétkék szinü, hozzá rózsabarna ing, fekete nyakkendő, baszk sapka és a Gamma-jelvény.

T.-Sz. G.: Cz. D. hagyatéki kiáll. az Alkotás Mh-ban

Angolszász hadifoglyok perbefogása Németországban

Berlin, január 27. *(NST)* A szerdai sajtófogadás során külföldi ujságirók kérdést intéztek a Wilhelmstrasse hirmagyarázójához, igazak-e azok a külföldön terjesztett hiresztelések, hogy Németországban rövidesen itélkezni fognak a nemzetközi jog megsértésével gyanusitható amerikai vagy angol hadifoglyok fölött. A Wilhelmstrassén nem erősitették meg ezeket a hireket és kijelentették: nincsenek olyan értesüléseik, amelyek szerint a szóbanforgó ügy időszerü stádiumba jutott volna. Azt azonban nem tagadják, hogy a dolog az előkészités stádiumában van.

Különös esetek a Berlin elleni légi támadásokon

Berlinből jelenti az NST: Egy német ujságiró több külföldi kartársával ült együtt és valamennyien elmondottak egy-egy érdekes történetet egymásnak a legutóbbi berlini légi támadásokkal kapcsolatban. Valamennyien legalább egy tanura hivatkoztak, aki ezeket a sajátságos élményeket tényleg átélte.

Egy javakorbeli ügyvéd, aki Berlin nyugati városrészének egyik előkelő utcájában lakott, minden este, légi riadó esetén, rendesen lement az óvóhelyre; egyszer azonban elhagyta a türelme és kijelentette a légi riadó megszólalásakor, hogy bármi is történik, nem kel fel az ágyból. A légi támadás megkezdődött, hullottak a bombák és az ügyvéd egyszerre csak mély ájulásból tért magához egy fürdőkádban az utcán. A ház előtt nagy ürméretü robbanóbomba zuhant le és a légnyomás az ügyvédet csodálatos véletlen folytán a fürdőkádba sodorta. Az ügyvéd csupán karját törte, egyéb baja nem esett.

Az egyik nyugati külvárosban egy kis villában lakott egy idős hölgy felnőtt leányával és annak barátnőjével. A légoltalmi sziréna álmukból riasztotta fel őket. A két fiatal nő gyorsan a pincébe sietett, mig az idős hölgy azt igérte, hogy nemsokára utánuk jön. Pár pillanattal később közepes nagyságu robbanóbomba esett a villa közelébe és rombadöntötte azt. Az idős asszonynak nem volt ideje az ágyból sem felkelnie, hanem ágyastól együtt a romok közül kicsuszott az utcára. Éppen idejében érkezett, hogy leányát és annak barátnőjét kiássa a betemetett pincéből.

Még a háboru ötödik évében is akadnak Németországban is a gyakorlati életben teljesen járatlan tudósok. Ilyen volt az a magasállásu jogtudós is, aki teljesen egyedül élt villájában, miután felesége és gyermekei vidékre költöztek. A tudósnak a gyakorlati életben való ügyetlensége közmondásos volt családtagjai és barátai körében. Szerencséje volt azonban, mert csupán kertjébe esett néhány gyujtóbomba, házára azonban nem. Másnap reggel a tudós teljesen sértetlen rud-gyujtóbombát talált a kertben. Elhatározta, hogy a bombát elküldi emlékül Felső-Bajorországban élő legidősebb fiának. A rud-bomba azonban nagyon piszkos volt és a tudós a konyhában vizzel és vimmel ki akarta először tisztitani. A tudósnak ismét szerencséje volt, mert a konyhának kőpadlója volt és csak ennek köszönhette, hogy nem gyujtotta fel a házat. A bomba ugyanis kezében hirtelen kigyulladt és a tudós ijedtében a padlóra dobta.

Az egyik északi állam berlini követével is sajátságos eset történt a legutóbbi légi támadás alatt. A szálló, amelyben a követ lakott, kigyulladt és amidőn a követ kirohant az ajtón, belebotlott valami fekete tömegbe, amit először fatörzsnek nézett. Nemsokára azonban megállapitotta, hogy egy krokodilus került utjába, mivel a szállóval szemben volt az állatkert akváriuma, amit szintén bombák találtak el.

Az állatkert majmai is különös meglepetésben részesitettek egy régiségkereskedőt. A kereskedő háza összeomlott és a támadás utáni reggelen a kereskedőnek eszébe jutott, hogy a pincében még akad egy és más kimenteni való. Amidőn nagynehezen lejutott a pincébe, meglepetve látta, hogy a pincében felfüggesztett csillárok ide-oda himbálódznak. A meleg pincében az állatkert három majma keresett menedéket és a majmok éppen azzal szórakoztak, hogy egyik csillárról a másikra ugráltak.

Czigány Dezső hagyatéki kiállitása az Alkotás Müvészházban

Az 1937 decemberében elhunyt tragikussorsu festő jelentős müvészetének tanubizonyságai a képek. Nyolcvanhat tételszámot sorol fel a katalógus és négy, egymásbanyiló terem teli velük.

Skálájuk mindenképpen változatos, hiszen az önmagával viaskodó tehetség megtett utja életében — *München, Nagybánya, Páris* — több állomást jelölt.

Czigány organikus rendezettségü formavilága, 'plasztikus, nyugodt, előadásmódja, érdekes képszerkesztése s mély liraisága egységesen nyilvánul meg a legkülönbözőbb szakaszait és fázisait képviselő s szemléltetően, kitünően rendezett kiállitáson.

A gyüjtemény a képek tárgyválasztását tekintve is lenyügöző. Délfrancia lánkák, bretagnei tájak, tengerparti városok, sokszor idegenül „másmilyen" tanyák. Groteszk kis fák egy távoli promenádon és a baleári szigetek pupos, lila hegygerincei. Utkanyar a Rivierán, izzón piros házfedelek s aranysárga kazlak, szénaboglyák messzi szérüskertekben. De hazai föld, itthoni levegő is, Csopak, Zebegény, ismerős szőlőhegyek studiumai, hol naptól, fák árnyékától foltos, falusi utcán, az árnyas közepén leányfigura siet át.

Csendéletei külön fejezet. Porcellántál az asztalon rendszerint s gyümölcsök. Sohasem tuldus, inkább egyszerü elrendezésben s nyugodt, hüvös, a tárgyi valósághoz ragaszkodó előadásmódban.

Ha olykor francia müvészetekkel rokon s hasonlóságot is mutat velük, a *Cezannet* követő Czigány, ki „mintaképe elveinek legtisztább képviselője hazánkban" — a maga müvészi vallomástételében eredeti maradt mindig. Leginkább portréinál hivatkozhatunk erre. Kezében könyvet tartó, meleg, aranybarna szinekbe borult Ady arcképe s a másik, a közvetlenebb hatásu, felkönyöklős, ugyanazzal a nagyvonalu egyszerüségre törekvéssel, lendületesen készült, mi a müvész sajátossága. Az *Ady*-képek mellett az ifju *Révész Béla* sötétvörös mellényes, valamint néhány külföldi portré studiuma egészen egyéni stilus jegyeit hordozzák magukon.

Kétségtelenül igen érdekes két képe a posthumus kiállitásnak két portré. Egyik a festő ifjukorában, az édesanyjáról festett tanulmánya, a másik szinte még gyermekkori, A tizenhatéves Czigány Dezső szénrajz önarcképe. Az anya átható, meleg sötét szeme s a fiu mitsem vagy talán belül már sokat is sejtő, fájó égő tekintete egészen megrázóak.

T.-Sz. G. dr.

Mély fájdalommal jelentjük, hogy a legjobb férj, apa és testvér

Szász József

férfias türelemmel viselt súlyos betegsége után, 52 éves korában elhunyt.

Temetése január hó 28-án, pénteken délelőtt ½10 órakor lesz a rákoskeresztúri uj zsidó temetőben.

Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Gyászolják: **Szász Józsefné** született **Tänzer Irén** özvegye; **Szász Ferenc** és **Szász Zsuzsi** árvái; **Szász Győző** és **Schlesinger Bella** testvérei, rokonai, barátai, szaktársai.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Nem tartott titkos ülést a finn képviselőház

Helsinki, január 27. *(Magyar Távirati Iroda.)* A *Daily Telegraph* stockholmi tudósitója azt jelentette lapjának, hogy a finn képviselőház az elmult szombaton titkos ülést tartott és meghallgatta a kormány jelentését a külpolitikai helyzetről. A jelentést állitólag a finn szociáldemokrata párt kérte volna. A tudósitó szerint a finn kormány a titkos ülésen kijelentette, hogy kénytelen a végsőkig folytatni a háborut.

A fenti hirt illetékes finn helyen határozottan megcáfolták, hangsulyozták, hogy a finn képviselőház a karácsonyi szünetet csak a jövő hét végén szakitja meg, a közbeeső időben pedig egyáltalán nem is voltak képviselőházi ülések.

Aluminiumszobrok

Az Országos Irodalmi és Müvészeti Tanács Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter kezdeményezésére a közelmultban ankétot tartott az aluminiumból készült szobrok kérdéséről. Az ankéton, melynek előadója Bory Jenő szobrászmüvész, a Képzőmüvészeti Főiskola ezévi rektora volt, megállapitották, hogy külföldön már több olyan müalkotás van, amely aluminiumból készült s közel hatvan éve áll a helyén anélkül, hogy rajta bárminemü elváltozás lenne tapasztalható. Az ankéton Denifleé Sándor, a Weiss Manfréd-gyár igazgatója részletesen ismertette az aluminiumot és a vele való munkálkodást s hangsulyozta, hogy a tiszta aluminium időálló és vele szépen és könnyen lehet dolgozni. Azok a szobrok, amelyeket aluminiumból öntöttek, és rajtuk elváltozás mutatkozott, megállapithatóan nem készültek tiszta kohóaluminiumból. Szalatkay Rezső főmérnök rámutatott, hogy az aluminium ugyszólván nemzeti kincsünk s a magyar szobrászatnak az eddiginél nagyobb mértékben kellene a magyar aluminiummal foglalkoznia. Solthy Márton, a Weiss Manfréd-gyár főmérnöke magára vállalta, hogy az öntőmestereket megtanitja az aluminium szakszerü öntésére.

Az ankét tehát azzal az eredménnyel zárult, hogy ha az aluminium megfelelő arányu ötvözetben és szakszerü kezelésben részesül, felveszi a versenyt a jóval drágább bronzzal. Az aluminiumot, mint szoboröntésre alkalmas fémet érintő kérdésekben az Országos Irodalmi és Müvészeti Tanács (Andrássy-ut 69) készséggel ad felvilágositást.

Ujabb adományok a Főméltóságu Asszony segélymozgalmára

A Főméltóságu Asszony segélymozgalmára a 99.000 sz. postatakarékpénztári csekkszámlán január 25-én a következő adományok érkeztek: Pester Lloyd folyt. gyüjtése 4500, Egyesült Sportárukereskedők Beszerzési kft., Budapest 1500, Miklós László dr. ügyvéd, Budapest 1000, Magyar Hites Könyvvizsgálók Egyesülete, Budapest 450, Juhász Zoltán, Budapest 300, Grosz Nándor és Beke Róza, Brüsszel 268.60, Széchenyi Gyula gróf, Aszód 200, 55/3. usz., 3. szd. 145, Nagytarkányi m. kir. dohánybeváltó hiv. 88, Ujság folyt. gyüjtése 20, Juhász István, Budapest 10 pengő.

A Főméltóságu Asszony segélymozgalmára a 99.000 sz. postatakarékpénztári csekkszámlán január 26-án a következő adományok érkeztek: Nitrokémia Ipartelepek rt. 10.000, Herpy Arnold órás, Budapest 250, Dallos Rezső, Budapest 100, Szerdai asztaltársaság, Budafok 50, Renner Béla, Budapest 10, Révfalvi József, Budapest 10, Stábel Lajos, Budapest 10, Fischer Henrik, Budapest 5, Jármai Margit, Budapest 5 pengő.

FŐVÁROSI HIREK

MEGJELENT A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE. A Fővárosi Könyvtár Évkönyve a szokott gazdag tartalommal jelent meg. Enyvvárv Jenő könyvtárigazgató jelentésében rámutat arra, hogy a könyvek beszerzését sikerült szinten tartani, a forgalom a háborus nehézségek ellenére sem csökkent, sőt a fiókkönyvtárak kölcsönzőinek száma még emelkedett is.

*

KIK ÉPITKEZNEK? A polgármester legutóbb a következő két nagyobb épitkezésre adott engedélyt: Magyar Filmiroda és MTI Nyugdijintézete IX., Könyves Kálmán-körut 15. kétemeletes uj üzemépület és Simkó Elemér XI., Dombóvári-ut 4. háromemeletes bérház, 14 lakással.

Tauffer Gábor képviselő kilépett a nyilaskeresztespártból

Tauffer Gábor dr. képviselő, aki a zalamegyei lajstromos listán kapott mandátumot és a nyilaskeresztespárt tagja volt, csütörtökön levelet intézett Szálasi Ferenchez, akivel közölte, hogy *kilép a nyilaskeresztespártból.* *Tauffer* Gábor Szálasihoz intézett levelében részletesen meg is indokolta kilépésének okait.

A nyilaskeresztespártból kilépett képviselő levelet intézett a képviselőház elnökségéhez is és ebben közölte, hogy kilépett a nyilaskeresztespártból.

Budapesten minden második embernek van fürdőszobája

Közel hatszázezer ember él olyan lakásban, ahol nincs fürdőszoba

Az *Orvosi Hirlap* érdekes tanulmányt közöl Budapest fürdőszobáiról. A cikkből vesszük az alábbiakat:

— Az emberi élet átlagos meghosszabbodásában kétségkivül *fontos szerepe van a tisztaságnak.* Nem esik tehát tul az orvosi érdeklődésen, hogy a fürdőszobás lakások száma miként alakul az országban.

— A századforduló évében Budapesten kereken 180.000 lakás volt. Ebből mindössze 26.000 rendelkezett fürdőszobával, vagyis átlagban *minden hetedik.* A fürdőszobás lakások száma azonban a századforduló óta gyorsan emelkedett. Az 1941. évi lakásszámlálás Budapesten már 126.000 fürdőszobás, ugynevezett *összkomfortos* lakást mutat ki, viszont 288.000 olyan lakást, amelyben nincs. Ez azt jelenti, hogy ma már Budapesten *minden harmadik lakás fürdőszobás.* Ez igen nagy haladás közegészségügyi téren is és kétségkivül nagy hatása van ennek arra, hogy a *betegségek ritkábbak* és a főváros lakosságának átlagos életkora is emelkedett. Elsősorban Óbuda és a Zugló fürdőszobás lakásainak száma emelkedett leginkább.

— Azt, hogy a fürdés régebben luxus volt, igazolja az a tény, hogy *még 1910-ben is ritka a kétszobás fürdőszobás lakás,* egyszobás fürdőszobás lakás pedig alig volt. Fürdőszobát csak a legnagyobb lakásokhoz épitettek a multban. Három és ennél több szobás lakásban általában van fürdőszoba, a régebben épült kislakásokban azonban fürdőszoba csak gyéren akad. *Az utolsó tiz év alatt a fürdőszoba luxusjellege teljesen megszünt.* Az egyszobás fürdőszobás lakások száma például a harmincas évek alatt 4249-ről 24.741-re emelkedett. Ugyanakkor rohamosan emelkedett a kétszobás fürdőszobás lakások száma is, ugyhogy 1941-ben tiz kétszobás lakás közül már legalább *hét*hez fürdőszoba is tartozott.

— Orvosok előtt nem kell külön hangsulyozni, hogy ez mit jelent. *A főváros javuló közegészségügyi helyzetének fontos adata ez.* Ha módot és lehetőséget adunk az emberi test állandó és rendszeres ápolására, akkor ebből sok előny származik. Ma a fürdőszoba *az általános népjólét fokmérője.*

— Sajnos, *az eredmény még nem kielégitő.* A statisztika számaiból kitünik, hogy *Budapesten 580.000 ember él olyan lakásban, amelyhez nem tartozik fürdőszoba.* Vagyis *minden második embernek van csak fürdőszobája,* és főképpen a szegényebb néprétegek nélkülözik a rendszeres és alapos tisztálkodáshoz szükséges lakásfelszerelést.

— Az orvosi munka most már abban nyilvánuljon meg, hogy utonutfélen hirdessük a naponkénti testápolás fontosságát A mi feladatunk az, hogy *kiharcoljunk olyan szabályrendeletet, mely szerint Budapest területén lakást fürdőszoba, vagy legalább is zuhanyfülke nélkül nem szabad épiteni.* Álljon ez a szabály elsősorban a közületi épitkezésekre, de legyen kötelező a magánépitkezésekre is.

Letartóztatták a nagyváradi leánygyilkost

Nagyváradról jelentik: A Kaszinómoziban elkövetett borzalmas gyilkosság áldozatának személyazonosságát megállapitották: *Bökfi* Teréz 14 éves gyárimunkásleány holttestét találták meg a mozi erkélyének padlója alatt. Édesanyja dec. 7-én jelentette be a rendőrségnek, hogy leánya eltünt. A boncolás adatai szerint halálát fojtogatás okozta.

A rendőrség nyomós gyanuokok és tárgyi bizonyitékok alapján letartóztatta *Fekete* Béla 28 éves mozijegyszedőt, mert a lakásán végzett házkutatás alkalmával megtalálták a meggyilkolt Bökfi Teréz 14 éves leány télikabátját. A holttest nyakán szintén felismerték azt a sált, amelyet Fekete Béla viselt.

Egyébként Fekete Béláról megállapitották, hogy a román megszállás idején különböző bűncselekmények miatt többször büntették. A nyomozás még nem fejeződött be.

Az athéni Akropolisz ujjáépitési munkálatai

Zágráb, január 27. *(Magyar Távirati Iroda.)* Athénből jelentik, hogy a görög kultuszminisztérium a háborus idők ellenére is folytatja az athéni Akropolisz ujraépitési munkálatait.

Guttmann Ármin és felesége **Altmann Hermin**, leánya: **Edith**, **Tachauer Ernőné**, mint egyetlen testvére, veje: **Tachauer Ernő**, unokája: **Jutka** nevében, fájdalomtól lesujtva jelenti, hogy szeretett jó fia, reménysége,

Guttmann Miklós órás

33 éves korában, rövid szenvedés után elhunyt.

Temetése január 28-án, déli ½1 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Miklóskánk, nyugodjál békében!

Gyászolják még rokonai és számos jóbarátja.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Özv. **Dénes Jakabné** szül. **Lusztig Józsa** és a távollévő **Lusztig Ármin** (Buines-Aires) fájdalommal tudatják, hogy a szeretett nővér, a legjobb testvér és rokon

özv. Balassa Samuné

szül. Lusztig Szeréna

hosszú szenvedés után 26-án visszaadta nemes lelkét a Teremtőjének.

Temetése 1944 január 28-án délután 2 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Legyen pihenése oly könnyü, amilyen nehéz volt fájdalmas élete.

Imádott feleségem, Péterkénk pótolhatatlan édesanyja,

Wolf Györgyné

sz. Schweid Ilonka

január 26-án, élete 38. évében meghalt.

Temetése 28-án délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztúri zsidó temető halottasházából.

Részvétlátogatások és koszoruk mellőzését kérjük. Az összes hozzátartozók nevében férje, **Wolf György**

Rosenfeld Antal, Rosenfeld Boriska férj. **Kurták Emilné, Kurták Emil, dr. Kurták György** és felesége **Lilli, Kurták Anna** férj. **Vámos Lászlóné, Vámos László** mélységes nagy fájdalommal tudatják, hogy a drága, szeretett testvér, sógor, nagy bácsi,

Rosenfeld Lajos

január 26-án 55 éves korában elhunyt.

Temetése január 28-án, pénteken d. u. ½2 órakor lesz a rákoskereszturi izr. temetőből.

Drágánk, Isten Veled!

Az élettől elszakadt művészet nem formálhatja az életet

RÉSZLETEK L. F. ILJICSOV BESZÉDÉBŐL

A TASZSZ rövidített közleménye alapján a magyar napilapok is ismertették már azt a beszédet, amelyet L. F. Iljicsov, az SZKP Központi Bizottságának titkára a szovjet párt- és kormányvezetőknek, és az irodalmi és művészeti élet képviselőinek december 17-i találkozóján tartott. Az alábbiakban a Pravdában közölt teljes szöveg nyomán ismertetjük a beszédnek néhány újabb részletét.

Tiltakozások az absztrakt festészet ellen

Beszéde első részében *Iljicsov* erősen bírálta a szovjet képzőművészetben — de nemcsak a képzőművészetben, hanem az irodalom, a zene, a filmgyártás egyes területein is — az utóbbi időben lábrakapott modernista, formalista, illetőleg absztrakt irányzatokat. Elmondotta, hogy még a párt- és kormányvezetőknek a képzőművészeti kiállításokon tett látogatása előtt számos levél érkezett az SZKP Központi Bizottságához, amelyek a szovjet művészet fejlődésének nagyon fontos problémáival foglalkoztak. E levelekben nyugtalanság tükröződött amiatt, hogy a szovjet képzőművészek között bizonyos teret nyertek a formalista és absztrakt irányzatok, hogy ezeknek az irányzatoknak a hívei vitatják a közérthetőség követelményének létjogosultságát, azt hirdetik, hogy az igazán új művészet mindig érthetetlen a nagy tömegeknek, és, hogy a tömegeknek szóló művészet mellett szükség van olyan művészekre is, akik a keveselkhez, a kiválasztottakhoz szólnak.

— Képzőművészek nagy csoportja fordult például levélben az SZKP Központi Bizottsága nemrég tartott plenáris üléséhez — mondotta Iljicsov. — Ezt írták: *„A formalisták kétségbe vonják, elavultnak tartják Leninnek a realista művészetről tett megállapításait és a párt ide vonatkozó határozatait. Beszédeik és gyakorlati munkájuk a párthatározatokban élitélt formalista tendenciák feltámasztását célozzák. Mi azzal a kéréssel fordulunk a Központi Bizottsághoz, mondják meg: mi az, ami elavult ezekben a határozatokban. Ha pedig a határozatok nem avultak el, akkor az ellenük a sajtóban megjelent cikkeket, a rádióban és a televízióban elhangzott előadásokat feltétlenül a revizionizmus megnyilvánulásaként kell értékelnünk, amelyek egy tőlünk idegen ideológia behatolását segítik elő.”* A levél írói a továbbiakban arra mutatnak rá: a formalizmus hirdetői felhasználva, hogy a múltban helytelenül értékelték *Sterenberg, Sevcsenko, Falk, Drevin* és mások alkotásait, most zászlajukká tették ezeknek a művészeknek a formalista munkáit és e zászló alatt próbálják meg behurcolni az idegen ideológiát a szovjet képzőművészetbe.

— És valóban — folytatta a levél ismertetése után beszédét Iljicsov —, a moszkvai képzőművészek kiállításán igen élénk, gyakran éles viták keletkeztek az olyan művek előtt, mint *Falk* „Meztelen nő” és „Csendélet”, *Sterenberg* „Anyiszka” „Csendélet halakkal”, *Vasznyecov:* „Reggeli”, *Nyikonov:* „Geológusok” című képe, vagy *Pologova* „Anyaság” című szobra. És egyet kell értenünk a kiállítás látogatóinak túlnyomó többségével, akik elítélik ezeket a műveket, felháborodnak a szovjet embereknek, általában: életünknek ilyesfajta torz ábrázolása miatt.

— Még nyomasztóbb, egyenesen visszataszító benyomást keltenek az absztrakt „művek”, például *Zsutovszkij* „Önarckép” „Toljka”, *Sorc:* „Úrhajósok”, „Meder”, *Gribkov:* „1917” című vászna. Ellenérzést váltanak ki *Nyeizvesztnij* munkái, „A lerombolt klasszikum” „A rák” és társai is. S ha Nyikonov, Falk, Vasznyecov munkáinak értékeiről és fogyatékosságairól esetleg lehet is vitatkozni, a Beljutyin körül csoportosuló magukat „keresők”-nek nevező fiatal absztraktok úgynevezett „vásznain” már vitázni sincs miért — ezek már kívül esnek a művészet határain.

Ideológiai kompromisszumok nincsenek

Beszédének egy másik részében Iljicsov arról szólott, hogy a művészetben is lehetetlen az ideológiák békés egymás mellett élése és megengedhetetlenek az eszmei kompromisszumok.

— Irodalmunk és művészetünk egészében helyes irányban fejlődik — mondotta a többi között — s a szovjet művészek megbízható segítői a pártnak a kommunista világ formálásában, a dolgozók nevelésében. De éppen ezért nem lehet eltűrni az irodalom és művészet fejlődésének fő irányától tapasztalható eltéréseket.

— Mi a magyarázata annak, hogy a szovjet képzőművészetben (és nemcsak a képzőművészetben) néhányan kezdtek letérni a szocialista realizmus elvi pozícióiról? Ez a jelenség arról tanúskodik, hogy vannak, akik nem helyesen értelmezik a burzsoá ideológiával vívott harc jellegét, elfeledkeznek arról, hogy az ideológia területén nem köthetünk kompromisszumokat. Állandóan emlékeznünk kell arra a megcáfolhatatlan igazságra, hogy a művészet eszmeileg és politikailag mindig célzatos, hogy valamilyen formában mindig meghatározott osztályok, társadalmi rétegek érdekeit fejezi ki és védelmezi. S ha egy-egy új művészeti jelenséggel találkozunk, az első, természetszerű kérdés, amit felteszünk: kinek az érdekeit szolgálja, hová vezet, milyen társadalmi eszményeket vall magáénak?

— Ha pedig az absztrakt művészet lényegét vizsgáljuk, nem lehet más véleményünk, mint az, hogy ez a művészet nem szolgálja a nép érdekeit, nem tükrözi a dolgozók gondolatait, hanem megcsömörlött emberek perverz ízlésének kielégítését célozza. Az élettől elszakadt művészet nem képes az élet átalakítását szolgálni, egy haldokló osztály szellemi fegyverzete nem növelheti a győzelem felé haladó osztály harci erejét, a régi társadalom bomlástermékeiből nem lehet kommunista kultúrát csinálni.

Írók, művészek levele Hruscsovhoz

Az egybegyűlt íróknak és művészeknek azt is elmondotta Iljicsov, hogy a párt és kormány vezetőinek a képzőművészeti kiállításokon tett látogatása és a formalisták és absztraktok műveire mondott kritikai megjegyzései után bizonyos művészkörökben olyan hírek kaptak lábra, hogy úgy látszik, megint hadjárat indul az új formákat, új utakat kereső művészek ellen. N. SZ. Hruscsov címére levelek érkeztek, melyek ezt a gondolatot fejezték ki: tegyen meg mindent, hogy ne ismétlődhessen meg az, ami a sztálini személyi kultusz idején volt.

Ezután ismertetett néhány részletet abból a levélből, amelyet szovjet írók és művészek egy csoportja írt Hruscsovnak:

„Ugy írunk Önnek, mint annak az embernek, aki a legtöbbet tett, hogy a sztálini önkény megszűnjék országunk életében.

Különböző nemzedékekhez tartozó, a művészetek különböző ágaiban tevékenykedő emberek vagyunk. Különböző az ízlésünk, különböző művészi elképzeléseink vannak. E levél megírására az egyesített bennünket, hogy aggódunk a szovjet művészet és a szovjet kultúra jövőjéért... Örömmel láttuk, hogyan állítja helyre a párt a lenini szellemet: a szabadságot és az igazságosságot. Az építészek örülnek, hogy lehetőségük van korszerű házakat építeni, az írók, hogy az igazat írhatják Könnyebben lélegzenek a zeneszerzők és a színházi emberek, filmgyáraink ma már olyan, különböző művészi irányzatokhoz tartozó filmeket csinálnak, amelyeket mind a mi népünk, mind a külföld megértéssel és elismeréssel fogad.”

A levél írói megelégedésüket fejezik ki amiatt, hogy a moszkvai képzőművészek kiállításán különböző irányzatokat követő művészek képviseltették magukat, majd megjegyzik:

„Ilyen kiállítás csakis a párt XX. és XXII. kongresszusa után vált lehetségessé. Valószínű, hogy mi is különböző képpen értékeljük a kiállításon bemutatott különböző műveket. S ha mégis együtt írtuk Önnek ezt a levelet, csak azért tettük, mert meg akarjuk mondani teljes őszinteséggel: a művészet pusztulásra van ítélve, ha nincs lehetőség különböző művészeti irányzatok létezésére.

Látjuk máris: hogyan kezdik magyarázni az Ön szavait, annak a művészi iránynak a képviselői, amely egyetlenként virágzott Sztálin idején, s nem adott másoknak lehetőséget arra, hogy dolgozzanak, de még arra sem, hogy éljenek.

Mélységesen hisszük, hogy Ön nem akarta ezt, s hogy Ön ezt ellenzi. Azzal a kéréssel fordulunk Önhöz: állítsa meg a képzőművészetben azt a visszafordulást, amely a korunk egész szellemével ellentétben álló múltbeli módszereket kívánja újra érvénybe helyezni”.

— Kis idő múltán másik, kis változatoktól eltekintve nagyjából ugyanilyen tartalmú levél is érkezett, amelyet az elvtársaknak egy másik csoportja írt alá. Igaz, ebben a levélben még felhívás is volt *valamennyi* művészeti irányzat „békés egymás mellett élésére”. Ez objektíve úgy hangzik, mint valami felhívás az ideológiák békés egymás mellett élésére.

— Azok az elvtársak azonban, akik ezt az utóbbi levelet aláírták, úgy határoztak, hogy visszavonják, visszakérik a levelüket. Ugy látszik, nem nagyon gondolták át levelük valamennyi tételét. Ezt a levelet tehát nem dokumentumnak, hanem egy dokumentum piszkozatának, nyers vázlatának kell tekintenünk.

Különböző stílusok, eszmei egység

— De hát mégis, mivel magyarázhatók a művészek és írók ilyen beadványai — tette föl a kérdést Iljicsov, majd így válaszolt rá:

— Nincs okunk kételkedni benne: ezek a beadványok a szovjet irodalom és művészet helyzetén érzett aggodalomból születtek. De a levelek szerzői nyilvánvalóan összetévesztenek két fontos dolgot: nevezetesen a marxista—leninista pozíciókon álló írók és művészek együttműködését a különböző idegen ideológiákat követő művészeti irányzatokhoz való viszonnyal.

— A szocialista realizmus nagy lehetőségeket nyit a legkülönbözőbb művészeknek — az általánosító-romantikus, a szigorúan analitikus és más stílusirányok követőinek — az együttműködésre és alkotói versengésre. Ilyen együttműködés nélkül elképzelhetetlen a szovjet irodalom, a szovjet művészet fejlődése.

— De ez egyáltalán nem jelenti, hogy mi hívei lennénk az olyan egymással ellentétes ideológiai irányzatok „békés egymás mellett élésének” a művészetben, mint a szocialista realizmus és az absztrakcionizmus. E két irányzat végeredményben nemcsak ellentétes eszmei és esztétikai, hanem ellentétes politikai, osztályálláspontokat is tükröz.

— Teljesen világosan kell látnunk: a szocialista és a burzsoá ideológia között békés egymás mellett élés nem volt és nem is lehet. A párt harcolt és harcolni is fog a burzsoá ideológia, ennek minden megnyilvánulása ellen. Lenin útmutatásait követve a párt mindenkor védelmezni fogja az irodalom és a művészet pártosságát. — hangsúlyozta Iljicsov.

BEDE ANNA:

Ködös utak

Mi ez a hulló fény, jajba fúló
nagy csobogás?
Honnan e tűztó, e szomorú, szép,
vad lobogás?
Szememre szórta egy ég-nagy ország
csillagporát,
mégis vert szívvel térek ma hozzád.
Ne küldj tovább.

Mint tébolyult rab, ha komor őrre
kezet emel,
s vérben, hörögve rohan előre,
úgy mentem el,
mint vad hajszában, halálraváltan
ki elterül...
Virágok zúgtak golyó-szaggatta
fejem körül.

S nyeltem, haraptam a zuhogó fényt
mámorosan,
újjászülettem, nyílt, szabad lettem
százszorosan,
foggal-körömmel, mohó örömmel
dolgoztam én...
De bús ha voltam, neved zokogtam
az út kövén.

Idáig húztak a ködös utak.
Itt vagy-e még?
Kezdett sok álmom, tört ifjúságom
őrzöd-e még?
Sorsába-bolott, vers-verte vándor
zörget ma rád,
ki veled vágyik járni halálig...
Ne küldj tovább.

Gigány Dezső"

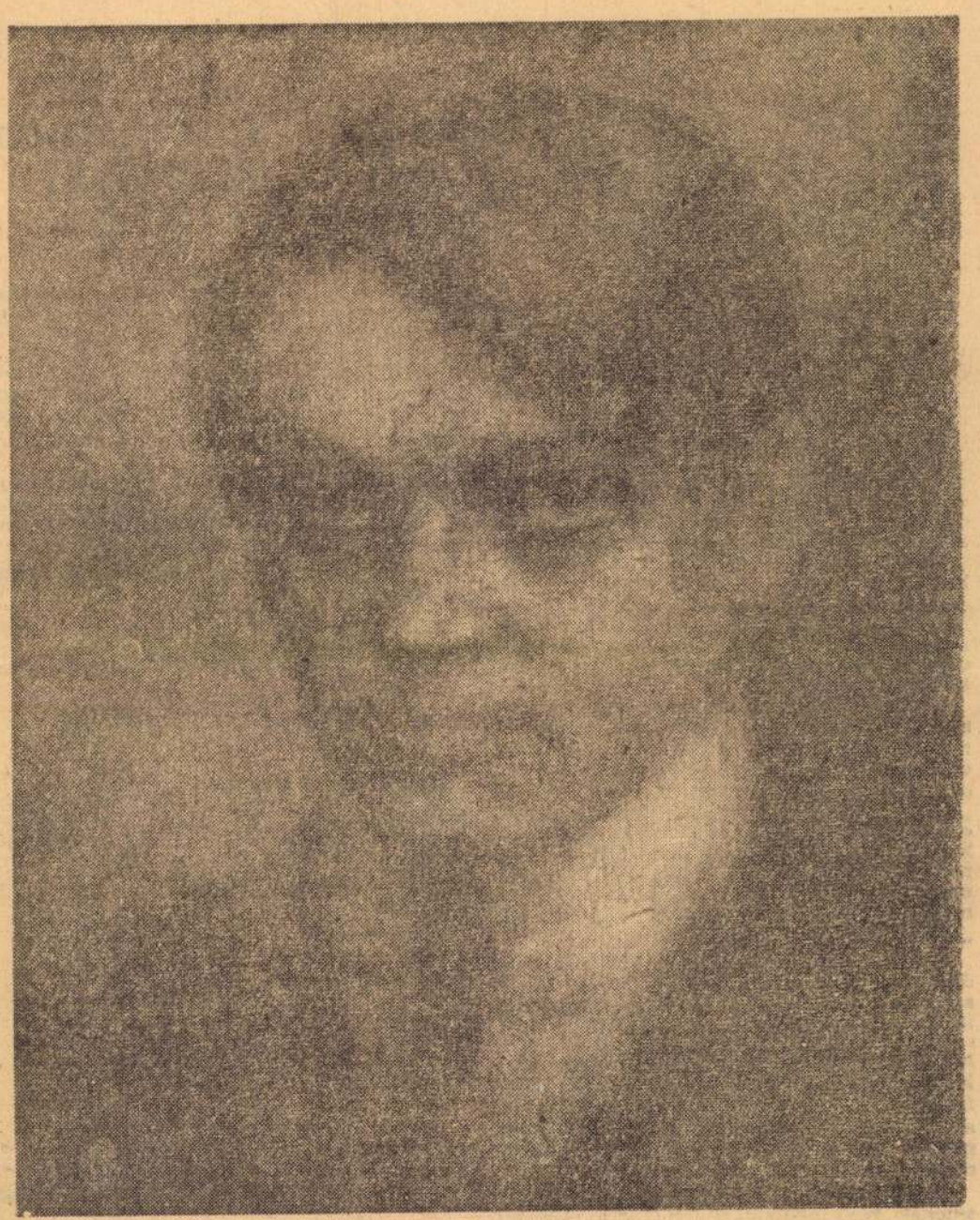

Czigány Dezső: Ady Endre (Foto: Magyarné).

Czigány Dezső ismeretlen Ady-képe

Huszonöt éve, hogy Czigány Dezső, a modern magyar piktura egyik kiemelkedő alakja tragikus körülmények közt elhunyt. Müncheni és nagybányai, majd párizsi tanulóévei után, mint a „Nyolcak” tagja, e művészcsoport kiállításain tünt fel. s itt aratta legnagyobb sikereit. Kivételes tehetségét, melyet még Hollósy Simon ismert fel Münchenben, a forradalmat jelentő festői megújhódás szolgálatába állította. Festészetével a legtisztább etikai alapon állt, művészi hitével és felfogásával elutasított minden megalkuvást. Nem volt ereje szembenézni az elkövetkezendő szörnyű időkkel sem. Meghasonlott, s a halálban keresett menekülést.

Legszebb, legegyénibb ízű művei, csendéletei és arcképei, utóbbiak közt híres Ady-képmásai; ezek többségét Párizsból hazatérve, 1907-ben készítette. Egészen az utóbbi időkig hat Ady-ábrázolásáról volt biztos tudomásunk, de az adatokból és a körülményekből arra lehetett következtetni, hogy még egyet festett. Ez a hetedik nemrégiben előkerült, s most a Petőfi Irodalmi Múzeum Ady-kiállításán látható. Valószínű, hogy ez is 1907-ben készült.

A fiatal Adyt kissé balra forduló fejjel örökítette meg a művész, hasonlóan a „zenét hallgató” és az 1908-as Ady-képhez. A festmény Czigány Dezső úgynevezett „barnázó”, kaparásos eljárásával készült.

Feltehetően e most előkerült képről szól a költő következő levéltudósítása: *„Ma csinált egy pompás képet* (t. i. Czigány), *de ő nem volt vele megelégedve s összemázolta.”* A képet a művész — úgy látszik — mégis megtartotta, és kidolgozta, anélkül persze, hogy a főbb vonásokon és az eredeti karakteren változtatott volna. Adynak a végleges képről nemigen lehetett tudomása, máskülönben minden bizonnyal értesítette volna Lédát, kinek készülő arcképeiről, ha futólagosan is, de rendszeresen beszámolt.

Ha a készülés feltételezett sorrendjében egymás mellé helyezzük Czigány Ady-portréit, azt tapasztaljuk, hogy noha képünk a külső hasonlóság szempontjából talán a legpontosabb Ady-ábrázolás, a jellemet mégsem adja vissza oly mélyen, mint akár a korábbi, akár a későbbi Ady-portrék. Érezte ezt a művész, munkájával nem is volt elégedett. Hogy mégis megtartotta, abban minden bizonnyal szerepet játszott az, hogy Ady időközben abbahagyta a modell-ülést, holott ő szeretett volna még egy arcképet készíteni róla. Egyik levelében Ady maga is írja: *„Most szeretne rólam egy negyedik képet festeni, de már nem bírják az idegeim.”* E november kilencediki tudósítás után a költő leveleiben többé nem esik szó sem Czigány Dezsőről, sem készülő arcképeiről. Ekkoriban már egészen másfajta kérdésekkel volt elfoglalva. A „Vér és Arany” címlapja készen állt, a kötet szedését megkezdték, a további arcképkészítés a kötet kiadását nem érintette. Ady tehát felhagyott a fárasztó modell-üléssel. Czigánynak segédeszközhöz kellett folyamodnia: a korábbi Ady képekhez és a hasonlóság szempontjából a legtöbbet nyújtó szóban forgó képhez. Ezért tartotta meg, segédeszközül, s nem az utókornak szánva. Az utókornak szánt képei — sajnos — elkallódtak, ám addig is, amíg ezek valamelyike elő nem kerül, a tanulmányi jelleggel bíró, közepes művészi értékű alkotás is jó szolgálatot tehet a Petőfi Irodalmi Múzeum Ady Endre emlékkiállításán.

HORVÁTH BÉLA

HIDAS ANTAL:

EGY RÉGI „APA"

1.

1917 őszén az új Isonzó-csatát készítette elő az istentudja kivel „közös" hadvezetőség. Meggyöngítette az utóbbi időben érthetetlenül „csendes" (hiszen mögötte egy világbirodalom ízzott egyre jobban) orosz frontot. Zászlóaljakat, ezredeket vont ki onnan, s dobta át őket az olasz harctérre, amely — így mondták a bakák — csak akkor lakik jól, ha már nem lesz mit zabálnia. A likacsossá vált orosz frontot — ez volt a hadvezetőség elgondolása — az újonnan besorozott és kiképzés alatt álló tizennyolc évesekkel tömik be.

Néhány nappal a „ritkítás" után József főherceg járta végig az orosz front magyar csapatait. Elsőnek a budapesti 32-es háziezred részesült abban a szerencsében, hogy hallgathatta a főherceg beszédeit, amelyek szerint: „Kevesebben lettünk — még elszántabban harcolunk!"

A főherceg-altábornagy érkezése előtt parancsokat olvastak fel, nyomtatott német—magyar—cseh—román—szlovák—horvát nyelvű füzeteket osztottak szét, amelyekben minden oldalon legalább háromszor ott volt a „József apánk", a „szív és szeretet tábornoka" és újra „József apánk", a „katonák gondviselője" kifejezés; a magyar nyelvű füzetekben még megtoldották avval, hogy Habsburg József „magyar főherceg", már a nagyapja is magyar volt, egyszóval ő duplán „apánk", sőt „édesapánk".

Mégis, amikor az „édesapa", kíséretével az állásokat járta, a lerongyolt, kiéhezett bakaság elragadtatás helyett — panaszkodott. Itt is, ott is engedély nélkül, előlépett egy katona, szalutált: „Hetek óta nem kaptunk húst". Megfordult és beállt a sorba. A másik: „Cukornak nemcsak az ízét, de még a színét is elfeledtük". A harmadik: „Ki van nadrágból a..." Tisztelgett. Megfordult. Fölhúzta köpenyegét, nadrágjára ütött és díszlépésekben ment vissza.

„Apánk" először a kedélyes szentképek jóistenének kézmozdulatával fogadta a panaszt, de aztán, hogy a 32-es budapesti háziezred, mint valami automata egymásután lökte elébe az egyáltalán nem kedélyes arcú panasztevőket, a főherceg türelmetlensége — bár nem mutatta — növekvőben volt, de még igyekezett megtartani az „apaságot".

— A hazáért, gyerekeim, mindannyiunknak áldozatot kell hozni! — mondta és hozzátette: — Kedves fiaim.

A „kedves fiaim" kijelentésre egy újabb baka jött ki a sorból, hányaveti matróz lábbillegetéssel. Simándi Károly volt a ligetből. Fölbátorodott. Azt hitte — lehet.

— Fenséges tata! — mondta bizalmasan mosolyogva Simándi. — Ide komáljon! Nincs ingem!

És szétnyitotta köpenyegét, felrántotta blúzát, ami alatt csupasz melle látszott egy rátetovált meztelen nő hatalmas hátsórészével.

József apánknak elállt a lélegzete.

— Herr generálmajor! — kiáltotta. — Ezt a gazembert köttesse ki a lövészárok tetejére. Schwein!

Simándi erre nem számított. Mintha légnyomás érte volna — lerogyott a földre és csúszni kezdett hasán a főherceg lábai elé.

— Fenség... bocsásson meg... Fenség... Én dilinós vagyok...

Meg akarta csókolni József csizmáját, amely, ahogy lassan csúszott feléje, már-már az orra előtt volt, de a csizma olyan sebességgel húzódott el, hogy Simándi csókja a havas földet érte.

A finom köpenyeg alól kilátszó tábornoki lampasz gyorsan, mintha menekülne, mozgásba jött, s amikor a főherceg az egyik, a kíséret a többi autóba ült, a többi lampasz is combig föllángolt. Röpültek a lampaszok a fronttól néhány kilométerre — domb mögött levő ezredparancsnokság kastélya felé, ahol — program szerint — délután öt órakor ebéd várta őket. Most még csak három óra volt. A szemle abbamaradt.

— Pesti csirkefogók! — mondta a főherceg, amint kiszállt az autóból. Fölment a dombra. Látcsővel kutatta a lövészárok tetejére kikötött Simándit. Megtalálta.

— Van odaát ellenség? — kérdezte József elégedetlenül.

— Van, fenséges úr...

— Miért nem lő?

— Még nem vette észre...

— Micsoda rendetlenség!

— Igen, fenséges úr! Az oroszoknál március óta nagy a rendetlenség.

Bevonultak a kastélyba. A szakácshad, melyet a hadtestparancsnokság erre az alkalomra Lembergből küldött ide, megrémülten dolgozott, mert az éhes főherceg nyugtalanul járkált föl-alá az ebédlőben.

— Mikor lesz kész az ebéd?

Aztán:

— Lövik már?

A dombról visszatért megfigyelő jelentette:

— Még nem lövik...

...Az ebédnél a főherceg megfeledkezett Simándiról, de amikor már jóllakott, újra érdeklődött:

— Lövik már?

— Még nem lövik...

Végül is — akkor már esteledett — a megszeppent ezredparancsok odasúgott valamit a megfigyelőtisztnek, aki egy óra múlva, amikor visszatért, jelentette:

— Lőtték. Öt golyót kapott.

József bizalmatlanul fogadta a hírt.

— Valóban.

— Fenséges uram...

— Szállittassa ide a hullát!

Már teljes volt a téli éjszaka, amikor az ebédlőben jelentették, hogy a hulla a kertben van és őfensége rendelkezésére „áll".

A főherceg kiment. Zseblámpával világították meg neki a havon hátán fekvő karnélküli Simándit. József a botjával piszkálta. Simándi vigyorgott. A főherceg lehajolt. Sem a hókeretben még sárgábbnak látszó sovány arcon, sem a kibontott blúz alatti bordás mellen nem látszott vér. A főherceg fölegyenesedett, mondani akart valamit, de ahelyett — kérdezett:

— Hová lett a keze?

Magyarázták, amit amúgy is tudott: az eltéltet hátrakötözött kezekkel kötik fel a cölöpre.

— Fordítsák hasra!

Megtörtént.

Zseblámpa fényében most már látszott a hóragyogástól nem piros, de fekete vér: tarkón, nyakon, háton. A főherceg megértette, hogy mi történt, csak azt nem értette: miért nem „odaátról" történt?

— Micsoda rendetlenség! — ismételte kedvenc kifejezését és megfordult.

Simándiról a zseblámpa lágyszövésű lepedője lecsúszott, a halott sötétben maradt, hason.

...Felcsapódott az ebédlő ajtaja. A főherceg egy szárnysegédféle hadnagynak parancsot adott, hogy senkit be ne engedjen. Konyakot kért.

2.

Nem ivott sokat, mégis hatott rá. Furcsán. Úgy érezte: valamit ezeknek az embereknek is, önmagának is meg kell magyarázni; hogy az, amit mondani fog, bonyolult dolog, annak különös jelentősége van, ki kell fejteni, hogy megértsék. És mintha eddig is erről lett volna szó, mintha csupán a kertben fekvő Simándi megszemlélése szakította volna meg fejtegetéseit, átmenet nélkül arról kezdett beszélni, milyen nehéz letelepíteni a — vándorcigányokat.

— Én kevesebbet foglalkoztam velük, mint József Károly Lajos főherceg... Ő, az apám, cigány-nyelvtant is írt, a „Romane Sziklaribe Csibakerót..." Én, uraim, inkább erdei magányba vonulok és vadászgatok... Én nem bízom a cigánylányok szagát... Én vadászdolgokról írtam könyvet, vagyis diktáltam... Rólam, vagyis a Józsefekről, nevezték el a Mű egyetemet... A műszaki tudományok díszdoktora vagyok... Az Akadémia... Olvasták afrikai történeteimet?... Az oroszlán is meghal... Nincs abban semmi különös... Golyó és — fekszik...

Megivott egy pohárka konyakot, félretolta az üveget.

— Fekszik... A hugom Klotild Maria Rainera Amalia Florina tizennyolc esztendős korában halt meg. Főhercegnő... és mégis... Egyébként a nagyanyám is, Alekszandra Pavlovna, tizennyolc éves korában halt meg... Az orosz cárnak volt a leánya... Ez a nagyanyám nem igazi nagyanyám, bár a nagyapámnak, József nádornak volt első felesége... Megérkezett Pétervárról... Esküvő... Meghalt. A másik nagyanyám, aki szintén nem a nagyanyám, mert az én igazi nagyanyám, az a nagyapám harmadik felesége... Szóval a második, nem igazi nagyanyám, Hermina Anhalt-bernburg-schamburgi hercegnő, húsz éves korában halt meg... Szeretném, ha megértenének...

A törzstisztek igyekeztek megérteni ezt a nem igazi első, igazi harmadik, nem igazi második nagymamát. Belezavarodtak. A főherceg a konyakos üvegért nyúlt. Meggondolta.

Egy ideig csönd támadt.

Az ebédlő előcsarnokához vezető lépcsőn — behallatszott — valaki nagy igyekezettel jött fölfelé. Aztán újra csönd lett.

A főherceg — bent — a hugáról, Gizella főhercegnőről beszélt, aki négyéves korában halt meg.

Ezalatt künn a következő párbeszéd folyt le:

— Táviratot hoztam a fenséges úrnak!

— Nem lehet bemenni — suttogta a szárnysegédféle hadnagy.

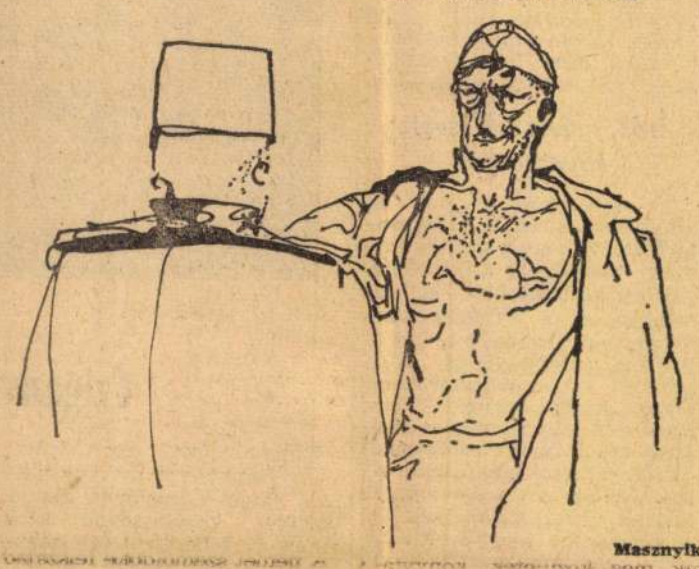

Masznyik Iván rajza

— Sürgős! — vette át a suttogást a távirathozó.

— Mindegy!

— Hadnagy úr... Én kapitány vagyok!

— Kapitány úr... Én parancsot teljesítek!

A kapitány félretolta a hadnagyot és belépett az ebédlőbe. Megállt, mellette a hadnagy is. De mivel a főherceg nem kívánta észrevenni őket, a törzstisztek se tartották illedelmesnek törődni velük.

József beszélt, beszélt:

— A műszaki tudományok, uraim, jóval fejlettebbek az orvostudományoknál. A legroszszabb mérnök se tervez a folyóra hosszába hidat, csakis keresztbe... Szeretném, ha megértenének... A halál hosszába fekteti le az embert... A halál az a tény, amit... amit... amit...

Sehogyan sem tudta befejezni. A szó nyelvébe akadt. Abbahagyta a halál kérdését és a fegyelemre tért át.

— Ugyanis, tulajdonképpen a fegyelemről akartam beszélni. Nemcsak a hadseregnél, de az egyénnél is, uraim, ha van fegyelem, könnyebb elviselni a halál tényét, ugyanis a fegyelem olyan jellemet követel, amit... amit... Mit akarnak ott? — kiáltott József az ajtóban mereven álló tisztekre.

Egyidőben hangzott fel: „Fenséges uram! Távirat" és „Én megtiltottam!"

— Hínaus! — mondta a főherceg.

Ostobán mulatságos volt, ahogy most a törzstisztek is egymást túligyekezve keltek föl helyükről kifejezni rosszallásukat.

— Hinaus!

— Fenséges uram! Szikratávirat! — szólt szinte síránkozva a kapitány. — Oroszországban újabb forradalom tört ki... Teljes anarchia...

Mint beszélőfilm, ha a vetítőgép elromlik és a kép megáll a vásznon, a hang elnémul — úgy merevedett meg nyitott szájjal egy pillanatra nemcsak az előbb még „amit... amit..." ismétlő főherceg, de a vezérkar is.

...A vetítőgép újra megindult. Először a főherceg mozdult meg, de mint aki nagyot hall és nem érti, hogy mit mondtak, egy ideig bámult, nézte a behavazott sipkájú, csizmájú kapitányt. Aztán néhányszor erőteljesen pislogott, majd rangjához nem illő hangon kiabálni kezdett.

— Uraiiim! Uraiim! Oroszország a mai naptól többé nem nagyhatalom. Töltsenek! Az Osztrák—Magyar Monarchia ereje, egysége száz esztendőre biztosítva van!

Ő maga is töltött. Két pohárkába. Kisujjával, mintha arrébb akarná pöckölni, az egyik pohárka felé bökött és leereszkedően odaszólt a kapitányhoz.

— Igyon!

Körülnézett. Minden kézben pohárka.

— Hurrá! — szólt halkan a magát már fegyelmező főherceg.

— Hurrá! — hallatszott, mint valami jól begyakorolt visszhang...

A vörös konyakos pohárkák elsápadva visszakerültek az asztalra.

GYÁRFÁS ENDRE:

Segesváron

Két hónap múlva leszek annyi
idős, mint Ő volt itt a dombon.
Valóban nincs miért szorongnom,
Ő halni jött, én meg nyaralni.

Ő halni jött, bordái közt a
tüzet, mint próbált fegyvert hozta.
Mit én hoztam: bőrönd és táska;
ez nem elég a meghalásra.

Szuronyrohamra, nagy csatákra
nekünk már nem jutott terep,
a harcmezőkön gyárak állnak,
ekénk szánt ágyútalp helyett.

A kötelező lelkesülés
bennünk a hőst temette el már.
Hol a Hivatal forradalmár,
az ifjú láz csak nyegle nyüzsgés.

Gránát a gond: szilánkja szaggat;
gödörbe dönt a kishitűség;
nyeljük a forró elme füstjét,
s kékjét leheljük lelki fagynak.

Tüzünk még próbálatlan fegyver,
agyunk lekötve közhelyekkel,
testünk a tinta-égbe mártva...
mit írhatunk „e kor falára"?

Ki halni jött, ma is kiált még;
aki nyaralni — egyre hallgat.
Vállalni jussa — fényt az árnyék —
a fegyelmezett forradalmat.

Prológus

Egy új verseskötethez

Az emlékezés forró hátszelével
indultam el, hogy átfogjam megint
az óceán széthulló tájait,
mint aki régen birtokon belül van,
de unja már, hogy szerzett holmiját
vitrinbe-rejtve tartsa: jobb ez a
mással-megosztott, szellőző öröm.
Így szánt most rajtam át a messzeség:
fátyolba-bújt magnézium csorog
az éj tömény falán — a Délkereszt,
lomb-pára fúti nedves homlokom,
s kis korall-bokrok fényszóróitól
habzó a víz, akárha ünnepi
fenyőket látnék lenn a part alatt.
És totemoszlopok szegélyezik
a hegyre-kúszó szerpentineket,
mert itt a gyatrán öltözött jelen
lépten nyomon letűnt napokba tép,
s az új hitek bozótjai között
még felnyögnek a régi istenek.
Jól ismerem e táj térképeit:
kecsesség, báj, idill és testfaló
vad ösztönök jelző-bójái közt
kerestem itt az árnyas öblöket
s a várva várt gyors mentőcsónakot,
mely célt mutat a borzolt tengeren,
s elszántan part felé vezérli mind
a századok hajótöröttjeit,
az elfelejtett kicsi népeket,
kik élet és halál metszési pontján
ülnek a kétség éles szirtjein,
s magányuk útvesztőin fogvacogva
várják az egyedül üdvözítő
hitvallás lelket-oldó melegét:
a minden népre egyformán kirótt
megértés tiszta szertartásai;
a rendet, mely nem ismer elnyomót,
mandátumot, koronagyarmatot,
se testszínek szerint osztályozott
igényt a boldogságra! Ott, ahol
az érdemek táj szikla-teraszán
a jószándék s nemes vetélkedés
visz egyre följebb embert, népeket,
s vámmentes égövek rakpartjain
cserélnek gazdát szerzett szép javak:
versek, zenék és munkamódszerek,
a gyárak szalagrendszerén futó
közhasznú cikkek, gépek, szőttesek,
s a berkek ízes vadgyümölcsei.

DOBY JÁNOS:

Rianás

Rikolt az ég s a jég ketté reped,
hátul a Bakony visszafenyeget —
hallgat a túlpart, köd ereszkedik
— hány ablak virít: virraszt reggelig

a tóra túl, ahol a part alatt
elnyelte a jég a halászokat;
merítés helyett ők merültek el
s a halevőkből lett haleledel.

De ő él-e, hal-e, hogy nem hív, nem üzen:
keljek át a beállott vizen.
Indulnék, amíg szemközt valami
pislog, mely hozzá — útba igazít.

Él-e, hal-e, hogy nem szól, nem hivat;
nem hallja tán a rianásokat
s ő nem riad míg előttem a jéghíd
csak parttól partig, nem ível az égig?!

HAJNAL GÁBOR:

Ha elmúlt is a nyár ..

Könyvek közt, dallamok közt
ne ásd el magadat,
ha elmúlt is a nyár már
s erőtlen is a nap.
fanyartarka színekben
lobog a völgy s a hegy
minden szín mollban bágyad
és szólít, hív — eredj!

Alagutat az éjbe
reflektor fénye fúr,
és szőkelombú fák közt
elém rohan az út.
ragyog, nevet fehére
s a fák fején a hold
sarlója félrecsapva
lombhajat fénybe von

Így hatoltam az éjbe
mely bolyhosan ölel.
alvó falvak mögötted
pihegnek csendesen.
míg álmosan felébred
és ködbe bú a táj,
a nyirkos fák susognak
s a busz már messze jár

Czigány Dezső: Mulatt nő

LÁSZLÓ VARGart

aukció

A BJI Aukciósház Bt. 2002. december 2-án hétfőn, 17 órakor a Pesti Vigadó Színháztermében rendezi első festményaukcióját.

02. OKTÓBER XIII. ÉVFOLYAM 10. SZÁM ÁRA 475 FT

ÚJ MŰVÉSZET

ART TODAY

DOCUMENTA 11

LÉLEGZŐ képek, BESZÉLŐ testek

VÁSZON és VIASZ– MULASICS LÁSZLÓ

Ki ül BREUER MARCEL székében?

az ÉVSZÁZAD VÁSÁRLÁSA a PRADÓBAN

30

30 • ORBÁN DEZSŐ
(1884–1987)

Dombos táj

39 × 51 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Orbán
Kikiáltási ár: 220 000 Ft

31

31 • TORNYAI JÁNOS
(1869–1936)

Napfürdő

35 × 50 cm
Olaj, vászon, falemezen
J. b. l.: Tornyai
Kikiáltási ár: 160 000 Ft

32 • CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1937)

Legény korsóval (Önarckép)

96,5 × 79 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Czigány
MNG 1464/956
Hátoldalán Dr. Völgyessy Ferenc gyűjteményes címke
Kikiáltási ár: 380 000 Ft

IRODALOM:
Czigány Dezső hagyatéki kiállítása. Alkotás Művészház, 1944
Passuth Krisztina: A Nyolcak festészete. Budapest, 1968
Szelesi Zoltán: Völgyessy Ferenc képei és a szegedi műgyűjtés útja. Művészettörténeti Értesítő, 1971/1.

PROVENIENCIA:
Dr. Völgyessy Ferenc gyűjteménye

A portréfestészet mellett 1500 körül Németországban és Németalföldön egy új művészeti műfaj született, a polgárság életformájának tükreként szolgáló zsáner. Ez a sajátosan polgári műfaj széles néprétegek számára volt elérhető. A zsáner fénykorát a 17. században Hollandiában élte, de hamarosan Franciaországban és Németországban is divatossá vált, a tájfestmények és a csendéletek mellett leginkább ott is a mindennapi élet jellemző eseményei megörökítése vált a festők feladatává.

A hollandok és a flamandok egyik legkedveltebb témája a kocsmajelenetek ábrázolása volt. Az 1600-as évek első évtizedeiben számos ilyen festmény született. Adriaen Brouwer flamand zsánerfestő alkotásai a legismertebbek – mint pl. az Ivóban című képe az Alte Pinakothek gyűjteményében Münchenben –, de Adriaen van Ostade holland festő is több ilyen jellegű kompozíciót festett. Tivornyázó parasztok egy ivóban című 1640 körül festett képe véletlenül ugyanabba a gyűjteménybe került, így egymás mellé is állítható a holland és a flamand festmény. Festőik a németalföldi id. Pieter Bruegel művészetét útmutatóként használták. Bruegel 1568-ból származó Paraszttánca kocsmajeleneteik előzményeként szolgált.

Czigány Dezső: Nevető legény (Önarckép) Olaj, vászon 115×80 cm J. b. l.: Czigány

A portré és a zsáner között átjárható a határ. Már az 1470 körül, a francia Jean Fouquet által festett, karakteres udvari bolond portrét (Kunsthistorisches Museum Bécs) is sorolhatjuk ide is oda is. Egy táncoló parasztról, egy tejet öntő lányról, egy levelet olvasó asszonyról festett képet azonban sosem neveznénk X.Y. portréjának. De nem a modell azonosíthatósága a döntő. Egy allegória esetében például hiába jegyezték fel a modell személyét, hiába ismerhetőek fel vonásai, nem beszélhetünk portréjáról. Az attributumok természetesen megteremtik a portretizálási lehetőséget – a Toldi széphistória Arany János kezébe illik (Barabás Miklós festménye, MTA Művészeti Gyűjtemény) –, de ki ismer olyan festményt, amelyet Szent Jeromos portréjaként emlegetünk, holott az attributumok bizonysága szerint egyértelműen róla szólnak a képek.

Czigány Dezső *„Legény korsóval (Önarckép)"* címen ismert festménye azok közé a képek közé sorolandó, amelyek a „zsáner vagy portré?" kérdését vetik fel. Czigány többnyire hagyományos portrékat festett – mint például a híres Ady-képek sora–, de magát szerette mások bőrébe bújtatni, jelképes módon megörökíteni. Szent Sebestyénét szintén önarcképként is értelmezik. A nevető, mulató alak esetében azonban a mérleg nyelve a zsáner irányába mozdul. A művész megfestette magát is Dionüszosz híveként, kezében korsóval. (Nagyházi Galéria 1995. dec. 270.) E festmény azon túl, hogy segít képünk esetében az önarckép, vagyis a portré lehetőségének kizárásában, a legközelebbi analógia is. Más a korsó, más a ruha – ezúttal a fehér inget fekete mellény egészíti ki, hiányzik a kalap, helyette bot kerül a bal kézbe –, más a mozdulat, de alapjaiban a két festmény azonos.

Czigány Dezső, a bádogosmester fiából lett festő, aki Hollósy, Ferenczy és Rippl-Rónai hatása alatt kezdve pályáját a Nyolcak egyik legjelentősebb tagja lett, szerette a hasonló jellegű zsánerábrázolást. *Éneklő barát, Olvasó apostol, Bibliás öregasszony, Nő citromos tállal, Nő gitárral* – sorolhatjuk képeinek címeit. 1926-ban a *Magyar akt* kiállításon (Majovszky-Petrovics album, 1926. 80.) egy *Női akt korsóval* című festménye szerepelt.

A Legény korsóval 1995-ben a BÁV-nál került első ízben árverésre. Hátoldalán dr. Völgyessy Ferenc gyűjteményi képcédulája található és a Szépművészeti Múzeum 1464/1956-os bírálati cédulája. Hogy Völgyessy, a Szegedről származó budapesti főorvos mikor jutott a festményhez, nem tudni. Gyűjteményében, Szelesi Zoltán 1971-ben a Művészettörténeti Értesítőben megjelent ismertetése szerint (1971/1., 23-30.) már olyan jelentős művészek voltak képviselve, mint Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Réti István, Hollósy Simon, Iványi Grünwald Béla, Nagy Balogh János, Mednyánszky László, Szőnyi István és mások. Rippl-Rónaitól nyolc festménye volt és Csontváry Kosztka Tivadar Zárda című festménye volt gyűjteménye ékköve. De az övé volt Gulácsy Lajos Nő a rózsafánál című remekműve, Egry József gyönyörű Badacsonyi est-je és Aba Novák Vilmos *Lacikonyhá*-ja is. A festmény érdekessége, hogy ugyanaz a korsó látható rajta, melyet a művész számtalanszor megörökített. Legutóbb a Kieselbach Galéria „Nyolcak és Aktivisták" kiállításán (1999. nov. 13–21.) szerepelő *Csendélet fehér korsóval* című képén is találkozhatunk vele. Puritán egyszerűség jellemzi a képet. Ugyanakkor oly erős a világos-sötét színfoltok kontrasztja, oly mozgalmas a ruhaábrázolás, hogy a festmény szinte robban a dinamizmustól. Az ellentétek ötvözéséből merít erőt az olajkép, hű bizonyságává válva alkotója művészi nagyságának.

M. V.

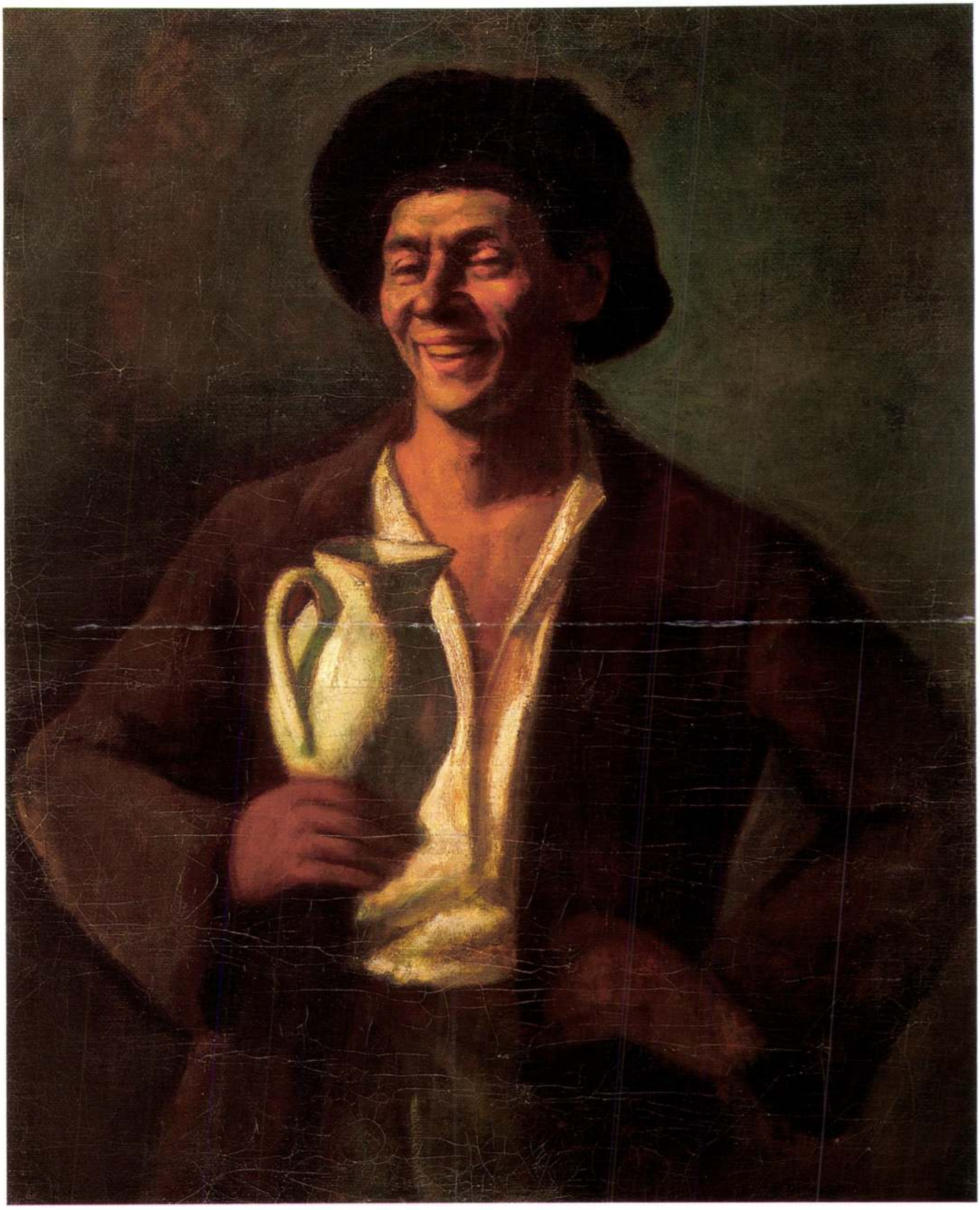

32

33

34

33 • BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ
(1852–1919)

Pihenő katona

23,5 × 32 cm
Olaj, fa
J. j. l.: Mednyánszky
Kikiáltási ár: 260 000 Ft

34 • SCHEIBER HUGÓ
(1873–1950)

Csatatéren

114 × 74 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Scheiber Hugo 1893
Kikiáltási ár: 220 000 Ft

45

45 ▪ CSÓK ISTVÁN (1865–1961)

Déli pihenő

77 × 94,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Csók I

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft

46 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1938)

Csendélet almákkal, 1915 körül

58 x 55 cm
Olaj, vászon
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

IRODALOM

Bölöni György: *Kernstok Károly és társai.* Arad és Vidéke, 1909. július 4.; Újra közölve: Bölöni György: *Képek között.* Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967.
Bölöni György: *Czigány Dezső.* Aurora, 1. évf. 11. sz. 1911. május 27.; Újra közölve: Bölöni György: *Képek között.* Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967.
Kállai Ernő: *Új magyar piktúra 1900–1925.* 1. kiad. Budapest, Amicus, 1925. 69-71.; 2. kiad. Budapest, Gondolat, 1990.

„Más hivatását és célját látja már a színeknek, mint a többi társai: Czigány Dezső. Egymás mellé helyezi és felhangolja őket, mint egy szépen szóló, mély hangú csellót, mulat, babrál és játszadozik velük, a fehérekkel, sárgákkal, jó cigányos színű kékekkel és zöldekkel. De emellett súlyt helyez és nyomatékot ad a matériának is, melyet fest, a bögrék porcelánjának, almák húsának, narancsok héjának, kancsók anyagának: mindmegannyi festői téma körül szorgoskodik." [1]
Bölöni György 1909 április végétől július elejéig tartó vándorkiállítást szervezett „Új magyar festők" címmel Kolozsvár–Nagyvárad–Arad útvonalon, melyen részt vettek többek között a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köréből (MIÉNK) frissen kivált későbbi "Nyolcak" tagjai, így Czigány Dezső is. Bölöni sorai már ekkor találóan határozták meg azt a festői irányt, mely Czigány csendéleteit jellemzi ekkortól 1925-ig tartó időszakában. A cézanne-i képszerkesztés szabályainak elfogadását mutatják e festmények, stílusuk azonban már lényegi eltéréseket mutat a francia mester látásmódjától. Czigányt eredendően robbanékony lelki alkata az erőteljes színek használatában és az anyagszerűség minél teljesebb megragadásának szándékában teljesedett ki, melyet a tárgyak kiválasztásával és egymáshoz való viszonyuk gondos felépítésével egészített ki. Csendéleteinek alapvető formai jellemzője a képépítő elemek átgondolt elrendezésének eredményeként létrejövő kiegyensúlyozottság és zártság.

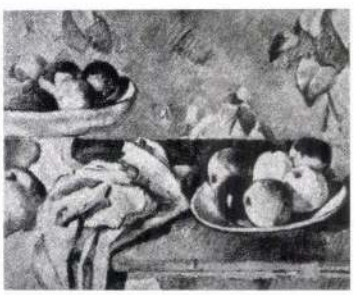

Paul Cézanne:
Gyümölcscsendélet
18 x 37 cm, olaj, vászon
Carlsberg Glyptotek, Koppenhága

Czigány Dezső:
Csendélet, 1915 körül
62,5 x 62,7 cm, olaj, vászon
Magyar Nemzeti Galéria

E konstruktív módon szerkesztett formavilág azonban az 1910-es évek közepéig egyre expresszívebb színhasználattal párosult. Cézanne-tól eltérően Czigány a térfoglaló, szilárd és plasztikus formákba tömörített lokális színeket sötétebb kék és zöld kontúrokkal különítette el egymástól. Cézanne minden elméletet a természeti látványnak próbált alárendelni, vagyis az emberi szem által közvetített és az agy által feljavított képet igyekezett a valósághoz közelítőbbre visszaigazítani s ebből adódóan az egyes tárgyak a reneszánsz perspektíva szabályaitól eltérően mutatkoznak nála. Czigánynál nem találkozhatunk a Cézanne-féle szándékos „elrajzolásokkal", a színek aprólékos modulálásával, a levegőrétegeken áthatoló fény által létrehozott kristálytiszta színfokozatokkal és azok egymástól való pontos megkülönböztetésével. *„Nála nem csak azért vannak a színek, hogy a kép kompozíciójának megadják a harmóniáját, nem azért, hogy finom és érzékeny ellentétekkel megadják a formák egyensúlyát, nála a színek önmagukért élnek, jobban mondva végső törekvése a színeivel, kiválogatott színeinek használatával az, hogy ezek, önmagukban, ellentéteikben, harmóniáikban a legidegesebb érzékies hatást váltsák ki az emberekből."* – írja Bölöni György a festő barátja és művészetének egyik legavatottabb ismerője 1911-ben.[2] A kortárs kritikusok Czigány egyik legnagyobb festői erényét eruptív erejű kolorizmusában látták, amely tulajdonság egyénivé és a Nyolcak közül is kiemelkedő jelentőségűvé avatta művészetét.
Kállai Ernő a magyar festői stílus eleven erőtartalékaként határozta meg a Nyolcak programszerű antiimpresszionizmusát. Czigány Dezső művészetének tárgyalásakor külön kiemelte az abban megnyilvánuló – kiváltképp csendéleteire jellemző – anyagérzetekkel telített testiséget, a vaskos modellálás és a harsány színellentétek iránti előszeretetét, mely erőteljesen eleven és érzéki impulzivitással közvetíti képeinek sokrétű festői energiáit.[3]
Czigány Dezső csendéleteinek jellegzetes tárgyi világa, a talpas porcelán gyümölcstartó, öblös csésze és tál, valamint a nagyobb, gömbölyded gyümölcsök az itt bemutatott festményen is megjelennek. A tárgyakat az 1915 és 1925 közötti évtizedben rendszerint ugyanazon a vaskos tálalószekrényen helyezte el, mindig más és más elrendezésben. E csendélet legközelebbi analógiája a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található, de más köz- és magángyűjteményekben is fellelhetőek párdarabok Czigány e korszakából.

[1] Bölöni György: Kernstok Károly és társai. Arad és Vidéke, 1909. július 4.; Újra közölve: Bölöni György: Képek között. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967. 110.
[2] Bölöni György: Czigány Dezső. Aurora, 1. évf. 11. sz. 1911. május 27. 280.; Újra közölve: Bölöni György: Képek között. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967. 317.
[3] Kállai Ernő: Új magyar piktúra 1900-1925.1. kiad. Budapest, Amicus, 1925. 69-71.; 2. kiad. Budapest, Gondolat, 1990. 88-90.

Rum Attila
Czigány Dezső készülő monográfiájának szerzője

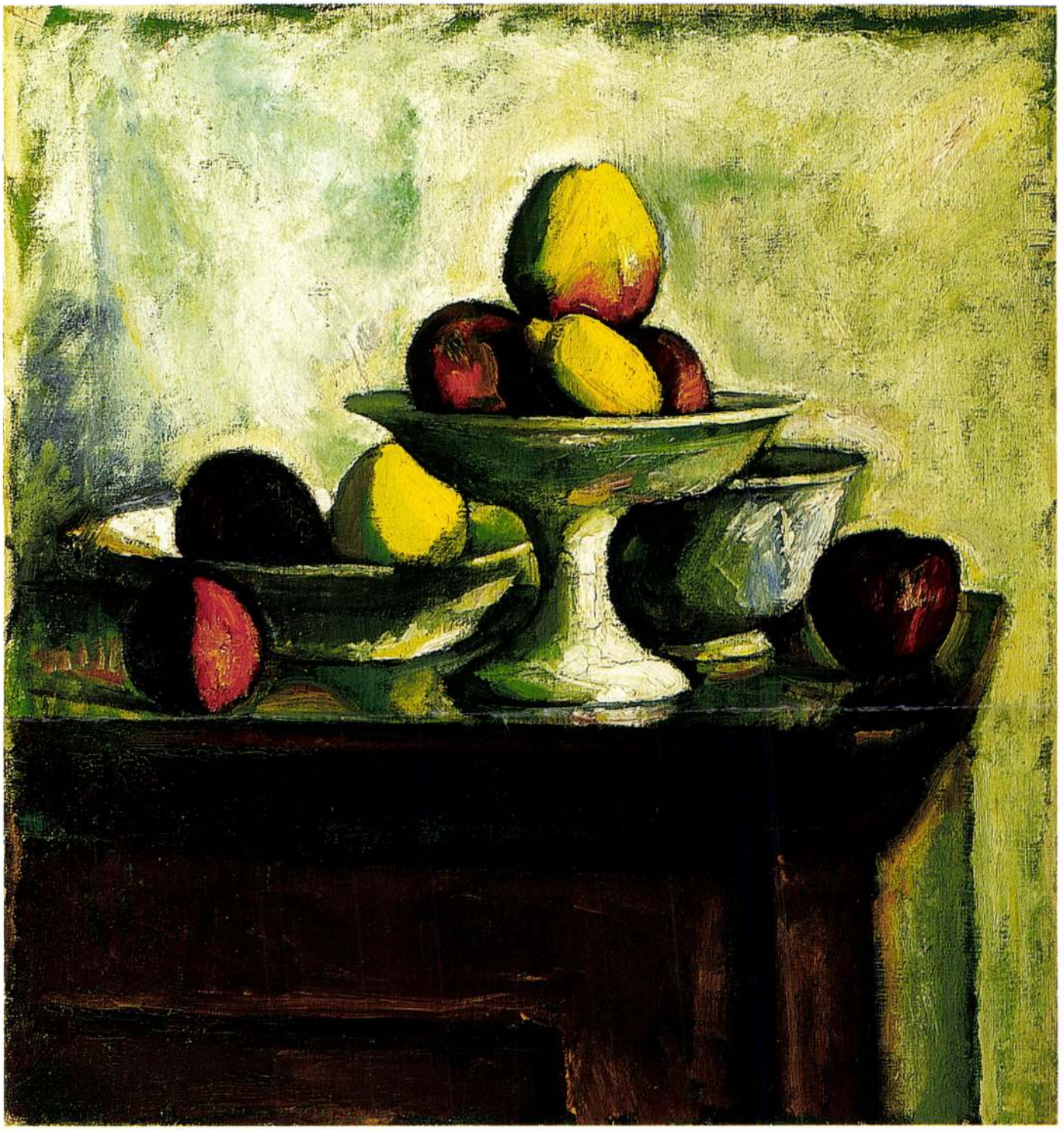

46

47 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877–1956)

Piactér, 1910 körül

35,8 × 48 cm
Olaj, papír
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

IRODALOM
Rózsa Miklós: *Kádár Béla gyűjteményes kiállítása.* (kat.) Bp., Művészház, 1918.
Hevesy Iván: *Kádár Béla.* Bp., Amicus, 1922.
Bedő Rudolf: *Kádár Béla emlékkiállítása.* Kat., Bp., MNG, 1971.
Sümegi György: *Kádár Béla önéletrajz- vallomása.* Művészet, 1987/11-12., 56-61.
Szíj Béla: *Kádár Béla emlékének idézése.* Új Művészet, 1991/1., 40-44.
Kádár Béla. Műgyűjtők Galériája-Thebes Gallery, Budapest-Toronto, 1992.
Kat. bev. tan.: Szíj Béla.
Szabó Júlia: *Nagybánya és az európai művészeti irányzatok.* Ill.
Passuth Krisztina: *Neósok: kelet- és közép európai analógiák.* In: Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Missionart Galéria, Miskolc, 1992.

Kádár Béla Piactér című képe kapcsán két megállapítás látszik megkerülhetetlennek: Kádár 1910 körül Nagybányán járt, és, bár nem tartozott a nagybányai fiatalok belső köréhez, (a nevét is csak felsorolások rejtik), az 1906-tól Czóbel közvetítette fauvizmus néhány önfeledt, sikra redukált, primér színekben felvillanó táj- és városkép megfestésére ösztönözhette. Meglepő momentum az is, hogy a Kádárra jellemző, részletező rajzosságnak itt még nyomát sem találjuk – általában jellemző ez a mindinkább körvonalazódó korai, azaz a tizes években született festményeire –, ehelyett a formákat éppen csak jelző színes-hangulatos forgatag visszaadását veszi célba pusztán a színes foltok alkalmazásával.
A kisvárosi kavalkád, a vásár napjának ábrázolása még az a meséktől és misztifikációtól mentes „pasztózus" poszimpresszionizmus, látványfestészet, amely a való világ érzéki, lüktető benyomását igyekszik visszaadni.
A *Piactér* párdarabja a Kieselbach-gyűjtemény ugyanezt a címet viselő festménye, ami némi térbeli eltolódással szinte ugyanennek a vásári sokaságnak a megragadását célozza. A képkivágat mindkét képnél esetleges, véletlenszerű; ez látszik a háztömbök „levágásánál", de még inkább a jobbról balra tartó lovakocsinál, ahol a szekár hátsó részét már képzeletben lehet csak kiegészíteni. Emlékeztethetnénk arra, hogy a lovak ábrázolása később Kádár kedvelt, kulturálisan is kódolt motívuma lesz, azonban itt még naturalista módon, mondhatnánk szenvtelenül tekint ábrázolásának tárgyára.
Az emberek arcát színes körök jelzik, a kofákat elnagyolt mozdulataikkal jelzi, a sokaságot pedig ritmikusan kiosztott apró, primér és telt színekben felvillanó mozaikok. Nagyobb zöld-rózsaszín-fehér felületek és kis formákba zárt napmeleg színek töltik fel a kép felszínét, amely e sikra redukált képfelszín egyetlen konstrukciós eleme lesz. A *Piactér* eme variációja újabb hozzájárulás Kádár Béla eddig kevéssé ismert korai korszakához és a hazai neós festészet változatos palettájához.

A. K.

Kádár Béla: *Nagybányai templom, 1910 körül*
44,5 x 54,5 cm, olaj, vászon
magántulajdon

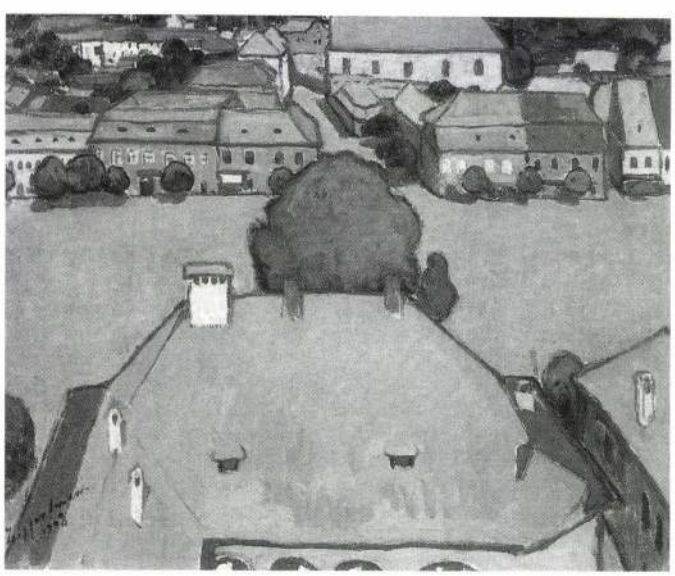

Ziffer Sándor: *Nagybányai főtér, 1908*
56 x 69 cm, olaj, vászon
magántulajdon

171 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1938)

Provence-i táj (Mont Boron) 1926–1927 között

54 x 65,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Czigány

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA

Czigány Dezső festőművész gyüjteményes kiállítása. Budapest, Váci utca 18. Székely Aladár fotóműterme. 1927. november 13. Kat. sz.: 28.

IRODALOM

(e. a.) [Elek Artúr]: *Czigány Dezső uj képei.* Ujság, 1927. november 13. 21.
K. A. [Kárpáti Aurél]: Ugyancsak vasárnap nyilik ... Pesti Napló, 1927. november 13.
(b. m.): *Cigány Dezső képei.* Esti Kurir, 1927. november 13.
A Francia Riviera. Budapest, Lloydkönyvek Kiadóvállalata, 1929. 115–116.
Orbán Dezső levele Dévényi Ivánnak. Sydneyből Esztergomba, [1980 körül] július 16. MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, Adattár, MKCS–C–I–159/1156.

1925-ben Czigány Dezső feleségével Szilasi Boriskával együtt Párizsban telepedett le. Mint azt Orbán Dezső – aki ekkoriban szintén családostul itt tartózkodott – számos visszaemlékezésének egyikéből tudjuk, Czigány a kezdeti időkben nem sokat dolgozott, jobbára csak impressziókat gyűjtött Orbánnal közös motívumkereső útjaikon. A következő évben Czigányék átköltöztek a francia Riviérára, ahol lakhelyük Nizza és tágabb környezete ideális helyszíneket kínált a művészi válságából kilábaló festőnek. Czigány ismét alkotóereje teljében, tájképeinek csodálatos sorozatát hozta létre 1926 és 1930 között. Palettája kivilágosodott, színein átragyognak a dél-francia táj speciális fényviszonyai és atmoszférája.
E művek első hazai bemutatására 1927 novemberében került sor, barátjának Székely Aladár fotóművésznek budapesti műtermében. Elek Artúr a korszak ismert műkritikusa a következőképp üdvözli a ritka eseményt: *„Régen látott vendégül jelentkezik Czigány Dezső egy kis tájképgyüjteményével, melyet a francia Rivierán festett az elmult esztendőben. Kiállítását igen izléses környezetben mutatja be, Székely Aladár fényképész váciutcai szalonjában. Délszak napsütéses tája, tengerének nosztalgiás kéksége: mindaz a szépség, amit dél éghajlata és természete az északról jött ember szeme számára tartogat, szemlátomást földeritette ennek a tépelődő lelkü festőnek a művészetét. [...] A Rivierán megenyhült komoran látó szeme és kinyilt a csodálatos természet befogadására. Képei gyors kézzel megrögzitett tájbenyomások felszivása, azoknak az óráknak, melyekben még a ragyogó délszaki természet is finom melankóliába merültnek látszik. A déli természetnek ezeket a ritka pillanatait kitünő érzékkel idézte vásznaira Czigány Dezső."*
A kiállítás katalógusában közölt képcímek alapján térképezhetőek fel a festő Nizza környéki kirándulásainak útvonalai. A Nizzától villamossal negyed óra alatt elérhető Mont Boron és környéke több festményének is témájául szolgált ekkoriban. A tárlatról megjelent valamennyi kritika kiemeli Czigány új műveinek az addigiaktól gyökeresen eltérő szín- és fénykezelését. Az izzó napsütés és a páradús tengeri levegő egységesítő hatása érvényesül tágabb kivágatú látképein, köztük az itt bemutatott Mont Boron címűn is. Cézanne művészetének ismeretéből leszűrt tanulságként a képen megjelenő épített és természeti motívumok egyenlő hangsúllyal, konstruktív szerkesztettséggel fogalmazódnak meg. A csupasz szerkezetükre redukált formák szigorúsága azonban már nemcsak Cézanne, hanem az ekkoriban Európa-szerte rohamosan terjedő „új tárgyiasság", a Neue Sachlichkeit Czigányra gyakorolt hatását is mutatják. Kárpáti Aurél a következő sorokkal fejezte be az 1927 telén kiállított kollekcióról írott kritikáját: *„Czigány új képei rendkívül dekoratívek s kiegyensúlyozottságuk, szinte ünnepi nyugalmuk a természet szemléletébe merült művész benső elmélyüléséről és egyéni előadásmódjának teljes kiforrottságáról tanuskodnak."*

Rum Attila
Czigány Dezső készülő monográfiájának szerzője

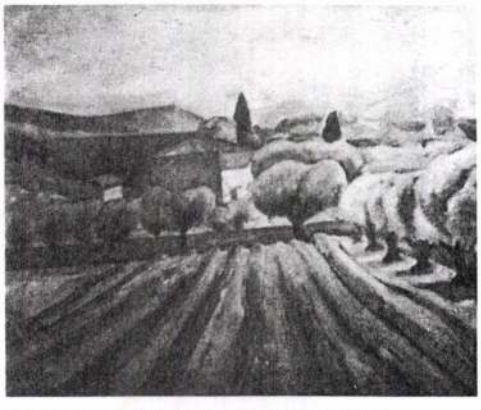

Czigány Dezső: *Dél-francia táj, 1926-30 között*
54,5 x 65,5 cm, olaj, vászon
Magyar Nemzeti Galéria

Paul Cézanne: *Bellevue-i ház*
60 x 73 cm, olaj, vászon
magántulajdon

Czigány Dezső:
Dél-francia táj, 1930 körül
81,5 x 65,5 cm, olaj, vászon
magántulajdon

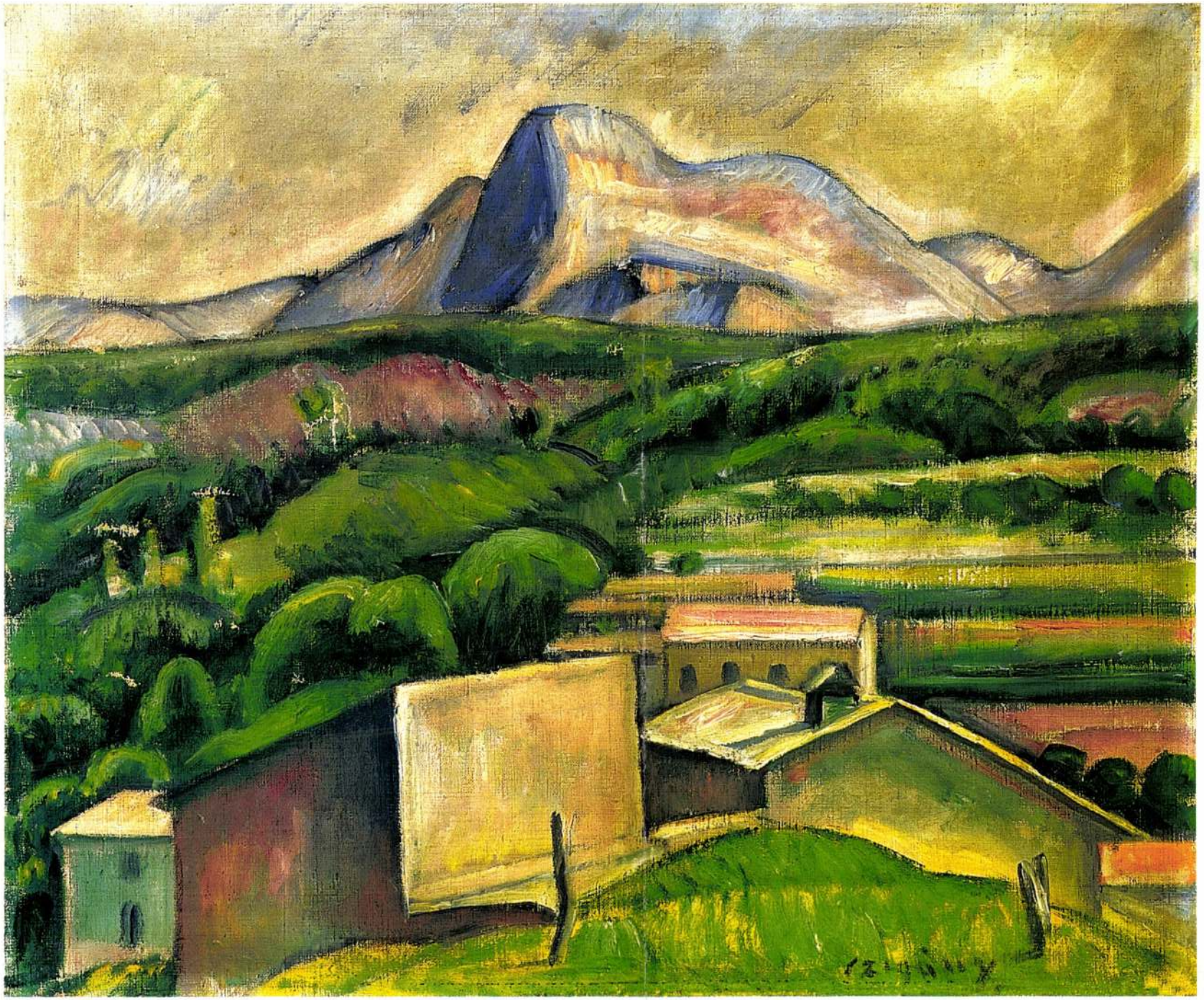

172 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877–1956)

Anya gyermekével, 1930–35

71 x 100 cm
Tempera, papír
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla
Hátoldalán: Magyar Postatakarékpénztár Árverési Csarnok raglapja (46700)

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

IRODALOM

Rózsa Miklós: *Kádár Béla gyűjteményes kiállítása.* (kat.) Bp. Művészház, 1918.
Hevesy Iván: *Kádár Béla.* Bp., Amicus, 1922.
Bedő Rudolf: *Kádár Béla emlékkiállítása.* Kat. Bp. MNG 1971.
Bojár Iván: *Kiállításról-kiállításra.* Magyar Hírlap
Sümegi György: *Kádár Béla önéletrajz- vallomása.* Művészet, 1987/11-12., 56-61.
Szíj Béla: *Kádár Béla emlékének idézése.* Új Művészet, 1991/1., 40-44.
Kádár Béla. Műgyűjtők Galériája-Thebes Gallery, Budapest-Toronto, 1992.
Kat. bev. tan.: Szíj Béla.
Béla Kádár oeuvres de 1910á 1940. Galerie Nabert, Genéve, 1992.
Passuth Krisztina: *Neósok: kelet- és közép európai analógiák.* In: Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Missionart Galéria, Miskolc, 1992

Bedő Rudolf, Kádár Béla műveinek komoly gyűjtője,barát és mecénás, három fő periódusra osztja Kádár művészetét. Az első korszak a korai, tízes évek, valamint 1922-30 között Herwart Walden Sturm galériájához köthető berlini időszak (Kádár maga ezt az időszakát tekinti a legsikeresebbnek), amely díjakat (1910-ben a szolnoki Kohner Adolf -díjat, 1912-ben Nemes Marcel díját nyeri el), utazást, elismerést (pl. A Magyar Színház freskóinek elkészítésére) hoz neki.
A második, 1931-43 közé iktatható periódusban keletkeztek a „legtökéletesebb" művek, amelyeknél Kádár az expresszionizmus érdesebb formáit elhagyva valamiféle lágyabb, rajzos „klasszicizmushoz" tér meg. A harmadik periódusba pedig a festő már-már vakon festett, utolsó műveit utalja Bedő korszakolása. Bár képünk nem datált, mégis nagy biztonsággal helyezhető el a harmincas évek első felében festett képek között. 1934-Ben a Szépművészeti Kiállítások Mária Valéria-utcai helyiségében „Anya és gyermek" címmel tematikus válogatást mutat be igen nagy sikerrel. A napi sajtó sem fukarkodik a dícsérő jelzőkkel, és a kiállítást úgy értékeli, mint amiben Kádár a *„férfikor érett szerelmével fordul a színek és a lírai akcentusok felé."* (Nemzeti Újság, 1943, jan. 16.)
Kádár Béla egy 1951-ben készített kikérdezésben (MDK-C-II-18) említi, hogy a festésen kívül egyedül a zenéhez vonzódott szenvedélyesen. Nem véletlen hát, ha Kádár formanyelvének rajzos és festői elemei zenei asszociációkat keltenek. Mezei Árpád is erre a következtetésre jut Kádár-elemzésében *„gyakran szerepelnek nőalakok enteriőrben. Az ilyen képen az akt, annak árnyéka, az árnyék kontúrja, a függönyök redőzete egy skálát, valóságos zenei fúgát képeznek és a függöny vagy minden matériától önállósult ornamentális foltok és azok harmóniája jelentik a lagvalóságosabb elemet."* (Mezei Árpád: Kádár Béla (kézirat) MKCS-C-I-96/3/1-6/). Bár Mezei általánosságban beszél, észrevételeit elemzendő képünkre is vonatkoztathatjuk. Kádár állandó, kedvelt témái közé tartozik a nő (akt), az anya-gyermek, és a csendélet ábrázolása. Tárgyalt képünk mind a három tematikát egyesíti magában. A figurák, anya és gyermeke, egyszerre rajzosak és festőiek, álomszerűen elmosott alakjuk jelenéssé avatja kettejük jelenetét. A fény rézsút jobbról esik a gyermekét mosdatás közben gyengéden megérintő anyára és a fénykoszorúba vont kisfiúra; azt is gondolhatnánk glória - a Madonnára és a gyermek Jézusra való utalás így is egyértelmű.
Kettősség jellemzi a tér kezelését is: az előtér csendéleti elemeivel meghatározott előtér ellenpontozza a „tárgy nélküli", pusztán a színadással jelzett, meghatározhatatlan, végtelen felé nyíló hátteret. Az általánosítás szintjén létező, izzó vörös és kék osztotta háttér azonban „konkrétan" visszatetszik megint az előtér kék-vörös csészéjén.
A kép tartalmi és formai viszonyait tükröző, vizuálisan megjelenithető finom oda-vissza utalások, a valóság és látomás között megteremtett átjárhatóság teszi Kádár képét a korszakon belül is figyelemre méltó alkotássá.

A. K.

Kádár Béla:
Fiatal nő gyermekkel, 1930-as évek
100 x 70 cm, tempera, papír
magántulajdon

Kádár Béla:
Aktok színes fátyollal,
1930-as évek közepe
103 x 74 cm, tempera, papír
magántulajdon

72 • CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1937)

Fehér ruhás leány

95 × 46,5 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Czigány
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

1944 első két hónapjában, Czigány Dezső hagyatéki kiállításán az Alkotás Művészház termeiben, az érdeklődők nyolcvanhat festményt láthattak. Berény Róbert, akinek Czigány az 1937. év tragikus, végzetes szilveszter éjszakáján búcsúlevelet hagyott, nem tudott megfelelni a rárótt feladatnak, nem vitte rá a lélek, hogy az utasításnak megfelelően, valamennyi művet semmisítsen meg. Czigány csak az Önarcképeivel tett volna kivételt, a többi festményt nem kímélte volna. Berény nem nyúlt a képekhez és a rokonok, leszármazottak is úgy döntöttek, hogy megóvják őket a pusztulástól. Czigány azt is megtiltotta, hogy festményeit kiállítsák, de ez az óhaja sem teljesült, mert a család jobbnak látta, ha ezt az utasítást is az elborult elme megnyilvánulásaként értelmezi. A hagyatéki kiállításra nem csupán a lakásban maradt képeket vitték el, igyekeztek kiegészíteni ezt az anyagot magán- és közgyűjteményekben lévő egyéb festményekkel is.

A hagyatéki kiállítás rendezőinek nem volt könnyű a dolga. Bár a kiállítás megelőzte a németek bevonulását Budapestre, de a háború mégis rányomta bélyegét a mindennapokra. Széleskörű gyűjtésre nem volt mód, a kiállításra csak azokat a festményeket tudták kölcsönkérni, amelyek könnyen elérhetőek voltak. Ennek következtében, ez a tárlat inkább a hagyatéki művek eladására koncentrált, s nem egy gyűjteményes kiállítás teljességére. Elsősorban a korai munkák terén mutatkoztak hiányosságok. A bemutató azonban mindezek ellenére hű keresztmetszetet mutatott, Czigány művészetének valamennyi tematikája jelen volt és mindegyik művészeti periódusára utalt néhány mű. Az itt látható leányt ábrázoló festmény ezen a kiállításon nem szerepelt, de néhány festmény – mint például a „Fürdőző nő", „Akt fehér lepellel", „Festő az erdőben" címűek – igazolják, hogy Czigány Dezső nem csak csendéleteket, tájakat, portrékat festett szívesen, nem volt tőle idegen az alakos kompozíció sem és kihívás volt számára a fehér textília megfestésének feladata.

A korábbi kiállításokon is szerepeltek olyan Czigány-művek, amelyek az itt látható festmény analógiái. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Műcsarnokban rendezett 1930/31. jubiláris kiállításán például „Leányka" címmel volt kiállítva (647.tétel) egy olajfestmény, amely akár ez a festmény is lehet. Ismert egy „Kertrészlet fehér ruhás nővel" (repr.Műgyűjtő 1971/4) című későbbi festménye is, amely szintén annak bizonyítéka, hogy a művészt foglalkoztatta ez a téma. Nemrégiben egy aukción (Blitz, 1994 május) tűnt fel a legközelebbi rokon festmény, amely később, 1996-ban a Magyar Nemzeti Galéria „Nagybánya művészete" című kiállításán is látható volt (repr. kat.407.p.). A „Merengő", illetve „Leányarckép" címen is szerepeltetett olajkép még méreteiben is hasonló (76x60 cm), de elsősorban színeivel és kompozícióját tekintve állítható az itt látható festmény mellé.

Mindkét képen zöld fák árnyékolta tájban jelenik meg a szinte még gyermek leány, a vászon jobb oldalára helyezve, profilban bal felé fordulva. Ugyanaz a nyugalom jellemzi mindkét beállítást. A piros blúzos leány egy pillanatra megszakítva sétáját egy fának támaszkodik, hogy gondolataiba merülve élvezze az erdő, a kert nyugalmát, a fehér ruhás leány oly csendben halad előre a kertben, hogy szinte mozdulatlan. Még az alakokat körülvevő részletek is már-már azonosak. A piros blúzos leány melletti erős függőleges barna csíkokról csak kikövetkeztethető, hogy fák lehetnek, ugyanúgy, mint a fehér ruhás leány melletti fatörzset, vagy a háttéri házfalat is inkább tudjuk, mint látjuk. Az alak melletti világos folt már olyannyira jelzésszerű, hogy értelmezési lehetőséget sem nyújt, de ugyanígy van ez a másik festmény világos zöld középterével és az átlósan haladó vékony ágszerű motívumokkal is.

Dokumentumok hiányában nehéz megállapítani, hogy a művész ismerte-e a kortárs, vagy korábbi egyetemes művészeti törekvéseket. A preraffaeliták vagy Maurice Denis néhány művével lehetne összemérni néhány Czigány-alkotást, közöttük a fehér ruhás leányt ábrázoló festményt is, de a különbözőségek miatt arról nem beszélhetünk, hogy e művészetek befolyása alatt készültek volna Czigány művei. Valószínűbb, hogy a hatást közelebb kell megtalálnunk és ebben a piros blúzos leányt ábrázoló festmény segíthet.

A „Merengő" című olajkép datált, így a hasonlóság arra enged következtetni, hogy a fehér ruhás leányt ábrázoló is a század első éveiből való. Czigány Dezső a budapesti Iparművészeti Iskola és a müncheni Akadémia után 1900-tól Nagybányán dolgozott. Mindkét festmény a nagybányai hatást mutatja, annak ellenére, hogy 1903-ban, amikor a „Merengő"" készült, már újra Münchenben találjuk. Nagybányára Párizst követően került vissza 1906-ban. Hollósy Simon volt a mestere, ennek ellenére a festményeken inkább Ferenczy Károly művészetének hatása érződik. Már az 1893-ban készült „Madárdal", de inkább az 1901-ben festett Ferenczy-mű, a „Festő és modell erdőben" rokon Czigány e korai műveivel. Az 1904-ből való „Nyári est" című Ferenczy festmények változatain is ugyanez a színvilág tűnik fel, a fehér szín megfestésének feladata Ferenczyt is ugyanúgy foglalkoztatta, mint a fiatal Czigányt. A hangsúlyok is hasonlóan osztódnak el képeiken. A kéz megfestésének módja és a tájba helyezett alak arcának fény-árnyék játékára figyelés ugyancsak rokonítja festményeiket. Czigány útja később köztudottan a Nyolcakhoz vezetett. Abban, hogy ez bekövetkezett, nagy szerepet kaptak nagybányai képei is, közöttük ez a fehér ruhás leányt ábrázoló festmény.

Majoros Valéria
művészettörténész

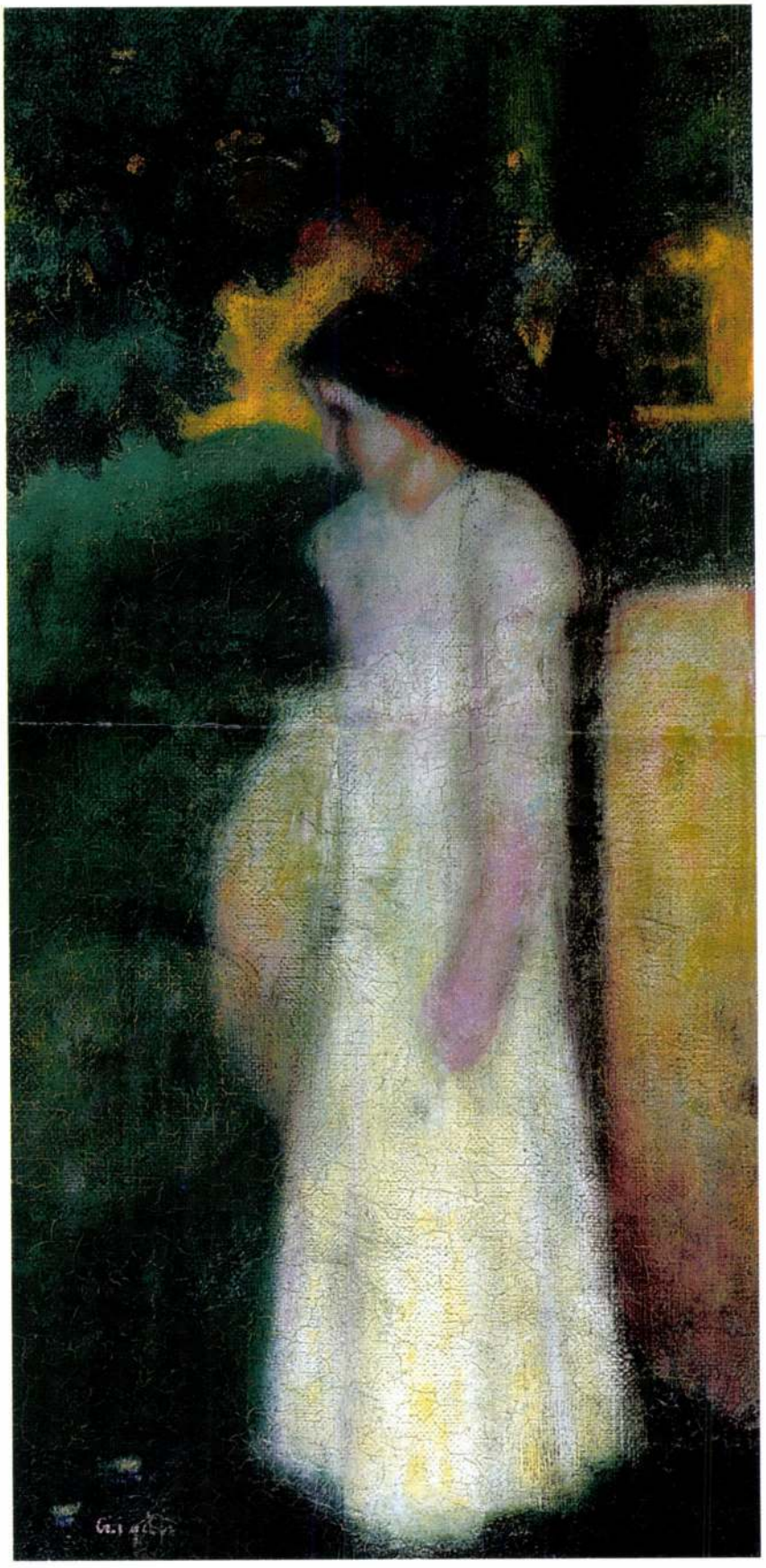

72

73

76 • SCHEIBER HUGÓ (1873–1950) ➛

Trombitáló bohóc

68 × 47,5 cm
Tempera, papír
J. j. l.: Scheiber H
Kikiáltási ár: 750 000 Ft

73 • MOLNÁR C. PÁL (1894–1981)

Biciklis

26 × 21,5 cm
Tus, papír
J. b. l.: MCP
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

74

74 • VASZARY JÁNOS (1867–1939)

Fogócska

21 × 30,5 cm
Tus, papír
J. b. l.: Vaszary J 911 Firenze
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

75

75 • BORTNYIK SÁNDOR (1893–1976)

Testvériség

21,5 × 28 cm
Szén, papír
J. j. l.: Bortnyik
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

54 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1938)

Párizs környéki táj, 1935 körül

65 x 54 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Czigány Paris

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

IRODALOM

Ujházy György: *Budapest és Párizs, a mai modern festészet bölcsője!* Délibáb, 9. évf. 29. sz. 1935. július 13. 20.
Czigány Dezső hagyatéki kiállítása. Pesti Napló, 1944. január 26.
Elekfy Jenőné: *Tizennégy nyár Zebegényben.* Zebegény, 1970. 12.

Czigány Dezső kapcsolata a Gresham-körrel

Czigány Dezső és családja közel fél évtizedes franciaországi tartózkodás után, 1930-ban települt vissza Budapestre. A korábbi években született párizsi és Nizza környéki tájképeit először 1927-ben mutatta be Székely Aladár fotóművész műtermében, majd hazaérkeztét közvetlenül megelőzően ismét tekintélyes kollekcióval jelentkezett a Képzőművészek Uj Társaságának 1930 januárjában rendezett kiállításán. Czigánynak a hazai művészeti közéletbe való visszatagozódását elsősorban Berény Róbert segítette, akinek révén kapcsolatba került a későbbi Gresham-kör művészeivel és kritikusaival, valamint gyűjtőkörével. Ennek eredményeként az elsősorban Szőnyi István alkotásait gyűjtő Szilágyi Sándor már 1930-ban több művet vásárolt Czigánytól is. Fränkel József műkereskedő, aki főként a Gresham-kör művészeinek rendezett tárlatokkal alapozta meg hírnevét és gyarapította vagyonát, 1934-ben gyűjteményes kiállításon mutatta be Czigány festményeit. A körhöz tartozó művészettörténészek és kritikusok közül Rózsa Miklós, Oltványi-Ártinger Imre és Farkas Zoltán pozitív írásaikkal és műbírálataikkal segítették érvényesülését. A budapesti Gresham kávéház asztaltársaságához tartozó művészek nagy része az 1930-as években együtt szerepelt Czigánnyal a KUT kiállításain és több nyáron át is együtt dolgoztak Zebegényben, mely Duna-parti városka Szőnyi odaköltözésével a művészek minden évben gyarapodó körének vált ihlető forrásává. Bár Czigány Dezső szorosan nem tartozott a Gresham-körhöz, de közös volt bennük a Tanácsköztársaság leverését követő években kifejlődött politikamentes magatartás és az avantgard művészet társadalomreformáló szerepében való mélységes csalódás.

Czigány Dezső tájképfestészete az 1930-as években

Czigány 1925 és 1930 között alkotott dél-francia táj- és városképein a korábbiaktól eltérő visszafogottabb színkezelés, lehiggadt és kristályos tisztaságú világ tárul fel. E korszakában szorosan kapcsolódott az ekkoriban Európa-szerte kibontakozó „új tárgyiasság" áramlatához, tájképeinek legközelebbi párhuzamait a német Alexander Kanoldt és a francia Auguste Herbin festészetében találjuk meg. E világosan áttekinthető és konstruktív jellegű rend az 1930-as években egy szabadabban értelmezett, hajlékonyabb formaképzéssel alakított, életenergiáktól duzzadó tájfestészetnek adta át helyét. Megmaradt a festői előadás egyszerűsége, de az ismét erőteljessé váló színkontrasztok – a vegetáció harsogó zöldjei és az alapformákká redukált építmények, valamint emberi alakok erőteljes színkezelése – drámai dinamikával telítik átlelkesített tájrészleteit. Czigány hazatelepülésekor egykori mesterének Ferenczy Károlynak műteremlakásába költözött be, akinek szellemi alapállása és a művészethez való viszonya nemcsak Czigány, de a Gresham-kör számos tagja számára is irányadóvá vált az 1930-as években. A Ferenczy festészetére oly jellemző tiszta formai renddel párosuló természetközeli lírai bensőségesség visszhangzik Czigány zebegényi és csopaki tájképsorozataiban is. Ez a fajta festőileg telített, érzékletes előadásmód jellemzi az itt bemutatott Párizs környéki tájat is, melynek felirata mutatja és egyetlen ismert bizonyítéka annak, hogy Czigány az 1930-as években is megfordult Párizsban. Az életműben szokatlan kompozíción Czigány a kiragadott tájrészletet és annak tükörképét a képsíkot pontosan megfelező horizontálissal választotta el egymástól. A mű ily módon „kulcsképként" értelmezhető, amennyiben Czigány számára e megkettőzött tájábrázolás arra is alkalmat nyújtott, hogy kétféle, egymástól gyökeresen eltérő festői szemléletmódot ütköztessen. A hűvösebb tárgyilagossággal megszerkesztett valóságos táj és ennek ritmikusan oldott foltszerkezetű tükörképe az új tárgyiasság és a nagybányai posztimpresszionizmus ellentéteként is szemlélhető, mely ily módon a Nagybányáról induló és a posztnagybányai festészethez visszatérő Czigány pályaívének jelképe is egyben.

Rum Attila
Czigány Dezső készülő monográfiájának szerzője

Czigány Dezső: *Zebegényi táj, 1935 körül*
65,5 x 75 cm, olaj, vászon
Magántulajdon

Czigány Dezső: *Zebegényi utca, 1935 körül*
76 x 65 cm, olaj, vászon
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

54

55

55 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873–1950)

Vitorlások esti fényben

70 x 49 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve balra lent: Scheiber H

Kikiáltási ár: 250 000 Ft

56 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873–1950)

Zsokék

56 x 45 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Scheiber H

Kikiáltási ár: 550 000 Ft

Czigány Dezső

DEZSŐ CZIGÁNY 1883–1938

Provance. Late 1920s

82 × 66 CM

32 1/2 × 26 IN.

OIL ON CANVAS

SIGNED LOWER RIGHT:

CZIGÁNY

DEZSŐ CZIGÁNY 1883–1938

The stations of his training as a painter were Munich, Nagybánya and Paris. In Paris, he exhibited in the Salon des Indépendants, then at home he joined The Eight. His typical still lifes with fruits reveal his affinities with Cézanne's approach. His other great talent was portraiture. He painted several portraits of his close friend the poet Endre Ady. His costumed self-portraits are also interesting. After World War I he lived in France.

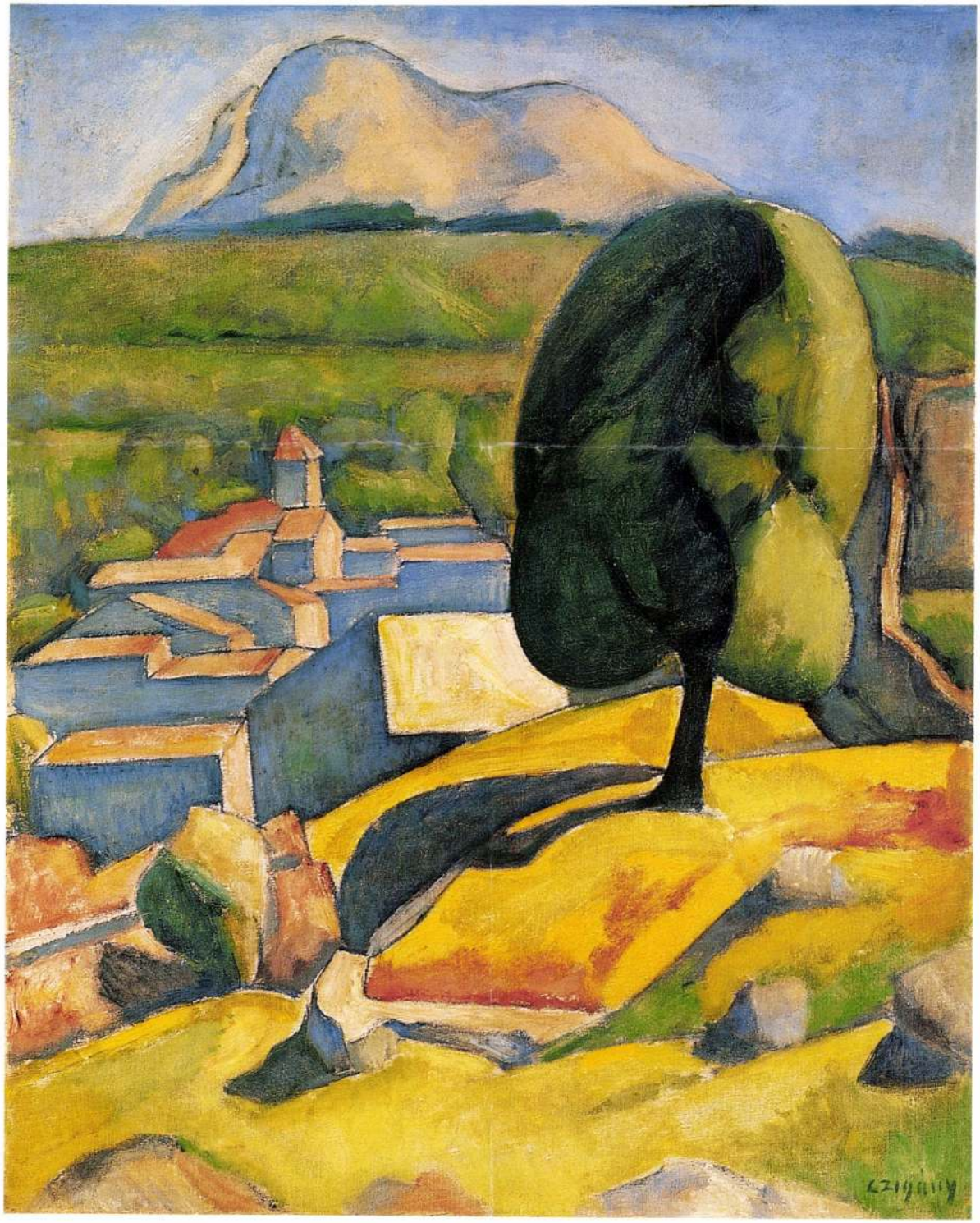

BERTALAN PÓR 1880–1964

By the Brook. 1909

44 × 59 CM

17 × 23 IN.

OIL ON CARDBOARD

SIGNED LOWER LEFT:

PÓR 1909

BERTALAN PÓR 1880–1964

After one year at the School of Applied Arts in Budapest, he studied at the Munich Academy. In 1902 he was granted a scholarship to Paris, to study at the Julian Academy. After his return he regularly had exhibitions in the Műcsarnok (Budapest Palace of Art), then joined MIÉNK (Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre, Circle of Hungarian Impressionists and Naturalists) and became a member of The Eight. In 1915 he exhibited a painting and several drawings in San Francisco at the Panama-Pacific Exhibition. He designed stage scenery for the Folk Opera and served in the First World War as a war artist. For the part he played in the Hungarian Council's Republic he was forced into exile. He lived in Berlin in the 20s. In the 30s he spent six months in the Soviet Union, and then ten years in Paris from 1938. When he returned to Hungary he started teaching at the Budapest Academy of Fine Arts. He received a series of awards. His versatile œuvre includes genre pictures, portraits, landscapes and animal pictures as well as monumental, multi-figured, symbolic compositions. Besides his realistic paintings he also manifests touches of Symbolism and Expressionism.

128 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1938)

Merengő, 1903 2002.085

76 × 60 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Czigány D. 1903

Kikiáltási ár: 6 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA:
Nagybánya művészete, Magyar Nemzeti Galéria, 1996

REPRODUKÁLVA:
Nagybánya művészete, szerk: Csorba Géza és Szűcs György, Budapest, 1996

IRODALOM:
Németh Lajos: Hollósy Simon és kora művészete, Budapest, 1956
Passuth Krisztina: A Nyolcak festészete, Budapest, 1967
Genthon István: Ferenczy Károly, Budapest, 1979
Nagybánya művészete, szerk: Csorba Géza és Szűcs György, Budapest, 1996

Czigány Dezső a Nyolcak egyik tagjaként, Ady Endre barátjaként és arcvonásainak megörökítőjeként, valamint kitűnő Cézanne-követőként vonult be a magyar művészet történetébe. Munkásságának monografikus feldolgozása még mindig művészettörténetünk egyik nagy adóssága, pedig Passuth Krisztina már 1967-ben is így írt róla: *„Egészében véve Czigány egyik legérdekesebb tagja volt a festőtársaságnak – helye ott van a legjobbak közt, és semmiképpen sem a feledésnek abban a homályában, ahol most pihen."* (Passuth, 1967, 37.) A feledés homályát az utóbbi években egyre több mű igyekszik oszlatni, 1996-ban például a Magyar Nemzeti Galéria Nagybánya-kiállításán mutattak be néhányat Czigány korai műveiből. Itt szerepelt egyik fiatalkori remeke, a *Merengőnek* nevezett *Leányarckép* is.
Czigányt bádogosmester édesapja díszítőfestőnek adta a budapesti Iparművészeti Iskolába, de már tizenhat évesen kikerült Münchenbe. Itt kezdetben N. Gysis akadémiai osztályába járt, de rövidesen honfitársainak többségéhez hasonlóan átpártolt Hollósy szabadiskolájába, amelynek növendékei nyaranta Nagybányán festettek 1896 óta.

A melankóliára hajlamos Czigányra minden bizonnyal óriási hatást tett Hollósy impulzív egyénisége, akivel kapcsolatban Lyka Károly szavait érdemes emlékezetünkbe idézni: *„... szenvedélyes, jószívű, rajongó, elmésen fordulatos beszédű ember volt. Amellett szíve fanatikusan csüngött mindenen, ami magyar. A zenét is éppen a magyar nótákon át tudta és szerette élvezni, maga is mesterien hegedült, csellózott. Tagbaszakadt, hatalmas termetű férfiú volt, szénfekete hajjal és szemmel, kissé örményes arcvonásokkal; életének legkiadósabb szakaszában sok rossz napot látott, de így is mindig kész volt megosztani garasát a hozzávetődött még szegényebb művésztárssal vagy tanítvánnyal, akik közül sokakat egészen a maga pénzén tartott el, ha emiatt mindenét zálogházba kellett is adnia."* (idézi: Németh, 1981, 275.) Czigányról is tudjuk, hogy rajongott Hollósyért, aki még csellózni is megtanította. 1901-ben azonban Hollósy elhagyta Nagybányát, előbb Fonyódra, majd Vajdahunyadra és végül Técsőre vitte iskoláját. Czigány viszont Nagybányán maradt és Ferenczy Károlyt választotta mesterének.
A *Merengőn* és korai műveinek többségén sokkal inkább érződik Ferenczy, mint Hollósy művészetének hatása. Kiváló példa erre egy 1900 körüli *Önarcképe* is, ahol a sötét háttérből előbukkanó, fehér kendővel kiemelt és megvilágított arc Ferenczy korabeli megoldásaira (Herrer Cézár, 1899) emlékeztet.
Ferenczy nem volt az a tipikus mester, mint Hollósy, művészetének varázsa azonban sokkal több fiatal alkotót vont bűvkörébe, mint ahányat Hollósy karaktere megérintett. Nemcsak a nagybányai természetlátás iránt elkötelezett művészek tekintették követendő példának Ferenczy festészetét, az alföldi festészet jeles alakja, Koszta József és a *„kubista"*, Perlrott Csaba Vilmos is festett erősen *„ferenczys"* képeket. Az 1899-es *Csigabiga* tanúsága szerint Kosztát ugyanaz a Ferenczy-kép nyűgözte le, aminek igézetében a *Merengő* is fogant: az 1893-as Madárdal, Ferenczy egyik első müncheni remeke. A *Madárdal* zsánertémája és a leányka finom arcvonásai ugyan még őrzik a Bastien-Lepage-i finom naturalizmus emlékét, de a kép ragyogó színei már a plein air forradalmát jelzik. Ugyanez érvényes a hasonló beállításból kiinduló Merengőre is, ahol a természeti motívumok erőteljes stilizálása és élénk színezése már Ferenczy korabeli (1900-as évek első fele) festészetének jellegzetességeit mutatja.
A *Merengőn* Czigány a tíz évvel korábbi *Madárdalhoz* képest merészebb kompozíciós megoldásokat alkalmaz. A kép terét leszűkíti és a modellt erőteljesebben kiemeli. A jobboldalt magasodó fa árnyékában álló, piros ruhás, fiatal lány alakját élénk, zöldes, komplementer háttér elé helyezi. A lombháttér önmagában is figyelmet érdemel, hiszen Czigány egészen könnyed, szinte jelzésszerű ecsetvonásokkal dolgozik. A *Merengőt* gyönyörű koloritja és merész formai megoldásai Czigány egyik legszebb korai művévé avatják.

Hornyik Sándor

Ferenczy Károly: Madárdal, 1893, olaj, vászon, 105 × 77,5 cm
Magyar Nemzeti Galéria

Ferenczy Károly: Festő és modellje, 1901, olaj, vászon, 120 × 135 cm
Magántulajdon

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
2002. őszi

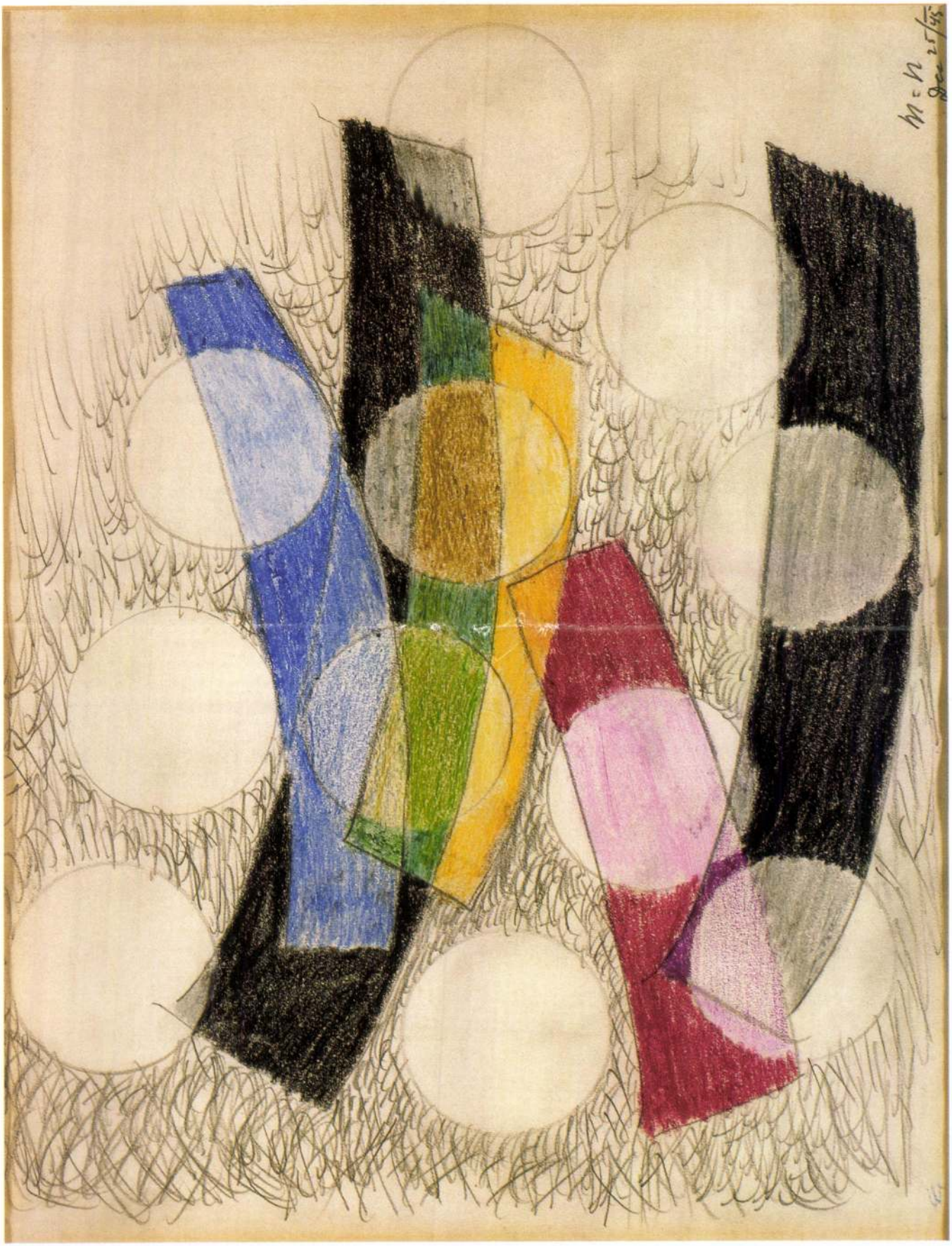

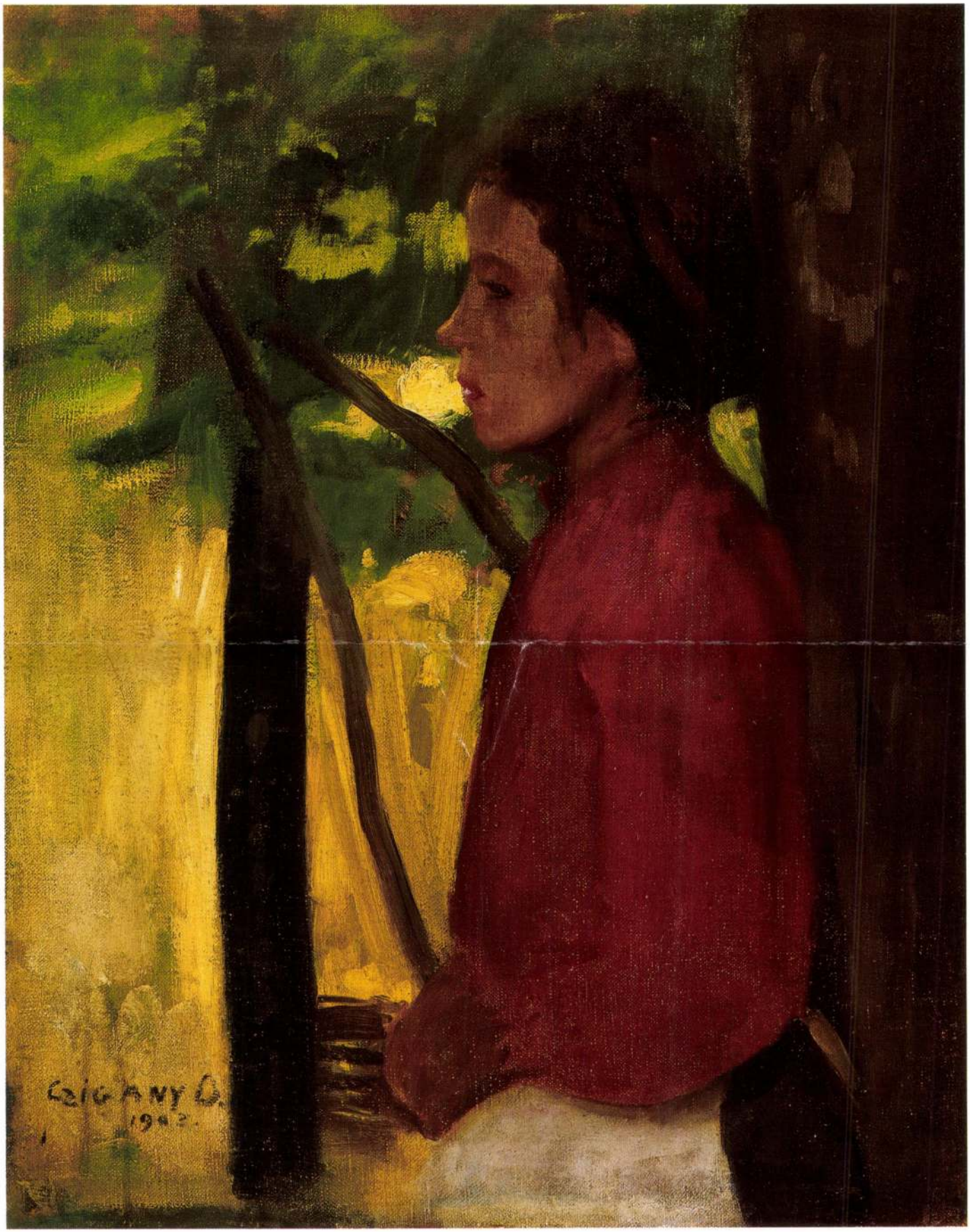

129

129 ▪ ZICHY MIHÁLY (1827–1966)

Szépség piros korállal, 1869

Átmérő: 20 cm
Vegyes technika, papír
Jelezve jobbra lent: Zichy 1869
Hátoldalon Ernst-aukció raglapja
Restaurált

Kikiáltási ár: 140 000 Ft

130 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
(1861–1927)

Párizsi nő lila sállal

37 ×30 cm
Olaj, vászon
Jn.

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft

Czigány Dezső

Magyar Nemzet 2003. dec. 9.

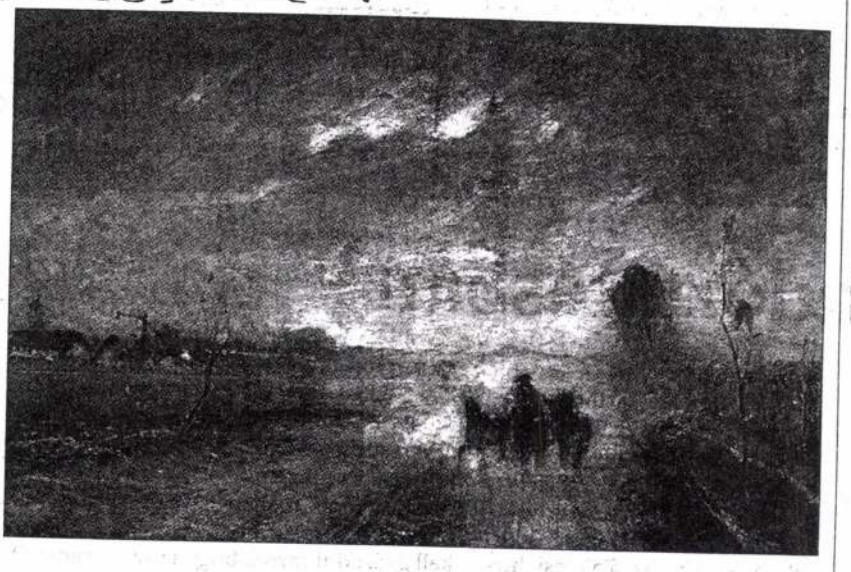

A Poros út Munkácsytól 75 millió forintról kezd a Mű-Terem Galéria árverésén

Három galéria ötszáz tétele

műtárgy

Egy héten belül három galéria árverez a fővárosban: a Blitz két év után tér vissza modern és kortárs művekkel, a Kieselbach és a Mű-Terem Galéria pedig a megszokott értékes klasszikus és modern tételeket kínálja.

Gréczi Emőke

A Blitz Galéria nemcsak az aukciós piacra, hanem rendezvényeinek korábbi helyszínére, a Hotel Kempinskibe is visszatér kedden kora este. A 169 tétel többsége az elmúlt évtizedek művészetéből nyújt választékot, kivétel ez alól például Moholy-Nagy László avantgárd festménye 1920-ból (Ipari táj, 6,5 millió), Perlrott-Csaba Vilmos, Czóbel Béla, Gulácsy Lajos, Bortnyik Sándor néhány műve. A mai művészet több generációja is jelen lesz.

A Kieselbach Galéria pénteken a Vígszínházba várja a gyűjtőket. Az anyag sokkal inkább nemzetközi, mint valaha, hiszen a megszokottnál több külföldi szimbolista és avantgárd tétel vár hazai (és külföldi) vásárlókat. Érdekes kísérletnek lehetünk tanúi: a nemzetközi piacon is bizonyára eladható tételek hogyan vizsgáznak a magyar gyűjtők előtt, akik tízmillió fölötti árat inkább csak Munkácsyért, Vaszaryért és Rippl-Rónaiért adnak könnyen. Edward Burne-Jones az angol preraffaeliták és az abból kinövő Arts and Crafts mozgalom művésze volt a XIX. század utolsó évtizedeiben. Három művet is kínálnak tőle: a Remény 16 millióval kezd, de lesz egy hímzése és egy vázlatos munkája is. Talán ő a legnagyobb név a külföldi anyagból, de ha arra gondolunk, hogy Bortnyik Sándor művészete már a Bauhaus idején teljesedett ki, akkor a Weimarban készült 1922-es Kompozíció (8,5 millió) is csak részben tekinthető magyar képzőművészeti alkotásnak. Ugyanez vonatkozik Beöthy Steiner Anna 1934-es Nagy piros kompozíciójára és Ébneth Lajos 1928-as művére.

Nem lenne váratlan fejlemény, ha mégis inkább Vaszary János női portréira (2–10 millió) érkezne a legtöbb ajánlat, esetleg Ferenczy Károly Műteremházam Nagybányán című festménye (20 millió) lenne a legértékesebb. És minden bizonnyal komoly árat várhatunk Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, Márffy Ödön és Gulácsy Lajos vásznáért.

A Mű-Terem Galéria jövő hétfőn árverez a Kongresszusi Központban. Kiemelt tétele a Poros út lesz Munkácsy Mihálytól. A 75 millió forintról kezdő festmény ugyanabból a hagyatékból származik (Vida Jenő gyűjteménye), melyből már több alkotást, így A baba látogatóit (160 millió) kínálták fel tavaly tavasszal. A mostani mű művészi szempontból talán a legértékesebb, a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán is láthattuk.

Vaszarytól, Rippl-Rónaitól itt is indul több tétel, melyek inkább jellemzőek, mint különlegesek a két életműben. Az érdekességek között kell említeni a Bauhausban ismertté vált Molnár Farkas 1922-es Kanyargós útját (2,4 millió), Paál László kevésbé jellegzetes Domboldalon című utcaképét (12 millió), Schönberger Armand árverést záró Út és házak festményét (8,5 millió). Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata (20 millió) Korda Sándor gyűjteményéből való – innen már több Tihanyi-kép került piacra. A még mindig alulértékelt művészek közül szép művel lesz jelen Derkovits Gyula (Halász – 4,5 millió), Schadl János (Két fa – 2,8 millió) és Czimra Gyula (Asztali csendélet halakkal – egymillió). A tizenkét Zsolnay mellé ezúttal egy kisplasztika is bekerült Ferenczy Bénitől (Női torzó – 150 ezer).

Czigány Dezső.

A Helikon egyesület kiállitotta müveit 1922-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Czigány Dezső festő M.D.K.
/1883-1939/

Csendélet repr.

Csendéletek ,arcképek, főleg önarcképő

Körner Éva: Magyar művészet a két világháboru között E p. 1963. 6.,7.1.

Ernst

~~1934. 50. Nō gitáral~~
~~of~~

1937. 55. Nō citromos tácsal

~~Alex Tel~~

~~l. tulon~~
~~1939. II. pinos lagon~~
~~Ariyas út, of~~

MūRKV
1946 okt III.

Csigling, of

a VIII. f. o.-ban,

vezető, a VIII. f. o.-ban,

nácsos, vagyonkezelő gondnok, a VIII. f. o.-ban,

napidijas és

onyi segély kulcsát a VI. f.o. számára
8. P.-ben, a napidijas számára 56 P.-
kegyeskedett megállapitani. Tekintettel
onyokra, alázattal kérjük, hogy ezeket
sékelten felemelni sziveskedjék.
g tiszteletdij javadalmánál, a Pesti
áll.

Elnökhelyettes megbizásából :

előadó.

M.D.K.

Czigány Dezső festőművész

A Százados-uti müvésztelep lakója.
Fényképét családjáéval együtt közli lap.

Lippai Gyula: Krumpli, virág és szobortermelés a Százados-uton c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. aug. 28.-szept.3.
X. évf. 35. sz. 10-11. lap.

M.D.

CZIGÁNY Dezső festő

a NYOLCAK gyüjtőnév alatt ismert művészeti csoportos

lás tagja.
/ A csoport 1909-ben alakult/

Szij Béla : Berény Róbert fejlődése legkorábbi művei. től / Bartók Béla portréjáig
Művészettörténeti Értesitő 1961. 2-4. sz. 217.l.

Czigány Dezső

1937-ben öngyilkosságot követettel.

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972

3110

Gyóry Dezső

a"Nyolcak" c.művésztársulás tagja
emlitve

Népszava 1972 julius 1

8.old.

M.D.K.

Czigány Dezső

Nevét a Százados-uti müvésztelepen lakó, illetve ott tartózkodó müvészek között emliti Iván Ede: "A telepi müvészek" c. riportjában.

Szinházi Élet. Bp. 1918. Aug. 25.-szept. 1. VII. évf. 34. sz. 11-16. lapokon.

Czigány Dezső

Műveiből vásárolt a Tanács-kormány 1919-ben

A kadi Nára: A Tanácskőztársaság vásárlása.

Fejér megyei Hírlap 1970 I.1

M.D.K.

Czigány Derső
festő

Huszonöléve halt meg Czigány Derső.
Eddig ismeretlen Ady arcképe került
elő a Petőfi Irodalmi Museum Ady
kiállításán — A Vér és Arany"
címlapját előtt készülhetett ez a mű.
Ady Endre" ~~e~~ képe (repro)

Horváth Béla": Czigány Derső ismeretlen Ady-képe
Élet és Irodalom, 1962. dec. 29 – 3 lap.

Czigány Dezső"

a „Nyolcak Csoport"-jához tartozó festők egyike.

Szabadi Judit: Set down in black and white. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 s. 1948

M.D.K.

Czigány Dezső

Édesanyja "erős képé"-t emeli ki a "Tavaszi tárlat" c. közlemény.
A kiállitás helyét és megnyitásának idejét a cikk nem közli.

Kárpát: Tavaszi tárlat. c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1917. ápr. 1-8. VI. évf. 14. sz. 8. l.

Csigány Dezső
festő

M.D.K.

A „Nyolcak" társaságának
alapító tagja

Potaky Dezső: Czóbel Béla
Művészet, 1962. október – 15 lap

M. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő
(1883-1939)

a „Nyolcak" csoportjához tartozott

tőkép önarcképeket festett

Ady Endre arcképe (repr.)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945

Bp. 1958. 348, 354, 352. l.

MDK

Czigány Dezső

M. müvészek angol müv. folyóiratokban. Ujság, 1928. dec. 12.

CZIGÁNY DEZSŐ

126. A veréb. Olajf.

Műcsarnok 1904.tav.kiáll.kat.29.oldal

Czigány Dezső

nevét a "Nyolcak" felsorolásában említi 1911 április
Nemzeti Szalon-beli tárlatukkal kapcsolatban

Mészöly Gábor: Újjászületőben a Nemzeti Szalon.
Budapest, 1972. 5. sz. 28-31.1.

CZIGÁNY DEZSŐ, festő

A magy. festészet XX. sz.-i történetének fontos időszaka a Nyolcak fellépése 1909-ben. A kompozició visszahóditása sáért indultak harcba, igy szembe vallták az impresszionistákkal. törekvéseikből őszinte képet mutatnak a Nemes Marcell hagyatékba került müveik. Cigány félaktja még a plein-air festés jelentősebb darabja. 285.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

CZIGANY DEZSŐ, festő

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a Kecskeméti Múzeumnak.-E gyüjtemény jegyzéke:

9. CZIGANY DEZSŐ: Férfi tanulmány.-Vászon,olaj.88+68,5 cm.-Jelezve balra lent:Czigany,906. Katona József Múzeum.-Ltsz:56.48.-7.sz.kép. Fekete repr. 297.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei,Kecskemét, 1975

Czigány Dezső, festő

L.: Márffy Ö.

—: Ady-emlékmúzeum .... 7.

Nép szabadság, Bp. 1977 febr. 11.

Czigány Dezső

a Kut történetéből

Sir, brouzkoi X. 91.

Czigány Dezső
festő.

M.D.K

1909 decemberében 7 művész
társával kiállítást rendezett.

Bali Mihály: Czigány Dezső
Művészet, 1964. december – 28 lap

Czigány Dezső

Önarcképeket és chandéleteket festett. A Nyolcat tagja volt

Vigilia, 1961, 2 n., 122 old.

Czigány Dezső
Kt.

Párizsban töltött hosszabb időt.
1909-ben a megalakuló „Nyolcak"
bizonyt tagja.

Horváth György: Berény Róbert
Élet és Tud. XXIII. 1968. III. 22. 12. n. 550

Czigány Dezső

1906/7 I.

Terképzőmfőiskére

1932-33 74. l.

[illegible] úgyhogy ko[illegible]g festészet fénykorának tarthatjuk, noha a feljegyzések éppen e korra kevéssé kimeritők. Legfontosabbak voltak *Protogenes* (l. ott), *Antiphilos* (l. ott) sokoldalú tevékenységével, *Aëtion* (l. o.) és *Hippias*, kiknek menyegzői tárgyú képeivel összevethetjük az ú. n. *Aldobrandini menyegzőt* (l. o.), végre a samosi *Theon* (l. o.).

Ezen időben a vázafestés *Dél-Itáliában*, Graecia Magnában még egyszer felvirágzott, különösen nagy kratereket, díszedényeket borítottak be sok alakos jelenetekkel (l. *Dareiosváza*), melyek gyakran a drámából merítik tárgyukat. A kivitel finomsága és a felfogás mélysége azonban már nem versenyezhet az V. sz. termékeivel.

A *hellenisztikus* kor tovább fejleszti a IV. század végén keletkezett új válfajokat, a genre-festészetet, a csendéletfestést, a karikatúrát. Valószínű, hogy a tájfestést, mint térábrázolást, szinén a hellenizmus képezte ki. (Vesd össze: *Hellenisztikus művészet* és *Odysseai tájképek.*) A Pompejiben talált festményeken kivül, melyek nagyrészt e korból való eredetiek után készültek, fogalmat alkothatunk a hellenisztikus térábrázolásról néhány Pagasaiban talált márványra festett stélé nyomán. Mesterek, kiket a hellenizmus korában névleg is ismerünk: *Kalates* (l. o.), *Periailkos* (l. o.), a bizánci *Timomachos* (l. o.), a mozaik készítő *Sosos* (l. o.) és *Dioskuridés*, utóbbinak zenész- és színház-jelenetei fennmaradtak (Nápoly).

A hellenisztikus arcképfestészetnek késői nyomát láthatjuk az Egyiptomban (Fayumban) talált mumia-arcképeken. — Irodalom: *Mau*, Geschichte d. dekorativen Wandmalerei in Pompei (Berlin, 1882). *Girard*, La peinture antique (Párizs, 1892). *Hermann*, Denkmäler der Malerei des Altertums (München, 1906). *Rodenwaldt*, Die Komposition der Pompeianischen Wandgemälde (Berlin, 1909). *Rostowzew*, Die hellenistisch-römische Architekturlandschaft (Petersburg, 1908. Rom,

eruhákat, kelhelykendőket, — s végül a gróf Szapáry
okk-butorait, mindent, mi a szemnek kellemes . . .
az, hogy a kiállitás nézőit egynéhány érdekes mű-

Dr. Lázár Béla.

köztük a *Tavasz* cimü szép tájképe 1904-ből, virág
igazi ritkaságok, aztán egy *Lotz*-sorozat, melynek gy
remeke s végül a *Zichy*-sorozat, mely nem egy, eled
és aquarellt, rajzot és pasztellt, köztük egy csodaszép
kiváló muzeális értékü darabjai.

De a nagy mestereken kivül gyönyörü magy
Kupeczky és Mányoki ismeretlen művei mellett Ma
Böhm Pál, Bruck Lajos, Canzi, Györgyi, Gyárfás,
(Szinyei mestere), Szamossy (Munkácsy mestere), V
Benczur, Brocky, Grim, Horovitz, Kis Bálint, Liez
Thán, mind egy korszak embere és a gyüjtőt különö

A modernebbek is kitünő példányokkal ké
és Bihari, Ferenczy Károly (több jeles képpel, kö
állomását jelzi) és Hollósy Simon, Magyar-Mannheim
stock és László Fülöp, Rudnay és Vaszary, mind e
kedvelője kérdezheti: Ki volt ez a Sófalmy, ki ez a Ny

De a gyüjtemény nemcsak a magyar festők
egy. Hogy csak néhányat emeljünk ki: a *holland m*
tanár attestjével igazolt Esaias Boursse, a szignált E
Flinck Glück igazgató által attestált férfiarcképe, Di

MDK

Czigány Dezső

Férfi arckép

Csendélet

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 14 l.

Szigány Dezső
festőművész

A Képzőművészek Uj Társasága a Fészek Klubban megtartott közgyülésén a Társulat választmányának tagjává választotta.

Pesti Hirlap
1936.IV.7.

Czigány Dersö

Wód

Bálint Aladár:

Képek, zsobrok

Nyugat. 1922 jun. 1.

Czigány Dezső

Ernst E: Ek nj művész-
egzetülés

Ars Una

1924. 6 n.

247 l.

MŰEMLÉKEK ÖR. Z.B. ZOTTSÁGA
281/912 kamhoz

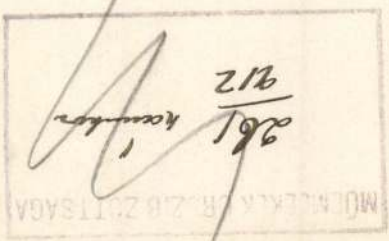

Ideiglen

250, azaz kettőszáró

úticlőtly czímén a M

fluettem

Budapest, 19

Czigány Dezső

koll. kiáll. Helikon

vrőd

Az Ujság.

1922. ápr. 30

(e. a.: Czigány, Márffy, Vedres Márk.)

az „Il Castello o Fortezza" (A) s a
oni" (G) s a „La Città" (C) terülnek
iume" (B) szeli át, melyen egy vitor-
köfallal, bástyákkal s örtornyokkal
lt árok is fut s épületei körül, me-
a „La Catredale" (D), a „Palaz-
„La Gran Moschea" (F) van kiemel-
innen, a „Piazza oue si fa il mercale"-n
olt épületekben vezető hidon s az előtér-
árkálnak. A háttér hegyes videk várossal.

a"

tó: „A. Il Castello o Fortezza" kezdettel s
rcate" befejezéjel

lkeretnek 14: 20.2 s a rézlapnak 14.3:

iata dal Sig. Co: Ercole Scala. In Modona

66/93 № 24

Czigány Dezső

Kell. kiáll. Fränkel.

Erőd

Ujság. 1934. dec. 11.

(e.a.: Cz. D és Pap Gyula.)

Czigány Dezső

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti gyűjteményéből rendezett kiállítás

Czigány Dezső

Jesső

Lád

Kassák képzni nincs

N6-Tól nagyainkig 1947

30, 31. l.

keppel

58 —

158. Crivelli; Carlo (velencei festő, 1440 körül — 1494 körül): Sz. Bonaventura — Sz. Bernardin — Sz. Domokos. Fa, tempera, középső 34×26.5, jobb 30×20, bal 29×18 cm.

Maszlagy II. 93.
Crivelli — Bertinelli — gyűjtemény.

—

Berevich: PA, 238 l.
Crivelli: Sz. Ferenc — Bernát — Domokos.
Talán predella.

—

Berti — Toesca, 956 l.
Bizton [illegible]

Czigány Dezső

cród

Forum 1935. 38. l.

(Czigány Dezső és Pap Gyula kiállítása.)

Fränkelnél!

Fel adó.

ZSEBÖK ZOLTÁN

hírlapbizományos

TAB, Somogy megye.

Czigány Dezső
festő

cród

Farkas Zoltán

Magyar Csillag

1944. I. 310. l.

I.

Czigány Dezső

Művészeti Lexikon 167. l.

~~Stepan Mesz~~

Ünéfsel

Berlin 1910
Rome 1911
New York 1913
Buffalo 1914 1

Velence 1928

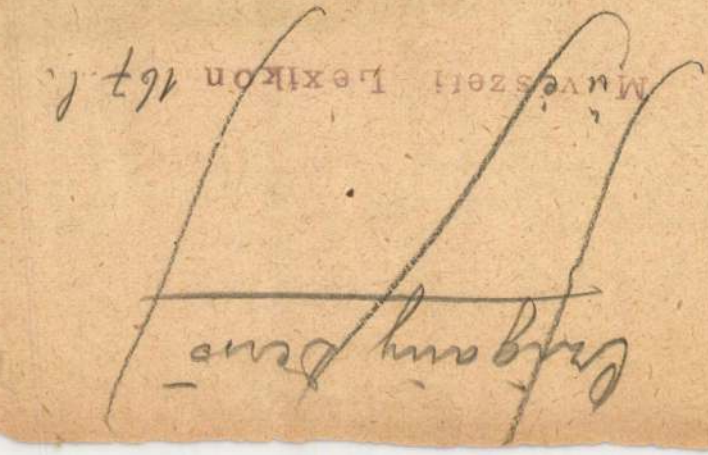

Kardvég bronzból, őskori V. 191

Czigány Dezső

MDK

olajfestmény:

Részlet a városból

A Gyüjtő. Szt.György céh 41. müv.aukc.1920. jan.

8. 1.

NYOMTATVÁNY

Méltóságos
Nagyságos

_____ urnak
urnőnek

_____

1927 tavasz

CZIGÁNY DEZSŐ FESTŐMŰVÉSZ
MEGHIVJA
A FRANCIA RIVIERÁN FESTETT
KÉPEINEK KIÁLLÍTÁSÁRA,
MELY F. HÓ 13-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT
SZÉKELY ALADÁR FÉNYKÉPÉSZ
SZALONJÁBAN (IV. VÁCI-U. 18) NYÍLIK MEG.
A KIÁLLÍTÁS EGÉSZ NAP
LÁTOGATHATÓ.

Czigány Dezső

1920-as évek

Czigány Dezső

Czigány Dezső. Irta Bölöni György. Auróra, I. 11.

(Művészet 1911. 315 l.)

~~Akademia, M. Tad. F. 84, 310.~~

Gerő G
az alt-kiné.

MM 1925
386-87. l.

ktatásügyi m. kir. Minisztériumnak

Budapest.

yvezető előadója, tisztelettelje sen
v személyzetét, mint a multban, ugy az
szesiteni kegyeskedjék.
mélyzetét alkotják :

Czigány Dezső

Festő

tred

Bende János:

Emlékezés Cz. D-re.

Ujság. 1944. jan. 20.

ssen, 1745 k. — Kaffee- und Teeservice, grünes Fond-
e farbige Blumensträusse. Eine grosse Kanne, eine Tee-
rdose mit Deckel, ein Dessertteller, 9 Schalen mit Unter-

Fondporcellán, két elálló, barokdiszü áttört füllel, négy-
szines tájképek alakokkal. Meissen, 1735 k. — Gedeckelte
porzellan, darauf zwei wagerecht stehende durchbrochene,
Wandung in vierpassige Medaillone Landschaften mit
um 1735.

öld Fondporcellán, szines medaillonokkal. Hasonló az előb-
elte Terrine mit Untersatz, grünes Fondporzellan, mit far-
'6. Meissen, um 1735.

porcellán, kockás ezüst és aranyozással. Bécs, 1817. —
sse, Porzellan, mit gewürfeltem Dekor in Silber und Ver-

llán, testén kékpikkelyes alapon négy medaillonban szines
. — Eiförmige Vase mit Fuss, Porzellan, darauf Land-
gsburg, E. XVIII. Jh.

nz foglalatban, reliefaranydiszü kobáltkék testén páros jele-
sz. — Zwei Prunkgefässe, Porzellan in Bronzefassung,
es, XIX. Jh.

Czigány Dezső

l.

Hevposztmipr

egy y: A

36-l

mivészete

Rome

1922

28 PENGŐ

BOLTI ÁR HELYETT

16 PENGŐÉRT

kaphatja meg a kiállitáson dr. Kogutowicz Károly egyetemi tanár DUNÁNTUL ÉS KISALFÖLD IRÁSBAN ÉS KÉPBEN cimü pompás müvét.

A felnőtt ebből ismerheti meg a Dunántul gyönyörü tájait, a serdült ifjuságnak hasznos hazafias olvasmány. A fenti kedvezményt megkapja akkor is, ha a könyvet közvetlenül a Földrajzi Intézettől (Szeged) rendeli meg. A rendeléssel jogot szerez arra is, hogy a közeljövőben megjelenő II. kötetet is hasonló áron kaphassa meg.

Kérjen részletfizetési kedvezményt.

Egyetemi Földrajzi Intézet
Szeged, Zerge ucca 19. sz.

ABLAKA GYÖRGY, SZEGED, KÁLVÁRIA-U.

Cigány Dezső

cső

Ady Lajos : Ady
Endre. Bp. 1923.

125. l.
134. l.

Római császárkori érmedenár

IX. ~~103~~. 104.

Czigány Dezső

l.

A. Nüberát

1921, 325

(Cz. D. Ady-archépe)

Origány Dezső

Csendélet., olaj

Budapest székes föv. tulajd.

Browzkowi ekszerek VI. 16.

Németországi limes-kutatás V. 242.

1912 kölce

Origány Dezső

Egyéz a Képm.

Muzbe

Czigány Dezső

Genthon I.: Az új
m. festőművészet
könyv. Bp. 1935.
247. l.

IGLAUER KÁROLY dr.
bel- és idegorvos
v. belklinikai tanársegéd
XI., Lágymányosi u. 15.
Telefon: 259-383. Rendel: 1/2 3—1/2 5

Rp. 1938. XII. 13.

.....szám.
193

Tabl. Neo-Tropanin
Szak orig I

DS. 3 x 1 tablettit
étkezés után

Iglauer

Iszkaszkt BEREJENY BE...
XI. Budafoki-út 47-49.

Czigány Dersö

Domokos

MAGYAR MŰVÉSZET

1925, 204 386-87 Gerö Ö

~~1930. 49 kép~~

~~1933. 232~~

~~Ö~~

1905.

llux anyját egész alakban és sziklán
~~toi királynő~~ fejét kissé balra haj-
lló hattyú nyakát fogja, a melyet néz;
iadémát és nyakéket visel, középütt
leomlanak, inge bal vállárol lecsu-
takarja. Lábainál vizi növény és több
l balra: ARISTIDE FONTANA CARRARA SC.

2 cm.
ka 1905: V. 18-án (426-905).

-101

107

222

Czigány Dezső

~~Cigány Dezső~~

festő

Ady Endre arcképe

fentitől.

Emlitve:

Gulyás Magyar írók

I. k. 171. h.

Eigenhändig

Adolf Hitler

Berlin W 8

Voßstraße 6

Reichskanzler

I. A. Dr. Lammers

Czigány Dezső

Művészház, 1914. évi
nagy kiáll.:
Önarckep (IV) Akt. I

Czigány Dezső

Művészház. 1913. nt k. postimpresz-
szionista kiáll.: Tájkép.
IV

Czigány Dersö.

Csendélet, olajf

Tm. Bp. 1932.

1891: VII. 313. — 1892: VII. 313. — 1893: VII. 387. — 1894: VII. 40. — 1895: VII. 40. — 1896: VII. 40. — 1897: VII. 40. — 1898: VII. 40.

~~Erny Mihály hagyománya 1871. — Magy. Képt. 239. — Lissa 162.~~

— 1900: VII. 40. — 1901: VII. 40. — 1903: VII. 40. — 1904: VII. 40. — 1905: VII. 40.

— Magy. Képtár 239. — Uj lelt. sz. 162. — 1905. átv. jegyz. 453. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 2090. és a leltárban 3045. — Erny Mihály hagyománya 1871-ben.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

MK 239
Ujl. 162

Erny Mih. hag. 1871.

42 F

Nagybajai kiáll 1912

Táj kép III
(+ ázaspár) of

janak - rokozatába leptetem

szére az 1930 évi január

sig fizetés fejében havi /:290:

pengőt utalványoz

Budapest, 1929. d

A kiadvány hiteléül:

Jarosch

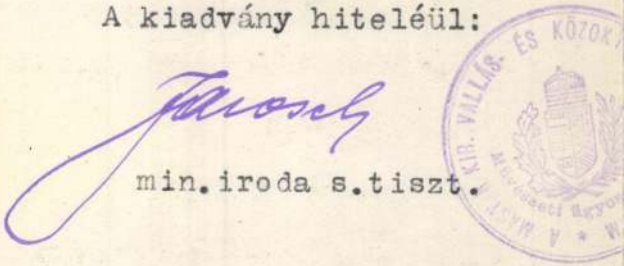

min. iroda s. tiszt.

A Müemlékek Országos Bizotts

művész monogrammja (N. I.)

yása alatt.

Illuszt. VI. táb.

ből (Joachim Bueckelaer † 1573 modorában).

ciója után.

di metszete után készült. A kompozicio valószinüleg

— 18

Mészöly Géza (1847—1887).

172. TIHANY. Jelzés lent a jobboldalon: M
Fa. 22×37 cm.

Mészöly Géza (1847—1887).

172/a. RÓKA. Jelzés lent a jobb oldalon:
Fa. 12×21,5 cm.

Mészöly Géza (1847—1887).

172/b. TYUK. Jelzés lent a jobboldalon:
Fa. 14.5×21 cm.

Meytens Martin van der (1695—1770).

173. EGY ELŐKELŐ FIU KÉPMÁSA.
Vászon. 48×39 cm.

Mieris Willem (1662—1747).

174. FÉRFI KÉPMÁS.
Fa. 22×17 cm.
tavarnoki Stummer bárónő hagyatékáb

Munkácsy Mihály (1844—1900).

175. VÁZLAT A „STRIKE" C. KÉPHEZ.
Pastell. 45×65 cm.

Chigány Dezső

1915. Erzsébetvárosi
Kazinó 500 kor. díja

Akt.

Phalera · V. 252

Czigány Dezső

Csod Alexander Album.

Alexander Bernát
Nyilvánosének hetvenötö-
dik évfordulójára.
Bp 1925.

Czigány Dezső

pestette dr. Bányai
Elemér arcképét
a Budapesti Ugyvé-
csok Egyesülete
Számára.

Zuboly könyve.
Brest, 1916. 277. l.

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-u.10.

Callet, Antoine-Francois (1741—1823).
89. JUNO ÉS AEOLUS.
Karton, vászonra huzva. 41×54 cm. Illusztrálva. 800.—

Czigány Dezső (1883—1937).
108. ÁRNYAS UT. Jelezve f. középen.
Vászon. 55×75 cm. 400.—

Helyesen:

Czigány Dezső (1883—1937).
108. ÁRNYAS UT. Jelezve f. középen.
Vászon. 55×75 cm. 100.—

Defregger, Franz (1835—1921).
113. TIROLI VADÁSZ. Jelezve és dat. 894.
Vászon. 25×23 cm. 60.—

Helyesen:

Defregger, Franz? (1835—1921).
113. TIROLI VADÁSZ. Jelezve és dat. 894.
Vászon. 25×23 cm. 60.—

Fovretto, Giacomo (1849—1887).
135. MÓR VÁROSRÉSZLET. Jelezve jobbra: G. Fovretto.
Tusrajz. 12×8 cm. 80.—

Helyesen:

Favretto, Giacomo (1849—1887).
135. MÓR VÁROSRÉSZLET. Jelezve jobbra: G. Favretto.
Tusrajz. 12×8 cm. 80.—

1620e PÁSZTOR ÉS PÁSZTORNŐ.
Vászon. 92×111 cm. 850.—

1960a JORDESZ-IMASZŐNYEG, vörös tükrében virágvázával. XIX. század. 160×110 cm. 300.—

1960b PANDERMA-SZŐNYEG, sötétkék tükrében állat- és virágmintával. XIX. század vége. 184×125 cm. 500.—

1960c IMASZŐNYEG, fehér medaillonjában apró virágos mintákkal. XIX. század. 150×95 cm. 250.—

1960d SELYEMFÜGGÖNY, fehér és piros alapon gazdag arany himzett díszitéssel. Török, XIX. század. 150.—

1960e BESIR-SZŐNYEG, vörös tükrében medaillonok. XIX. sz. 485×158 cm. 900.—

2148. MINIATÜR NŐI MELLKÉP, ovális bőrtokban. XVIII. sz. 15.—

2149. NÉGYLÁBU LÁDIKA, diófa, berakott díszitéssel, aranyozot bronzveretekkel. Holland, XVIII. század eleje. 120.—

~~Csontváry Kosztka Milály~~

122. 27.

~~Czencz Jenő~~ 124. 27

Czigány Dezső 125. 27

l.

MüRKV. III. (1946)

anke.

Czigány Dezső

~~Csáktornyai Zoltán~~

~~Cserepes István~~

~~Cserépy árpád~~

~~Csermely János~~

Czigány Dezső

Mü RKV. IX. (1948)
aukc.
47 lapon

Cigány Dezső

Ferry Oszkár u. 55.

Műcsarnok

1930. tavaszi kiáll. 2. V

1930/31. pub. kiáll. 617, 642, 645, 647 V

1905. február 9.

28 intézetnek: dr. Cserni Bélának „A tanitó és a régészet" és „A Szárazság a régészet Szolgálatában" cz. füzetei megküldetnek. (686/1904.)

Czigány Dezső

Kut tagja.

KMTÁRS művcsoptok

1931. feb-márc kiáll.

X. 34, 37 Kut

1933. nemz. képzm.-kiáll.

96. 97.

Méltóságos
Nagyságos

dr. S Z E N T I V
.....
a Müemlékek Országos

Március hó 25-e Gyü
ja. Az Egyház e bensőséges ünnep
hogy az angyal, Szüz Máriának hi
tését. Egyházmüvészeinket évszáz
ihlette az angyali üdvözlet nagy
gelico, Robbiák, stb.,/. Találó
az ünnepet Gyümölcsoltó Boldogas
összeesik a természet ébredéséve
az élet megujulását hirdeti, de
házmüvészet most folyó ujjáébre

Cigány Dezső

d.

Arv. Csarnok 110. aukc.

Kat.

" " 111. aukc

Kat

Táj kép

Stephanie: Preuburg

Czigány Dezső

Magyar arcképe, olaj.
1000 K

Nemzeti Szalon
1913. jub. téli kiáll.

Czigány Dezső

vadalmátor

Nyolczak kiállítása a Nemzeti Szalonban. Bpest. 1911.

Iparművészeti iskola

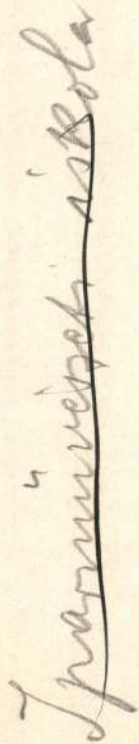

5 db

1904. I. 5. A békéscsabai múzeumnak. Értesítés az állami vásárlásokból eredő műtárgyak és hasonmások egy sorozatának letétemény nyerése felől. (658/1903)

1904. I. 5. A pécsi városi múzeumnak. Értesítés hasonló tárgyban (658/1903)

1904 I. 5. A szegedi Somogyi könyvtár és városi múzeum igazgatóságának. Értesítés hasonló tárgyban (658/1903)

1904 I. 5. A szegzárdi múzeumnak. Értesítés hasonló tárgyban (658/1903)

1904 I. 5. A veszprém-vármegyei múzeumnak Értesítés hasonló tárgyban (658/1903)

Czigány Dezső

Árverési Csarnok aukció Kat.

31. sz. 1926. febr. ✓
32. sz. 1926. ápr. ✓
39. sz. 1927. okt. ✓
40–41. nem szerepel

Czigány Dezső

A téli tárlat
eredmény

Művészet 1916. 42.

Erzsébetváros, Kaszinó
500 korona aktdíjat
ugyanis akt c. olajfest-
ményével 1916 ban

Szarvasi főgimnázium VIII. 216.

Czigány Dezső

életrajz

irod

Csókássy 72. e.

Néffel

rdultan van ábrázolva. Cappát
n rendjelt, nyaklánczon pedig
korona rend csillagja disziti.

I ÁGOSTON
.b.t. tanácsos, római gróf,
k stb.

alaknak 33.4 cm.

zafiak czimű lap II. évf. 13.

09
37

Origány Dezső

Nagybányai kiáll kat. 1917

83

Római bronzlemez Kazettáról

IX. 117

Origany Dersö

Börtsök-Réti
77, 79, 83. l.

Nagybányai kiáll. kat. 1912

77

Tubicines VI. 211.

Országos Levéltár

Nagybányai kiállítás kat. 1912

79

Trofaeumok a turóczszentmártoni
templomban VI. 12.

Origány Dezső

Szabad Művész

1952. 5. n. 232. l.

Bémi L.

A Duna a
festészetben

Knackfuss, H.

Franz Hals.

Künstler-Monographien. XII.

Bielefeld u. Leipzig, 1896. Velhagen u. Klasing.

8-r, 4, 60 l, 40 képpel.

Eredeti egész vászonk.

I. 2. p. c.

2.—P

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Bádogosmester fia, xxxx alacsony származása bántotta.
Anyagi gondokkal küzdött, felesége rokonai tartják
el ez is bántja, sőt elkeseriti.
Münchenben tanult, Hollósynál
A századfordulókor a francia festészet felé fordul.
Hogy ne kelljen pince lakásban festenie, Kabos
Edénél a Pesti Napló szerkesztőjénél dolgozik.
Ady Vér és arany c. kötetének cimlapját ő tervezi.
Adyhoz barátság füzi.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.37.l.

Czigány Derso

élet. koll.

Helikon

1922 ápr

Fürdőző nő
álló akt

1922 máj. szűjt.

l. katal.-t

Czigány dezső

Hollósy Géza arcképe
repr.

Vas. Ujs 1910. 912. l.

kép

ÚJ ÚTJAI

ÍRTÁK

DÉKÁNY ISTVÁN, ECKHART FERENC, GEREVICH TIBOR, HÓMAN BÁLINT, MÁLYUSZ ELEMÉR, NÉMETH GYULA, RÉVÉSZ IMRE, SZEKFŰ GYULA, SZENTPÉTERY IMRE, THIENEMANN TIVADAR, TOMPA FERENC

SZERKESZTETTE

HÓMAN BÁLINT

Egészvászonban 15 P. Két hónap alatt második kiadást ért

A MAGYAR IRODALMI MŰVELTSÉG KEZDETEI

Toldy Ferenc óta az első nagy irodalomtörténeti összefoglalás, Horváth János nagy irodalomtörténetének kezdő kötete. Ára nemes papiron, egészvászonban, tokkal 11 P

Előkészületben — 1932-re

SZÁZ KÖZÉPKORI LATIN HIMNUSZ

BABITS MIHÁLY

MAGYAR ÁTÜLTETÉSÉBEN

GEREVICH TIBOR

A MAGYAR MŰVÉSZET TÖRTÉNETE

156 KÉPPEL

Czigány M.D.K.

A MIENA második 1909-es tárlatán csatlakozóként állit ki

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 64.l.

Czigány Dezső M.D.K.

A MIÉNK első 1908-as tárlatán csatlakozóként kiállít

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 64.l.

Czigány Derső

Germektomatés, 1908 /Szapró/

Kritika 1966 IV. n. 24-25 old.

M.D.K.

Czigány Desző festő

Ady-portrék,
Csxndéletek,

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

37.1.

Czigány Dezső

1924-ben alakult Képzőművészek Uj Társasága /KUT/ tagja.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp.1965. 309.l.

Czigány Dénes

Irod

Petrovics Elek:

Magyar festők a
berlini Secessióban.
Művészet 1910. 218 l.

Czigány Dessö.

Magyar Nemzet.

1949. III. 1., 4. old.

(: Bezámolás :)

Czigány Dezsö festö.

Béke és Szabadság.1952.47.sz.nov.21.15.l

Czigány Dezső

Énarcheje

l.

Képm. Muz. Évk

IX 274. l

1941

gp. II. Veronika-kápolna

939.

zágos Bizottsága

ny	száma:		19
	kelte:	IX/24.	19 39.
	beérkezése:	IX/28.	19 39.

ek száma:

elintézett szám:

áma: 403/1938.

záma:

ista:

Czigány Dezső

Szépm. Muz.

Savanarola } of (~~1948~~)
Tájkép

Önarckép ?

Nő nabadban of.

Porzsolt Kálmán
előadó titkár.

OSZÁGOS MUZEUM- ÉS
BUDAPE

NAPIR

1. a Muzeumok és Könyvtárak Országos
2. a Muzeumok és Könyvtárak Országos
számvizsgáló-bizottság kiküldése;
3. az Országos Muzeum- és Könyvtár-Biz

*) *Felemlitjük, hogy a t. Czimet a mult é*

Forster Gyula, dr Cso

képviselték.

Rigler József Ede papirnemügyár

CZIGÁNY *Dezső*, festő, * Budapest 1883 jún. 1. Münchenben, Nagybányán és Párizsban tanult, s 1902 óta állít ki mélyre hangolt színű arcképeket, aktokat, kötött, a formát hangsúlyozó előadásban. Nő szabadban és Önarckép c. olajfestményeit a Szépm. Múzeum szerezte meg. 1922. és 1927. gyüjt. kiállításokat rendezett műveiből Budapesten.

K. gy. I 7261

záma a tételek közt 162.
ése 17.

Hunt.

században.

ripán egy sárga dresst
nél lefelé fordított ostor
NELL, *1842.* WINNER OF
UE £ *3.150.* RODE BY T.
D. *Bred in 1839 by Mr*
of Fury Tramp out of
niac by Shulle &c. &c.
Dedicated to the Patrons
Servant John Moore.«;
R. A.«, ez alatt: »*Proof.«*,
, *Published by J. Moore*
artins Lane Printseller
s jobbra: »*Engraved by*

vászonra huzva, méretei a
ma a tételek közt 162. és
8.

Czigány Dezső

Pihenő c.
kepe repr.

Uj Szin
1930. 1. sz. 45. l.

kép

Kiváló tisztelettel
Wolauschék György.

Origány Dezső

Erzsébetvárosi Kaszinó

díj 1915.

Czigány Dezső
festő.

Irod.

Pesti Hirlap 1944.
jan. 18. (Emlékkiállítás készült Cz. D. festőművész hátrahagyott műveiből.)

süteménytálka, 9 csésze aljjal. Mei
porzellan, in vier passige Medaillon
kanne, eine Teeflasche, eine Zucke
tassen. Meissen, um 1745.

776. FÖDELES TERRINE, aljjal, zöld
karélyos keretekben Heroldfestésü
Terrine mit Untersatz, grünes Fond
Henkeln mit Barockdekor, auf der
Figuren in Heroldmalerei. Meissen,

777. FÖDELES TERRINE ALJJAL, z
bihez. Meissen, 1735 k. — Gedecke
bige Medaillone. Ähnlich zu Nr. 77

778. TALPAS DISZCSÉSZE ALJJAL,
Prunkschale mit Fuss und Unterta
goldung. Wien, 1817.

779. TOJÁSDAD TALPASVÁZA, porce
tájkép. Ludwigsburg, XVIII. sz. v
schaften in vier Medaillone. Ludwi

780. KÉT DISZEDÉNY, porcellán, bro
net és szines tájkép. Sèvres, XIX.
darauf Szene und Landschaft. Sèvr

Czigany Dersö

wod

Gutenberg Lex.
VIII. K. 174. h.

Czigány Dezső

wód

Pesti Hirlap 1915.
dec. 21. (Az Erzsébet-
városi Kaszinó mű-
vészi díjának nyertese.)

Fenti nyerte egy akttal.

U. 2157

Czigány Dezső

Kállai E. 69-70, 71

Hung. picture
1900-1925

1925

Grigány Dezső

Csehósnő c. festményét dr. Gegessi Kiss Pál ajándékozta a pécsi hadeku hagyak képtárnak

(említve)

Jelenkor 1967 J.n. 441 old.

Czigány Dezső

A Nyolcakhoz tartozott, artokat, csendéleteket állított ki, korán meghalt.

[63. l.

Lyka Károly, Festéneteink a két világháború között. Bp. 1956.

MDK

Czigány Dezső

Szajnapart hiddal, o.

Zebegényi táj, o.

Csendélet, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár

1965.

M.D.K.

Czigány Dezső

Az 1919-es Tanácsköztársaság idején műveiből vásárolt a Muzeum Direktórium

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 41. l.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet, o.

Önarckép, o.

Téli táj, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár

1965.

Czigány Dezső

Fikuszos csendélet, o.

Nő a szabadban, o.

Magányos fa, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár

1965.

Czigány Dezső

Csendélet almákkal, edényekkel, o.

Tájkép, o.

Legény korsóval, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár

1969.

Czigány Dezső

MDK

Biboros önarckép, o.

Fasor, o.

Női hátakt, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Szőnes[illegible]rvár

1965.

*

Borzalmas és a tragikus kísérőjelenségek halmazatával tömegkatasztrófának ható a Czigány Dezső öngyilkossága. Nemcsak egy kiváló művész, de értékes egyéni élet távozott a szomorú magyar világból, magával rántva egy boldogabb sorsra hivatott kis, meghitt család egész világát. A művészettörténet életrajzi lapjain — sajnos — nem ismeretlen a tragikus vég, de ilyen tragédia, amilyennel Czigány Dezső ötvennégy éves élete zárult, még nem borult a művészélet egére. Czigány Dezső piktori élete egy zárt, külön világ köréből fejlődött, mely századunk elején a „Miénk" nevű új művészcsoportban tömörült. Innét csakhamar kivált a „Nyolcak" külön társasága, amelynek Czigány Dezsőn kívül a következők voltak a tagjai: Berény Róbert, Czóbel Béla, Kernstokk Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos. Már ez a névsor is mutatja, milyen rangú festő volt Czigány, aki legutóbb a „Kút" tagjai sorába tartozott. Tárlatlátogatók ismerik Czigány pompás koloritját és élénken emlékezhetnek arra az önarckép-sorozatra is melyen a festő, mint szerezetes szerette magát ábrázolni. Meg kell állapítani róla, hogy az új magyar festői iránynak egyik legképzettebb és legtehetségesebb tagja volt, aki a magyar művészet történetében előkelő helyre küzdötte föl magát. Mint embert is a legműveltebbekhez és a legjobbakhoz soroztuk őt. Annál nagyobb a fájdalmunk, hogy a szellemi életnek ezzel a különös szerzetesével nem találkozhatunk többé...

Erdélyi Árpád

színész, de meglátszik rendező, vagy tervező művész alkotása, bármilyen tehetséges is legyen az illető, a maga meg nem állapodottságában, forrongó mivoltában kísérletező. *Kísérletek pedig a nemzet színházába nem valók.*

A mai forrongó világban nem fog százszázalékos népszerűségre találni megállapításunk és már előre érezzük a vádak egész légióját fejünknek szegeződni. Ezeknek a vádaknak a lényege az, hogy elég volt a Nemzeti Színháznak abból a korszakából, amikor csupán tehetetlen öregek jutottak szóhoz a falai között. Utánpótlásra szükség van, ez pedig kísérletezés nélkül elképzelhetetlen.

Már előre kijelentjük, hogy akik ezt mondják, azoknak szóról-szóra igazuk van. Utánpótlásra valóban szükség van, így tehát elkerülhetetlen a kísérletezés is. *Ezt azonban ne végezzék a Nemzeti színpadán.*

Van erre más alkalmasabb hely is. Hogy mást ne mondjunk, ott van például a Kamara Színház. Ez a kis műintézet kiválóan alkalmas lenne egy studió feladatainak betöltésére, *Németh* Antal nála gyakran tapasztalható balfo-

Micúk 1908. I. kiáll

Munkás
Férfi arch I–II) of

1909. II. Női alt Zürcher (munkás)
Tájkép I of

1910. III ——

Inobji: Tégla

Cziffery József

l. Arv. Csamok 107, auke - Eat

Czigány Dezső

Szerzetes, olf.

Leányka, olf. No. 647.

OMKT

Miccarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

1930 dec. – 1931 jan.

Czigány Dezső

MDK

Magányos asszony, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Kut
1926 (Cruść)

Olvasó apostol
Czegaszony
Férfiarchip III
Csendelét X

[illegible]kor!

1. januar 23 án

Tsolney

KÖZÖKP. H. KIR. MINISZ. ZSIRIN
ALYA.

Czigány Dezső

MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1924. febr-márc.

MDK

Czigány Dezső

Réti I: Nagybánya. A Mübarát, 1922. II.

222.1.

MDK

Cigány Dezső

Bp.Helikon - 1922.ápr.3o. kiáll.

Mübarát, 1922. II. 117.o.

Czigány Dezső MDK

Női akt, olf.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

MDK

Czigány Dezső

önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.
14 l.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Müvészház, 1923. márc.
14 l.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

16 l.

MDK.

Cigány Dezső festő,

"Gyümölcscsendélet"

Árverési Közlöny 4.sz. 1931.dec.
29.1.

Czigány Dezső, sz 1883.

Csirkefogó, olaj
Gitáros férfi, olaj

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társ. IV. aukciója. Bp.
1923. 3-4 l.

MDK

Cigány Dezsö, festöm.
1883-1938

Önarckép. Olf. Jelz.

Árv.Közl. 194o. 1.rk.sz. 19.1.

Cigány Dezső, festőm. MDK

Édesanyám. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937. 4.rk.sz. 19.l.

MDK

Cigány Dezsö, festöm.

Édesanyám. Olf. Jelz.

Árv. Csarn. 1937.okt. 83.sz./Árv.Közl.rk.sz./ 19.1.

MDK.

Cigány Dezső
festőm.

grafikái a Nyolcak 50 éves jubileumi kiállításán. Magy. Nemz. Galeria.
(23 nyilik)

Mozaik
Nejszava 89 évf 301 sz 1961 dec 21.

Cigány Dezső festőművész

Csendélet

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa. 1934

MDK

Cigány Dezsö, festöm.

KUT-tag Nizzában töltötte a nyarat.

Párisi magyarok idehaza. -KUT 1927 II.evf. 4-5 sz.
22.1.

Cigány Dezső festő M.D.K.

Művei a kiállitáson

Dutka Mária:N agybányai festők kiállitása a Magyar Nemzeti Galériában

Magyar N emzet 1963. január 6. 7.l.

mottk

Cigány Dezső

Ady Endre portréja

(Mummelleklet)

Jelenkor 1961, 4. sz. 449. l. előtt

mdk

Cigány Dezső

Gyermektemetés c. muve

-ys-, Nagybányai Festők

Népmuvelés 1963, 2 11 41. L

Czigány Dorsó
festő

M.D.Y

Méltatás.

Artur Tvadar: Megkésett, de nem késő nagybányai szeregszemle
Élet és Irodalom, 1963. március 9 - 8 lap

Czigány Dezső
festő

M.D.K

„Pablo Casals" (repro)

Művészet, 1963. március – 6 lap

M.D.K

Czigány Dezső
festő

1910-ben készített vállképet Pablo
Casalsról. „~~Pablo Casals~~" (~~repr.~~)

Horváth Béla: Czigány Dezső ismeretlen Casals portréja
Művészet, 1963. március – 8 lap

MDK

Czigány Dezső

Réti I.: Nagybánya. A Műbarát 1922. II. 11-12. sz. 222.1.

Czigány Dezső festőművész. MDK.

/A Műcsarnok tavaszi tárlatán vett részt/

"Césanne csendéletei"

Ország-Világ, 1912. 527. l.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép, of.

Cavallon, of.

KUT, N.Szal. 1937. nov. 8 l.

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1924 február-március

MDK

Czigány Dezsö, festöm.

Férfi arckép. MGt.

Csendélet.

kiállításai

E.M.LXXXII./1926/ -KUT III.nagy kiáll.-a Kat. 14.1.

Czigány Dezső
Önarckép

Tamás Galéria XXIII. kiáll. 193o. okt.

Czigány Dezső.

"Csendélet"olajf

Képzőművészek Uj Társasága/ kiállitás a Nemzeti Szalónban 1938 október 3o-november 13/katalógus

† CZIGÁNY ĐEZSŐ

33. Csendélet olajf.

Nemzeti Szalon

Kut
1938. okt. – nov –

de la elötérben a Statuával. A Statuától

ze,
ffy Adám háza, ujklasszikus
" másik háza "

barokk
századbeli épületek, egyikben mai is
renaissance részletekkel. A 2-nak csucs-
ja üzletté alakult.-
oldala, szemben az északi oldal keleti

Patáky, majd Teleki ház empirrel ve-
klasszikus ház
ház, renaissance
-Keller ház XVI sz. renaissance /Fényes
ház/ Máma az Erdélyi Bank épülete a
lyén, de az utóbbi az udvar felöl épen
csak 2-ik emeletet huztak rá.

† CZIGÁNY DEZSŐ

33. Csendélet XI olajf.

Nemzeti Szalon

1938. okt. hó

Kut

Vilt Tibor

128 Portrait — gipsz — mgt.

Vörös Géza

129 Erkély — olajf. — 700.— pengő

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Tanulmány, olf.

Mücsarnok 1931 Müvészcsoportok kiállitása

Czigány Dezső (1883–1937).

festőművén

Tárlat a Nemzeti Galériában:
Erőteljesnek tűnik a művész sorozata.
(emlitve).

a Nyolcak ady körével tartottak rokonságot, ugyanazt a neológ szám-dékot testesítették, mint zenéjében Bartók Béla.

Pest megyei Hírlap

1981 feb. 15.

Czigány Dezső (1883-1937.)

festőművész

Az új Fővárosi Képtár premierje.

Néphava

1983 nov. 25.

CZIGÁNY DEZSŐ

emlitve ld.Mihályfi Ernő

Nagy Zoltán:M.E. hagyatéka.Szécsény,Kubinyi Ferenc Muzeum
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/34.sz.3.o.

tartozó helyiségek bérét a táblázatban sze-
A nem állami (szövetkezeti, magán) tulaj-
álló helyiségek közül az „A" építménycso-
szabadon állapítja meg azzal a megkötéssel,
resét nem haladhatja meg.

nűhelyt bérel. A műhely a „B" bérlemény-
m^2. Az állami tulajdonban álló bérlemény
i díj 1 166 Ft, nem állami tulajdonban álló

bérleti díjat nem állapít meg. A bér megál-

val kell igazolni. Ha a társaság telephelye az
olatos fűtési, világítási és telefonköltségek
hasonló költségeivel. A társasági tevékeny-
lon szét kell választani a tag költségeitől.
i a tag által a társaság létrejöttét követően
en kapott telefonszámlával. A két telefon-
fonköltsége a tagnak kifizethető és költség-
könyv bizonylatát meg kell őrizni.

CZIGÁNY DEZSŐ

emlitve ld. Márffy Ödön

Salamon Nándor: Dévényi-gyüjtemény. Esztergom, Balassa Bálint Muzeum

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 29. sz. 4. o.

CZIGÁNY DEZSŐ

említve

Sz.A.:József Attila és a képzőművészet.Kiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban

UJ TÜKÖR 1980/XVII/15.sz.24.o.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Téli táj, 1910-es évek repr.

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967.
53 .l.

M.N.K.

Czigány Dezső festő

1909-ben , mint a Nyergesujfalun formálodó társaság tagja kivált a MIÉNK-ből és részt vesz a Könyves Kálmán kiállitóhelyiségben rendezett Uj képek c. kiállitáson

7 képpel szerepelt a tárlaton,
Festőnő,
Intereur,
Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 74.1.

XXXXX Dezső festő
Czigány
A nagyváradi vándorkiállitáson sok képet vásárolnak tőle

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 60.l.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet, repr.

Nyolcak és Aktivisták Köre,

Székesfehérvár 1965.

MDK

Czigány Dezső

Gyermektemetés, repr.

Nyolcak és Aktivisták Köre,
Székesfehérvár 1965.

MDK

Czigány Dezső

Bucsu, szén

Tompa Kálmán gyüjteménye. Rippl Rónai Muz.

Kaposvár 1966 IV.

MDK

Csigány Dezső

Csendélet szoborral, o.

20. sz. M.festészet és szobrászat. M.Gal és Móra F.Muz. Szeged 1966.

MDK

Czigány Dezső

Gyermektemetés, o.

Ady Endre portréja, o.

Önarckép, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár

1965.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet szobrokkal, repr.

20.sz. M.festészet és szobrászat. N.Gal. és Móra F. Muz. Szeged 1966.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Müvét a Müvészeti és Muzeumi Direktórium megvásárolta / 1919/

Nő szabadban .

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 361.l.

Czigány Dezső festő M.D.A.

Magányos fa, 1910-es évek repr.

Pssuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 152.1.

Czigány Desző festő M.D.K.

Az 1909-1911-ig magukat "keresők"nek 1911-ben
Nyolcak-ra vál oztatott nevü művészcsoport tagja

Résztvesz a csoport 1909-es, 1911-es kiállitásán

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 7.l.

M.N.K.

Czigány Dezső festő

Az 1910-es évektől Ady Endre bohémtájaként a Három Holló kávéház /? / a törzshelye.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Akad. 1967. 17.l.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Önarckép, 1910 k. repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

34. l.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Gyermektemetés, 1910 k. repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. IV.t

38.1.

M.D.K.

Czigány Desző festő

Ady baráti köréhez tartozott

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 14.l.

M.D.k.

Czigány Dezső festő

Ady Endre portréja,1908 k. repr.

Passuth K.: A Nyolcak festőszete. Bp. 1967. 15.1.

Czigány Dezső festő

Téli táj,1910-es évek repr.

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 53.1.

Czigány Dezső festő

M.D.K.

Csendélet almákkal, edényekkel, 1910-es évek repr

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 145.l.

Czigány Dezső festő M.N.M.

Biboros önarckép,1917 k. repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

110.1.

Czigány Dezső festő

M.D.K.

Fikuszos csendélet, repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

36 l.

Czigány Dezső festő

M.D.K.

Csendélet, 1910-es évek, repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 71.l.

M.D.A.

Czigány Dezső festő

A MIÉNK második 1909-es tárlatán mint csatlakozó mutatkozik be

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 57.l.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Proletár művészziskola vezetője 1919-ben

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 127.l.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

A nyári festőművész és rajztanár átképző tanfolyam tanára 1919-ben

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 127.l.

Czigány Dezső, festő

Lukács György 1966-ban egy beszélgetésén Börsi István és Vezér Erzsébettel mondta, hogy jó barátságban volt Czigánnyal. 24.old

Beszélgetés Lukács Györggyel 16.old

Irodalmi Múzeum I. Emlékezések. - Szerk: Dr. Lakatos László. - Gyüjt. ös zeáll. a Petőfi Múz. dokumentációs csoportja Bp. 1967

Czigóny Dezső

A nagy élmény számára is Cézanne volt. Szilárdan komponált csendéletei, önportréi a cézanne-i elv szülöttei /Csendélet almákkal, edényekkel 1910 k./. Egy jelentős művén követ más utat, a gangnini dekorativitást ~~[illegible]~~ követi /Falusi temetés/.

Németh Lajos: Modern magyar [illegible], Corvina, 1968, 53. l.

M.D.K.

Czigány Dezső, festő (1883-1939)

nevét több helyen emliti a szerző ugyis, mint akire a franciák közül Cézanne és Gauguin voltak legnagyobb hatással, - ugyis mint az 1910-ben alakult „Nyolcak" csoportjának alapitó tagját, és több kiállitásával kapcsolatban.

B.Szij: Róbert Berény

Acta Historiae Artium, Bp.1966.TOm.XII.fasc.1-2.

155 - old.

M.D.K.

B.Szij: Róbert Berény

Acta Historiae Artium, Bp.1966.Tom.XII.Fasc.1-2.

old.

Czigány

A Nyolcak nevén híressé vált művészcsoport hagyja. Az 1909 és 1910 év fordulóján lépnek fel együttesen, abban az évadban amikor az új magyar művészetet egy hirtelen virágzás szenvedélyessége hatja át.

Demény János: Bartók Béla

Népművelés 1968/12

M.D.K.

Cézány Dezső, festő

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezet szerzője /Németh Lajos/, mint a „Nyolcak" egyik tagjáét, akire Cézanne volt nagy hatással; nem levelé Kokoschka is.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 195. old.

M.Dk

Czigány Dezső
festő

Baráti kapcsolatban volt
Tihanyi Lajossal.

Fodor Oszkár: A kétszár Tihanyi kép karatérése.
Élet és Irodalom, 1966. julius 2 - 10 lap

MDK.

Czigány Dezső

Kiállitási hirdás

Somogymegyei Néplap 1966 febr.8.

MDK.

Czigány Dezső

Pécsett található müveiről

Szolnokmegyei Néplap 1966 ápr.29.

Czigány Dezső
festő

M.D.Y.

Méltatás.

Dévényi Iván: Réth Alfréd
Műbeszet, 1966. november - 48 lap

Czigány Dezső

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Már ismert három nyugodt studiuma

8 órai Ujság
1930.XII.1.

Cigány Dezső

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

[illegible]
1930. VII. 21.

Czigány Dezső

festőművész

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Magyarország
1930.VII.21.

Czigány Dezső

Ady rajza

Uj Irás 1977-6-boritóIV

Czigány Dezső

Kertrészlet fehér ruhás nővel c. képe szerepelt a szegedi műgyüjtők kiállitásán.

Szelesi Zoltán - A szegedi műgyüjtők kiállitása; Műgyüjtő, 1971. 4. sz. 4o. l.

Czigány Dezső

Kertrészlet fehér ruhás nővel, olaj

Műgyüjtő, 1971. 4. sz. 4o. 1.

Czigány

A Julien Akadémiára jártak Párizsban csak a Nyolcak közül Berény, Czigány, Kernstok, Márffy, Pór. A száraz akadémizmusnak jeles része lehet abban, hogy az emlitettek hamarosan felfedezik az ujraélénkülő Párizs igazi arcát.

Bodri Ferenc: Perlrott Csaba Vilmos

Látóhatár 1970/7-8 761.old.

Czigány

A csoport tagjainak mindegyike ismerte és szerette Adyt, többen barátai is (Kernstok, Czigány, Márffy elsősorban) 1905-06 táján mindannyian megjárták Párizst, megülték Ady párizsi éjszakáinak asztalait; később a pesti Hárosz Hollóban vagy a Palermóban ugyanúgy...

Bodsi F.: Passuth Krisztina Nyolcak-könyvének margójára.

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1111. l.

M.D.K.

Czigány Dezső,festő
------ -

A Nyolcak csoportjához tartozott.522.o.Cézanne követője maradt./Csendélet,Önarckép.M.Nemzeti Galéria 523.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest,Minerva.1960

Czigány Dezső

"Menton"-ja, a szfőv.műgyüjteményének kiáll.-án
a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

Czigány Dezsó

"Menton"-ja, a szfóv.mágyüjtemányének kiáll.-án
a Mácsarnokban.

N.U.932.VI.17.

Czigány Dezső

Szerepel a KUT-ki állításán a Nemzeti Szalonban

Mi Magyarság 1937 IV. 4.

Czigány Dezső

Kezepel a KUT kiállításán

a Nemzeti Szalonban

Nemzeti Csirág 1937 IV. 4.

Czigány Dezső

festőművész

"Műterem" első kiállitása - Kossuth utcai helyiségében - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1935.II.2.

Czigány Dezső

festőművész

Műterem első kiállítása - Kossuth Lajos utcában - képével szerepel.

Magyarország
1935.II.6.

Czigány Derső, festő (1883-1939) M.D.K.

a „Nyolcar" csoportjának egyik alapító tagja, korai haláláig hű rajongója és követője maradt Cézanne-nak.

Antal Kampis; Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

305. old.

Czigány Dezső

Horváth Béla. Miért nép Czigány Dezső 1908-as Ady-képe? – Élet és Tudomány, 1966. 21. cóf. 26. sz. 1232-1234. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-284. l./

256. l.

Czigány Dezső
festő

A „Nyolcak" csoportjához tartozott.
Személye, jó barátságban volt A. Endrével, arcképét többször is megfestette.

Passath Krisztina: A Nyolcak forradalmasítói
Ú. Írás, Bp. 1968. X. 6. törekvése

Czigány Dezső

Az 1909-ben alakult Nyolcak tagja.

Németh Lajos: Modern magyar művészet Corvina 1968, 44. l.

Cigány

Említve

Oelmacher Anna: Kmetty János 80éve
Megyei Nemzet, Bp. 1969. sz. 23.

Czigány Dezső

Egy időre Cézanne-követő, de a cézanne-i gondolat
– organikus képépítés, architektonikus komponálás – csak
néhány művére jellemző.

Németh Lajos: Modern magyar művészet Corvina 1968, 48. l.

Czigány Dezső

Jó barátja volt Adynak, számos kiváló Ady-portrét festett.

Németh Lajos: Modern magyar művészet (Corvina, 1968, 55. l.

Czigány Dezső

Mánffyval együtt iskolás éveiket is Párizsban töltötték, de az akadémikus szellemű École-des-Beaux-Arts növendékei voltak.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina 1966, 47. l.

Czigány Dezső

Meghasonlott, s végzett magával.

Németh László: Modern magyar művészet könyve, 1968 76.l.

Czigány Dezső

Balatonfüreden többekkel /Ferenczy Noémi, Béni, Nemes Lampérth, Mánffy, Orbán, Pór, Ilitz, Tihanyi, Vedres/ együtt művésztelepet akart szervezni a Tanácsköztársaság alatt, s egyesült volna a Nyolcak és az aktivizmus törzsgárdája.

Németh Lajos: Modern magyar műszkál, Corvina, 1968 62. l.

Czigány Dezső
festő

A „Nyolcak" körébe tartozott

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 12-old.

CZIGÁNY Dezső

ECSERY Elemér: Czigány Dezső és a „nyolcak". =
Uj Magyarország, 1993. junius 1. 10. ill.

esegyháznak.

CZIGÁNY DEZSŐ

kat. 36.

20. sz.i magyar művészet

Dévényi Iván gyűjteményéből

Kanári Emlékmúzeum

1993 okt 9 - dec. 5.

Czigány Dezső

A századforduló egyik neves irója Kabos Ede baráti köréhez tartozott a müvész és az akkori jelesebb irók mellett Ady Endre, Berény Róbert, Csáth Géza, Weiner Leó, Reinitz Béla. Kabos Ede leánya Kabos Ilonka zongoramüvésznő Londonból hazalátogatott és ebből az alkalomból kereste fel Gách Marianne, aki "Emlékek Adyról" cimmel ir arról, hogy Kabos Ilonka londoni otthonában több festményt őriz Berény Róberttől és Czigány Dezsőtől. A beszélgetés során elmondja, hogy a két müvésztől származó festményeket a magyar államra hagyja.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. szept. 30.
XVI. évf. 40. sz. 11. lap.

Czigány Dezső

Czigány Dezsőt önarchipe kép-
viseli a Devényi gyűjtemény-
ben.

Sabarnon Nándor: Devényi Iván mű gyűjteménye.
Művészet, 1971. ápr. 1 lis - 2 lap.

Czigány Dezső

festménye is látható lesz a Veres Pálné u 4/6 sz. Ady Muzeumban

Magyar Hirlap 1976/243 me

Cigány Dezső, író

FEHÉR DEZSŐ (1869–1935): író, újságíró; a Nagyváradi Napló alapítója. Ennek a lapnak volt munkatársa, majd segédszerkesztője Ady Endre. ~ adta ki Ady publicisztikai munkáinak első kötetét is 1927-ben. (Czigány Dezső Ady-portréja)

— : Kislexikon

1314.

XXXII/42.

Élet és Tudomány, Bp. 1977. okt. 21.

Czigany Dezső festő

--

Czigany Dezső: "Ady Endre arcképe", c.möve. rekete repr. 330.old

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ert. 1974. XIII. 4.sz

Czigány Dezső

„Téli táj" (1910 k.) c. Zejse
Cenlitve

Passuth Krisztina: Tihanyi Lajos

Acta Historiae Artium 1974/1-2
125-149. p.

Czigány Dezső, festő

--

Czigánytól némiképp eltérően Berény tenében is, festésze
ben is a legfrissebb aramlatokhoz kapcsolódott. Korán megismerkedett, ha igaz korabban, mint Kernstok, Weiner Leoval, kitől később zeneszerzést tanult s már 6909 előtt Barókkal.. A Nyolcakból ő állt vele a le szorosabb kapcsolatban. 328.old. 14-15.jegyz

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv. Tört. Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Czigány Dezső, festő

--

Czigány Dezső jó csellista is volt. Ezzel jóditotta meg Ady Endrét, akit két évvel később, itthon több iz ben is megfestett. 328. old. 12-jegyz

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328. old

Müv. Tört. Ért. 1974. XIII. 4. sz. Bp.

Czigány Dezső, festő

L. (Ámos)

— festők — — — 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. szept. 4.

Czigány Dezső, festő

Czigány Dezső: Önarckép", c. műve. Fekete repr. 329. old

Horváth Béla: Bartók és a N olcsk 328. old

Műv. Tört. Ért. 1974. XIII. 4. sz. Bp.

Czigány Dezső

Dombrovszky-Szatmári László orosz származásu festőművészről ir Ujházy György: "Budapest és Páris a mai modern művészet bölcsője" cimmel. Zebegényben az uj művésztelepen dolgozik a művész. Ugyanitt él és dolgozik Berény Róbert, Szőnyi István, Medveczky Jenő, Vass Elemér, Czigány Dezső, akinek köszönheti, hogy felismerte és megtalálta az utat művészi fejlődéséhez, magyarrá vált, magyar állampolgár lett.
Ujházy György részletes beszámolóját lásd: Dombrovszky-Szatmári László nevénél.

Délibáb, Bp. 1935. juli.13. IX. évf. 29. sz. 20-22. lap.

Czigány Decső

Méltatás.

H. Gy.: Barna Miklós szerzeszai.
Tükör, 1977. május 22 - 3 lap.

Czigány Dezső, grafikus

Lovász Attila.

Kristóf Károly: Ady-könyvek a centenáriumra 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977. aug. 6.

Czigány Dezső, festőművész

1977. január végén nyitja meg kapuit a Petőfi Irodalmi Múzeum Ady Emlékmúzeuma a Veres Pálné u. 4-6. sz. házban. Itt lakott a költő feleségével 1917. őszétől haláláig, 1919. jan. 27-ig. Csinszka szobájának falán láthók Czigány Dezső, Tihanyi Lajos, Rippl-Rónai József alkotásai.

Sára Péter: Ady Emlékmúzeum a Veres Pálné utcában.

Budapest, 1977. 1. 22. old.

Czigány Dezső

"Csendélet almiakkal"

" (repro)

Bajár Iván: Milyen és milyen lehetne a...

Tribor, 1977 junius 5 - 24 lap.

CZIGANY DEZSÖ, festö

ANagybánya a magyar festészetben", c.kiállitást rendezt
tek, de hogy például Czigánynak, Tihanyinak, a Nyolcak-fé.
le konstruktivizmusa, vagy Czóbelnek a ripplrónaias sze
cessziós egészalakos portréja hogy jön Nagybanyahoz,
arra logikus valasz nehezen adható. 95.old

KOROKNAY GYULA: A nyiregyházi képzőművészeti élet
1971 első felében 93.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1971. VI. 3.sz.

Czigány Dezső Festőművész

A Katona József Múzeumban megnyílt a Nagybányai Művésztelep kiállítása. — A művész egy, vagy több nyarat töltött a telepen.

Heltai Nándor: A Nagybányai Művésztelep alkotóinak szép kiállítása.

Petőfi Népe, 1976. okt. 24.

Czigány Dezső, festő

L.: Máriffy Gödön

(hanangozó) Töttámadt a kötő otthona 2

Esti Hirlap, Bn. 1977, febr. 10

Czigány Dezső, festő

L.: Korbay Géza

6.

Dr. Nagy K.: Egy emléktáblá ....

Esti Hírlap, Bp. 1977. jan. 7.

Czigány Dénes

vol 2

Kállai, Ernst:

Zum Wesen der ungarischen Kunst.

Forum - 1938. 216. l.

MDK

Czigány Dezsö, festö

Tájkép.
Nizzai táj.

MKT.-Tavasz kiáll. 1928. Kat. 11.1.

Czigány Dezső

Ady portréja az 1988-as kiállitáson nagy visszhangot váltott ki.

Alföld 1977/11/1o9
Laczkó András: Ady és Rippl Rónai

Czigány Dezső festő "D."

Résztvesz a Müvészház 1914-es nagy kiállitásán

Passuth K.: A "yolcak festészete, Bp. 1967, 100.l .

Czigány Derső

Szerepel a „Nyolcak és aktivisták" c. kiállításon Székesfehérvárott

Jelenkor 1966 I. n. 60 old.

Czigány Dezső

rád
z

Táb (Párismagyarjai 80 l. (83)
ri k. kuvarok kiel földön
é. n.

Fenti Párisban Jaques Emil
Blanche-nak volt
jeles tanítványa.

Czigány Dezső

festette Zuboly arc-
képét a Budapest
Ujságiró-Egyesület
részére

Zuboly könyve.

Bányai Elemér vá-
logatott munkái
Bp. 1916. 277. l

ZSIDÓ KULTUSZTÁRGY,
függő.
XVIII. század.

FELTÁMADÁS,
függő dombormű.
XVIII. század.
Réz, 9 cm.

TRÓNOLÓ KRISZTUS,
balra nőalak, jobbra magyar címer.
Magyar munka, XVIII. század.
Trébelt réz, mag. 7 cm.

KERESZT,
négy darab.
XVIII. század.
Réz, 8·5, 8, 5·8 és 5·4 cm.

SZENT PÉTER,
dombormű.
XVIII. század.
Réz, mag. 10·5 cm.

KOPPANTÓ,
vésett jelenettel.
XVIII. század.
Réz, hossza 20 cm.

KÉS ÉS VILLA
tűzcsiholó szerszámmal.
XVIII. század.
Réz.

Czigány Dezső

írott

Lyka K.: Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig. Bp. 1953

76. 81. l.

MAGYAR RÉGÉSZETI MÜVÉSZETTÖR
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
Budapest, IX., Üllői-út 33

É R T E

LUDGER ALSCHER professzor 19
az Eötvös Lóránd Tudományegy
meghirdetett előadása technik

a Műcsarnok /Hősök-tere/ elő
litásra, a fenti időpontban.

Budapest, 1953. november 21.

Czigány Dezső

festő

Uj Nemzedék. 1921.okt.23. (A Százados-uti müvésztelepen csak maguknak dolgoznak a szobrászok.)

Czigány Dezső

Elektr.

Szefeltlex .527.1.

Czigány Dezső

cvid

Tábl Párismary 83. l.

Czigány Dezső

l.

Szabad Művészet

1948 4. sz. 134. l.
136. l.

kép

DARVAS PÁL

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSE
ANTIQUARIUMA

BUDAPEST, I.,
KRISZTINA-TÉR 3.

METSZETEK — KÉPEK

KÖLCSÖNKÖNYVTÁR

UJ és RÉGI **TANKÖNYVEK**
AZ ORSZÁG ÖSSZES ISKOLÁIBA

TELEFON: 316809

Feeha
C
mas
a
benyu
lain

Ibay. Kir
Kellős és Körökkalasuju Unnelerin
Bamfejtőjege
Budapest

Czigány Dersö

Revái XX. 121 l.

XXI. 238

C. F. SCHULZ & CO.
BUCH- UND KUNSTANTIQUARIAT
PLAUEN I. V.
*

PLAUEN VOGTLAND 9 5 31 13-14 1

Deutsches Reich 5 Pf 5

Kunstgewerbemuseum,

Budapest IX

Ungarn

Illöt ut 33/37.

Czigány Dersö

vod

Relle Pál: Akik-
kel találkoztam.
Kernstok Károly.
Világ 1947. dec. 7.

áttanulmányozása után elhatározta, hogy részben saját tapasztalatai alapján egy távlattani munkát ir. E könyvet ugyan nem irta meg, de 1839-ben , mikor székfoglalóját tartotta az Akadémián, kedvenc tárgyáról : A festészeti távlattani visszaélések és általanokról értekezett.

Az 1836-38 év tele folytonos munkában telt el, s ez annyira kimeritette, hogy orvosai tanácsára Előpatakon keresett gyógyulást. Innen a közeli Dálnokra édes anyjához is ellátogatott, majd Sáromberkére indult, hova gróf Teleki Ferencné hivta meg nehány arckép megfestésére. A különös fogadtatás és furcsa bánásmód, amelyben részesitették, igen bántotta, s már vissza akart fordulni, mikor Bánffy

Czigány Dezső

l.

Pog Wien 1948

16. l.

100 Jahre mag.
bildende Kunst
Wien 1948

lékek

ttságának

Budapest. -

VI. Andrássy út 65 szám. -

ak karbantartására a gödöllői kir. adóhi=
ona ellátmány felhasználásáról szóló és
et számlát láttamozás és felülvizsgáltatás

Czigány Dersö

U. 1984.

Fenti és Szilasi Boriska,
nichai dr. Szilasi
Móric egyetemi
tanár leánya
házasságot
kötöttek.

Pesti Hirlap

1917 márc.
21. (Házasság.)

elnök

82

zdésének és befeje-
öltött idő aránvos
szerinti feljegyzését,
málata indokolt és

3.	"	"	3 és fél napidij,á
4.	"	21.	Mint 1. tételnél
5.	"	22.	" 2. "
6.	"	"	Másfél napidij á 1
7.	"	28.	Mint 1. tételnél
8.	"	29.	" 2. "
9.	"	"	Két napidij á 1
10.	május	15.	Mint 1. tételnél
11.	"	17.	" 2. "
12.	"	"	2 és fél napidij
13.	jún.	6.	Mint 1.tételnél
14.	"	11.	" 2. "
15.	"	"	5 és fél napidij á
			Átvitel :

Czigany Dezső

und

Kállai Ernő

52, 53. P.

Malerei in Ungarn.

(Vgl. Biermann: Die bildende Kunst in Europa. Bd II.) Leipzig 1925

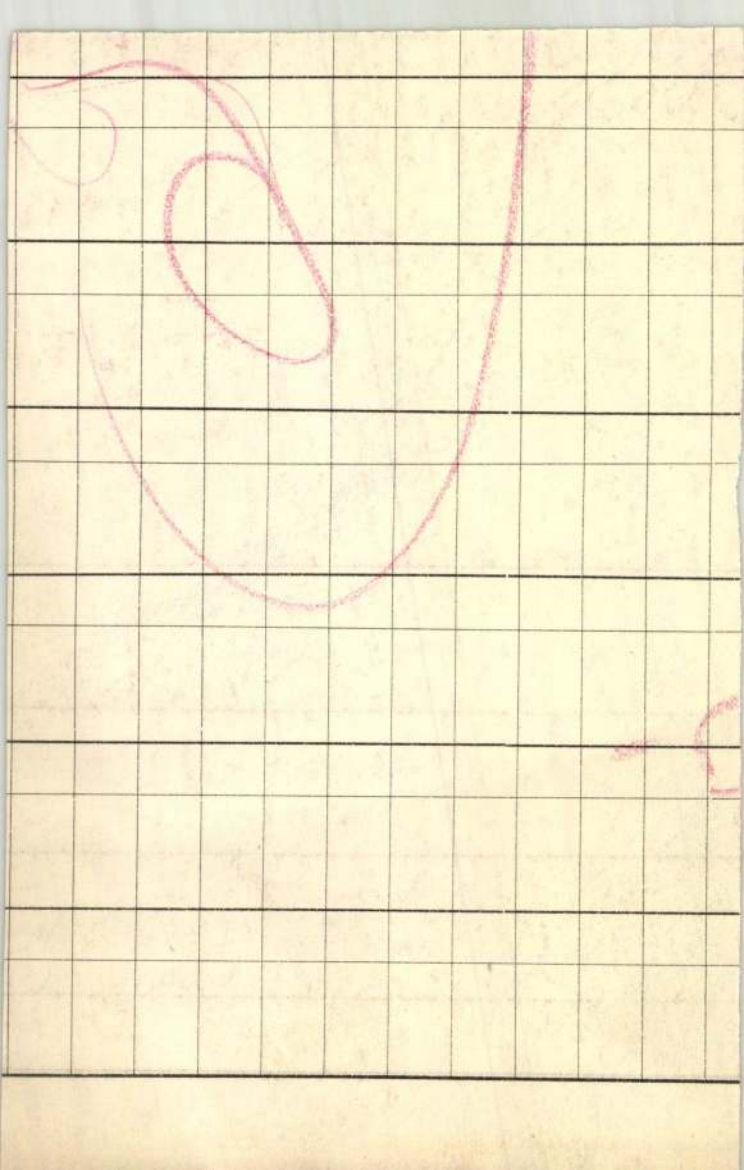

Czigány Dezső

Fův. képt

Szőllő
Magányos fa
Csendélet I-III., of
Gŭarckép I-III
Menton
Tájkép I-II
akt
Téli táj
Fikuszos csendélet

Tanulmány, part

Csendélet szoborral
Nő csellóval
Tenger pálmákkal
Mezőn
Hazafelé
Fasor

of

Gŭarckép, szénr

539. 1.

79676 szám.

F e l h i v

hogy a jövő évre szüksége

két az egyes jegyek kiál

alaku fényképekkel együtt

Budapesten, 1902

A mini

Czigány Dezső

festőművész

[illegible] - képzőművészeti [illegible] - [illegible] -
[illegible] - képével szerepel.

[illegible]
1930.VII.[illegible].

Czigány Dezső

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.
Három, már látott studiuma

Magyar Hirlap
1930.XII.21.

Czigány

A morgalom távlatadó és stiláris előkészítéseben... különösen nagy jelentősége van, Párizsnak, Céranne... rehabilitációjának vagy a már említett ifteni morgalmaknak. A nyolc festőből öt tanul a Julien Akadémián (Berény, Czigány, Kernstok, Márffy és Pór) és egy kivételével (Kernstok) mindannyian Jean Paul Laurens növendékei.

Bodri F.: Passuth Krisztina Nyolcak-könyvének margójára.

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec., 1112. l.

Origány Dezső

vrch

– Ki-kicsoda?

132. l.

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Czigány Dezső

vod

Keleti Ujság (Ko-
lozsvár) 1938.
jan. 1. jan. 2.

MDK

Cigány Dezső
Női fej, olaj

Szent György Céh IX. auk. 1911. nov.
1 22 1.

M.D.K.

Czigány Dezső
festő

70) Táj
71) Tükörbe néző akt
(Somogymegyei Muzeum)

Egyéb kortulajdonból elvesszett műtárgyak jegyzéke.
Budapest, 1952.

5 l.

MÜVTÖRT.DOK.

CZIGÁNY DEZSŐ festő

Irodalmi Ujság 1954.okt.16.7.o.

MÜVTÖRT.DOK.

CZIGÁNY REZSŐ

Magyar Nemzet 1949.III.1.4.o.

Beszámoló

MÜVTÖRT.DOK.

CZIGÁNY DEZSŐ festő

Béke és Szabadság 1952.47.XI.21.15.1.

M.D.K.

Czigány Dezső
festő

Méltatás.

Magyar Nemzet, 1939. aug. 20
Dutka Mária: A magyar grafika és éremművészet
8 l

Cigány Dezső MDK

1883-1937

A MIÉNK első kiallitásán /1908/ szerepelt "Munkás" c. képe.
Az első világháboru előtt a Nyolcak müvei is felvettek szecessziós vonásokat.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században. Bp.1959.4o.l.

MDK

Czigány Dezső

Studie
Das Tal

Katalog der Ausstellung ung. Maler. Berlin,
1910. 10 1.

R. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő

1901-ben Nagybányán tartózkodott

Réti Bp. 1954. 325. l.

M.D.K

Origány Persó
festő

Miltatás.

Telepy Katalin: A debreceni Déri Múzeum képtára
Művészet, 1960. október. – 20 lap.

M. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő

1903-ban Nagybányán a Hobodis-kola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l

Czigány Dezső festő M.D.K.

Müvei a Szazados uti müvésztelep jubileumi kiállitásán

Három kiállitás

Szerszám- és Gépipar 1965. jan. 25.

MDK

Czigány Dezsö, festö

Nöi fej. Olf.

Szent György Céh VIII. művészeti aukciója.
1911 okt. 17.1.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Müvei a kiállitáson

Sárvári Márta: A Százados uti müvésztelep jubileumi kiállitása a Nemzeti Galériában
Magyar Nemzet 1965. jan. 20. 1.

Czigány Dersö festőművész.

8 órai Ujság.
1927. XI. 16., 7.
(: Hir. :)

Czigány Dezső festő

Pesti Hirlap. 1926. márc. 30. 7

t. j. Megmyilt a Kut kiállítása

az Ernst-muzeumban

Czigány festö.

Népszava.1924.V.11. 4.l.

Cigány Dezsö festö.

Mübarát.1922.II.117.l.

Festészet.

" Ady Endre " festette Czigány Dezsö.

Béke és Szabadság.1952.47.sz.nov.21.15.

Czigány festö.

ARS UNA. 1923/24. II. évf. 202-203. l.

Czigány Dezső festő

Magyar Csillag. 1944 III. 1.

IV. évf. 5. sz. 310-311. o.

Farkas Zoltán: kiállítások.

Festészet, 1900-1919 - Önállo táblakép - Akt-tanulmány

C z i g á n y Dezső:
Akt
/A Müvészház kiállitásán,
1914/

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
137-141.

Czigány Dezső festő

Népszava XXXVII.1909 dec.31.
309 sz. 5 lap.
Uj képek. v.d.= Várnai Dániel

C z i g á n y /Dezső / festő

A Müvészház kiállitása
1914

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
137-141.

Czigány Dezső festőművész

Népszava XXXV.évf.1907 jun.5.
133 sz. 6 lap.

Fiatal magyarok.

Czigány Dezső festőművész

Népszava XXXV.évf.1907 május 3.
105 sz. 7 lap.

Tavaszi kiállitás a Mü-
csarnokban.

Czigány (Dezső?) XX. sz.

festő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 243. l.

Új Képek Kiállítása Könyves Kálmánnál.

Czigány Dezső festő

Népszava XXXVII.1909 dec.31.
309 sz. 5 lap.
Uj képek. v.d.= Várnai Dániel

Táblakép. „Apostol", Czigány

Pesti Hirlap. 1926. márc. 30. 7

t. j. Magyarország kut. kiállítása

az Ernst-mezeumban

Czigány Dénő hagyaléki kiállítása 1944. Bp.

- Magyar Csillag. 1944 III. l.

IV. évf. 5. sz. 310-311. o.
Farkas Zoltán: kiállítások.

Festészet (1900–1919) – Önálló Táblakép

Czigány (Dezső?)

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 243. l.

Uj képek kiállítása Könyves Kálmánnál.

MDK

Czigány Dezső

festőművész

az 1919 j l. 10.- szept. 10.ig tartandó nyári rajztmár és festőművész átképző tanfolyamra tanári kinevezést kapott. /

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 183.o.

Czigány

MDK

szerepelt a kiállításon, mely jul 31-én zárt.

Szucsák Elemér: Művész és közönség. Kiállítás Hajdúszoboszlón.
Hajdúbihar megyei Népujság. 1963. aug. 11.

Czigány Dezső, 1883-1937.

Csendélet, olaj
Fikuszos csendélet, olaj
Magányos fa, olaj

Czigány Dezső
A müvész arcképe, olaj

Magyar Képzőművészet Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 3 l.

Grigány Dezső festő

Élet és Irodalom II. 19. n. 1958 máj. 9.

MDK

Grigány Dezső festő

Női akt korsóval.

Gr. Andrássy D.-Alap tul.
Repr. 80.

A magyar akt-kiállítás albuma. Önmeáll
Lyka-Majovszky-Petrovics. Bp. 1926. 80, 159.

Czigány Dersö Jestö

Magyar Nemzet XI. 1955 nov. 4. 5.

M.D.K.

Czigány Dezső /1883-193..

134. Tájkép. Olajf. 75x64 vászon.
135. Ady Endre arcképe. Olajf. 76x61.5 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 10. l.

MK

Péter András: A hónap kiállításai. Tükör, 1936. nov.

Czigány Dezső

MDK

Fogány Kálmán: Sóta a téli tájaton. A Lakás, III. évf. 11.sz. 174 l.

MDK

Cigány Dezső, festöm.

finom szines csendéletekkel szerepel.

Czigány Dezsö, festör. MDK

2. Akt. Olf.
4. Csendélet. Olf.

KMT 1915/16 téli kiáll. Kat. 31.old.
Szabad müvészek csoportja.

MDK

Czigány Dezső

Műve a kiállitáson.

Gerő Ödön: Az akt kiállitás.

Magyar Művészet, 1925. 386.l.

MDK

Czigány Dezső

Tárlatok. Képzőművészet 1931. márc. 65.l.

MDK

Cigány Dezsö, festöm.

Szerzetes -e a müvész sajátos stilusának egyik legsikerültebb terméke.

X.-XIII. terem.-Műcsarnok.
Képzőművészet. 1931. 37.sz. 44.1.

-1-

Czigány Dezső, festő M.D.K.

a tragikus sorsu festő, aki 1937 utolsó napjára virradó hajnalon szörnyű módon leszámolt életével és családjával is, meghitt, meleg barátságban volt Ady Endrével, akiről hat arcképet festett és egyet rajzolt. A legjelentékenyebb melyet a főváros szerzett meg, a második világháborúban elpusztult. Szerző egy érdekes és kevéssé ismert (szintén elpusztult).

Horváth Béla: "Én mámor-fejedelem"
Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf.
2-3. sz. 165-167. old.

M.D.K.

Czigány Derső, festő

... Ady arcképről és annak keletkezéséről is, mely Adyt a „mámor-fejedelem" egész lényének csodálatos megnyilatkozásával ábrázolja. A művész eg borozgatás körben támadt hirtelen unprésszió hatása alatt vetette vászonra a fejét öklére támasztó, eltorzult arcu költőt. „Rendkívül sikerült, érdekes, de kegyetlen kép - írta róla Ady - Valósággal leleplezés, majdnem karikatura."

Horváth Béla: "Én mámor-fejedelem"
Művészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf.
2-3. sz. 165-167 old. 1. ábra

Ж.Д.К.

MDK

Czigány Dezső

Murányi-Kovács E.: Csendes ünnep a Nemzeti Galériában. Népszabadság 1962. jan. 17. 9.l.

Czigány Dezső, festő MDK

Nagybányától indultak el a Nyolcak erős egyéniségei, mint Czigány Dezső is.

-r-r: ... a kor lelke mozdult bennük... 2

ESTI HIRLAP, bp. 1963. jan. 7.

Czigány Dezső

MDK

Bibornok, olf.

Műcsarnok 1916 tavaszi tárlat

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1916. Tavaszi tárlat

Czigány Dezső

MIK

Férfialak, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Czigány Dezső

MDK

Éneklő barát, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

MDK

Czigány Dezső

Képzőművészet 1932. 52. sz. 154.l.

Czigány Dersö

neve e mlitve

Művészettörténeti Értesitö 1972

44, 138-140 old.

Czigány Dezső

A „Nyolcak" tagjaként említve

Népszava, 1974. máj. 19. 102 erf. 115 sz. 8 p.

Czigány Dezső

Századunk magyar festészetében a művész tulajdonított kiemelt fontosságot a tárgyakkal szövetkező önvallomásnak.

Losonci Miklós: Pest megye tájai a vásznakon.
Pestmegyei Hírlap, 1973. ápr. 28.

Szigány [ ]. Jegyző

Neve a Modern Magyar képtár (Pécs) plakátján.

– : A pécsi képzőművészet kistükre (14.)
285–288.

JELENKOR, Pécs, 1972. március XV/3.

Czigány Dezső, festő

Megemlítve.

T.T.: Képtár Kapuszárott 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973 aug. 27.

Czigány Dezső „festő"

Hiánypótlás az albumból.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti kezdetek
– Magyar festészet ..... 548–553.

JELENKOR, Pécs, 1972. június

XV
6.

1+
2

Czigány [Dezső], Jestő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
– Picasso 683 - 687.

JELENKOR, Pécs, 1973. júl.-aug. XVI 7-8.

Czigány Dezső

Ifjonti, vad erejét dicséri a kritika, mely megmutatkozik a müvész stilizált aktjában, a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitáson, melyről Tövis: M.I.É.N.K. cimmel számol be, a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1909. febr. 21. XX. évf. 8. sz. 138-139. lap.

Czigány Dezső

A "müvészet főrendiházának" nevezi a Mücsarnokot Tövis: "A tavaszi kiállitás" c. beszámolójában, s ezzel kapcsolatban közli, hogy a MIÉNK, bár számarányra kicsiny, de értékben eddig is a leggazdagabb csoportja volt a magyar müvészetnek, a napokban tagjai közé avatott harmincegy müvészt, -huszonegy festőt és tiz szobrászt- s igy közel hatvan főre erősödött, ami müvészetpolitikai kérdésekben számbelileg is megadja neki ezután a döntő s sulyt , mely esztétikai valőrje révén eddig is joggal megillette volna.
Az uj MIÉNK tagok:
Galimberti Sándor, Gulácsy Lajos, Herrer Caesar, Jávor Pál, Katona Nándor, Koszta József,

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf.
15. sz. 255-256. lap.

Czigány Dezső

/Boruth Andor/

Körösfői Kriesch Aladár, Márk Lajos,/Mihalik Dániel, Nagy Sándor, Nyilassy Sándor, Olgyay Ferenc, Perlmutter Izsák, Pór Bertalan, Szlányi Lajos,Thorma János, Ujváry Ignác, Zemplényi Tivadar, Zombory Lajos festőművészek.
Beck Ö. Fülöp, Gách István, Gárdos Aladár, Kallós Ede, Ligeti Miklós, Pásztor János, Simay Imre, Szamovolszky Ödön, Telcs Ede, Vedres Márk szobrászmüvészek.
A cél, a Mücsarnok visszahóditása, s ehhez képest más szemekkel kell nézni ezentul a MIÉNK-et. Helyet kell adniok a modern müvészet képviselőinek, akik bevonulnak a Mücsarnokba, s igy a jó müvek is olyan bőviben lesznek, mint most a rosszak..

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf. 15. sz. 255-256. lap.

Czigány Dezső

abb/
"A legfiatal/művészet" c.-mel /Y-"/-sign.-val a Művészet c. rovat ismerteti a Könyves Kálmán Müintézetben rendezett kiállitást, ahol a legfiatalabb müvészek szerepelnek: Gulácsy Lajos, Márffy Ödön, Halász-Hradil Elemér, Egry József, Erdei Viktor, Mikola András, Perlrott-Csaba Vilmos. Az érdekes kiállitáson látszik azlegfiatalabb müvészgárda tiltakozása a régi ellen, de mint a beszámoló kifejti, ez még nem az uj, a modern müvészet. Az egés tárlaton az a föltünő, hogy mennyire elhatalmasodott rajtuk a nagy ujitók hatása: Gauguin Cézanne, s ennek következtében mennyire egyformák, Gulácsy Lajos kivételével valamennyien„a nagy ujitók szuggesztióinak rabjai.."
A HÉT, Bp. 19o7. juni. 9. XVIII. évf.
23. sz. 398. lap.

Czigány Dezső

Alighogy a szabadban való festés meghonosodott hazánkban, a nagybányai festőiskola letelepedése után, még tíz év sem telt el, amikor az újítok szerkezetesen kezdtek képet komponálni a képzőművészet élére a „Nyolcak" kerültek, melynek tagja volt a művész.

Pogány Ö. Gábor: Kernstok Károly centenáriumán.

Népszava, 1974. máj. 19.

Czigány Dezső"

az 1909-ben alakult „Nyolcak" műcsz-
csoportnak tagja.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc
stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973
13352

8691

Csigány Dezső
festő

Alkotásai a Szabadkai Magyar Galériában is láthatók.

Béla Duranci: Modern magyar képtár Szabadkán.
MŰVÉSZET, 1973.január - 38.oldal

Czigány Dezső

Nem tudni, hogy a müvész humorosan, vagy csend
életszerüen akar-hatni azzal, hogy önarckép-
pein politikai elveivel, talán éppen az ellen-
kező módon, barátcsuhában ábrázolja képmását,
irja kritikájában Felvinczi Takács Zoltán: "A
téli tárlat II." cimmel.

A HÉT, Bp. 1919. febr. 2.
XXX. évf. 5. sz. 74-75. lap.

Czigány Dezső
festő

1. "Archép" (repro)

Bela Duranci: Modern magyar képtár Szabadkán.
MŰVÉSZET, 1973.január - 38.oldal

én. Tamás Cigány D

1930 okt Önarckép XI

1934 dec. (53)

két cigrus
Szöllők
külváros
) vírf

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS IGAZGATÓSÁGA
498 1929. szám
Érk. 1929. év dec. 23. n.

osztálytanácsos.

A hivata

m

Czigány Dezső

l.

F.)

Lehel Gulácsy Lajos

dekadens festő 1922

17 l.

30. l.

BUDAPEST
940 JUL -8 -7
LKd 4 LKd

BUDAPEST
940 JUL -8 14
LKd 4 LKd

MDK

Czigány Dezsö,

1901-ben az iskolához tartozott.

/A Hollósy-iskola ideje./1896-1901./ 77.1.

MDK

Czigány Dezsö,

1903-ban az iskolában dolgozott
Iskolán kivül 1906-ban dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 79.l.

MDK

Czigány Dezső festő

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

lo 1.

Czigány Bezső
Férfi alak, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 15 l.

MDK

Czigány Dezső

Adyval való barátsága

Vigilia,1955.jul.XIX.évf.7.sz. 386.l.-Dévényi Iván: Ady és az uj magyar képzőművészet.385-388.l.

Czigány Dezsö, festör. MDK

"Akt" c. olajfestményével az Erzsébetvárosi Kaszinó 500 koronás akt -díját nyerte el.

Az 1915/16.évi téli tárlat eredményei.
Müvészet.1916. 41,42.l.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép. 1899.
szén, 440x350 mm. MNG. Ltsz.: F.K. 7849

Magyar Nemzeti Galéria. Nagybányai Festők.
Budapest 1962. Kat. 51.1.

MDK

Czigány Dezső

Akt. 1910 körül
o.,v. 145x99.5 cm. MNG Ltsz.: F.K. 6194

Csendélet.
o.,v. 48x52 cm. Mgt.Bpest.

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962.Kat. 23.1.

MDK

Czigány Dezső

Fasoros út
o.,v. 62x50 cm. Türr Istvan Múzeum.Baja.
Ltsz.: 52.493.1.

Gyermektemetés
o.,k. 60.5x77 cm. MNG letét.L.U.58.28

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962.Kat. 23.1.

MDK

Czigány Dezső

Hazafelé
o.,v. 50x63.5 cm. MNG Ltsz.: F.K. 9272.

Önarckép
o.,v. 75.5x62 cm. MNG Ltsz.: F.K.10.146

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962.Kat.24.1.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Művei a kiállitáson

Ady-portré

Dutka Mária:XX. századi művek budapesti magán-gyüjteményekből a Nemzeti Galéri uj kiállitásán

Magyar Nemzet 1963. julius 7. 8.l.

MDK

Czigány Dezső

Gyermektemetés c. festm. repr.

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962. Kat.

MDK

Czigány Dezső

Arckép, repr.

KMT. 1912. tav. kiáll. kat.

Czigány Dezső MDK

A v eréb, olf.

Mücsarnok 19o4. tavaszi kiáll.

Czigány Dezső festő M.D.K.

A "fauves" ok követője

Prukner Pál: Czóbel Béla

Pest megyei Hirlap 1963. szeptember 1 . 5.1.

mdk

Czigány Dezső

Ady portréja a kiállításon

– dor XX Századi Magyar Művészet
Népművelés 1963, 8. sz

33. L

Grigány Dezső
festő

M.D.K.

A „Nyolcak" festőcsoport tagja volt.

Deák Csóka: Berény
Művészet, 1963. október – 12 kép.

Czigány Dezső MDK

A Nyolcak tagja. A konstruktiv irány első magyar képviselői.
Első kiállitásuk 1909. dec. A Könyves Kálmán Szalonban "Uj képek" cimen.
Együttes kiállitásuk /Czóbel Béla nélkül/ 1911. ápr. a Nemzeti Szalonban.

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar müvészete. I. Konstruktiv törekvések. Müvészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.73-89.l.

77.l.

Czigány Dezső

MEK

Az MEK által a Nemzeti Szalonban rendezett 1957 évi kiállításon szerepelt.

DÁVID KATALIN: A XX. századi magyar művészete. 1. Konstruktív törekvések. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 73-89. 87.l.

Czigány Dezső

MDK

A Nyolcak-nak a Nemzeti Szalonban 1912. novemberében rendezett kiállitásán csak négyen vettek részt/Czóbel,Czigány,Kernstok,Márffy O./ és meghivottként Fémes Beck Vilmos.

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar művészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960.73-89.l.

77. l.

Kirimi

Czigány Dezső festőmúvész

Irodalmi Újság, 1954. okt. 16. 7. old.

Czigány Dezső.

Hollósy Simon iskolája. /Emlékezések és levelek/:
A Mübarát 1922.II.évf.169-179 l.

Cigány Desső

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

WU 1931. II. 22.

Cigány dezső

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiálltásán.

EK 1931. II. 24.

Cigány Dezső
festő

M.D.K.

Egy csendélete szerepel a tárlaton.

Telepy Katalin: A XX. századi magyar festészet . . .
Művészet, 1969. január - 31 lap

MDK

Cigány Dezső, festő

A Nyolcak egyike.

—: A Nyolcak festészete 2

ESTI HIRLAP B[illegible], 1967. dec. 30.

Cigány Dezső festőművész

Magyar postimpressionisták kiállitása - képével vesz részt

Esti Kurir 1931.X.2.

Cigány Dezső, festő

kerepel

↓

—: Nyugat - emlékkiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban 7.

Népszabadság Bp. 1971. okt. 15.

Cigány Dezső

Kesztrészlet fehérsuhás nővel c.

Lépe (emi)

Szerepel a Szepedi Műpyjtők

Klubja II. Táslatán

Táslatról Táslatra

TV

1971 VIII. 24

Cigány Dezső festőművész

Magyar Posztimpresszionisták kiállitása"Könyves Kálmán" Arany János utcai termében - képével vesz részt

Pesti Hirlap 1931.X.

Cigány Dezső festőművész

Magyar Posztimpresszionisták kiállitása - Könyves Kálmán r.t.Arany János utcai kiállitási termében - képével szerepel.

Nemzeti Ujság 1931.X.2.

Cigány Dezső

Prágában megnyílt a nagybányai művésztelep alapítóinak és folytatóinak műveinek kiállítása. – Az 1896-ban az egykori erdélyi Nagybányán létrejött festőiskola második nemzedék körét alkották a Párizsban tanuló fiatalok: Czóbel, Perlott-Csaba, Tihanyi, Cigány és társaik. – „Magános fa" c. alkotása szerepel a kiállításon. (említve)

Barsi Imre: Nagybánya Prágai Premierje.

Új Szó, 1975. jan. 31.

MDK

Czigány Dezsö, festö

Ady Endre.
Az öreg.

Bp.Mücs.-OMKT Nemz.képzömüv.kiáll. /Rend.M.Kir.Vall.
és Közokt. Min./1933 ápr.19-máj.25. Kép.tm. 13.1.

MDK

Czigány Dezsö, festö

A müvész arcképe. Olf.

MK.Seg.Biz. Müv. Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat. 3.1.
Szépm.Muz.

MDK

Czigány Dezső

Tájkép, o.

Ady Endre arck., o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952

Művészeti Lexikon

igu képei témáját /Szérü, Zaharka,
aratás, Nyár, 182o-as évek vége,
ir/. E művei a plein air előfutárának
ségén művészeti iskolát létesitett
y tehetségek számára. -- Irod. A.N.
a, 1955; Markova V.: V. Bp., 1966.

Kovanecz Ilona

M.D.K.

Czigány Dezső festő

A MIENK -ből kivált nyolc festő / NXolcak/ egyike

Zolnay László: Márffy, Bp. 1966. 10. l.

Czigány Dezső

MDK

Két nő, repr.

Pécs, 1964. Modern magyar képtár

Czigány Dezső MDK

Nő csellóval, olf.

Pécs, 1964 Modern magyar képtár

MDK

Czigány Dezső

Táj, o.

Tükörbe néző akt, o.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Czigány Dezső

Kerustok Károly nyergesújfalusi kertjében örökítette meg a felrödunai tájat.

Zolnay Lánló - Lettrich Edit: Esztergom. h.n., é.n. - 295 l., 162 t. (Panoráma.) - 126. l.

Czigány Dezső, festőművész

A Magyar Nemzeti Galériában reprezentatív kiállítás nyílt a századelő két jelentős hazai művészcsoportjának alkotásaiból. – A Nyolcak művészcsoport 1909-ben alakult Berény R., Czigány D., Czóbel B., Kernstok K., Márffy Ö., Orbán D., Tór B., Tihanyi L., részvételével.

Czigány Dezső: „Nő tükör előtt" c. (repr.)

Vas Népe. 1981. márc. 29.

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

nevét a „Nyolcak" alapító tagjai körött említi:

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev. és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina

17. old.

Czigány Dezső MDK

Bucsu, szén p.34x25 cm.

Veszprém,1965.Tona Kálmán képzőn.gyűjteménye kiáll.

Czigány Dezső (1883-193..)

Tájkép.
Olj f. 75x64 vászon. Ltsz: 749. Sign.

Ady Endre arcképe.
Olj f. 76x61.5 vászon. Ltsz: 921. Sign. 903.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Czigány Derső

Önarcképe nekrológ a KUT
kiállításán a Nemzeti Szalon-
ban (emlitve)

Pesti Hirlap 1937 XI. 21.

Czigány Dezső

Szerepel a KUT jubiláris kiállítás-
ján a Nemzeti szalonban

Pesti Napló 1937 XI. 21

Czigány Dezső
Arcképtanulmány

Könyves Kálmán 103. kiállítás. 2 l.

SZIRÁK /Voit/ 13

Teleki-sirbolt.

Jellege: későbarokk, épült 1

Külseje: Az evangélikus temp
négyzetes alaprajzu épület,
előreugró rizalit részben ru
mas befelé hajló ivből alkot
félkörös záródással. (1000 Ft)
Belseje: Bent a bejárattal s
epitáfium, magyar és latinny
amely szerint Roth Tamás és
állittatta: A.R.S. MDCCLXXXI

Az epitáfium oromzatán
kel, vázákkal közrefogott Va
oldalán két háromnegyed élet

Czigány Dezső
Éneklő barát, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 14 l.

Czigány Dezső, festő

Ady barátja volt. Hosszabb ideig élt s dolgozott a művéntelepen.

– : Ötven éves a házados úti művéntelep

10. l

Bp. 1961. szept. 28.

NÉPSZABADSÁG

Cigány Dezső

Szerepel a Kut kiállításán a Szalonban

Magyarság 1937 IV. 3

Czigány Desső

szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

NU 1933. IV. 20.

Czigány Dezső

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. 1933. IV. 20.

Czigány Desső

szerepelt az I. nemzeti kiállításon.

8 órai. Újság 1933. IV. 20.

Czigány Dezső

szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. H. 1933. IV. 19.

Czigány Dezső

Szerepel a KVT Szállításán a Nemzeti Szalonban

Nemzeti Csipog 1938 X. 30

Czigány Dezső

Művével részt vett a Nemzeti Szalonban rendezett KUT kiállításon.

Kiemelik provencei tájképeit.

m. o. 934. XII. 2.
Est. 934. XII. 2. N. Ú. 934. XII. 2.

M.D.K

Csigány Dezső
festő

Barna kiállásnak volt a
tanára.

Ecsery Elemér: Kiállítások. A dolgozó emberi segítségével
Művészet, 1961. június. — 38 l.

A.C.H

MDK

Czigány Dezső
festő

képei a Művészház kiállításán.

Bálint Aladár: Művészet körből
Grafikai Szemle 1914 okt. 2 sz. 38 l

MDK

Czigány Dezső
képei

Ady Kiállitáson szereplő munkák

Esti Hirlap 273 sz. 1957. nov. 21 2 old.

Czigány Versö, festö

M.D.K.

egyike volt azoknak, aki - bár kezdetben Nagybányán dolgozott - szembefordult annak impresszionizmusával és a 8-ak müvészetének inkább konstruktiv irányzatához csatlakoz~~tak~~ott.

Pataki D.: Etienne Szőnyi. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc. 1-2. 115.old.

Csigány Dezső
festő

M.D.K.

Adyról több ízben készített portrét.
+ Ady Endre (repro) portré.

Horváth Béla: Ady Endre ismeretlen arcképe
Művészet, 1961. szeptember — 10 l

M.D.K.

Czigány Dezső /1883-1937/

70. Táj. Olajf. 34x27
71. Tükörbe néző akt. Olajf. 59x52

Elvesztek. /Somogymegyei Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
5. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Czigány Dezső
festo

M.D.V.

Műveiről.

— 41 l
Művészet, 1961. január – 1 szám.

Czigány Dezső, 1883-1937

Tájkép

Magy. művészet, 1800-tól. Szépm.Muz. 1949.
11. 1.

MDK

Czigány Dezső

Házaspár, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
12o. 1.

MNK

Czigány Dezső

Tájkép, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

118 l.

MDK

Czigány Dezső festmőm.

Genthon: A magy. festőmüv.tört. A Szépmüv. könyve. Bp. 194o. 1981-2 l.

MDK

Czigány Dezső

Repr:

" Csendélet"

DÁVID KATALIN: A XX.század magyar művészete.
I. Konstruktiv törekvések.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.73-89.l.

75.l. 1. kép.

Czigány Dezső

festőművész

MEK

500. K. segélyt kapott aKözoktatásügyi Népbiztosság Müvészeti Osztályától. 1919 áprilisában.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 174.o.

Czigány Dezső

Kieselbach (7h, 89)

1997. szept. 19.

FEHÉR György (Weisz György) magyar grafikusr
Az 1934 és 1942 között működött Szocialista Képző
kiállításain. Főként linóleummetszeteket, emellett eg
kiadvány-címlapokat tervezett, amelyeken a munkás
alkotásai a József Attila-költészete, illetve e költésze
illusztrációk. Erőteljes komponáltság, tömör megfog
Irodalom: Művészeti Lexikon 2. köt.; ARADI N. (s
Képzőművészek Csoportjának dokumentumai, Bp.
322, 379, 387, 429, 455.; KONTHA S. (szerk.), M
543, 563, 869.

Czigány Dezső, festőművész (1883–1937)

az Ady behozta „új idők újdalai" a képzőművészeket is, magukkal ragadták. Nyolcfestő: Kernstok K., Berény R., Pór B., Tihanyi L., Czigány D., Czóbel B., Márffy Ö., Orbán D., — 1909-ben „Új Képek" c. kiállítást rendeztek a lipsesti Könyves Kálmán Szalonban, majd 1911-ben a „Nyolcak" elnevezéssel a másodikat a Nemzeti Szalonban, 1912-ben még egy harmadikat is. De mivel inkább a tiltakozás hozta őket össze, a csoport pár év múlva felbomlott.

Ádám András: Miért szép?
Élet és Tudomány, 1984. aug. 10.

Czigány Dezső, festőművész (1883–1937).

Kürti Katalin a Déry Muzeum művészettörténésze nagyarányú gyűjtő munkába kezdett, 6 évvel ezelőtt Kernstok Károlynak a „Virradat" c. művét is olcsón tudta megszerezni. Legutóbb Czigány Dezsőnek egy önarcképét és a XX. sz.-i alkotóktól sikerült, egy pár remekművet ajándékozás útján is megszereznie. (említve).

Képek és szobrok között.

1984. VII. 5. 3-ik műsor, 20.10 (J. Á.).

Czigány

Festő

Heitler L.: Művének, műnek és mű-
gyűjtők

Jelenkor 965 9 sz. 857 l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányut

. . . . . .

MDK

Czigány

Szabad Művészet 1912. I. évf. 21. sz.

le - D. K.

CZIGÁNY

A " Nyolcak" művészcsoport tagja

Dutka Mária: A Nyolcak és az Aktivisták
Grafikai kiállitás a Nemzeti Galériában
Magyar Nemzet 1962. február 4. 9.l.

MDK

Czigány

Falus Elek. Magyar Művészet 1933. 8. sz.
232.1.

Czigány Dezső ~~[illegible]~~ festő

Czigány Dezső első Ady-arcképéről

Czigány Dezsőt Ady Párizsban ismerte meg. Azért is szerette őt, mert művészien játszott mélyhegedűn. Ezerkilencszázhétben Pesten is felkereste, hogy hegedüljön neki. Czigány szívesen tett eleget kérésének. Egy idő múlva csak Ady arcát figyelte és letette a brácsát. Ecsetet vett a kezébe és elkezdte Ady arcát festeni.

Czigány több ismert portrét is festett Adyról Budapesten. A *Vér és Arany* első kiadásában közölt szénrajzot ennek az első arcmásnak az alapján vetette papírra.

Ez a szépiával festett első arckép annyira megtetszett Adynak, hogy mindjárt megkérte, adja neki Czigány. Ő örömmel dedikálta a kép bal felső sarkában: „Adynak Czigány Dezső 1907." A művészettörténészek előtt ez az Ady-arckép eddig ismeretlen volt. Egy másik képnek tulajdonították azt a szerepet, amit valójában ez töltött be.

Ady a neki adott képet elvitte magával Párizsba és Léda asszony lakásában a falra akasztotta, mert ez tetszett neki is a legjobban.

Ady azzal a kikötéssel hagyta Lédánál, hogy a kép saját tulajdona marad. Ha összevesznek, akkor elviszi magával. Ez többször is megtörtént, ahogy Bölöni is megírta. Hanem az *Elbocsátó szép üzenet* megírása után Ady, aki akkor Pesten volt, már restellte visszakérni a képet.

Léda halála után Diósy Ödön ajándékba adta ezt az Ady-portrét egyik unokahugának Nagyváradon. Én ott láttam nála, 1942-ben.

A második világháború zürzavarában a kép elkerült Váradról és sajnálatosan elkallódott. Közel négy évtizeden át senki sem tudta, hol lehet. Rejtőzéséből nemrég bukkant fel. Földházi Gyula műgyűjtő, miután a Nemzeti Galériában a kép valódiságát megállapították, megvette. Nekem csak letétbe engedte át azzal, hogy amíg élek, nálam marad.

Adynak ez az arcmása — szerintem — tökéletesen ábrázolja őt. Azt a harmincéves Adyt, akinek — ez a zenéből születet remekmű — minden külsőség nélkül a leglényegét örökíti meg; az ő mindent látó szemével — lángesze sugárzásában.

A többi Czigány-kép közül azért is ezt szerette Ady a legjobban, mert az ő legbelső valóját zseniálisan tükrözi.

Hálás vagyok a Sorsnak, hogy ez a sugárzó képmás Ady halálának éppen a hatvanötödik évfordulóján került az én szobám falára. Az volt az érzésem, hogy Ady láthatatlan keze irányította hozzám.

Ez a Czigány alkotta Ady-arcmás először az Állami Gorkij Könyvtárban, az én századik születésnapom alkalmával rendezett kiállításon volt nyilvánosan látható.

Bács-Kiskun megye Tanácsának itt köszönöm meg, hogy a Katona József Múzeumnak életművemet bemutató kiállítását is ennek az Ady-arcképnek a fénye sugározza be. Kecskeméten majd végleges és méltó helyét kapja meg.

Azért vettem le szobám faláról, és azért mondtam le erről a képről, hogy minél előbb közkinccsé váljék.

Dénes Zsófia

Dénes Zs

Élet és

15.

XXIX/11

…ltöztünk ki ide. Így hamarabb …szejön a lakásravaló, kevesebb …kiadás. És higgye el az elvtárs, …gy ezt a toldalékot már így vet…m a telekkel — tíz évnél régeb…n épült.

Mint megtudom, a rendeletek …erint a tíz évnél régebbi építési …tség — ha nem fedezik fel — el…ül. De a hatósági közeget nem …het félrevezetni. Körüljárja a há…t, és mintha csak filmbéli nyo…ozó volna, diadalmasan mutat a …ton alapfal egy pontjára: — Hát … maga szerint mi? — És a zsa…ódeszkához annak idején hoz…agadhatott sörösüveg címkére

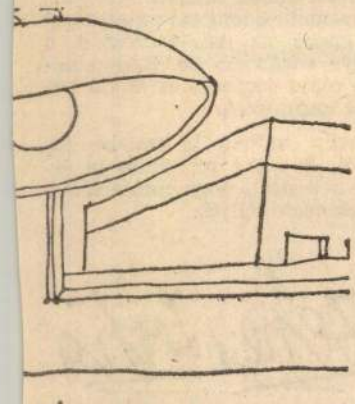

— Öt éve csodálatos városrendezési tervet készítettünk. Minden a helyén volt benne: lakótelep, ipartelep, zöldövezet, városközpont. Természetesen mindegyik övezetben hagytunk helyet a bővítésre. Itt építési tilalom van, a többi helyen meg korlátozás, vagyis csak azt és ott lehet építeni, ami a tervben szerepel, amit a város jóváhagyott. Volt közszemle, társadalmi vita.

— A terv elkészítése óta változtak a viszonyok, átrendeződtek az erőforrások, lelassult az iparosítás, csökkentek az állami beruházások.

— Ezért adtunk új megbízást a tervezőknek, már készül az új, a mindent átfogó rendezési koncepció. Az új tervet is egyeztetjük majd mindenkivel, megvitatjuk minden fórumon, bemutatjuk a lakosságnak, és — a lakosság választott testülete — a tanácsülés fogja majd jóváhagyni.

— Mikor lehet a még el nem készült tervvel egybehangzóan *most* építkezni?

— Öt-hat év múlva. A tervet jól meg kell fontolni, előzetes vizsgálatokat kell végezni. — lesz vagy nyolcvan kiló a dokumentáció. Amíg az új el nem készül, a mostani az érvényes. És bírságolunk, ha kell, mert az állam felelősséggel tartozik polgárainak. Oka van

MDK

Czigány

Lengyel G: Berlini kiáll. mérlege. Nyugat, 1910. ápr. 1. 440-4. o.

MDK

Cigány

Helikon kiáll. ápr.3o.

Mübarát 1922. II.117.1.

MDK.

Czigány Dezső

Müvei a pécsi Modern Magyar Képtárban

Dunántuli Napló 1965 juni.241.láp 5.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép

M.festészet haladó hagyományai. Főv.Képtár,1951.

MDK

Czigány Dezső

repr.:

Önarckép

M.festészet haladó hagyományai. Főv. Képtár
1951.

MDK

Czigány Dezső

Gyermektemetés, of.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

M D K

Czigány Dezső

Ady, festm.

Dési-Huber István Kör Kiállitása 1949.

M D K

Czigány Dezső

Csendélet, festm.

Dési-Huber István Kör kiállitása 1949.

Czigány Dezső, festő

M Dk

Egy eddig ismeretlen olajfestménye: ifjú Ady-ról készített portréja került a Petőfi Irodalmi Múzeum arckép-gyűjteményébe.

–: Kulturális hírek

8. l

NÉPSZABADSÁG, Sz. 1962. nov. 29.

100

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938.

Csendélet, of.

Édesanyám, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.
15-16 l.

Craigmy Desse, 1883-1938.

Secondfleet, of.

Edessanyém, of.

Liverdal Rural, 1938, 4.sk.ea. 65.ea.
15-16 l.

Czigány Dezső, festő M.D.K.

Rippl-Rónai, Egry, Márffy és Perlrott „nevével induló fiatalabb művének kibontakozása" felé terelődik a figyelem.

Perneczky Géza: Tiz esztendő a magyar képzőművészeti kritika hőskorából

Művészettörténeti Értesitő, 1965.XIV.évf. 3.sz.

181. old.

MDK.

Czigány Dezső

Kiállitási kritika

Müvészet 1965 nov. lap 43.

Czigány Dezső, festő MDL

A Nyolcak egyike.

Rózsa Gyula: A politikus népség 7

NÉPSZABADSÁG, B. 1965. okt. 31.

Czigány Dezső
festő

M.D.K.

A pécsi Janus Pannonius Museum-
ban van a művész „Ő u archép"-e.

Kárs Éva: A pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményei
Művészet, 1965. november – 42 kap.

Czigány Dezső, festő (1883-1939)

M.D.K.

a „Nyolcak" csoportjának egyik tagja, Céranne hagományait követte és főleg csendéleteret festett.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiad-, Bp. 1968.

940 old.

Czigány Dezső

Jestő

Irod

z

Krück I. 195. l.

Skandináv - államok II. 184.

Czigány Dezső

wód

Lázár Béla

Tizenhárom magyar festő. Bpest, 1912

34. l.

Czigány Dezső

cód.

Lengyel Géza. A berlini kiállítás már-loge. Nyugat 1910. ápr. 1.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES A
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZÓNYI IST

A fentnevezett magya
egybetömörülve szépm
külföldön s eréven fej
vészet egy kétségtele
megvalósitása érdekéb
kézi szinezésü, sorsz
kőrajz gyüjtemény köz
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi f
ára 9 műlappal együtt
Midőn eme nem csekély
Nagyságod nagybecsü

Czigány Dezső

prod

Lyka Károly:

A Nyolcak.

Uj Idők

1911. I. 470. (.

Fémes Beck : Bronz-arbor

(1046 l. a.)

Pór Bertelsen : Komponeret-tav

Czigány Dezső

lásd

Lex Magy Társ

106. b. l.

MTL

Czigány Dezső

Művészet 1915. 471.

(A tóli tárlat)

~~Magyar Művészet~~

~~1925. 204/386~~

Erzsébetvárosi

kaszinó díját

kapta „Akt"-jára

Ezüsttanyér 1686-ból, a zemplém ref. egyház tulajd. V. 9.

Czigány Dezső, festőművész

A Magyar Nemzeti Galériában látható a századelő két jelentős művészcsoportjának, a Nyolcaknak, és az Aktivistáknak alkotásaiból összeállított kiállítása.
A Nyolcak: Berény Robert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan, Tihanyi Lajos.

Dunántúli Napló, 1981. ápr. 19.

Czigány Dersö

festö

vród

Péter II

159. l.

162. l.

A m. mův. Tört.

II. k. 1930

Áttörtszélű tányérok, fajánszból,
alakokkal. 3 drb. Német, XVIII. sz.

Czigány Dezső (1883-1937)

Utcarészlet o. v. 55 x 67. j. l. balra: Czigány

Kikiáltási ár: 8000 Ft.

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Czigány Dezső (1883-1937)

„Utcarészlet" o. v. 55 x 67.

J. l. b.: Czigány Kikiáltási ár: 8000 Ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Czigány Perró (1883-1937)

Önarchép O. fa. 51x50

J. f. j.: Czigány

T. á. 4000 ft.

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

M. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő

(1883 – 1937)

A „Nyolcak" művészcsoport egyik alapítója (1911)

Művészettörténeti Á B C Bp. 1961. 262, 312, 527, 544. l.

Czigány Dezső (1883 jun. 1. - 1937)

Bp-en mileteti. Apja bádogos mester. München ben Gysis nél és Holósynál, majd Párisban, és Nagybányán tanult.

1903: szentvett a Nemzeti Szalon öni tárlatán. 1908: MIÉNK tárlatán „Munkás" c. képe

1911: Nagybányai testők, 1914: Művénház tárlatán nezepelt.

Vigilia, 1963, 7 n., 442 old

Czigány Dezső

2

A Nyolcak tagja volt.
Jó barátja Adynak, vselkörni
és Ludott. 1910-ben pörkét
festett Pablo Casals-ról.
Nevezetes még Révész Béla
pörbéja. Nem ismertétel,
anyagi gondjai voltak.
Kegyhatmóban öngyilkos lett

Vigilia, 1963, 7n., 442 old.

Czigány Dezső

-3-

Végrendelétében azt kívánta, hogy műveit - önarcképeinek kivételével - semmisítsék meg - a megbízatást azonban Bekény nem teljesítette, s a műveket 1944-ban az „Alkotás művészházban kiállították

Vigilia, 1963, 7 n., 443 old.

Czigány Derső 4

Művei:
A kardinális, A zenelő bakát, Éneklő nekrétes, Önarcképek, balatoni, rekegényi, riviérai provencei tájak, csendéletek, aktok.

Vigilia, 1963, 7 n., 443 old.

Czigány Dezső

képpel a KUT kiállításán a
Nemzeti Szalonban

Pesti Napló 1937 IV. 9

Czigány Dezső festő M.D.K.

Csendélet / 1910-es évek / r pr.

A Százados uti Művésztelep
Népmüvelés 1965 . márc.

Czigány Dezső festő M.D.K.

A telepen dolgozott

50 éves a Szazados uti müvésztelep

"agy ar Hirek 1959. márc. 1.

Czigány Dezső

MDK

Csendélet

Műcsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Cigány Dezső festő M.N.K.

Müvei a kiállitáson

A Százados uti müvésztelep 50 éves jubileumi kiállitása a Nemzeti Galériában

Vasa 1965. febr.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Müvei a jubiláris kiállitáson

Otevenéves a Százados uti Müvésztelep

Ország Világ 1965. jan. 27.

Czigány Dezső

Kiáltit

8 óú. 1930. X. 14.

Csigány Dezső

Kiállít

E. K. 1930. X. 15.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Műve a kiállításon

Perneczky Géza: A Nyolcak és aktivisták köre
Kiállítás Székesfehérváron
Magyar Nemzet 1965. október 23. 4.l.

Czigány Dezső festő M.D.K.

A művésztelepen dolgozott

/havas/ A Százados uti művésztelep 50 éve

Népszava, 1965. jan. 31.

Czigány Dezső

Kiábít

Ujsóp 1930. X. 12.

Szigáty Dezső

Kiállít

P.H. 1930. X. 12.

Czigány Dezső

Kiállít

Mo. 1930. X. 12.

Czigány Dezső.

Kiákit

Est 1930. X. 12.

Cigány Dezső, festőm.

megvilágosodott szineivel uj utra tért.

A KUT. kiáll. a Nemz. Szal.-ban. -Nemz. Ujs. 1934. dec. 28.1.

MDK

Cigány Dezső

Tájkép

M. Művészek kiáll. Váci u. 1919. dec.

M.D.K.

Czigány Dezső
festő –

A Nyolcak irányát a leg-
következetesebben megőrizte.

Baki Mihlós: Orbán Dezső
Művészet, 1964. dec. – 28 lap

M.D.K.

Czigány Dezső
festő

Az „Uj Képek" kiállítás kata-
logusának címlapján szere
szerepel 1909-ben.

Horváth Béla: Megjegyzések Dévény Iván Keresztek
Károly életutja című cikkéhez
1 lap.

Czigány Dezső

Művei nekrológnak a szárados
uti művészteleg emlékkiállítása

Ornág Világ 1965, 4 sz. 21 old.

MDK

Czigány Dezső

Ady-portréja

Artner T.: Mügyüjtők kincsei a Galériában.
Népszabadság 1963. jul. 31. 8.l.

MDK

Czigány Dezső

Berény Róbert és a Nyolcak. Magyar Nemzet 1963. okt. 30. 4.l.

MDK

Czigány Dezső

Rózsa M.: A Nemzeti Szalon uj palotája. Budapesti Napló 1907. 59. sz.

MDK

Czigány Dezső

d.-: A téli tárlat. Művészet 1915. 439.1.

MDK

Czigány Dezső

"Akt" olf. c. müvét megvásárolták, az 1915/16. téli tárlaton.

Müvészet 1916. 37.o.

Czigány Dezső, festő

M Dk

A Nyolcakhoz számított Czigány Dezső Nagybányán már a második nemzedékhez tartozik.

Murányi-Kovács Endre: Nagybányai festők kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. 8. l.
NÉPSZABADSÁG, bn. 1963. jan. 23.

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

és Kárffy Ödön tájképein rendszerint az út képezi a kompozíciós tengelyét, mely hol kitölti az egész képfelületet s elvész a mélyben egy merész rövidüléssel, hol gyengéden kigyózva elveszti zárt geometrikus formáját.

Kr.Passuth: Les "Huit".
Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

303. old.

M.D.K.

Czigány Derső, festő

tájképein előforduló henger-alaku fatörzseket, szerző Léger-nek „Nus dans la forêt" c. 1910-ben festett képével hozza összefüggésbe, és megállapítja, hogy a „Fauves" csoport irányzata is erős hatással volt a „Nyolcakra".

Kr.Passuth: Les "Huit". Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

305.old.

Czigány Dersö, festö

M.D.K.

Berény Róberttel egetemben. a csendéletek terén teljes mértékben Cézanne utait követte: a megváltoztathatatlan rendben, együttesben ábrázolt élettelen tárgyak éppen egmáshoz való viszonyuk meghatározottsága révén váltak a, művész konstruktív világszemléletének kifejezőivé, melyben a véletlennek nincs helye.

Kr.Passuth: Les "Huit". Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

308. old.

M.D.K.

Czigány Dersö, festö

Képein erösen érezhetö a perspektiva: az elötérben lévö dolgok – mondhatni – akadály nélkül futnak a mélybe s igy a három sík organikus egészet alkot. A sünetet illetöleg, a tájképeken nemcsak azoknál a mesterekhél lelhetö fel Nagybánya

./.

Kr.Passuth: Les "Huit". Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

305. old.

M.D.K.

Czigány Dersö, festö

... hatása, azik egy ideig ott festettek (Czigány, Tihanyi, Márffy, Czóbel), hanem a nagy sötétzöld felületek iránti elöszeretet azoknál is jelentkezik, akik elkerültek ezt a várost. Mintha az avantgardista magyar piktura akkor sem tudna megszabadulni Nagybánya hatása alól, amikor szembe helyezkedik vele.

Kr. Passuth: Les "huit". Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

305.dd

M.D.K.

Czigány Derső, festő

tájképein a hárak csak másodrendű szerepet játszanak, a fatörzseket viszont hengeresre formálja, miáltal szabályossá alakítja azt, amit a természet szabálytalanra teremtett.

Kr.Passuth: Les "Huit".
Acta Historiae Artium. Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4.

304. old.

M.D.K.

Cigány Dersö, festő

„Önarchépének" reprodukciója (háttérben berámázott nagbányai táj)

Kr.Passuth: Les "Huit". Acta Historiae Artium.
Bp.1962. Tom.VIII. Fasc.3-4. 305. old.

Czigány Dezső

Csendélet (1910-es évek).

Festmény, reprodukció.

Népművelés, 1965 3. sz. 39. l.

Czigány Dezső

festő

Ady-portréja (egyik) a „Vér és arany"

Ady-kötet 1908-as kiadásában található.

Bodri Ferenc: Szőnyi István

Látóhatár, 1969. III-IV. 340.

Czigány Dezső

1907-ben festette az Ady-portrét.

Németh Lajos: Modern magyar művészet
Corvina 1965

Gigány Dezső (1883-1939)

Ady Endre (olajfestmény, sepkó)
Ismeretlen helyen van

Kiss Sándor: Magyarország történetének
képeskönyve 1869-1945 (Bp. 1969)

148 old.

Szigady Dezső

Emlékére

Thorma János centenáriuma Magyar
Nemzeti Bp. 1970 jul. 12.

Czigány Dezső

szerepel az alábbi tárlaton

Csernai József: Tanadalmi festők kiállítása Várpalotán

Veszprémi N. 1969 IV. 13

Csigány Dezső
festő

A „Nyolcak" csoportjához
tartozott.

Pogány Ö. Gábor: Pór Bertalan
Művészet, 1970. október – 5 lap.

Czigány Dezső, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárban, a Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjteményben szerepel Czigánynak, a "Nyolcak egyik tagjának kissé komor hangulatú, "Csellós nő"-je. 181.old

SARKADINÉ, HÍRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Czigány Dezső, festő

1964-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megvásárolta a művésznek "Önarckép" c. festményét. 51. kép. 224. old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

CZigány Dezső,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár.Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:

CZIGÁNY DEZSŐ: "Nő oselló".Vászon,olaj.68+53 cm. Jelzés nélkül.Ltsz:57-140. 184.old

SARKADINÉ,HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1961.Pécs,1962

Czigány Dezső,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárban a Nyolcak és az Aktivisták müvé zetét kitünő müvek reprezentálják.Köztük Czigánynak korabeli müvei is. 226.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Czigány Dezső, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárnak Dr. Gegesi Kiss Pál gyűjteményéből sok művet ajándékozott Forgács Hann Erzsébet emlékgyűjt./Czigány baráti köréhez tartozott. 221.old .Egy művel szerepel

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar képtár története
Új szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

MDK

Czigány Dezső, Jestő

Szerepel Bajomi Lázár Endre kötetében. (A Montparnasse)

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika

552-557. l

JELENKOR, Pécs. 1970. június

XIII/6.

Czigány Dezső, festő

megemlíthe

Thury Zsuzsa: Hellaiek 58–68

Új Tráz, Budapest, 1983 dec. XXIII/12

Czigány Dezső, festőművész

Gyarapszik a pécsi Janus Pannonius Múzeum Képzőművészeti gyűjteménye. Az idei beszerzések közül igen fontos alkotásnak számít Czigány Dezső, Galimberti Sándor egy-egy műve.

Dunántúli Napló, 1981. okt. 1.

Czigány

Ma és Tett címmel tárlat nyilt a római Berberini palotában ,melyen a művész alkotása is szerepelt.

Magyar Hirlap 1980/6/26/8

Csigány Dezső festőművész

A Magyar Nemzeti Galériában reprezentatív kiállítás nyílt a századelő két jelentős hazai művészcsoportjának alkotásaiból. – A Nyolcak művészcsoportot 1909-ben alakult egy korábban alakult művészcsoportból, a MIÉNK-ből alakult váltak ki a művészek, kik között Berény Róbert, Csigány Dezső is voltak.

Nyolcak és aktivitások.
Nőlap (Veszprém), 1981. ápr. 4.

Czigány Dezső, festőművész (1883-1937)

A Bartók '32 Galériában a Hazafias Népfront Művészek és Barátainak Köre tagjainak feltve, őrzött kincseiből válogatták a tárlat anyagát. Az idén tájképeiket láthatjuk, melyek mind a XX. századból valók. A műnekben van valami közös és ez a „víz." Czigány Dezső a szájnát és hidját örökítette meg. /említve/.

ab a: Tájképek magángyűjteményekből.

Pesti Műsor, 1981. máj. 27.

Czigány Dezső, festőművész

„Ady" c. műve (repr.)

Gergely Mihály: Társadalom és művészet.
Magyar Hírek. 1981. máj. 30.

Czigány Dezső festőművész

Hazaérkezett európai körutjáról a „Nyolcak és aktivisták" c. kiállítás. Az a Nyolc művész, akinek munkásságához ahhoz az elvek fűződnek, amelyet ma „Nyolcak csoport"jának neveznek, tartoznak: Kerstok Károly, Bevény Róbert, Czóbel Béla, Tihanyi Lajos, Czigány Dezső, Orbán Dezső, Márffy Ödön, Pór Bertalan.

Czigány Dezső, Orbán Dezső szintén igen fontos képekhez fűződik a magyar festészet XX. századi történetében.

Stúdió '81

1981. I. 20. Televízió 21.00

Czigány Dezső, festőművész

A Nyolcak nevű művészcsoport tagjai a képzőművészetben jelentették a századelőn a magyar progressziót. Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos a legmodernebb eredmények befogadására tették alkalmassá a magyar piktúrát és részesei voltak azoknak a szellemi áramlatoknak, amelyek már a Magyar Tanácsköztársaságot készítették elő.

Pest Megyei Hírlap, 1981. febr. 8.

Czigány Dezső

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

Czigány

Márffy Ödön festőtársa

Magyar Nemzet 1958. III. 6.

Czigány Dezső. festőművész

A művészek segélyezésével, a műtárgyak vásárlásával a direktórium Pogány elnöksége idején mintegy két hétig foglalkozott. A művek nagy része művészettörténeti jelentőségű alkotás. A művész festményei ma is megbecsült múzeumi tárgyak a direktóriumi vásárlások anyagából.

Szabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán, Kritika, Budapest, 1979. 3.

Czigány Dezső, festőművész

A Magyar Nemzeti Galériában a napokban nyílt nagyszabású tárlat állandó anyag, évekig várja látogatóit. – Kernstok, Czigány és Czóbel – a Nyolcak köréből – művek szerepelnek a tárlatan.

Lasonci Miklós: az újkori magyar képzőművészet.

Pest Megyei Hírlap, 1949. júl. 17.

Czigány Dezső, festő

L. Kernstok Károly

P. hüvs]: A magyar avantajarde ... 15.

Népszabadság, Bp. 1981. márc. 1.

Czigány Dezső (Bp. 1883 - Bp. 1937)

„Csendélet" o. karton 53,5 x 40 cm J. l. l. Czigány
kikiáltási ár: 12000 ft.

„Szent Sebestyén" (Önarckép) · o.v. 86 x 68 cm
J. l. l. Czigány D. (Restaurált) Védett:
kikiáltási ár: 10000 ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981. december

Origány Dezső: Festőművész

Képzőművészeti Szabad-
egyetem: okt. 2-3.

a Nyolcak: (Berény Róbert, Origány Dezső,
Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy
Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan,
Tihanyi Lajos.)

a Magyar Nemzeti Galéria Programja,
1980. október.

Ozigány Dezső, festőművész

1908-ban Nagyváradon szerepelt Mánffy Ödön néhány műve Kernstok Károly, Ozigány Dezső, Czóbel Béla és mások képeinek a társaságában.

Szíj Béla: Mánffy Ödön művészete.
Élet és tudomány, Budapest, 1979. márc. 16.

Czigány Dezső, festőművész

A Magyar Nemzeti Galériában reprezentatív kiállítás nyílt a századelő két jelentős hazai művészcsoportjának alkotásaiból. – A Nyolcak művészcsoport 1909-ben alakult Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Pór Bertalan és Tihanyi Lajos részvételével.

Zalai Hírlap, 1981. márc. 29. 7. old.

Czigány Dezső festőművész (1883–1937).

Nemrégiben avatták fel a Kecskeméti Galériát, rendkívül gazdag anyagot láthatunk, hibátlan rendezésben. Szigorúan és jól válogattak, így van mit kiállítani az állandó gyűjtemény igényével. Igazán pompás ciklust láthatunk Mednyánszky, Nagy István, Nemes Lampérth, Czigány Dezső, Tornyai, Koszta műveiből és igazi alkotásokat, nem melléktermékeket Egry életművéből.

Losonczi Miklós: Országos intézmény vidéken.
Dunántúli Napló, 1984. jan. 4.

Czigány Dezső festőművész

Orbán Dezső 1939 ota el Ausztráliában, a művész száz éves. Most nyílik kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. — A Nyolcak csoportjának tagjai először 1909-ben mutatkoztak be, Orbán Dezső mellett Berény Róbert, Kernstok Károly, Pór Bertalan, Márffy Ödön, Tihanyi Lajos, Czóbel Béla, Czigány Dezső voltak a csoport tagjai.

Stúdió '84

1984. jún. 19. Televízió 1. 21.40 (V Gné).

Czigány Dezső

Nagy István Véptár – Baja

Népszava
1986. II. 14.

Czigány Dezső, festő

L: Orbán Dezső

Tronk János: Orbán Dezső 101. éve 12

Élet és Irodalom Bp. 1986. nov. 14. XXX/46

Czigány Dezső festőművén

- Nyve augmentáve a „Czóbel kontrásunk"

c. ciklusban.

Kárd: Czóbel Bélánál

Budapest, 1983. nov.

Czigány Dezső, festőművész /1883-1937/

A Nyolcak és az Aktivisták kiállítása ma múlt meg a Nemzeti Galériában, — A Nyolcak vezéregyénisége Kernstok Károly volt, aki magd köré tudta gyűjteni azokat a társait, akik partnerei lehettek: Czigány Dezső, Czóbel Béla és még több művészt.

Esti Magazin.

1981. febr. 5. Kossuth, 18.30 /V Gné/.

Czigány Dezső

Méltatás.

Brestyánszky Ilona: Tisztelet adás Berényinek.
Nők Lapja, 1978. december 9 - 16. lap.

Csigány Dezső

Méltatás.

Sz. A.: Az „Nyolcak" „utolsó mohikánja".
Új Tükör, 1978. szeptember 17–22. lap.

Czigány Dezső (1883-1937)

„Önarckép" o. vászon 29x25 cm

J. f. b.: Czigány 1920.

Kikiáltási ár: 4000 Ft.

BÁV 47. Képaukció Bp. 1978. december

Czigány Dezső, festő

l. Márffy Ödön

Szíj Béla: Márffy Ödön művészete 335-338.

Élet és Tudomány, Bp. 1979. márc. 16 XXXIV/11

Czigány Dezső, festő

L: Orbán Dezső

Szélkey A: Egy évtized magyar műv. (II.) 14.

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 25.

CZIGÁNY Derső festő

pályázata az főváros 1908. évi festőneté díjára

Erdei 1991 79-80. + 87. p. - vásárlás tőle

edényeket, szemben a római K
lag nemesfémből készült, vag
használni. Ennek, és a zsina
szertartáskönyvek /ágendák/
és XVII. században sok helye
keresztelőmedence, amihez a
lelocsolása esetén semmiféle
csak a XVIII. században vált
és tállal való kiszolgáltatá
mátus egyház gyülekezeteiben
Zoványi P. György /1656-1758
amelyben csak egyféle keresz
kell önteni a kancsóban levő

CZIGÁNY Dezső

Fonó Anna zongorázik, 1920-as évek vége, o.v. 65,5x85,5 -
91.lo. 33

Új Művészet

SZIGÁNY Dezső

178–179,216

Oltványi 1991

Lőrinc – neve (EB 74/1861.).
32, Például; Preisz és Kirsch
és Kéler, Rill és Schomann...
33, Mint például a Diescher–c
34, A Buzzi és Kéler cég
Lajos, a Rill és Schomann cé
Donát lett.
35, A pályázatról; **Hajnócz**
stíluskérdései az Akadémia sz
vitában. (Ep-Eptud 1985 81–98.
A magyar Tudományos Akadémia
1917)
36, Ami nem csoda, tekintve,
ben álló Lloyd-palota hangsúl
sának hasonló ellenpontozása.
37, Bp. I. Clark A. tér 1 he
ben) – *VU 1862 275.; Horler I*
38, Bp. V. Akadémia u 8. hel
ben, ép.eng 16.539/467), épít
39, Bp. V. Calvin tér 13–Kec
elpusztult 1945-ben, EB 8
építőmestere talán **Gottgeb An**
40, Bp. V. Akadémia u 4. (18
tere **Diescher József**. – *VU 18*
41, Ybl készített az Akadé
homlokzati változatokat is.
42, (terv: 1863–megépült 187
740.
43, Bp. VIII. Pollack M.
ép.eng 16.340/1862), építőmes

CZIGÁNY Dezső
91 2. 23
91 3. 61
10. 32,33,37

Új Művészet

CZIGÁNY Dezső

Dénes Zsófia

Czigány Dezső első Ady-arcképéről

Élet és Irodalom 1985. márc. 15. 15.

nap közgyülésünk nem volt. A' té-
gy müve után csak heted napon pi-
gyan meg, mert a' pihenés' napja
— de hiszen nekünk — tekintetes
előtt ugy, valamint munka
és! — A' választmányi javaslat el-
gyülési tárgyalás alá. Most tanács-
zott, a' megye' rendeinek csak a'
, melly a' fuladásig meg lőn tömve,
r-magasságnyira — gőz még sem
haladási elemnek sém lévén
rmészeténél fogva — magasabb
! — Ezen zsúfolt terem' kinszenve-
mert vígasztalt a' gondolat, hogy
vagyunk; — de fájdalom! a'
: mikép' hitünk merő illusio; — 's
szomszéd széken ülő tábla-
telenség választja el. — Heves
1-ő pontja felett. A' conservativok
rolhatásában egyedül csak a' nemes-
; — ellenben a' szabadelmü rész az
ama' szakaszánál fogva, melly a'
t és szokást rendeli megtartani, a'
korlatát: miszerint különböző
nböző osztályu egyéneket, — pél-
zeket, utóbb a' káplánokat, majd is-
ket, legutóbbi időben pedig az aca-
uházá föl szavazási joggal, — mind
ket is: kikre a' nemesi teher ezen
szokott, 's e' megye' birósága alá

szabályok' befejezése után megyénk gazdálkodó választmá-
nya által a' megyei cselédség' részére külhoni posz-
tó ajánltaték, azon okból: nehogy a' hasonminőségü, de
amannál drágább honi posztó által az adózói pénz-
tár terheltessék. — Erre szép példája mutatkozott a' nem
csak szóval, de tettel is müködő szabadelműségnek; ugyanis
Zmeskál Sándor megyei alügyészünk azon nevezetes
öszveget, mellyel a' honi kelme a' külföldinél drágább le-
end, — nagylelküleg megajánlani sziveskedett. —

Ezen gyülésünkön: Fischer József tiszteletbeli aljegyző
is hivataláról lemondott. 8 napig tartott e' közgyülés és
minden eddigiek között a' legtüzesebb volt. —

ZALA, mart. 12. A' P. H. 437-ik számában Zalai me-
gyei tudósitásban elősorolt házi adóbeli közteherviselést el-
vállalók' sorába iktatandók még a'következő, ugyanazon al-
kalommal magokat aláirt önkéntes adózók: Tuboly Mihály
főjegyző, Gyömörey Gáspár tb., Gál Bertalan hg Eszter-
házy' ügyvédei közül egyik, t. Kalsits József, Csárics Fe-
rencz, Baka János és Sohár Károly esküt urak.

KRASSÓ. E' lapok' mult számában a' krassói közlemény-
ben értelemzavaró sajtóhiba csuszott be; e' helyett: „visel-
jük a' fejér szalagot ollyanok is kik az ellenzék' soraiba
tartozánk", olvasandó: „viseljük a' fejér szalagot oly-
lyanok is, kik az ellenzék' soraiba tartozunk."

FŐVÁROSI UJDONSÁGOK. Egypár hónappal ezelőtt,
ha emlékünk nem csal, archaeologiai társulat' keletkezé-
séről tevénk emlitést, örömmel jelentjük most: mikép' azt
‚magyar történeti társulat' *) név alatt szélesb alapokra
szándék állitani; czélja leendvén Magyarország' 's Erdély'
régi, középkori 's mostani állapotját megismertetni; min-

tárzák, k
előfizetne

MOS
közgyülé
vaspályáj
zetesen
gede'em
Az idei j
dott, má
szerint
iránt már
házat épi
melly az
rendtart
által int
megye'
melly ne
dóházat
létével:
lis tekin
hetni ne
januari
26-án n
b. Sina'
az orszá
nalis tek
b. Sina,
ból, azt
nak indó

Czigány Dezső

Ady pirtréjával gazdagodott a Petőfi

Muzeum, melyet kiállitáson mutat be.

Magyar Hirlap 1980/10/29/6

Czigány Dezső

Kerustok rovnotta a művészt
Nyergesujfalura, ahová sölb és
vele át járt.

Horváth Béla: Kerustok Károly Komárom megyeben.
Művészet, 1979. május – 30. lap.

Csigaing Dezső

A művész alkotásait az Esztergomi Balassa Bálint Múzeum rendelkezik.

Bodrits Ferenc: Az esztergomi modern gyűjtemény...
Művészet, 1979. május - 27. lap.

Czigány Dezső, festőművész

Ady Endre születésének századik évfordulója tiszteletére „Ady-kép" címmel kiállítást rendezett a Petőfi Irodalmi Múzeum. — Czigány Dezső festőnek Ady egy legközvetlenebb barátjának portré sorozatából legjellemzőbb az 1907-ben keletkezett, barna színekkel megfestett, szuggesztív tekintetű, olajfestménye és az ugyanekkor készült szénrajza. (említve)

Heitler László: Az Ady-kép.,
Népújság (Tolna), 1978. júl. 2.

Czigány Dezső, festőművész

Második alkalommal mutat be kisebb gyűjteményt a magyar festők aktábrázolásaiból a tatai Kuny Domokos Múzeum: a második, – a mostani – kiállításon szerepel a művész aktfestménye. (említve)

Heitler László: Akt kiállítások Tatán.
Napló (Veszprém), 1978. okt. 14.

Czigány Dezső (1883-1937)

„Táj lép fával" o.v. 65x54 cm

J. l. b.: Czigány Védett.

Kikiáltási ár: 12000 Ft

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

CZIGÁNY DEZSŐ

Új MŰVÉSZET

2002/JAN

37.o.

Előző lista | (Összes találat: 169)

151 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. FÜRDŐK/EGYETLEN
152 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. JÚNIUS/LAKÁSOK/Saj
153 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KONYHÁK/A csereszny
154 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KONYHÁK/Újfajta roma
155 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. JÚLIUS/LAKÁSOK/Sze
156 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. JÚLIUS/LAKÁSOK/Tető
157 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. AUGUSZTUS/LAKÁSO
158 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. FÜRDŐK/ANGOLOS „T
159 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. SZEPTEMBER/LAKÁS
160 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. SZEPTEMBER/LAKÁS
161 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. HÁZAK/ÚJ ÉS RÉGI, E másképpen
162 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. OKTÓBER/LAKÁSOK/M
163 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. OKTÓBER/LAKÁSOK/V
164 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KERTEK/Új kert • RÉGI
165 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. NOVEMBER/LAKÁSOK
166 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. DECEMBER/LAKÁSOK
167 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KONYHÁK/Rendre neve
168 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KONYHÁK/KEDVEZŐ A
169 Lakáskultúra archívum - 1996-2002/2002/2002. KONYHÁK/FUNKCIÓ É

(Összes találat: 169)

CZIGÁNY DEZSŐ

Új művészet

1996/~~június~~ április

5.o.

elhelyezése szempontjából óriásit

ót is kaphatnánk tőled a könyvhöz.[17]

minden előszót, mégis megkérnélek,

ez egyáltalán odaadnád a nevedet, tedd

előszót. Ebben az esetben az én Előszóm,

mondanom, Bevezető lenne.[18] A második

ter Előfizetési felhívást bocsát majd

ct előttem, megengednéd-e, hogy ebben a

dból[19] 2 sort leközöljenek nevedet meg-

avasztól akarnak még 2-2 sort. Tehát

fölh.[ívás]-t, ami természetes. Ha az

b.[elül] nov.[ember] 10-15-ig tervezik

ár azontúl drágább lenne. (Vagy ne legyen?)

eskedelmi részét is ők végeznék. A Kultúra

CZIGÁNY DEZSŐ

Új művészet.

1996/jan-febr

11.o.

yire balra tolódnak bizonyos valla-
való hajlam van bennük. Irjon egy
intét, existentialisat és reálisat.
golul irni irja franciául. Érde-
nterbury érsek - nem Zengővárkony-
ként Rev. Nash-al is beszéltem ki
ponense ő megigérte hogy ir Prof. [essor]
jének s ingyen kapja meg a lapot.
z egykéről falun. Megkapta Zsuzsa

ek M. [annheim] K. [ároly] →

Czigány Dezső

A Magyar Nemzeti Galériában február 5-én nyilik meg a Nyolcak és az aktivisták c. tárlat,melyen a müvész alkotásai is szerepelnek.

Magyar Hirlap 1981/1/28/6

Czigány Dezső

Az egykori Jókai villában nyilt meg az esztergomi Balassi Bálint M. gyüjteményének több darabja, igy a müvész is szerepelt a tárlaton alkotásával.

Uj tükör 1979/23/4

Lóska: A Balassi Muzeum festményeiről

Czigány Dersö (1883-1937)

„Leány lepyezővel" o.v. 94x73 cm
t. f. b. Czigány 927. Védett
kiáltási ár: 15000 ft.

—

„Lovak" o.v. 77x100 cm t. l. j.: Czigány
Védett. Kiáltási ár: 15000 ft.

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Czigány Dezső, festő

L: Banga F.

Láncz I.: Képzőművészeti krónika 726-730

Jelenkor, Pécs, 1981. júl-aug. XXIV/7-8

Czigány Dezső, kritikus

l. Pór B

–: Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 9.

Népszabadság, BP. 1981. jan. 28.

Czigány Dezső, festő

L: Pór B

Harangozó M. Nyolcak és Aktivisták 2

Est. Horlan Br. 1981 felér. 12.

Czigány Dezső

A művész 1909-ben mintegy
tíred magával kiállításon
vett részt Nagyváradon.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Czigány Dezső

- A művész mintegy tiredmagával állitott ki 1909-ben Nagyváradon.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Czigány Dezső, festő

L: Berény R.

(gy. d.): Magyar Tárlat Rómában

2.

Esti Hírlap Bp. 1980 jún. 26.

Csigány Dezső

A Veres Pálné utcai házban levő
Ady lakásban, a múzeumban
Csigány Dezső képei időzlenek.

—: Ady múzeum Budapesten.
Tükör, 1974. február 20–43. oldal.

Czigány Dezső, festőművész

Zélinger Gyula festőművészt meleg barátság fűzte Derkovitshoz és Czigány Dezsőhöz; rajtuk keresztül kapcsolatot tartott a két világháború közének progresszív művészi törekvéseivel.

Tasnádi Attila: Zélinger Gyula emlékezete Cepelen.
Népszava, 1980. ápr. 18.

Czigány

A nyolc festőből öt tanul a Julien Akadémián... és egy kivételével... mindannyian Jean Paul Laurens növendékei. Ideáljaikra... visszafogó hatással lehetett a... reprezentatív-historikus, „gloire-csináló" kis mester. Bizonnyal ellensúlyozta a város eleven életétől nyert... benyomásokat. Igy ezek a stílushatások nemcsak a magyar vissonyokra átfogalmazódva mutatnak némi konzervativizmust (pl. Czigány és Kernstok esetében), de ... már a forrásoknál is.

Bodri F.: Passuth Krisztina Nyolcak-könyvének margójára.
Jelenkor XI. évf. 12. s. 1968. dec. 1112. l.

Cigány

szerepel az alábbi táblaton

Lahn: Emlékezés forradalmas
Képrőművészeinkre. Kiállítás
Angyalföldön

Nagyava 1968 XII. 5

Czigány

Elsősorban... az irodalom... sodrában állanak, ugyanígy érezhető a Huszadik Század, a Társadalomtudományi Társaság vagy a Galilei Kör... hatása is. Nem kevésbé a korszak munkásmozgalmának egyelőre még csak felvilágosító és agitációs hatékonysága pl. Pór ekkori szimbolikus értelmű képein vagy Czigány Gyermektemetésén, Tihanyi Munkáscsaládjdu, Kernstok vad fértiaiban stb.

Bodri F.: Passuth Krisztina Nyolcak könyvének margójára

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 111. l.

Czigány

Előbb a Nemzeti Galéria emlékező tárlata, majd 1965-ben a székesfehérvári... kiállítás,... Passuth Krisztina tevékenysége és tanulmányai,... könyve, irányította ~~a figyelmet~~ az érdeklődést a magyar festészet száradnyitó mozgalmára, mely „Nyolcak" néven tart számon a művészettörténet... A csoporthoz tartozó festők (Berény, Czigány, Czóbel, Kernstok, Márffy, Orbán, Pór és Tihanyi)...

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika.

Passuth Krisztina Nyolcak-könyvének margójára.

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1110. l.

CZIGÁNY Dersö

Deines Zs.: Czigány Dersö első Ady arcképéről.
= 310 - 311.

Czigány Derső festő

L: Anna Margit

–: A művészet kisgalériájában 8.

Esti Hirlap, Bp. 1979 máj. 24.

Czigány Dezső

Czigány Dezső (1883–1937): festő, a Nyolcak törzstagja. Cézanne hatására valló, szilárd kompozíciójú csendéleteket és portrékat festett. Különösen jelentősek önarcképei és barátjáról, Ady Endréről készített portréja. 1919 és 1927 között Párizsban élt.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim
Bp. Corvina 1977

Czigány Dezső, festő

megemlítve

Makay Gusztáv: Az Ady-centenárium kiadványai 135-152

Látóhatár, Bp 1979. marc.

Czigány Derső, festő

L: Anna Margit

– Kiállítás a Műcsarnok kisgalériájában 7.

Nepszabadság, Bp. 1979 máj. 25.

Czigány Dezső (1883-1937)

„Női képmás" o. karton 66,5x52,5 cm
j.f. b.: Czigány D.
kiliáltási ár: 5000 ft.

„Virágcsokor kancsóban" o. fa. 64x50
j.l. b.: Czigány D.
kiliáltási ár: 12000 ft

BÁV 51.Képaukció katalógus,Bp.1980.május

Czigány Dezső festő M.D.K.

mint a balatoni müvésztelepen dolgozó és proletár müvésziskola vezetésével megbizott müvéz ,mütermét a Közokt. Népbiztosság utasitására az Orsz. Lakóbizottság mentesiti

Szij Béla :Beréyn Róbert életutja gyermekéveitől a berlini emigrációig 121.l.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Bp. 1963

Czigány Dezső

Az 1909-ben alakult „Nyolcak"
csoport tagja.

Pataky Dénes: „Szőnyi István"

THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. III. No. 8. 1962

126 l.

MDK

Czigány Dezső

Magyar Nyomdászat 1910. 2o.l.

MDK

Cigány Dezső

Művészet 191o. 94.l.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV.

szövarch.23.1.ó

Czigány Dezső.

A Nyolcak.

Márffy Ödön beszél kortársairól és a korról.
jegyezte: Somogyi Árpád.1951.

Czigány Dezső.

Hagyatéki kállitását rendezte az "Alkotás müvészház " 1944-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Czigány Dezső.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Czigány Dezső.

A "Nyolcak Köre"-nek tagja.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Czigány Dezső.

A "Kut" müvészegyesület tagja.

Bende J: A Képzőművészeti egyesületek története.

Czigány Dezső.

Mint meghivott részt vett a Magyar Impresszionistá
és Naturalisták Köre által rendezett első kiállitáson 1908-ban.

BendeJ:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Czigány Dezső

(Sendelete fenll.)
szerepel az Irodalmi Múzeum
Ady kiállítása

N. N.: A költő élettája

Magyar Nemzet 1969 I. 30

Czigány Dezső.

"UJ KÉPEK" kiállitásán részt vett.1909-ben.

Bende J:
a Képzőművészeti egyesületek történetes,kézirat.

NDK

Czigány Dezső

nove emlitve

Baran Miklós kiáll. Ernst Mus. 1966.jun.

MDK

Czigány Dezső, Jestő

Szerepel az aukción.

-: Jubileumi művészeti kiállítás és aukció 13.

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 1.

Origány Dezső

a várbeli kiállításon.

Pernecky Géza: A Nemzeti Galéria vendégkiállítása a Várban
(Magyar Nemzet, 1967. X. 11. 4. o.

M.D.K.

Czigány Verső, festő

és a „Nyolcak" uttörő működését méltatja a bécsi „Brüko" szalonban rendezett kiállítással kapcsolatban, külön kiemelve „Szemertemetés" c. művét.

Szabadi Judit: A XX. század jelentős harai művészcsoportja: a „Nyolcak"

BUDAPEST, VI.évf. 1968. 10 sz. 49. old.

Czigány Dezső

Két nő, lp. o. 80 x 61,5 cm. I. terem
Nő csellóval, v.o. 68 x 53 cm. "
repr. - 2 nő

Pécs (Janus Pannonius Múzeum) Modern magyar képtár. Forgács Hann erzsébet emlékgyűjtemény. Ismertetőt ír: Romváry Ferenc. Pécs 1964.

Czigány Dezső festő M.N.K.

A Nyolcak művészcsoport tagja

Kampis Antal: A képzőművészetek története 733

A Kultura Világa „p. 1963.

Czigány Dezső

MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1915. tavaszi tárlat

Czigány Dezső

Csendélet, olf.

Nicsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Czigány Dezső, festő

Híres Ady-portréinak egyike látható a tárlaton.

Artner Tivadar: Műgyűjtők Kincsei a Galériában 8. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. júl. 31.

Czigány Dezső MDK

Akt, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Czigány Dezső

Műbarát 1922, II. 117 l.

Cigány Dezső festő M.D.K.

A Százados uti müvésztelepen dolgozott

Kristóf Attila: A Száazdos uti müvésztelep fél évszázados jubileuma

Magyar Nemzet 1965.január 17. 13.1.

Czigány Dezső, festő

MDK

Kis gyűjteménnyel szerepel a tárlaton.

Önarckép (1910-s évek.)

Repr.

Murányi-Kovács Endre: A Százados úti művésztelep kiállítása a Nemzeti Galériában 9

NÉPSZABADSÁG, 1965. jan. 24.

Czigány Dezső M.D.K.

A müvésztelep tagja

Kristóf Attila: A Százados uti müvésztelep fél - százados jubileuma

Magyar Nemzet 1965. január 17. 13.l.

.N.-

M.D.K.

Czigány Desső
festő

Képeit kiállitotta a Szárados
úti művésztelep tárlatán.

Frank János: A szárados úti művésztelep.
Élet és Irodalom, 1965. febr. 6-7 lap

Czigány Dezső festő M.d.K.

Művei a kiállitáson

A Nyolca k társaságához tartozott

S.M.: A Százados uti művésztelep jubileumi kiállitása

Nemze Magyar Nemzet 1965. január 20. 4.l.

Czigány Dezső, festő

M.D.K.

művészetét a „Nyolcak"-ról is-
mét megjelent, tanulmányában tap-
lalja a szerző és az illusztrációk közöl
két, képét közli (közelebbi adatok nélkül):

4. á. Csendélet . . . . 115. old.
6. á Önarchép . . . . 116. "

- Passuth Krisztina: A Nyolcak, az első magyar konstruktiv törelvésü csoport /Festészetük müfaj szerinti elemzése/
- Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1964. XIII.évf.

2. sz. 110-124 old.

Cigány [ ], festő . MDk

tudy portréja is szerepel a

tárlaton.

– ma: Műgyűjtők képei a Nemzeti Galéri-
ában 2.

ESTI HIRLAP, bp. 1963. jún. 29.

Czigány Dezső festő M.~.K.

Cézanne követője.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 734.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Cziegány Dezsö,festöm.

" ö is ad valamit a sajátjából a közösen kialakított világképhez".

Sz.L.: A KUT kiállitása. - Nemzeti Szalon.
Nemzeti Ujság.1938.okt.30. 27.l.

CZIGÁNY Dezső

Nagybánya : Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc : Mission Art Galéria, 1992

11, 27, 28, 31, 32, 44, 46, 48, 49, 51, 55, 60, 112, 132

+ ill

Magiora

Czigány Dezső

Pesstő

Czigány Dezső

Ady Vér és arany c. kötetének címlapjára a költő arcképének elkészitésével őt bizta meg a Franklin 19o7-ben. A művész négy Ady-portrét készitett. Ady levelei három képről: egy rajzról és két festményről számolnak be. Lédának irt levelében /19o7.X.2./ jelzi, hogy a "héten minden délután ült Czigány Dezsőnek". Egy szénportrét és egy barna olajportrét emlit. "Ezek valamelyike kerül a könyvbe." Egyet a címzettnek igér, egyet Babos vesz meg, egyet Czigány akar magának megtartani. A harmadik kép elkészültéről a nov. 9-i levél tudósit. A költő villanyfénynél ült a művésznek, karikaturának, leleplezésnek tartja.

H. B. /Horváth Béla/; Előkerült a Léda-féle Ady-kép; Műgyüjtő, 1971. 4. sz. 2o.l.

A szénrajzot Kabos Ede vette meg; leánya, Kabos Ilonka ajándékozta a Petőfi Irodalmi Múzeumnak. A színes olajportrét Adytól vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben. A másik olajkép Lédához került Párizsba /l. Bölöni Ady-könyvét/. A jelzett kötet címlapjára Bölöni állitásával ellentétben a Kabos-féle szénrajz került.

H. B.; Előkerült a Léda-féle Ady-kép; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 2o.l.

A barna olajkép Lédáé lett. A Bölöni-féle leírásnak megfelelő Czigány-kép tünt fel 1924-ben Reiter László gyüjteményében, aki mint az Amicus kiadója több Ady- és Adyval foglalkozó kötetet adott ki a husztas évek elején. Reiterhez Csinszka révén kerülhetett. Tény, hogy Bölöni leirása szerint a most előkerült kép azonos a Léda-féle arcképpel. - A szerző a kép pontos leirását adja.

H. B. Előkerült a Léda-féle Ady-kép; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 2o.l.

Czigány Dezső

A Szüz utca 3. szám alatti müteremben dolgoztak Czigány Dezső, Gulácsy, Márffy, Csáktornyai, Gara Arnold és változoan egy-két festő birtokolták ezt az alkalmas munkahelyet. 1906-07 évre a müterem kiürült. Ugy látszik a müvészek saját müteremhez jutottak.

Bálint Lajos: Véső és ecset Szépirodalmi Könyvikadó Bp. 1973. 26, 27. old.

Czigány Dezső

a Tanácsköztársaság idején a művészeti direktórium által létesített Balatonfüredi művésztelepen dolgozott.

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép. /Művészeti szakköri utmutató 1./

8.l.

Czigány Dezső

(1883-1937.)

1. Nő a szabadban. o.v. 43x51,5 cm
ltsz. 1919-5454

2. Önarckép o.v. 64x53 cm
ltsz. 1919-5511

A Tanácsközlársaság képzőművészeti vásárlásai
Székesfehérvár, István király múzeum 1969 dec.
Kiáll. Zat. Ber.: Szabó Júlia

Czigány Dezső

A legtragikusabb sorsú magyar festők egyike. Az Egy lélek keresi magát c. Kassák-regény szereplőjének, Partosnak, a festőnek Czigány volt a modellje. Passuth Krisztina véleményét idézi a szerző. Czigánypól.

Dévényi Iván: Modern magyar festmények; Mügyűjtő, 1971. 1. sz. 2. l.

Czigány Dezső

„A tavaszi tárlat" cimmel a Müvészet c. rovatban közölt beszámoló a résztvevő müvészek közül csak a legjobbakat sorolja fel, röviden ismertetve az ott szereplő müveiket: Hatvany Ferenc "nobilis női arcképe", Szlányi Lajos "erőteljes téli tájai", Glatz Oszkár "komoly, becsületes, figurális vásznai", Magyar Mannheimer, "romantikus fantáziája", Mednyánszky "Háborus témái", Rudnay Gyula "nagyvonalu "Menekülő asszony"-a, Czigány Dezső "erőteljes "Biblia olvasó"-ja, Boruth Andor "finom portré studiuma", Podvinecz Erzsébet "szinben ragyogó és tüzes genre képe".

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 8. XXVIII. évf. 14.sz. 223.l

Czigány Dezső

Csók István, Orbán Dezső, Gyenes Gitta, Bornemissza Géza, Csáktornyai Zoltán, Márffy Ödön a Bécsi Künstlerhaus kiállitásán szerepelnek, melyet a Müvészház rendezett.
Bölöni György: "Rebellis magyarok" cimmel ir a tárlatról. Hangsulyozza, hogy bár a magyarok vigyáztak arra, hogy olyan anyag ne kerüljön kiamelyek bánthatnák a bécsi lojalitást, akaratlanul mégis valami kis lázadozás érezhető bennük.
A HÉT, Bp. 1914. márc. 29. XXV. évf. 13. sz. 2o5. lap.

C

Czigány Dezső

Amikor a kritika az önarckép leirásánál jelentősnek tartja, hogy a festő a vizszintest a képbe vezesse, s igy"felfelé törekvést adjon a függőlegesnek", még hozzáteszi,„de teljesen arányos feladatával felszivódik, s igy nem sulyositja meg a képet" Majd magát a festményt irja le:„Szürkébe ágyaltan világit elő a sárga arc, amely az értelmi sulypont és a képfelületnek tisztán dinamikailag is teherképes helyére került."

A HÉT, Bp. 1911. ápr. 3o.
XXII. évf. 18. sz. 295-296. lap.

Czigány Dezső

Ady legjobb portréját a 10-es
években Czigány Dezső alkotta.

Sikoly András:
Ady és a művészet.
Új Tükör, 1977. november 20-24 lap.

Czigány Dezső

A "Nyolcak kiállitása" cimmel Feleky Géza ir A Müvészet c. rovatban a müvészekről és alkotásaikról: Czigány Dezső „önarcképét az élet és a nyugalom jellemzi, csak a természetközelséget váltja föl a monumentalitás. Keresetlen, szinte maguktól kinálkozó összefoglalások, a nagy sikok egymáshoz helyezkedése természetes, tiszta értelmü. A frontális térdalak egészen szétnyitott könyvet tart kezében, amely elég jelentős arra, hogy a vizszintest a képbe vezesse s igy felfelé törekvést adjon a függőlegesnek,"-fejtegeti szószerint a kritika.

A HÉT, Bp. 1911. ápr. 3o. XXII. évf 18. sz.295-296. lap.

M.D.K.

Crigány Dezső
festő

Az első képet festette róla,
és a festmény a fiatal
Madarász Alice-t ábrázolja.

Pilinszky Ödön: Az el nem készült arckép.
Élet és Irodalom, 1967. Aug. 19.-i lap

Czigány Dezső

A kaposvári múzeum gyűjteményében művei találhatók.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 108.1.

Czigány Dezső

Ma már azonosíthatatlan vagy nem létező műveit az 50-es években egy minisztériumi bizottság értéktelennek ítélte.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 110. l.

Czigány Dezső

Rippl-Rónai Ödön gyűjteményében található gazdag Czigány Dezső anyag és a fiatalkori Czóbel-kép.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Csigány Dezső

A bajai muzeum törzsanyaga tartalmazza
a müvész alkotásait.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.....
Müvészet, 1975. junius - 7 oldal

Csigáry Dezső

A mester alkotása a
Kecskeméti Városi Muzeumban
található.

Fap Gábor: Kincsek és mikincsek.....
Művészet, 1975. június - 47 oldal

M.D.K.

Czigány Dezső

"Csendélet" és "Ady Endre arcképe" c. müveinek repr.-ját bemutatja a lap.

"Képek a Műbarát, az Alkotás és a Nemzeti Szalon kiállitásairól" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. febr. 3-9
VII. évf. 6. sz.

Czigány Dezső

l.

Ezer Kortárs

62. l.

Kut

1924

Rentcli letetch X. 43.

Czigány Dezső

Az új Képzőművészeti Kislexikon kapcsán emlétve.

Dénéyi Iván cikke.

Vigilia 73/11

783.o.

Czigány Dezső

1919-ben a Tanácskormány rásárolt a művén alkotásaiból.

Aradi Nóra: Kiszámüveszet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 281p.

Czigány Rezső

Gyermekkemetés, repr.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szélesfehérvár, 1965.

CZIGÁNYI DEZSŐ

A budapesti Nyolcak avantgardista egyesületének a tagja, Berényi Róbertel, Tihányi Lajossal, Pór Bertalannal, Orban Dezsővel, Mánffy Ödönnel, Kernstok Károlyal és Czóbel Bélával együtt. Közös kiállítának volt 1909-ben.

Tomáš Štrauss: Anton Jasusek a zrod východoslovenskej avantgardy dvadsiatych rokov. Bratislava, 1966. 43 l.

Czigány Dezső

angyalföldi művész volt

Horváth György: Angyalföld forradalmi művészetének
emlékét megörökíti a Népfront
Magyar Nemzet 1968 jul 16. 4.o.

Czigány Dezső

Cézanne-t vallja mesterénil.

Perneczky Géza: Tanulmányút a párakertbe, Bp. 1959.

28.o.

Czigány Dezső
festő

M.D.K

1910 körül kiállitason szerepelt
Egry Józseffel, Márffy Ödönnél.

Bahi Miklós: Fenes Beck Vilmos
Művészet, 1969. ápriles – 12 lap

Czigány Dezső

1907 nyarán a budapesti Könyves Kálmán Szalonban kiállításon vett részt.

Dénesi Tibor: Mikola András halálára.

Művészet, 1970, ~~okt.~~ 8. aug.

Czigóny Dezső

mellett folytatta tanulmányait a proletárdiktatúra bukása után Radnai Panni.

Szij Rezső: Radnai Panniról. „Műcészet" folyóirat, Budapest, 1968. március 3 sz.

32 f.

CZIGÁNY DEZSŐ

MŰVEI KIÁLLITVA PÉCSETT, A MODERN MAGYAR KÉPTÁRBAN.

SOMOGYI NÉPLAP, 1970. OKT. 9.

Cigány Dersö

Ilonka; Lineárnö c. képe (eml.)

szerepel az alábbi táslatou

(hosszú sz): Két kiállítás a pécsi

fanus Pannonius Muzeumban

Magyar Nemzet 1970 X. 20. 4 old.

Czigány Dezső

Csendélete – emlékre

Magyar Nemzet
1969 jan. 30

– A zöltő életútja –

Czigány Dezső,festő

1961-ben múzeumi vásárlás révén sikerült megszerezni Czigánynak"Nő csendélettel"c.festményét. 223.old
A Pécsi Modern Magyar Képtár számára.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Czigány Dezső, festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekü gyüjteményét. A 19.-20.sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mü, 180 művés Czigány három művel szerepel, 227.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Grigány Dezső
Dezső

1907.nyarán a budapesti Könyves Kálmán Szalon-ban nyitott fiatal magyar müvészek kiállitásán részt vett.

Dévényi Iván: Mikola András halálára.
MÜVÉSZET, 1970.augusztus - 29.lap

M.D.K.

Czigány Dezső, festőművész/1883-1937/

Az 1911-ben alakult Nyolcak csoportjához tartozott.
89.o.

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

MDK

Czigány Dezső

Akt, o.

Csendélet, o.

Fasoros ut, o.

Gyermektemetés, o.

Nagybányai festők, N.Gal. 1962. jun.

Czigány Dezső MDK

Önarckép, szén

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962. jun.

Czigány Dezső

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

Újság 1931. II. 21.

MDK

Czigány Dezső

Hazafelé, o.

Önarckép, o.

Nagybányai festők, N.Gal. 1962. jun.

MDX

Czigány Dezső

Gyermektemetés, o., repr.

Nagybányai festők. Kom.Cal. 1962. jun.

Czigány Dezső

festőművész

KUT.kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Uj Szaszedek
1980.I.14.

Czigány Desső

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

M.H. 1930. III. 15.

Czigány Dezső MDK

Gyermektemetés, olf.

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

Czigány Dezső festő

M.D.K.

Berény párizsi baráti köréhez tartözott.

több közös kiállitást rendeztek.

1909 végén uj Képek cimmel a Könyves Kálmán kiállitó helyiségben,

majd összetartozásukat NYolcak elnevezessel is demonstrálták.

Szij Béla: Berény Róbert, Bp. 1964. 8.l.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Többször megfestette Ady Endrét, aki jó barátja volt.

Szij Béla: Berény Róbert , Bp. 1964. 11-12. l.

Ligány Dezső

„Adelétot a Szécsadfaduló mag. irod. és rejtv. kapcsolatához" c. cikk említi h. Adyról portrét rémlett.

Irodalomtöténeti kösteménytár, Bp. 1963, F1 l.

Németh Lajos

Czigány Dezső

Szerepelt a chüsamok Tavasi tárlatán.

Kósai Újság 1930. III. 15.

Cigány Desső

Szerepelt a KUT és MME közös tárlatán.

M. 1932. XI. 6

M.D.K.

Czigány Dersö, festö

„már ismert kettös portréjával" szerepel a Művészház nemzetközi kiállitásán.

Bölöni György: Képek között; Bp. 1967. 384. old.

/a cikk megj.: „Világ", 1913. máj. 4./

M.D.K.

Origány Dezső, festő

Mit szembeötlő jellegzetessége „a hangsulyozott karakterkeresés és a szinek kulönös, érzékiesen megválasztott ellentete... nem témáiban... formakeresésében, hanem főleg szineiben nyilik meg az egyénisége, amint kissé rapszódikus, fel-fellobbanó koloristának mutatkozik ... a szinek [a Nyolcak körül] nala élik legszabadabb életüket... valami keleties, cigányos, semités szinszeretet lakik benne... ami komoly értéke benne, sokasem megy át stilizáltságokba... tárgyhoz kötöttebb ... szemlelődésre hajlik a természete."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 316-318. old.

/a cikk megj./ „Aurora", 1911. II. 279-282. o./

N.D.K.

Czigány Derső, festő

szintén részt vett a párizsi Salon des Indépendants 1906 évi kiállításán.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 565. old. jegyzet

~~/a cikk megj.: „Jövendő" 1906. jun~~

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

az ismert fiatalok közül, a Könyves Kálmán képkereskedésben rendezett kiállításon, két tekintélyes képpel szerepel: „az egyik egy kettős portré, a másik... csendes öregasszony, aki ölbe eresztett kezekkel ül: kompakt, átérzett, igaz kép."

- Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 55. old.
- /a cikk megj.: „Népszava" 1907. jún. 5./

Czigány Dezső

Szerepelt a KUT és MME körös tárlatán.

8 ó lépság 1932. XI. 6.

M.D.K.

Czigány Derső, festő

a Kernstok körül csoportosuló fiatalok erdélyi kiállításán a többiet-föl elütő hangot üt meg. „Egy más mellé helyezi és felhangolja a szineket, mint egy ... mély hangú cellot, mulat, barbrál, jót szik velük ..."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 110. old.
/ a cikk megj.: „Arad és Vidéke", 1909. jul. 4./

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

a még nevet nem kapott nyolcak, első körös kiállitásán, a könyves Kálmán képkereskedésben... „még közel áll a körös kiinduló ponthoz, a nyers és át nem transzponált természethez... Száraz lenne, könyörtelen, naturalista, ha nem gyönyörködtetnék lobogó szinek, melyek zuhatagban esnek tárgyaira..."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 123. old.

/a cikk megjelent: „Magyar Nemzet" 1910. jan. 1./

Czigány Dersö, festö

M.D.K.

„a Könyves Kálmánnál rendezett nyolc új festö kedvenc embere ... csak most hervult haza Berlinböl, ahol a magyar festök kiállitásán a „nyolcak" bikuldök atlaséja volt." A beszélgetés formájában közölt beszámoló igazában hissé mélabus visszaemlekezés a párizsi évekre.

Bölöni György: Képek Között, Bp. 1967. 206-209. old.

/a cikk megj.: „Szombat", 1910. 9. m./

Czigány Dezső MDK

~~Csont Ferenc festő~~

Csont Ferenc festőm. kiáll. Derkovits Terem, 1964. ápr.

Czigány Dezső

Szerepel a KUT kiállításán

képekkel

„Provenci táj" (emlitve)

Magyar Hirlap 1937 XI. 21.

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

két művét, körli a szerző:

1) Gyermektemetés (256. old. után féloldalon)

2) Csendélet almákkal (257 előtt egész oldalon mindkettő szürkén) edénnyel

Bölöni Gyorgy: Képek között, Bp. 1967. ~~oldl~~

~~/ a cikk megj.:~~ /

Cigány Dezső

Festménye szerepel a KMI kiállításán
a Nemzeti Szalonban

Budapesti Hírlap 1937 XI. 21

M.D.K.

Orlán Dezső, festő

részt vett a Bécsi Künstler-
haus magyar kiállításán.

— Bölöni György: Képek között, Bp. 1957. 418. o.

— /a cikk megj.: „A Hét", 1914. márc. 29./
„Rebellis magyarok" címen.

Czigány Dezső

Önarcképe nekrológ a KUT jubiláris kiadványában a Nemzeti Szalonban (emlitve)

Lyság 1937 XI. 20

Czigány Dezső

Önarcképe és tájképei
szerepelnek a KUT jubileumi
kiállításán a Nemzeti Szalonban
/emlitve/

Nemzeti Ujság 1937 XI. 24

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

Ady Endréről készült krétarajzát a Petőfi Irod.Múz. megvásárolta. 136.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóvál.Bp.1963

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

Ady portré. Fekete repr. A Petőfi Irod. Múz. gyüjtéséből. 133.o.

Fayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadóvál. Bp. 1963

M.D.K.

Czigány Dezső.festő

Ady Endréről készült olajfestésü,portréját a Petőfi Irod.Múz.megvásárolta. 136.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 125.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.1963

Czigány Dezső

Ady Endre portréja, o.

20.sz.i művek bp.i magyűjteményekből, M.Gal.
1963. jul.

MDK

Czigány Dezső

Fasoros ut, o.

Oltványi Imre emlékkiáll. Türr I.Muz.Baja

1963.

MDK

Czigány Dezső

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm.
kiáll. Mücs, 1961.

Czigány Dezső
festő

M.D.K

A műveiből érdekes alkotásokat
mutat be a szegedi tárlat.

Szelesi Lóránt: A Szegedi Képtár új állandó kiállítása
Művészet, 1966. szeptember - 32 lap

MDK

Czigány Dezső

Női hátakt, vör.kr.

Nyolcak és aktivisták kiáll. Nemz.Gal. 1961.

Czigány Dezső

Alkotása, a szfőv.képzőm.-i gyűjteményének
kiáll.-ón a Műcsarnokban.

F.H.932.VI.19.

Calgary Dogs

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

is résztvett az 1918 szeptember közepén a belgrádi királyi konak termeiben rendezett reprezentativ Magyar Képzőművészeti Kiállitáson.

Bálint Zoltán: Magyar Képzőművészeti Kiállitás Belgrádban 1918 őszén

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1966. XV.évf. 2.szl 120 old.

Csigány Dezső

szerepelt a művészcsoportok művészeti

kiállításán.

M. H. 1931. IV. 22.

Czigány Dezső

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Elsőrendü kvalitásu magyar csendélete.

Esti Kurir
1930.VII.9.

Czigány Dezső

Szerepelt a Múcsarnok Tavaszi tárlatán

8 órai újság 1931. II. 22.

Czigány Dezső

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

PN 1931. II. 22.

Czigány Dezső (1883-1937)

„Tájkép" Vízfestmény 36x25

Jelenve lent jobbra: Czigány

Kikiáltási ár: 2000 ft

BÁV.37.Művészeti Képaukció 1975 szeptember

MDK

Czigány Dezső

Bibornok, c. festm. Repr.

Művészet, 1916. 35.1.

MDK

Czigány Dezső

Arckép, repr.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. kat.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet.Olajfm.

KMT 1916.tav.kiáll. 33.lap

Calgary Deeds

Chandler, Viola.

KMT 1916.tav.kiell. 75.Jap

Czigány Dezső MDK

1919 jul 22-én a Közoktatásügyi Népbiztosság megbízza a nyári rajztanár és festőművész átképző tanfolyam tanári teendőinek ellátásával.

74-76.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Cigány Dezső

részt vett a kiállitáson

Benczo László: A K.U.T. kiállitása a Nmezeti Szalonban
Képzőművészet, 1935. 18.1. 80.6.

Cigány festő

a „Nyolak" lagja

MDK

Gachot François: Modern Hungarian Painting
The Hungarian Quarterly, 1936 I. 91.o

Czigány Dezső

Malottak és Cézanne szigorú kompozi-
ciói.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

505. l.

Grigány Perső

Téli táj, o.v. (75×65 cm)

Fikuszos csendélet, o.v.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Perső

Csendélet, o. v. (50×61 cm)

Önarckép, o. v.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Persó

Zebegényi táj, o.v.

Csendélet, o.v. /55×61/

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

Cigány Rezső

Gyermektemetés, o. Kanton

Ady Endre portréja, o. V.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Perső

Önarckép, o.v.

Szajnapart híddal, o.v.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Dezső

Csendélet, repr.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szélesfehérvár, 1965.

Origány Perső

<u>nyilatkozata</u>:
Tisza István cikkéről a Pesti
Napló 1911. ápr. 16-i sz-ban

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Székesfehérvár, 1965.

Grigány Perső

Nő a szabadban, o. 43×51,5

Önarckép, o. 64×53

A Tanácskörtiansaság képzőmvészeti vásárlásai

Grigány Dezső

Nő a szabadban, o. v.

Napfényes le, o. v.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Dezső

Női hátakt, vörös kréta 307×210 mm

A Nyolcak és Aktivisták
Magyar Nemzeti Galéria, Bp. 1961.

Czigány Dezső

A fiatal művészek és az ismert nevek közé sorolja föl Tövis "az átmeneti generáció" művésztagjait a Műcsarnok kiállításáról: Boruth Andor, Keményffy Jenő, Vesztróczy Mar Gulácsy Lajos, Czigány Dezső, Burghardt Rezső, Glatter Gyula, Rudnay Gyula, br. Hatvany Ferenc.

A HÉT, Bp. 1915. nov. 21.
XXVII. évf. 47. sz. 675-676. lap.

Czigány Dezső

"Férfias erővel mintázta meg bibornokká transzponált önarcképét" -irja Tövis a Müvészet c. rovatban "Két tavaszi kiállitás" cimmel a Mücsarnok és a Nemzeti Szalon kiállitásáról.
A müvész képe a Mücsarnokban szerepel.

A HÉT, Bp. 1916. ápr. 9.
XXVII. évf. 15. sz. 195. lap.

Czigány Dezső

Pentelei Molnár János, Rippl Rónai József, Zemplényi Tivadar, Czigány Dezső, Zádor István és Kacziány Ödön nevét sorolja fel a Művészet c. rovatban közölt kritika a Nemzeti SZalon téli kiállitásáról. Az első három nevet, mint a közismerteket, s fémjelzetteket csupán megemliti, a többiekkel külön is foglalkozik: Czigány Dezső lehiggadt, komoly, szinte már teljesen érett müvészetének terméseivel, a kiváló fiatal müvész-megérdemelné a Mücsarnokban az idei Rudich-dijat, mely méltó jutalmazása volna értékes kollekciójának szempontjából is.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 12.
XXVI. évf. 5o. sz. 722. lap.

Czigány Dezső

Rudnay Gyula, Szigeti Jenő, Uitz Béla, Páldy Zoltán, Béli-Vörös Ernő, Körmendi-Frim Ervin, Csermely János, Wagner Géza, Tatz László, Czigány Dezső, Sassy Attila művészeket sorolja fel Tövis, a Műcsarnokban rendezett kiállításról azok között, akik nagyrészt tartják régi jó képességüket, sőt többségüknél haladás is látható.

A HÉT, Bp. 19.7. nov. 18.
XXVIII. évf. 46. sz. 732-733. lap.

Czigány Dezső

Neve említve.

Heitler László: Vedres Márk 14p.

Czigány Derső
fesső

Czigány Derső nagyméretű „Fekvő akt"-ja és szines „Szinesznő"-je a kiállítás egyik legszebb-műve.

Szabó Julia: Muzeumi séták.

Művészet, 1975.november - 12.oldal

Gigány Dezső festőművész

35 éve halt meg

Nézsa 1972 december 31
12 old.

Czigány Derső
festő

Czigány Derső „Slonka" című
portréja nem szerepelt a tárla-
ton.

Szabó Julia: Muzeumi séták.

Müvészet, 1973. november - 12.oldal

Czigány Dezső

neve emlitve

Lukács György: Magyar irodalom, magyar kultúra
Gondolat Bp. 1970

342 old.

Czigány Dezső

Kaposvárott a megnyilt Somogyi Képtárban szerepel Rippl-Rónai, Csók István, Iványi Grünwald, Czigány Dezső, Kunffy Lajos, Tornyai, Mednyánszky László alkotása.

Magyar Hirlap 1973/199/8

Czigány Dersi

a Nyolcak elnevezésű festőcsoport

tagjaként emlitve

Dénes Zsófia: Szivárvány

Bp. Gondolat 1970 Sh. old.

Czigány Dezső

Szolnay Sándor 1928-as Narancsos csendélete a Nyolcak és különösen az ő képeire emlékeztet.

P. Szücs Julianna: Regionális gyűjtemény. Wagner Artúr képei és szobrai; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 30. l.

Czigány Dezső

„Nouka" c. portréja a magyar expresszív-naturalista portréfestészet sorolába illeszkedik. Több műve jelzi a gyűjteményben egyidejű közelődését Gauguinhez és a kubizmushoz. A képek Ripp-Rónai Ödön gyűjteményéből kerültek a múzeumba.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képző-művészeti Almanach 3, Corvina 1972, 109. l.

Czigány Dezső
festő

a képes vannak a kaposvári mú-
zeumban.

Képzőművészeti almanach 3 108.
Corvina 1972

Czigány Dezső

festő

A szegényes élet hangoznányát alakította ki a magyar festészetben.

Képrőmű. Almanach 3. 9.
Korvina 1972.

Czigány Dezső

kstő

A „Nyolcak" – hoz tartozott.

Képrőmű v. Almanach 3. 9.

Corvina 1972.

Gulyás Dezső

1, Nő a szabadban, ol.

2, Önarckép, dij

A Tanácskörtársaság képzőművészeti vásárlásai c. kiállítás 1969.

Czigány Dezső festőművész

A nagybányai festőművészek a Somogyi Képtárban megnyílt kiállításon a művész képei az első nemzedéket követők alkotásai között szerepelnek. „Nő szabadban" – „Színésznő" – „Gendélet". (említve)

Horányi Barna: Nagybánya nemzedékei. Somogyi Néplap, 1974. ápr. 4.

Czigány Dezső, grafikus 17 Dk

Részt vesz a Nemzeti Galériában dec. 23-án megnyíló grafikai kiállításon.

—: Hír 8. l

NÉPSZABADSÁG Bp. 1961. dec. 20.

Czigány Dezső, grafikus MDh

A Nyolcak és az aktivisták C. kiállításon csak egy nagyon szép, finom rajzjelzi művészetét.

Murányi-Kovács Endre: Csendes ünnep a Nemzeti Galériában 9.l

NÉPSZABADSÁG, Bn. 1962. jan. 17.

Czigány Dezső
festő

M.D.K.

A Magyar Nemzeti Galériában
rendezett kiállításon részt vett.

Passuth Krisztina: A nyolcak és az aktivisták
Élet és Irodalom, 1962. március 24 – 8 l.

M.D.K

Czigány Dezső
festő

Mélt adás.

Szép Béla: Berény Róbert
Művészet, 1962. március — 18 l.

Mdk

Czigány Dezső festőművész

1911-ben kivált a Művész körből.

Horváth Zoltán: Magyar sorsfordulók 1961
475. l.

mdk

Czigány Dezső festőművész

A „Nyolcak" csoportjához tartozott

Horváth Zoltán: Magyar századforduló

237. l

M.D.K.

Czigány Dezső
festő

A Nyolcak társaságába tartozott.

Frey Béla: A Nyolcak és Aktivisták grafikai kiállítása
Művészet, 1962. április — 33 l.

G. D. K.

Czigány Dezső festő

1883 - 1939

a „Nyolcak" művészcsoport tagja

Nay Endre arcképe (rez.)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bpó 1962. 346, 350, 352, 423.

Czigány Dezső festőművész

Magányos fa

Bányavidéki Vándorkiállitások katalógusa 1948.

Czigány Dezső

Perlrott Csaba Vilmos kiállitott Mikola András, Körmendi-Frimm Ervin, Czigány Dezső, Márffy Ödön, Egry József és Réth Alfréd képeinek társaságában a Párizsból hazatért "fiatal magyarok" tárlatán(Könyves Kálmán Rt. kiállitása-1907 junius).

Bodri Ferenc:Perlrott Csaba Vilmos

Látóhatár 1970/788 762.old.

Czigány Dezső

neve említve, műve szerepel a Bács-Kiskun megyei múzeumok kiállításán a Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1972 március 16 4.old.

Czigány Dezső

22. n. reprodukció: „Csendélet" kb. 1916.
olaj, vászon.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971

Czigány Dezső

Ady; olaj, 19o7

Műgyüjtő; 1971. 4. sz. 21.l.

Czigány Dezső, festő

Többször is megemlítve. (4 kerstok - ismertetésben.)

Bodri Ferenc: Képző művészeti könyvszemle 162-165.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2.

Czigány Dezső festő

Oroszlányban a műv. házában rendezték meg emlékkiállítását, Pór Bertalan festővel együtt.

Kiállítási kalendárium.

Szocialista Művészetért, 1942. jún. 5.

Czigány Dezső

Képviselve van Benkő Ferenc derecskei főgyógyszerész gyüjteményében.

Sz. Kürti Katalin - Benkő Ferenc gyüjteménye a Déri Muzeumban; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 35.l.

Czigány Dezső

Márton Ödön az elsők között támogatta vásárlásaival.

Dévényi Iván - Márton Ödön halálára; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 29.l.

CZIGÁNY Dezső

HORVÁTH János: A Rippl-Rónai hagyaték.
= Somogyi Múzeumi Közlemények, 9. 1992
148 - 149.p.

levelezőlapjai R-nek

3–44.

a 5. I. 5. Ungheria

Il ghe

ába kért cikket FL-től. FL nem írt az

Commenti" rovatban Il conte Alberto
eputato aláírással. Az Az Újságban a
apcsolatos, a L'Ungheriát idéző cikk.
l 1920-ig a Miniszterelnökség sajtóü-
Kisgazdapárt alapító tagja, 1932–1940
.

AJOSNAK

Bp. 1920. III. 10.

Ebből látom, hogy élsz és kitű-
tóbb február 16-án kelt levele-
vzetről is hosszasabban tájékoz-
ény nagyon sokat (sőt véleme-
l, most már rajtatok a sor, hogy
már naponta kap rövid rádió-
is. A többieket illetőleg Tibor

Czigany Dezsö

l. Majowszy-Pełowicz

Lyka (a m.) akt kidll

albumu

80 l – ć. m.

I V Ó

gyar Barátai Egyesületének a Müemlékek
utca 10./ tanácstermében
6 órakor tartandó
g y ü l é s r e.

ág jelentése.
sztmány megválasztása.

Az előkészitő bizottság nevében

Gerevich Tibor

Czcigodny Ojcze

wód

Ujo MZsL 186 l.

Kriatyrálvi Kraft Károly, akd. festőművész, Budapest, [illegible]
u.19.sz.műterem

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
301/1935

GYŐR 1 ZN
935-JUN-6-F8

Czigány Dezső, festő

L.:Vedres Márk

Harangozó Márta:A halál Adyja--és az életé 2.

Esti Hírlap, Bp.1977.nov.18.

Czigány Dezső, kstb

Horváth Béla: Czigány Dezső Ady-képei

—: Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. Bp. 1977. nov. 10.

Czigány Dezső festőművész

Adynak aránylag kevés életében készült arcképe maradt fenn. Ennek aka szedig abban rejlik, hogy nem szívesen ült modellt. Csupán jó barátjával Czigány Dezsővel s jóval később Rippl-Rónai József tett kivételt.

Haváth Béla: Ady Endre ismeretlen arcképe. Népszava, 1977. jún. 19.

Czigany Dezsó, festó

--

Bartók lehet,hogy mar 1905-ben talalkozott a Nyolcak csoportjanak egyik vagy másik tagjával,ugyanis négyen tartózkodtak ekkor Prizsban,közülük.Berény Róbert és Czigany Dezsó,akik nagy zenerajongók is voltak.
328.old

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Czigány Dezső, festő

Czigány Dezső a cselló szerelmese volt, e férfias zengésü instrumentumé, melynek kezelésére még Hollósy Simon tanitotta meg Münchenben, a tanitási szünetek alatt. Czigány naturalista játékos volt, de szépen, átéléssel játszott. 328.old

Horvath Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Czigány Derső, festő

L: Czóbel Béla

Mendöl Zs.: Czóbel Béla két festménye 156-159.

Jelenkor, Pécs, 1978. febr. XXI/2

Czigány Dezső (1883-1937)

„Fehér virágok zöld vázában"
o. v. 80x64 s. f. 6. Czigány
Utiáltási ár: 6000 ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Czigány Dezső

Ady arcát megrajzolta vagy megfestette.

Uj Irás 1977-12-14

Bodri:A fiatal Szőnyi István Ady illusztrációi

Czigány Dezső

ról
Ady portrékészitett

Uj irás 1977-12-15

Bodri:A fiatal Szőnyi Ady illusztrációi

Czigány Dezső, festő-

L: Gorka Géza

Kovalovszky Márta: Változatok egy hőshöre 23-24

Kritika, Bp. 1977. nov. 77/11

Grigóry Rezső, festőművész

a Petőfi Irodalmi Múzeum képzőművészeti kiállítása emlékezik meg Ady Endre születésének 100. évfordulójáról. – A művész egy szénrajza és egy festménye látható az Ady-portrék sorában (emlékre).

Pesti Hírlap.

1977. XII. 19. Kossuth 12.30.

Czigány Dezső, festőművész

az Ady-irodalom számon tartja, és bőséggel jegyzi a költő arcát megrajzoló, vagy megfestő művészeket: Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, stb., Ady versillusztrátorait is.

Bodri Ferenc: A fiatal Szönyi István Ady-illusztrációi.

Új Irás: 1977. 12. 14. old.

Czigány Dezső (1883-1937)

Önarckép olaj, karton (1930 k.)
Kelbő női akt o.v. (1910 k.)

Dévényi Iván milgyüjteményének kiállitása
Győr, Muzeumi képtár - 1977.

MDK

Czigány Dezső

Női akt korsóval, repr.

Műcs. 1930/31. jub.kiáll.

Czigány Dezső MDK

Ady Endre

Az öreg

Műcsarnok 1933 Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Czigány Dezső

A KÚT első, 1924-es kiállításán Apostolfej c. képével szerepelt.

Kozmeló: Dekorácia cyrulo, Conimo, 1968, 82.l.

Czigány Dezső

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Női aktja és Szerzetes-e.

Pesti Hirlap
1930.XII.21.

Czigány Dezső MDK

Tanulmányfej, olf.

Mücsarnok 193o tavaszi kiállitás

Czigány Dezső

MDK

Főpap, olf.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Czigány Dezső

Női akt korsóval, repr.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

MDK

Cigány Dezsö, festöm.

Nöi akt korsóval. Repr.

Mücsarnok.1930/31. jub.kiáll. Kat.

Czigány Dezső

MDK

Menton

Mücsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

Czigány Dezső MDK

Tájkép

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

MDK

Czigány Dezső

Női akt korsóval, of.

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

Czigány Dezső

1883 – 1937

59. Akt, olaj. 116×66.

Almásy-Teleki TV. 1940

1

GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA
MŰVÉSZETI INTÉZETE
(VOLT ERNST-MÚZEUM)

2.

GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA
ÉS
DR. KÁLLAY TAMÁS
MŰVÉSZETI AUKCIÓJA

Czigány Dezső

1. Menton
2. Csendélet

V

1932 fův új szorzem kiáll Vücsarnok

BUDAPEST
42 II. 21.18
BUDAPEST
942 FEB. 23. -8.

MDK

Czigány Dezső

Női akt korsóval, of.

Akt kiáll. OMKT. Mücs. 1925. dec. 18. 1.

MEGHÍVÓ

AZ „ALKOTÁS MŰVÉSZHÁZ" TISZTELETTEL MEGHÍVJA

CZIGÁNY DEZSŐ

FESTŐMŰVÉSZ

HAGYATÉKI KIÁLLÍTÁSÁRA

1944 JANUÁR 23, DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR — FEBRUÁR 2

TÁRLATVEZETÉS: JANUÁR 30-ÁN, VASÁRNAP 12 ÓRAKOR

ELŐADÓ: **CSORBA TIBOR** FESTŐMŰVÉSZ

E MEGHÍVÓ KÉT SZEMÉLY BELÉPŐJEGYÉÜL SZOLGÁL

Czigány Dezső

AZ *Alkotás* MŰVÉSZHÁZ XXVI. KIÁLLÍTÁSA

BUDAPEST, VII., ERZÉBET-KÖRÚT 19. — TELEFON: 426—904

NYITVA: 10 –3, ÜNNEP - ÉS VASÁRNAPON 10—2. * IGAZGATÓ: BENDE JÁNOS

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁSUNK:

1944 FEBRUÁR 6 –16

BARCSAY JENŐ

FESTŐMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

1944 február 10-én

délután 6 órakor

KALLAY ERNŐ

művészeti író előadást tart „A MAGYAR FESTŐMŰVÉSZET NAGYBÁNYÁTÓL NAPJAINKIG" címmel. Vetített képekkel. — Belépődíj ruhatári díjjal együtt P. 2.—

MÉLTÓSÁGOS
NAGYSÁGOS

Szentiványi Endre
Budapest, XI.,
Lágymányosi ut 16.

úrnőnek
úrnak

Czigány Dezső

Tengerparti részlet, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállítás

Aukciók

Szt. György Cek

1911 okt. Női fej

1920 jan-febr

Részlet a városból

M. Nemz. Ren. Társ

1923. IV. Csirkefogó fof

~~Gitáros férfi~~

~~[illegible]~~ Árv. Csarn

1926 ápr. 32.

Falusi utcaf

~~1931 dec. [illegible]~~

~~1937 okt 83. Tíleszyám~~

lás kötelezettsége mellett eg

tárcám fent jelzett alnaplójá

1923.évi december hó ...n.- g

A hivatalos más

mini

Czigány Dezső

Helikon
1922. május.
Koll. Kiathtár-
életrajzzal, mely
felhasználandó.

V

Petőfi Sándor:

Egész alak, iró-asztal e
fekete s szeme, bajusza s ke
vált. Gyűrűs jobb kezében, z
maszkodik, hosszú szárú é
-balját a jobb térdére fektetett
nek egyik ujját felgyűrte, derek
csizmájának szárán a szegés z
köpenyegén piros tollas kalapja
polczán könyvek, iratok s ludto
alföldi pusztát abrázoló kép
körül nyájjál s az út ment
ral, kinek kutyája a földvü

Olajfestés, vászonra, n
Festette: Mezey József
~~Vétetett Mezey József~~

M. Képt. 380.

~~Ára 70 frt.~~

Czigány Dersö, festö
Kül. 1883 VI. 1. Budapest-
ten

19

112. Tiziano Vecelli mühelyéből

lenczében 1576-

Isabel

rany.
Ke gü
ki va

467

Dési-Huber kör

1949 „1919-es Forradalmi képzen

Ady IV) festm
Csendélet XVIII.

Akt III graf

MÜNCHENEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
494 (1929. szám)
Ért. 1929. év december hó 19. n.

Fraiberg | Hegen kiáll
1934 dec. l. kaiál +
Ujfit

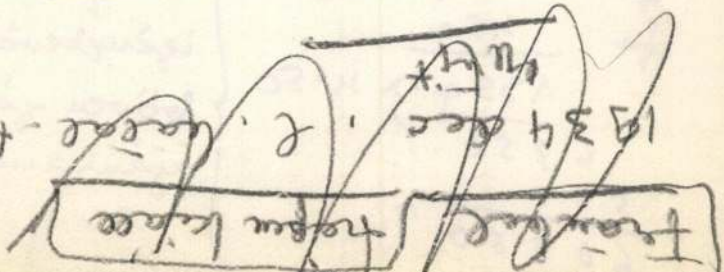

Akkor kell szenbol

fából

Egy hóra, 30 napra ke

Hat hóra kell a szé

fá

Egységár: magyar szén á 4·50

fa á 4·50

1928 óta csakis magyar sze

szén	90 q	Figelemme
fa	45 q	igénybevétet
	135 q × 4·50	böven szám
	6750	ajánlandó
	540	
	607·50 P.	

Cigány

Cigány Dezső

34 Férfi alak II olajf.

Nemzeti Szalon

Kut 1937
aug.

;az tiszteletem kifejezése mellett

kiváló tisztelettel:

KAPPÉTER GÉZA, OKL. ÉPITÉSZ
TÖRVÉNYSZÉKI HITES SZAKÉRTŐ
BUDAPEST I., ISTENHEGYI-ÚT 20/a.

ökl.épitészmérnök,
törvényszéki hites szakértő.

Czigány Dezső

KUT I. kicill. 1924.
máj. (Ernst Muz.)

81, 82, 83, 84, 85, 150

Hajnal
Apostolfej
Fürdőjök
Alkony
Gnarchép X
Reggel

hárd a KUT
katalogusai
szört.

Alkotás

1923 márc. I. kiáll. V–IX

Önarckép ~~I–IX~~

1923. III. kiáll. Modern graf

Nász

1944 jan.–febr. hagyatéki

l. katal.-t

1947 márc. A művész 2 arca

Önarckép

MŰGYÜLÖLDE GYŰJTEMÉNYI BIZOTTSÁGA
453 29.
Érk. 1929. év nov. 26. n.

a Tekintetes Bizottsághoz.

A Kör még az év folyamán több ta
"Győr" cim alatt.

A mü teljesen altruisztikus módo
nak teljesen ingyenes munkásságából
az előállitási költségeket födözi.

Tisztelettel kérjük az igen Ti
Albert féle, esetleg más győri vonat
re bocsátani, hogy ezekből kalauzunk
nálhassunk.

Legyen szabad közölnünk, hogy tb
és Weichinger Károly urak is.

Kérés

titkár

Nagyvesi Kálmán

1910. kj kápr. kiáll.

Tanulmány I-III

Csendélet I

A festő nő

Önarchép III

Interieur

1920 k. 103. kiáll. M.

postmigr. – tak. I.

kit akt

archéptanulmány

Dr. Schneller Vilmos, titkár,

Nagrand Mihály, épitőmester, mü

Borbély József, min. számv. ta

Kautezkyné Polakovits Margit,

Saláth Ferenc, I.o. altiszt.

Az elmult 1928. évben a karács

240 P.-ben, a VIII. f. o. számára 12

ben, s az altiszt számára 47. P.-ben

a mai rendkivül sulyos gazdasági visz

az összegeket a lehetőség szerint mér

A szükséges fedezet a Bizottsá

Hazai Takarékpénztárban rendelkezésre

Budapest, 1929. december hó 18.-án.

MDK

Czigány Dezső, festő

Megemlítve Szabó Julia könyvéről szóló részben. (Magyar szimmüvészet 1890–1919.)

Bodri József: Képzőmüvészeti Krónika 552–557. l.

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

Cigány Derrő

neve említve

„Kmetty János 80 éves"

Magyar Nemzet 1969 december 23
5. old.

Csigány Dezső festő-

Tőlt cikkben méltatta Bölöni György Csigány Dezső művészetét.

Dévényi Iván:- Bölöni György a művészeti író.
Művészet, 1971. február - 20. lap

Czigány Dersö

neve emlitve

Kyprönnüvészet

Vigilia 1969 másúmus
206. old.

Czigány Dezső

neve említve

Képző művészet

Vigilia 1969 augusztus
562. old.

Czigány Perső

neve emlitve

Vigilia 1969 decembr
852. old

Képrőmüvészet

Czigány Dezső

neve emlitve

Kiprémüvészet

Vigilia 1970 március
200. old.

Csigány Dezső
festő

Méltatás.

Dévényi Iván: Csáktornyai Zoltán
Művészet, 1971.március - 29.lap

Czigány Dezső

Igen kvalitásos komposíciói vannak a Nagy István gyűjteményben (Párissi Szajna-híd, Csendélet szoborral, vázával, kancsóval).

Dévényi Iván: Modern magyar festmények; Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 2. l.

Czigány Dezső, Jestő

Ady portré:
(Kéurajz) Repr.

Kappanos Balázs: A mai Ady-kép 37-40.

KÖNYVTÁRCS Bp. 1969. január XIX/1.

MDK

A ~~KÖNYV~~

Czigány

művei Petrovics Elek gyűjteményében szerepeltek: Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 425 l.

Fiola Pál: Vasary János biográfia és bibliográfia, Kaposvár, 1970.

82 l

Czigány Dezső, festő

1962 ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megvásárolta Czóbelnek "Nyergesújfalusi udvar", valamint Czigánynak "Két nő2 c. festményeit. dr Németh Antaltól. Mindkét kép szerepelt a Nyolcak korabali kiállitásán. 224. old. 34. jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Czigány Dérsö

1919 tavaszán az újonnan szervezett balatonföredi müvésztelep tagja.

Az 1919 júniusában szervezett, az Epreskertben tartott rajztanárképző tanfolyam tanára volt.

Rónay György: Intézkedések és tervek a müvésznevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Müvtört.Ért. 197o.2.sz. 141-147. l.

147. l.

Czigány Dezső,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményei:Képek jegyzéke:
51. sz.kép: "Önarckép ".olaj. 60+46 47 cm. Ltsz.:64.5.
Fekete repr. 229.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

MDK

Czigány Dezső

/e.a./:A KUT kiállitása. Ujság 1934. dec. 2.

Czigány Dezső,festő

Az 1911-ben alakúlt progressziv irányzatú,egyik leghaladóbb művészcsoport a"Nyolcak",a magyar "Fauves"-ok. Tagjai még:Berény Róbert,Czóbel Béla,Kernstok Károly, Márffy Ödön,Orbán Rezső,Poór Bertalan és Tihanyi Lajos. 181.old. 2.jegyz

SARKADINÉ,HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1961.Pécs, 1962

Czigany Dezső, festő

Czigány Dezső jó csellista volt. zenerajongó. Bach, Schumann, Schubert voltak kedvelt zeneszerzői. Az elő adó művészek közül Pablo Casalsért rajongot, akinek az 1pl0-es bpesti szereplése alkalmával arcképét is megfestette. 328. old. 13. jegyz

Horvath Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv. tört. írt. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Czigány Dezső, festő

---

az 1910-es években pikturájában döntő fordulat előtt állott. Ekkor ismerkedett meg Cézanne és Gauguin művészetével, utóbbinak csak átmenetileg, Cézanne-nak azonban tartósan s művészetén mindvégig kimutatható hatása alá került. 328.old

Horvath Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Csigáné Dessö

„Ady" portré
(vegyes)

Tóth Dessö: Ady Endre
Új Tükör, 1977. november 20 - 5. lap

CZIGANY DEZSÖ, festö

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a Kecskeméti múzeumnak.-E gyüjtemény jegyzéke:
9.-CZIGANY DEZSÖ: FÉRFI TANULMÁNY, Vászon,olaj.88+68,5 cm.-Jelezve balra lent: Czigany,906.-Katona József múzeum.-Ltsz:56.48.
7.sz.kép. 297.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtö Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei,Kecskemét, 1975

Czigány Dezső

1916-ban Kónyai Elemér újságíró szabadiskolát nyitott a Váci u. és Hanis-köz sarkán, olykor a művész is foglalkozott a növendékekkel-, a „Nyolcak"-csoport egykori tagja.

(Novatny Emil Róbert publikálatlan levele.)

Dévényi Iván: A nyergesi szabadiskola

Dalgozók Lapja (Komárom), 1975. aug. 29.

Czigány/Wimmer/ Dezső, festő

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt Czigány/Wimmer Dezső, festészeti, diszitőfestészeti szakon 54.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparművész.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Művt.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Czigány Dezső

Az előző számban ugy került közlésre, hogy a "szines olajportrét a költő őriztr; Adytól vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben". Helyesen ugy van, hogy "A szines olajportrét a festő őrizte; Czigány Dezsőtől vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben".

Mügyüjtő, 1972. 1. sz. 64. l.

Cziglény

Neve a Nyolcak tagjaként említve.

A Hét, 1972. dec. 15. 3. cf. 50 n. 9 p.

Czigány

a háborút követő forradalom idején tanári tevendőket látott el és harsogó erejű plakátokat alkotott a Nyolcak elnevezésű művészcsoport, melynek 3 tagja, – Tihanyi, Czobel és Czigány, – Nagybányáról indult el.

Borghida István: Harcos művészet.

Igaz Szó, 1973 ... 7 124. old.

Czigány

neve említve

Dévényi Iván: Kernstok Károly születésének centenáriumára

Nagyvilág 73/12 1914. old.

Czigány

A gjöri Képtár magyar mesterek műveiből rendezett tárlatot, ahol műveiből látható e kiállításon.

S.N.: Látogatott tárlat.
Kisalföld, 1993. jún. 30.

Czigány Dezső

1909-ben alakult társulás tagja volt, mely a Nyolcak nevet viselte, 1912-ig három kiállítást rendeztek. 1912 után a tagok útja szétvált.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története. Népszava, 1972. jól. 1.

Czigány Dezső

Ma avatják kapcsváron az új Rippl Rónai Múzeumot. A somogyi képtárban szerepel alkotása.

Reggeli krónika II.

1973. VII. 20. Kossuth 6.00 Guć.

Czigány Dezső

Halas csendélete (1914) a jelzett gyűjteményben.

Dévényi Iván: Deák Dénes gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 18. l.

M.D.K.

Czigány Dezső festő

Ady törzshelyét a Három Hollót látogatta.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 30.l.

Czigány Dezső

Bölöni György az elsők közt volt, aki irásaiban támogatta, mint fiatal művészt.
/Bölöni György 9 Képek között 1966 Bp/

Vigilia 1968. 1.sz. 62.l.

M.D.K.

Czigány Derső, festő

nevét emeliti, mint Ady jó barát-
ját és arcképfestőjét, s mint aki egyszer
a Három Hallóban összehozta őt Adyval.

Beszélgetés Lukács Gyorgyel

Irodalmi Muzeum, Szerk.: Dr.Lakatos László,
I.Emlékezések, Sajtó alá rend.: Vezér Erzsébet
Muzeumok Rotaüzeme, Bp.1967. 136 old.
23., 24. old.

Szigáti Dezső írta

MDK

A Nyolcak epikája.

Rózsa Gyula: A Nyolcak 9. l.

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 27.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet szoborral, o.

20. sz.i m. festőművet és szobrászat M.Gal é
Móra F.Muz. Szeged 1966.

Czigány Dezső

képein egy-egy jellegzetes vonást ragad meg (pl. portréin).

Bölöni György: Magyarság - emberség. Bp. 1959. Magvető k., 540 l. ill.

386. l.

Czigány Dezső

Ady Endre Új versek c. versesköteté Párizsban olvasta (barátja, Bölöni György ismertette meg vele).

Bölöni György: Magyarság - emberség. Bp. 1959. Magvető k., 540 l., ill.

142. l.

Czigány Dezső

Pór Bertalan, Márffy Ödön, Kernstok, Orbán Berény, Fémes-Beck Vilmos szobrán és Tihanyi elakították meg a Nyolcak társaságát.

Bölöni György: Magyarság - emberség. Bp. 1959. Magvető k., 540 l., ill.

416. l

Czigány Dezső

hívta fel Bölöni figyelmét Tihanyi Lajosra, akinek 1908-ban lehetőséget biztosított fiatal művészek elhelyezésére kiállítást rendezett.

Bölöni György: Magyarság - emberség. Bp. 1959. Magvető k., 540 l., ill.

416. l.

Cigány Dezső

Reprod.:

Szudélet. 1920-as évek

Szárados úti művészlelep kiállítása,
a rat. összeáll. Csap Erzsébet,
Elischer Brigitta. Bp. 1965.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet szoborral, fepr.x

20. sz.i m. festészet és szobrászat N.Gal.
és Móra F. Muz. Szeged 1966.

MDK

Czigány Dezső

neve emlitve

Pór Bertalan emlékkiáll. N.Galéria 1966.

M.D.K.

Czigány Dezső, festő

nevét említi, mint a
Nyolcak egyik tagjáét:

Aradi Nóra: Daumier, Derkovits és utódaik,
Bp. 1968, Magvető, 293 old.

MDK

Czigány Dezső

neve az előszóban szerepel

20.sz.i m. festészet és szobrászat N.Gal. és Móra F.Muz. Szeged 1966.

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

MDK

Czigány Dezső

Bucsu, szén

Tompa Kálmán képzőművészeti gyüjt.
Rippl Rónai Muz.Kaposvár 1966.ápr.

Czigány Dezső MDK

Tájkép, olf.

Arckép, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállítás

Czigány Dezső MDK

Tájkép /Ősz/, olf.

Micsarnok 1913-14 téli kiállitás

Czigány Dezső

MDK

az 1910-ben létrejött "Nyolcak" művészcsoport vezetői: Kernstok és Czóbel Béla, tagjai még: Berény Róbert, Czigány Dezső, Márffy Ödön, Orbán Dezső, Tihanyi Lajos és Pór Bertalan.

124.o.

ZOLNAY LÁSZLO/szerk/: A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

M. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő

1906-ban Nagybányán dolgozott

Réti Bp. 1954. 327. l.

MDK

Czigány Dezső

a KUT Művésztanácsának törzstagja

KUT kiáll. N.Szal. 375. kiáll. 1927. ápr.

M. D. K.

CZIGÁNY Dezső festő

Hollósy-tanítvány.

1903. Nagybánya Szabadiskola

Réti István. A nagybányai művésztelep
Bp. 1954. 53., 82., 241., 320. l.

MDK.

Czigány Dezső

Cimszóval szerepel a Müvészeti Lexikonban

Magyar Nemzet 1965 máj.29.lap -

Czigány Dezső MDK

"Ady Endre Arcképe" Repr.

Müterem 1958 I. évf. I. sz. 43 o.

M. P. K

CZIGÁNY Dezső festő

Toldy Endre

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 100. sz. 4. l.

Lengyári Tamás: Festők irodalomtörténete

A Petőfi Múzeum Tárlatairól

MDK

Czigány Dezsö, festö

Önarckép, olajf.

Az Alkotás Müvészház XXXII.kiállitásának katalogusa.
"A Müvész Két Arca". 1947.III.9-25.

Cigány Dezső
festőművész

Budapest székesfőváros művásárló bizottsága a nemzeti szalon Kut kiállításán megvásárlásra kipelőlte egy művét. –

Nemzeti ujság

1930. I

Czigány Dezső

az „Nyolcak" 1965-ös Székesfehér-i kiállításán bemutatásra került művei, többek között az „Önarckép feszülettel" és „Önarckép bíborosi ornátusban"

Vigília 1965 XII. sz. 761. l.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet, of.

KMT 1912. tav.kiáll. 41 l.

MDK

Czigány Dezső

Csendélet, of.

KMT 1912. tav.kiáll. 41 l.

Czigány Pezső
festő

M.D.K.

Műveiről.

u.: Képek hörött Kecskeméten 4 l.
Magyar Nemzet, 1959. dec. 15,

Cigány Dezső, festő

MDK

A kecskeméti múzeumban kiállították a kecskeméti művésztelep művészeinek – köztük Cigány Dezsőnek – alkotásait.

–: Megnyílt a kecskeméti képzőművészeti tónap

Népszabadság, Bp. 1959. dec. 1.

14. l

Czigány Dezső festő

M.N.G.K.

A Nyolcak tagja volt. Cézanne követő
Csendélet, Önarckép — Nemz. Gal.

Kampis, Hagy. műv. Bp. 1960 522, 523

Czigány Dersó Jenő M.O.M.

A Nyolcak tagja volt.
Csendélet – repr.: 177 o.

Körner É.: Künstler der ungarischen Räterepublik. Acta Historiae Artium. 1959 VI. 172–179.

Czigány Dezső MDK

A radikális müvészek élére álló Nyolcak müvészetének jellemzése.
Szerepük a Tanácsköztársaság müvészeti életében.
Müveiknek a néphez való viszonya.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.
Bp.1959.36-37.l.

MDK

Czigány Dezső

törzstag

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 2 l.

MDK

Czigány Dezsö, festö

mezitelen testet festett s diszkreditálja a szépség
ki nem apadó forrását, a nöi aktot.

b.Nyáry Albert:A képzömüvészek a háboruban.
A Cél.1915. 12.sz. 781.1.

Kiállitás a Nemz.Szalonban.

Cigány Dezső

M.D.K.

Adyról készült műve.

Csengeryné Nagy Iszusa: Magyar írók arcképei - 34 l.
Művészet, 1960. augusztus.

Czigány Dezső
testő

A „Nyolcak" tagja.

Kosáry D: Magyarorn. tört. képekben
Gondolat 1971. 517.

Czigány Dezső

két arcképet alkotok Ady Endréről

Aradi Nóra: A socialista hajzőmű-
vészet története, Budapest, 1970.

2811

Csigány Dezső festő

A Nyolcak csoportjának tagja

Sz.Karnyó Leona: Husvéth Lajos művészete.
Művészet, 1972.január - 12.oldal

Czigány Dezső

Reprodukció, fehete-fehér: „Gyermek temetes" kb. 1910., olaj-vászon,

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

oldalszám nélkül

Czigány Dezső

Részt vett a Könyves Kálmánnál 19o7-ben rendezett ~~Fiatalok~~ Fiatalok kiállitáson.

Szij Béla; Egry József fiatalkori munkássága Kiállitás Nagykanizsán; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 19.l.

Czigány Dezső, jestő

Megemlítve. (Petrov-Vodkin a Műszaznok ban.)

↓

Rózsa Gyula: Párhuzamok Közép-Kelet-Európából

M. 8.

Népszabadság Bp. 1971 dec. 19

Czigány Dezső

Uitz Béla a rajzaival az ő és más Nyolcak művészek műveinek rendjét messze tulhaladta.

Bajkay Éva; UITZ Béla kiállitása a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 22.l.

CZIGÁNY

Egyik műve kiállítva Nyíregyházán a Művészeti Hetek alkalmával.

Korokmay Gyula: A nyíregyházi képzőműv. élet 1971 első felében.

SZABOLCS SZATMÁRI SZEMLE, 1971/3. sz. 95. lap.

CZIGÁNY DEZSŐ

„Férfi tanulmány"-a (eml). szerepel Kecskeméten a Festészetünk a századfordulón c. kiállításon.

Heltai Nándor: A Katona József Múzeum új kiállítása.

DETŐFI NÉPE Kecskemét 1971 okt. 3

Czigány Dezső

Műtermében megfordult Ady szerelme, Léda. Tulaj-
donában volt Czigány-kép.

Horváth Béla: Kernstok Károly ismeretlen Léda-rajza;
Művészet, 1971.2.sz. 15.l.

Chigány Dezső
festő

A „Nyolcak tagja.

Dérényi: Kernstok Károly 10.
Corvina 1970.

Cigány Depő MDK

„Gyermek temetés"

-ys- :Nagybányai festők
NÉPMŰVELÉS 1963 febr. 41.1

Czigány Dezső

a Czázados úti Művész-

telepen dolgozott

Magyar Nemzet 1971 február 3.
n.old.

Cujány Dezső
festő

Rajzi munkássága nem számottevő.

Dévényi Iván: Kortárs Katalógus 13.
Corvina 1970.

Czigány Dezső

Nyergesujfalun Kernstok Károly köré tömörültek az egymástól elszigetelt irányzatok képviselői:Berény Róbert,Czóbel Béla,Czigány Dezső ,Márffy Ödön,Orbán Dezső,Pór Bertalan,Tihanyi Lajos.A csoportosulás Berény javaslatára a Nyolcak nevet vette fel az 1911-ben tartott bemutatkozó kiállitáson.

Farkas György:A Tanácsköztársaság képzőművészete Rajztanitás 1969/2

Czigány Dezső
festő

1883 - 1939. Főképp önarcképeket és
csendéleteket festett.
A „Nyolcak tagja".

A magyar nemz. tört. I. 477.
Corvina 1971.

Czigány Dezső

a „Nyolcak" csaportjához tartozott.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,

München, 1971.

lapszám nélkül

MDK

Czigány Dezsó

Tájkép. Olajfm.

Műcsarnok, 1912.tav.kiáll. 73.lap

MDK

Czigány Dezső

Czigány Dezsőnek két képe volt kiállitva a berlini Secessio helyiségében rend.kiállitason. Megnyilt 1910.febr.5.-én.

Petrovics Elek: Hazai krónika.

Művészet, 1910. 218-222.lap.

Czigány Dezső

MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Czigány Dezső MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Czigány Dezső

nevét, mint a "Nyolcak" csoportjának tagját említi

Dévényi Iván: Huszár Vilmosról, halálának 10. évfordulójának alkalmából. - Magyar Építőművészet, XI 1970. 6. sz. 50. l.

Czigány Dezső

az 1911-ben épült Kázados úti mű-
véztelepen dolgozott.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopé-
dia, Budapest, 1970.

286 P.

Czigány Dezső

a „Nyolcak" művészcsoportjának tagja a „Három holló" vendéglőben találkozott művésztársaival.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 199p

Czigány Dezső

A kázados úti művésztelepen dolgozott

H. Gy.: A kázados úti művésztelep jubileuma

Magyar Nemzet 1971 II. 3

Czigány Dezső

Szerepel „A XX-ad. magyar festészete" c. Tóvlatban

A Nemzeti galériában

Petőfi Rádió
1971 III. 14

Czigány Dezső

Idézik az életének önkezével véget vetett művész Ady-portréját és a magát bíborosnak, szerzetesnek, munkásnak ábrázoló festő önarchépeit.

László M.: A magyar portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 44. l.

Czigány Dezső

Női aktokja a szerző tulajdonában van.

Dévényi I.: Gyűjteményem; Műgyűjtő, 1970. 3. sz. 12. l.

Czigány Dezső.
festő

Ady Endre arcképe. 1907. o.v.
Budapest Mgt. Repr.

A magyarországi mív. tört. II kép n. 731.
Corvina 1970

Czigány Dezső

Nyugat-emlékkiállítás nyílt a Petőfi Irodalmi Múzeumban, ahol műve szerepel.

Dél Magyarország, 1941. okt. 16.

Gyóny Dezső

19o9-ben nagyváradi kiállitáson szerepeltek müvei.A kiállitáson Juhász Gyula előadást tartott,ADy Endre verseit olvasta fel.

Napjaink 1968 augusztus 9.old.

Czigány Dezső

1883-ban született Budapesten, meghalt ugyanott 1937-ben. Tanulmányokat Budapesten és 1904 óta Párizsban J.P. Laurens-nél folytatott.

Lőrincz Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971. oldalszám nélkül

Czigány Dezső

A „Salon des Indépendents"-ban szerepel. 1909-ben alapító tagja a „Nyolcak" csoportjának

Körner Éva: Ungarische avantgarde, 1971 München

Czigány Dezső

Főleg csendéletekket festett Cézanne hatása alatt és klasszicisztikus felfogásban portrékat.

Kőpiczi Éva: Ungarische avantgarde, München, 1970.

Crişan Dezső

Művészete egyelőre nincs képviselve Völgyessy Ferenc gyűjteményében.

Szelesi Zoltán: Völgyessy Ferenc képei és a szegedi műgyűjtés útja. - Művtört.Ért. 1971.1.sz.23-30.l.

25. l.

Czigány Dezső
festő

A „Nyolcak" tagja

Magyar műv. tört. 8. 34.
Képrőműv. Kiad. 1971

Czigány Dezső
festő

Gyermektemetés, 1910
Repr.

Magyar műv. tört. 8. 35. 4.
Képzőműv. kiad. 1971.

Czigány Dezső.

A "Nyolcak " második kiállitásán 6 képpel vett részt.

Bende J:
a Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Czigány Dezső MDK

Tájkép, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Czigány Dezső

Több képe van a pécsi Janus Pannonius-Múzeumban.

Múzeumi sétrák
Népművelés, 1963 12. szám, 32. kép.

Cigány Dezső

A „Nyolcak" tagja

The Hungarian Quarterly, Vol. I. No 1. 1936

(François Gachot)

Cigány Dezső, festő MDh

Műve: Aszony Endre i fjákosi olaj portréja a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményébe került.

— Ma hallottuk 2

M. 1962. nov. 16.

Czigány Dezső, festő

MDG

A Nyolcak művészcsoport tagja.

– : A decemberi rejtvények megfejtése

34.

Család és iskola, Bn. 1964. január

XV/1.

M.D.4

Czigány Dessö
festö

Ar 1909-ben megjelenö „Szé" hetilap
rajzolója volt.

Szepesi Géza: Adat Egry József életrajzához
Müvészet, 1964. május – 11 lap

Czigány Dezső festő M.D.K.

/ 1883-1939/

A "Nyolcak" Művészcsoport tagja.

Genthon István: Magyar művészet a századforduló idején
Bp. 1962. 41. l.. 4.l. 46.1.

MDK

Czigány Dezső

Ady

Artner T.: Mügyüjtők kincsei a Galériában. Népszabadság 1963. jul. 31.

M.D.K.

Czigány Dezső
festő

1907-ben készítette Ady két
portréját, 1910-ben Pablo Casals
arcképét.

Horváth Béla: Rónai József arcképe Bernstock Károlyról
Művészet, 1964. február – 13 kg

Czigány Dezső festő M.D.K.

/1883-1939 /

a "Nyolcak" művészcsoport alapitó tagja

Szij Béla : Benczúr Róbert életutja a gyermekévektől a berlini emigrációig 115.l.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. Bp. 1963.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Több esetben megfestette Ady Endrét

Szij Béla: Berény Róbert életutja gyermekéveitől a berlini emigrációig ~~xxx~~ 116.1.

[illegible] Galéria [illegible] IV. [illegible] Bp. 1963.

Czigány Dezső

Szerepelt a művészcsoportos műtárnoki

kiállításán.

PH. 1931. II. 22.

Czigány Derső

Bolóni György: Czigány Derső — Ansóra, 1911. 279–282. p.

A Nyolcat és Aktivistát Róre Szélesfehérvár, 1965.

Grigány Derső

Fasor, o.v.

Nőri hátalt, papír, vörös kr.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965.

Grigány Derső

Legény Dorsónal (Önarckép?) o.v.
Bíboros önarckép, o.v.

A Nyolcak és A Hivistál köre
Székesfehérvár, 1965.

Grigány Derső

Csendélet almákkal, edényekkel, o.v.

Tájkép, o.v.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965.

Czigány Dezső

nizzai festmenyemek

kiall

hol? Megnyitás)

(1927. nov. 12.

Székely Aladár

fény képén

mint termében

Kőkalapács VII. 247

Czigány Dezső

festőművész

K.U.T.kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Cézanne-szerű szendéliteiből levegős plein-air tájakra tért át.

Pesti Hirlap
1930.I-12.

Czigány Dersó

festőművész.

KUT. Kiállítása – Benseti Szalonban – Képével szerepel. A legnagyobb örömmel kell fogadni hosszú vidő után nyazán imponáló megjelenését. Megszínesedett, a riviérai tájak lágysága s varázsa kicsinette régi s uchéz szincibül. Egyszerűen fogja össze a formákat. Egy-két esendéletét – cezan-i nyugalom hatja át.

Kat.
1930.1.12.

Cigány Dezső

festőművész

KUT.kiállításon - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Egy gyümölcscsendélettel ragyogó értéket mutat, ellentétben a zöld problémás tájképeivel, ahol ezt az egyszerü problémát kevés sikerrel oldotta meg.

Esti Kurir
193[illegible].1.14.

Czigány Dezső

A Magyar Képzőművének Egyesülete Tanácskörtársaság alatti magatartásáért tagjai sorából kizárta
(„Magyarország", 1920. jún. 20.)

Dévényi Iván: Tihanyi Bp. 1968.
19.o.

MDK

Czigány

Margitay E: A Mühely kiállitása. Magyar Iparművészet. 1908. évf. 347-349 l.

Ezigány Dezső

Portréi:
Pablo Casals, Ady, a fiatal Révén Béla

Révényi Iván: Tihonyi Bp. 1968.
15.0

Crigány Dezső

„Lazo Bajic arcképe" (eml.)

a Zentai Bajic gyűjteményben volt

Ács József: Első adomány a Hungarológiai Intézetnek

Magyar Szó 1969 I. 20. Sold.

Gigáry Derső

gyermekkemetés (eml.)

A „Nyolcak" tagja

Kabadi Judit: A XX. század jelentős

Lazar művészcsoportja: a Nyolcak

Budapest 1968 X. 1

Czigány Dezső festő M.D.K.

Művei a kiállításon

"Ötvenévesek kiállitása " a Nemzeti Galériában

Hétfői Hirek 1965. jan. 11.

MDK

Czigány Dezső

KUT II. kiáll. N.Szal. 1925. márc. 3 l.

Czigány
festő

M.D.K.

Méltatás.

Horváth Béla: Kernstok Károly mélnány . . .
Művészet, 1968. szeptember — 9 lap.

MDK

Czigány Dezső

Fürdőző nők

K.: Három kiállitás. Nemzeti Ujság 1927. nov. 13. 13.l.

Czigány Dezső festő M.D.K.

Művei a kiállításon

Önarckép, 1910-es évek, repr.

Murányi-Kovács Endre: A Százados uti művésztelep kiállitása a Nemzeti Galériában
Népszabadság, 1965. január 24. 9.1.

Czigány Dezső
Két akt

Könyves Kálmán le3. kiállitás. 1 1.

SZIRÁK /Voit/ 5

3. MINEMOSYNON HOC

4. PERPETUS ECCLESIAE AUG. CO

5. USIBUS GRATA CONSECRAVIT

6. A, R, S, MDCCLXXVI.

Fenekén város-és mesterj
feltüntetett évszámnál tiz évv
József I. 1762- + 1791. Ld.: F
f.sz. 477/

Mérete: magassága 11 cm,
konkáv talppereme felett és f
öv, felfelé rézsüsen keskenve
támos füle fent és lent két-k
tagozott csuklás fedelének cs
öntött szőlőfürt idomu gomb.

M D K

Czigány Dezső

Akt, grafika

Dési-Huber István Kör kiállitása 1949.

MDK

Czigány Dezső

Ady-portré

Dutka M.: XX. századi müvek a bpesti magángyüjteményekből a Nemzeti Galéria uj kiállitásán. Magyar Nemzet 1963. jul. 7. 8.l.

Czigány Dezső, festő MDh

Czigány Dezső és a Nyolcak című előadásban ismertetik művészetét. (M. Nemzeti Galéria.)

– : A hét végi kulturális programból 11

NÉPSZABADSÁG kp. 1965. ápr. 17

Cigány Dezső, [Cigány] Jestő

MDK

Lakott a művésztelepen.

H. Gy.: Kiállítás készül a Szánadis úti
művésztelepi ötven évéről,

ESTI HIRLAP Bp. 1963. aug. 7.

mdk.

Czigány Dezső

Csendélet e műve [Cézanne latos]

L-y S-r. Muzeumi Sésták
Népművelés, 1963, 10 sz

30. l

Cigány [Dezső], festő MDA
[Cigány]

1907-ben Kénilett portrét
Adyról.

A. Gy.: Jó rói arcképcsarnok kéniel 6

ESTI HIRLAP Bp. 1963. aug. 13.

Czigány Dezső

MDK

Arckép, repr.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Czigány Dezső
Nász

Alkotás Művészház. III. Modern grafika. Bp.1923.

4 l.

MDK

Cigány Dezső, festő

Nász

Alk. Művészház. - III. Modern Grafika. - Bp. 1923. - 4. l.

Czigány Dezső

Fürdőző nő, festm.
Álló akt, "

Helikon III. kiállitása. 1922. ápr. 8 l.

MDK

Czigány Dezső
Fürdőző nő, festm.
Álló akt, "

Helikon 3. kiáll. 1922. ápr. 8 1.

MDK

Czigány Dezső

Női arckép, of.

Férfi arckép, "

KUT és UME kiáll. N.Szal. 1932. nov. 9. 1.

Czigány Dezső 1883-1937.

Magányos fa, olaj

Uj magyar képzőművészet. Főv. Képtár bányavidéki vándorkiáll. 1948. jun. 24 l.

MNK

Czigány Dezső

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet, 1914. 451-452.l.

Czigány Dezső

Rövid időt töltött a Szárados-
úti művésztelepen.

emlékve.

Népszava, 1965 jan. 31. 7. l.

M.D.K.

Czigány Dezső
festő –

Csendéleteit és tájait mu-
tatták be a tárlaton. –
„Csendélet" (repro)

Telepy Katalin: Az 50 éves Szárados úti műveszteleps kiál-
lítása.

Művészet, 1965. február – 12 lap

oktatásügyi Miniszterium.

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

asitom a
. . . J á n o s műépítész . . .
részére /:lakik: Budapest,
. . . Budapest-Nagymaros-Vis
utazása alkalmával felmerü
kiállitott és számvevősége
alapján /:. . 34.50 . . :/ . . H
. . . 50 . . . fillért a 127.689:
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből:

MDK

Cigány Dezső, festő.

Fürdő nő.

Álló akt.

A „Helikon" kiáll.-i. III. kiáll.-Bp. 1922. április

Jegyz. 8. l.

MDK

Czigány Dezső

Ady Endre

Az öreg

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

13 l.

MDK

Czigány Dezső

Artner T.: Műgyűjtők kincsei a Galériában. Népszabadság 1963. jul. 21. 8.l.

MDK

Czigány Dezső

Önarckép, of.

Tanulmány egy kettős arcképhez, of.

Cocotte, of.

KMTárs. 1907. tav. kiáll. kat. 4o.l.

MDK

Czigány Dezső

Aktja a kiállitáson.

Magyar Művészet, 1925. 386.l.

Cigány Dezső MDK

Festő

A Művészeti és Muzeumi Direktoriuma a balatonfüredi művésztelepre akarja küldeni és a lakásbizottságot kéri, hogy fővárosi mütermét /X. Százados ut Művésztelep/ erre az időre rekvirálás alól mentesitse. /1919 máj. 31/

63.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Cigány Dezső, sz. 1883

Estefelé, of.

M. Studio 2. aukc. 1921. 8 l.

Czigány Dezső MDK

Bibliás öregasszony, olf.

Mucsarnok 1917 tavaszi tárlat

Czigány Dezső MDK

Béreslegény, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Czigány Dezső MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Czigány Dezső MDK

Női akt korsóval, olf.

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállítás

Czigány Dezső

Magyarországi kiáll.
életrajzzal

Alkotás Művészház

XXVI. kiáll.
1944 jan-febr.

V

Origány Dezső

Műcsarnok

1915. tav. kiáll. 230, 276 V

1915-16 téli kiáll. 2, 4, 127 V

1916 - tav. kiáll 2, 69 V

1917 tav. kiáll. 295 V

1917-18. téli kiáll. 189, 191. V

1918-19. téli kiáll. 237, 241 V

1924

1925-26 őszi kiáll. 184 V

1928. tav. kiáll. 121, 163, 165 V

Rókus Szilárd u. 17

Alsó-Szilézia térképe a XVII. század-
ból TV. 225; XVIII. 12. V. 29.

mdk.

Czigány Lezső

„Csendélet" a kiállításon.

Sey Béla: A M. N. G. kiállítása Nyírbátorban

Alföld 1962. 1.11 83. l.

M.D.K.

CZIGÁNY Dezső festő

A NYOLCAK elnevezésü müvészcsoport tagja.

Első kiállitásuk " Uj Képek" cimmel a Könyves Kálmán szalonjában 1909-ben
Neve szerepel a kiállitás katalógusán.

Horváth Béla: Megjegyzések Dévényi Iván " Kernstok Károly életutja" cimü cikkéhez
Müvészettörténeti Értesitő 1961. 2-4. sz. 225.l.

MDK

Czigány Dezső

Szerepelt a Kecskeméti Muzeum 1957 aug. 20-án megnyilt kiállitásán.

---: Munkácsy , Lotz... művei a Kecskeméti Muzeum Kiállitásán.

Petőfi Népe. 1957. aug. 22.

Czigány Dezső MDK

Férfi alak, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Czigány Dezső MDK

Éneklő barát, olf.

Műcsarnok 1918–19. Téli kiállitás

MDK

Czigány Dezső festőm.

Tábori Kornél: Páris magyarjai. Bp. é.n. 80 l-

MDK

Czigány Dezső festőm.

Tábori Kornél: Páris magyarjai. Bp.é.n. 83 l.

Czigány Dezső

Kassák és köre megpróbálta kiemelni a feledésből 1938-ban Tihanyi Lajost, és kiállt Czigány Dezső művészete mellett.

CraplárFerenc:A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége Művtört.Ért.1972.2.sz.124-132.l.

138.1.

Czigány Dezső
festő

A Nyolcak tagja volt.

A T. K. bukása után itthon maradt.

Telepy K: Miháltz Pál 8.
Képzőmű v. K. 1972.

Czigány Dersó

Maticska Jenő "...Czóbelen kivül Csáktornyaival és a tragikus sorsú Czigány Dezsővel tart fenn igen közeli barátságot."

Haráldin Jenő: Maticska Jenő /1885-1926/
Művtört.Ert.1972.1.sz.41-48.l.

44.l.

Czigány Dezső, Jestő

Megemlítve.

Dérényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle
Az „Évezredek művészete" c. Artner-könyv
új kiadása 283–286.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Czigány Dezső, Jestő

Megemlítve.

Bajomi Lázár Endre: Új párizsi napló
167-176.

JELENKOR, Pécs, 1973. február XVI/2.

Czigány Dezső

Gulácsy Lajos, Zichy Mihály, Juhász Árpád, Rippl Rónai József, Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Grünwald Béla, Kernstok Károly, Márffy Ödön művészek szerepelnek az Uránia kiállításán, melyet Tövis: "Az otthon művészete" címmel ismertet.
A modern művészek és iparművészek MŰHELY néven alakult Egyesülete rendezte a tárlatot.

A HÉT, Bp. 1908. dec. 2o. XIX. évf.
51. sz. 835. lap.

Czigány Dezső

műcit az Apácai Csere János u. 8. sz. a.

Fränkel Izolonban mutatták be.

Berzo. László, Bernát György, Erdei

Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest

1973. 13351

3651

Czigány Dezső

hagyatéki műveit mutatták be a VII. ker.
Lenin krt. 19. sz. házban rendezett tárlaton.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc
stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973.
1335 l

Czigány

Kernstock, Tihanyi, Orbán, Czigány, Jakobovics, Márffy, Czóbel, Pór. Igy, csupán a vezetékneveket emliti meg M. sign.-val Margitay Ernő: "Könyves Kálmán kiállitása" c. kritikájában azzal a megjegyzéssel, hogy ennek "a kiállitásnak a müvészethez per absolute semmi köze."

/Érthetetlen ez az elbán ás fenti müvészekkel, Margitaynak nem szokása ilyen lesujtó véleményt nyilvánitani./

ÉLET, Bp. 191o. jan. 9. II. évf. 2. sz. 5o. lap.

Czigány Dezső, ksb

L.:Thorma János

Heitler László:A műgyüjtő alkotása 907-909

Jelenkor, Pécs, 1977. okt. XX/10.

MDK

Czigány Dezső

Veréb, olajf.

c.művét megvásárolta az Orsz.Magy.Képzőm.
Társ.1904.évi tav.kiállításon Machat Ottmár
Bp. társ.nyerő tag.

Művészet, 1904. 280.l.

Czigány Dezső

"A legujabb gárda" tagjai között sorolja fel a müvészt a kritika, Pamacs sign.-val "A tavaszi tárlat" cimmel: "igen fiatal és igen prepotens, s talán tetszeni fog azoknak, akik nemcsak a spanyolt szeretik büszkének, hanem a festőt is. "Én" cim alatt kiállitotta-Pór Bertalan nyomán, barna tónusban tartott önarc képét. s kerek ezer koronát kér a kis tanulmányfejért," fejezi be méltatlankodva a beszámoló.

A HÉT, Bp. 1902. ápr. 13. XIII. évf.
15. sz. 242-243. lap.

MDK

Cigány Derso"

Ferenczy Károly képeiről: „Én nem is azt ir-igylem, hogy Ferenczy úr hogyan fest, hanem azt, hogy mit fest."

Ferenczy Béni: Szás és kép. Bp. 1961. 10. o.

Czigány Dezső

Provence, olaj
Mistrall, "
Ut, "
Tegegi öböl,"

KUT kiáll. N.Szal. 1934. dec. 2 l.

Czigány Dezső

festőművész

KUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Provenzei tájképei egyforma sinhatások ellenére is tarkák, darabosak.

Budapesti Hirlap
1930.I.14.

Czigány Dezső

Festőművész

KUT.kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Két régebbi erendéletén kívül egy nagy sorozat provenzei tájképet hoz. Bennük már új eszközökön és új problémákon át egészségés közvetlen természetlátás örindeségét kapjuk.

Magyar Hirlap
1930.I.12.

Czigány Dezső

festőművész

KUT.Képzőművészek UJ Társasága kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. A régen látott művész gyönyörű provenceci tájképsorozata s két csendélete kivételes érték.-

Magyarország
1930.I.12.

Czigány Dezső

festőművész

"K.U.F." Képzőművészek Uj Társasága kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nagyon messzire ment és most egészen a közelébe ért a naturának. Provenceii tájképei kissé egyformán vannak hangszerelve, csendéletei viszont annál erőteljesebbek és szebbek.

Nemzeti Ujság
1930.I.19.

Czigány Dezső MDK

Tájkép, olf.

Nizzai táj, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Czigány Dezső (Bp. 1883 - Bp. 1937)

„Dombos táj" o.v. 50,5 x 63,5 cm s.l.j.: Czigány
kiáltási ár: 12000 ft.

—

„Csendélet fehér kancsóval" o.v. 57x54 cm
s.l.b.: Czigány kiáltási ár: 10000 ft.

—

„Önarckép palettával" o.v. 85x60 cm s.f.j.: Czigány
kiáltási ár: 14000 ft.

BÁV 59.Képaukció Bp.1982.december

MDK

Czigány Dezső

Kert, of.

Provancei tél, of.

KUT, N.Szal. 1937. nov. 8 l.

MDK

Czigány Dezső

Domb, of.

KUT, N.Szal. 1937. nov. 8 l.

Czigány Dezső

CZIGÁNY DEZSŐ

38 Önarckép, olajf., eladó
39 Cavaillon, olajf., eladó
40 Kert, olajf., eladó
41 Provencei tél, olajf., eladó
42 Domb, olajf., eladó

Nemzeti Szalon
1937. nov. dec
Kut

Alapítva: 1839.

Herendi Porcellángyár R. T.

GYÁRTMÁNYAI:

magyar művészek műveinek reprodukciója,
művészi dísztárgyak,
a világhírű herendi díszkészletek,
jutányos kézifestésű asztali készletek.

Czigány Dezső MDK

Tájkép

Műcsarnok 1936. máj. jun. Jub. kiáll.

MDK

Czigány Dezső
műve:

Tájkép.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.maj-jun. 38.l.

MDK

Czigány Dezső, sz. 1883.

Nő citromos tállal, festm.

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. ápr.
9 1.

Czigány Dezső

„Kalapos önarckép" 72x52 cm

I. fent jobbra: Czigány

Vételi ár: 5000 Ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

MDK

Czigány Dezső, 1883-1937.

Árnyas ut

Almásy-Tel. 3.auk. 1939. nov. xxx12 l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938,

Csendélet, of.

Árverési Közl. 1938. febr. 2.rk.
16 1.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938.

Önarckép, of.

Önarckép, "

Tájkép, "

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.
15-16 l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938.

Csendélet, of.

Tájkép, of.

Önarckép, of.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz. 17 l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1937.

Árnyas ut

Almásy-Tel. 3.auk. 194o. ápr. 14 l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938.

Édesanyám, pf.

Árverési Közl. 1938. 3.rk.sz.

21 l.

Czigány Dezső /1883-193
Önarckép, olaj

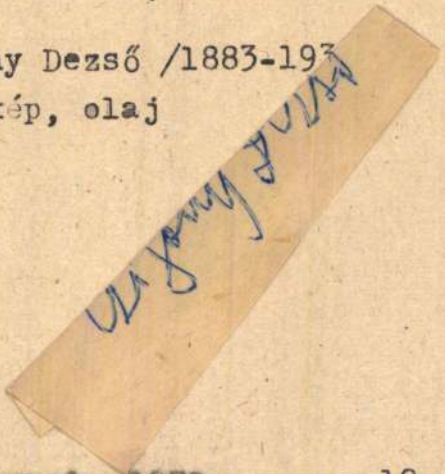

Árverési csarnok. 1939. 12 1.

szinezett példányának lt.sz.T.2083.
, a T. 2368.lt.sz. francia szöveggel. -
evéltár magyarvonatkozásu térképeinek
- Pongrácz L.: Drégel-Palánk legré-
um. Esztergom, 1885.53-54 l. Bár a
zet előképét mástól vette át, mégis
ábrázolás. (000 kép)
Felirata: "PALANCA" Jelezve jobbra
" Lavirozott tusrajz. 28.8 x 46.3 cm.
ok lt.sz.n. (000 kép)
Felirata: "PALANCA" Jelezve jobbra
avirozott tusrajz. 28.8 x 46.1 cm.
ok lt.sz.n. (000 kép)
Felirata: "Pallancka" Ismeretlen mester
d Graas müve az 1650-1660-as évekből.
uhei gyüjtemények magyarvonatkozásu
o sz. Fotókópiája: Építészeti Tanács
rt. MOB. C/1369-917.sz. A 2.számu kép

MDK

Czigány Dezső, sz. 1883.

Nő gitárral

Ernst Múz. 5o. mike. 1934. dec.

MDK

Cigány Dezső

Édesanyám, of.

Árverési Közl.1937. 2.rk.sz. 81.sz.

2o l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1938.

Önarckép, of.

Árverési,Közl. 1938. 3.rk.sz. 26 l.

MDK

Czigány Dezső, 1883-1937

Akt

Almásy-Teleki 4.müv. aukc. 1940. nov.

11.1.

MDK

Cigány Dezső, 1883-1938.

Tájkép, of.

Árverési Közl. 1938. dec. 8.rk. 88.aukc.

16 l.

Czigány Dezső (1883 - 1937)

Parasztanyony lévével" Olaj, vászon 42,~~X~~ 48,5 Selese lent, obbra: Czigány Védett. Lőtáltási ár: 5000 ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Czigány Dezső

„Virágcsendélet" Olaj, vászon

67146 telepoc ~~lent~~ jobbra: Czigány D.

Vilialtási ár: 8000 ft

BÁV 36.Képaukció Budapest 1975 december

Origány Edit a Móra kiadó képszerkesztője, tanár Keresztes Dóra grafikusművésznek folyamatos kapcsolata alakult ki a Móra Kiadóval, talán azért is, mert a kiadó képszerkesztője Origány Edit tanított a főiskolán és ismerte az akkori gyermekkönyv-illusztrációit Keresztes Dórának.

T. Szabó Ernő: Képes képtelenségek.
Magyar Ifjúság, 1984. május, 25. 32–34. old.

Czigány Dezső

Szent Sebestyén (önarckép)

Olaj vászon 96 x 68 Selezve lent balra:

Czigány D. Védett.

Tiltáltási ár: 8000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

MDK

Czigány Dezső

Olvasó apostol
Öreg asszony

KÚT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. n 9 l.

Cigány Dezső

Istőművész

A Székesfőváros művásárló bizottsága a Nemzeti Szalonban a Tiszt kiállításán megvásárolásra kijelölte egy művét. –

Nemzeti Újság

1930 I. 18.

Cigány Dezső

festőművész

Budapest székesfőváros művészeti bizottsága a nemzeti szalonban a Kut kiállításán bejelentette egy művét megvásárlásra. –

Magyarság

1930 I 18

MDK

Czigány Dezsö,festö.
/Szül.1883/.

Csendélet. Jelezve. Of.

Ernst Muzeum aukciói. 52. sz. II. rész.
1935.nov. - K épek. K at. 6.1.

Czigány Dezső

MDK

Két nő, olf.

Pécs, 1964. Modern magyar képtár

Czigány Dezső

Csendélet almával, edényekkel, 1920-as évek. O.v., 62 x 11.5 cm. J.j.l.: Czigány D. M.N.G. dtn: 60.137 T.

Fikusz csendélet, 1920-as évek. O.v. 72,5 x 60 cm. J.n. M.N.G. dtn.: FK. 8809

Tájrép 1910-as évek. O.v., 65 x 54 cm. J.j.l.: Czigány. M.N.G. ltn: FK. 9270.

Szárados uti művészlelep kiállítása. Kato Összeáll-csap Erzsébet, Elischer Brigitta. Bp. 1965.

61.

Czigány Dezső festőm.

1883-ban szül. Bp. 1937-ben halt meg Bp.
Tanulmányait az Iparm. I. kerdte, majd München-ben
az Szad. és Hollósy S. festőtte. Járt Vagy bányai, 1904-
ben öntöndiggal Párisban, 1906-ban a K. F.-n
Fremny Károlyál tanult. A Nyolcat tagja volt.
1919 és 27 között több ízben járt Párisban és Dél-
Franc. ons-ban. Gyűjt. kiáll. Bp. 1922-ben (Heti Zon)
1927-ben Szeleres Imre fényképén műtermében, 1944-ben
az Alkotás műv. házban (hagyaléki kiáll.)
A Művésztelep alapító tagja, itt lehett 1926-ig

Szárados úti művésztelep kiállítása.
Kat. összeáll. Csap Erzsébet, Elischer Brigitta.
Bp. 1965.

13-14

CZIGÁNY DEZSŐ

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

474-475
Szöveg : 53, *235/119*, 254, 256, 258, *262/66*, *263/81*, *264/102*, 319,
Kép : *407*,

CZIGÁNY DEZSŐ

Wechselwirkungen – Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik

Szöveg: 13, 14, 77, 288.

CZIGLER ANTAL
építész

Békéscsaba
Evangélikus Nagytemp.
TKM 333

Aggházy, 1959.

- **Cristan**, Maurermeister, n
(Pozsony; Bratislava).

E.Hoffmann, Po
27.

- **Cristan**, Glockengießer, n
(Košice).

J.Mihalik, A K
Bp. 1912, 42.

- **Cristell**, *József*, Glocken
Eger.

MagyKépLex, 19

5 - **Cristofoli**, *Vince*, Mosaiz
belegt.

A.Déry, Budape
épületszobrász

[5? - **Christophori**, *Károly*, A
Nagyvárad (Oradea)]

J.Várady, A ti
Bd.II., Debrec

- **Cristophorus**, Maurer aus
Eger.

Magyarország M
Heves megye mű
D.Dercsényi/P.

[**Crnić**, *Roman*, Maler, nachwei
(Senj/Kroatien).

CZIBLER GYŐZŐ
építész

Kunszentmárton

Római kat. nagytemp.
TKM 583

9 dd.

iker, *1931.
aumeister, *Temesvár

15.
Glockengießer, nachweisbar 1647

15.
r), *Johann*, Wiener Münzpräger,
möcbánya (Kremnica)]
i Mátyás Birodalmának
58-1490, Bp. 1972.
*1740 Wien, +1795 ebd.]

15.
Lipót Antal), Bildhauer,

3. századi pesti kőfaragómester
vÉrt, 17:1968(3-4)245.
(K.GRANASZTÓI-GYŐRFFY?)
ukkateur, nachweisbar 1695-1705
Vater von Lipót Antal C.

(Á.No.?)
nd *Máté*, Tischler (und Maler)
nachweisbar 1758 in

CZIGLER GYŐZŐ
épitész

Győr

Bencés temp.

TKM 576

13 dd

A modern festészet

Czigány,

Digány Dezső

a pécsi Janus Pannonius Múzeum-
ban önarcképe látható. (szulitve)

Múzeumi Séták.

1972. III. 10. 18.55 D. TV.

Czigány Ishón, építén

L. Ettér Ishón

– hövetségi kérek

Magyar

Épít őművészet Bp. 1983

10-12

83/4

334. Lotz.

Czigány Dezső (1883—1937).
108. ÁRNYAS UT. Jelezve f. középen.
Vászon. 55×75 cm. 400.—

~~139. Felsőolasz festő 1550 körül.~~

Almásy-Teleki II. 1939.

I.

Czigány Dersö

~~II.~~

l. Arv. Körl 1938. 85 sz

21. l. 26. l.

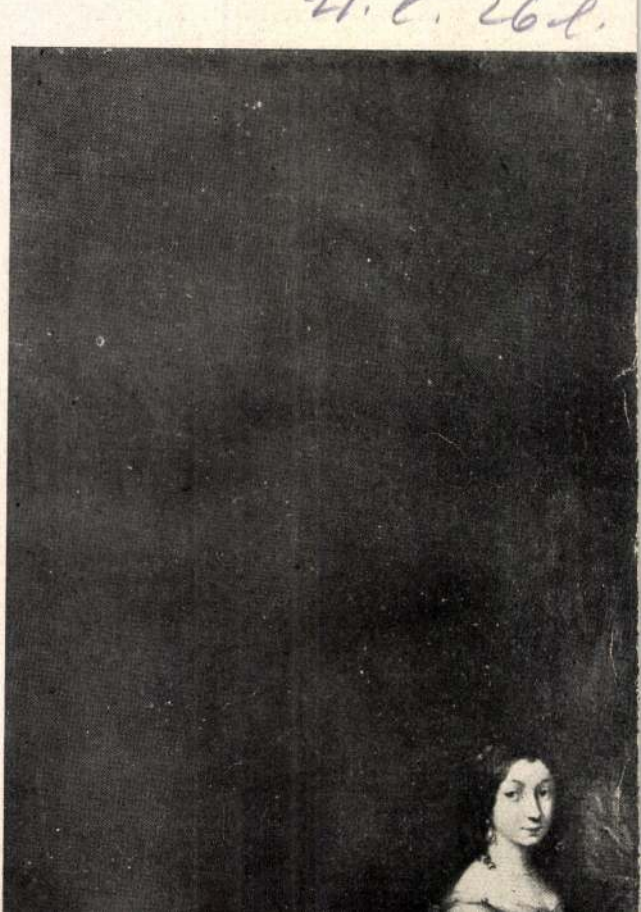

Cigány Ferenc kv.
Disztárgy
Disztárgy

IV. Képzőművészeti, fotóművészeti, kézügyességi és bélyegkiállitás. Bp. 1936. december, 6 l.

Ez így nem jöhet!

Állva kell horni!

G. D.

kiállít

8 évi 1930. X. 14.

Gr. D.

Kut kiállításon szerepel a Nemzeti Szalonban

Cikk: Pesti Napló 1937. IV. 4.

Cz.D.

Képzőművészeti Társulat jubilár
ris kiállitása - a Mücsarnokban
- képével szerepel
Három, már látott studiuma

Magyar Hirlap
193o. XII.21.

Cz.D.

Téli Tárlat - Képzőművészeti
Tárlat kiállitása - Mücsarnokban
- képével szerepel.

Uj Nemzedék
1930. XII.21.

Cz.D.

"Menton"-ja a szfőv. mügyüjteményének kiállitásán a Mücsarnokban.

N.U. 932. VI. 17.

Cz.D.

Pécsett található müveiről

Szolnokmegyei Néplap 1966.ápr. 29.

Cz.D.

Kiállitási hiradás

Somogymegyei Néplap 1966.febr.8.

Cz.D.

Művei a pécsi Modern Magyar Képtárban

Dunántúli Napló 1965. jun. 24.
5.old.

Cz.D.

A "Nyolcak" müvészcsoport tagja

Dutka Mária: A Nyolcak és az Aktivisták Grafikai kiállitás a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet, 1962. febr. 4. 9.l.

Cz.D.

Szabad Müvészet, 1912. I.évf.
~~21.~~ sz.

2. Arán

Cz.D.

A Nyolcak tagja

Vigilia, 1960. 11. sz. 696.o.

Cz.D.

Baráti kapcsolatban volt Tihanyi Lajossal

Fedor Oszkár: A kétszáz Tihanyi kép hazatérése.

Élet és Irodalom, 1966.julius 2.
lo.ol.d

Cz.D.

Csendélet almákkal, edényekkel,
1910-es évek repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 145. l.

Cz.D.

Biboros önarckép, 1917 k. repr

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

Cz.D.

Fikuszos csendélet, repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 36.l.

Cz.D.

Csendélet, 1910-es évek, repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 71. l.

Cz.D.

A MIÉNK második 1909-es tárlatán
mint csatlakozó mutatkozik be

Passuth K.: Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 57. l.

Cz.D.

A nyári festőművész és rajztanár
átképző tanfolyam tanára 1919-ben

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 127. l.

Cz.D.

Proletár müvészziskola vezetője
1919-ben

Passuth: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 127. old.

Cz.D.

Résztvesz a Müvészház 1914-es nagy kiállitásán

Passuth: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. loo.l.

Cz. D.

Horváth Béla. Miért szép Cz.D. 19o8-as Ady-képe? - Élet és Tudomány 1966. 21. évf. 26.sz. 1232-1234.l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört Ért. 1969. 3. sz. 243-284.l./
256.l.

Cz.D.

A Nyolcak csoportjához tartozott.
Személyes jó barátságban volt
Ady Endrével, arcképét többször
is megfestette.

Passuth K.: A Nyolcak forra-
dalmasitó törekvése

Uj Irás, Bp. 1968. X. 6.

Cz.D.

Az 1909-ben alakult Nyolcak tagja

Németh Lajos: Modern magyar
művészet Corvina, 1968,44.l.

Cz.D.

Egy időre Cézanne-követő, de a cezanne-i gondolat - organikus képépités, architektonikus komponálás - csak néhány müvére jellemző

Németh: Mod. magy. müv. Corvina 1968, 48.l.

Cz.D.

Márffyval együtt iskolás éveiket is Párizsban töltötték, de az akadémikus szellemü Ecole-des-Beaux-Arts növendékei voltak.

Németh: Mod.magy. müv. Corv.1968
47.l.

Cz. D.

Ady portrék,
csendéletek

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 37. l.

Cz. D.

A MIÉNK második 1909-es tárlatán csatlakozóként állit ki

Passuth K: A Nyolcak festészete, Bp.1967. 64. l.

Cz. D.

A MIÉNK első 1908-as tárlatán
csatlakozóként kiállitott

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 64. l.

Cz. D.

Téli táj, 1910-es évek repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp, 1967. 53. l.

Cz. D.

19o9-ben, mint a Nyergesujfalun formálódó társaság tagja kiválik a MIÉNK-ből és résztvesz a Könyves Kálmán kiállitóhelyiségben rendezett Uj képek c. kiállitáson

7 képpel szerepelt a tárlaton,
Festőnő,
Intereur

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 74. l.

Cz. D.

A nagyváradi vándorkiállitáson
sok képet vásárolnak tőle

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 60. o.

Cz. D.

Csendélet, repr.

Nyolcak és Aktivisták Köre,
Székesfehérvár 1965.

CZ. D.

Gyermektemetés, repr.

Nyolcak és Aktivisták Köre,
Székesfehérvár 1965.

Cz. D.

Bucsu, szén

Tompa Kálmán gyüjteménye,
Rippl Rónai Muz.,
Kaposvár 1966 IV;

Cz. D.

Csendélet szoborral, o.

2o. sz. M. festészet és szobrászat.
N. Gal és Móra F. Muz. Szeged 1966.

Cz. D.

Gyermektemetés, o.
Ady Endre portréja, o.
Önarckép, o.

Nyolcak és Aktivisták Köre,
Székesfehérvár, 1965.

Cz. D.

Csendélet szobrokkal, repr.

2o. sz. M. festészet és szobrászat . N. Gal. és Móra F. Muz. Szeged 1966.

Cz. D.

Müvét a Müvészeti és Muzeumi Direktórium megvásárolta /1919/

Nő szabadban

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 361. l.

Cz. D.

Magányos fa, 1910-es évek repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 152.l.

Cz. D.

Az 19o9-1911-ig magukat"keresők"-nek 1911-ben Nyolcak-ra változtatott nevü müvészcsoport tagja

Résztvesz a csoport 19o9-es, 1911-es kiállitásán

Passuth K.: A Nyolcak festészete, BP. 1967. 7. l.

Cz.D.

Az 191o-es évektől Ady Endre barátjaként a Három Holló kávéház /?/ a törzshelye

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 17.l.

Cz.D.

Önarckép, 1910 k. repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 34.l.

Cz. D.

Gyermektemetés, 19lo k. repr.

Passuth K.: A NYolcak festészete, Bp. 1967. IV. t.

Cz.D.

Ady baráti köréhez tartozott

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 14. l.

Cz.D.

Ady Endre portréja, 1908 k.repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 15. l.

G. D.

Tájhép of.

Ady 76x61. 903.

För-i képlái hótinus

rentesépeinek jegyzéke

13 p. 1952.

G. D.

Önarckép c. kiáll.

Hekotás Kürénkör 1923. márc.

G. D.

akt

almás, - Telehi 4. mův. akkció

1940. nov.

G. O.

Nő i jej

Szt György réh VIII. mür-i
aukciója

1911. okt.

G. O.

1901-ben Hdurszisk.-ben

G. D.

1903 Szabadiskolában dolg.

G. D.

Nán

Alk. Művészhöz m. Moden

Grafika Bp. 1923.

G. D.

Tájhép

Hrvatski Kčl. 1938. dec. 8 zk.

88 anke. 16.

G.D.

Nöi tej

Szent György céh IX. aukc.

1911. nov.

Lb.

Mieink első kiállítván (1908) nevezett Munkás c. műve

Cz. D.

1901 – ven Napkiján

1903 – " – " –

a Szabadiskola Növ.

G. D.

Ady

Az özeg

Nemz. Képzőm. Kiáll. Műc.

1933. ám.

G.

Ars una 1923/24 π. ἐνθ.
202-203

G.

Mükorót 1922. II. 117.

Cz.

Akt, Münchner 1914

Mü v. XIII. évf. 1914. 137

Cz.D.

Fasor, o.v.
Női hátakt, papir, vörös kréta
Legény korsóval /Önarckép ?/, ov.
Biboros öna ckép, ov.
Csendélet almákkal, edényekkel, ov.
Tájkép, ov.
Nő a szabadban, ov.
Magányos fa, ov.
Téli táj, ov. /75 x 65 cm/
Fikuszos csendélet, ov.
Csnedélet , ov. 5o x 61 cm
Önarckép, ov.
Zebegényi táj, ov.
Csendélet, ov. 55 x 61 cm
Önarckép, ov.
Szajna-part hiddal, ov.
Gyermektemetés, o. karton
Ady Endre portréja, ov.
Csendélet, repr.

A Nyolcak és Aktivisták köre,
Székesfehérvár, 1965.

Cz.D.

Női hátakt, vörös kréta 3o,7 x 21cm

A Nyolcak és Aktivisták
MNG, Bp. 1961

Cz.D.

A Szüz u. 3. sz. alatti müteremben dolgoztak Cz.D. , Gulácsy, Márffy, Csáktornyai, Gara Arnold, és változóan egy-két festő birtokolták ezt az alkalmas munkahelyet. 19o6-7-re a müterem kiürült. Ugy látszik a müvészek saját müteremhez jutottak.

Bálint Lajos: Véső és ecset, Szépirodalmi K. Bp. 1973. 26-27.o.

Kyság 1944. jan. 28. (H. E.)

„Az ellenmagyilos lapban Kampis János G. D. hagyatéka ámén úgy ten, mintha műbizálalot gyakorolna... ehelyett a tisztes feladat helyett azonban pol-i pártolhódásának egén tárkózóval nehizont egy halott művésznek és a pol-i szélsőjobboldali mozgalmaktól jól ismert frázisokkal megakozja tégeni G. D. emberi és művéni emlékét. Szerinte „G. D. egyike azoknak, kik segítettek elsepeni a magyar kégerőm. magas ideáljait"... „idegen felületes-ségeket, technikai különcködést és tudatlanságot" segített ideplántálni.

Alkotós Művénkén, 1944. jan.

Cz. D. emlékkiállítás

nép terem; csendéletek (legjobbak); francia tájképei derűsebbek, de változó értékűek; portréi hagyományosak.

Függ. Mo. 1944. jan. 24.

G. D. emlékkiállítás 1944.

Ady halálának 25. évfordulója nagyál alkalmul

jan. 23-án vasárnap gitt

MO. (Estilap) 1944. jan. 20.

Emlékkiállítás, 1944.

86 darab

Bitoros, érdekő korát, szeretetsége-
„tiszta értékek"

Ithonyar a Rivièran, mérén
kendületes tagolság, egyszerűsítő szép

nyitva: febr. 2.-ig

Mo (esti lap) 1944. jan. 28.

L. D.

Péter A.: Az uj magyar fest.
Miatomulósa
Uj Szín, 1931. 82. l.

G.D.

„Művénhán évi nagy kiáll-a febr-ban jelt, zénben az egyesület közé csoportosult festők munkáit tartalmazza, zénben azokat, amelyeket az egyesület a Bárban rendezendő kiállításra gyűjtött ösmze."

G.D. („muzóki hatású, nyugodt hangalatú, nagy akttal)

Rippl, Berény, Czóbel, Kmetty, Lehel Mária, Márffy, Orbán, Tihanyi emeli ki.

Legmodernebb: Vanary

G. D. 8 órai k. 1930. T. 2. (Gr. T.)

Kut – miáll – a a Nemzeti Szalonban

„... a legismertebb nevek közül csak G. D. fiin zöldekben tartott provencei tájképsorozatára kell gondolnunk ..."

Egry, Szőnyi, Márffy, Kmetty, Berés, Szatalok: Derkovits, Pekry, Schubert, Szobotka ...

Bemutatkozók: „Szilony Borisha mamiv és erőteljes öregamaya ... homoly igézet"

Tö tendencia: visszatérés „az absztrakció vitágától a valósághoz, s a terménethez" elvben, pakozlatban.

G. D. N. V. 1934. XII. 15

és Pap Gyula szűjtemény-
bemutatkozása a tűpművészeti kiállítások helyiségében...

G. „kidegrevegőjű tájképei és
Cézannos csendéletei napfényt és
rogyogást árosztanak.

térfianág, őszinteség...

„tájaim mentesek az emberi figurától

„Kerti munkac c. képén a munkás
alakja teljes harmóniába olvad a
természettel; Öregamony-a c. szinek
finomságával és a lelkiség átérzésé-
vel lep meg. G. D. mindjobban az
eszéni hitelezés ritjázolója."

Pap – nem okoz entétikai
nyöröröséget

Kállai E. előszava...

Gács M.: Zenei kalóthozósok Londonban,
(Film, Sz. M. 1970. Nov. 21.)

Kabos Ilonkával

„Cz. W. testette édesapám
vonzáját – zongora volott jálló
arak, nép nőrepét a sehér mellény lölti
be, selemelt jom szerében cigaretta,
selénk nér – s édesanyámét is.
Ő és Ady mindennapos vendégeink
voltak.

Cz. D.

A mozgalom távlatadó és stiláris előkészitésében ...különösen nagy jelentősége van Párizsnak, Cézanne rehabilitációjának vagy a már emlitett ..... mozgalmaknak. A nyolc festőből öt tanul a Julien Akadémián /Berény, Czigány, Kernstock, ~~xxxRó~~ Márffy és Pór/ és egy kivételével /Kernstock/ mindannyian Jean Paul Laurens növendékei.

Bodri F.: Passuth K. Nyolcak-
könyvének margójára.
Jelenkor XI.évf. 12. sz. 1968.
dec. 1112.l.

Cz. D.

Női akt korsóval, of.

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

Cz. D.

Önarckép

M. festészet haladó hagyományai. Főv. Képtár, 1951.

Cz. D.

Repr.: Önarckép

M. festészet haladó hagyományai.
Főv. Képtár 1951.

Cz. D.

Gyermektemetés, of.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Mücs. 1957.

Cz. D.

Ady, festm.

Dési-Huber István Kör kiállitá-
sa, 1949.

Cz. D.

Csendélet, festm.

Dési-Huber István Kör kiállitása,
1949.

Cz. D.

Csendélet, of.

Édesanyám, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz.

85.sz. 15-16. l.

Cz. D.

Kiállítási kritika

Müvészet 1965 nov. lap 43.

Cz. D.

A Nyolcak egyike

Rózsa Gyula: A politikus szépség
Népszabadság, 1965. okt 31.

Cz. D.

A pécsi Janus Pannonius Muzeumban van a müvész "Önarcképe"

Hárs Éva: A pécsi Modern Magyar Képtár uj szerzeményei
Müvészet, 1965 nov. 42. lap

Cz. D.

a "Nyolcak" csoportjának egyik tagja, Cézanne hagyományait követte és főleg csendéleteket festett

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc
Akadémiai Kiadó, Bp. 1968, 940.o.

G. O.

Női akt korsóval

Magyar akt-kiáll. albuma.

Összeáll. Lyka-Majovsky-Petrovics

Bp. 1926. 80, 159.

G. O.

Fürdőző nő
Akó akt

Helikon III. kiáll. 1922. áp.

L. D.

Archéptán.

Köpen Kálmán 103. hiáll.

G.O.

Önarckép, olaj

Árverési csarnok 1939.

G. D.

Énekkő bozát
Férfi alak

OMKT 1918-19 évi kiáll. Mücs.

G.D.

Provence op.

Mistrall

ut

Tengeri ötöl

KUT miall. N. Szol. 1934. dec.

Cz. D.

Aut. v. képével az
Erzsébetvárosi kosztó díjat
sorta

1915/16 téli tárlat eredményei

Mű v. 1916. 41. 42. l.

Cz. D.

Önarchép 1899
nén

akt 1910 körül

csendélet

MNG Napkelyai festők

Bp. 1962. kat. 51. l.

Fasoros ut (Baja, Tüz J. múz.)

Gyermek temetés

Harcsalé

Önarchép

Cr. O.

Archiv

KMT 1912. tav. kiáll. kat.

G. D.

A verét J.

Mün. 1904. tav. kiáll.

Cz. D.

A Múltból 1922. II. évf. 1

Hollósy Simon isk.

G. D.

Ady

Az özeg

13 p. Mücs. OMKT. képröm. kiáll.
(Rend. M. Kir. Vall. és Közökt.)
1933 ápr. 19 – máj. 25.

G. O.

Tájkép

Ady

Föv. Képlár hátoruz vesztesége

jegyzéke Bp. 1952.

G. D.

Bölöny: Magasság – emberség

Megvető

G. D.

Gendékt nokorral

20. n. i m. fest és nokr. M.NG. és
Móra F. múz. tuped 1966

Cz. D.

Bucsu, nén

Kaposvár 1966. – Tompa K.
hűjtemőjének liáll.

G. D.

Gendélet of
Tájhép (ön) of
archép
Münaznok, 1913-14 téli hiáll.

Sz. D.

Magányos amony M.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Szabad Művének Csoportja

Cz.

Női akt horsóval

Mün. 1930/31. jul-i kiáll.

Cz. A.

akt - hiáll.

Magyar Mův. 1925. 386. l.

G. D.

Kiáll.

Kőrösm. 1931. máj.

G. D.

Ady - Kapa.

HB : Mür tört-i ért.

Bp. 1963. XII. ért. 2-3 n.

G. D.

– nemeteskép

Képrom. 1931. 37. n.

G. D.

Bibrows
Gendélet 17.

Münchmok 1916 tav. tárlat

ZM.
Mür. 1916. 35 l.

Cz. D.

Férfialak of
Énekelő barát of

Mücs. 1918-19 téli hiáll.

G. D.

Arckén

Mün. 1912. tav. hiáll. kat.

Gr. D.

Hendélet 07.

KMT 1916. tav. kiáll.

G. D.

1919. jul. 22-én a Közoktatásügyi Népbiztosság megbízza a jári rajzlanár és festőművén áthéprő tanfolyam tanári teendőinek ellátásával

M. T. Képz. É. Bp. 1960

Cz. D.

Női archége of.

Férfi archége

Kut és kme N. Szol. 1932. nov.

Cz. D.

Önarchép A.

Alkotás Rüvénhán 1923. márc.

G. D.

70. táj of. 34x27

71. Tükörte néző akt 59x52

Háború műtárgyvesztesége-jegyzék

V. füzet

MUMOK Bp. 1952.

Cz. D.

134. Tájkép of. 75 x 64 vónon

135 Ady Endre arcképe of. 76 x 61.5

Hálózás műtárgyventeség – jegyzések

IV. füzet MUMOK Bp. 1952. 10. l.

G. D.

Önarckép hiáll.

Alkotás Művénhán 1923. márc.

G. D.

ism. Ady

H. B., Mův. 1961. sept.

Cz. D.

Házos pór of.
Tájnéj of.

Bozbók-Réti: Napkonyai hiáll.
hat. 1912. 120. l.

Cz. D.

Nő jitárnal

Ernst M. 50. aukció 1934. dec.

G. D.

Dávid K. Mův. tört. i tan.
Bp. 1960. 73-89

G. D.

500 K. segélyt hoszott a
közökt. Népbizt. Műv-i
osztályától 1919. ám.

M. T. Kém. Ét. Bp. 1960. 1740

Czigány

csendélet
Fihunos csendé.
Magyarosra

Föv. Képlár XXXV. kiáll. 1948. ápr.

Cz. D.

Olvasó apostol
öregamon

Kút 3. hiáll. Ernst Mur.
1926. márc. 2l.

Férfi archép
Gendélet

G. D.

Fürdőző nő of

álló akt

Helikon 3. kiáll. 1927. ápr.

Cz. D.

1906 - Nagy Wijám

Réti !

G. D.

Gendélet
Menton
Mücs. 1932. Bp. közönségének
képzőm-i nyitennégéről rend.
kiáll.

L. D.

Élet és ir. 1957. nov. 22.

Nagy Zsuzsa: Ady a m.

képröm.-ben

G. D.

Genthon : Rimini Roma

h.o.

Benél getés Lukács Szömmel

Ig-i Muz. T. Emlékezések.

Sajt. alá Vezés E.

Cz.D.

~~Lhel F~~
Lehel F.: Gulácsy Lajos dekadens festő, 1922. 17.1, 3o.1.

Cz.D.

Kassák Lajos: Képzőművészetünk
Nagybányától napjainkig, 1947.
30., 31. l.

/képpel/

Cz.D.

Külföld

Berlin 1910
Róma 1911
New York 1913
Buffalo 1914
Velence 1928

Cz.D.

Ernst

1937. 55. Nő citromos tállal

ë----------

MüRKV - 1946 okt III.

Cigánylány, of.

Tamás

193o okt - Önarckép XI.

1934. dec. /53/
Két ciprus, vizf.
Szöllök, vizf.
Külváros, vizf.

Cz.D.

Szépmüv. Muz.

Savanarola, of.
Tájkép
Önarckép /?/
Nő szabadban , of.

Cz.D.

Hollósy Géza arcképe /repr/

Vas. Ujs. 1910. 912.1. /kép/

Cz.D.

Pihenő c. képe /repr./

Uj Szin, 1930. 1.sz. 45. l. /kép/

Sz. D.

Wyrazek é aktivisták kóre
miák. tréha fehérnóron

hitika:
Pemeczky

Cz.D.

Méltatás

Dévényi Iván: Réth Alfréd

Müvészet, 1966. november 48.l.

Cz. D.

Heitler L.: Müvészek, müvek és
mügyüjtők

Jelenkor, 1965. 9. sz. 857. old.

Cz.D.

"Adalékok a századforduló magy. irod. és képz. kapcsolatához". c. cikk emliti, hogy Ady-ról portrét készitett

ITK, Németh Lajos, Bp. 1963. 51.l.

Cz.D.

Berény párizsi baráti köréhez tartozott.
Több közös kiállitást rendeztek 1909 végén uj Képek cimmel a Könyves Kálmán kiállitó helyiségben, majd összetartozásukat Nyolcak elnevezéssel is demonstrálták.

Szij Béla: Berény Róbert, Bp. 1964. 8. l.

Cz.D.

Szerepelt a Mücsarnok Tavaszi Tárlatán

8 órai Ujság 1930. III.15.

M.H. 1930. III.15.

Cz.D.

KUT kiállitása - Nemzeti Szalon - képével szerepel

Nagyon messzire ment és most egészen a közelébe ért a naturának. Provence-i tájképei kissé egyformán vannak hangszerelve, csendéletei viszont annál erőteljesebbek és szebbek

Nemzeti Ujság
193o. I. 13.

Cz.D.

KUT kiállitása - Nemzeti Szalon - képével szerepel

Egy gyümölcscsendélettel ragyogó értéket mutat, ellentétben a zöld problémás tájképeivel, ahol ezt az egyszerü problémát kevés sikerrel oldotta meg.

Esti Kurir

193o. I.14.

Cz.D.

KUT kiáll. - Nemz. Sz. - képével szerepel.

A régen látott müvész gyönyörü provencei tájképsorozata és két csendélete kivételes érték

Magyarország
1930. I.12.

Provencei tájképei egyforma szinhatások ellenére is tarkák, darabosak.

Budapesti Hirlap
1930. I.14.

Cz.D.

KUT kiáll - Nemz. Szal. - képével szerepel

Két régebbi csendéletén kivül egy nagy sorozat provencei tájképet hoz. Bennük már uj eszközökön és uj problémákon át egészséges és közvetlen természetlátás őszinteségét kapjuk.

Magyar Hirlap - 193o.I.12.

A legnagyobb örömmel kell fogadni hosszu idő után igazán imponáló megjelenését. Megszinesedett, a rivierai tájak lágysága és varázsa kiemelte régi és nehéz szineiből. Egységesen fogja össze a formákat. Egy-két csendéletét cezanne-i nyugalom hatja át.

Est, - 193o. I.12.

Cz.D.

Csendélete - emlitve

- A költő életutja -
Magyar Nemzet, 1969. jan. 3o.

Cz.D.

Müvei kiállitva Pécsett, a Modern Magyar Képtárban

Somogyi Néplap, 197o. okt. 9.

Ilonka, Szinésznő c. képe /eml./ szerepel az alábbi tárlaton

Horváth: Két kiállitás a pécsi Janus Pannonius Muzeumban

Magyar Nemzet, 197o. X.2o. 4.old.

Cz.D.

1910 körül kiállitáson szerepelt
Egry Józseffel, Márffy Ödönnel

Bahi Miklós: Feines Beck Vilmos
Müvészet, 1969. április - 12.1.

Cz.D.

angyalföldi müvész volt

Horváth György: Angyalföld forradalmi müvészetének emlékét megörökiti a Népfront

Magyar Nemzet, 1968 jul.16.4.o.

Cz.D.

a Tanácsköztársaság idején a művészeti direktórium által létesitett Balatonfüredi Művésztelepen dolgozott

Kós Lajos: A Tanácsköztársaság képzőművészeti kulturája. Bp. 1959. 22 l., 6 kép /Művészeti szakköri utmutató 1./

Cz.D./Bp., 1883. jun.1. - Bp.,1937 dec. 31/: festő. A müncheni akadémián, majd Hollósy iskolájában tanult 1901-ben és 1903-ban Nagybányán, 1904-től kezdve pedig ösztöndijasként Párizsban dolgozott. 1906-ban Bp-en Ferenczy K. tanitvány volt. Párizsban gyakran kiállitott, a "Függetlenek"tiszteletbeli tagja volt. Mint a mo-i avantgarde törekvések élcsapatának, a Nyolcaknak egyik alapitó tagja és kiváló képviselője, kapcsolatba került Ady Endrével is, akinek portréját több izben megfestette. 1915-ben az Erzsébetvárosi Kaszinó diját nyerte el. A háboru után Párizsban, majd D-Franciao-ban élt. Hazatérése után 1927-ben rendezett gyüjteményes kiállitást. Müvészetének kezdeti korszakát Gauguin, majd Cezanne müveinek hatása jellemezte. Késői korszakában gyakran festett önarcképet /MNG-ben és bp-i magángyüjteményekben/. Gondoktól gyötörten, összeroppanva öngyilkos lett.

Magyar Életrajzi Lexikon

Cz. D.

Müvei:
A kardinális, A zenélő barát, Éneklő szerzetes, Önarcképek, Balatoni zebegényi, riviérai, provencei tájak csendéletek, aktok.

Vigilia, 1963. 7. sz. 443. old.

Cz.D.

Végrendeletében azt kivánta, hogy müveit - önarcképeinek kivételével - semmisitsék meg, a megbizatást azonban Berény nem teljesitette, s a müveket 1944-ben az Alkotás müvészházban kiállitották.

Vigilia, 1963. 7. sz. 443. old.

1903: résztvett a Nemzeti Szalon őszi tárlatán
1908: MIÉNK tárlaton "Munkás" c. képe
1911: Nagybányai festők,
1914: Müvészház tárlatán szerepelt

Cz.D.

A Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Mücsarnokban - képével szerepel.

Női aktja és Szerzetes-e.

Pesti Hirlap
1930. XII.21.

Cz.D.

művei Petrovics Elek gyüjteményében szerepeltek: Bölöni: Képek között, Bp. 1967. 425. l.

Fiola Pál: Vaszary János biográfia és bibliográfia, Kaposvár, 197o.

Cz.D.

Szerepelt a müvészcsoportok
mücsarnoki kiállitásán

P.N. 1931. II.22.
P.H. 1931. II.22
8 órai Ujság 1931. II.22.
M.H. 1931. II.22.

Cz.D.

"Csendélet" és "Ady Endre"
arcképe c. müveinek repr-ját
bemutatja a lap.

"Képek a Mübarát, az Alkotás és
a Nemzeti Szalon kiállitásairól"
c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1944.
febr. 3-9. VII. évf. 6. sz.

Cz.D.

Alkotása, a szfőv. képzőm-i gyüjteményének kiáll-án a Mücsarnokban.

P.H. 1932. VI. 19.

Cz.D.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z.
festőm. kiáll. Műcs. 1961.

Cz.D.

Önarcképe és tájképei szerepelnek
a KUT jubileumi kiállitásán
a Nemzeti Szalonban /emlitve/

Nemzeti Ujság 1937 XI.21.
Ujság, 1937. XI.20.
Budapesti Hirlap 1937, XI.21.

"Provencei táj" (emlitve)
Magyar Hirlap 1937. XI.21.

Cz.D.

részt vett a bécsi Künstlerhaus
magyar kiállitásán

Bölöni György:Képek között,
Bp. 1967. 418. o.
/a cikk megj.: "A HÉT", 1914.
márc. 29. "Rebellis magyarok"
cimen/

Cz.D.

Csont Ferenc festőm. kiáll. Derkovits Terem, 1964. ápr.

Cz.D.

Szerepelt a KUT és MME közös tárlatán

8 órai Ujság 1932. XI.6.

Cz.D.

szintén részt vett a párizsi Salon des Independants 1906 évi kiállitásán

Bölöni: Képek között, Bp,1967
565. old. jegyzet

G. D.

Nyolcak 1965 – ös szfehérvári kiáll.

Vigilia 1965. XII. n. 761.

A. D.

Mossar Nyomdónat 1910.

G. D.

Münchet 1910. 94. l.

L. D.

M tört. -i Dok. Közp.

Mázsy Ödön vezél hozlásszerűt.

Jegyzete: Somogyi Árp.

szövarch. 23. l. ó.

G. D.

1941-es hagyatéki kiáll.-ról

Bende J.: A képőm- i egyesü-
letek tört-e, hézizet

szövezek. 20-140. l.

- Nyolcak tagja
- Kut "
- Miénk 1908-as kiáll. meghívott
- Uj képek kiáll. 1909-zát vett
- Helikon egy. kiállitott a 1922-ben

G. D.

Csendőrt of.

Archép of.

Prüc. 1924. febr. – márc.

? nincs beírva

nincs meg

megvézni !!!

Cz. D.

Bp. Encikloprédia
Bp. 1970.

– Szórados út

– Három kolló

Cz. D.

1909-es nagyvárodi kiáll.

Napjaink 1968. aug.

Cz. A.

zajzai összevetve kitzéval

Képzőm-i Alm. 2. Corvina
Bajhay Éva, 22. l.

– nitt:

tíj B: 5 gy f. tiatalkori
munkáinyi –

Cz. D.

dinkreditálja az ahlot

A cél, 1915. 12. n. 781. l.

6. Nyáry Albert: Képröm. c hóbrúton

Kiáll. c Nemzeti Szal-ban

G. O.

Mürénet 1960. aug.

Gergelyné Nagy Z.: Magyar írók

arcképei 34. l.

Cz. D.

Kiállít

Kijság 1930 X. 12.

C_2O

kiállít

Pesh H. 1930. X. 12.

G D

kiállít

MO 1930. X. 12.

Cz D

kiállít

Est 1930 X. 12.

C2 D

Kat. kiáll. a Nemzeti Szalonban

Nemz. Kj. 1934. dec. 2-28.o.

Cz D

tájkép

M. nyúvének hiáll.

Váci u. 1919. dec.

Gr. O.

grafikái a Nyolcak 50 éves
jubileumi kiállításán. MNG
(katalógus!)

Németh 1931. dec. 21.
1961 ?

Cz. D.

Nagybányai festők a
MNG-ben

(katalógus!)

Dulka M.: M Nemzet 1963. jan. 6.
7. l.

?

Cz. D.

Hdy postrija

Telenkov 1961. 4. n.

Cz D

Czernek Semetés

Népmův. 1963. 2. n. 41. l.

Napkörnyai festők

Cz. D.

Nankingai hiáll.

Antner T.: Élet és ir. 1963.
márc. 9.

Cz. D.

a Szózadosztok

Csalódjával – téjlége

Szinházi Élet Bp. 1921. aug. 28 –

nept. 3. 10–11.

Cz. D.

Mú csamok tavszi tárlata

Dunáj - V. kép 1912. 527. l.

G. D.

Kút π. hiáll.

N. Szol. 1925. márc.

G. D.

Kél akt

Köyre Kálmán 103 kiáll.

Cz. D.

Szórados uli műv. tel. jubileumi tárlata

Frank, Élet és ir. 1965. febr. 6.

G. D.

Kút kiáll. — Nemzeti Szal.

Nemzeti Ujs. 1938. okt. 30.
27.1.

Cz. D.

H. B.: Kenstok K. [illegible]...

Művészet, 1968. nepl.

Cz. D.

Laro Bajić archije

Mozgar Szó 1969. T. 20. 8.

Cz. D.

Gendé let

Iz-i Muz. Ady hiáll.

M. Nemzet 1969. T. 30.

Cz. A.

M. Neuzet 1967. X. 11. 4.o.

P.G. A MNG rendéghiáll-e

a Vártan

Cz.D.

A Julien Akadémiára jártak Párizban csak a Nyolcak közül Berény, Czigány, Kernstok, Márffy, Pór. A száraz akadémizmusnak jeles része lehet abban, hogy az emlitettek hamarosan felfedezik az ujraélénkülő Párizs igazi arcát.

Bodri Ferenc: Perlrott Csaba Vilmos
Látóhatár 1970/7-8. 761. o.

Cz.D.

szerepel az alábbi tárlaton

Lahn: Emlékezés forradalmár képzőművészeinkre. Kiállitás Angyalföldön

Népszava 1968. XII. 5.

Cz.D.

Szerepel a "Nyolcak és aktivisták" c. kiállitáson Székesfehérvárott

Jelenkor 1966. I.sz.6o. old.

Cz. D.

A Képzőművészek Uj Társasága a Fészek Klubban megtartott közgyülésén a Társulat választmányának tagjává választotta

Pesti Hirlap
1935. IV.7.

Cz.D.

A Nyolcak csoportjához tartozott. 522.o. Cézanne követője maradt. Csendélet, Önarckép. M. Nemzeti Galéria 523. o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultura Világa.III. köt. A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film. Bpest, Minerva. 196o.

Cz.D.

Szerepel a KUT kiállitásán a Nemzeti Szalonban

Uj Magyarország 1937. IV.4.

Nemzeti Ujsg[illegible] 1937. IV.4.

Cz.D.

"Müterem" első kiállitása -
Kossuth utcai helyiségében
- képével szerepel

Nemzeti Ujság
1935. II.2.

Magyarország
1935. II.6.

Cz.D.

a "Nyolcak" csoportjának egyik alapitó tagja, korai haláláig hü rajongója és követője maradt Cezanne-nak

Antal Kampis: Kunst in Ungarn Bp.1966 Corvina 3o5. old.

Cz.D.

Emlitve

Oelmacher Anna: Kmetty János 80 éves
Magyar Nemzet, Bp.1969. dec.23.

Cz.D.

nevét emliti a könyv "Szép-
müvészet" c. fejezet szerzője
/Németh Lajos/, mint a "Nyolcak"
egyik tagjáét, akire Cezanne
volt nagy hatással, nem kevésbé
Kokoschka is.

Hongrie, 66, Bp. 1966. Szerk:
Gárdos Miklós, Ed:Pannónia,
195. old.

Cz. D.
Gyermektemetés, 1908 /repró/

Kritika 1966 IV. sz. 24-25. o.

G. D.

apostol

Kut, 1926

Perli H. 1926. márc. 30.

G. D.

Hanatéki kiáll. 1944.

M. G. 1944. III. 1.
Fantos 2.: Kiáll.

L.

Bónai 1927 XI. 16.

L.

Németh 1924. V. 11.

Gr.

Weimar 1907. jun. 5.
133. n. 6. 1.

1907. máj. 3. 105. n. 7.

1909. dec. 31. 309. n. 5.

G.O.

Győr, 1954. okt. 16.

Cz.

Jz-i Ujszéj 1954. okt. 16. 7.

Cz.D.

nyilatkozata:
Tisza István cikkéről a Pesti
Napló 1911. ápr. 16-i számában

Cz.D.

Nő a szabadban, o. 43 x 51,5 cm
Önarckép, o. 64 x 53 cm

A Tanácsköztársaság képzőművészeti vásárlásai

Szfvár. 1965. dec.

Cz. D., festő

Egy eddig ismeretlen olajfestménye: ifju Adyról készitett portréja került a Petőfi Irodalmi Muzeum arckép-gyüjteményébe

Kulturális hirek

Népszabadság, Bp. 1962.nov.29.

G. D.

A kokós III. évf. II. n. 1913.

Pogány K: Séka a téli tárhelon

173–174. o.

G. D.

~~Fé~~

Vigilia 1955. jul. XIX. évf. 7. z.

Dévényi: Ady és az új m. képzőm.

G. D.

Kut kiáll. a frakontan

Magyarság 1937 IV. 3.

Cz. D.

T. nemzeti tárlatou

~~[illegible]~~. M N./1933. IV. 20.

Pózai 1933 IV. 20.

Cz. D.

Kut hiáll. Nemzeti Szolontan
(provence-i tájak!)

Mo 934. XII. 2.

Est 934 XII. 2.

Nemzeti Kisép 934 XII. 2.

G. D.

Művénkár kiállítósán

Bálint A.: Grafikai nemle

1914. 2 sz. 38. lap

G. O.

Élet és ir. 1958. máj. 9.

Cz. D.

A tanácskört. napjai

Esztergomban Bp. 1960.

— Zolnay L. nesk.

Cz.D.

"A legujabb gárda" tagjai között sorolja fel a müvészt a kritika, P Pamacs sign-val. "A tavaszi tárlat" cimmel: "igen fiatal és igen prepotens, s talán tetszeni fog azoknak, akik nemcsak a spanyolt szeretik büszkének, hanem a festőt is. "Én" cim alatt kiállitotta - Pór Bertalan nyomán - barna tónusban tartott önarcképét. S kerek ezer koronát kér a kis tanulmányfejért", fejezi be méltatlankodva a beszámoló.

A HÉT, 19o2. ápr. 13. XIII. évf. 15. sz. 242-243. l.

Cz.D.

beszámoló

Magyar Nemzet, 1949. III.1.,4.old.

Cz.D.

Béke és Szabadság, 1952. 47.sz.
nov. 21. 15.old.

Cz.D.

A legtragikusabb sorsu magyar festők egyike. Az Egy lélek keresi magát c. Kassák-regény szereplőjének, Partosnak , a festőnek Czigány volt a modellje. Passuth Krisztina véleményét idézi a szerző Czigányról.

Dévényi Iván: Modern magyar festmények, Műgyüjtő, 1971. 1. sz. 2.1.

Cz.D.

Igen kvalitásos kompozicióí vannak a Nagy István gyüjteményében /Párizsi Szajna-hid, Csendélet szoborral, vázával, kancsóval/.

Dévényi Iván: Modern magyar festmények, Mügyüjtő, 1971.1.sz.2.l.

Cz.D.

neve emlitve

Vigilia, 1969. március 2o6. old.
Vigilia, 1969. aug. 562. old.
Vigilia, 1969. dec. 852. old
Vigilia, 197o. március 2oo. old.

Cz.D.

Méltatás

Dévényi Iván: Csáktornyai Zoltán
Müvészet, 1971. március 29.l.

Cz.D.

Szerepel Bajomi Lázár Endre kötetében /A Montparnasse/

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika

Jelenkor, Pécs, 197o. junius
552-557. l.

Megemlitve Szabó Julia könyvéről szóló részben /Magyar rajzmüvészet 189o-1919/.

Cz.D.

A Pécsi Modern Magyar Képtárban, a Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjteményben szerepel Czigánynak, a Nyolcak egyik tagjának kissé komor hangulatu, "Csellós" nő"-je.
181. old.

Sarkadiné ,Hárs Éva: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménye, 181. old.

A Janus Pan. Muz. Évk. 1961, Pécs, 1962.

Csellós nő, vászon, olaj 68 x 53cm jelzés nélkül. Ltsz. 57-14o.

Cz.D.

1964-ben a Pécsi Modern Magy. Kptár megvásárolta a müvésznek "Önarckép" c. festményét, 51.kép 224. old.

Romváry Ferenc: A mod.Magy. Képt. története, Uj szerzemények I. 219. old.

A Jan.Pan. Muzeum Évk. 1967, Pécs, 1968.

Cz.D.

azerepel az alábbi tárlaton

Csernai József: Forradalmi festők
kiállitása Várpalotán

Veszprémi U. 1969. IV. 13.

Cz.D.

Uj képek a Modern Képtárban.
AJan.P. Muz. munkatársai a hétfőn Bp-en rendezett aukción három képet vásároltak a Mod.Képtár gyüjteménye számára, az egyik Cz. D. Öregasszony c. olajképe, a mester legkorábbi müveinek egyike.

Dunántuli Napló, Pécs, 197o. máj.22

Cz.D.

A KUT első, 1924-es kiállitásán
Apostolfej c. képével szerepelt

Körner Éva: Derkovics Gyula,
Corvina, 1968. 82. l.

Cz.D.
19o7-ben festette az Ady portrét

Németh L: Mod.magy.müv, Corvina,
1968.

Ady-portréja /egyik/ a Vér és arany
Ady kötet 19o8-as kiadásában
található.

Bodri Ferenc: Szőnyi István,
Látóhatár, 1969.III-IV.34o.l.

Cz.D.

Müveiből vásárolt a Tanácskormány 1919ben

Aradi Nóra: A Tanácsközt. vásárlása

Fejér megyei Hirlap , 197o.I.1.

Cz.D.

19o9 decemberében 7 müvésztársával
kiállitást rendezett

Bali Miklós: Orbán Dezső
Müvészet, 1964. dec. 28. 1.

Cz.D.

Az Uj Képek kiállitás katalógusának cimlapján neve szerepel 1909-ben.

Horváth Béla: Megj. Dévényi Iván Kernstok Károly életutja c. cikkéhez 1 lap

Cz.D.

Tájkép

Az Orsz.Magy.Képzőm. Társ. jubil. kiáll. képes tárgymutatója. 1936 máj-jun. 38.l.

Cz.D.

"Akt" olf. c. müvét megvásárolták az 1915/16. téli tárlaton.

Müvészet 1916. 37.o.

Cz.D.

d.-: A téli tárlat. Müvészet 1915.
439. l.

Cz.D.

Rózsa M.: A Nemzeti Szalon uj palotája. Budapesti Napló 19o7. 59. sz.

Cz.D.

Tájkép, olf.

Nizzai táj, olf.

Tengerparti részlet, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállítás

Cz.D.

Ady-portréja

Artner T: Mügyüjtők kincsei a Galériában. Népszabadság 1963. jul. 31. 8.1.

Cz.D.

Csendélet /1910-es évek/
festmény, reprodukció

Népművelés, 1965. 3. sz. 39.1.

Cz.D.

Női akt korsóval, olf.

Mücsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

Cz.D.

művei szerepelnek a Százados uti művésztelep emlékkiállitás n

Ország Világ, 1965. 4.sz. 21.o.

Cz.D.

képein erősen érezhető a perspektiva: az előtérben levő dolgok - mondhatni - akadály nélkül futnak a mélybe s igy a három sik organikus egészet alkot. A szineket illetőleg a tájképeken nemcsak azoknál a mestereknél lelhető fel Nagybánya hatása, akik egy ideig ott festettek /Cz, Tih.Márf.XCzób/ hanem a nagy sötétzöld felületek iránti előszeretet azoknál is jelentekzik, akik elkerülték ezt a várost. Mintha az avantgardista magyar pictura akkor sem tudna megszabadulni Nagybánya hatása alól, amikor szembe helyezkedik vele.

Tájképein a házak csak másodrendü szerepet töltenek be, a fatörzseket viszont hengeresre formálja, miáltal szabályossá alakitja azt, amit a természet szabálytalanra tervezett.

Cz.D.

tájképein előforduló hengeralaku
fatörzseket szerző Leger-nek
Nus dans la foret c. 1910-ben
festett képével hozza összefüggésbe
és megállapitja, hogy a "Fauves" c
csoport irányzata is erős hatás-
sal volt a Nyolcakra.

Berény Róberttel egyetemben
a csendéletek terén teljes mérték-
ben Cezanne utait követte: a meg-
változtathatatlan rendben, együttes
ben ábrázolt élettelen tárgyak
éppen egymáshoz való viszonyuk meg-
határozottsága révén váltak a mü-
vész konstruktic világszemléletének
kifejezőivé, melyben a véletlennek
nincs helye

Cz.D.

és Márffy Ödön tájképein rendszerint az ut képezi a kompozició tengelyét, mely hol kitölti az egész képfelületet s elvész a mélyben egy merész rövidüléssel, hol gyengéden kigyózva elveszti zárt geometrikus formáját

Kr.Passuth: Les "Huit".
Acta Historiae Artium. Bp. 1962.
Tom. VIII. Fasc. 3-4. 303.old.

Önarcképének reprodukciója/háttérben berámázott nagybányai táj/

305. old.

Cz.D.

Bölöni György: Czigány Dezső,-
Auróra, 1911. 279-282.l.

A Nyolcak és Aktivisták köre, Szé-
kesfehérvár, 1965.

Cz.D.

Csók István, Orbán Dezső, Gyenes Gitta, Bornemissza Géza, Csáktornyai Zoltán, Márffy Ödön a bécsi Künstlerhaus kiállitásán szerepelnek, melyet a Müvészház rendezett. Bölöni György: "Rebellis magyarok" cimmel ir a tárlatról. Hangsulyozza, hogy bár a magyarok vigyáztak arra, hogy olyan anyag ne kerüljön ki, amelyek bánthatnák a bécsi lojalitást, akaratlanul mégis valami kis lázadozás érezhető bennük.

A HÉT, 1914. márc. 29. XXV. évf. 13. sz. 2o5. lap

Cz.D.

A Nyolcak kiállitása cimmel Feleky Géza ir a Müvészet c. rovatban a müvészekről és alkotásaikról. Cz. D. önarcképét az élet és a nyugalom jellemzi, csak a természetközelséget váltja fel a monumentalitás. Keresetlen, szinte maguktól kinálkozó összefoglalások, a nagy sikok egymáshoz helyezkedése természetes, tiszta értelmü. A frontális térdalak egészen szétnyitott könyvet tart kezében, amely elég jelentős arra, hogy a vizszintest a képbe vezesse s igy felfelé törekvést adjon a függőlegesnek"- fejtegeti szószerint a kritika.

A HÉT, Bp. 1911. ápr. 3o. XXII.évf. 18.sz. 295-296. l.

Cz.D.

Amikor a kiritka az önarckép leirásánál jelentősnek tartja, hogy a festő a vizszintest a képbe vezesse s igy "felfélé törekvést adjon a függőlegesnek", még hozzáteszi, "de teljesen arányos feladatával felszivódik, s igy nem sulyositja a képet." Majd magát a festményt irja le: "Szürkébe ágyaltan világit elő a sárga arc, amely az értelmi sulypont és a képfelületnek tisztán dinamikailag is teherképes helyére került."

A HÉT, Bp. 1911. ápr. 3o.

Cz.D.

A tavaszi tárlat cimmel a Müvészet c. rovatban közölt beszámoló a résztvevő müvészek közül csak a legjobbakat sorolja fel, röviden ismertetve az ott szereplő müveiket Hatvany Ferenc "nobilis női arcképe Szlányi Lajos "erőteljes téli tájai Glatz Oszkár "komoly, becsületes, figurális vásznai" Magyar Mannheimer "romantikus fantáziája", Mednyánszky "Háborus témái", Rudnay Gyula "nagyvonalu "Menekülő asszonya"-a, CZ.D. "Erőteljes Biblia olvasó"-ja, Boruth Andor "finom portré-studiuma", Podvinecz Erzsébet "szinben ragyogó és tüzes genre képe".

A HÉT, 1917. ápr. 8.
XXVIII. évf. 14. sz. 223. l.

Cz.D.

a mester alkotása a Kecskeméti Városi Muzeumban található

A bajai muzeum törzsanyaga tartalmazza a müvész alkotásait.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek Müvészet, 1975. junius - 7.old.

Cz.D.

Tájkép, vizfestmény 36 x 25
jelezve jobbra lent: C. igány
kikiáltási ár 2.ooo Ft

BÁV 37. Müvészeti Képaukció,
1975. szept.

Cz.D.

Rudnay, Szigeti Jenő, Uitz, Páldy Zoltán, Béli-Vörös Ernő, Körmendi-Frim Ervin, Csermely János, Wagner Géza, Tatz László, Cz.D., Sassy Attila müvészeket sorolja fel Tövis, a Mücsarnokban rendezett kiállitásról azok között, akik nagy részt tartják régi jó képességüket sőt többségüknél haladás is látható.

A HÉT, Bp. 1917. nov. 18.
XXVIII. évf. 46. sz. 732-733.lap

Cz.D.

Pentelei Molnár János, RipplRónai József, Zemplényi Tivadar, Cz.D. Zádor István és Kacziány Ödön nevét sorolja fel a Müvészet c. rovatban közölt kritika a Nemzeti Szalon téli kiállitásáról. Az első h rom nevet, mint a közismerteket, s fémjelzetteket csupán megemliti, a többiekkel külön is foglalkozik: Cz.D. lehiggadt, komoly, szinte már teljesen érett müvészetének terméseivel, a kiváló fiatal müvész megérdemelné a Mücsarnokban az idei Rudich-dijat, mely méltó jutalmazása volna értékes kollekciójának szempontjából is.

A HÉT, 1915. dec. 12.
XXVI. évf. 5o. sz. 722. l.

Cz.D.

"Férfias erővel mintázta meg bibornokká transzponált önarcképét" - irja Tövis a Müvészet c. rovatban "Két tavaszi kiállitás" cimmel a Mücsarnok és a Nemzeti Szalon kiállitásáról.
A müvész képe a Mücsarnokban szerepel.

A HÉT, 1916. ápr. 9.
XXVII. évf. 15.sz. 195. lap

Cz.D.

A fiatal müvészek és az ismert nevek közé sorolja fel Tövis "az átmeneti generáció" müvésztagjait a Mücsarnok kiállitásáról: Boruth Andor, Keményffy Jenő, Vesztróczy M, Gulácsy Lajos, CZ.D. Burghardt Rezső, Glatter Gyula, Rudnay Gyula, br. Hatvany Ferenc.

A HÉT, 1915. nov. 21.
XXVI. évf. 47. sz. 675-676. l.

Cz.D.

Rippl-Rónai Ödön gyüjteményében található gazdag Cz.D. anyag és a fiatalkori Czóbel-kép

Szabó Julia: Kaposvár és a XX. századi ...
Müvészet, 1975. okt. 24. old.

Cz.D.

Cz.D. nagyméretü Fekvő akt-ja és szines Szinésznője a kiállitás egyik legszebb müve

Ilonka c. portréja nem szerepelt a tárlaton.

Szabó Julia: Muzeumi séták, Müvészet, 1973. november 12. old.

Cz.D.

Nő a szabadban, olf.
Önarckép, olf.

A Tanácsköztársaság Képzőművészeti vásárlásai c. kiállitás 1969.

Cz.D.

"Ilonka" c. portréja a magyar expresszív-naturalista portréfestészet vonalába illeszkedik. Több müve jelzi a gyüjteményben egyidejü közeledését Gauguinhez és a kubizmushoz. A képek Rippl-Rónai Ödön gyüjteményéből kerültek a muzeumba.

Szabó Julia: Rejtett kincsek a kaposvári muzeumben, Képzőmüvészeti Almanach 3, Corvina, 1972. 109. l.

Ma már azonosithatatlan vagy nem létező müveit az 50-es években egy minisztériumi bizottság értéktelennek itélte.

110. kd

Cz.D.

Kassák és köre megpróbálta kiemelni a feledésből 1938-ban Tihanyi Lajost, és kiállt Czigány Dezső művészete mellett

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége

Művtört- Ért. 1972 2. sz. 124-132.

Cz.D.

Maticska Jenő "..Czóbelen kivül
Csáktornyaival és a tragikus sorsu
CZ.D-vel tart fenn igen közeli
barátságot"

Marádin Jenő: Maticska Jenő
Müvtört Ért 1972. 1.sz. 41-48.old.

Cz.D.

emlitve

Bajomi Lázár Endre: Uj párizsi napló

Jelenkor, 1973. febr. XVI/2. 167-176. old.

Cz.D.

emlitve

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle - Az Évezredek művészete c. Artner könyv uj kiadása

Jelenkor, 1973. márc. XVI/3. 283-286.

Cz.D.

Gulácsy Lajos, Zichy Mihály, Juhász Árpád, Rippl Rónai József, Ferenczy Károly, Fényes Adolg, Grünwald Béla , Kernstok, Márffy müvészek szerepelnek az Uránia kiállitásán, melyet Tövis Az otthon müvészete cimmel ismertet. A modern müvészek és iparmüvészek MÜHELY néven alakult Egyesülete rendezte a tárlatot.

A HÉT, Bp. 19o8. dec.2o. XIX.évf. 51.sz. 835.l.

Cz.D.

hagyatéki müveit mutatták be
a VII. ker. Lenin körut 19. sz.
házban rendezett tárlaton.

Budapest Lexikon, 1973. 1335.l.

Cz.D.

alkotásai a szabadkai Magyar
Galériában is láthatók.

Arckép - repró 38.old.

Bela Duranci: Modern magyar képtár
Szabadkán

Müvészet, 1973. január 38. old.

Cz.D.

müveit az Apáczai Csere János u. 8. sz. alatti Frankel Szalonban mutatták be

Budapest Lexikon, Budapest, 1973.
1335.1.

Cz.D.

Nem tudni, hogy a müvész humorosan vagy csendéletszerüen akar hatni azzal, hogy önarcképein politikai elveivel talán éppen az ellenkező módon, barátcsuhában ábrázolja képmását - irja kritikájában Takács Zoltán: A téli tárlat II. cimmel.

A HÉT, Bp. 1919 febr. 2.
XXX. évf. 5. sz. 74-75. lap

CzD.

a nagybányai festőművészek a Somogyi Képtárban megnyilt kiállitáson a müvész képei az első nemzedéket követők alkotásai között szerepelnek."Nő szabadban", "Csendélet", "Szinésznő" /említve/

Horányi Barna: Nagybánya nemzedékei
Somogyi Néplap, 1974. ápr. 4.

Cz.D.

A legfiatalabb müvészet cimmel /Y/sign-val a Müvészet rovat ismerteti a Könyves Kálmán Müintézetben rendezett kiállitást, ahol a legfiatalabb müvészek szerepelnek: Gulácsy, Márffy, Halász-Hradil Elemér, Egry József, Erdei Viktor, Mikola András, Perlrott-Csaba Vilmos. Az érdekes kiállitáson látszik a legfiatalabb müvészgárda titlatkozása a régi ellen, de mint a beszámoló kifejti ez még nem az uj, a modern müvészet. Az egész tárlaton az a feltünő, hogy mennyire elhatalmasodott rajtuk a nagy ujitók hatása: Gauguin, Cezanne, s ennek következtében mennyire egyformák, Gulácsy Lajos kivételével valamennyien "a nagy ujitók szuggesztióinak rabjai..."

A HÉT, Bp. 19o7. jni. 9. XVIII.évf. 23. sz. 398. lap.

Cz.D.

A "müvészet főrendiházának" nevezi a Mücsarnokot Tövis: "A tavaszi kiállitás" c. beszámolójában, s ezzel kap solatban közli, hogy a MIÉNK, bár számarányra kicsiny, de értékben eddig is a leggazdagabb csoportja volt a magyar müvészetnek, a napokban tagjai közé avatott harmincegy müvészt, - huszonegy festőt és tiz szobrászt, s igy közel hatvan főre erősödött, ami müvészetpolitikai kérdésekben számbelileg is megadja neki ezután a döntő sulyt, mely esztétikai valőrje révén eddig is joggal megillette volna.
Az uj MIÉNK tagok:
Galimberti Sándor, Gulácsy Lajos, Herrer Caesar, Jávor Pál, Katona Nándor, Koszta József

A HÉT, Bp. 19o9. ápr. 11. XX. évf. 15. sz. 255-256. lap

Cz.D.

Ifjonti vad erejét dicséri a kritika, mely megmutatkozik a müvész stilizált aktjában, a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitáson, melyről Tövis MIÉNK cimmel számol be a Müvészet c. rovatban.

A HÉT , Bp. 19o9. febr. 21. XX.évf. 8.sz. 138-139. lap

Cz.D.

emlitve

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónik
- Picasso

Jelenkor, 1973. jul-aug. XIV/7-8
683-687. old.

Cz.D.

Hiányzik az albumból

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika - Magyar festészet

Jelenkor, 1972. junius XV/6. 548-553.

Cz.D.

Neve a Modern Magyar Képtár /Pécs/ plakátján

- A pécsi képzőművészet kistükre

Jelenkor, Pécs, 1972. március
XV/3. 285-288.old.

Cz.D.

neve emlitve

Müvészettörténeti Értesitő 1972, 44, 138-14o. old.

Cz.D.

Halas csendélete /1914/ a jelzett gyüjteményben.

Dévényi Iván: Deák Dénes gyüjteménye; Mügyüjtő 1973/3. 18.1.

Cz.D.

Ma avatják Kaposvárott az uj Rippl-Rónai Muezumot. A somogyi képtárban szerepel alkotása

Reggeli krónika, Kossuth, 1973. VII.2o.

Cz.D.

Életrajz

Szefelsle. 527. old.

Cz.D.

Csandélet, of.

Tm. Bp. 1932.

Cz. D.

Rippl-Rónai, Egry, Márffy és Perlrost "nevével induló fiatalabb müvészet kibontakozása" felé terelődik a figyelem.

Perneczky Géza: Tiz esztendő a magyar képzőművészeti kritika hőskorából
Müvészettörténeti Értesitő, 1965. XIV. évf. 3. sz. 181. old.

G. D.

Ónarchép

MK. Seg. Biz. Mův. Kiáll. 1914. nov-dec

Szépmův. Mus.

G. D.

Önarckép

M. Képzőm. Segítő Bizottj.
Kiáll. 1914.

Gr. D.

Képzőm. 1932. 52. n.

h. D.

Kiall: Kurt a Nemz.
Szalontan

Kénz. 1935. 18. l.

G. D.

Művészet 1961. jan.

G. O.

Kül kiáll. N. Szalon 375. kiáll.

1927 ám.

Cz.D.

önarcképe

lásd Szépm. Muz. Évk. IX., 1941.
274. l.

Cz.D.

Szabad Müvészet, 1948. 4. sz. 134.-136. old.

/kép/ ?

Cz.D.

Uj Nemzedék 1921. okt. 23. /A Százados-uti müvésztelepen csak maguknak dolgoznak a szobrászok./

Cz.D.

Cz. és Szilasi Boriska néhai dr. Szilasi Móric egyetemi tanár leánya házasságot kötöttek.

Pesti Hirlap, 1917. márc. 21.
/házasság/

Cz. D.

Lex Magy Társ. 1o6. b.1.

MTL

Cz.D.

Lyka Károly: A Nyolcak

Uj idők, 1911. I. 47o. l.

Cz.D.

Hevesy I: A posztimpr. müvészete,
1922, 36. lap

Cz.D.

Hétfő, 1944. jan. 24. /b.j.: Az Alkotás művészház/

Cz.D.

Gutenberg Lex. VIII. k. 174. 1.

Cz.D.

Ady Endre arcképe - emlitve

Gulyás Magyar Irók I.k. 171.l.

Cz.D.

életrajz

Csókássy 72. l. - képpel

Cz.D.

Bende János: Emlékezés Cz.D.-re

Ujság, 1944. jan.2o.

Cz.D.

koll. kiáll. Helikon

Az Ujság, 1922. ápr. 3o.
/e.a.: Cz., Márffy, Vedres
Márk/

Cz.D.

Pesti Hirlap 1944. jan. 18.
/emlékkiállitás készül Cz.D. festőművész hátrahagyott müveiből/

Cz.D.

Ezer Kortárs, 62. l.

Cz.D.

Édesanyja "erős képét" emeli ki a Tavaszi tárlat c. közlemény

A kiállitás helyét és megnyitásának idejét a cikk nem közli.

Kárpát: Tavaszi tárlat c. közl. Szinházi Élet. Bp. 1917. ápr.1-8. VI. évf. 14. sz. 8. l.

Cz.D.

M. müvészek angol müv. folyóiratokban.

Ujság, 1928. dec. 12.

Cz.D.

Ferenczy Károly képeiről: "Én nem is azt irigylem, hogy Ferenczy ur hogyan fest, hanem azt, hogy mit fest".

Ferenczy Béni: Irás és kép,
Bp. 1961. lo.l.

Cz.D.

Csendélete a kiállitáson

Szij Béla: A MNG kiáll tása Nyirbátorban

Alföld 1962. 1.sz. 83. 1.

Cz.D.

1911-ben kivált a MIÉNK köréből

Horváth Zoltán: Magyar századforduló 1961 475. l.

Cz.D.

22. sz. repr: Csendélet, kb.1916.
olaj, vászon

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

Cz.D.

nevét több helyen emliti a szerző, mint akire a franciák közül Cézanne és Gauguin voltak legnagyobb hatással, ugyis mint az 1910-ben alakult "Nyolcak" csoportjának alapitótagját és több kiállitással kapcsolatban

B.Szij: Róbert Berény
Acta Historiae Artium, Bp.1966.
Tom. XII. fasc.1-2. 155.o.

Cz. D.

"Csellós nő" c. festményét dr. Gegessi Kiss Pál ajándékozta a pécsi Modern Magyar Képtárnak /emlitve/

Jelenkor, 1967. V. sz. 441.old.

Cz.D.

Téli táj, 19lo-es évek repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete,
Bp. 1967. 53. l.

Cz. D.

a Nyolcakhoz tartozott, aktokat, csendéleteket állitott ki, korán meghalt - 63. l.

Lyka Károly: Festészetünk a két világháboru között, Bp. 1956.

Cz. D.

Az 1919-es Tanácsköztársaság idején müveiből vásárolt a Muzeum Direktórium

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 41. l.

Cz. D.

Szajnapart hiddal, o.
Zebegényi táj, o.
Csendélet, o.

Nyolcak és Aktivisták köre, Székesfehérvár, 1965.

Cz. D.

Csendélet, o.
Önarckép, o.
Téli táj, o.

Nyolcak és Aktivisták köre,
Székesfehérvár 1965.

Cz. D.

Fikuszos csendélet, o.
Nő a szabadban, o.
Magányos fa, o.

Nyolcak és Aktivisták köre,
Székesfehérvár, 1965.

Cz. D.

Csendélet almákkal, edényekkel, o.

Tájkép, o.

Legény korsóval, o.

Nyolcak és Aktivisták köre,
Székesfehérvár 1965.

Cz. D.

Biboros önarckép, o.
Fasor, o.
Női hátakt, o.

Nyolcak és Aktivisták köre,
Székesfehérvár 1965.

Cz. D.

1924-ben alakult Képzőművészek Uj Társasága /KUT/ tagja

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965. 3o9. l.

Cz. D.

Bádogosmester fia, alacsony származása bántotta. Anyagi gondokkal küzdött, felesége rokonai tartják el, ez is bántja, sőt elkeseriti. Münchenben tanult, Hollósynál
A századfordulókor a francia festészet felé fordul. Hogy ne kelljen pince lakásban festenie, Kabos Edénél a Pesti Napló szerkesztőjénél dolgozik.
Ady Vér és arany c. kötetének cimlapját ő tervezi. Adyhoz barátság füzi.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 37. l.

Cz.D.

Jó barátja volt Adynak, számos kiváló Ady-portrét festett

Németh: Mod.magy. müv. Corv. 1968. 55.l.

Cz.D.

Balatonfüreden többekkel /Ferenczy Noémi, Béni, Nemes Lampérth, Márffy, Orbán, Pór, Uitz, Tihanyi, Vedres/ együtt müvésztelepet akart szervezni a Tanácsköztársaság alatt, s egyesült volna a Nyolcak és az aktivizmus törzsgárdája.

Németh: Mod.Magy.müv, Corvina, 1968. 62.l.

Cz.D.

Meghasonlott, s végzett magával

Németh: Mod.magy.müv.Corv.
1968. 76.l.

Cz.D.

A "Nyolcak" körébe tartozott

Szabó Julia: Magyar rajzművészet
1890-1919, Bp.1969.Corvina
12.old.

Cz.D.

Lukács György 1966-ban egy beszél-
getésén Eörsi István és Vezér
Erzsébettel mondta, hogy jó ba-
rátságban volt Czigánnyal.24.o.

Beszálgetés Lukács Györggyel
16.old.

Irodalmi Muzeum I. Emlékezések.
Szerk: Dr. Lakatos László.-
Gyüjt.összeáll. a Petőfi Muz.
dokumentációs csoportja Bp.
1967.

Cz.D.

A nagy élmény számára is Cézanne volt. Szilárdan komponált csendéletei, önportréi a cézanne-i elv szülöttei /Csendélet almákkal, edényekkel 1910 k./. Egy jelentős művész követ más utat, a gauguini dekorativitást követ /Falusi temetés/.

Németh: Mod.magy.müv.Corv., 1968. 53.l.

Cz.D.

A győri Képtár magyar mesterek müveiből rendezett tárlatot, ahol müveiből látható a kiállitáson

S.N.: Látogatott tárlat
Kisalföld, 1973. jun.3o.

Cz. D.

A háborut követő forradalom idején tanári teendőket látott el és harsogó erejü plakátokat alkotott a Nyolcak csoport, melynek 3 tagja - Tihanyi, Czóbel, Cz. - Nagybányáról indult el.

Borghida István: Harcos müvészet

Igaz szó, 1973/7. 124. old.

Cz.D.

Ady Vér és arany c. kötetének cimlapjána a költő arcképének elkészitésével őt bizta meg a Franklin 19o7-ben. A müvész négy Ady-portrét készitett. Ady levelei három k képről: egy rajzról és két festményről számolnak be. Lédának irt levelében /19o7. X.2./ jelzi,hogy a "héten minden délután ült Czigány Dezsőnek". Egy szénportrét és egy barna olajportrét emlit. "Ezek valamelyike kerül a könyvbe."Egyet a cimzettnek igér, egyet Kabos vesz meg, egyet Czigány akar magának megtartani. A harmadik kép elkészültéről a nov.9-i levél tudósit. A költő villanyfénynél ült a müvésznek, karikaturának, leleplezésnek tartja.

~~A szénrajzot Kabos Kde vett~~

H.B. cikke, Műgyűjtő, 1971.
4.n. 20. old.

Cz.D.

A szénrajzot Kabos Ede vette meg; leánya, Kabos Ilonka ajándékozta a Petőfi Irodalmi Muzeumnak. A szines olajportrét Adytól vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben. A másik olajkép Lédához került Párizsba /l. Bölöni Ady-könyvét/. A jelzett kötet cimlapjára Bölöni állitásával ellentétben a Kabos-féle szénrajz került.

A barna olajkép Lédáé lett. A Bölöni féle leirásnak megfelelő Cz. kép tünt fel 1924-ben Reiter László gyüjteményében, aki mint az Amicus kiadója több Ady- és Adyval foglalkozó kötetet adott ki a huszas évek elején. Reiterhez Csinszka révén kerülhetett. Tény, hogy Bölöni leirása szerint a most előkerült kép azonos a Léda-féle arcképpel. A szerző a kép pontos leirását adja.

Horváth Béla: Előkerült a Léda-féle Ady-kép, „Műgyüjtő", 1971. 4. 12. 20. old.

Cz. D.

Helyreigazitás: Az előző számban ugy került közlésre, hogy a "szines olajportrét a költő őrizte; Adytól vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben"; Helyesen ugy van, hogy "A szines olajportrét a festő őrizte, Cz.D-től vásárolta meg a Fővárosi Képtár 1915-ben"

Mügyüjtő, 1972. 1.sz. 64.1.

Cz.D.

Oroszlányban a müv. házában rendezték meg emlékkiállitását, Pór Bertalan festővel együtt

Kiállitási Kalendárium

Szocialista Müvészetért, 1972. jun. 5.

Cz.D.

A MNG Oroszlányban rendezett emlékkiállitáson Cz. képei szerepeltek

Dolgozók Lapja, Tatabánya, 1972. ápr. 29.

Cz.D.

Márton Ödön az elsők között támogatta vásárlásaival.

Dévényi Iván-Márton Ödön halálára, Mügyüjtő, 1971. 4.sz.29.l.

Cz.D.

képviselve van Benkő Ferenc derecskei főgyógyszerész gyüjteményében

Sz.Kürti Katalin - Benkő Ferenc gyüjteménye a Déri Muzeumban; Mügyüjtő, 1971. 4.sz. 35.l.

Cz.D.

Többször is emlitve /a Kernstok ismertetésben/

Bodri F: Képzőművészeti könyvszemle 162-165. old.

Jelenkor,Pécs, 1971 febr. XIV/2.

Cz.D.

Kertrészlet fehér ruhás nővel, ola

c. képe szerepelt a szegedi
mügyüjtők kiállitásán.

Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 4o. l.

Ady, olaj, 19o7.

Mügyüjtő, 1971.4.sz. 21.l.

Cz.D.

neve emlitve, müve szerepel a Bács-Kiskun megyei muzeumok kiállitásán a Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1972. márc. 16.
4.old.

Cz.D.

Magányos fa

Bányavidéki Vándorkiállitások katalógusa 1948.

Cz.D.

Méltatás

Szij Béla: Berény Róbert

Müvészet, 1962. márc. 18.1.

Cz.D.

A Nyolcak és az aktivisták c.
kiállitáson csak egy nagyon szép,
finom rajz jelzi müvészetét

Murányi Kovács Endre: Csendes
ünnep a Nemzeti Galériában

Népszabadság, Bp. 1962. jan. 17.
9.old.

Cz.D.

Részt vesz a Nemzeti Galériában dec. 23-án megnyiló krafikai kiállitáson

Népszabadság, Bp. 1961. dec. 2o.
8. old.
/hir/

Cz.D.

Tájkép
Nizzai táj

KMT - Tavaszi kiáll. 1928. Kat.
11.old.

Cz.D.

Részlet a városból, olf.

A Gyüjtő, Szt. György céh 41. müv.
aukc. 192o jan. 8.1.

Cz.D.

Tájkép

Mücsarnok 1936. máj. jun. Jub.kiáll

Cz.D.

Női akt. korsóval, of.

Akt kiáll. OMKT. Mücs. 1925. dec.
18.1.

Cz.D.

126. A veréb, Olf.

Műcsarnok 1904. tav. kiáll. kat.
29. old.

Cz.D.

Tábori Kornélia Páris magyarjai
Bp. é.n. 80.l.,83.l.

Cz.D.

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1924. febr.márc.

Cz.D.

Éneklő barát, olf.
Férfi alak , olf.

Mücsarnok 1918-19. Téli Kiállitás

Cz.D.

szerepelt a Kecskeméti Muzeum 1957.
aug. 2o-án megnyilt kiállitásán

Petőfi Népe 1957. aug.22.

Cz.D.

Huszonöt éve halt meg Cz.D. Eddig ismeretlen Ady arcképe került elő a Pet.Irod.Muz. Ady kiállitásán. A Vér és Arany cimlapja előtt készülhetett ez a mü.
Ady Endre képe /repr/

Horváth Béla: Cz.D. ismeretlen Ady-képe

Élet és Irodalom, 1962. dec. 29.
3. l.

Cz.D.

Ady Endre
Az öreg

Műcsarnok 1933 Nemz,Képzőmüv. Kiál

Cz.D.

Főv. Képt.

Szőllő
Magányos fa
Csendélet I-III.
Önarckép I-III.
Mentor
Tájkép I-II.
Akt
Téli táj
Fikuszos csendélet
Tanulmány, paszt.
Csendélet szoborral
Nő csellóval
Tenger pálmákkal
Mezőn
Hazafelé
Fasor
Önarckép, szén

olf.

olf.

Cz. D.

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Mücsarnokban - képével szerepel.
Már ismert három nyugodt studiuma

Magyarország
193o. XII.21.

8 órai ujság
193o. XII.21.

Esti Kurir
1930 XII.20.

Cz.D.

Cz.D. , a tragikus módon elhunyt-
festőművész képeinek kiállitását lá
látjuk az Alkotás-művészház egyre
növekvő terjedelmü helyiségeiben.
Cz.d. minden képén bátor, széles
ecsetkezeléssel fest akár koraibb m
müncheni-nagybányai tónusos olaj-
festményeit nézzük, akár a későbbie
ket, ahol tudatosan ujitó vággyal
Cezanne elveit akarja a magyar
földre átültetni. Festőmodora, a
részletformák elhanyagoló ecset-
vonásai az eddigitől eltérő uj
szinben állitották a magyar közön-
ség elé a portrét és a tájat. Jel-
legzetes Ady portréi, egyszerü,
nyugodt Öregasszonya, Nagymamája bi
biztos, fölényes festői látásra
vallanak. Kitünő Müterem-sarka
levegős, bensőséges és teljes
kiérlelt alkotás, ahol élnek a
tárgyak és hangulatot árasztanak.
Tájképei frissek, levegősek, de
sokszor tulzott egyszerüsitésük

1/

miatt a kemény csikok darabosan, nyersen hatnak, ámbár valószinü, hogy a müvész szándékolta ezt a hatást. Cz.D. bátor ujitó szellem, energikus tehetség volt, akinek tragikus lelki összeomlására őszinte emberi részvéttel kell gondolni.

Uj Magyarország, 1944. febr. 1.

Cz.D.

30. Provence , of. 600.- pengő
31 Mistral , of. " "
32. Ut of. " "
33 Tengeri öböl, of.550,- "

Nemzeti Szalon - kut - 1934. dec.

Cz.D.

MIÉNK 19o8 I. kiáll

Munkás, of.
Férfi arc I-II, of.

19o9.II.
Női akt tükörrel, of.
Tájkép I.

191o. III. -----

Cz.D.

Könyves Kálmán

191o. Uj képek kiáll.
Tanulmány I-III.
Csendélet I.
A festő nő
Önarckép III.
Interieur

192o. k. 1o3. Kiáll. M. festm-tanI.
Két akt
Arcképtanulmány

Cz.D.

Nagybányai kiáll. 1912

Tájkép III. of.
Házaspár, of.

Cz.D.

Müvészház, 1914. évi nagy kiáll.:

Önarckép IV., Akt. ~~XX~~ I.

Cz.D.

Müvészház, 1913. utk. posztimpresz-
szionista kiáll.: Tájkép IV.

Cz.D.

M. müvészek kiáll.

1919 dec-192o. jan /Váci u. 9./

Tájkép VI.

Cz.D.

életr. koll.

Helikon, 1922. ápr.

Fürdőző nő
Álló akt

1922. máj. gyüjt. lásd katalógust

Alkotás

1923 márc. I. kiáll. Önarckép
V-IX.

1923. III. kiáll. Modern graf.
Nász
1944. jan-febr. hagyatéki , lásd
katal.-t

1947. márc. A müvész 2 arca
Önarckép

Cz.D.

KUT I. kiáll. 1924. máj /Ernst Muz./
81, 82, 83, 84, 85, 15o.

Hajnal
Apostolfej
Fürdözők
Alkony
Önarckép X.
Reggel

lásd a KUT kiáll. katalógusai közt

Cz.D.

1926 /Ernst/ - kut

Olvasó apostol
Öregasszony
Férfiarckép III
Csendélet X

Cz.D.

34. Férfi alak II olajf

Nemzeti Szalon, kut, 1937. ápr.

Cz.D.

38. Önarckép, olajf, eladó
39. Cavaillon, olajf. "
4o. Kert, olajf. "
41. Provencei tél, olajf, eladó
42. Domb, olajf., eladó

Nemzeti Szalon, 1937. nov. dec.
- kut -

Cz.D.

33. Csendélet XII. olajf.

Nemzeti Szalon, 1938. okt-nov,Kut.

Cz.D.

Dési-Huber kör

1949 "1919-es Forradlami képz."

Ady IV, festm.
Csnedélet XVIII. festm.
Akt III, graf.

Cz.D.

Aukciók

Szt.György

1911.okt. Női fej

192o. jan.febr. Részlet a városból

M. Nemz. Rnd. Társ.
1923. IV. Csirkefogó, of.

Árv. Csarn.
1926. ápr. 32. - Falusi utca, of.

Cz.D.

Alexander Album
Alecander Bernát születésének 75.
évfordulójára, Bp. 1925.

Cz.D.

festette dr. Bányai Elemér arcképet a Budapesti Ujságirók Egyesülete számára

Zuboly könyve, Bpest, 1916. 277.l.

Cz.D.

kiállitási meghivó:
Az Alkotás Müvészház tisztelettel
meghivja Cz.D. hagyatéki
kiállitására, 1944 jan. 23, délelő
11 órakor - febr. 2.
Előadó: Csorba Tibor festőművész

Címe: VII. Erzsébet körút 19.

Cz. D.

Helikon 1922. május - koll. kiáll.
életrajzzal, mely felhasználandó

Cz.D.

Nyolczak kiállitása a Nemzeti Szalonban, Bpest, 1911.

Cz.D.

Anyám arcképe, olajf - looo k.

Nemzeti Szalon, 1913. jub. téli kiáll.

Cz.D.

kut tagja

KMTárs müv.csoportok 1931.febr-márc. kiáll. X. 34, 37.

1933. nemz. képzőm. kiáll. 96,97.

Cz.D.

1. Menton
2. Csnedélet

1932 főv. uj szer/em. kiáll. Műcsarnok

Cz.D.

Ferry Oszkár u. 55.

Mücsarnok

1930. tavaszi kiáll. 2 v.
1930/31. jub. kiáll, 617, 642, 645, 647 v

C. O.

Női akt hozsával

Mücs. 1930/31. jut. kiáll.

Cz.D.

Mücsarnok
1915. tav. kiáll. 23o, 276
1915-16 téli kiáll. 2,4, 127
1916. tav. kiáll, 2, 69.
1917. tav. kiáll, 295
1917-18. téli kiáll. 189,191
1918-19 téli kiáll. 237,241
1924
1925-26 akti kiáll 184
1928. tav. kiáll. 121, 163, 165
Rökk Szilárd u. 17.

Cz.D.

33.Csendélet, olajf.

Nemzeti Szalon, KUT, 1938. okt.nov.

Cz.D.

MüRKV. IX. /1948/ aukc. 47.1.

-II- III. /1946/ aukc. 125.sz.

Cz.D.

108. Árnyas ut. jelezve f. középen
vászon. 55 x 75 cm

Almásy-Teleki II. 1939.

Cz.D.

59. Akt, olj/f. 116 x 66

Almásy-Teleki IV. 194o.

Cz.D.

Tájkép

Árv. Csarnok IIo. auk.kat.

" " IIIo. " "

Cz.D.

Árverési Közlöny, 1938. 85.sz.
21. 1. és 26.1.

Cz. D.

Árverési Csarnok aukció kat.

31. szl 1926. febr.
32. sz. 1926. ápr.
39. sz. 1927. okt.
4o-41. nem szerepel

Cz. D.

Magyar Müvészet

1925 - Dömötör 2o4 l., Gerő Ö.
386-87.l.

Cz. D.

Csendélet, olajf.

Budapest székesfőv. tulajd.

Cz.D.

Ady Lajos: Ady Endre, Bp. 1923.
125.l. és 134.l.

Cz.D.

A Mübarát /Cz. D. Ady-arcképe/

1921. 325.1.

Cz.D.

Bálint Aladár: Képek, szobrok

Nyugat, 1922. jun.1.

Cz.D.

Bényi L.: A Duna a festészetben

Szabad Művész, 1952. 5.sz. 232.l.

Cz.d.

Czigány Dezső. Irta Bölöni György,
Auróra, I.11.

Cz. D.

Nagybányai Kiáll. kat. 1912. 83. l.
77., 79. l.

Börtsök-Réti, 77., 79., 83. l.

Cz.D.

Bpesti napilapok

1938. jan 1,2,3,4, Sz.Cz.D. tragédiájáról

Cz.D.

Dömötör I. A müpártoló, Bp.
MM 1925. 2o4. l.

Cz.D.

Ernst, E: Egy uj müvészegyesülés

Ars Una, 1924. 6. sz. 247.l.

Cz.D.

Farkas Zoltán: Kiállitások

Magyar Csillag., 1944. I. 31o.l.

Cz.D.

Forum, 1935. 38. l.

/Cz.D. és Pap Gyula kiállitása Fränkelnél/

Cz.D.

Genthon I.: Az uj m. festőművészet
tört. Bp. 1935. 247. l.

Cz.D.

Gerő G.

Az akt-kiáll.

MM 1925. 386-87. l.

Cz.D.

Kállai E. Uj magyar piktura 19oo-1925, 1925. 69-7o, 71. old.

Cz.D.

Kállai, Ernst: Zum Wesen der ungarischen Kunst.

Forum, 1938. 216. l.

Cz.D.

Keleti Ujság /Kolozsvár/, 1938.
jan 1., jan.2.

Cz.D.

Ki-Kicsoda? 132. l.

Cz.D.

Kruck I. 195.1.

Cz.D.

Lázár Béla: Tizenhárom magyar festő, Bpest, 1912. 34. lap

Cz.D.

Lengyel Géza: A berlini kiállitás mérlege, Nyugat, 1910. ápr.1.

Cz.D.

Müvészet 1915, 471.
/A téli tárlat/

Cz.D.

Pesti Hirlap 1915. dec. 21 -
Az Erzsébetvárosi Kaszinó müvészi
dijának nyertese/. Cz. nyerte
egy akttal.

U 2157

Cz.D.

Erzsébetvárosi Kaszinó dij 1915.

Cz.D.

19o2 óta állit ki mélyre hangolt szinü arcképeket, aktokat, kötött, a formát hangsulyozó előadásban. Nő szabadban és Önarckép c. olajfestményeit a Szépm. Muz. szerezte meg. 1922. és 1927. gyüjt. kiállitásokat rendezett müveiből Bp-en.

E.G. I. 226.1.

Cz.D.

Révai XX. 121. old.
XXI. 238. old.

Cz.D.

Péter II - 159.l., 162.l.

A m. müv. tört. II.k. 193o.

Cz.D.

Petrovics Elek: Magyar festők a berlini Secessióban

Müvészet 1910. 218. l.

Cz.D.

PogWien 1948. 16. 1.

loo Jahre ung. bildende Kunst,
Wien, 1948.

Cz.D.

Relle Pál: Akikkel találkoztam.
Kernstok Károly

Világ, 1947. dec. 7.

Cz.D.

koll. kiáll. Fränkel

irod.

Ujság 1934. dec. 11.
/e.a.: Cz.D. és Pap Gyula/

Cz.D.

irod.

Lyka K.: Festészeti életünk a milleniumtól az első világháborui-ig, Bp. 1953. 26., 81. l.

Cz.D.

festette Zuboly arcképét a Budapesti Ujságiró Egyesület részére

Zuboly könyve, Bányai Elemér válogatott munkái , Bp. 1916.
277.l.

Cz.D.

irod.
Tábori K.: Magyarok külföldön,
Páris magyarjai 80-83. old.

Cz. Párizsban Jaques Emil Blanche-
nak volt jeles tanitványa

Cz.D.

1914 előtt hazajött Párizsból, a ha
a háboru után ismé kiment, majd
Nizzában telepedett le, 1935-ben
jött haza

Cz.D.

nizzai festményének kiállitása
1927. nov 12. -
Székely Aladár fényképész müter-
mében

Cz.D.

Meghivó 1927. nov. 13.

Cz.D. festőművész meghivja a francia Rivierán festett képeinek kiállitására, mely f.hó 13-án, vasárnap délelőtt Székely Aladár fényképész szalonjában /IV.Váci u. 18/ nyilik meg.

1927 - katalógus nincs

Cz.D.

Müvészet 1916. 42. - A téli tárlat eredményei

Erzsébetváros Kasznió 5oo koronás aktdiját nyerte Akt c. olajfestményével 1916-ban

Cz.D.

Gyermektemetés, olf.

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

Cz.D.

Gyermektemetés, o., repr.

Nagybányai festők. Nemz. G.
1962. jun.

Hazafelé, o.
Önarckép, o.

Önarckép, szén
Akt, o.
Csendélet, o.
Basoros ut, o.

Cz.D.

19o7 nyarán a bp-i Könyves Kálmán Szalonban nyitott fiatla magyar müvészek kiállitásán részt vett

Dévényi Iván: Mikola András halálára

MÜVÉSZET, 197o. aug. 29. lap

Cz.D.

1961-ben muzeumi vásárlás révén sikerült megszerezni Cz-nak "Nő csendélettel". c. festményét a Pécsi Modern Magyar Képtár szám mára

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények I. 219. old.

A Janus Pannonius Muzeum Évkönyve 1967. Pécs, 1968. 223. old.

Czigány D.

1967-ben a Pécsi Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekü gyüjteményét. A 19.-2o. sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete 388 mü, 18o művész. Cz.D. három művel szerepel 227. old.

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények I. 219. old.

A Janus Pannonius Muzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968.

Cz.D.

Nő a szabadban, o.v. 43 x 51,5cm
ltsz. 1919-5454

Önarckép , o.v. 64 x 53 cm
ltsz. 1919 - 5511

A Tanácsköztársaság képzőművészeti vásárlásai, Székesfehérvár, István király muzeum, 1969 de. Kiáll. kat. Bev. Szabó Julia

Cz.D.

mellett folytatta tanulmányait a proletárdikt. bukása után Radnai Panni

Szij Rezső: Radnai Panniról
Művészet, folyóirat, Budapest, 1968. márc. 3. sz. 32. l.

Cz.D.

Szerzetes, olf.
Leányka, olf.
Női akt, olf.
Főpap, olf.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Cz.D.

Tanulmányfej, olf.

Mücsarnok 193o tavaszi kiállitás

Cz.D.

1962-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megvásárolta Czóbelnek "Nyergesujfalusi udvar, valamint Cz-nak Két nő c. festményeit dr. Németh Antaltól. Mindkét kép szerepelt a Nyolcak korabeli kiállitásán. 224. old. 34. jegyz.

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története , Uj szerzemények I. 219. o.

A Janus Pannonius Muz. Évk.1967, Pécs 1968

Cz.D.

1919 tavaszán az ujonnan szervezett balatonfüredi müvésztelep tagja.
Az 1919 juniusában szervezett, az Epreskertben tartott rajztanárképző tanfolyam tanára volt.

Rónay György: Intézkedések és tervek a müvésznevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben.
Müvtört. Ért. 197o. 2. sz. 141-147. l.

G. D.

Lendélet

KMT 1912. Jav. kiáll. 41. l.

G. D.

ányas ut

Almásy - Tel. 3. ank. 1939. nov.
12. l.

A. D.

Édesanyám ot.

Önarchép

Árv. Közl. 1938. 3. rk. n. 21. l.

Cz.D.

is résztvett az 1918 szeptember közepén a belgrádi királyi konak termeiben rendezett reprezentativ Magyar Képzőmüvészeti Kiállitáson.

Bálint Zoltán: Magyar Képzőmüvészeti Kiállitás Belgrádban 1918 őszén

Müvészettörténeti Értesitő, Bp. 1966. XV. évf. 2.sz.12o.old.

Cz.D.

Női hátakt, vör. kr.

Nyolcak és aktivisták kiáll.
Nemz. Gal. 1961.

Cz.D.

A müveiből érdekes alkotásokat
mutat be a szegedi tárlat

Szelesi Zoltán: A Szegedi Képtár
uj állandó kiállitása
Müvészet, 1966. szept. 32.l.

Cz.D.

Fasoros ut, o.

Oltványi Imre emlékkiáll. Türr I. Muz. Baja, 1963.

Cz.D.

Ady Endre portréja, o.

2o. sz-i müvek bp-i mügyüjteményekből, N. Gal. 1963. jul.

Sz. D.

Ady Endréről készült olajfestésü portréját a Petőfi Irod. Muz. megvásárolta. 136. o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iró-portrék gyüjtésének multjáról

A Petőfi Irod. Muz. Évkönyve, 1963, Képzőmüv. Alap Kiadó, Bp. 1963, 123.l.

Ady portré, Fekete repr. - 133. old.

Ady Endre krétarajz - 136.old.

Cz.D.

két müvét közli a szerző:

1. Gyermektemetés /256.old. után féloldalon/
2. Csnedélet almákkal,edénnyel /257 előtt egész oldalon/ /mindkettő szürkén/

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967.

Cz.D.

Az első képet festette róla, ez
a festmény a fiatal Madzsar Alicet
ábrázolja

Pilsovszky Ödön: Az el nem ké-
szült szobor
Élet és Irodalom, 1967 aug. 19.
7. old.

Cz.D.

"a Könyves Kálmánnál rendezett nyolc uj festő kedven embere csak most került haza Berlinből, ahol a magyar festők kiállitásán a "nyolcak" kiküldött attaséja volt". Beszélgetés formájában közölt beszámoló igazában kissé mélabus emlékezés a párizsi évekre

Bölöni György: Képek között,
Bp. 1967. 2o6-2o9. old.
/a cikk megj.: "Szombat", 19lo.
9. sz./

Cz.D.

a még nevet nem kapott nyolcak
első közös kiállitásán a Könyves
Kálmán képkereskedésben ..."még
közel áll a közös kiinduló ponthoz,
a nyers és át nem transzponált
természethez...Száraz lenne, könyör
telen, naturalista, ha nem gyö-
nyörködtetnék lobogó szinek,
melyek zuhatagban esnek tárgyaira."

Bölöni György: Képek között,Bp.
1967. 123. old.
/a cikk megj: Magyar Nemzet, 1910,
jan 1./

Cz.D.

a Kernstok körül csoportosuló fiatalok erdélyi kiállitán többektől elütő hangot üt meg. "Egymás mellé helyezi és felhangolja a szineket, mint egy mély hangu cellót, mulat, babrál, játszik velük".

Bölöni György: Képek között, Bp.,1967. 11o. old.
/a cikk megj."Arad és Vidéke", 19o9. jul.4./

Cz.D.

az ismert fiatalok közül a Könyves Kálmán képkereskedésben rendezett kiállitáson két tekintélyes képpel szerepel: az egyik egy kettős portré, a másik... csendes öregasszony, aki ölbe eresztett kezekkel ül: kompakt, átérzett, igaz kép."

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 55. old.
/a cikk megj: Népszava, 1907. jun.5.

Cz.D.

két szembeötlő jellegzetessége "a hangsulyozott karakterkeresés és a szinek különös érzékiesen megválasztott ellentete...nem témáiban ... forma keresésében, hanem főleg szineiben nyilik meg az egyénisége, amint kissé rapszódikus, fel-fellobbanó koloristának mutatkozik....a szinek /a Nyolcak közül/ nála élik legszabadabb életüket...valami keleties, cigányos, semitás szinszeretet lakik benne...ami komoly értéke benne, sohasem megy át stilizáltságokba...tárgyhoz kötöttebb ... szemlélődésre hajlik a természete."

Bölöni: Képek között, Bp.1967.
316-318. old
/acikk megj: "Auróra", 1911.
II. 279-282.old./

Cz.D.

"már ismert kettős portréjával" szerepel a Müvészház nemzetközi kiállitásán

Bölöni: Képek között, Bp.1967. 384. old.

/a cikk megj. "Világ", 1913. máj.4./

G. D.

Nőritromos táttel

Ernst Múz. 55. aukc. 1937. ápr. 9. l.

Cz D

Önarchép of.

– " – – " –

tájkép – " –

Ismerés: Közl. 1938. 4. zk. n. 85. z.
15–16 l.

Cr. D.

Archiv rep.
Tajnich ot.

Mün. 1912. tav. hiall.

Cz. D.

Az 1909-ben megjelenő

Izé c. helikon rajzolója

volt

Művének, 1964. máj. 11. lap

Szepesi Géza: Adat Egy t...

Cz. D.

Mův. 1964. Sebr.

H. B.: Rónc s. a velejne..

Cz. D.

M. Nemz. G. Közl. IV. Bp. 1963.

Stij B.: Berény R.

Gr. D.

Fürdőző nők

Nemzeti Kiadó 1927. nov. 13.

L. D.

50 éves házadon ul - hiáll,

Művészet 1965. febr. 12. kap

G. D.

Tájnége 07.

Bécs. 1912. tav. -i kiáll. 73. kap

Lz D.

Berlini Secessio hiáll.

1910. kts 5.

Művészet, 1910 218-222

Petrovics E.

G. D.

önarcképek

Műgyűjtő 1970. 4. m.

G. D.

is

Můžeme, 1971. z. n.

H. B.: K. K. ism. Léda zajíce

G. D.

Onarchip of.

Cavallon of.

Kut, N. Stolon 1937. nov. J.C.

Cz. D.

Kert of.

Provance-i tél of.

Domb

Kül, N. trol. 1937. nov. S. lap

Cz. D.

Önarchiye olaj

Az alkotás művénkös XXXII.

kiáll. kat-a

A művén két arca. 1947. III. 9-25

Cz. D

Éde anyám 04. jel.

Áw. Lamok 1937. okt. 83. n.

(Áw. Közl. u/rk. n.) 19. l.

C2D.

Gendélet

Bp. székesf. néplázának
katalógusa 1934.

Cz. D.

Párisi mosgarok idehara

Kut 1927. II. évf. 4-5 sz.
22. l.

Cz D

Ōnarchéja ovejt. jelz.

Árv. Közl. 1940. 1. zk. n. 19. l.

Cz D

Cosals – repró –

Művészet 1963. márc.

H.B.

Cz D.

Napkiján

A műbarát 1922 II. 1-12.
222. l.

Cz. D.

A Műcsarnok hátsó

kiállítása

Művészet 1914 451-452

G. D.

Női akt horsával

Mücs. 1930/31. jub. kiáll.

Cz. D.

Genthon J.: 19. mův. a národoffsd. idején

13 p. 1962 ~~[illegible]~~ 46

Cz. D.

A Mühely vidék.

Magyar iparmúv. 1908 347-349

Cz. D.

Csirkefogó, olaj

Gitáros férfi, olaj

M. Nemzeti Ren. Társ. IV.
aukciója Bp. 1923. 3-4. l.

CzD

Magyar Jag, Majt.

Uj Magyar Képröm. För. Képlő
vágavidéki vándorkiáll.
1948. jun. 24.1.

Cz. D.

Nán

Alkotás művénhez III. Modern grafika Bp. 1923. 4. l.

G. D.

Önarckép

Tanító Gal. XXIII. kiáll.
1930. okt.

G D.

Bp. Helikon – 1922 ápr. 30.
miáll.

Rübezet, 1922. II. 117. o.

Cz.D.

A Pécsi Modern Magyar Képtár uj szerzeményei: Képek jegyzéke:
51. sz. kép "Önarckép" olaj,
60 x 47 cm. Ltsz: 64.5.
Fekete xxx repr. 229. old.

Romváry F: A Mod. Magy. Képtár története Uj szerzemények I.
219. old.
A Jan.Pan.Muz.ÉVK. 1967, Pécs, 1968

Cz. D.

Cyrenek tematé

Szabadi Judit, Bp. 1968. X. 1.

Cz. D.

portréi: Casals, Ady, c
Viatal Révén B.

Dévényi: Tihanyi Bp. 1968.
15. v.

G. D.

Mag. Képzőm. Egy-e Tanács-
hört. alaki megalartásáért
tagjai sorából hizárta

MO 1920. jun. 20.

Dévényi: Tinanyi 19.0.

Cz. D

Két nő

Nő csellóval

Pénzi múz.

Cz. D.

Archép A.
Csendélet "
Mücs. 1915. tavszi tárlat

G. D.

Gendéret of.

Münc. 1915-16 téli tárlat

Cz. D.

Akt

Münch. 1915-16. téli tárlat

Cz. D.

Férfi arckép G

Gendélet

Kut III. nagy hiáll.

Kat. 14. 1.

Cz. D.

Ady

M. Nemzet 1963. jul. 7. 8. l.

Cz. D.

Önarchép of.

Tan. egy nettős archéphez of.

Cocotte of.

K M Társ. 1907. tav. hiáll. kat.
40. l.

G. A.

Akt a hiáltitósom

M. Mūv. 1925. 386. l.

G. D.

Gyümölcsmendikt

Árverés: Körtöy 4. n. 1931. dec.
29. 1.

Cz. D.

A Mű-i és Múz-i

Direktórium a tabelon füzedi

műv-telepre akarja küldeni

és a lehős bizottságot kéri, hogy

tőrórosi műtermét – szóradosut-

ezre az időre rekvizálás alak

mentesítse

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

Gr. D.

Estefelé 01.

M. Studio 2. aukció 1921.

Cz. D.

Verét of.

c. művét megvásárolta az

Orm. M. Képzőm. Társ. 1904.

tavoni kiáll-án Machal Ottmár

Bp. társ. vezető tag

Műv. 1904. 280. l.

G. D.

Bitliás ö regamy

Mücs. 1917. tav. tárlat

G. D.

Bézi legény
Női archér
Münch. 1917-18 téli tárlat

Cz.D.

A Nyolcak néven tömörülő müvészcsoport tagja. Az 19o9 és 191o év fordulóján lépnek fel együttesen abban az évadban, amikor az uj magyar müvészetet egy hirtelen világgá tágulás szenvedélyessége hatja át.

Demény János: Bartók Béla

Népmüvelés 1968/12. 11. old.

Cz.D.

Előbb a Nemzeti Galéria emlékező tárlata, majd 1965-ben a székesfehérvári kiállitás, Passuth Krisztina tevékenysége és tanulmányai, könyve irányitotta az érdeklődést a magyar festészet századnyitó mozgalmára, melyet "Nyolcak" néven tart számon a müvészettörténet. A csoporthoz tartozó festők /Berény, Czigány, Czóbel, Kernstok, Márffy Orbán, Pór és Tihanyi/

Bodri F: Képzőmüvészeti krónika. Passuth K. Nyolcak könyvének margójára.

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1110.1.

Cz.D.

Elsősorban az irodalom sodrában állanak, ugyanigy érezhető a Huszadik Század, a Társadalomtudományi Társaság vagy a Galilei Kör hatása is. Nem kevésbé a korszak munkásmozgalmának egyelőre még csak felvilágositó és agitációs hatékonysága pl. Pór ekkori szimbolikus értelmü képein vagy Czigány Gyermektemetésén, Tihanyi Munkás családján, Kernstok vad férfiaiban stb.

Bodri F. Passuth K. Nyolcak
könyvének margójára

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968.
dec. 111. 1.

Cz.D.

A nyolc festőből öt tanul a Julien Akadémián ... és egy kivételével ... mindannyian Jean Paul Laurens növendékei. Ideáljaikra visszafogó hatással lehetett a .. reprezentativ-historikus "gloire-csináló" kismester. Bizonnyal ellensulyozta a város eleven életéről nyert benyomásokat. Igy ezek a stilushatások nemcsak a magyar viszonyokra átfogalmazódva mutatnak némi konzervativizmus /pl. Czigány és Kernstok esetében/, de már a forrásoknál is.

Bodri F.: Passuth K. Nyolcak-könyvének margójára

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1112. l.

Cz.D.

A csoport tagjainak mindegyike ismerte és szerette Adyt, többen barátai is /Kernstok, Czigány, Márffy elsősorban/. 1905-6 táján mindannyian megjárták Párizst, megülték Ady párizsi éjszakáinak asztalait, később a pesti Három Hollóban vagy a Palermóban ugyanígy...

Bodri F.: Passuth Kr. Nyolcak-könyvének margójára.

Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec. 1111. lap.

Cz.D.

Falus Elek. Magyar Művészet
1933. 8. sz. 232.l.

Cz.D.

Lengyel G: Berlini kiáll.
mérlege. Nyugat,
191o. ápr. 1. 44o-4. old.

Cz.D.

Helikon kiáll. ápr. 30.

Mübarát 1922. II. 117. old.

Cz.D.

Csendélet, olf.
Tanulmány, olf.

Mücsarnok 1931 Müvészcsoportok
kiállitása

Cz.D.

Csendélet, olajf.

Képzőművészek Uj Társasága
kiállitás a Nemzeti Szalonban
1938. október-november 13/kata-
lógus

Cz. D.

Csendéret 10-es évek

Népművelés 1965 márc.
(tórzados ubi művészetlen)

Gz D

Ausendéket

Műcsarnok 1934. Bp.

Székely Bőrönös Képtárának

katalógusa

GD

Szózodos ati művételek 50
éve jubileumi kiáll-a a
Nemzeti Galériában.

(katalógus!)

Cz D.

Tájkép

Műcsarnok 1936

Jubileumi Kiáll.

CZIGA'NY

Jstudy

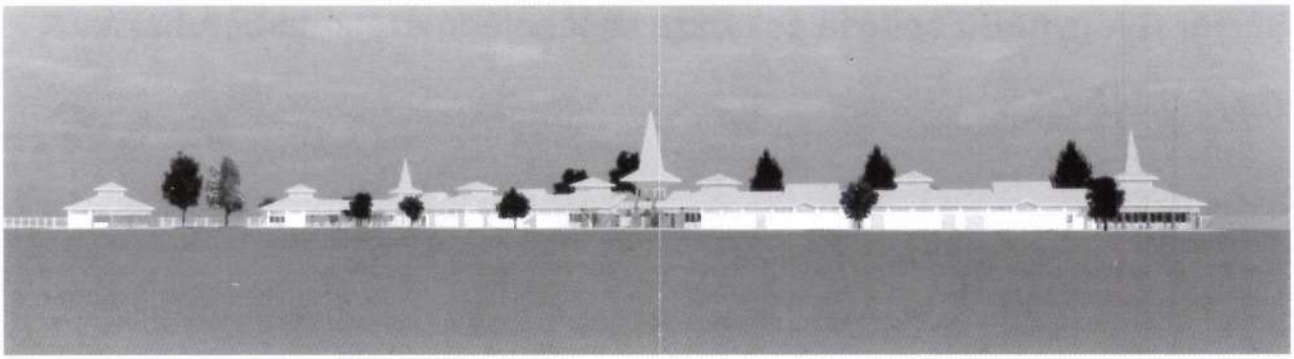

10. ábra: Bejárati homlokzat

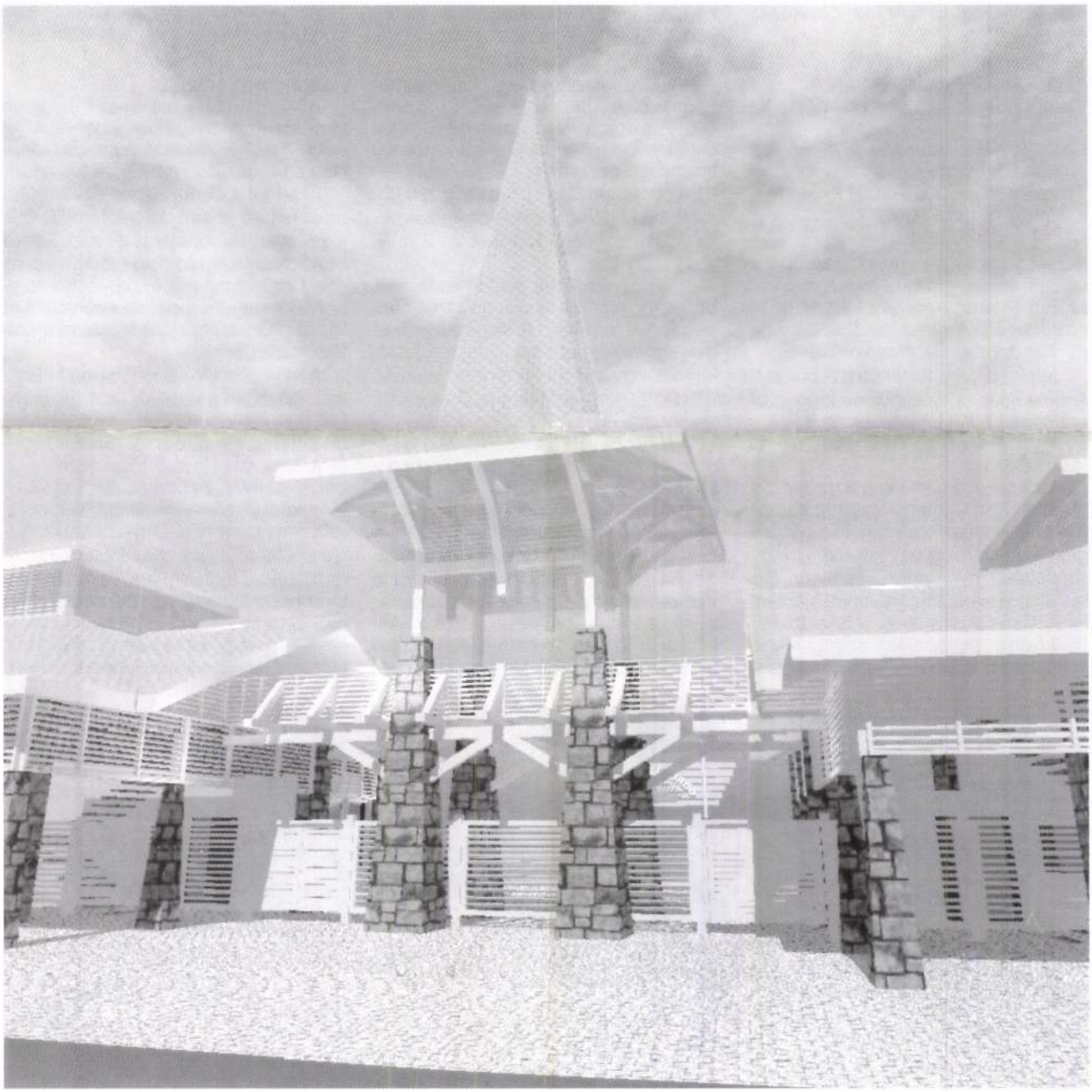

11. ábra: Bejárat

Sárvár Gyógyfürdő építése és hozzá kapcsolódó szálloda-beruházások

CZIGÁNY ISTVÁN*

Alapberuházó: Sárvár Város Önkormányzata
Megrendelő: Sárvári Gyógyfürdő Kft. Vörös Imre ügyvezető igazgató
Beruházás lebonyolítója: OTP Ingatlan Rt. Tátrai Ferenc
Generál kivitelező: ZÁÉV Rt. Istenes István projekt igazgató
Építész tervező: ZALA ART Kft. Czigány István építész
Belsőépítészet: ZALAKI Bt. László Ildikó
Tartószerkezeti tervező: STABIL Kft. Dékány Endre, Dobri Béla
Elektromos tervezés: PROFIVILL Kft. Veit Attila
Épületgépész tervezés: ÉPGÉP Kft. Horváth Ervin
Tervezés ideje: 2000–2001
Kivitelezés: 2001–2002

Sárvár Vas megye egyik legszebb kisvárosa, ismert fürdőváros. Lakosainak száma 16 ezer. A város a 84. számú főközlekedési út mellett fekszik, a Kemeneshát domborulataival körülvéve.

Jelentős kultúrtörténeti és építészeti emlékekben bővelkedik, de idegenforgalmának legjelentősebb részét a gyógyvizére épült egészségturizmus teszi ki.

A város vezetése látva a gyógy-idegenforgalom iránti növekvő igényeket és felismerve az ebben rejlő lehetőségeket, elhatározta egy korszerű, nagykapacitású gyógyfürdő építését. Biztos alapot szolgáltatott ehhez a méltán híres Sárvári termálvíz, a Sárvári Termálkristály, ugyanakkor anyagi alapot biztosítottak a Sárvári Ipari Park létesítése kapcsán befolyt városi jövedelmek, amelyekre építve sikeresen pályázott a Széchenyi Terv támogatására. Az Önkormányzat a programkialakítást, tervezéssel és kivitelezéssel járó feladatait átruházta a Sárvári Gyógyfürdő Kft.-re, személy szerint Vörös Imre ügyvezetőre. Az ő érdeme is, hogy az előkészítés, tervezés során az üzemeltetői szempontok, a gazdaságosság, a telepítés városszerkezeti és telken belüli funkcionális szempontjai egységesen érvényesültek.

A fürdőberuházással megkezdődött üdülőterület fejlesztés a várostól DK-re, a Rába folyó irányába történik extenzív beépítéssel, a táji természeti adottságokra építve.

A gyógyfürdő téli üzemmódban közel 2000 fő befogadóképességű. A beruházás nagysága közel nettó 4 milliárd Ft.

A gyógyfürdő alaprajzi rendszeréből, telepítéséből adódóan tartalmazza a fedett fürdő bővítésének lehetőségét, a fürdőfejlesztésre szánt terület alkalmas egy későbbi ütemben létesülő AQUAPARK fogadására is. A jelenlegi kemping is átépül és bővül.

A **fürdőberuházás** a meglévő kemping-gyógyfürdő közvetlen szomszédságában a jelenlegi sportterület és strand helyén, tulajdonképpen zöldmezős beruházásként létesül. A tervezési területet É-ról a Rákóczi Ferenc utca (84-es főközlekedési út), Ny-ról a Vadkert utca, K-ről és D-ről a zsidótemetőtől induló tervezett üdülőterületi feltáró út (gyűjtő út) határolja. A területen 1 főépület és több kisebb kiszolgáló épület, külső medencék, sport- és játszótér, pihenőterület kerülnek elhelyezésre.

A régi gyógyfürdő területe a jelenlegi kemping bővítése céljára lesz felhasználva, a meglévő külső gyógymedencék bontásra kerülnek, a belső medencék és egyéb meglévő szolgáltatások a kemping lakói használhatják kibővített nyitvatartási idővel.

Az új fürdő tervezési területe sík, amelyet lelátónak kialakított földrézsűk tagolnak, a terepszintek különbsége nem éri el az 1,0 m-t.

A fürdőépület a telken szabadon állóan kerül elhelyezésre, pince + földszint + tetőtér szintszámú, tagolt alaprajzi elrendezésű és tetőidomú.

Ezen túl a fürdőkertben az üdülőterületi feltáró út irányából a telek D-i részén nyári fürdőbejárat és szolgáltató blokk, K-i részén a külső medencék, az ezekhez tartozó gépészeti-technológiai helyiségek, napozóterasz, valamint vendéglátó-szolgáltató blokk, nyári öltözők létesülnek.

A tervezési terület gépjármű feltárása I. ütemben a Vadkert utcáról, illetve később ezen túl az építés alatt lévő üdülőterületi feltáró útról történik.

A hosszan elnyúló főépület Ny-i oldalán igényes, nagyrészt burkolt városi tér készül, ahonnan az épület főbejárata is nyílik. Az ÉK-DNy-i hossztengelyű épület főút felé eső oldalán, a teret is magába foglalva helyezkedik el a tömbparkoló, míg az ellentétes, DK-i oldalon a fürdőkert kerül kialakításra. A fürdőkert nagy része fásított zöldfelület külső téri, illetve kiúszó medencékkel,

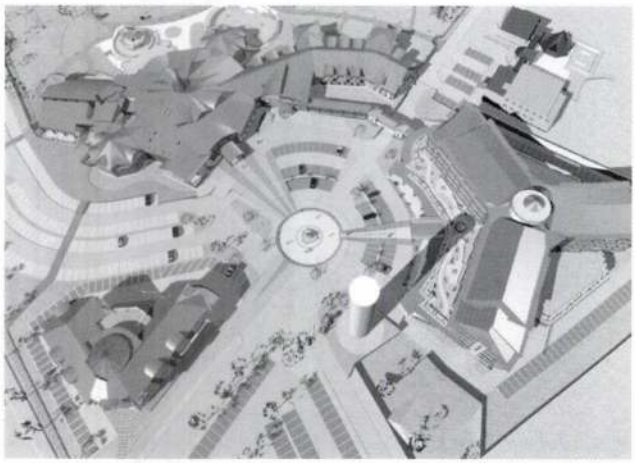

1–10. ábrák: Gyógyfürdő tervei

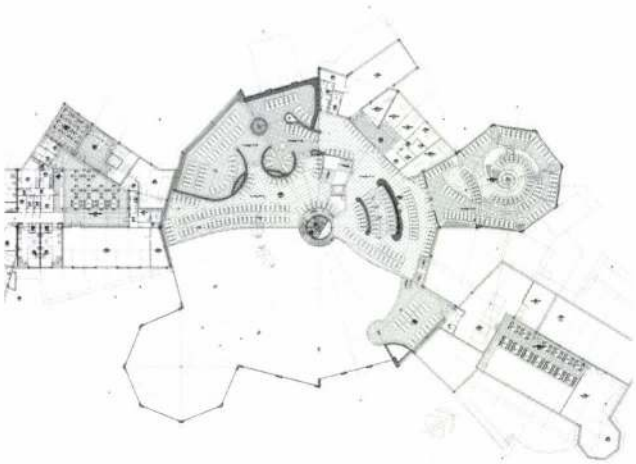

2. ábra

* építész

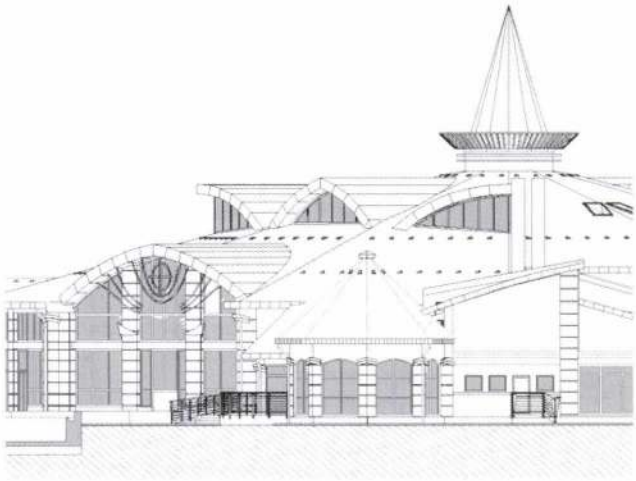

3. ábra

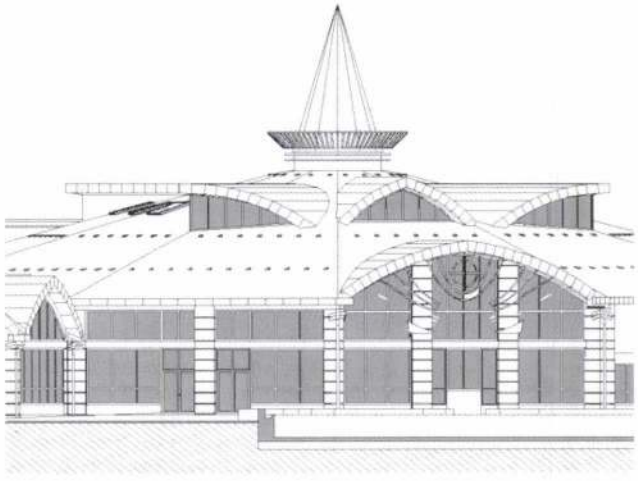

4. ábra

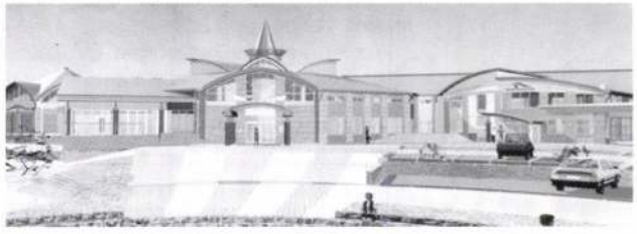

5. ábra

6. ábra

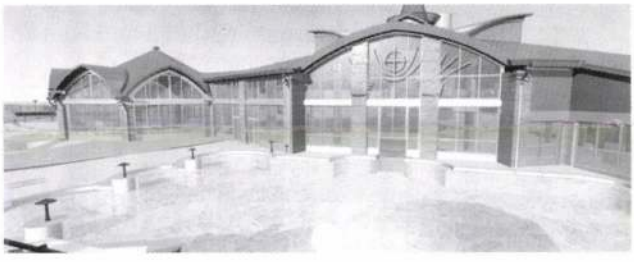

7. ábra

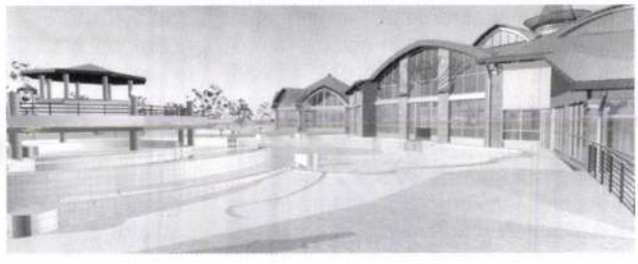

8. ábra

9. ábra

10. ábra

az ezeket övező térburkolatokkal, sétányokkal, illetve öltöző és szolgáltató épületekkel, megerősített járdaként kialakított tűzoltóúttal.

A főbejárat előtti tér szemközti térfalát a fürdőhöz összekötő folyosón keresztül kapcsolódó 220 szobás gyógyszálló alkotja.

A fürdő külső strandmedencéje nyári üzemű, a külső-belső, kiúszóval összekötött medencék egész évben üzemelnek. A fürdőkertben elhelyezett öltöző-, zuhanyozó-, WC-blokkok, vendéglátóhelyek csak nyáron üzemelnek. A főépületen keresztül a fürdő egész évben megközelíthető, míg nyári időszakban a fürdőkert D-i sarkában elhelyezett nyári bejárat, elsődlegesen a strandolni vágyók bejutását biztosítja.

Alkalmazottak létszáma első ütemben 80–100 fő.

Az épület szerkezeti és funkcionális rendszere alapján három, jól elkülönülő részre bontható, amelyet a tömegalakítás is követ.

1. Gyógy- és élménymedencék öltözőkkel, wellnes blokk

2. Gyógyászati blokk, szállodablokk (gyógyászat tetőterében későbbi ütemben)

3. Vendéglátás, fittness blokk

A hosszan elnyúló épület középső, centrális részén az előcsarnok, medence és pihenőterek, öltözőblokk és épületgépészeti helyiségek kerülnek elhelyezésre.

Ehhez kapcsolódik az előcsarnokon keresztül DNy-i irányban a gyógyászati blokk, tetőterében a szállodai funkcióval, pincében a személyzeti öltözőblokkal. Középső épülettömeghez

a medencetérről, illetve a szabadból is megközelíthetően söröző, étterem és konyha kapcsolódik.

A főbejáraton keresztül érkező vendég az előcsarnokban lévő recepciós pultnál váltja meg a jegyét.

Itt várakozhat, pihenhet, az előcsarnokban elhelyezett üzletekben vásárolhat, illetve különböző szolgáltatásokat vehet igénybe (fodrász, kozmetika), innen is megközelítheti a főbejárat mellé telepített cukrászdát.

A jegyével beléptető rendszeren keresztül lejut a fél szinttel lejjebb lévő alagsori öltözőbe, ahol kényszerútvonalon zuhanyozás után feljut a földszinti medencetérbe.

A medencetérben különböző szinteken (±0,00; +1,00; +3,40; +3,90; +4,40) tagolt pihenőterek kapcsolódnak a medencével azonos légtérben. E terek és az öltözők szintjei közti kapcsolatot lépcsők, rámpa és lift biztosítják.

Innen, valamint az előcsarnokból külön beléptetéssel elérhető a gyógyászati blokk.

A medencetérből külön beléptetéssel vehető igénybe a gőzfürdő-szauna blokk.

A tetőtéri szállodaegység külön bejárattal, előcsarnokkal, recepcióval rendelkezik. I. ütemben csak a recepció és a tetőtéri előcsarnok készül, amely a gyógyászat felé külső bejáratot biztosít.

A szállodai szobák, reggeliző-konyha későbbi ütemben valósul meg.

Az előcsarnokból közelíthető meg a pinceszinten elhelyezett személyzeti öltözőblokk, illetve speciális esetekben a gyógyászati blokk.

A gyógyászat elsősorban recepció-előcsarnokon keresztül közelíthető meg. Vendégöltöző a fürdővel közös, kis létszámú vendégöltöző a gyógyászaton belül is létesül a közvetlenül ide érkező vendégek számára.

A gyógyászati egységek feltárása középfolyosós rendszerű.

A gyógyászat feletti szálloda szintén középfolyosós rendszerű. Előkészítő konyha és reggelizö előcsarnok kapcsolódik hozzá.

A söröző-étterem kétirányú terasszal és fogyasztótérrel kerül kialakításra a fürdő és utcai vendégek számára. Az étterem önkiszolgáló rendszerű, szűkített ételválasztékkal, kettős tálalópulttal, osztott fogyasztótérrel, közös konyhaüzemmel és fehéredény mosogatóval.

A főzőkonyha a parkolóból megközelíthető gazdasági udvarból tölthető fel.

Innen közelíthető meg az alagsori szinten elhelyezett műszaki-kiszolgáló helyiség csoport, a medencetér alatti vízgépészeti helyiségek. A mosodában piperemosás történik, a nagyobb mennyiségű szennyes ruha mosását bérmosatással oldja meg az üzemeltető.

A cukrászda szintén osztott fogyasztóterű, az utcai és a fürdővendég forgalom elkülönítésével, külön vendég WC-blokkal, közös kiszolgáló blokkal. A cukrász konyhában főzött fagylalt készítése történik, a cukrászkészítmények késztermékként érkeznek.

Az épület kazánháza és a szellőzőgépházak részben a pinceszinten, részben a tetőtérben kerülnek elhelyezésre.

A medencetérben 3 db medence, ebből 2 kiúszón keresztül külső medencerésszel, valamint üvegfallal leválasztva 1 db gyermekmedence kerül elhelyezésre.

Medencék:
- 38 °C-os gyógymedence
- 36 °C-os gyógymedence külső-belső
- 32 °C-os élménymedence külső-belső
- gyerekmedence

A gyógyászati blokkhoz kapcsolódóan létesül:
- 35 °C-os gyógytorna medence, súlyfürdő.

(Ezen túl a fürdőkertben egy ~1200 m^2-es nyári üzemű látványmedence, és egy ~200 m^2-es gyermekmedence létesül.

A fürdő minden közönségforgalomra tervezett funkcióját mozgáskorlátozott igénybe veheti, a szintek közti kapcsolatot max. 5%-os rámpa, illetve lift biztosítja.

Az előcsarnokhoz és a medencetérhez, valamint a pinceszinti öltözőkhöz kapcsolódóan mozgáskorlátozott öltözőblokk létesül. Ezen túl mozgáskorlátozott WC készül az épület több pontján. A tetőtéri szállodai szinten 2 db mozgáskorlátozott fogadására alkalmas blokk készül gondozó részére külön zuhanyozó és szobaegységgel.

Az épület síkalapokon nyugszik. Felmenő tartószerkezete: falazott, vasbeton vázas, monolit vasbeton födémes.

A központi nagy tér lefedése rácsos acélszerkezetű, a vb. födém feletti padlásterek hagyományos ácsszerkezetűek. Tetőtéri térelhatárolás szerelt, tetőfedés korcolt fémlemez.

A medencék, liftaknák monolit vb. szerkezetűek.

Az épület 5 önálló tűzszakasz, 3 dilatációs egység.

Az épület paraméterei:

Telek terület (telekrendezés után): 52.762,0 m^2

Beépített alapterület,

Főépület: 5035,0 m^2

Udvari épületek: 1010,6 m^2

Összesen: 6045,6 ^{2}

Telek beépítettsége: 11,4%

Hasznos alapterületek:

	I. ütem	II. ütem
Pince, alagsor:	2724,1 m^2	2250,9 m^2
Földszint:	4381,0 m^2	–
Tetőtér:	1521,0 m^2	889,6 m^2
Összesen:	8626,1 m^2	3140,5 m^2

Összesen I. és II. ütem: 11.766,50 m^2

A fürdő **nyári bejárat és pavilonsor** csak szezonálisan üzemel. Nyári időszakban a fürdőkert D-i sarkában elhelyezett nyári bejárat elsődlegesen a strandolni vágyók bejutását biztosítja.

A nyári bejárat súlypontjában található a beléptető rendszer az üvegszerkezetből készült pénztárral, két oldalán közönségforgalmi WC-blokkal, üzletekkel, vendéglátó egységgel.

Az épületek síkalapokon nyugszanak. Felmenő tartószerkezetük: falazott, vasbeton vázas, monolit vasbeton födémes. A központi nagy tér lefedése acélszerkezetű, a vb. födém feletti padlásterek hagyományos ácsszerkezetűek. Tetőtéri térelhatárolás szerelt, tetőfedés korcolt fémlemez.

A nyári bejárat és pavilonsor 1-1 önálló tűzszakasz.

A vízforgató épület a fürdőkert középső részén helyezkedik el, közel a strandmedencéhez és a gyermekmedencéhez, ezek vízgépészeti elemei kapnak itt helyet.

Az építészeti helyiségek egy részben földbe süllyesztett lapostetős épületben kapnak helyet, amelyhez egy vasbeton tároló, félnyeregtetős vendégforgalmi WC-blokk kapcsolódik oldalirányban, illetve felette és a kiegyenlítő tartály felett napozóterasz létesül, részben fedetten.

Az épület síkalapokon nyugszik. Felmenő tartószerkezete: falazott, vasbeton vázas, monolit vasbeton födémes. A kiegyenlítő tartály a strandmedencével összeépített monolit vasbeton dobozszerkezet.

A vb. födém feletti árnyékadó tetőfelépítmények, illetve a WC-blokk tetőszerkezetei hagyományos ácsszerkezetűek. Tetőtéri térelhatárolás szerelt, tetőfedés korcolt fémlemez.

Az épület önálló tűzszakasz, 1 dilatációs egység.

A fürdőfejlesztés kapcsán jelentős **szálloda-beruházások** előkészítései kezdődtek meg. A tervezett szállodák szolgáltatásai között megjelenik ugyan exkluzív termálfürdő és terápiás egység, de alapvetően a gyógyfürdő szolgáltatásaira építenek.

Az épülő gyógyfürdő és a környezetében kialakuló üdülőterületek révén Sárvár város európai szintű idegenforgalmi központtá válik.

Májusra megújul a budai csarnok

December 31-én rekonstrukció miatt bezár a Batthyány téri csarnok, amely a hozzávetőleg egymilliárd forintos felújítás után várhatóan május közepén nyitja meg újból kapuit. Az átalakítás során beépítik a csarnok árkádjait, díszórát helyeznek el a homlokzaton, látványliftet és díszvilágítást kap az épület.

Év végéig még kiszolgálja a vevőket a Batthyány téri vásárlótér FOTÓ: TEKNÓS MIKLÓS

A december 31-i zárás után januárban megkezdik az átépítés előkészületeit, februárban pedig a csarnok rekonstrukcióját. A tervek szerint az építkezés május 15-én fejeződik be – nyilatkozta lapunknak *Nemes Tibor,* a csarnok legnagyobb bérlőjének és a beruházás finanszírozójának, a Spar Magyarország Kft.-nek az igazgatója.

Nemes Tibor elmondta, hogy a rekonstrukcióra már megkapták az elvi építési engedélyt, az építésiengedély-kérelmet pedig a napokban nyújtják be. Eredetileg ugyan szeptemberben kezdődött volna a munka, a műemlékvédelmi igények miatt azonban módosultak a tervek. Így várhatóan felkerül az épület homlokzatára az a díszes óra is, amely szerepelt az eredeti építési tervekben, de soha nem került fel a csarnokra. Az épületben látványlift működik majd, és a csarnok díszvilágítást is kap.

Dénes Ákos, a Csarnok- és Piacigazgatóság vezérigazgatója lapunknak elmondta, hogy az építkezés első terveit a műemlékvédelmi igazgatóság visszaadta, így a második terv már elmélyült kutatás alapján készült. Ez okozta a mintegy öt hónapos csúszást.

Mint arról beszámoltunk, a beruházás teljes költsége egymilliárd forint, amelyet a legnagyobb bérlő, a Spar fizet. Ennek fejében a társaság 15 éves, határozott idejű bérleti szerződést írhat alá – kétszer öt év opciós joggal –, és bérleti díj fizetése fejében hasznosíthatja az emeleti üzlethelyiségeket. A megújult csarnok összes karbantartási költsége szintén a bérlőt terheli.

A jelenlegi állapothoz képest a legfőbb változás az lesz, hogy az emeleti élelmiszerüzlet leköltözik a földszintre, amelynek nagy része most raktár, s el van zárva a vásárlók elől, holott az emeletnél sokkal jobban megközelíthető. Odafönt a felújítás után éttermet, boltokat, butikokat nyitnak.

Jelentős változás lesz az is, hogy a csarnok bejárata előtti árkádot – az örökségvédelmi hivatal engedélyével – beajtózzák, s éjszaka zárva lesz, távol tartva a hajléktalanokat és más hívatlan „beköltözőket".

Kicserélik továbbá a tetőablakokat, a szigeteléseket és a már régóta nem működő légkondicionáló berendezést. Letisztítják a csarnok bekormozódott téglafalát, s külső megvilágítással is emelik az épület fényét.

T. E. G.

mélyt szolgálhatnak ki egyszerre, míg a Piano bár 40, a Szivar bár 50 személyes lesz.

D. V. G.

Riportunk a palotáról a 34. oldalon

Lapszél

XI. kerület

Helyreállt a rend a fővárosi Szent Imre Kórházban, miután korrigálták a hetekre összeomlott, külső cég által működtetett számítógépes rendszert. Mivel a kórház dolgozóinak jelentős többletterhet jelentett a kézi adatrögzítés, leletezés, a két fél még egyeztet a kártérítés mértékéről.

Budafok-Tétény

Közmeghallgatást tart a XXII. kerületi önkormányzat képviselő-testülete december 5-én 17 órától a Városháza dísztermében. A kérdésekhez és javaslatokhoz személyesen az okmány- és ügyfélszolgálati irodán, illetve a 229-2601-es telefonszámon igényelhetők sorszámok.

II. kerület

Hatályon kívül helyezte korábbi ebrendeletét a II. kerületi önkormányzat. Az új jogszabály értelmében a városrész területén sem ebtartási, sem általános állattartási rendelet nincs érvényben.

Óbuda

Az Európai Szociális Fórum (Firenze) lesz a témája az Eszmélet Baráti Kör rendezvényének december 2-án, hétfőn 17 óra 30-tól a Kerék Vendéglőben (II. kerület, Bécsi út 103.). Előadó: Krausz Tamás történész. A program nyilvános és ingyenes.

amelyekről a majdnem kétmilliós metropolis leginkább áttekinthető.

A Citadella, a Halászbástya csupán karnyújtásnyira van a város központjától, így nem csoda, ha az érdeklődők tömegei szinte folyamatosan gyönyörködnek az innen feltárulkozó látványban. A János-hegyi kilátó – bár messzebb esik a főváros házrengetegétől – szintén sok turistát vonz. Részben a csodálatos, több szintben elhelyezkedő teraszokról nyíló körkilátás miatt, de a neogótikus építmény már önmagában is látványosság. Ez Budapest legmagasabb pontja, de a Budai-hegységben, a közigazgatási határon kívül van három magasabb hegy is.

A gyalogos kirándulók és az alkalmanként sétálók is jól teszik, ha a hűvösebb évszakokban is ellátogatnak a kilátópontokra. Maradjunk egy példa erejéig a János-hegyen. Éppen december hónapban látták itt a múlt század elején felbukkanni a Magas-Tátrát a látóhatáron. Igaz, hogy a horizont a torony legfelső teraszáról is „csupán" 77 kilométer a föld görbülete miatt, ám a beazonosított és kellőképpen magas Nagy-Szalóki-csúcs különleges időjárási viszonyok között mégis látható innen. Az ehhez szükséges igen tiszta napok a téli hónapokban gyakrabban és nagyobb eséllyel fordulnak elő. Ha nem ilyen extra kívánságunk lenne, akkor is érdemes – főleg a szeles, kitisztult napok után – a panorámát adó helyeket felkeresni.

Az éjszakai látképek szerelmesei még inkább érzékelhetik a különbséget, amelyet párás nyári este és téli tiszta idő között lehet tapasztalni. Egyes helyekről szinte karnyújtásnyira látjuk a több kilométerre lévő utcai lámpákat is. A város irányában elkalandozva azért is látjuk szebbnek a téli hónapok esti panorámáját, mert mondjuk 6 és 7 óra között tengernyi lakásban ég a villany, és nemcsak a fényreklámok és az utcai közvilágítás jelöli ki a világváros helyzetét. Ilyen időszakban a Kis-Hárs-hegyi kilátót ajánlhatjuk. A viszonylag közeli és könnyen elérhető apró toronyból ráadásul még nappal is megdöbbentően szép és szokatlan látószögű körpanorámában gyönyörködhetünk.

Több kilátóhelyünk az építmények miatt lett az idők folyamán közismert, de míg a Széchenyi-kilátónál a növényzet lóg be a képbe, a Látó-hegyi látványt önkényesen beerőszakolt emeletes ház csonkítja meg. A József-hegyi kilátó hajben erősen málladozik a parányi hegytetői park közepén. A Kis- és a Nagy-Hárs-hegyen jó állapotban vannak a tornyok, ám az utóbbinál egyre zárul a déli irányú panoráma. A Hármashatár-hegyen – a város viszonylagos közelsége és a nagy relatív szintkülönbség miatt – igen szép a kilátás, még sincs olyan torony, ahová a turisták is felmehetnének. Az itt álló öt monstrum – a tájat alaposan elcsúfítva – mind más technikai célt szolgál. A lelkes nézelődő meg körbesétálhat a hegy peremén, ha minden irányban gyönyörködni akar.

Az Arany-hegyi Pogány-torony az 1930-as években

FORRÁS: A SZERZŐ GYŰJTEMÉNYE

A Budakeszi Vadasparkban jelenlegi áron 4,5 millió forintot szánnának a kilátó felújítására, ahogy megvan a pénz, hozzálátnak a munkához. Az eredetileg nem is turisztikai célra épült Arany-hegyi Pogány-torony állapota tovább romlik. Egyes hegytetőkről, sőt völgyekből nyomtalanul eltűntek a fából ácsolt tornyok: ilyen a Csúcs-hegy, a Feketefej, az István-kilátó, a Hársakalja alatti helyszín. Megint másokat – bár félkörös, pihenőhely jellegű kiképzésük emlékeztet rá – már alaposan takar a felnövő növényzet: a Látó-hegy oldalában és a Glück Frigyes sétányon a Kecske-hegy alatt, az Oroszlán-sziklánál és annak közelében, valamint a Gluckler Károly sétányon is vannak ilyenek.

Torony nélkül is szép a Sas-hegy tetejéről, a Martinovics-hegy oldalából a Normafától és a Nagyszénásról a kilátás. A Martinovics-hegyen viszont vita tárgya az eredeti kilátóterasz időközben szükségessé vált magasítása. A Zsíros-hegyi Klauzál kilátó már alig felismerhető, de a szép panorámában gyönyörködők a nemrég erdőfelgyújtás révén keletkezett Fensenbergi oldalgerincen a legszebb budai hegyvidéki látképet találják.

Kertész István

benünk a Baba utcai ház lakóira. Merthogy ne szépítsük: a szokatlan kocsiban csevegő szokatlan emberek láttán zavarba jövünk, és hirtelenjében valami skatulyát keresgélünk, ahová besorolhatjuk őket, rendet téve ezzel összekavart lelkünkben.

Nehezen találjuk, pedig van skatulya. Még van.

Az utolsó nagy gyemekbénulásjárványok az ötvenes évek végén söpörtek végig Magyarországon, legsúlyosabb áldozataik, a légzésbénultak Budapest egy festőien szép pontján, a Baba utcában kaptak otthont. Túlélési esélyeiket akkor csupán néhány évre becsülte az orvostudomány, ám 1979-ben, amikor Markovics Ferenc fotóriporter megismerkedett velük, éppen huszonheten éltek a Baba utcai villában. A fotográfust nem könnyen engedték maguk közé, a torzult végtagok, az ormótlan vastüdők, az egészséges emberek számára nehezen érthető szokások világába.

Amikor viszont kinyíltak előtte az ajtók és maguk az emberek is, Markovics

nevelnek, tanulnak, szájjal és lábbal ugyan, de művészeti alkotásokat hoznak létre, kerekes kocsiban ugyan, de táncra perdülnek. Nem adják meg magukat a sorsnak, miért is adnák meg. Miért kellene azt érezniük, hogy kevesebbek másoknál? Miért volna kevesebb Tajmel Pista és Matej Ildikó házassága, miért volnának más művészeti alkotásoknál kisebb értékűek Erdélyi Ilona szájjal festett képei vagy Sárai Rita kerekes székes táncosainak előadásai?

A napokban jelent meg Markovics Ferenc: A Baba utcai ház című albuma, amelyben a ház lakóiról olvashatunk is, a kötet gerincét azonban azok a fotográfiák adják, amelyeket Markovics az elmúlt, lassan negyed században készített róluk. Szép, érzékeny könyv, különösen ajánlom azoknak, akik keserűségükben olykor azt hiszik: az élet reménytelen és tele van megoldhatatlan tragédiákkal. Vegyék kézbe ezt a művet, és alaposan el fognak csodálkozni.

T. Z.

Egy kép az albumból: Zenecserebere

Klny. (Cambridge, 1974). – 6. *A magyar irodalom fogadtatása a viktoriánus Angliában 1830-1914.* (Bp. 1976). – 7. *Új Látóhatár repertórium 1950-1975.* (München, 1976). – 8. *„Neved ki diccsel ejtené". Személyi kultusz Ferenc József és Rákosi Mátyás korában.* Klny. (Utrecht, 1978). – 9. *„Gyökértelen vimint a zászló nyele..." A természetes világkép felbomlása az ötvenhatos nemzedék költészetében.* Klny. (München, 1981). – 10. *Cs. Szabó László irodalmi munkássága.* Bibl. Klny. (Bern, 1982). – 11. *The Oxford History of Hungarian Literature. From the Earliest Times to the Present.* (Oxford, 1984). – 12. *Lépéskényszer: az irodalom államosítása Magyarországon, 1946-51.* Klny. (München, 1985). – 13. *Új Látóhatár repertórium 1976-1987.* (München, 1988).

I: KMIK. – MKK 90. – Nyugati. – MN 1977. aug. 28. (Csatár I.). – Él 1977/34. (H. M.). – MN 1979. aug. 31. (H. I.). – Vig 1982/7. (Hegyi B.). – HÉrt 1983/3-4. (Szkárosi E.). – Szív 1985/15. (Décsy Gy.). – HÉ 1986/3-4. (Szegedy-Maszák M.).

Czigány Magda; szül. *Salacz* (Kalocsa, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1935. okt. 7. -): könyvtáros, művészettörténész. * *Tan.*: Szeged; Univ. of London; 1960: uo., művészettörténet, 1962: könyvtártudomány diploma. * *Lh.*: 1956-: Anglia. * *Karr.*: 1962-: az Univ. College (London) könyvtárának szakreferense, 1983-: h. igazgatója, 1969-73: az Univ. of California (Berkeley) tanára. * *Publ.*: Új Látóhatár, Irodalmi Újság és A megújulás útján. Tan. gyűjt. (Bern, 1976); Nyugati magyar tanulmányírók antológiája. (uo. 1987).

M: 1. *Hungarian Literature in English Translation Published in Great Britain, 1830-1968.* Bibl. (London, 1969). – 2. *Néző a képben.* Tan. (uo. 1973).

I: Nyugati. – ÚLát 1970/3. (Cushing, G.).

Czika István (Sopron, Sopron vm., 1920. máj. 8. -): könyvtáros. * *Tan.*: 1942: PPT, jogi, 1943: uo., államtudományi dr.; 1964: Rosary College, M.L.S. * *Lh.*: 194?: USA. * *Karr.*: 1964-67: az Univ. de Valparaiso jogtudományi karának, 1967-: a chicagói ügyvédi kamarának könyvtárosa.

I: Hung.A.3.

Czikkan-Zichy Móric (Pozsony, Pozsony vm., 1907. dec. 18. - Bryn Mawr, USA, 1986.): politikus, közgazdász. * *Tan.*: PPT, államtudományi dr.; Innsbruck, közgazdaságtudományi dr. * *Lh.*: 1948: elhagyta Mo.-ot, 1950-: USA. * *Karr.*: 1951-54: a Mid-European Studies Center (New York) kutatója, 1954-56: az US Escape Program mo.-i menekültek elhelyezését végző megbízottja, 1956-: az Immaculata College, 1967-: a St. Joseph's College (Edmonton) professzora. * *Tag*: American Historical Association, 1968-: ÁA. * *Díj*: Pro Ecclesia et Pontifice. * *Publ.*: Új Európa, Katolikus Szemle.

M: 1. *Hungary's Foreign Trade in the Komekon System.* (Washington, 1953). – 2. *Foreign Trade in Hungary.* (uo. 1955). – 3. *Hungary's Barth Trade Within the Organization of „Komekon".* (uo. 1955). – 4. *Turmoil in South Tyrol, New Hope for National Harmony.* (New York, 1960). – 5. *Study of French Economy Planning.* (1965). – 6. *My Life. Politics and Diplomacy in Turbulent Times.* Eml. (Englewood, 1986).

I: Gulyás. – Bölöny. – Árpád. – Hung.A.3. – MTK 8. – KatSz 1988/2. (Somssich, L.).

Czirják László (Pécs, Baranya vm., 1919. -): közgazdász. * *Tan.*: 1942: József-Műegyetem, közgazdász dr.; Columbia Univ., Ph.D. * *Lh.*: USA. * *Karr.*: A Columbia Univ. nemzetközi osztályának kutatója. Széleskörű publicisztikai tevékenységet fejt ki. * *Tag*: American Economic Association.

M: 1. *Hungarian Agricultural Production and Valve Added 1934-38 and 1946-65.* (New York, 1967). – 2. *Hungarian Industrial Development as Revealed by Production Indexs 1938, 1946-1960.* (Michigan, 1974).

I: Hung.A.2.

Czóbel Ernő (Bp., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1886. okt. 16. – Bp., 1953. júl. 17.): történész. * *Tan.*: Berlin; Párizs; 1911: PPT, dr. * *Lh.*: 1922-: SZU, 1947: visszatért Mo.-ra. * *Karr.*: A Marx-Engels-Lenin Intézet munkatársa, a MEGA szerk.-je, 1945-46: a moszkvai Idegennyelvű Kiadó munkatársa.

M: 1. *Zur Geschichte des Kommunistenbundes.* (Lepzig, 1925). – 2. *Karl Marx, Chronik seines Lebens in einzeldaten.* (Moskau, 1934).

I: Gulyás. – MÉL.

Czoniczer Erzsébet (Bp., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1901. dec. 30. -): egyetemi tanár. * *Tan.*: 1938: PPT, bölcsész diploma; 1942: Univ. of Chicago, M.A.; 1954: Columbia

CZIGÁNY Magda művészetörténész

MEIL I. Bp., 1990

Czigány Tamás, építész
Graboplast üzemi csarnok és szociális épület, Győr, 1982.

GRABOPLAST üzemi csarnok és szociális épület, Győr. 1982
Tervezés: 1982. Kivitelezés 1983—84

Magyar Építőművészet,
1989, 1–2. szám,
38–old.

GRABOPLAST, workshops and social building, Győr.
Planning: 1982. Construction: 1983—84

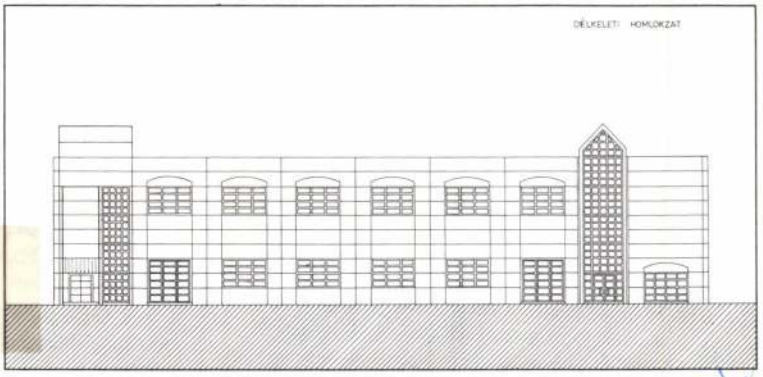

Fotó: Czigány Tamás

Ashlar brick system designed by Győző Cserhalmy

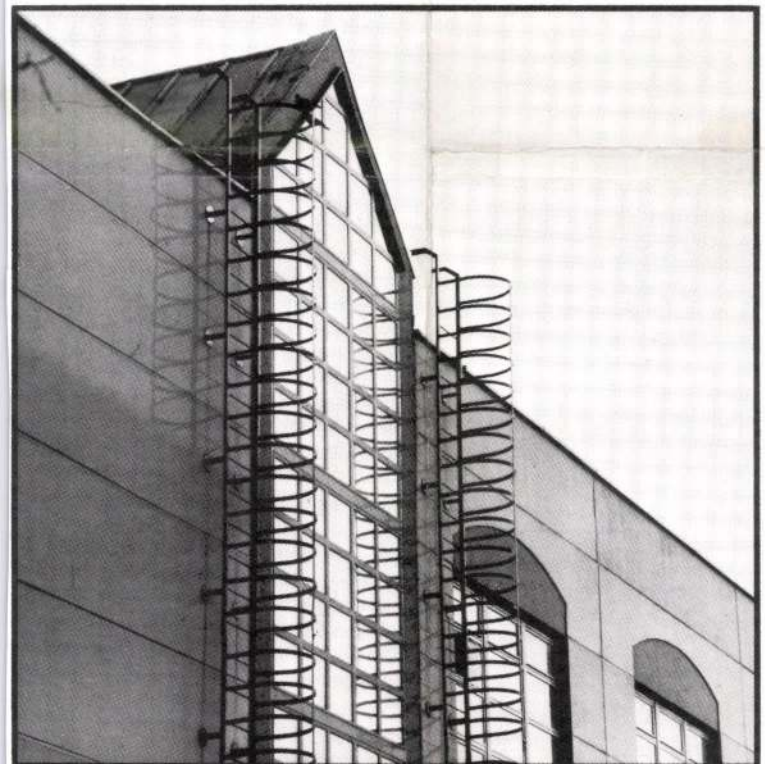

Attikai kuros i. e. 7. sz.

Teneai Apollo i. e. 6. sz.

ban elég volt ahhoz, hogy az alakot megelevenítse.

A következő évszázad során az állásmotívum lényegében ugyanaz maradt, a „téma" tehát nem változott, a test felépítése, a tartás azonban egyre szervesebb lett. Az i. e. 6. sz. közepén a *Teneai Apolló* már nyulánkabb, a rugalmasan megfeszülő izmok kidolgozása finomabb, a test még jobban előremozdul. Az elől lévő bal láb itt már majdnem a törzs vonalába kerül s a hátrahúzódó jobb kezd egy kissé tehermentesülni. I. e. 480 körül *Kritiosz* ezt a lehetőséget fejlesztette tovább. Ismert *Fiú szobra* a bal lábán áll, a jobbot térdben kissé behajlítja. A medencecsont így kimozdul a vízszintes helyzetből, a gerinc a tehermentesülő láb felé ívelve meghajlik és így tovább. A testtartás elevenebbé vált, az állásmotívum összetettebb: a mozdulat dinamikus egyensúlyát az egymáshoz szervesen kapcsolódó mozdulatelemek törvényszerű rendje határozza meg.

A testtartás dinamikus egyensúlyát kutatta a klasszikus kor talán legnagyobb szobrásza, *Polykleitosz* is. Kánonikus szabályokba foglalt arányok szerint készült a lándzsavivő ifjút ábrázoló híres szobra, a *Doryphorosz*. S ha jobban meggondoljuk ez az atléta tulajdonképpen ugyanazt teszi, csak tökéletesebben, mint majdnem két évszázaddal előbb az Attikai

ssel kihajló oszlop pl. így tartja fejezetén a
e nem járunk messze a valóságtól, ha azt
felépítettség szigorú rendjét tekintve figu-
rendszerű dór templom pedig az emberi
us plasztika. S a megszerkesztés rendjével
gazodik, melyek a kor hite, s ismerete sze-
bó harmónia törvényeivel azonosak.

meghatározni azokat a sajátos vonásokat, melyek a komponálás görög módjára, a görög építészetre jellemzőek.

Egyik legfontosabb sajátossága az, hogy *mimetikus*, mert a komponálás egész rendszerével, a számviszonyokba foglalható geometrikus szerkesztéssel a természetben felismert egyetemes harmónia törvényeit „utánozza".

Arányai rendjének alapvető mértéke az ember, hiszen a természet mélyebb megismeréséhez, a harmónia rejtett összefüggéseinek feltárásához a kor az emberi test arányrendszerének tanulmányozásával közeledett. Formálásmódját és szerkesztési elveit tekintve tehát *antropometrikus*.

Az elvont gondolati tartalomra anyagban megmintázott, képiesen konkrét formákkal utal: kifejezésmódját, a jelentésközvetítő formálást tekintve tehát *allegorikus*.

A természet törvényeinek megfelelő, általános érvénnyel megfogalmazott szabályok szerint szerkeszt: szemléletmódját, az alkotói magatartást tekintve tehát *racionális*.

A továbbiakban először egy múlt századi teoretikusra hivatkozom. Quatremère de Quincy írta 1824-ben: „A görög építészet rendszerében a legkisebb rész is rendelkezik azzal a képességgel, hogy megismertesse az egészet." S ez valóban lényeges vonása. A mitologikus világkép szükségszerű velejárója, hogy a magyarázat során minden jelenség konkretizálódik, a

(folytatás a 40. oldalon)

Czigány Tamás

született: 1955. Győr

Tanulmányok:

1980. BME Építészmérnöki Kar
1984-86. Mesteriskola VIII. ciklus

Munkahelyek:

1980-86. GYŐRITERV – építész tervező
1986-95. DIMENZIÓ Tervező Kft. alapító tagja és vezető tervezője
1985-től CZITA Építésziroda Kft. alapítója és cégvezetője
a Széchenyi István Főiskola tudományos főmunkatársa

Díjak, kitüntetések:

1994. Pro Architectura-díj

Fontosabb megvalósult munkák:

1984. GRABOPLAST gyártócsarnok és szociális épület, Győr
1991. 35 lakásos lakóház és üzletek, Nagykanizsa
1993. Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont, Győr, Marcalváros
(Fodróczy Józseffel és Varga F. Istvánnal, publikálva az ÚME 99/1. számában.)
1996. Pápai Szentmise, Győr, Ipari Park
1997. Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskola tornaterme, Győr (Páll Anikóval)
Lelkigyakorlatos ház és ifjúsági tábor, Győrújbarát (Páll Anikóval)
Diákkápolna, Pannonhalmi Bencés Gimnázium (Páll Anikóval)
Családi lakóház, Győr, Szabadrév utca
1998. Szent Anna Otthon, Győr, Marcalváros (Papp Róberttel)
Kápolna, Tihanyi Bencés Apátság (Páll Anikóval)
Garzonház, Győr, Zöld utca (Páll Anikóval)

Fontosabb tervpályázatok:

1983. Győr – belváros – Vasudvar tömb rehabilitációja – I. díj
(Németh Ivánnal, Fodróczy Józseffel, Papp Lukáccsal)
1984-86. Mesteriskolás tervpályázatok
1990. Győr, Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont – I. díj
(Fodróczy Józseffel, Kutlik Miklóssal, Varga Istvánnal)
1993. Sopron, Szent Imre Plébániaközpont – II. díj
1995. Budapest, Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola – I. díj
1996. Győr, Zöld utcai garzonházak – I. díj (Páll Anikóval, Papp Róberttel)
1997. Budapest, Nemzeti Színház – nem nyert (Bodrossy Attilával, Galambos Miklóssal, Páll Anikóval)
1997. Győr-Moson-Sopron megyei Kereskedelmi és Iparkamara Székház – nem nyert (Páll Anikóval, Pintér Péterrel, Papp Róberttel)
1998. Győr, Széchenyi tér burkolása és berendezése – megosztott I. díj (Páll Anikóval, Pintér Péterrel, Papp Róberttel)

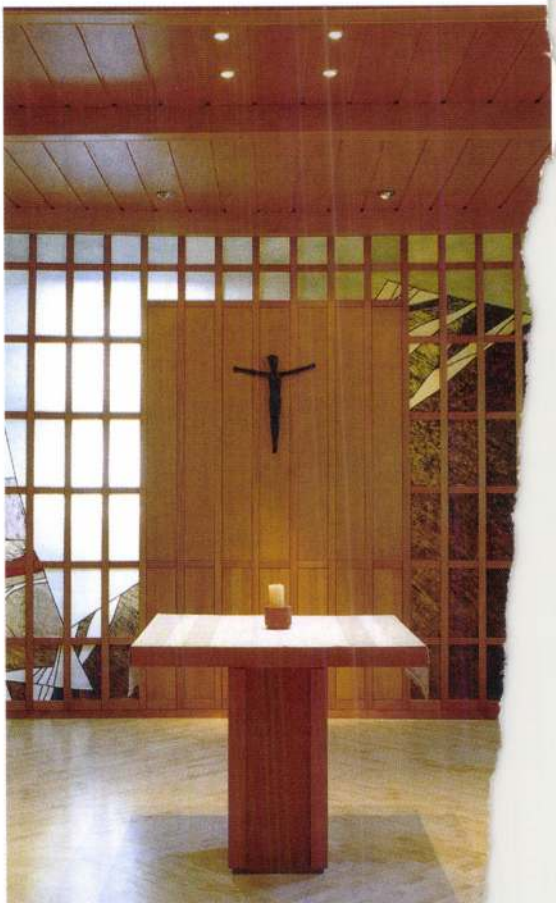

Pannonhalmi Bencés Apátság diákkápolnája /
College Chapel of Benedictian Abbey, Pannonhalma

Batta Imre

(életrajza megjelent az ÚMÉ 1997/1. számában)

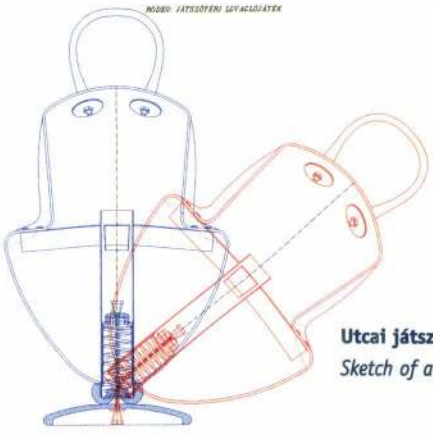

Utcai játszóeszköz terve /
Sketch of a street playing tool

A Kínai Fal építése
Részlet Franz Kafka írásából

A császár – úgy mondják – neked, a magányos, nyomorúságos alattvalónak, aki a császári nap fényétől a legmesszibb messzeségbe menekülő árny vagy, éppen neked küldött halálos ágyáról üzenetet. Odatérdeltette ágyához a futárt, és az üzenetet a fülébe suttogta; és annyira fontosnak tartotta, hogy elismételtette, fülébe mondatta ő is a futárral. Biccentéssel szentesítette az elmondottak helyességét. És a futárt ott, halálának egész nézőserege előtt készítette fel az útra – mert az összes gátló falakat ledöntötték, és a messze magasba ívelő lépcsőszárnyakon ott állnak körben a birodalom nagyjai. A futár útnak indult sebesen; erős, fáradhatatlan ember; hol ezt, hol a másik karját lendítve előre, tör utat a tömeg közt; ha ellenállásba ütközik, mellére mutat, ahol ott a nap jele; előre is jut könnyen, mint senki más. De olyan hatalmas a tömeg; lakhelyüknek sehol sincs vége. Ha szabad tér nyílna előtte, hogy repülne, és hamarosan hallhatnád ajtódon fenséges kopogtatását. Ám ehelyett haszontalanul vergődik; még most is csak a legbelsőbb paloták helyiségein küzdi át magát; sohasem jut ki belőlük; s ha sikerülne is, mit ér; utat kellene törnie le a lépcsőn; s ha sikerülne is, mit ér; át kellene jutnia az udvarokon; s az udvarok után a másik palotán; és újabb lépcsőkön s udvarokon; és megint egy palotán; és így tovább, évezredeken át; s ha végre kizuhanna a legkülső kapun – de erre soha, soha nem kerülhet sor –, még csak a székvárosban jár, a világ közepe ez, magasra tornyosuló üledékeivel. Senki itt át nem hatol, főként egy halott üzenetével. Te azonban ott ülsz ablakodnál, és megálmodod, ha az este jön.

(Tandori Dezső fordítása)

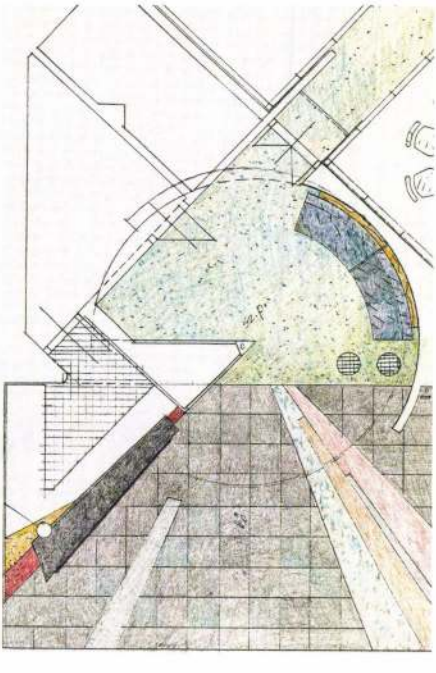

Kávézó alaprajz /
Cafeteria floor plan

CZIGÁNY Tamás sajtói

A vállalkozó szemével

A magyar adósságproblémáról

2. Beled nagyközség mint a vidéki Magyarország igencsak ígéretes területe, csak szűk mértékben jutott a Mezőgép Kft. értékesítése révén éltető tőkeforráshoz. Sőt, az üzemet megvásárló külhoni vállalkozó – a maga nyilvánvalóan ésszerű szempontjai alapján – jelentős leépítést hajtott végre. *Szalay Antal* német vállalkozó, a helyi Provertha-üzem tulajdonosa múlt heti nyilatkozatában rávilágított: az eladással elsősorban az Állami Vagyonügynökség, valamint az üzem és az ország hitelezői jártak jól.

Kölcsönök a nyugati konjunktúráért

– Ezek szerint az ilyenfajta privatizációból főleg a hiteleket nyújtó bankok profitálnak? Egyáltalán: lehet, hogy ezek a külés belföldi adósságok nem is tisztességes módon jöttek létre?

– Nem. Mindenkinek ajánlom, hogy olvassa el dr. Alfred Herrhausen ezzel kapcsolatos írásait, nyilatkozatait. Ő a Deutsche Bank első embere, a német kormány gazdasági tanácsadója volt. Két-három éve meggyilkolták: autójában felrobbantották. Mind ez idáig nem lehet tudni, hogy kik voltak a tettesek.

– Herrhausen volt az, aki szerint ezeket a kölcsönöket csak politikai okokból nyújtotta a Nyugat, tehát a politikai rendszerek megváltozásával egyszerűen le kellene írnia?

– Nem egészen. Abból kell kiindulni, hogy tévesen az a felfogás uralkodott, miszerint egy állam nem tud gazdasági csődbe kerülni. A hitelezők ezért könnyelműen adták a kölcsönöket. A német export '70-es évekbeli recesszióját például azzal lendítették fel, hogy hiteleket adtak többek között a kelet-európai országoknak. Herrhausen szerint enélkül a munkanélküliek száma már a '70-es években megközelítette volna a 2 milliót Németországban. A második hitelhullámot az olajdollárok felhalmozódása adta. Az olajosok, különösen a '80-as évek elején, nagyon magas profitokat értek el. A bankok feladata volt, hogy befektessék ezeket a pénzeket. Így az államok – miként a magyar is – hűbelebalázs módra kapták a hiteleket. Magyarországon most minden újszülött nemcsak az „eredeti bűnnel", hanem 200 ezer forintnyi valutaadóssággal jön a világra. Az adósságszolgálat teljesítéséhez – évente különböző mértékben – az exportbevétel 35–60 százalékára van szükség. Minden kisiparos tudja, hogy a hitelből felvett pénzzel többet kell keresnie, mint amennyibe a kölcsön kerül. Világszínvonalra fejlődni tehát ilyen mértékű kölcsöntörlesztés mellett lehetetlen.

Magyarországnak kártérítés járna

A nagy probléma, hogy a német bankok leírhatják hitelezési veszteségeiket az adóból, az amerikaiak viszont nem. Az amerikaiakkal erről nem is nagyon lehet beszélni. Pedig ma joggal meg lehetne kérdezni: kinek adták azt a pénzt a nyugatiak? A válasz: olyan kormányoknak, amelyeket a keleti népek sohasem választottak meg. A pénzt a népekre rákényszerített diktatorikus bandák kapták. Magyarországot Potsdamban ugyanúgy mint Trianonnál, minden megkérdezés nélkül hozzácsapták egy olyan rendszerhez, amelyről mindenki tudta, hogy nem működőképes és igazságtalan. A kölcsönök ezen meglévő struktúra alátámasztására szolgáltak. Nemcsak Sztálinnak, de a potsdami aláírók egyikének sem járt glória. Churchill tanácsadója ugyanaz a professzor volt – Keynes –, aki pontosan leírta, hogy a szocialista rendszer miért működésképtelen. Magyarországot mindennek ellenére egy ilyen rendszerhez lökték. Magyarországnak éppen ezért most nem a kölcsönöket kellene visszafizetnie, hanem kártérítést kellene kapnia!

Veszélyben a szuverenitás

– Szalay úr tehát azt javasolja, hogy függesszük fel a kölcsönök visszafizetését?

– Ezt nem merném javasolni. De azt igenis, hogy a különböző fórumokon és a Nemzetközi Valutaalappal, a Világbankkal tárgyalva, sőt a magyar sajtóban is jóval erősebben kellene hangoztatni ezeket az érveket, követelve a helyzet tisztességes megoldását. Ezen kölcsönök által ugyanis ezeket az országokat úgy elnyomorítják, hogy nagyon olcsón felvásárolhatóak lesznek. A munkanélküliség növekszik, a világpiaci versenyképességet a következő ötven évben nem érik el, és örök életre olyan kormányaik lesznek, amelyek a Világbank és a Valutaalap kiszolgáltatottjai. Ezek az országok valójában elvesztik szuverenitásukat, függetlenségüket. Az orosz tankok helyett ezentúl valami mástól függnek. Problémájuk azonban nem marad elszigetelve, hatása a fejlett világra ugyancsak fenyegető. Erre már van példa, mert ez az adósságprobléma hasonlóan létezett az I. világháború után is... Akit érdekel, annak a problémakör irodalmából a már említett Alfred Herrhausen írásain kívül ajánlom figyelmébe Robert Kurz: Der Kollaps der Modernisierung (A modernizáció összeomlása), illetve Paul Kennedy: Aufstieg und Fall der grossen Mächte (A nagyhatalmak felemelkedése és bukása) című műveit.

Csudai Endre

Agrárrendtartási hírlevél

Vámmentesen az egykori NDK-ba

Németország kérelmére az Európai Közösség Tanácsa 1993. május 27-én hozott 1343. számú rendeletével 1993. december 31-ig továbbra is lehetővé tette, hogy a kelet-európai országokból az egykori NDK területére vámmentesen lehessen szállítani azokat az agrártermékeket, amelyek szerepeltek az 1990. évi magyar–NDK árucsere-forgalmi jegyzőkönyvben. A rendelet 1990. január 1-jei hatállyal érvényes.

Az EK rendelete alapján a Frankfurti Élelmezési és Szövetségi Hivatal 1993. június 30-án pályázatot hirdetett meg azokról az agrártermékekről, amelyek 1993. december 31-ig a kelet-európai országokból vámmentesen vihetők be az egykori NDK területére.

Magyarországról a következő termékek szállíthatók vámmentesen a megadott mennyiségi illetve értékhatárig: faiskolai termékek 2.882.880 DM; dísznövények 351.000 DM; vetőmag és növényi szaporítóanyag (kivéve a faiskolai termékeket és dísznövényeket) 2.632.500 DM; tartós sütőipari termékek 421.200, pezsgő 50.000 hl; bor 470.000 hl.

Fontos: a vámmentes behozatali engedélyeket közösségi székhellyel rendelkező importőrnek kell megkérnie. Az importőrnek a kérelemhez mellékelnie kell a szállítási szerződés másolatát vagy annak megfelelő kereskedelmi okmányt, valamint meg kell adnia a szállítandó áru mennyiségét illetve értékét. Egy pályázó a kiírt mennyiség illetve érték legfeljebb 10 százalékára adhat be kérelmet.

Az engedélyek 1993. január 1-jétől 1993. december 31-ig érvényesek.

A behozatali minimumárakra vagy referenciákra vonatkozó fennálló rendelkezéseket be kell tartani.

A vámmentesség nem vonatkozik az egyéb importterhekre (lefölözés, „cukor" hozzáadott vám), azokra továbbra is a közös piaci agrárrendtartás előírásai az érvényesek.

Földművelésügyi Minisztérium Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Főosztálya

Még több mint 200 millió

Világbanki hitel a mezőgazdaságnak

– Még több mint kétszázmillió forint áll rendelkezésre az Országos Takarékpénztár Bank Rt.-nél a Világbank által a magyar mezőgazdaság számára nyújtott keretből – tudtuk meg a pénzintézet megyei igazgatóságán. A hitelkeret igénybevételi határideje 1995-ben jár le. A kölcsönfelvételt megkönnyíti, hogy fedezetként az Agrárvállalkozói Hitelgarancia Alapítvány kezességvállalása is figyelembe vehető. A türelmi idő két év, vagyis a tőketörlesztést legfeljebb két év múlva meg kell kezdeni. A futamidő 9 év. A kamat a mindenkori jegybanki alapkamathoz igazodik.

Felkínálom

A győri marketing center üzleti listájából

– Találmány-, szabadalom-, szoftver-, know-how-tulajdonosok számára térítésmentesen vehető igénybe USA-adatbank. A megadott témákat 50 országba juttatja el, a rendszer 100 ezer tagjához.

– Kiállítással egybekötött vásárt ajánlunk októberre Franciaországban megyei előállítóknak népművészeti termékekre, fa, bőr, üveg, kerámia és egyéb ajándéktárgyak készítőinek.

– Németországi képviselőnk sürgősen kér elektromos kábelekre, föld- és légkábelekre árajánlatot. Gyártó és forgalmazó cégek jelentkezését várjuk.

– Horvát partnerünk érdeklődik mezőgazdasági termékek iránt.

– Thaiföldi partner ajánl gyümölcskonzerveket, különösen ananászt, valamint tonhalat és állateledelt.

– Holland cég agráripari termékek, vágott és selyemvirágok forgalmazóival lépne kapcsolatba.

– Őszi, téli gyümölcsök, zöldségek, burgonya, alma, saláta, uborka és déligyümölcsök exportálásában érdekelt holland cég keres magyar partnert.

– Osztrák vállalkozás vásárolna fenyőrönköt, 20 centiméter csúcsátmérő felett, nagy mennyiségben.

– Svájci cég vásárolna azonnal friss uborkát, méretek 6–9, 5–8. Árajánlatot kér franko CH-határra.

– Külföldi partner jó minőségű gőzölt bükk fűrészárut keres, évi 450 köbméter mennyiségben.

Az érdeklődők hívását a 96/311-879-es számú telefonon várják.

Partnerkereső

Az Észak-dunántúli Kereskedelmi és Iparkamara ajánlataiból

– Hongkongi cég kínál eladásra tiszta pamutból készült kötött termékeket, 100 százalék poliészter varrófonalat, valamint magas minőségű ipari és mezőgazdasági szerszámgépeket és egyéb hardware termékeket.

– Ezékről szódásszifonüvegeket vennének, 11.000 darabot, különféle méretben.

– Ausztriai vállalkozás gyümölcs-, főzelékkonzervet, étkezési rizst, cukrot, halkonzervet vásárolna.

– Németországi cég passzív bérmunkában zakókat, blúzokat, blousonokat, ingeket, nadrágokat és szoknyákat varratna Magyarországon. Levelezési nyelv: német.

– Osztrák tulajdonos fémfeldolgozó üzemének berendezését, illetve az üzemét eladná.

Az ajánlatokról bővebb felvilágosítást ad Bognár Ottó kereskedelemfejlesztési menedzser a 96/311-051-es számú telefonon.

A Kühne szerint jogos az intézkedés

Felmondtak a szakszervezeti elnöknek

Esztergályos, műszaki előadó, kooperátor, anyagbeszerző, termelésirányító. Ezekben a beosztásokban dolgozott a Kühne Mezőgazdasági Gépgyárban *Mészáros István* 27 éven át, míg végül nemrég rendkívüli elbocsátással kivül rekesztették a kapukon. A gyárvezetés nem kis határozottságról tett ezzel tanúságot, hiszen Mészáros István a Kühne Gyári Munkavállalók Független Szakszervezetének elnöke, a vállalat háromtagú felügyelőbizottságának dolgozói küldötte, a Független Szakszervezetek Vas- és Fémipari Szövetségének országos ügyvivője. Hogy ennyi tisztség mellett a határozottságnak van-e jogos alapja, azt most vizsgálja a munkaügyi bíróság.

Szó ami szó, Mészáros István nem könnyű ember. A Kisalföld olvasói első ízben 1989. október 25-én ismerkedhettek meg vele. Akkor a munkástanács tagjaként a Kühne és a Rába elszakadása érdekében Horváth Edéhez írt nyílt levélről nyilatkozott. Később sem maradt csöndben: része volt abban is, hogy a mezőgazdasági gépgyár volt igazgatóját a munkaügyi bíróság első fokon a csaknem egymillió forintos végkielégítése visszafizetésére kötelezte. Igaz, a fellebbezés kimeneteléről már nem szerzett tudomást. Véleményük már ekkor sem egyezett az egykori igazgatóhelyettessel, Horváth Imrével, a Kühne jelenlegi vállalati biztosával, aki akkoriban megtagadta, hogy a végkielégítés összegéről felvilágosítást adjon. A rendkívüli felmondás indoklásában a vállalati biztos fel is hívja rá a figyelmet, hogy Mészáros István „ilyen jellegű magatartást nem első ízben tanúsított már". Mármint olyat, hogy a vállalat – az ÁVÜ legutóbbi döntése óta rt. – működésével kapcsolatos kifogásait „szakszervezeti minőségben tette meg, azt a látszatot keltve, mintha ezzel érdekvédelmi, érdekképviseleti tevékenységet látna el... Magatartásával a vállalati érdekeket jelentős mértékben veszélyeztette."

A Kühne Gyári Dolgozók Független Szakszervezetének elnökét tehát – ügyvivőjével együtt – elismerten azért bocsátották el, mert a dolgozók nevében május 12-i keltezéssel levelet írtak az Állami Vagyonügynökségnek, a Kereskedelmi és Ipari Minisztériumnak, valamint országgyűlési képviselőknek. A levélben Mészáros István megfogalmazása szerint „a vállalatnál tapasztalható bizonyos problémák kezelését" kérték, amelyet a vállalati biztos kérésükre sem oldott meg. Szerintük csupán az egyébként fellendülésnek indult vállalat által kihagyott további lehetőségekre szerették volna felhívni a figyelmet.

A bejelentésre június 6-án bizottság szállt ki a Kühne Mezőgazdasági Gépgyárba. Tagja volt az ÁVÜ, valamint az illetékes minisztérium képviselője, a LIGA országos alelnöke és dr. Székelyhidi László országgyűlési képviselő. Vizsgálódásuk nyomán jegyzőkönyv készült. Erre hivatkozva kapták meg rendkívüli felmondásukat a szakszervezetisek.

Mészáros István szerint azonban ezt a jegyzőkönyvet a LIGA nem hitelesítette, többek között azért, mert a bizottság és a gyári termelésirányítók megbeszélésén a jegyzőkönyvet a vállalati biztos titkárnője vezette. Ráadásul Mészáros István szerint megfelelmlítette a termelésirányítókat, hogy a meghallgatásukon a vállalati biztos és helyettese is részt vett. Igaz, erre a kifogására a bizottságot vezető Brummerné Szluka Katalin, az ÁVÜ megbízottja külön levelében azt írta: aki nem vállalja nyíltan a cége vezetésével kapcsolatos észrevételeit, az nem való vezetőnek.

Mészáros István azt mondja, a nyíltság már akkor csorbát szenvedett, amikor a bizottság a vizsgálat napján megérkezvén egyenest a vállalati biztos irodájába vonult, és ott jegyzőkönyv vezetése nélkül 9 órától 14 óráig tárgyalt. Mészáros szerint ennyi idő elegendő lehet arra, hogy egy bizottságot megfelelően befolyásoljanak. Különösképpen, hogy ezek után az érdekvédelmi szervezetekre már csak mindössze egy óra, a termelésirányítókra fél óra maradt.

Horváth Imre vállalati biztos kérdésünkre elmondta, a rendkívüli felmondással a LIGA alapszabálya szerint Mészáros István szakszervezeti elnöksége megszűnt, hiszen maga a tagság is a gyári munkaviszonyhoz kötött. Nem csoda, ha a LIGA most támadja a vizsgálat eredményét, hiszen nem azt hozta ki, amit szerettek volna. Csakhogy a tényeket megerőszakolni nem lehet. A gyár fellendülő szakaszában van, a kitűzött célok teljesítéséhez 59 személy hiányzik, tehát most dolgozni kellene, nem a gyár rossz hírét kelteni.

Mészáros István viszont eltávolításának igazi okát abban látja, hogy a vállalat küszöbönálló értékesítése alatt „sokat próbált" szakszervezeti vezetőként „ne zavarhassa a vizet". Az augusztus 10-én tartott vállalati egyeztetésen a LIGA jogásza három pontban támadta a felmondás tényét. A munkaügyi bíróság döntése az ügyben precedens értékű lehet.

CS. E.

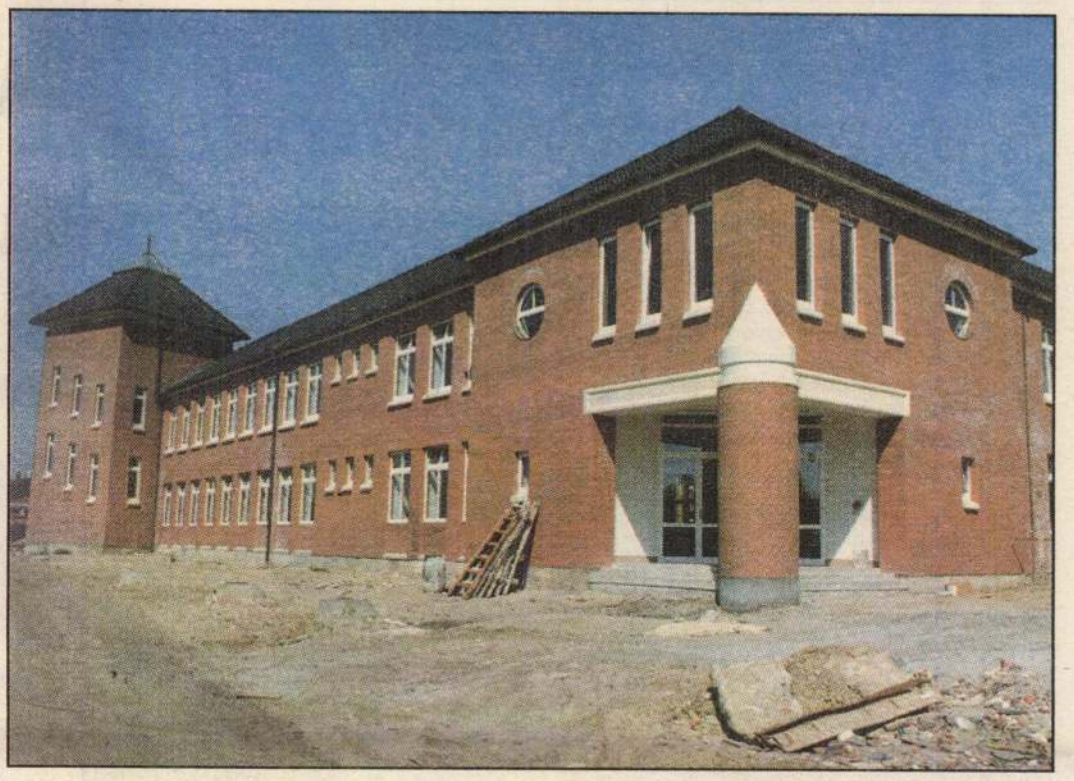

Az oltalmazó várak mintájára

Életet leheltek a falakba

Az Apor-iskoláról nyilatkozik tervezője

Kész van hát a mű, jelesül a kívül „kicsi", belül nagy ház, melynek építését százak és ezrek egységenként követték. Egyként épült kavicsból, téglából, üvegből, s mindezeknek az alkotóelemeknek a mész és cement mellett a szeretet volt a kötőanyaga. A XX. század utolsó évtizedében készült, de már a harmadik évezred polgárai számára. Azok a hatéves kisdiákok, akik ma legkisebbként falai között kezdenek ismerkedni a betűvetéssel, 2006-ban léphetnek majd érettként az életbe. Aztán követik őket szakadatlanul év, év után újabb maturandák, nemzedékeken át, higgyük, hogy századokon át...

A *győri Dimenzió Tervező Kft.* munkatársával, *Czigány Tamással*, a létesítmény szellemi megalkotójával arról a folyamatról beszélgettünk, ami a rajzasztaltól a mai átadásig vezetett.

– *Mérnök úr, mi volt a kiindulásuk?*

– Mindenekelőtt tudni kell, hogy tervpályázattal nyertük el ezt a munkát. Egyházi iskolát tervezni, sok-sok év után, Magyarországon elsőként vagy újra, ugye nagyszerű feladat. Olyan differenciált térszerkezetet kívántunk létrehozni, ami belső lényegénél fogva adja vissza azt, aminek szánták.

– *Mindezt messze a történelmi belvárostól, betonházak között, a panelvilágban. Mennyire kötötte meg ez a tervező kezét?*

– Nem kötötte meg, de nyilvánvaló, hogy alkalmazkodni kellett hozzá. Olyan épületet kívántunk alkotni, amely a panellel szemben a múlthoz is kötődik. Épületet, mely nem akar hasonulni a környezetéhez, mely egy belső világot tükröz, de ugyanakkor kinyújtja jelképesen a kezét, kapcsolatot keres a környezetével. A mintát természetesen nem onnan veszi. Az iskola főtengelyével kilép abból a rendből, amihez más oldalról illeszkedik. Úgy mondhatnám, a létesítmény kapcsolódik is, ugyanakkor bizonyos távolságot is tart.

– A győri Apor-iskola valójában egy belső hármas térsorból áll, aminek központja és kiindulópontja az aula, ami egyben templom is. A következő elem az úgynevezett szünetudvar, ahová a gyerekek kivonulhatnak, zsibonghatnak. A harmadik tagozódás a csendesudvar, ezt veszik, ölelik körül az atyák garzonjai, oly módon, hogy egy kolostor kerengőjére emlékeztet. Nagyon fontosnak tartottuk, hogy az eltérő életkorú gyerekek számára eltérő, azaz különböző tereket igyekezzünk megfogalmazni. A kicsik, akik az óvodából érkeznek az iskolába, földszintes pavilonokba kerülhetnek, saját kertjük van, amit gondozhatnak. A nagyobb diákok egyemeletes osztálytermekbe kerülhetnek. Végül a kicsik és nagyok osztálytermei az aulára felhelyezett és az aulából kiinduló belső „utcára" nyílnak.

– *A Dimenzió egyházi iskolát tervezett: egyáltalán mi volt, mi lehetett a mintájuk?*

– Ha arra gondol, hogy milyen hasonló külhoni létesítményeket látogattunk végig, nos ilyen segítséget nem vehettünk igénybe, de ott volt a gazdag szakirodalom. Magam bencés gimnáziumba jártam, feleségem a pannonhalmi bencés gimnáziumban tanít, ennek hasznát vettem.

– *A megbízó mennyire volt igényes?*

– Nagyon határozott véleménye volt, de amikor azt magunkévá tettük, kitűnő együttműködés alakulhatott ki köztünk. Amennyiben nem tudott volna együtt dolgozni a tervező a megbízóval, abból jó iskola nem születhetett volna. Ferenc atya sodró lendülete nem csak az ügyet, annak valamennyi megvalósítóját előrevitte.

– *A tervezőmunkában volt némi megtorpanás, önöknek módosítani kellett az eredeti elképzeléseket.*

– Ezt a költségek csökkentése indokolta, ám azt kell mondanom, a racionálás előnyére vált a tervező- és nyilván a kivitelezői munkának is.

– *Az iskola kész, minősíteni majd lakói fogják igazából. Eddig milyen véleményeket kaptak az alkotók?*

– A legnagyobb elismerést a laikusoktól. Bár az iskola nincs teleaggatva keresztény jelképekkel, mégis aki látta, azt mondta, senkinek se lehet kétsége afelől, hogy egyházi létesítmény. A szakmától ugyancsak kedvező véleményeket kaptam.

A győri Apor Vilmos iskola társtervezője Czigány Tamás mellett *Fodróczy József* és *Varga István* volt.

Ferenczi József
Fotó: *Bertleff András*

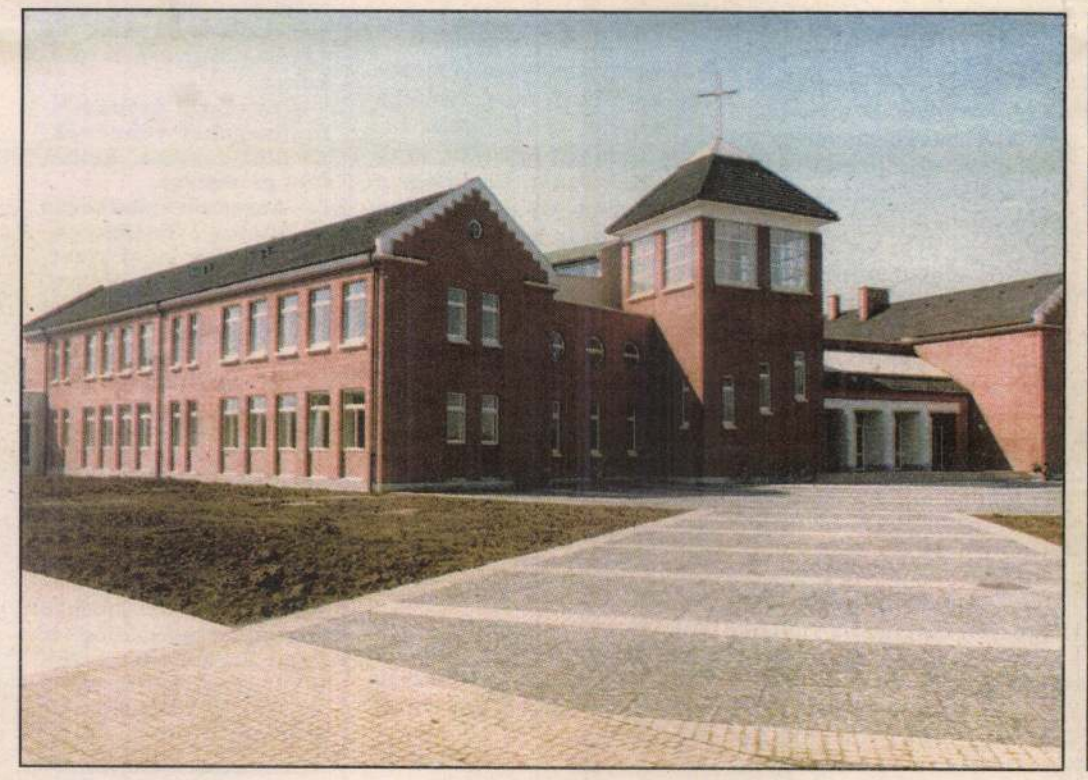

MDK

Czigány László, disz.szobr.

Iparm. Isk. Évk. 1934–36.

43.1.

M e g h i v ó

a Művészettörténeti Dokument
kötete szakmai vitájára.
A vitát 1961. január 25-n, d.
Klub földszinti helyiségében.
Megjelenésére és hozzászólás

Czigány Jenő.

festőművész.

A győri Textil kiállításon műveivel szerepel.

Győr-Sopron megyei Hírlap, Győr, 1952. dec. 3.

Cigány Jenő MDK

Szerepelt a Rippl Rónai Muzeum ban rendezett kiállitáson.

"Várbástya"t kár volt elhozni Kaposvárra.

F.K. : A győri képzőművészek kiállitása.
SOMOGYORSZÁG, 1957. szept. 19.

Czigány Tamás, építész
Vécsey Gyula: Erdélyi Tamamanyát.

Fotó: Czigány Tamás

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám,
45-old.

Ozigány Tamás, épikon

Terszpályázat: Dunakanyor Kereskedelmi Szolgáltató Épületek; Királyréti Erdészeti Bemutatóház és Vállalatkert, 1985.

Királyrét, Erdészeti Bemutatóház.

Homlokzatok }
Helyszínrajz } (repr.)

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 54.- old.

Czigány Tamás, építész

Edelény Településközpontjának kialakítása, 1985. Terv pályázat.

Jelenlegi területfelhasználás (repr.)

Tervezett —"— (repr.)

Tervezett helyszínrajz (repr.)

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 30-old.

Czigány Tamás, építész,
Győr, Szabadság tér és környéke Rendezése, 1984-85. Tervpályázat,
Hallgatók – Mester munkaközösség.

Cserhalmi Győző és Czigány Tamás – Gyurcsik Károly.

Cserhalmi Győző és Czigány Tamás pályamunkája és részlet a bírálati jegyzőkönyvből (sept.)

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 14-old.
15 — " —

Czigány Tamás, építész 1.) Folytatás.

Tállya, Póstamúzeum és Kis Szálloda, 1984. A VIII. ciklus felvételi Pályázata. Posgay Eszter, Cigány Tamás.

A műemlék épület a 18. században apácazárdának épült. Mint pósta a századfordulóig működött. Felelős fenntartás híján, különösen a háborúután elromosodott. — Építési program. Pósta múzeum: 3 helyiségből álló, összesen 100 m² alapterületű, külön lezárható egység, szükséges mellékhelyiségekről gondoskódni kell. Kis szálloda: 10 db. 2 ágyas szoba fürdővel, 2 db. 4 ágyas szoba tusolókkal. Étterem-konyha, mellékhelyiségek, személyzeti öltöző, stb. — Póstamúzeum és fogadó Tállyán. Felvételi pályázat. Helyszínrajz. (repr.)

Czigány Tamás terve, alaprajz. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 6-old.

Czigány Tamás, építész 2.) Folytatás.
Helye, Postamúzeum és Kisszálloda, 1984. A VIII. ciklus
felvételi pályázata.

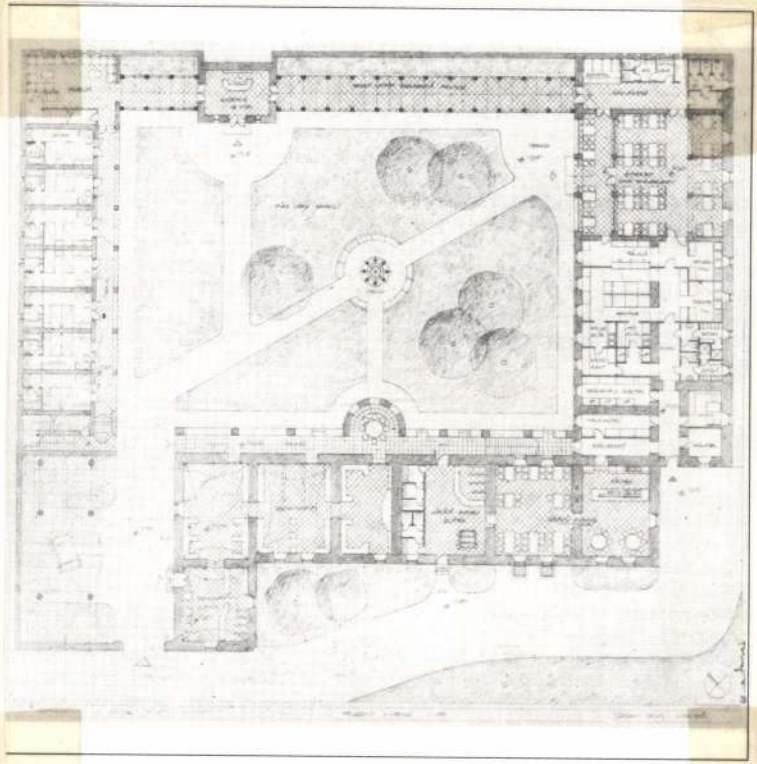

Czigány Tamás terve, alaprajz
Design by Tamás Czigány, ground floor plan

Magyar Építőművészet,
1989, 1-2 szám, 6-old.

Csigány Tamás, építész
a MÉSZ Mesteriskolája VIII. ciklusának hallgatói:

Csigány Tamás (1955, Győr) BME Építőmérnöki kar, 1980.

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2. szám, 2-old.

CZIGÀNY ZOLTÀN

Örök művek világa

Tasnádi Gábor–Fejér Zoltán Örök művek világa, Tisztelgés Illyésnek című könyvét, valamint Czigány Zoltán A mester zárva tartja műhelyét című filmét mutatja be az alkotók jelenlétében Jankovics József irodalomtörténész a Petőfi Irodalmi Múzeum (V., Károlyi M. u. 16.) dísztermében holnap este hatkor. (E. E.)

M.D.K.

Czigány Zoltánné

Két képet küldött a kiállitásra: az egyik,a tengerparton ruhát mosó dalmát parasztlányokat ábrázol, a másik, magányos országuton ballagó munkásasszony, hátán cipeli kis gyermekét, szerszámait kezében tartja, -irja Domokos Mariska: "A magyar müvésznők kiállitása" c. beszámolójában.

Magyar Salon, Bp. 19o1. junius hó
28o-283. lap

MDK

Czigelpaur Joannes
"fabricarum Comaromiensium sriba"
komáromi épület irnok

számadás ainak felülvizsgálataihoz az udvari kamara az 1601-1617 években neki folyósitott összegekről kimutatást kér. 1618. nov 10.

242.o. 812. sz.

Bottló Béla: Müvészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből.
Müv. Ért. 1960. IX. évf. 3. sz. 237- 244.o.

M.D.A.

Ozigelmajer János, kőmüves

17.80 - 90 között szerepel az egri adóösszeírásokban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó. 318. old.

CZIGELMAJER János kőmüves a XVIII. század végén szerepel az egri épitkezéseknél, ahol az adóösszeirásokban 1780-1790 között mutatják ki.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

Cziger Andor

MDK

Női fej, szén

Mücsarnok 1960.Képző- és Diszitőművészeti körök kiáll.